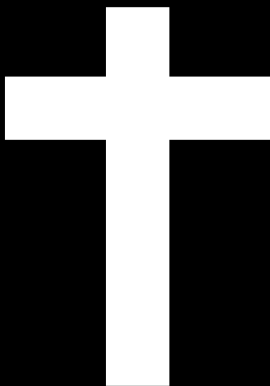

Tte Pa'ali Me
Skököl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri
(CS:bzd:Bribri)

Tte Pa'ali Me' Skëköl tö Se' a

New Testament and Shorter Old Testament in Bribri

(CS:bzd:Bribri)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bribri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Bribri

bzd

Costa Rica

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament and Shorter Old Testament

in Bribri

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

70b70297-578d-5d61-9b6f-3119201e28ca

Contents

Mateo	1
Marcos	66
Lucas	106
Juan	175
Hechos	224
Romanos	286
1 Corintios	314
2 Corintios	342
Gálatas	360
Efesios	372
Filipenses	382
Colosenses	389
1 Tesalonicenses	396
2 Tesalonicenses	402
1 Timoteo	406
2 Timoteo	415
Tito	421
Filemón	425
Hebreos	427
Santiago	450
1 Pedro	458
2 Pedro	467
1 Juan	473
2 Juan	480
3 Juan	482
Judas	484
Apocalipsis	487

Jesús Ttë Buaë Kit Mateo tö Mateo

Wëm bak eköl kiè Mateo e' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' kiè Leví. Ie' dör Israel aleripa eköl. Jesús tö ie' ki' ittökataie (Mateo 9.9 saú), erë e' yökí ie' bak kanëblök inuköl patuëke Roma wökirpa a ese shtök. Erë mik Jesús tö ie' ki' ittökataie, etä ie' mineaie Jesús ta.

Ì o' Jesús tö su' Mateo tö iwák wöbla wa, ese tso' kitule yëkkuö i' ki. Ñies i' su' ie' tö ena i' ttsë'itö Jesús tö s'wöbla'weke e' a, ese kit ie' tö.

Ká iaiaë Skëköl tö iyë' tö wëm döraë eköl Israel aleripa tsatök e' paneke ie'pa tö. S'tsatökökwak e' kiè Mesías hebreoie ena griegoie ikië Cristo. Se'ie kiè e' mane'wésö *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'*. Mateo tö yëkkuö i' kit bua'ie Israel aleripa a ikka-choie tö s'tsatökökwak ñe' dör Jesús.

Jesucristo yëpa bak (Lucas 3.23-38)

¹ Jesucristo dör se' blú bak kiè David e' aleri, David dör Abraham aleri. Jesucristo yëpa bak kos e'pa wëpa kiè dör i' es:

² Abraham alà dör Isaac, e' alà dör Jacob, e' ala'r dör Judá ena iëlpa.

³ Judá ala'r dör Fares ena Zérah, e'pa mi dör Tamar.

Fares alà dör Hesrón, e' alà dör Aram.

⁴ E' alà dör Aminadab, e' alà dör Nahasón, e' alà dör Salmón.

⁵ E' alà dör Booz, e' mi dör Rahab. Booz alà dör Obed, e' mi dör Rut. Obed alà dör Jesé,

⁶ E' alà dör se' blú bak David e'.

Se' blú bak David, e' alà dör Salomón, e' mi bak Urías ta kewe.

⁷ Salomón alà dör Roboam, e' alà dör Abías, e' alà dör Asá.

⁸ E' alà dör Josafat, e' alà dör Joram, e' alà dör Ozías.

⁹ E' alà dör Jotam, e' alà dör Acaz, e' alà dör Ezequías.

¹⁰ E' alà dör Manasés, e' alà dör Amón, e' alà dör Josías.

¹¹ E' ala'r dör Jeconías ena iëlpa. E' këwö ska' ta Israel aleripa klö'wélur Babilonia wakpa tö ta itsémirakitö Babilonia.

¹² Israel aleripa aneyalne Babilonia, e' ukuökí ta Jeconías alà kiè Salatiel e' kune. Ie' alà dör Zorobabel,

¹³ E' alà dör Abihud, e' alà dör Eliaquim, E' alà dör Azor.

¹⁴ E' alà dör Sadoc, e' alà dör Aquim, e' alà dör Eliud.

¹⁵ E' alà dör Eleazar, e' alà dör Matán, e' alà dör Jacob.

¹⁶ E' alà dör José, e' dör María wëm. María dör Jesús mi. Jesús dör *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'.**

¹⁷ Es Abraham këwö ska' dökä David kune', etä Jesús ditsëwö alöne dökä dabom eyök kí tkëtökicha (14). Ñies David këwö ska' dökä Israel aleripa minetsër Babilonia,

* 1:16 *wé pairine'bitü idi' wa s'blúie*: E' dör Mesías si'kuaie.

eta Jesús ditséwö alöne dōka dabom eyök kī tkētōkicha (14). Nies Israel aleripa minetser dōka wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e' de, eta Jesús ditséwö alöne dōka dabom eyök kī tkētōkicha (14).

Jesucristo kurke e' biyö yēne

(Lucas 2.1-7)

18 I' dör Jesucristo kune' e' pakè: Ie' mì kiè María. E' bakiā busi kam ser wēm ta, erē ittè me'bak senukwā wēm kiè José e' ta. Kam ie'pa serwā ñita, kam ie'pa ñi kōwā, eta María bukluneka Wikōl Batse'r diché wa.

19 José dör wēm buaë yēsēsē, e' kuēki ie' kē éna María jaēwakkā sulitane wōrki. E' kuēki ie' tō ibikeitsé: “Súyō imèat bērē.”

20 Ie' tso'ia ibikeitsök ta ikapowā ta ikabsué tō Skèkōl biyöchökwak de ekōl e' tō ie' a iché: “A José, David aleri, María bukluneka e' dör Wikōl Batse'r diché wa. E' kuēki kē be' suanuk senukwā ie' ta.

21 Ie' alà kurdaë ekōl wák wēm. Ikiè múkabō Jesús† Ie' tō iwakpa tsatkerāē sene sulu nuí yōki, e' kuēki ikiè múka es.” Es Skèkōl biyöchökwak tté José ta.

22 E' kōs tka es as ì yē'atbak Skèkōl tō ittekōl wa e' wà tkō, e' tō ichè:

23 “Busi ekōl kē wā wēm kaule e' buklurdakā, e' alà kurdaë wák wēm, ikirdaë Emanuel.”‡

(s'kiè e' wà kiane chè: “Skèkōl tso' se' ta”).

24 Mik José tī'nekane, eta ie' tō iwé wēs Skèkōl biyöchökwak tō ie' a iché es. Ie' ulabatséwā María ta.

25 Erē alà kam kur, e' yōki ie'pa kē ñi kànewā. Mik alà kune, eta José tō ikiè méka Jesús.

2

Wēpa yöule iyi tōtkök bēkwō wa esepa de Jesús sauk

1 Jesús kune' ká kiè Belén atē Judea eē. E' kēwō ska' ta wēm ekōl kiè Herodes e' dör ká e' blú. Eta wēpa welepa datse ká kamiē atē diwō tskirke e' kke, e'pa de Jerusalén. Ie'pa dör iyi tōtkök bēkwō wa esepa.

2 Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé alala kune judiowak blúie e'? Sa' tō ibēkwō su' sa' kaska', e' kuēki sa' de íerō idalōiök.

3 Mik Herodes tō ttè e' ttsé, eta e' tō ie' ena Jerusalén wakpa kōs tsiriwékarak taiē.

4 E' kuēki ie' tō sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa kiéttsa seraa ta ichaké ie'pa a:

—¿Ima a' ichè? Wé pairine'bitū idi' wa s'blúie, ¿wé e' kurmi?

5 Ie'pa tō iutérak:

—Ie' kurdaë Belén atē Judea eē. Skèkōl ttekōl tō ikitat i' es:

6 Skèkōl tō ichè: Belén atē Judea, e' wakpa a ye' ichè tō a' shuā blu' kardakā ekōl,

† 1:21 Jesús: S'kiè e' wà kiane chè S'tsatkōkwak. ‡ 1:23 Isaías 7.14

e' tō ye' icha dör Israel aleripa
e'pa wëttsëraë.

E' kueki a' kâ dör kâ bua'ie
wës Judea kâ bua'ie malepa
tso' es.*

7 Mik Herodes tō ttè e'
ttsé, etä ie' tō wëpa tō íyi
tötkeke bëkwō wa ñe'pa kié
akir ijchenowä tō mik ie'pa
tō bëkwō e' su'mi, kos e' ki kâ
de.

8 Ie' tō ie'pa a iché:

—A' yú Belén. Alala e' yulö
bua'ie. Mik a' tō ikué, etä
ibiyö chö ye' a as ñies ye' mi'
idalöiök.

9-10 Mik blu' tō ttè e' ché
one, etä ie'pa míyal. Etä
bëkwō su' ie'pa tō ikaska',
e' suéne ie'pa tō ñalä wa.
E' tō ie'pa ttsë'wéne buaë
shute. Wé bëkwō mirwä e'
wa ie'pa mi'ke dō wé bëkwō
e' wöklö'wéwä eë. Bëkwō e'
wöklö'wéwä wé alala e' tso' e'
u tsaka.

11 E' ukuöki tã ie'pa dewä u
a tã ie'pa tō alà ena imì María
kué. Ie'pa e' tuléwä kuchë
ki tã idalöiérakitö. Kalkuöla
dérak iwä e' kköyéttsarakitö tã
orochka ena ì masmas ña'wë
ena mirra, ese mérakitö alà a.

12 E' ukuöki tã ie'pa a iyëne
kabsuë a tō ie'pa kë minukne
Herodes ska'. E' kueki ie'pa
míyalne ikâ ki ñalä kuä'ki wa.

*José ena María tkashkar
míyal Egipto*

13 Wëpa tō íyi tötkeke bëkwō
wa e'pa ponemine, e' ukuöki
tã José kabsuë tō Skëköl
biyöchökwak eköl tō ie' a
iché: “Be' e' kôka, María

ena ilà klö'ú tã be' tköshkar
Egipto. Blu' Herodes tō alala
së yuleraë ttëwä, e' kueki be'
e' tsúat senuk eë dō mik ye' tō
be' a iché etä.”

14 Etä ie' ti'neka e' kéka tã
alà ena María klö'wéitö tã e'
nañewe imíyal Egipto.

15 Eë ie'pa sené dō mik
Herodes blënewä ekkë. E' tka
es as itkō wës Skëköl tō iyè'
itteköl wa es. Ie' tō iyè': “Ye'
alà tso' Egipto, e' kiéne ye' tō.”†

*Herodes tō kawö mé
ala'rla ttökulur*

16 Mik Herodes wä
ijchenewä tō wëpa tō íyi
tötkeke bëkwō wa, e'pa kë wä
ie' ttö dalöiëne', etä e' tō ie'
uluwéka taië. Belén ena kâ
tso' ipamik e' a ala'rla wëpa
kurke kos, e'pa ttökulur patké
ie' tō sëraä kam ki duas dō
böc e' yökì. Wëpa tō íyi tötkeke
bëkwō wa e'pa tō bëkwō su'
kos e' ki kâ de, e' yè' ie'pa tō
Herodes a. E' wa ie' tō ikéwö
yè'ttsä tō duas dökette böc e'
ki. E' kueki ie' tō ala'rla wëpa
kurke e' kéwö ulatök, esepa
kos ttökulur patké.

17 Es ì yè' Skëköl tteköl kié
Jeremías e' tō, e' wä tka. Ie' tō
iyè':

18 “Kâ kié Ramá eë ittsëne tō
taië ie'pa iuke aneule
kköchöke siarë.

Eë alakölpa dör Raquel
aleripa e'pa iuke ila'rla
jeitsök.

Ila'rla kos ttélur, e' kueki ie'pa
kë er pablërta'.”

*María ena ilà ena José e'
yéttsä Egipto biteyalne Israel*

* 2:6 Miqueas 5.2 † 2:15 Oseas 11.1

19 Blu' Herodes blēnewa, e' ukuōki tā José tso' Egipto, e' kabsuē tō Skēkōl biyōchōkwak ekōl tō ie' a iché:

20 “Wēpa éna alà ttakwa, e'pa blērulunetke. E' kuēki be' e' kōka tā María ena ilà klō'ú tā a' yúshkane Israel.”

21 Eta José e' kēka tā María ena ilà klō'wéitō tā ie'pa biteyalne Israel.

22 Erē mik ie' wa ijchēnewa tō Herodes alà kiè Arquelao e' tso'ne Judea blúie iyě skéie, eta ie' suane senuk ee. Eta ie' kabsuē tō Skēkōl tō ie' a iché: “A' yúshkane Galilea.” E' kuēki ie'pa míyalne Galilea.

23 Mik ie'pa de Galilea, eta ie'pa míyal senuk ká kiè Nazaret ee. E' tka es as ì yē' Skēkōl ttekōlpa tō e' wà tkō wé ichéitō: “Ie' kirdaē Nazaret wak.”

3

Juan S'wōskuōkwak tō s'patté

(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

1 E' kēwō ska' tā Juan S'wōskuōkwak de Skēkōl ttē pakōk ká sir poē wé kē yi serku' atē Judea ee.

2 Juan tō ie'pa a icheke: “Ì blúie Skēkōl tso' e' kēwō dewatke tsinet, e' kuēki a' er mane'ú ie' a.”

3 Skēkōl tō Juan yē' ittekōl Isaías wa i' es:

“Ká sir poē wé kē yi serku' taiē, ee yile ttōraē aneule, e' tō icheraē:

'A' er mane'ú Skēkōl datse e' yōki,

e' dōr wēs ñalā yuēsō yēsýēsē ie' yōki es.’ ”*

Es Isaías tō iyē'at.

4 Juan datsi' yōule kameio kōyōk wa; ikipamo e' dōr iyiwak kkuōlit. Ie' chké dōr dit-ski ena bulali.

5 Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa de taiē ie' ttōke e' ttsök. Ñies ká tso' di' Jordán kkōmik, e' wakpa de.

6 Ì sulu kōs wambleke ie'pa tō e' chekekarakitō tā Juan tō iwōskueke Jordán a.

7 Erē mik Juan tō isuē tō fariseowakpa ena saduceowakpa de taiē as ie' tō ie'pa wōskuōlor eta ie' tō ie'pa a iché: “¡A' dōr s'kitō'ukwakpa suluē wēs tkabē es! ¿Yi tō a' a iché tō a' tkōmishkar Skēkōl tō a' we'ikeraē siarē e' ulā a?

8 A' senu' yēsýēsē, e' wa iwērwa'mi tō mokì a' er mane'wétke Skēkōl a.

9 Kē a' tō ibikeitsōk tō a' dōr Abraham aleripa, e' ē kuēki Skēkōl kē tō a' we'ikepa. Ye' tō a' a iché tō Skēkōl kī ikiane, e' tā ie' tō ák ikkē yuēmi Abraham aleripaie.

10 Ie' dōr wēs kal bikōkwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kē wōrta' ese kōs bikōkōk ña'wēwa bō' a.

11 Mokì ye' tō a' wōskueke di' a iwà kkachōie tō a' er mane'wétke Skēkōl a. Erē ye' itōki idatse ekōl, e' tō a' ierawa Wikōl Batse'r a ena bō' a. Ie' dōr kēkēpa taiē ye' tsata, e' kuēki ie' klōkkuō ē tsēmì e' kē dōr ye' siarla e' a.

12 Ie' tō s'wōpperaē wēs iyiwō wōppēsō es. Ibua'bu

* 3:3 Isaías 40.3

bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kë wöittä'wä e' a."

Jesús wösune

(*Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22*)

¹³ Jesús e' yéttsa Galilea demi Jordán di'kka wé Juan tso' eë as e' tö iwöskuö.

¹⁴ Kewe ta Juan kë éna ie' wöskuak, ie' tö iché ia:

—Warma be' kawöta ye' wöskuök. ¿Wes be' do ye' ska' as ye' be' wöskuö?

¹⁵ Ie' tö iüté:

—Ï dör yësyësë Skököl wöa, ese kos kawöta wè se' tö es, e' kueki imuatsö es i'ñe ta.

Etä Juan tö ie' ttö iüté.

¹⁶ Jesús wösune e' e' duékane di' a e' wösha ta ká jai kköbunane ta ie' isué tö Skököl Wiköl bite ie' ki nuböl sü.

¹⁷ Etä ttö ttsëne datse ká jai a e' tö iché: “Se dör ye' alä dalër taië ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa.”

4

Bë tö Jesús erkiöwé

(*Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13*)

¹ E' ukuöki ta Skököl Wiköl tö Jesús tsémi ká sir poë wé kë yi serku' eë as bë tö ie' erkiöü i sulu wamblök.

² Eë ie' sené döka ká dabom tkëyök (40), kë ch Kane yës. Ekkë ta ie' dué bli wä.

³ Bë debitü ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma ichö ak sekkëpa a tö a' yönü chkeie.

⁴ Jesús tö iüté:

—Au. Skököl yëkkuö tö iché: ‘Kë se' senuk chke ë mik. E' skéie i kos cheke Skököl tö e' mik se' serke.’*

⁵ E' ukuöki ta bë wä ie' mítser Jerusalén dör ká batse'r eë ta itsémikaitö Skököl wé kakkëë e' bata ki

⁶ ta ichéitö ia:

—Be' dör Skököl Alà, e'ma be' e' batröömi dötsa iski. Skököl yëkkuö tö iché:

‘Skököl tö ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk.

Ie'pa tö be' klö'weraka iulà a as be' klö kë tërwa ak ki yës.†

E' kueki be' e' batröömi dötsa iski.

⁷ Etä Jesús tö iüté:

—Au. Ñies Skököl yëkkuö tö iché: ‘A' kë kawö ta' Skököl dör a' Kököl e' wötsiriuk.‡

⁸ E' ukuöki ta bë tö ie' tsémi kabata kakkëë a, ta eë ká kos wes ká tköke ekkë, ñies iyi bua'buaë tso' iki, ese kkachéitö ie' a sërää bet.

⁹ Ie' tö iché ia:

—Be' e' tkéwä kuchëwö ki ye' wörki ye' dalöiök Skökölie, e' ta i kos sué be' tö e' meraëyö be' a.

¹⁰ Erë Jesús tö ie' iüté:

—A Satanás, Skököl yëkkuö tö iché: ‘Skököl dör a' Kököl, e' ë dalöiö a' tö Skökölie, ie' ë a' a' senú.§ E' kueki be' yúshka.

¹¹ Etä bë tö Jesús méat wák mia bánet. Ta Skököl biyöchökwakpa de Jesús ska' ikimuk.

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:6 Salmo 91.11-12 ‡ 4:7 Deuteronomio 6.16

§ 4:10 Deuteronomio 6.13

Kanè mène Jesús a e' tsá wéitō Galilea

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

12 Mik Jesús wá ijchēnewa tō Juan S'wōskuōkwak wōtēwarakitō s'wōto wé a, etā ie' dene Nazaret aṭe Galilea ee.

13 Erē kē ie' aṭe senuk Nazaret. Ie' mīa senuk Cafarnaúm, e' aṭe batsōri kiè Galilea e' kkōmik. Cafarnaúm aṭe zabalónwak ena neftalíwak e'pa ké a.

14 Itka es as ì kit Skèkōl ttekōl Isaías tō yèkkuō kī e' wà tkō es. Ie' tō iyē':

15 "Zabalónwak ena neftalíwak,

e'pa serke di' kiè Jordán e' wishet batsōri kkōmik.

Ie'pa serke Galilea wé ñies pē' kē dōr judiowak esepa serke ee.

16 Ie'pa serke wes se' serke stuī a es e' kē wá Skèkōl suule.

Ie'pa dōr wes s'duulewá es.

Erē ekōl doia, e' tō ie'pa er ñi'weraē Skèkōl ttē wa

wes ká olo tō ká ñiwe es."*

Es Isaías tō iyē'at.

17 E' ukuōkī tā Jesús tō s'pattémitke tā ichéitō: "Ì blúie Skèkōl tso' e' kēwō dewatke tsinet, e' kuekī a' er mane'ú ie' a."

Jesús tō nima klō'ukwakpa dōkā tkēl e'pa kié ittōkatapaie

(Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11)

18 Jesús shkōrami batsōri kiè Galilea e' kkōmik, ee ie' tō wēpa sué bōl ñi ēlpa. Ekōl kiè Simón, e' kiè ñies Pedro. Ièkōl

kiè Andrés. Ie'pa kanè dōr nima klō'uk. Ie'pa tso' ikla' uyōk batsōri a nima klō'wōie.

19 Ie' tō ie'pa a iché:

—A' shkō ye' tā. A' yueraēyō s'ditsō klō'uk ye' a ye' ttōkataie.

20 E' bet tā ie'pa tō ikla' tuléat tā imíyal ie' tā.

21 E' wī'kie ie' tō wēpa ská sué bōl ñi ēlpa kiè Santiago ena Juan, e'pa dōr Zebedeo ala'r. Ie'pa tular kanò a iyē tā kla' wōyuōk, ie'pa kiémi ie' tō e' tā.

22 E' wōshā tā ie'pa tō ikanò ena iyē méat tā imíyal ie' tā.

Jesús tō s'wōbla'wé taiē

(Lucas 6.17-19)

23 Jesús shké Galilea kōs a s'wōbla'uk judiowak ñi dapa'wō wé kōs a. Ì blúie Skèkōl tso', e' tté buaē pakekeitō, ñies s'duōke kōs, ì dalērke s'mik kōs, ese bua'wēkeitō.

24 Ie' tté bunekā Siria kōs a. E' kuekī pē' wá taiē iyamipa duōke duè daklilīē wá ese debitū ie' ska'. Wēlepa a aknama tso', wēlepa siwā arke irōirō, wēlepa kraulewá, esepa kōs bua'wéneitō.

25 Etā pē' datse Galilea, Decápolis, Jerusalén, Judea ena ká aṭe Jordán wishet, e'pa mi'ke taiē ie' tā.

5

Jesús tō ittōkatapa wōbla'wé kabata a

1 Mik Jesús tō isué tō pē' dapanē taiē, etā ie' mīa kabata

* 4:16 Isaías 9.1-2

tukir k_i t_a e_e ie' e' tkés_{er} t_a
ittök_atapa de ie' sk_a'.

² Ie' t_ö ie'pa wöbla'wémitke
ttè i' wa:

*Ï wër buaë Skéköl wa
(Lucas 6.20-23)*

³ “Wépa morke Skéköl ð mik,
eseпа tso' i blúie ie' tso' e' a, e'
kuëk_i ayëcha buaë esep_a.

⁴ “Wépa eriarke siarë,
eseпа er pablërdaë, e' kuëk_i
ayëcha buaë esepa.

⁵ “Wépa e' wöökewa diöshet,
eseпа a ká i' merdaë, e' kuëk_i
ayëcha buaë esepa.

⁶ “Wépa t_ö sene yësyësë ese
kos jeitseke chkè ena
di'yè tsat_a,
eseпа ulà a iwà döraë, e' kuëk_i
ayëcha buaë esepa.

⁷ “Wépa t_ö s'malepa suëke er
siarë wa,
eseпа suëraë Skéköl t_ö er
siarë wa, e' kuëk_i
ayëcha buaë esepa.

⁸ “Wépa er maneneë,
eseпа t_ö Skéköl suëraë, e'
kuëk_i ayëcha buaë esepa.

⁹ “Wépa t_ö s'er bua'wëkene ñi
k_i,
eseпа kieraë Skéköl t_ö ila'r, e'
kuëk_i ayëcha buaë esepa.

¹⁰ “Wépa weirke iserke
yësyësë e' kuëk_i,
eseпа tso' i blúie Skéköl tso' e'
a, e' kuëk_i ayëcha buaë
esepa.

¹¹ “Ayëcha buaë mik pë' t_ö
a' cheke suluë, a' we'ikeke,
a' kkateke kachè wa ye'
dalërmik.

¹² Ká jai a i buaë merdaë a'
a iskéie, e' kuëk_i mik ese tköke
a' t_a, et_a a' ttsë'nú buaë kaneë.

Es ñies Skéköl ttekölpa bak a'
yök_i kewe e'pa weine.

*A' dör wës dayë katanoie es
(Marcos 9.50; Lucas 14.34-
35)*

¹³ “A' dör wës dayë es ká
i' wakpa a. Erë dayë kë kke
ta'ia, e' t_a kë ibuarpaiane. Kë
iia ñie bua' t_a ikeükemi ñala k_i
t_a pë' dakölor ik_i.

A' dör wës bö'wö es

¹⁴ “A' dör wës bö'wö es ká i'
wakpa a. U tso' taië kabata k_i,
e' kë blënukw_a, e' wëne kamië.

¹⁵ Kë yi t_ö bö'wö tskepaka
t_a ibléwaitö ö ipatkéwaitö
kalkuö dik_ia. E' skéie
itkekekaitö kákke sulitane
tso' u a esepa wö a ká ñi'woie.

¹⁶ Es ñies a' senú buaë
yësyësë sulitane wörk_i as e'
saü ie'pa t_ö t_a a' Yë tso' ká jai
a e' kikarka.

*Ttè dalöiëno kit Moisés t_ö e'
ché Jesús t_ö*

¹⁷ “Kë a' t_ö ibikeitsök t_ö
ye' dë'bit_y i kit Moisés ena
Skéköl ttekölpa t_ö yëkuö k_i, e'
wöshtökwa. E' skéie ye' dë'bit_y
as iwà tkö wës itso' kitule es.

¹⁸ Mok_i ye' t_ö a' a' ichè t_ö ttè
e' kë watërpatts_a etkla wë'ia
kam ká jai ena ká i' erwa e'
yök_i; ttè e' kos wà tköraë.

¹⁹ E' kuëk_i yi t_ö ttè e' wële
dalösewëkewa, erë ttè tsir
idir, ena o'ka wöbla'wëkeitö
idalöseükwa, ese döraë
s'ësela imalepa blúie Skéköl
tso' esepa dik_ia. Erë yi
t_ö ttè e' dalöieke ena o'ka
wöbla'wëkeitö idalöiök, ese
döraë këkë taië imalepa blúie
Skéköl tso' esepa tsat_a.

²⁰ E' kuëk_i ye' t_ö a' a' ichè
t_ö a' kë sër yësyësë tköka

s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tsata, e' ta a' kè döpa i blúie Skéköl tso' e' a.

S'ulurke ñi kî ese ché Jesús tö

(Lucas 12.57-59)

21 "A' wa ittseule tö iyënebak ká iaiäe a' yépa a: 'Kè a' kawö ta' s'ttökwa,' ñies 'Yi tö s'ttéwa, ese wák kichatërdaë.'

22 Erë ye' tö a' a' ichè tö yi uluneka iyami kî, ese kichatërdaë. E' kîie ta yi tö iyami ché suluë, ese kichatërdaë. Ñies yi tö iyami kichatëttsa, ese kî inuí tso' taië tö ipatkerami bö' ké a.

23 "E' kueki a' wa ilè mí mè ka' tso' íyi moka Skéköl a' e' kî ta ee a' éna ianewa tö a' yami wele wa ilè tté tso' a' kî,

24 e' ta i mí a' wa mè e' múat ee, kè imar. A' yú a' yami er bua'ukne a' kî. E' ukuöki ta a' yúne i meke a' tö e' mú.

25 "Yile wa a' mí kkatè s'shulo wé a, e' ta mik a' dami ñala kî ie' ta, eta ishulö ie' ta as ie' kè tö a' müttsa s'shulökwak ulà a. A' kè tö iwè es, e' ta s'shulökwak tö a' merattsa s'shkékipa ulà a ta esepa tö a' wöterawa s'wöto wé a.

26 Moki ye' tö a' a' ichè tö a' kè döpattsä dö mik a' tö inuí patuëttsä seraä eta.

S'senewabak dalösewewa ese ché Jesús tö

27 "A' wa ittseule tö iyënebak: 'Kè a' kawö ta' s'senewabak dalöseukwa.'

28 Erë ye' tö a' a' ichè tö yi tö o'ka alaköl sué ta ikkechéitö,

e' ta e' wa isenewabak dalösewewaitö ier a.

29 "E' kueki a' wöbla bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta iyöttsa köumi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyëwa bö' ké a wa'ñe e' tsata.

30 A' ulà bua'kka tö a' keke i sulu wamblök, e' ta itöo uyömi bánet. A' yese alè kéu a' tö, e' dör bua'ie a' uyëwa bö' ké a wa'ñe e' tsata.

Se' ñi öwa ese ché Jesús tö
(Mateo 19.9; Marcos 10.11-12; Lucas 16.18)

31 "Ñies iyënebak: 'Wëm tö itayë éwa, ese wák kawöta ñi owa yëkuö muk ia.'

32 Erë ye' tö a' a' ichè tö wëm tö itayë éwa, kè dör itayë trër kueki, e' ta e' wa ese tö itayë wömëttsami isenewabak dalöseukwa* Ñies wëm wele senéwa tayë ese ta, e' wa e' tö tayë senewabak dalösewewa.

S'tte mè ñi a Skéköl wörki ese ché Jesús tö

33 "Ñies a' wa ittseule tö iyënebak ká iaiäe a' yépa a: 'A' ttè mé Skéköl wörki, eta e' wà uk a' kawöta mokië.'

34 Erë ye' tö a' a' ichè tö kè a' kawö ta' ttè muk ñi a Skéköl wörki ö ilè skà wa. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a ká jai wa, e' dör wé Skéköl tkër s'blúie e' kueki.

35 Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a ká i' wa, e' dör Skéköl klö tkokaie e' kueki. Kè a' kawö ta' ttè muk ñi a Jerusalén wa, e' dör Skéköl dör s'blú, e' ké, e' kueki.

* **5:32 itayë wömëttsami...e' dalöseukwa:** Ttè i' wà armi se' éna ñies i' es: "e' ta ie' tso' itayë sauk wes alaköl trërta' es.

36 Ñies a' wakpa kě a' a' tsà ě manenuk saruru ò dalolo, e' kuęki a' kě kawō ta' ttè muk ñi a' i' es: "Ì chéyō e' kě yēne, e' ta' ye' wōkir tōö."

37 E' kuęki mik a' ttè meke ñi a, ta' a' tò icheke, "tō", etā e' dör tō; mik a' tò icheke, "au", etā e' dör au. A' tò ì skà chéne bánet, e' ta' e' dör suluē.

Se' e' tsatkō s'sulusipa yōki ese ché Jesús tò

(Lucas 6.29-30)

38 "A' wā ittšēule tò iyēnebak: 'Yi tò o'ka wōbla tskéwā, ese wák kawōta wōbla ské tskéwā. Yi tò o'ka kà péwā, ese wák kawōta kà ské pēwā.'

39 Erē ye' tò a' a' ichè tò kě a' e' tsatkōk pē' sulusipa yōki. E' skéie yi tò a' ppé a' aswō bua'kka kī, e' ta' a' aswō etta mú iā ppé.

40 Yi tò a' kkaté s'shulōkwakpa wōrkī a' paio kiane ikī e' kuęki, e' ta' a' paio mú iā, ñies a' paio kīkke mú iā.

41 Yi tò a' ké idali tsukmi kēsik wa dō kilómetro et†, e' ta' ikī tsūmi dō kilómetro bōt.

42 Yi tò a' a' ilè kak kié, e' ta' imú iā. Ñies yi tò a' a' iyi kié peitule, e' ta' ipeitō iā.

S'bolōkpa ché Jesús tò

(Lucas 6.27-28,32-36)

43 "Ñies a' wā ittšēule tò iyēnebak: 'S'yamipa dalēritšō erē s'bolōkpa saū sulu.'

44 Erē ye' tò a' a' ichè: A' bolōkpa dalēritšō. Wépa tò a' we'ikeke, esepa kī ikiō S'yě a' tò ikimú.

45 A' tò iweke es, e' ta' e' wa a' tso' ikkachōk tò mokī a' dör

a' Yě tso' ká jai a' e' ala'r. Ie' tò dība patkeke s'ser buaē ena s'ser sulu esepa kī. Ñies ie' tò kalī patkeke s'ser yēsyesē ena s'ser sulu esepa kī.

46 Wépa tò a' dalēritseke esepa ě ské dalēritseke a' tò, e' ta' ě wēs Skēkōl tò ì buaē mēmi a' a' iskéie? Ñies inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a' e'pa tò iweke es.

47 A' tò a' yamipa ě shke'wēke, e' ta' ě ì buaē wēke a' tò s'sulusipa tsata? Ñies pē' kě tò Skēkōl dalōiē esepa tò iweke es.

48 A' senú buaē yēsyesē wēs Skēkōl dör S'yě tso' ká jai a' e' ser buaē yēsyesē es.

6

Jesús tò s'wōbla'wé tò wēs se' ké s'siarēpa kīmuk

1 "¡A' e' kkō'nú! Mik a' tò ì buaē wēke s'kimoie, etā kě iwar sultane wōrkī as ie'pa tò a' kkeōka. A' tò iwé es, e' ta' Skēkōl dör S'yě tso' ká jai a, e' kě tò ì mēpa a' a' iskéie.

2 "E' kuęki mik a' tò s'siarēpa kīmeke, etā kě e' ttē pparkā sultane kukua wēs e' ökwakpa es. Ie'pa tò iweke ie'pa ñi dapa'wō wé a' ena ñala wa as sultane tò ie'pa kkeōka. Mokī ye' tò a' a' ichè tò pē' tò ie'pa kkeekēka e' ě dör ie'pa icha ské.

3 Erē mik a' tò s'siarēpa kīmeke, etā a' tò iū bēre, kě ichar yi a.

4 Es Skēkōl tò ì kōs tso' blēule ese suęke, e' tò ì buaē meraē a' a' iskéie.

† 5:41 E' kēwō skà ta' Roma ñippōkwakpa wā kawō ta' judiowak kōk idali tsukmi dō kilómetro etk.

Jesús tō s'wōbla'wé tō wēs se' ké ttök S'yě ta
(Lucas 11.2-4)

⁵ “Mik a' ttōke S'yě ta, eta kē a' ttök sulitane wōrkī wēs e' ökwakpa es. Sulu ie'pa wōbatsō e' duōksēr ttök S'yě ta ie'pa ñi dapa'wo wé a ena wé pē' daparke taiē ká áie ese ska' as ikkearkā. Mokī yō ichē a' a tō ie'pa icha ské detke iulā a sēraa.

⁶ Erē mik a' ttōke S'yě ta, eta a' yúwa a' úshu a, ukkō wōtōwa eē a' ttō Skēkōl dōr a' Yē e' ta bērē. A' tō iweke es, e' ta Skēkōl tō ì kōs tso' blēule ese suēke, e' tō ì buaē meraē a' a iskēie.

⁷ “Ñies mik a' ttōke S'yě ta, eta kē a' ttök wēs pē' kē tō ie' dalōiē e'pa ttōke ie'pa kēkōlpa ta es. Ie'pa ttōke ttē etkē wa taiē batsiē kē wā ta'. Ie'pa tō ibikeitseke tō ikēkōlpa tō ie'pa ttō ttsēmi ie'pa ttē taiē e' kuēkī.

⁸ Kē a' tō iuk wēs ie'pa es. Ì kiane a' kī e' jcher Skēkōl wa kam a' tō ie' a ikiō e' yōkī.

⁹ A' ttō ie' ta i' es:

'A Sa' Yē tso' ká jai a,
as be' dalōiō sa' tō ì ulitane tsata.

¹⁰ As be' dō sa' blúie da'áie.

Ì kiane be' kī as e' or ká i' kī wēs iorke ká jai a es.

¹¹ Chkē kiane sa' kī ñe senoie e' mú sa' a.

¹² Sa' nuì olo'yō sa' kī wēs sa' tō s'malepa kī inuì olo'yēke es.

¹³ Kē sa' marttsa tō ì sulu tō sa' erkiōù,

e' skēie sa' tsatkō yi dōr sulu ichōk* e' yōkī.

¹⁴ “S'malepa nuì olo'yēke a' tō ie'pa kī, e' ta ñies S'yě tso' ká jai a, e' tō a' nuì olo'yeraē a' kī.

¹⁵ Erē a' kē tō s'malepa kī inuì olo'yē, e' ta S'yě kē tō a' nuì olo'yepa a' kī.

Jesús s'wōbla'wé tō wēs se' ké batsök

¹⁶ “Mik a' batsōke Skēkōl a, eta kē a' e' ok siarē wēs e' ökwakpa es. Ie'pa e' öke siarēla as s'malepa tō isaù ta ikkeōkarakitō ibatsōkerak e' kuēkī. Mokī ye' tō a' a ichē tō ie'pa icha ské detke ie'pa ulā a.

¹⁷ Erē mik a' batsōke, eta a' wōskuōō, a' tsaiklōō,

¹⁸ as s'malepa kē tō isaù tō a' tso' batsök. S'yě kē wērtā' e' tō iyi ulitane tso' blēule e' suēke. A' batsō ie' ē wōa ta ie' tō iskē meraē a' a buaē.

Íyi bua'buā blō ká jai a
(Lucas 12.33-34)

¹⁹⁻²¹ “Wé a' iyi bua'buā tso' blēule eē a' er me'rie. E' kuēkī kē a' tō iyi bua'buā blōk ká i' kī. Ká i' kī powak se' iyi sulu'wēkewa, ñies akblōkwakpa tō iekibleke. E' skēie, a' iyi bua'buā e' blō ká jai a. Eē powak kē dōpa iyi sulu'ukwa ñies akblōkwakpa kē dōpa iyi ekiblōk.

S'wōbla buaē ena s'wōbla suluē
(Lucas 11.34-36)

²² “S'wōbla dōr wēs bö'wō es s'chkā kōs a. E' kuēkī s'wōbla dōr buaē, e' ta se' chkā kōs e' a

* 6:13 Yi dōr sulu ichōk: E' dōr bē kiē Satanás e'.

ká olo tá' buaë. E' dör wes se' er dör buaë es, ì kōs dör buaë yēsēsē ese kī se' er me'rie.

²³ Erē s'wōbla kē dör bua', e' tā s'chkà kōs e' tso' stui a. E' dör wes se' er suluē es, ì sulu kōs ese kī se' er me'rie. Erē se' er buaë e' mīane suluē stuiie, e' tā e' dör suluē ichōkle.

*¿Yi dör a' wōkir?
(Lucas 16.13)*

²⁴ “Wé klōulewā kané mésoie, ese kawōtā iwōkir ē ttō dalōiōk. Ie' wōkirpa chōpa bōl, e'ma ie' kawōtā ekōl ē dalōiōk ena iēkōl watōktsā. Es a' kē a er menukwā Skēkōl kī ena inukōl kī ñita.

*Kē a' tkinuk ì kī
(Lucas 12.22-31)*

²⁵ “E' kuēkī ye' tō a' a ichè: Ì kiane a' kī sēnoie chkeie, dī'ie, datsi'ie iie, ese kōs kē kī a' tkinuk. S'tso' ttsē'ka e' kē dör chkōk ēme, ñies s'chkà kē dör datsi' ē ioie.

²⁶ Dù saú a' tō. Ie'pa kē tō ì kuatketa' ì wōsheta', ie'pa kē tō chkē bleta', erē S'yē tso' ká jaì a e' tō ie'pa tieke. Ie' éna a' dalēr tajē dù kōs tsata.

²⁷ A' tkirke tajē e' kī, e' kē tō a' a kawō kī mēpa sēnoie ekuölō ē.

²⁸ “¿Ì kuēkī a' tkirke datsi' kī? Ma'ma wōrkua bua'buāala ese saú wes italar, kē kanēblōtā', kē datsi' yueta'.

²⁹ Erē blu' bak kiè Salomón, e' wā iyi ulitane bua'buāē bak tajē, erē ye' tō a' a ichè tō ie' datsi' bua'buā kē wēr buāē wes ma'ma wēr es.

³⁰ Kākō suēsō i'ñe, bule tā iñanewa, erē Skēkōl tō ikitkeke buāala iwōrkua wa. Ie' tō

kākō kitkeke es, je' yitā ie' tō a' kianeia erblōk buaë ie' mik, esepa paieraē!

³¹ E' kuēkī kē a' tkinuk. Kē a' e' chakōk, ‘¿Ì ñēmi sa' tō?’ ò ‘¿Ì yēmi sa' tō?’ ò ‘¿Ì wa sa' e' paiōmi?’

³² Pē' kē tō Skēkōl dalōiē esepa tkirke tajē iyi kōs ekkē kī. Erē ì kōs kiane a' kī e' jchertke a' Yē tso' ká jaì a e' wā.

³³ E' kuēkī ì kōs blúie ie' tso' ena ì dör yēsēsē ie' a ese kī a' er múwā kewe. A' tō iweke es, e' tā ñies iyi ñēkkē kōs dōraē a' ulā a.

³⁴ Diwō bit ekkē iyi tso' kī tkine e' dör wē' se' a. Bulebōk se' tkirmi ì tkōmi eē e' kī, e' kuēkī kē a' tkinuk ikī i' tā.

7

*Kē a' tō s'kichatōk
(Lucas 6.37-38,41-42)*

¹⁻² “Tè wa a' tō s'malepa kichaté e' ē wa Skēkōl tō a' kichateraē. Wes a' tō s'malepa weke e' sù a' weraē Skēkōl tō. E' kuēkī kē a' s'kichatōk as Skēkōl kē tō a' kichatō.

³ Kaltak jchēla tsir tso' a' yami wōbla a, e' sué a' tō, erē ¿ì kuēkī kaltak bērie tso' a' wák wōbla a, e' kē sune a' wā?

⁴ ¿Wes a' tō ichēmi a' yami a: ‘súyō be' wōbla a kaltak jchēla tsir tso' e' yēttsā?’ Erē kaltak bērie tso' a' wōbla a, ¿e' kē sune a' wā?

⁵ ¡A' e' öke suluē! Kaltak bērie tso' a' wōbla a e' yōttsā kewe, es a' yami wōbla a kaltak jchēla tsir tso' e' wērmī a' a buāē yēttsā.

⁶ “Ì dör batse'r ese kē tularrtsā chichi a dō' ie'pa

bitüne a' jchöklor. Ñies a' íyi bua'buá*, ese kē tularťtsa kōchi a, ie'pa tō iñateraē ikla'tska wa.

Ì kiane a' kī, ese kiö Skököl a

(Lucas 11.9-13; 6.31)

7-8 “Wépa tō íyi kieke Skököl a, esepa a imeraē ie' tō; wépa tō íyi yuleke ie' ska' esepa tō ikueraē; wépa tō ie' chakeke, esepa kierawa ie' tō weshke. E' kueki ì kiane a' kī e' kiö ie' a, etā ie' tō a' a imeraē; e' yulö ie' ska', etā a' tō ikueraē; ie' chakö, etā ie' tō a' kierawa weshke.

9 “Kē a' wéne tō ák mepa ilà a pan kiéitö e' skéie.

10 Ñies kē a' tō tkabē mepa a' alà a nima kiéitö e' skéie.

11 A' dör pē' suluē erē e' tō íyi buaē meke a' alà a. ¡E' yitā buaē S'yě tso' ká jai a, e' tō íyi buaē meraē yi tō ie' a ikieke ese a!

12 “A' senú s'malepa ta wes a' kī ikiane tō ie'pa ser a' ta es. Ttē e' a ì kit Moisés ena Skököl ttekölpa tō yēkkuö kī e' kōs wöieulewa. E' kueki a' senú es.

Senē michoē wékkö e' dör tsir

(Lucas 13.24)

13 “Senē michoē e' wékkö dör tsir, e' a a' shkōwa. S'weir micho e' ñalé ena iwékkö dör shoē; tajē s'mi'ke ikī.

14 Erē senē michoē e' wékkö dör tsir ena iñalé kī darērēē shka', wépa tō ikuē esepa kē dör tajē.

Kal buaē ena kal suluē
(Lucas 6.43-44)

15 “A' e' kkö'nú kachökwa kpa e' chö tō ie'pa dör Skököl ttekölpa esepa yökī. Ie'pa e' ö tō ie'pa dör buaē wes obeja urula es, erē ie'pa er suluē wes iyiwak sulusi es.

16 Wes ie'pa e' wamblöke, e' wa a' tō isuērawa pē' wése idir. ¿Wé a' wa isuüle tō uvawö ö higowö e' shteta'sö dika' kicha mik?

17 Kal buaē kōs ese wö dör buaē, erē kal sulusi kōs ese wö dör suluē.

18 Kal bua'buá kē wörtā' kalwö sulusiie. Ñies kal sulusi kē wörtā' kalwö bua'buáie.

19 Kal kōs kē wör buaē, ese bikeeke ta iña'wēkewa bö' a.

20 Es a' tō kachökwa kpa suērawa wes ie'pa e' wamblö e' wa.

Jesús tō icheraē 'kē ye' wa a' suüle'

(Lucas 13.25-27)

21 “Wépa tō ye' a icheke: ‘A Skökēpa, a Skökēpa’, kē esepa dōpawa seraa ì blúie Skököl tso' e' a. Erē wépa serke wes ye' Yě tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa ē dōrawa.

22 Aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuñ kī e' kēwö de, etā tajē ie'pa tō ye' a icheraē i' es: ‘A Skökēpa, be' ttö wa sa' ut Skököl ttekölíe, be' ttö wa sa' tō aknama uya'lur, be' ttö wa ì kē or yi a ese o' sa' tō tajē.’

23 Erē ye' tō ie'pa iuteraē: ‘Kē ye' wa a' suüle yēs. A' e' wamblö suluē. ¡A' yúshka bánet ye' yökī!’

* 7:6 íyi bua'buá: E' dör perla si'kuaie.

Uyuökwak böł

(*Marcos 1.22; Lucas 6.47-49*)

²⁴ “E' kuëki yi tö ye' ttö ttsé ta iwà iuteke, ese dör wes wëm eköl tö u yué es. E' tö u chkí töbië iskië ká dör ák ë ese a.

²⁵ Kalí yëne taië, di' pone taië, sèrkë tka taië, e' kos tëne u e' mik, erë u kē anerö, ichki' tuluulewā ák a e' kuëki.

²⁶ Erë yi tö ye' ttö ttsé, erë kē iwà iuteku', ese dör wes wëm eköl kē kabikeitsöta' es. E' tö u yué tsa'wö a ta' chkí ate jalëjalë.

²⁷ Kalí yëne taië, di' pone taië, sèrkë tka taië, e' kos tëne u e' mik ta' ianerö iski' ta' kē i ta'ia iwā.”

²⁸ Mik Jesús tté one ta' wes ie' tö s'wöbla'weke e' tö suli-tane tkiwéwā.

²⁹ Ie' tö ie'pa wöbla'weke ttè moki, diché ta' taië, ese wa. E' kē dör wes s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa s'wöbla'weke es. E' kuëki ie'pa wökranewā ittsök.

8

Wëm eköl kiri'weke lepra tö e' bua'wé Jesús tö

(*Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16*)

¹ Mik Jesús biteatkene kabata a, eta' taië pë' dami ie' itöki;

² e' shuā wëm debitu eköl ie' ska' kiri'weke lepra* tö. Ie' e' tkéwā kuchë ki' Jesús wörki ta' ichéitö:

—A kékëpa, be' ki' ikiane, e' ta' be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

³ Jesús tö ikéwā ulà wa ta' ichéitö ia:

—Tö, ye' ki' ikiane. Be' dene batse'r.

E' wöshā ta' ie' buanene, kē ki' lepra ku'ia.

⁴ Jesús tö iché ie' a:

—Ittsö, kē ichar yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tö a' ka' e' batse'woie, e' tsúmi mē Skéköl a iwà kka-choie tö be' buanene.

Kanè méso eköl bua'wéne Jesús tö

(*Lucas 7.1-10; Juan 4.43-54*)

⁵ Mik Jesús de Cafarnaúm, eta' Roma ñippökwakpa dōka cien ese wökir de eköl ie' ska' kköchök,

⁶ ta' ichéitö ia:

—A kékëpa, ye' kanè méso duladula eköl kirinewā taië. Ie' me'r u a ka' ki' pa dalërke taië kranewā.

⁷ Jesús tö iuté:

—Ye' mí ibua'ukne.

⁸ Ñippökwakpa wökir tö iuté:

—A kékëpa, be' dōwā ye' u a e' kē dör ye' siarla e' a. Erë ikéwö ë mú ta' ye' kanè méso buardane.

⁹ Ye' wökirpa ta', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Ñies ye' dör ñippökwakpa taië e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke: 'Be' yú', ta' imí. Eköl a ye' tö icheke: 'Be' dou', ta' ide. Ñies ye' tö icheke ye' kanè méso a: 'Íyi

* **8:2 Lepra:** E' dör duë s'méwoie ese. Judiowak tö iklö'wé tö duë e' tö yi tteke ese dör ná. Esepa batseketsā bānet kē a kawö ta' senuk pë' malepa shuā. Ñies ie'pa kē a kawö ta' shkökwā Skéköl wé a.

ú' ta iwéitō. Ye' iklō'wé tō be' wā kawō tā' iyi ulitanē tsatā, e' kuēkī ye' wā ijcher tō be' tō ikéwō mé, e' tā ye' kanè méso buardane.

¹⁰ Mik Jesús tō e' ttsé tā e' tō ie' tkiwéwā. Ichéitō pē' dami ie' itōkī e'pa a:

—Mokī ye' ichè a' a tō Israel aleripa kōs shūā kē ye' wā yi kune erblök ye' mik wēs wēm i' es.

¹¹ Ye' tō a' a ichè tō mik i' blúie Skéköl tso' e' kēwō de da'aie, etā pē' kē dör judiowak tso' ká wa'ñe, esepa dōraē tajē e' tkökser chkök se' yēpa bak kiè Abraham ena Isaac ena Jacob e'pa tā.

¹² Erē warma wépa e' tulōkeser eē esepa uyardattsā bānet stui ké ā. Eē ie'pa iuraē siarē ikā yilitdawā weine kuēkī.

¹³ Etā Jesús tō iché ñippōkwakpa wōkir ā:

—Be' yú u ā tā itkōraē wēs be' erblé ye' mik es.

E' wōshā tā ikanè méso buanene.

Jesús tō Pedro yāk bua'wéne

(*Marcos 1.29-31; Lucas 4.38-39*)

¹⁴ Jesús míā Pedro u ā tā ie' isué tō Pedro yāk me'r kā' kī kiri'wēke duè dalölō tō.

¹⁵ Ie' tō iké iulā kī tā duè dalölō tō iéwa tā ie' e' kēkā tā ilè yuléitō ie' ā ñè.

Jesús tō s'duōke tajē esepa bua'wéne

(*Marcos 1.32-34; Lucas 4.40-41*)

¹⁶ Ká tuirketke tā tajē ie'pa wā pē' a aknama tso' esepa debitu Jesús ska'. Ittō ē wa ie' tō wimblupa ñe' trè'wéyal sēraā. Ñies s'kirirke e'pa bua'wéneitō sēraā.

¹⁷ E' tka es ās i' yē'at Skéköl tteköl kiè Isaías e' tō, e' wā tkō. Ie' iyē':

“Se' duè kōs e' yéttsā ie' tō se' kī,
Se' weirke kōs e' mítser ie' wā se' yōkī bānet.”†

Wépa bōl e' yuak Jesús ttōkatapaie

(*Lucas 9.57-62*)

¹⁸ Mik Jesús tō isué tō pē' dapanekā tajē ipamik, etā ie' tō iché ittōkatapa ā: “Mishka batsōri wishet.”

¹⁹ Etā s'wōbla'ukwak ttē dalōiēno wa eköl de ie' ska' tā ichéitō iā:

—A S'wōbla'ukwak, ye' shkak be' tā be' ttōkataie ká wa'ñe wé be' mīró eē.

²⁰ Jesús tō iūtē:

—Bakli' u tā' ñies dúla u tā', erē ye' dör S'ditsō Alà e' kē wā u tā' sēnoie.

²¹ Etā wēm skā dör ie' klé eköl e' tō ie' ā iché:

—A kēkēpa, kawō mú ña, mik ye' yē blēnewā tā inú wötōkwā, e' ukuōkī ye' mi'ke be' tā.

²² Jesús tō iūtē:

—I' tā be' shkō ye' tā. Wépa dör wēs s'duulewā es Skéköl wōā, ās esepa tō iyamipa nu blō.

Sērke wōklō'wé Jesús tō

(*Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25*)

† 8:17 Isaías 53.4

23 Etā Jesús e' iéka kanò a ittökātapa tā tā imíyal batsöri k̄i.

24 Ie'pa mirwaia e' shua siwa' batsineka taië tö di' uyéka taië tā kanò a di' ienekami. Erë ie' kapöme'r.

25 Etā ittökātapa de ie' ska' tā iti'wéka tā ichéitörak ia:

—¡A Skéképa, se' tsatkó! ¡Se' duölurmi!

26 Ie' tö ie'pa iuté:

—¿I' kueki a' suane sekké? Wësua a' kē erblöku' ye' mik bua'ie.

Etā ie' e' kéka tā siwa' ena di' yöli ünéitö tā iwöklönewa míane alamië.

27 Ie'pa tkinewa taië tā iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? ¡E' ttö dalöieke siwa' tö ena di' tö!

Jesús tö wëpa bøl a aknama tso' e'pa bua'wé

(*Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39*)

28 Mik Jesús demi batsöri wishet ká kiè Gadara eë tā wëpa bøl a aknama tso', e'pa e' yéttsa pö ké a de ie' ska'. Ie'pa e' wamblörak suluë e' kueki kē yi shkötä' ñala e' wa.

29 Ie'pa tö ichémi aneule:

—Be' dör Skéköl Alà. ¿Iök be' de sa' tsiriük? ¿Be' debitu sa' we'ikök kam sa' kēwö dö e' yöki?

30 Eë tsinet köchi iëter taië chkök.

31 Aknamapa tso' taië e'pa kköché Jesús a:

—Be' tö sa' uyekettsa, e' tā kawö mú sa' a e' tiükwa köchi tso' taië jaì a.

32 Ie' tö iché ie'pa a:

—A' yúshka eë.

Etā aknamapa kōs e' yélur wëpa a tā e' tiélur köchi a. E' bet tā köchi kōs poneka tunemirak ká spé mik brulongonemi batsöri a tā eë iduolur.

33 Köchi kkö'nukwakpa tkayalmi. Mik ie'pa de ká kibi k̄i, etā ie'pa tö i kōs tka wëpa a aknamapa bak e'pa tā, e' tté ppéka.

34 Etā ká e' wakpa kōs mía Jesús ska'. Mik ie'pa de, etā ie'pa kköché ie' a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.”

9

Jesús tö wëm eköl kraulewa e' bua'wéne

(*Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26*)

1 E' ukuök̄i tā Jesús e' iéka kanò a tā imíane itö wa demi Cafarnaüm wë ie' serke eë.

2 Etā eë ie'pa wā wëm kraulewa eköl mítser Jesús ska' ka'la k̄i. Mik Jesús tö isuë tö mok̄i ie'pa erblé ie' mik, etā ie' tö iché wëm kirirke e' a:

—A yami, be' er kuú, i sulu kōs wamblébö, e' nuí olone be' k̄i.

3 Etā s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tö ibikeit-seke: “I' ché ie' tö e' wa ie' tso' Skéköl chök suluë.”

4 Erë i bikeitsök ie'pa tso' e' suéwa Jesús tö bet. E' kueki ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿I' kueki a' tso' íyi sulu bikeitsök?

5 Ye' tö wëm i' bua'wëmine as ishköne, e' tā ¿wes a' tö iklö'wëmi tö ye' kē a inui olonuk ik̄i?

⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, sù e' tō a' a ikkachè tō ye' wā kawō tā' ká i' a nuì olo'yoie.

Etā ie' tō iché wēm kraulewā e' a:

—Be' e' kōkā, be' ka'la kōkā tā be' yūne be' u a.

⁷ Etā ie' e' kékā tā imiáne iu a.

⁸ Mik e' sué pē' tso' eē e'pa tō, etā ie'pa suane taiē. Ie'pa tō isué tō Skéköl tō diché taiē mé s'ditsö eköl a, e' kueki ie'pa tō Skéköl kíkékā taiē.

Jesús tō Mateo kié ittökataie (Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32)

⁹ E' ukuöki tā Jesús e' yéttsa tā imiá, e' tō wēm sué eköl kié Mateo,* e' dör inuköl shtökwak Roma wōkirpa a. Ie' tkēr ikaneblöke e' wé a. Tā Jesús tō ie' a iché:

—Be' shkō ye' tā ye' ttökataie.

Etā ie' e' kékā tā imiá Jesús tā.

¹⁰ E' ukuöki tā Jesús de ittökatapa tā Mateo u a chkök. Ie'pa tulus chkök, e' dalewa inuköl shtökwakpa Roma wōkirpa a esepa taiē ena pē' sulusipa skā deyalñak e' tulésēr chkök Jesús tā.

¹¹ Mik e' sué fariseowakpa tō, etā ie'pa tō Jesús ttökatapa a ichaké:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ena pē' sulusipa skā tā?

¹² Jesús tō ittse tā ichéitō iarak:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyökwak kiane. Erē wépa kirirke, esepa kī ikiane.

¹³ Skéköl tō iyē' iyēkkuō kī: 'Iyiwak jchēule mè ye' a, ese kē kiane ye' kī. Ye' kī ikiane tō a' ñi saù er siarē wa.† A' e' yuō ttē e' wa. Ye' kē dē'bitu wépa e' ttsō tō ie'pa sēr buaē yēsyesē esepa kiök ye' ttökataie; ye' dē'bitu pē' sulusipa kiök ye' ttökataie.

Ì kueki Jesús ttökatapa kē batsötā'

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

¹⁴ Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' tā ichakérakitō ie' a:

—Sa' ena fariseowakpa batsöke taiē. ¿Ì kueki be' ttökatapa kē batsō?

¹⁵ Jesús tō ie'pa iuté:

—Mik s'kiule ulabatsè ese kēwō tkō'uk tā ¿wes ie'pa eriarmi wēm ulabatske e' tso'ia ie'pa tā e' dalewa? Erē ikéwō dōraē etā ie' miratser ie'pa yōki. E' je' tā ie'pa batsōraē.

¹⁶ “Kē yi tō datsi' kēchke wöyuepawā datsi'tak pa'alī wa. Datsi'tak pa'alī wöklōneka, e' tō datsi' kēchkela shükueeke tā ikī jcheeke taiē.

¹⁷ Ñies vino kē tērtā'ka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese kēchke a. Itékasō es, e' tā mik ibacha'nebitu, etā ikkuölit kēchke jchēemiitō. Es vino ena ikkuölit weirwami éme. E' kueki vino tekekā ikkuölit pa'alī a, es vino ena ikkuölit kē weirpawa.”

* **9:9 Mateo:** E' dör yēkkuō i' shtökwak. Ie'pa wöblane e' chök wes o'ka chē es, e' kueki ie' kē wā iyēne ye'. † **9:13 Oseas** 6.6

Jesús tō Jairo alà busi shkë'wékane ñies alaköl eköl bua'wénéitō

(*Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56*)

18 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa judiowak wökir debitu eköl ie' ska' ta' ie' e' tkéwa kuchë ki ta' ichéitō:

—Ñiköl ye' alà busi blënewa. Erë be' shkö, be' ulà múka iki ta' ishkerdakane.

19 Jesús e' kéka ta' imía ittökatapa ta' judiowak wökir itöki.

20-21 E' shua alaköl eköl dewa tsinet Jesús tsi kker. E' du'mi alakölpa duè wa' e' ki duas de dabom eyök ki bök (12). Ie' tō ibikeitseke: “Jesús datsi' bata ë kéwayö, e' ta' ye' buanene.” E' kueki idatsi' bata kéwaitō.

22 Erë Jesús wötrée ta' isuéitō ta' ichéitō ia:

—A alà busi, be' er kuú. Be' erblé ye' mik, e' kueki be' buanene.

E' wösha ta' ie' buanene buaë.

23 Mik Jesús de Jairo u a, eta' ie' tō isué tō ma'ma bla'ukwakpa detke s'nu blërketke e' kueki, ñies pë' iuke tajë.

24 Ie' tō ie'pa a' iché:

—A' e' yölor, busila kë du'wa, ikapöme'r ë.

Ie'pa tō Jesús jañeitséka tajë,

25 erë ie' tō ie'pa ké e' skökmi bánet. E' ukuöki ta' ie' dewa weshke ta' busila ulà klö'wéwaitō ta' busila e' kéka.

26 E' tté buneka ká e' kos a.

Wëpa bül kë wöbla wawër e'pa bua'wéne Jesús tō

27 Jesús e' yéttsa ee' ta' wëpa bül kë wöbla wawër mirwa' ie' itöki, e'pa arke:

—¡A Jesús, s'blú David bak e' aleri,† sa' sa' er siarë wa!

28 Mik Jesús de u a, eta' ie'pa bül de ie' ska'. Ie' tō ie'pa a' ichakë:

—¿A' tō iklö'wé tō ye' a' a' buarmine?

Ie'pa tō iüté:

—A këkëpa, tō, sa' tō iklö'wé.

29 Eta' Jesús tō ie'pa wöbla ké ta' ichéitō ie'pa a:

—Wes a' erblöke ye' mik es iwà ordaë.

30 Eta' ie'pa wöbla buanene. Ta' Jesús tō iché ie'pa a:

—Kë a' kàne ichök yi a yës.

31 Erë ie'pa míyal ta' i wé Jesús tō e' paké ie'pa tō ká e' wakpa ulitane a.

Wëm kë tto eköl e' bua'wé Jesús tō.

32 Wëpa bül wöbla buanene e'pa míyal, e' bet ta' pë' welepa wa wëm kë tto, ese debitu eköl Jesús ska', e' a aknama tso'.

33 Mik Jesús tō aknama trë'wëshkar, eta' wëm ttékane buaë. Pë' tso' ee' e'pa tkirulune ta' ichérakitō:

—Kë yi wa' íyi wíse süule Israel aleripa shua.

34 Erë fariseowakpa tō iché:

—Bë, e' wák diché wa ie' tō ie'pa trë'wéyal.

Jesús tō pë' sué er siarë wa

35 Jesús shköke ká kos tso' Galilea blublu ñies tsitsir e' a. Ie' s'wöbla'weke judiowak

† 9:27 *David aleri*: Es ie'pa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie kitulebak tō idatse e' ë kië. E' wà kiane chë si'kuaie *El Mesías*.

ñi dapa'wə wé kəs tso' e' a. Ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakekeitö. Ñies s'kirirke kəs, idalërke s'mik kəs, e' bua'wekeitö.

³⁶ Ie' tö isué tö ie'pa eriarke siarë, weinetke siarë wəs obeja kë kkö'nukwak tə' es, e' kuəkḱ ie'pa suéitö er siarë wa.

³⁷ Ie' tö iché ittökatapa a:

–Mokḱ, ye' a tə ie'pa dör wəs iyiwö tso'tke wè'iaë shté es, erë ishtökwakpa kë dör taië.

³⁸ E' kuəkḱ a' tö ikiö kané wák a tö ishtökwakpa patkö.

10

Jesús tö ittekölpa tsá e'pa a kawö mé

(*Marcos 3.13-19; Lucas 6.12-16*)

¹ Jesús tö ittökatapa dabom eyök kḱ böł (12), e'pa kié e' ska' tə kawö méitö ie'pa a wimblupa sulusi tré'woyal ñies s'kirirke dué ulitane wa esepa bua'wəne.

² Ie'pa ekképa dör ñies Jesús ttekölpa tsá, e'pa kié i' es: kéwe dör Simón, e' kié ñies Pedro ena ie' èl kié Andrés; Santiago ena ièl kié Juan, ie'pa dör Zebedeo ala'r;

³ Felipe ena Bartolomé; Tomás ena Mateo dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a e'; Santiago dör Alfeo alà, ena Tadeo;

⁴ Simón Celote ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsa aishkuö tə ibolökpa a e'.

Jesús tö ittökatapa patkémí s'wöbla'uk

(*Marcos 6.7-13; Lucas 9.1-6*)

⁵ Wəpa dabom eyök kḱ böł (12), ñe'pa patkémí Jesús tö tə ipattéitö i' es: “Kë a' minuk pè' kë dör judiowak esepa ká a. Ñies kë a' minuk Samaria.

⁶ A' yú Israel aleripa ká a, ie'pa dör wəs obeja chöwa es.

⁷ A' yú ipakök tö ì blúie Skéköl tso' e' kéwö dewatke.

⁸ S'kirirke bua'üne, s'duowa shké'úkane, s'kiri'weke lepra tö, esepa bua'üne as ibatse'rne. Ñies aknamapa yöttsa. E' diché mène a' a éme, e' kuəkḱ kë yi ña'war ikḱ.

⁹⁻¹⁰ “Kë ì tsarmi. A' kë kawö tə' inuköl tsukmi yës. Ñies sku', datsi' skà, klökkuö, shko kéli ese kəs kë tsarmi. Kaneblökwak chkömi ì kanewekeitö e' ské wa, e' kuəkḱ kë ì tsarmi.

¹¹ “Mik a' demi ká tsitsir ö ká blublu a, etə yi tö a' kièwami er bua' wa ese yulö. Mik a' ikué, etə e' è u a' kapörö a' tso' eë e' dalewa.

¹² Mik a' dewa u e' a, etə ie'pa kəs serke eë e'pa shké'ú er bua' wa.

¹³ Ie'pa tö a' kiéwa er bua' wa, e' tə Skéköl er buaë chöraë ie'pa a. Erë ie'pa kë wa a' kinewa er bua' wa, e' tə kë Skéköl er buaë chöpa ie'pa a.

¹⁴ U wele wakpa ö ká wele wakpa kë wa a' kinewa buaë ö kë éna a' ttö ttsak, e' tə a' e' yöłur u e' a ö ká e' a tə kapo tso' a' klöttö mik e' ppöo iwà kkachöie ie'pa a tö ie'pa dör Skéköl bolökpa.

¹⁵ Mokḱ, ye' tö a' a iché tö aishkuö tə mik a' wöchakirketke a' nuḱ kḱ, etə ká

e' wakpa wömerdattsa weinuk tajë Sodoma ena Gomorra wakpa bak senuk suluë e'pa tsata.

Jesús ttökatapa weirdaë ie' kueki

16 “iYe' ttö ttsó! Ye' tó a' patkekemi pë' shua wes obejala èmi namu tso' tajë, e' shua es. E' kueki a' senú wösh wa wes tkabë es; erë ñies a' senú bërë wes nuböl es.

17 A' tso' erki. A' miraë ie'pa wa s'shulökwakpa ulà a, ñies a' burdaë siarë judiowak ñi dapa'wo wé a.

18 Ie'pa wa a' miraë duèser s'wökirpa ena s'blúpa wörki ye' tté kueki. Es a' tó ye' tté pakeraë ie'pa a, ñies ká ulitane wakpa a.

19 Mik ie'pa tó a' méttsa s'shulökwakpa ulà a, eta kë a' tkinuk i chëmi a' tó e' tsatkoie. E' wöshatä Skëköl tó tté eraë a' er a chë ie'pa a.

20 Es kë a' ttöpa a' wák er wa, e' skéie S'yé Wiköl tó tté eraë a' er a chë.

21 “Mik e' kéwö de, eta welepa tó iël wömerattsa ttëwa, iyé tó ilà wömerattsa, ñies ala'r e' kōrakā iyé ena imi kkatök as ittōwa.

22 Sulitane tó a' sueraë suluë ye' tté kueki. Erë a' isie e' tkéwa darërëë dōkā bata ekkë, e' tsatkërdaë.

23 Mik ie'pa tó a' we'ikeke ká wele ki, eta a' tkōshkar iyōki, a' yú ká kua'ki a. Moki ye' tó a' a ichè tó kam ye' dör S'ditsö Alà e' dōne, e' yōki a' kë dōpa Israel ké kos a.

24 “Wé wöblarke e' kë dör iwöbla'ukwak tsata. Ñies kanè méso kë dör iwökir tsata.

25 E' dör wë' wé wöblarke e' a tó idō wes iwöbla'ukwak es. Ñies e' dör wë' kanè méso a tó idō wes iwökir es. U wökir kiérakitō Beelzebú* je' yitā iyamipa cherarakitō suluë!

*Yi yōki se' ké suanuk
(Lucas 12.2-7)*

26 “E' kueki kë a' suanuk ie'pa yōki. Kë i ku' blëulewa e' kë kkayërpa aishkuō ta, ese kos jcherdane.

27 Ì chéyō a' a akir bërë, e' chōne sulitane kukua. Ñies i kos chéyō bërë asas a' kukuō a, e' chōne aneule sulitane a.

28 Kë a' suanuk yi tó s'tteta'wa esepa yōki. Ie'pa tó s'chkà ë ttëwami erë ie'pa kë a s'wiköl duōkwa. E' skéie Skëköl yōki a' suanú. Ie' tó s'chkà ñies s'wiköl ewëwami bö' ké a.

29 “Dúla böt tuè tottola inuköl etk wöshkila ë, erë dúla kë arta'wa iski S'yé kë wa ikéwö mène e' ta.

30 E' yitā a' kkō'neraëitō buaë dō a' tsakō bitō tso' shtaoule ie' wa.

31 Ie' a ta a' tuè tajë tkōka dúla tso' tajë ese tsata. E' kueki kë a' suanuk.

*Wépa kë jaëne Jesús ki
(Lucas 12.8-9)*

32 “Yi e' chō sulitane wörki tó ie' dör ye' ttökata, e' ta ñies ese cheraëyō ye' Yé tso' ká jai a e' wörki tó ie' dör ye' ttökata.

33 Erë yi tó iblé s'malepa wörki tó ie' kë dör ye' ttökata,

* 10:25 *Beelzebú*: E' dör bë, e' ë kiè Satanás.

e' ta ñies ibleraëyö ye' Yé tso' ká jaì a e' wörkì tò ie' dör ye' ttökata.

Jesús tté kuëkì se' ñi blabatsölordaë

(Lucas 12.51-53; 14.26-27)

34 “Kë a' tò ibikeitsök tò ye' dë'bitu as a' ser bërë ñita ká i' kì. Ye' kë dë'bitu as a' ser bërë ñita, e' skéie ye' dë'bitu a' mukka ñippök.

35 Ye' dë'bitu as ilà wëm ñippö iyë ta, as ilà busi ñippö imì ta ena as iyàk ñippö iyàk ta.

36 Es yamipa ekkà döraë ñi bolökpaie ye' tté kuëkì.

37 “Yi éna iyë ö imì dalër tköka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë döpa ye' ttökataie. Ñies yi éna ilà wëm ö ilà busi e' dalër tköka ie' éna ye' dalër e' tsata, ese kë döpa ye' ttökataie.

38 Yi kë e' chö weinuk dö ittëwa krus mik ta iser wes ye' ttökata es, ese kë döpa ye' ttökataie.

39 Yi e' tsatkak ittëwa yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsa ttëwa ye' dalërmik, ese ulà a sene michoë döraë.

Wes Skëköl tò iské meraë se' a

(Marcos 9.41)

40 “Yi tò a' kiéwa er bua' wa, e' dör wes ye' kiéwaitö er bua' wa es. Ñies yi tò ye' kiéwa er bua' wa, e' dör wes yi tò ye' patké e' kiéwaitö er bua' wa es.

41 Yi tò Skëköl tteköl kiéwa er bua' wa Skëköl tteköl idir e' kuëkì, e' ta ese a' i' meraë Skëköl tò ittekölpa a, ese merdaë ñies. E' sù yi tò s'ser yësyësë ese kiéwa er bua' wa

iserke yësyësë e' kuëkì, e' ta ese a' i' meraë Skëköl tò s'ser yësyësë esepa a, ese merdaë ñies.

42 Yi isie tò di' kakla ë mé ye' ttökata ësela a yè, ye' ttökata idir e' kuëkì, e' ta mokì ye' tò a' a' ichë tò ese a' iské patordaë buaë.”

11

Juan S'wöskuökwak ttökatapa e'pa de ilè chakök Jesús a

(Lucas 7.18-35)

1 Mik Jesús tò ittökatapa dabom eyök kì bøl (12) e'pa wöbla'wé one, eta ie' mía ká tso' tsinet ese a' s'wöbla'uk ena Skëköl ttè buaë e' pakök.

2 Juan S'wöskuökwak tso' wötëule s'wöto wé a, ee ie' tò i' weke Cristo tò e' tté ttsé. E' kuëkì ie' tò ittökatapa welepa patké iska'.

3 Ie'pa tò ichaké ia: “¿Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie yëule idatse e' ö yi skà panèia sa' tö?”

4 Jesús tò ie'pa iuté: “A' yúne Juan ska' ta i' kos sué a' tö, i' kos ttsé a' tö, e' paköne ie' a.

5 Ipakö ie' a' tò s'wöbla kë wawër, esepa wöbla wawënene; s'kraulewa kë shko, esepa shkéne; wépa kiri'weke lepra tò, esepa buanene batse'nene; s'kukuö kë watsër, esepa watsënene; s'duowa shkenekane; ñies Skëköl ttè buaë e' pakane s'siarëpa a.

6 ¡Yi kë yöki ye' sulune, ayëcha buaë ese!”

7 Mik ie'pa míyalne, eta Jesús tò Juan tté pakémitke pé' a, ta' ichë ie'pa a: “Mik a' dë'rö

ká sir poë wé kě yi serku' ee Juan sauk, eta ¿ima a' erbikō wēm wése suēmi a' tō? A' kě dē'rō wēm ēse, kabikeitsō wì a dià a wēs kua'kō wōppè siwā' tō es, ese sauk.

8 A' kě dē'rō wēm ese sauk, e' ta ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' kě dē'rō wēm e' paiō datsi' bua'buwa wa ese sauk. A' wa ijcher tō wēpa e' paiō es esepa serke blu' u a.

9 Erē ¿wēm wése sauk a' dē'rō? A' dē'rō wēm dōr Skēkōl ttekōl ese sauk. Ye' tō a' a ichè tō mokì Juan dōr Skēkōl ttekōl, erē ie' kě dōr ese è. Ie' dōr Skēkōl ttekōl tsata.

10 Skēkōl yēkuō kì itso' kītule wé Skēkōl tō ichè wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a:

'Ye' tso'tke ye' ttè pakōkwak patkōk be' yōkì kewe be' ñalé yuök.*

Skēkōl ttè pakōkwak e' dōr Juan.

11 Mokì, ye' tō a' a ichè tō s'ditsō ulitane tso'tke dō ikkē ta, e'pa shua kě yi ku' Juan S'wōskuōkwak tsata. Erē ì blúie Skēkōl tso' e' a wé dōr èsela shuteē e' dōr Juan tsata.

12 "Mik Juan S'wōskuōkwak s'tsá pautmi dō ikkē ta, wēpa blúie Skēkōl tso' esepa weirke siarē. Pē' kēsik suluē esepa éna ie'pa ewakwa.

13 Kam Juan tō s'pattōmi e' yōkì Skēkōl ttekōlpa kos ena Moisés, e'pa tō iyē'bak tō Skēkōl datse se' blúie.

14 A' éna iklō'wak es, e' ta Juan dōr Skēkōl ttekōl kiē Elías yēuletke tō idatskene e'.

15 ¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!

16 "¿Ima a' chēmi ye' tō? ¿Wēs a' dōr? A' dōr wēs ttè ì' tō ichè es: Ala'rla tso' inuk u itōkì. Shabōtspa arke taiē ta icheke iyamipa a:

17 'Sa' tō pulē bla'wé, erē a' kě klōtēne'; sa' tō s'eriar tt-seittsé, erē a' kě iine'.'

18 E' wà dōr tō Juan de batsōta', blo' kě yōta', ta a' tō ichè tō aknama tso' ie' a.

19 E' ukuōkì ta ye' dōr S'ditsō Alà, e' de kě batsōta', blo' yeta', ta a' ye' cheke tō ye' chkō taiē, ye' blo' yè taiē ñies tō ye' dōr inukōl shtōkwakpa ena pē' sulusipa malepa, esepa sini'. A' tō ye' cheke es, erē isuērasō bulebōk ta tō wēpa serke wēs Skēkōl siwé tō ichè es esepa dōr yēsýēsē."

Ká mañat wakpa weirdaē siarē

(Lucas 10.13-15)

20 Eta ká wēpa kì Jesús tō ì kě or yi a ese o' taiē ká malepa tsata, e' wakpa kě er maneone Skēkōl a. E' kuekì ie' tō ie'pa ché ttè ì' wa:

21 "A Corazín wakpa, a Bet-saida wakpa, ¡wēstela ina a' ta! ì kě or yi a ese o' ye' tō taiē a' wōrkì, erē a' kě er maneone. E' úpa ye' tō Tiro ena Sidón wakpa wōrkì, e'ma ká iaiaē ie'pa er maneob'bak. Ie'pa tō eriane datsi' ajaē iē'kabak, ñies ie'pa e' tkē'kabak muluchka kì iwà kkachoie tō ie'pa er mane'wé Skēkōl a.

22 E' kuekì ye' tō ichè tō aishkuō ta mik a'

* 11:10 Malaquías 3.1

wöchakirketke a' nuì kj, eta a' wömerdattsä weinuk taië shütë Tiro ena Sidón wakpa tsata.

²³ A Cafarnaúm wakpa, kë a' tö ibikeitsök tö Skököl wa a' mi'mitser ká jai a. Ie' tö a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke eë. Ì kë or yi a ese wéyö taië a' wörki, erë a' kë er maneone. E' úpa ye' tö Sodoma wakpa suluë wörki, e'ma ie'pa tso'ia dö ikkë ta.

²⁴ E' kuëki ye' tö ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuì kj, eta a' wömerdattsä weinuk taië shütë Sodoma wakpa tsata.”

*A' kos erblö Jesús mik
(Lucas 10.21-22)*

²⁵⁻²⁶ Eta Jesús tö iché: “A ye' Yë, be' döer íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Këköl. Ttè buaë blë'wa be' tö pë' wa siwa' jcher iskië ena erbikö taië esepa yöki, erë ikkachébö s'ësepala a. Es be' kú ikiane, e' kuëki be' tö iwé es. E' kuëki be' kíkékayö.”

²⁷ Jesús tté iyë ta one ta ichéitö pë' tso' eë e'pa a: “Ye' Yë tö íyi ulitane méat ye' ulà a. Ye' döer Skököl Alà, kë yi wa ijcher mokí tö wes ye' döer, e' jcher ye' Yë ë wa. Ñies kë yi wa ijcher mokí tö wes ye' Yë döer, e' jcher ye' ë wa. Ñies wépa a ye' éna ikkachak esepa wa ijchermi.

²⁸ A' eriarke taië, weirke siarë íyi ulitane dikia wes dali ekkéë dikia s'shtrirwa es. A' shkó ye' ska', eta a' enuraë ye' batamik.

²⁹⁻³⁰ Ye' ser bërë, ye' er buaë, e' kuëki a' e' tiúwa ye' ttè dikia. Ttè wa ye' tö a' wöbla'weke, e' kë döer darërëë, e' kë tö a' we'ikepa wes. E' kuëki a' e' wöbla'ú ye' wa ta a' enuraë buaë.”

12

*Jesús ttökatapa tö trigo wöikléé eno diwö a
(Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5)*

¹ E' kéwö ska' ta, eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa dué bli wa. E' kuëki ie'pa tö trigo wöiklérami ta ikatéramirakitö.

² Mik fariseowakpa tö isuë, eta ie'pa tö iché Jesús a:

—Isaú, be' ttökatapa tso' ì kë kéwö ta' wè eno diwö a, ese uk.

³ Ie' tö ie'pa iütë:

—Ì o' David tö ká iaiaë ze' kë aritsule a' wa Skököl yëkkuö kí? Etökicha ta' ie' ena iklépa dué bli wa.

⁴ E' kuëki ie' dewa Skököl wé a ta pan meule Skököl a e' klö'wéitö ta inéitö. Pan e' kë kéwö ta' ñè ie' ena iklépa a, sacerdotepa ë a ikéwö ta' ñè. Erë a' éna iane tö e' kë döer suluë Skököl wöa.

⁵ Ñies za' kë wa iaritsule ttè dalöieno kit Moisés tö e' kí tö erë sacerdotepa kanëblöke Skököl wé a eno diwö a, erë e' kë wa ie'pa tö idalöseweku'wa?

⁶ Ye' tö iché a' a tö íerö se' dur eköl, e' döer Skököl wé tsata.

⁷ Skököl tö iyë' iyëkkuö kí: 'Iyiwak jchëule mè ye' a, e' kë

kiane ye' k_i. Ye' k_i ikiane tō a' ñi saṽ er siarē wa.* Ttē e' wà anúpa a' éna mokiē, e' ma kē s'k_i i nuí ta' ese kē kkatēpa a' tō.

⁸ Ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichök tō ì dör buaē ö ì dör suluē wè eno diwö a.

Jesús tō wēm eköl ulà siulewā e' bua'wéne

(*Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11*)

⁹ E' ukuök_i ta' Jesús dewā ie'pa ñi dapa'wō wé a.

¹⁰ Eta eē wēm tkēr eköl ulà etk siulewā. Ie'pa éna Jesús kkatāk ilè k_i e' kuek_i ie' a ichakérakitō:

—¿Ima be' tō ibikeitsè? ¿Kawö meule se' a Moisés ttē a s'buawōne eno diwö a ö au?

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' obeja anemi etō kauk a eno diwö a, e' ta' a' miräe iyöktsa.

¹² E' yita se' tueta' taiē obeja tsata, e' kuek_i kawö tso' se' a s'kimoie eno diwö a.

¹³ Eta ie' tō iché wēm ulà siulewā e' a:

—Be' ulà shulöö.

Ta' ie' ulà shulée ta' ibuanene buaē wēs iulà iēt es.

¹⁴ Fariseowakpa e' yéttsa ta' ileritsérakitō “¿wēs sō Jesús ttèwami?”

Jesús dör Skököl kanè méso bua'ie e'

¹⁵ E' jchenewa Jesús wā, e' kuek_i ie' mía bánet. Taiē pē' dami ie' itöki e'pa shuā ikirirkerak e'pa kos bua'wéne ie' tō.

¹⁶ Ie' tō iché ie'pa a:

—Kē ye' ttē pparka.

¹⁷ Ie' tō iché ie'pa a es as iwà tkō wēs Skököl tteköl kiē Isaías tō iyē' es, e' tō iyē' i' es:

¹⁸ Skököl tō ichè: “I' dör ye' kanè méso shukit ye' tō,

e' dalēr taiē ye' éna, ie' wēr ye' wa buaē shute.

Ye' Wiköl meraeyö ie' a, ta' ie' tō sene yēsyesè wà pakeraē ká ulitane wakpa a.

¹⁹ Ie' serdaē bërè. Kē yi wöñaktkepa ie' tō.

Kē ì chepa ie' tō aneule. Kē yi tō ie' ttō ttsepa ñalā k_i.

²⁰ S'weirke siarē, esepa kē k_i we'ikepa ie' tō,

Se' kē diché ta'ia esepa kimeräe ie' tō

dō mik ie' e' alōrakā ì sulu kos k_i sene yēsyesè wa eta.

²¹ Ká ulitane wakpa tō ie' e' paneraē e' tsatkoie.”†

Fariseowakpa tō Jesús kkaté

(*Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10*)

²² Eta ie'pa wā wēm eköl a aknama tso' ese debitu Jesús ska', e' kē wöbla wawër, kē tto. Jesús tō ibua'wéne ta' iwöbla wawënene ñies ittékane.

²³ Ie'pa kos tkirulune iweblök ta' ñi chakérak: “¿A' iché wí dör s'blú bak David, e' aleri?”

²⁴ Mik ì ché ie'pa tō, e' ttsé fariseowakpa tō, eta ie'pa tō iché: “Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tō ie'pa trè'wekeyal.”

²⁵ Erè ì bikeitseke ie'pa tō e' suéwaitö, e' kuek_i ie' tō iché ie'pa a:

“S'serke ká etkë kî e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa ë ñi eürawa. Ñies ñi yamipa e' kéká ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme.

²⁶ Es ñies Satanás mú tö iklépa tré'wéyal, e' ta ie' tso' ñippök iwakpa ë ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiia?

²⁷ Ye' tö aknamapa tré'úpayal Beelzebú diché wa, e' ta ¿yi diché wa a' klépa tö itré'wémiyal? Ie'pa kë a itrénukyal Beelzebú diché wa, e' kueki ¿wes a' tö ye' kkatèmi tö ye' tö itré'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wák klépa tö iwà kkacheraë tö a' ttè kë dör mokî.

²⁸ Ye' tö aknamapa tré'wéyal Skököl Wiköl diché wa, e' ta e' wà kiane chè tö ì blúie Skököl tso', e' kéwö detke a' a.

²⁹ “¿Wes yi mi'miwa wëm diché taië# ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tö iwák maüwa e' yöki? Ès ëme íyi ekiblërmi.

³⁰ “Yi kë a ye' dör bua', ese dör ye' bolök. Yi kë tö ye' kimè imalepa tsukbitü Skököl ska', ese tö ie'pa po'wékemi.

³¹ “E' kueki ye' tö ichè tö ì sulu qos wambleke a' tö ñies Skököl chè sulu qos e' nuí olo'yèmiitö a' kî. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë, e' nuí kë olorpa ikî.

³² Ñies yi tö ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skököl tö ikî. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë e' nuí kë olorpa ikî ì ñe ta ñies aishkuö ta.

Kal buaë ena kal suluë (Lucas 6.43-45)

³³ “Kal wërkewa iwö kî. Kal buaë, ese wö dör buaë; kal sulu, ese wö dör sulu.

³⁴ ¡A' dör suluë wes tkabë chök es! A' er dör suluë, ¿wes a' ttömi buaë? Ì bikeitsekesö, e' ë chekesö.

³⁵ Wëm dör buaë ese serke buaë, ttö yësyësë ie' er dör buaë e' kueki. Wëm dör suluë, ese serke suluë, ttö suluë ie' er dör suluë e' kueki.

³⁶ Ye' tö a' a ichè tö aishkuö ta mik a' wöchakirketke a' nuí kî e' kéwö de, eta ttè sulu chè a' ulitane tö shabatshabat e' kî a' wöchakirdaë.

³⁷ A' wakpa ttè wa a' shulirdaë. A' tö ttè buaë cheke, e' ta Skököl tö icheraë tö kë a' kî ì nuí ta'. Erë a' tö ttè sulu cheke, e' ta ie' tö icheraë tö a' kî nuí tso'.”

Fariseowakpa tö ì kë or yi a ese kié suë

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Eta fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa tö iché Jesús a:

—Ì kë or yi a ese ú sa' a iwà kkachöie tö mokî be' patkë'bitü Skököl tö.

³⁹ Ie' tö ie'pa iuté:

—A' dör pè' suluë e' kë tö Skököl dalöië wes trër wakpa kë tö imaso dalöië es. A' tö ye' a ikié tö ì kë or yi a ese uyö iwà kkachöie tö mokî Skököl tö ye' patkë'bitü. Erë ye' tö ilè weraë etökicha ëme iwà kka-choie e' dör wes ibak Jonás dör Skököl tteköl e' ta es.

‡ **12:29 Wëm diché taië:** E' wà kiane chè Satanás. Jesús dör wé dör ie' íyi ekibleke e'.

40 Ie' sene' nima bërie e' shua dōka ká mañat ñië nañeë, es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' serdaë íyök shua ká mañat ñië nañeë.

41 Mik Jonás tō Nínive wakpa paut, etā ie'pa er maneo' Skëköl a. Erë i'ñe tā ye' dur íe e' dör ie' tsatā, erë a' kē er mane'ù Skëköl a. E' kuëkí aishkuō tā mik a' wöchakirketke a' nuì kī, etā Nínive wakpa e' kōrakā ie' wörkī a' kkatök.

42 Aishkuō tā mik a' wöchakirketke a' nuì kī, etā alaköl datse ká bánet diwö tskirke e' o'mik, bak iká blúie, e' e' kōrakā ie' wörkī a' kkatök tō a' dör pē' suluë. Ká iaiaë alaköl e' dē'bitū datse kamië se' blú bak Salomón wā íyi jcher tajë e' ttō kīttsök. Erë i'ñe tā ye' dur a' shua e' dör Salomón tsatā, erë a' kē tō ye' ttō iütè. E' kuëkí alaköl e' tō a' kkataraë.

*Wimblu sulusi dene wëm a
(Lucas 11.24-26)*

43 "Mik wimblu sulusi trëshkar yile a, etā imía ká sir poë wé kē yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök sēnoie erë kē ie' wā ikūne. E' kuëkí ie' ibikeitsè:

44 'Ye' míane wé ye' trëshkar eë senuk.' Mik ie' demine wëm e' a, etā ie' tō isuë tō wëm dör wës u shuiriule buaë maneneë kē a yi ku' es.

45 Etā ie' míā iyamipa kī yulök dōkā kul suluë shütē ie' tsatā tā ie'pa kōs de senuk wëm e' a. Wëm e' míane

suluë shütē kenet tsatā. Es iwamblërdaë a' dör pē' susulupa e'pa tā."

Jesús mī ena iëlpa debitu ie' weblök

(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

46 Jesús ttōkeia pē' tā e' shua ie' mī ena iëlpa ena ikutapa e'pa iëter u'rkī. Ie'pa ttak ie' tā.

47 Yile tō ibiyö ché ie' a:

—Be' mī ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

48 Erë Jesús iütè:

—¿Yi dör ye' mī ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

49 Etā Jesús tō ie' a ittökātapa kkaché ulà wa tā ichéitō:

—Isaú, ie'pa dör wës ye' mī ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es.

50 Yi serke wës ye' Yë tso' ká jai a e' kī ikiane es, esepa dör wës ye' ël ena ye' kutà ena ye' mī es.

13

*Të kuatkōkwak ttë
(Marcos 4.1-9; Lucas 8.4-8)*

1 E' ë diwö wa Jesús e' yëttsa u a míā batsōri kkōmik tā eë ie' e' tkésër.

2 Pē' debitu tajë ie' ska', e' kuëkí ie' e' iéka kanò a tā eë ie' e' tkésër ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ulitane atē ká sí kī batsōri kkōmik.

3 Ie' tō ttè tsakië kleë ie'pa a. E' et dör i' es: "Wëm eköl míā të kuatkōk ppé ululu ëme^{*}

4 Mik ie' tso' iwö ppök, etā ditsöwö wele anewa ñalā ska' tā dù debitu tō ikatéwa.

5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kē tā' tajë ese ska'.

* 13:3 të kuatkōk ppé ululu: E' kēwö ska' tā pē' wöblar të kuatkōk wö ppélur të kōs e' kī.

Íyök kě tã' tajë, e' kueki bet ta itskineka.

6 Erë kě iwí kicha tã' tajë, e' kueki mik ðiba anekã iki eta isinewa.

7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' alékã iki.

8 Erë ditsöwö wele anewa íyök bua'buã ki, e' tskine talane wöne buaë. Wele wöne ðökã cien eyök (100) elka elka, wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30).

9 ¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

Í kueki Jesús tó s'wöbla'weke kleaule

(Marcos 4.10-12; Lucas 8.9-10)

10 Etã Jesús ttökatapa debitu ie' ska' tã ichakérakitö ia: "¿Í kueki be' tó ie'pa wöbla'weke kleaule?"

11 Ie' tó ie'pa iüté: "Í blúie Skëköl tso' e' tté blëulewã e' këwö meneat a' a wã jchenoie, erë pë' malepa a kě imeneat es.

12 Yi wã tté e' jcher ese a imerdaë as ie' wã ikí jcher bua'ie. Erë yi kě éna ianãk, ese wã ì jcher bërëbërë e' yerattsane iyökí.

13 Í weke ye' tó e' sueke ie'pa tó, erë ie'pa kě éna iwà ane. Í cheke ye' tó e' ttseke ie'pa tó, erë ie'pa kě tó ittseku' er moki wa, ie'pa kě éna iwà iütak. E' kueki ye' kapaköke ie'pa tã es.

14-15 Es iwà tköke ie'pa tã wes Skëköl tteköl kië Isaiás tó iyë' es, e' tó iyë' i' es:

'Ká i' wakpa er míã darërë, kě ì dë'wãia.

Ie'pa kukuõña wötewã darërë as kě iwattsër,

ie'pa tó iwöbla tsimiwéwã as kě iwawër.

Ie'pa tó iwé es as ie'pa kě éna iwà ar, as ie'pa kě er mane'ù ye' ska' tã ye' tó ie'pa bua'wè.

E' kueki ie'pa tó ittseraë je', erë kě ie'pa éna iwà arpa,

ie'pa tó isueraë je', erë kě ie'pa tó iklö'wepa.†

Es Isaiás tó iyë'.

16 "Erë a' wöbla wawër buaë, a' kukuõña wattsër buaë, e' kueki ayëcha buaë a'.

17 Moki ye' tó a' a ichè tó Skëköl ttekölpa tajë ena kã iaiã s'bak ser yësyësë e'pa tó ì suë a' tó ena ì ttsé a' tó e' kkeyë' siarë suë ena ttsè, erë ie'pa kě wã isune ittse.

Të kuatkökwak tté e' wã paké Jesús tó

(Marcos 4.13-20; Lucas 8.11-15)

18 "Ittsö, ì kleýö të kuatkökwak tté wa, e' wã pakekeyö a' a.

19 Pë' welepa tã itkömi wes ditsöwö arwa ñala ska' es. Es-epa tó ì blúie Skëköl tso' e' tté ttsé, erë ie'pa kě éna iwà ane. Bë de tã tté buaë yëttsã ie'pa er a.

20 Welepa skã tã itkömi wes ditsöwö arwa áklo a es. Es-epa tó Skëköl tté ttsé tã iklö'wérakitö ttsë'ne buaë wa.

21 Erë ie'pa kě wí kicha tã' tajë, e' kueki ie'pa tó iklö'wé

† 13:14-15 Isaiás 6.9-10

ekuölö ě. Mik ie'pa weine-mitke Skëköl ttë kuëki, eta ie'pa anemine bet.

²² Welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tö Skëköl ttë ttsé, erë ie'pa tö iyi tso' ká i' ki ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ki ena i tso' ká i' ki tö s'ttsé'weke buaë ese ki. E' kos tö Skëköl ttë kui'wëwa ie'pa er a ta kë idë'ttsa buaë wes ikiane es.

²³ Erë welepa skà ta itkömi wes ditsöwö arwa iyök bua'buak ki es. Esepa je' tö Skëköl ttë ttsé ta iwà ane buaë ie'pa éna ta iwà dettsa buaë wes ikiane es. Ie'pa dör wes iyi kuá wör buaë es wele wöne döká cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Kakö kuak'ki tkëne trigo shua e' tté

²⁴ Jesús tö ttë skà kleéne ie'pa a i' es: "Ï blúie Skëköl tso' e' ta itköke wes itka wëm eköl tö trigowö kuatké iká a e' ta itka es.

²⁵ Nañewe ie'pa kapolur e' dalewa ibolök debitu eköl kakö dör trigo suë ese wö kuatké trigo shua ta iwák mía.

²⁶ Mik trigo wöne, eta iwënewa tö ñies kakö kuak'ki tso'.

²⁷ Ikanè mésopa mía ta iché kanè wák a: 'A këkëpa, be' tö trigowö bua'buak kuatké be' ká a ta ¿wes e' a kakö kuak'ki tso'?"

²⁸ Ie' tö ie'pa iuté: 'Ye' bolök wele tö iwamblé ye' ki.' Ie'pa

tö ie' a ichaké: '¿Be' ki ikiane tö sa' mi' kakö ñe' yökulur?'

²⁹ Erë ie' tö ie'pa iuté: 'Au, imúat es. A' tö kakö yéttsa e' ta trigo yértsami ita ñies.

³⁰ Imúat as italar ñita dö mik itërkette eta. E' wa ye' tö itökwaqpa patkeke kakö tök kewé muë eyök eyök ña'wëwa bö' a. E' ukuök'ki ta ye' tö trigowö tök patkeke blè wé ye' iyiwö blöke e' wé a.' "

Mostaza wö tté
(*Marcos 4.30-32; Lucas 13.18-19*)

³¹ Ttë skà kleéne Jesús tö ie'pa a i' es: "Ï blúie Skëköl tso' e' dör wes mostaza wö kuatkësö ká a es.

³² E' wö dör tsirlala iyiwö ulitane dikia. Erë mik italane ta e' dör iyi kuá tsitsir ulitane tsata. E' mía kalie ta dù datse u yuök iulá tsaka."

Pan wölöwoka tté
(*Lucas 13.20-21*)

³³ Jesús tö ie'pa a ttë skà kleéne i' es: "Ï blúie Skëköl tso' e' dör wes pan wölöwoka wötué tayë tö harinachka mañayök a es. E' tö hari-nachka e' kos wölöwéka tajë."

Jesús tö s'wöbla'weke kleaule
(*Marcos 4.33-34*)

³⁴ Ttë e' kos kleé Jesús tö ie'pa a. Mok'ki ie' kë wa i pakane ie'pa a kë kleaule.

³⁵ Ie' tö s'wöbla'wé es, e' wa i yë'bak Skëköl tteköl eköl tö e' wà tka, e' dör i' es:

"Ye' tö s'wöbla'weraë kleaule. Ttë tso' blëule ká iaiaë ká i' yöne e'tamí,

ese kkacherayö ie'pa a.”[‡]
Es Skëköl tteköl tö iyë'.

*Kakö kua'ki tté e' wà paké
Jesús tö*

³⁶ Etä Jesús e' chéat pë' a
tä imía u a. Ittökatapa de ie'
ska' tä iché ie' a: “Kakö kua'ki
wakleébö, e' wà pakö sa' a.”

³⁷ Ie' tö ie'pa a iché: “Yi tö
trigowö kuatké, e' dör ye' dör
S'ditsö Alà e'.

³⁸ Të wé ki ikuatkëne e' dör
ká i'. Trigowö e' dör wépa
blúie Skëköl tso' esepa. Kakö
kua'ki e' dör wépa dör bé icha
esepa.

³⁹ Ibolök tö kakö kua'ki
kuatké e' dör bé ë. Ilir kèwö e'
dör ká i' erkewatke e' kèwö.
Itökwakpa e'pa dör Skëköl
biyöchökwakpa.

⁴⁰ Wes ie'pa tö kakö kua'ki
yéttsa uyéwa bö' a, es itköraë
ká i' erkewatke etä.

⁴¹ E' kèwö ska' tä ye'
dör S'ditsö Alà e' döraë íyi
ulitane blúie da'áie. Ye'
tö ye' biyöchökwakpa patk-
eraë wépa tö o'ka keke i
sulu wamblök ena wépa
e' wamblö sulu esepa kos
shtökka.

⁴² Ie'pa uyerawarakitö bö'
tajë a, ee iurarak ñies ikà yil-
itdawarak iweir kuëki.

⁴³ Erë s'ser yësyësë, esepa
dalöburdaë wes diwö es wé
S'yë tso' ie'pa blúie ee. ¡A' éna
ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö
bua'ie!

Íyi tuë darërëë blëulewá e' tté

⁴⁴ “Í blúie Skëköl tso' e'
dör wes íyi tuë darërëë ese
blëulewá yile ká a es. E' kué
wëm eköl tö tä e' tö ie' ttsë'wé
buaë. E' kuëki ie' tö ibléwane

tä imía tä i kos tso' iwa, e'
watuéttsaitö. E' ské wa ie' tö
ká e' tuë. Es íyi tuë darërëë e'
de ie' ulà a.

*Ákwöla bua'buwa tuë darërëë
e' tté*

⁴⁵ “Ñies i blúie Skëköl tso'
e' dör wes ákwöla bua'buwa
yuleke íyi wataukwak eköl tö
tuë es.

⁴⁶ E' tö ákwöla bua'buwa
ichök tuë darërëë shütë ese
kuéwa tä imía tä i kos tso' iwa
e' watuéttsaitö. E' ské wa ie'
tö ákwöla bua'buwa e' tuéttsa.

Kla' tté

⁴⁷ “Ñies i blúie Skëköl tso' e'
dör wes kla' uyé wépa wélepa
tö dayë a es. E' tö nima klö'wé
tajë tsakïë buaë ena suluë.

⁴⁸ Mik ie'pa tö kla' yéttsa ká
sí ki tä ie'pa e' tuléser nima
shushtök; íbua'buwa iéka kkö a
tä ísulusi uyémi bánet.

⁴⁹ Es itköraë mik ká i'
erkewatke etä. Skëköl
biyöchökwakpa bituraë
s'shushtök; s'sulusipa michoë
bánet, s'ser yësyësë michoë
bánet.

⁵⁰ S'sulusipa kos uyerawa
Skëköl biyöchökwakpa tö bö'
tajë e' a, ee ie'pa iuraë siarë,
ká yilitdawa iweir kuëki.”

Íyi pa'ali ena íyi këchke e' tté

⁵¹ Jesús tö ittökatapa a
ichakë:

—¿Ttë ekkë kos wà ane a'
éna?

⁵² Ie'pa iüté:

—Tö.

Ie' tö ie'pa a iché:

—E' kuëki mik s'wöbla'uk tté
dalöiëno wa wakpa ese eköl e'
yué buaë i blúie Skëköl tso' e'
tté wa, etä ie' tö s'wöbla'wëmi

buaë ttè kēchke wa ñies ttè pa'ali wa. Ie' dör wes u wák wā iyi tso' blēule iblo a es. Ese wā ijcher mik tā ikēchke ö ipa'ali kiane yēttsa s'malepa kimoie.

Nazaret wakpa tö Jesús watéttsa

⁵³ Mik Jesús ttè kleé one, eta imía

⁵⁴ demi Nazaret, e' dör ie' wák ká. Ee ie' tö s'wöbla'wémitke judiowak ñi dapa'wo wé tso' ee e' a. Wes ie' tö ie'pa wöbla'weke e' tö ie'pa tkiwéwā. Ie'pa tö iché ñi a:

—¿Wé ie' e' yué ttè tajē ekké wa? ¿Wes i kē or yi a ese wé ie' tö buaë?

⁵⁵ ¿Ie' wí yé kē dör se' iyi yuök kaltak wa e'? ¿Ie' mi kē dör María? ¿Ie' elpa kē dör Santiago, José, Simón ena Judas?

⁵⁶ ¿Ñies ie' kutapa kē serku' se' shua? Eta i kos weke ie' tö ¿wé e' bite ie' wā?

⁵⁷ Ie'pa kē éna ie' ttè klö'wak. Erē ie' iché ie'pa a:

—Ká wañe Skéköl tteköl dalöiërta', erē iwák ká ki ena iwák u a ee kē idalöiërta'.

⁵⁸ Ie'pa kē erblēne ie' mik, e' kueki i kē or yi a ese kē one ie' wā tajē ee.

14

Juan S'wöskuökwak kötewa (Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

¹ E' kēwö ska' tā Herodes dör Galilea blú, e' tö Jesús tté ttsé,

² e' kueki ie' tö iché ikanè mésopa a: “Wēm ñe' dör Juan

S'wöskuökwak shkenekane e'. E' kueki ie' wā diché tso' i kē or yi a ese woie.”

³ Herodes tö Juan klö'ukwa patkē' wötē'waitö s'wöto wé a, e' kueki ie' tö Jesús ché es. Ie' sene' Herodías tā, e' dör ie' el kiè Felipe e' alaköl.

⁴ E' yé' Juan tö ie' a: “Kē be' kawö tā' senuk be' el alaköl tā.” E' kueki Herodes tö Juan wötökwa patkē'.

⁵ Herodes éna Juan ttakwa erē ie' suane pē' yöki, ie'pa tö iklö'wé tö Juan dör Skéköl tteköl e' kueki.

⁶ Erē mik Herodes tö iduéswo kēwö tkö'weke, eta Herodías alà busi e' klöté s'kiule tso' tajē e'pa wörki. E' wēr buaë Herodes wa.

⁷ E' kueki ie' tö iché ie' a yēsyesé Skéköl wörki: “Moki ye' tö iché, i kiè be' tö ye' a, e' meraëyo be' a.”

⁸ Eta ie' tö iché Herodes a wes imi tö ie' a iyē' es:

—Juan S'wöskuökwak ttökwa patkö tā iwökir mú ye' a kulè' a iwà kkachoie tö moki ittéwarakitö.

⁹ Eta blu' Herodes erianeka tajē, erē ie' tö ittē métké s'kiule tso' e'pa kukua, e' kueki ie' tö ikéwö mé.

¹⁰ Ie' tö Juan kuli' tökök patké s'wöto wé a.

¹¹ E' ukuöki tā ie'pa wā iwökir debitu kulè' a mé busi a tā ie' tö imé imi a.

¹² Juan ttökatapa de tā inú tsémirakitö wötéwā. E' ukuöki tā ie'pa mía tā ibiyö ché Jesús a.

Pë' dōka mil skeyök e' tié Jesús tō

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

13 Mik Jesús tō biyō e' ttsé, etā ie' mīa kanò kī ekōrla bānet wé kē yi serku' ese ska'. Mik pē' wā ijchenewa tō ie' mīa, etā ie'pa mīyal itōkī batsōri kkōmik klō wa.

14 Mik Jesús e' yéttsa kanò a, etā pē' tso' tajē ipanuk e' suéitō. Ie'pa suéitō er siarē wa. S'kirirke kōs demi ie'pa wā e' bua'wéitō.

15 Ká tuirketke, e' kuēkī ittōkatapa de ie' ska' tā ichérakitō ie' a:

—Ká de tsáli, kē yi serku' íe. Ie'pa yuōmi as ie'pa mi' pē' serke tsinet eē ilè taük ñē.

16 Ie' tō ie'pa iūté:

—Ie'pa kē kawōta mi'kyal; ie'pa tiō a' tō.

17 Ie'pa tō iūté:

—Pan skēl ena nima bōtō e' ē tso' sa' wā.

18 Ie' tō iché:

—Itsúbitu ña.

19 Etā ie' tō pē' kē e' tulōksēr iski ta'tsi kī. E' ukuōkī tā ie' tō pan skēl ena nima bōtō e' klō'wé tā iká sué ká jai a tā wēstela chéitō Skēkōl a. Tā pan blatéitō mé ittōkatapa a as ie'pa tō iwatiō pē' a.

20 Ie'pa ulitane chké de wē'. Ibata atē e' shtérakitō iēne dōka kkōla dabom eyök kī bök.

21 Ie'pa chké e'pa dōka mil skeyök (5.000) wēpa ē, alakōlpa ena ala'rla kē shtāne.

Jesús shkē di' kī

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

22 E' ukuōkī tā Jesús tō iché ittōkatapa a: “A' e' iōka kanò a, a' yūshkatke ye' yōkī kewe batsōri wīshet.” Ie' tō iché pē' malepa a: “A' yūne a' u a.”

23 E' ukuōkī tā ie' mīa ekōrla kabata a ttök S'yé tā. Mik ká tuine, etā ie' tso'ia kabata a.

24 E' dalewa ittōkatapa mirwā batsōri kī demitke elkeē. Siwā' bitsirke tajē ie'pa kke wōiá, e' tō di' uyeke tajē tērke kanò mik.

25 Ká ñirketke etā Jesús mīa ie'pa ska' shkōrami di' kī.

26 Erē mik ie'pa tō isué tō ie' shkōdatse di' kī, etā e' tō ie'pa tkiwéwā suawé tajē ta ianekarak:

—iWimblu datse se' kker!

27 Erē ie' iché ie'pa a:

—iA' er kuú! Kē a' suanuk, ye' idir.

28 Etā Pedro tō iché ie' a:

—A Skēkēpa, mokī be' idir, e' tā kawō mú ye' a shkōk di' kī dō be' ska'.

29 Etā Jesús tō iūté:

—Be' shkō ye' ska'.

Etā Pedro e' yéttsa kanò a shkēmi di' kī dō Jesús ska'.

30 Erē mik ie' isué tō siwā' bitsirke darērēē, etā ie' suanéka tajē tā iwōtunewami di' a tā ianeka tajē:

—iA Skēkēpa, ye' tsatkö!

31 E' bet tā Jesús tō iklö'wé iulā a tā iché iā:

—iWēsua be' erblōke ye' mik bērebērē! i Kuēkī be' ibikeitséka bōtbōt?

32 Mik ie'pa bōl e' iéka kanò a, etā siwā' wōklōne.

³³ Ie'pa kōs tso' kanò a, e'pa e' tulésēr kuchē kī Jesús wōrkī idalōioie t̄a ichérakitō:

—iMokī be' dōr Skēkōl Alà je'!

Jesús tō s'kirirkepa bua'wé Genesaret

(Marcos 6.53-56)

³⁴ Itkattsarak batsōri wīshēt demirak Genesaret.

³⁵ Mik ká e' wakpa tō isué tō Jesús idir, et̄a ie'pa tō ittē ppékā ká e' kōs a. Ie'pa wā s'kirirke mi'ke ie' ska' as ibua'ūtō.

³⁶ S'kirirke esepa kkōchōke ie' a tō ie'pa a ie' datsi' bata ē mú kèwā. Wēpa kōs tō iké e'pa buanene.

15

Ì tō se' ia'wèmi ñáie (Marcos 7.1-23)

¹ Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa sērke Jerusalén, e'pa wēlepa debitu Jesús ska'. Ie'pa tō ie' a ichaké:

² —i kuekī be' ttōkatapa kē tō se' yēpa bak e'pa sēr e' dalōiē? Ie'pa chkō ulà kē pakōule.

³ Ie' tō ie'pa iūté:

—i kuekī Skēkōl ttē dalōiēno e' dalōsewēkewā a' tō a' wakpa sēr dalōioie?

⁴ Skēkōl iyē'at: 'A' yé ena a' mì e'pa dalōiō,* ñies ie' tō iyē'at: 'Yi tō iyē ö imì ché sulué ese wák wōmerdattsā ttèwā.†

⁵ Erē a' icheke tō se' a iyērmi s'yé a ö s'mì a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wā a' kimoie, e' meuletke Skēkōl a‡, e' kuekī kē ye' a' a' kimenuk i wa'.

⁶ A' tō icheke tō yi isie e' ché, ese wák kē kawōtāia iyē ö imì kīmuk. Es Skēkōl ttē dalōiēno ñe' dalōsewēkewā a' tō a' wakpa sēr iūtē wa.

⁷ iA' e' ö sulué! Buaé Isaías tō a' yē' mik ie' iyē':

⁸ Skēkōl tō ichè: 'Pē' ikkēpa tō ye' dalōieke kkō ē wa, erē ie'pa er tso' kamiē ye' yōki.

⁹ È ichōkle ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalōiök.

Ttē wa ie'pa s'wōbla'wēke e' dōr s'ditsō ttē dalōiēno ē. §

Es Isaías tō iyē'at.

¹⁰ E' ukuōkī t̄a ie' tō pē' tso' eē e'pa kié t̄a ie' iché iarak:

—A' tō ye' ttō ttsō, iwà anú a' éna.

¹¹ Ì ñeke a' tō ese kē tō a' ia'wēpa ñáie Skēkōl wōa. Erē i sulu wambleke a' tō tskirke a' er a' ese je' tō a' ia'wēraē ñáie.

¹² Et̄a ittōkatapa de ie' ska' t̄a ie' a' ichaké:

—i Be' wā ijcher tō i chekebō e' tō fariseowakpa uluwé?

¹³ Ie' tō ie'pa iūté:

—Fariseowakpa esepa dōr wēs íyi kuá kē tkēnewā ye' Yé tso' ká jai a e' wā es, e' kuekī ie'pa yērdattsā wiē.

¹⁴ Ie'pa múat es. Ie'pa dōr wēs s'wōbla kē wawēr ese tō o'ka wōbla kē wawēr e' ulaiē es, e'pa bōl tkōaraē kauk a.

* 15:4 Éxodo 20.12; Deuteronomio 5.16 † 15:4 Éxodo 21.17; Levítico 20.9 ‡ 15:5 meuletke Skēkōl a: Ie'pa tō iché es erē ie'pa ulà a itso'ia, e' wakanewēmi ie'pa tō wēs ie'pa kī ikiane es. § 15:9 Isaías 29.13

15 Età Pedro tò iché ie' a:

—Ttè wakleébö ñe' wà pakö sa' a.

16 Ie' tò iüté:

—¿Ñies a' kě éna iwà ane?

17 ¿A' kě éna iane tò ñ ñekesö ese mi'ke s'ñawi a e' ukuökì ta iwekettsasö?

18 Erè ì sulu tskirke a' er a ese tò a' ia'wèmi ñáie.

19 Ì sulu bikeitseke a' tò, s'ttèwa, senewabak dalösèwèwa, trè, akblè, s'kkatè kachè wa ñies ñi ché sulu ese kos tskirke a' er a.

20 Íyi ese tò a' ia'weraè ñáie. Erè a' chkö kě ulà paköule e' kě tò a' ia'wèpa ñáie.

Tayè eköl kě dör judiowak e' erblé Jesús mik

(Marcos 7.24-30)

21 Età Jesús ena ittökatapa míyal ká kiè Tiro ena Sidón ee.

22 Età tayè eköl serke ee dör cananwak, e' ardatse tajè Jesús itöki:

—A kékèpa be' dör David aleri, ye' saü er siarè wa. Ye' alà busi kirirke tajè a aknama tso'.

23 Erè Jesús kě wà ie' iütène yès. Età ittökatapa kköché ie' a:

—Tayè ardatse tajè se' itöki, ì kiane ie' kì e' mú ie' a as imi'a.

24 Ie' tò ie'pa iüté:

—Skèköl tò ye' patkè' Israel aleripa è kìmuk. E'pa dör wès obeja chöwa siarè es.

25 Età tayè dewa e' tkéwa kuchè kì Jesús wörki ta ichéitö ia:

—¿A kékèpa, ye' kímú!

26 Jesús iüté:

—Kè idör buaè ala'rla chkè yéttsa mè chichi a.

27 Tayè tò iché:

—A kékèpa, e' yène; erè chkè mulé darke iski e' ñeke chichi tò.

28 Età Jesús iché ie' a:

—A tayè, be' erblé mokì ye' mik, e' kuekì ì kiane be' kì e' de be' ulà a.

E' wösha ta ilà busi buanene.

S'kirirke ese bua'wéne Jesús tò

29 Età Jesús ena ittökatapa biteyalne batsöri kiè Galilea e' kkömik. Età ie' tkaka kabata tukir kì ta ee ie' e' tkéser.

30 Ta pè' de tajè ie' ska', e'pa wà iduepa de Jesús wörki. Iduepa kě shko, kě wöbla wawèr, kě tto, ulà ö klö suluulewa ñies s'kirirke duè ulitane wà ese kos bua'wéitö.

31 Pè' ulitane tso' ee isaük e'pa wökrarulune. Ie'pa tò isué tò kě s'tto esepa ttékane, s'ulà ena s'klö suluulewa esepa buanene, kě s'shko esepa shkéne, ñies kě s'wöbla wawèr, esepa wöbla wawène. E' kuekì ie'pa tso' Israel aleripa Kèköl kíkökkà tajè.

Wèpa dòka mil tkèyök e' tié Jesús tò

(Marcos 8.1-10)

32 Età Jesús tò ittökatapa kiè ta ichéitö ie'pa a:

—Siarè ye' wa pè' ikkèpa wèr. Ie'pa tso' ye' ta e' kì ká de mañatk ta kě ie'pa wà ì ku' ñè. Kè ye' éna ie'pa patkak u a kě chkaule dö' isiwa'arwarak ñala kì.

33 Età ittökatapa tò iché ia:

—Erè ká i' a kě yi serku'. ¿Wès sa' tò pan kuèmi tajè pè' ekkèpa tioie'?

³⁴ Ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wā pan tso'?

Ie'pa iūté:

—Sa' wā pan tso' kul (7), ñies nima tso' elkela.

³⁵ Etā ie' tō pē' ké e' tulökser iski

³⁶ tā pan kul ena nima e' klō'wēitō tā wēstela chéitō Skököl a tā iblatéitō mé ittökatapa a tā ie'pa tō iwatié pē' a.

³⁷ Pē' ulitane chké de wē' tā ibata atē e' iēne dōka kkö kul.

³⁸ Ichkérak e'pa dōka mil tkëyök (4.000) wēpa ě, alakolpa ena ala'rla kē shtane.

³⁹ Jesús tō pē' yuémine tā ie' e' iéka kanō a tā imía ká kié Magdala eē.

16

Fariseowakpa tō ikē ɔryi a ese uk ké sué

(*Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56*)

¹ Fariseowakpa ena saduceowakpa wēlepa de Jesús ska'. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kueki ie'pa tō ikié ie' a tō i kē ɔryi a ese úitō iwà kkachoié tō mokj ie' patkē'bitu Skököl tō.

² Erē ie' tō ie'pa iūté: “Tsáli tā a' tō icheke, 'Ká tanewa mat bule dība ardaē buaē’;

³ bla'mi tā a' icheke, 'Ká tanewa mat kalj moneka ttsetseē tā kalj yērdaē. A' éna iane buaē mik tā dība armi mik tā kalj yērmī, etā ¿wes i tköke j'ñe tā e' kē wā ar a' éna?

⁴ A' dör pē' suluē e' kē tō Skököl dalöiē wes trēr wakpa kē tō imaso dalöiē es. A' ye' a ikié tō i kē ɔryi a ese uyō iwà

kkachoié tō mokj Skököl tō ye' patkē'bitu. Erē ilè weraëyō etökicha ěme iwà kkachoié, e' dör wes Jonás tā ibak es.”

Etā ie' tō ie'pa méat tā imía bánet.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' paké (Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús ena ittökatapa demi batsöri wishet, erē ittökatapa éna ilè chowa tsëmi ñē.

⁶ Ie' iché ie'pa a: —Ye' ttö ttsö. A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka e' yöki.

⁷ Ittökatapa iché ñi a:

—¿Kē se' wā i dē' ñē!

⁸ I' chök ie'pa tso' e' suéwaitō tā ichéitō ie'pa a:

—¿I' kueki a' tso' ichök ñi a tō kē se' wā i dē' ñē? ¿kam a' erblö ye' mik mokjē!

⁹ ¿kam a' éna iwà ar? Pan skel wadë'yō wēpa dōka mil skëyök (5.000) ekkē a, ¿e' chowa a' éna? Etā ¿kkö bik ibata kit a' tō?

¹⁰ Ñies pan kul wadë'yō wēpa dōka mil tkëyök (4.000) ekkē a, ¿e' chowa a' éna? E' ukuöki tā ¿kkö bik ibata kit a' tō?

¹¹ ¿wes a' kē éna iane tō ye' kē ku' i ñekesö ese chök? A' e' kkö'nú fariseowakpa ena saduceowakpa pan wölöwoka ese yöki.

¹² Etā ie'pa éna iane tō Jesús kē ku' pan wölöwoka tso' se' wā ese chök. Ie'pa éna iane tō ttē wa fariseowakpa ena saduceowakpa tō s'wöbla'weke e' chök ie' tso'.

Pedro tö iché tö Jesús dör wépairine'bitu idi' wa s'blúie e' (Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)

¹³ Mik ie'pa de ká kiè Cesarea Filipo, etá Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Ye' dör S'ditsö Alà, ¿ima e' cheke pè' tö ye' dör yi?

¹⁴ Ie'pa iiuté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skèköl tteköl bak kiè Elías shkenekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skèköl tteköl bak kiè Jeremías ö Skèköl ttekölpa skà bak e' wele.

¹⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erè ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

¹⁶ Simón Pedro tö iiuté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'. Be' dör Skèköl chök Alà e'.

¹⁷ Jesús iché ie' a:

—A Simón, Jonás alà, ayècha buaè be' dör. Ì ché be' tö e' kè mène s'ditsö wá be' a, e' mé ye' Yé tso' ká jai a e' tö be' a.

¹⁸ E' kuèki ye' be' a ichè tö be' dör Pedro (kiè e' wà kiane ché ák). Be' dör wés ák dör u katabloie es, e' wa ye' ichapa kí döraè taiè. Ì kos tso' dö duèwá diché, e' kè e' alöpaka ie'pa kí.

¹⁹ Ì blúie Skèköl tso' e' wékkö kköppóo kéwö meke ye' tö be' a. Ye' tö kawö meke be' a ye' tté buaè pakök as Skèköl dö s'tso' taiè e' blúie. E' dör wés blu' eköl kanè méso tö blu' wékkö kköppèe as s'döwajá es. Ì kè kéwö mène be' wá ká i' a, ese kè kéwö mène Skèköl wá.

Ñies ì kéwö mé be' tö ká i' a, ese kéwö me'bak Skèköl tö.

²⁰ E' ukuöki tá Jesús kè wá ittökatapa kàne yi a ichök tö ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa

(Marcos 8.31-9.1; Lucas 9.22-27)

²¹ E' ukuöki tá Jesús tö itsá ché ittökatapa a:

—Ye' kawöta shkökmi Jerusalén, ee judiowak kuèblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöièno wa wakpa tö ye' we'ikeraè taiè. Ye' tterawa erè e' kí ká de mañat etá ye' shkerdakane.

²² Pedro tö ie' kièmi bánet tá iuñémiitö:

—¡A Skèkèpa, kè e' char! ¡E' mú kè dör es! ¡Kè e' wamblènuke be' tá!

²³ Erè ie' e' wötrée Pedro kke tá iché:

—¡A Satanás, be' yúshka bánet ye' yöki! Be' tso' ye' wöklö'uk. Be' kè tö íyi suè wés Skèköl tö isuèke es; be' tö isuèke wés s'ditsö tö isuèke es.

²⁴⁻²⁵ Ie' tö iché ittökatapa a:

—Yi e' tsatkak ittèwá yöki, ese kè ulà a sene michoè döpa. Erè yi e' mettsa ttèwá ye' dalèrmik, ese ulà a idöraè. E' kuèki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kè kàne tkinukia e' kí. E' skéie ikawöta e' chök dö ittèwá wötèulewá krus mik ekkè. Es ie' kawöta shkök ye' itöki.

²⁶⁻²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, e' döraè Skèköl olo tá taiè e' a, ñies Skèköl biyöchökwakpa tá.

Ye' tō sulitane patuëraë eköl eköl wes iser es. E' kueki iyi ulitane tso' ká i' a e' de a' ulà a, erë sene michoë kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör çlie bua' a' a? Sene michoë kë patorpa i wa.

²⁸ Moki ye' tō a' a ichè tō a' tso' ie, e'pa welepa tō ye' dör S'ditsö Alà, e' datse blu'ie e' suëraë kam iblërulur e' yöki.

17

Jesús tō ilo taië e' kkaché ittökatapa a

(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-30)

¹ E' ki ká de teröl, eta Jesús wa Pedro ena Santiago ena Juan dör Santiago ël, e'pa mitsër e' ta ká bata kakkeë ese ki.

² Eë ie'pa wö shaë ie' manenetsa mía kua'ki, iwö olobune wes diwö es, ñies idatsi' manenetsa mía saruruë wõnarke dalölöë.

³ E' bet ta ie'pa tō Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë kiè Moisés ena Elías e'pa sué kapakök ie' ta.

⁴ Eta Pedro tō iché ie' a:

—A Skëkëpa, buaë se' tso' ie. Be' ki ikiane, e'ma ye' tō úla yuëka mañatkuela; etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁵ Ie' ttökeia e' wösha ta mochka wõnarke dalölöë ese tō ie'pa kitéwa. Mochka shua ie'pa tō ttö ttsé tō ichè: “Se dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër buaë shute ye' wa. Ie' ttö iutö.”

⁶ Mik e' ttsé ittökatapa tō ta ie'pa suanéka taië, e' kueki ie'pa e' télur wöwakköt.

⁷ Jesús dewa ie'pa o'mik ta ie' tō ie'pa kéwa ta ichéitö ie'pa a:

—A' e' koka; kë a' suanuk.

⁸ Mik ie'pa tō ká sué, eta ie'pa isué tō kë yi ku'ia, Jesús ë dur.

⁹ Ie'pa bitetkene wa'k, eta Jesús tō ie'pa a ichè:

—I sué a' tō e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttéwa shkenekane e' ukuöki.

¹⁰ Ie'pa tō ie' a ichakè:

—ÇI kueki s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō icheke tō Elías kawöta dökne kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki?

¹¹ Ie' tō ie'pa iuté:

—E' yëne tō Elías datsekene kewe. Ie' tō i kos kaneweketke kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yöki.

¹² Erë ye' tō a' a ichè tō ie' dë'bak, erë ie'pa kë éna iane tō ie' idir. Ie'pa tō iwe'ik siarë wes ie'pa ki ikiane es. Es ñies ie'pa tō ye' dör S'ditsö Alà e' we'ikeraë.

¹³ Ie'pa éna iane tō ie' tso' Juan S'wöskuökwak e' chök.

Duladula eköl tteke ak-nama tō e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Mik Jesús ena ittökatapa demine wé pë' daparke taië ie' panuk eë, eta wëm de eköl ie' ska' ta ie' e' tkéwa kuchë ki Jesús wörki ta ichéitö ia:

¹⁵ —A këkëpa, ye' alà saú er siarë wa. Ie' kirirke siarë, wekkë alè ta ilineka, mikle ta ie' anerö bö' a, mikle ta di' a.

16 Kam be' dō etā ye' wa idebitu be' ttōkatapa a erē ie'pa kē a ibuarne.

17 Jesús tō iché:

—A pē' kē erblōta' Skëköl mik, a' kē éna ká ane. ¿Mik ye' sermirō a' tā? ¿Kos ye' tō a' dalē'ttsemirō? Kabēla ñe' tsūbitu ña.

18 Etā ie' tō aknama uñe tā itrē'wēshkar duladula a. E' wōshā tā duladula buanene buaē.

19 E' ukuōki tā ittōkatapa tté ie' tā bānet. Ie'pa ie' a ichaké:

—¿I' kueki sa' kē a aknama e' trēneshkar?

20 Ie' iché ie'pa a:

—A' kē erblōku' Skëköl mik mokjē e' kueki. Moki ye' tō a' a iché tō a' erblōpa Skëköl mik tsir mostaza wō dōr tsirla ekkē, e' tā a' tō ichēmi kabata wī a: 'Be' e' skōttsa yūshka bānet', tā imiraa bānet. A' erblōke moki Skëköl mik, e'ma kē i dōr darērē a' a wē.

21 *

Jesús skà e' biyō ché tō iterawa

(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)

22 Mik Jesús ena ittōkatapa ñi dapa'wé Galilea, etā ie' tō ie'pa a iché:

—Ye' dōr S'ditsō Alà, e' wōmerdattsā pē' ulà a,

23 tā ye' tterawarakitō, erē e' kī ká de mañat tā ye' shkerdakane.

Ttē e' tō ie' ttōkatapa eriwé tajē.

Inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie ese patué Jesús tō

24 Mik Jesús ena ittōkatapa de Cafarnaúm, etā pē' tō inuköl shteke Skëköl wé kanéwoie e'pa de Pedro ska' tā ie' a ichaké:

—¿Be' wōbla'ukwak tō inuköl patuekesō Skëköl wé kanéwoie e' patueta'?

25 Pedro tō ie' iutē:

—Tō, ipatueta'.

E' ukuōki tā mik Pedro de wēshkē, etā Jesús tté ie' tā kewe tā ichéitō ie' a:

—A Simón, ¿ima be' ibikeitsē? ¿Yi ña'weke ká wōkirpa tō, iká wakpa ekka ö pē' kua'ki?

26 Pedro tō iutē:

—Pē' kua'ki.

Jesús tō iché:

—E' yēne, e' kueki ila'r kē kawōta ipatauk.

27 Erē ipataüsō as ie'pa kē ulurka se' kī. E' kueki be' yú batsōri kkōmik etā biklō' uyōmi di' a. Etā nima tsá kli'wé be' tō e' kkō shuppōō, eē be' tō inuköl kueraē et. E' tsūmi ie'pa patuōie, e' dōr wē' se' bōl nuī patuōie.

18

Yi dōr ibua'ie Skëköl wōa

(Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48)

1 E' kēwō ska' tā Jesús ttōkatapa de ie' ska' tā ie' a ichakérakitō:

—I' blúie Skëköl tso' e' shua ¿yi dōr ibua'ie imalepa tsata'?

2 Jesús tō alala kié eköl duēsēr ie'pa shūshāē

3 tā ichéitō ie'pa a:

* 17:21 Yēkkuō kēchke wele tō versículo 21 kī kuōtkéka. E' tō iché i' es: *Erē aknama ese yēmittsa ikiē S'yē a ena batsē e' ē wa.*

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' kē er mane'ù as a' dō wēs alala i' es, e' tã a' kē dōpawã ì blúie Skèköl tso' e' a.

4 Yi er mane'wé tã ie' e' wōéwa wēs alala i' es, ese dōraë ibua'ie ì blúie Skèköl tso' e' a.

5 Yi tō alala i'se kiéwã ye' ttō wa, ese tō ye' wák kiéwã.

A' tso' wōsh wa ì tō s'ké ì sulu wamblök ese yōkī

(*Marcos 9.42-48; Lucas 17.1-2*)

6 “Yi tō ikkëpala erblöke ye' mik, esepa eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë taië shütë tkökã ák wawoie muéwã ikuli' a batrèemi dayë a e' tsatã.

7 Ýyi tso' taië s'erkiöwoie ì sulu wamblök, e' kuëkī wëstela ina kã i' wakpa tã. Këkraë ì sulu tso' s'erkiöuk, erë yi tō s'ké ì sulu wamblök, wëstela ina esepa tã.

8 “A' ulã ö a' klö tō a' ké ì sulu wamblök e' tã itöo uyömi bánet. A' dōwã sene micho a ulã etkë ö klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwã bö' ñar michoë e' a ulã bötkë ena klö bötkë e' dör suluë.

9 Ñies s'wöbla tō s'ké ì sulu wamblök, e' tã iyöttsã uyömi bánet. A' dōwã sene micho a wöbla ek ë wa, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwã bö' ñar michoë e' a wöbla böké, e' dör suluë.

Obeja chowa e' pakë

(*Lucas 15.3-7*)

10-11 “A' e' kkö'nú, ikkëpala kë watarttsã. Ye' tō a' a ichè tō Skèköl biyöchökwakpa tso' ie'pa kkö'nuk e'pa tso' këkraë ye' Yé tso' kã jai a e' wörki ie'pa tté chök.

12 “¿Ima a' tō ibikeitsè? Wëm eköl wã obeja tso' dökã cien tã e' etö chowa, e' tã ¿ì wëmi ie' tō? Obeja dökã dabom suliyök kī sulitu (99) e' meraat ie' tō kañikã tã imía obeja chowa e' yulök.

13 Mokī ye' tō a' a ichè tō mik ie' tō ikuë, etã ie' ttsë'nene buaë tkökã imalepa kë chë'wa e' tō ie' ttsë'wë e' tsatã.

14 Es Skèköl dör a' Yé tso' kã jai a, e' kē kī ikiane tō ikkëpala chöwa ekla wë'ia.

Wēs se' ké er buanukne ñi kī

(*Lucas 17.3*)

15 “A' yami wele tō ì sulu wamblé a' kī, e' tã a' yú ie' ska' tã ì sulu wambléitö e' chö ie' a, e' shulö a' böi ë tō. Ie' tō a' ttö iütë, e' tã a' er buanene ñi kī.

16 Erë ie' kē wã a' ttö iütëne, e' tã a' yamipa tsúmi eköl ö böi, ttë kī a' tō ie' kkatë e' ttekölie as ior wēs itso' kitule es. E' tō ichè, “Ttë kos shulekesö etã ittekölpa kiane böi ö mañal ichoie tō mokī idir ö au.”

17 Erë kē ie' wã e'pa ttö ttsëne, e' tã ichö ye' icha erule e' kukua. Ñies kē iwã ie'pa ttö iütëne, e' tã isaú wēs pë' kē tō Skèköl dalöie es ö wēs inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a e'pa suë es.

18 “Mokī ye' tō a' a ichè tō ì cheke a' tō tō e' dör suluë kã i' a, ese cheraë Skèköl tō tō e' dör suluë. Ñies ì cheke a' tō tō e' dör buaë kã i' a, ese cheraë Skèköl tō tō e' dör buaë.

19-20 “Ye' tō ì skã chekene a' a: Wé a' böi ö mañal ñi dapa'wé ye' ttö wa, eë ye' tso' a' tã. E' kuëkī a' böi er méwã

ñikkëë ká i' a ilè kiök ye' Yé tso' ká jai a e' a, e' ta imeraeitö a' a."

²¹ Etá Pedro dewa Jesús ska' ta ichakéitö:

—A Skëkëpa, ¿bitökicha ye' yami tö ì sulu wamblé ye' ki, e' olo'yèmiyö iki? ¿Moki dō kul ekkë?

²² Ie' iüté:

—Kë ye' tö be' a ichè kul è. Ye' ichè tö be' kawöta inuì olo'yök iki kekraë bitökicha ekkë*

Blu' er buaë ché ikanè méso eköl a

²³ “Ì chéyö a' a e' wà pakekeyö ttè i' wa. Ì blúie Skëköl tso' e' dör wës blu' eköl éna nuì shulak ikanè méso pa ta es.

²⁴ Ie' tö ie'pa nuì shulémitke etá ikanè méso eköl debitu ie'pa wà ie' wörki, e' wà nuì tso' taië shute†

²⁵ Ie' kë a nuì ekkë patorpa, e' kuëki blu' tö ie' ena ilaköl ena ila'r ena ì kos tso' iwa e' watauksa ké inuì ekkë patuoie.

²⁶ Ikanè méso e' tkéwa kuchë ki blu' wörki ta ikköché taië ie' a: 'Be' we'ikëyö, ye' panú bërè tsir, e' wa ye' tö be' patuëttsa seraä.'

²⁷ Blu' ie' sué er siarë wa, e' kuëki ñarke kos e' olo'yéitö iki seraä ta iémine bërè.

²⁸ “Erë mik kanè méso e' mía, etá ie' tö kanè méso iëköl kué ña'weke ie' tö elkela è‡ Ta iklö'wéwaitö ikuli' a tuéwa darërèe ta ichéitö ia: 'Be'

ñarke ye' ulà a, e' pataúttsa ñal'

²⁹ Ta iëköl e' tkéwa kuchë ki ie' wörki ta ikköché taië: 'Be' we'ikëyö, ye' panú bërè tsir, e' wa yö be' patuëttsa seraä.'

³⁰ Erë ie' kë wà iëköl kköchöke e' iütène. Ie' tö iwötökwà patké s'wöto wé a dō mik inuì patuëttsaitö seraä etá.

³¹ Mik kanè méso pa malepa tö ittse, etá e' tö ie'pa eriawé taië. E' kuëki ie'pa mía blu' ska' ta ichéka seraä.

³² Etá blu' tö kanè méso e' kiök patké ta ichéitö ia: '¿Be' dör pè' suluë! Ye' tö be' ki be' nuì taië e' olo'ya' seraä be' kköyë' ye' a e' kuëki.

³³ ¿Ì kuëki be' kë wà be' yami sune er siarë wa wës ye' be' su' es?'

³⁴ Etá blu' uluneka taië, e' tö ikanè méso wötökwà patké as iwe'ikö ie'pa tö siarë dō mik inuì patonettssa seraä etá.

³⁵ Es ñies a' yami tö ì sulu wamblé a' ki e' nuì kë olo'yè a' tö iki er moki wa, e' ta ye' Yé tso' ká jai a e' tö a' we'ikeraë siarë."

19

Se' ñi òwa ese ché Jesús tö (Mateo 5.31-32; Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Mik Jesús tö ttè ekkë ché one, etá ie' e' yéttsa Galilea mía Judea ta itkattsa Jordán a wíshet.

* **18:22 kekraë bitökicha ekkë:** Griegoie e' dör dabom kuryök dōka kuktökicha (70×7). † **18:24 nuì taië shute:** Ttè i' dör inuköl kiè talento e' mil dōka dabop. I'ñe ta' e' ské dör dólares dōka millón dōka dabom skeyök (50,000,000) ‡ **18:28 elkela è:** Ttè i' dör inuköl kiè *denario* ese dōka cien.

² Tajë pë' dami ie' itökì e'pa shuà wépa kirirke esepa kòs bua'wéitö.

³ Eta fariseowakpa wélepa de ie' ska' ta' ie'pa tó ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wépa a kawö ta' itayë owa iyi ulitane kueki?

⁴ Ie' tó ie'pa iüté:

—Ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kì, ¿e' kë sune a' wa? E' tó ichè tó tsawe ta' Skëköl tó se' yö' wëm ena alaköl.

⁵ Ie' tó iyë': 'E' kueki wépa kë serpaia iyë ena imì e'pa dapömik, ta' iserdawa alaköl ta'. Ie'pa bøl serdaë ñita ta' ie'pa mia wës wák eköl ë es.* Es kiteat

⁶ e' kueki ie'pa kë ià bøl, ie'pa yöne wës wák eköl ë es. E' kueki wépa batséwa Skëköl tó esepa kë batsökök yi tó.

⁷ Eta ie'pa tó ie' a ichaké:

—E' dör es, e' ta' ¿i kueki Moisés tó iyë'at tó wëm tó itayë éwa, ese wák kawötä ñi owa yëkkuö muk ia?

⁸ Ie' iüté:

—A' er darërë, e' kueki Moisés tó kawö me' a' a' a' tayë ökwa, erë tsawe ta' kë idör es.

⁹ Ye' tó a' a' ichè tó yi tó itayë éwa, kë dör itayë trër kueki, ese tó alaköl skà tséwane, e' ta' e' wa isenewabak kewe e' dalösewéwaitö.

¹⁰ Jesús ttökatapa tó iché ie' a:

—E' dör es e' ta' bua' idir sa' a' tó kë sa' alaköl tsüwa.

¹¹ Ie' tó ie'pa iüté:

—Ì ché a' tó e' kë dör sultane a, e' dör wépa a' imène esepa ë a.

¹² Wépa wélepa dör kachir ie'pa wák dë'ka es e' kueki. Wélepa skà yueke s'kapeyökwakpa tó kachirie. Iskà tso' esepa serke kachirie ì blúie Skëköl tso' e' kané kueki. Wépa sermi es, esepa senú es.

Jesús tó ikié S'yë a ala'rla kì (Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

¹³ Pë' wa' ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka iki ena ikiö S'yë a iki. Erë ittökatapa tó pë' uñélor.

¹⁴ Erë ie' tó iché:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kueki kë iwöklö'waria.

¹⁵ Eta ie' ulà méka ie'pa kì, e' ukuöki ta' imia bánet.

Inuköl blú eköl tó Jesús a ichaké

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

¹⁶ Wëm eköl debitu Jesús ska' ta' ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿i buaë wëmi ye' tó as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁷ Ie' tó iüté:

—¿Ì kueki be' tó ye' chaké ì dör buaë ese kì? Skëköl eköl ë dör buaë. Be' kì sene michoë kiane, e' ta' ttè me'atbak ie' tó dalöiëno e' dalöiö.

¹⁸ Ie' tó Jesús a' ichaké:

—¿Ttè wéne?

Ie' iüté:

—Kë a' kawö ta' s'ttökwa, kë a' kawö ta' s'senewabak e' dalöseukwa, kë a' kawö ta' akblök, kë a' kawö ta' s'kkatök kachè wa,

* 19:5 Génesis 2.24 saü.

19 a' yě ena a' mì dalöiö, ñies a' malepa dalëritso wës a' wákpa e' dalër es.'†

20 Duladula tö ie' a' iché:

—Ttè e' kos dalöië'bitu ye' tö iaiaë. Etä ¿i skà kianeia?

21 Ie' iüté:

—Be' éna ì buaë kos wák seraä, e' ta' be' yú ta' ì tso' be' wä, e' wataútsa seraä ta' iské mútsa s'siarëpa a. E' ukuöki ta' be' shkó ye' ta' ye' ttökataie. Es ta' íyi buaë taië döraë be' ulà a' ká jai a.

22 Duladula dör inuköl blú taië, e' kueki mik ie' tö e' ttsé etä ie' erianekä taië ta' imiatke.

23 Etä Jesús tö iché ittökataka a:

—Moki ye' tö a' a' iché tö inuköl blúpa a darërëë idir dökwa ì blúie Skököl tso' e' a.

24 Iskà chëneyö a' a' tö inuköl blúpa a dökwa ì blúie Skököl tso' e' a' e' dör darërëë tköka kameio tkömi datsi' yuo diké ese wökla a e' tsata.

25 Mik e' ttsé ie'pa tö, etä ie'pa tkinewa taië ta' ichéitörak:

—E' dör es e'ma ¿yi tsatkërmí?

26 Ie'pa webléitö ta' ichéitö:

—E' kë onuk s'ditsö a wës, erë Skököl a íyi ulitane örmí.

27 Etä Pedro tö iché ia:

—Sa' tö íyi ulitane me'at ta' sa' bite be' ta. ¿Ì dömi sa' ulà a e' skéie?

28 Ie' tö ie'pa iüté:

—Moki ye' tö a' a' iché tö mik ká i' manerketkene buaë aishkuö ta, etä ye' dör S'ditsö Alà e' döraë ká ulitane blúie

olo ta' taië. Ñies a' dör ye' ttökataka, e'pa e' tulöraser blu' kulé döka dabom eyök kí böt e' ki, Israel ditséwöpa döka dabom eyök kí böl e'pa wëttsuk.

29 Wépa kos tö iu ö iëlpa ö ikutapa ö iyé ö imi ö ila'r ö iká ese méat ye' tté kueki, e' ta' e'pa ulà a' iské dörane taië shutëë, ñies aishkuö ta' sene michoë döraë ie'pa ulà a.

30 Erë i'ñe ta' se' taië tso' kewé esepa döraë bataie ena se' tso' bataie i'ñe ta' esepa döraë kewéie.

20

Kanè mésopa patuë e' tté

1 “Ì blúie Skököl tso' e' ta' itköke wës itka wëm eköl ta' es. E' míä bla'mi kanè mésopa yulök ie' uva tso' tkëule e' kanéuk.

2 Ie' tö iché ie'pa a: ‘Ye' tö a' patuëke kos s'patorke ká etk ekké, e' dör denario etk.’ E' dör buaë ie'pa a ta' ie' tö ie'pa patké kanëblök.

3 Diwö de sulitu (9) etä kanè wák míane kanè mésopa skà yulök etä eë ie' tö isué tö wëpa tulus ñälä ska' kë ku' kanëblök.

4 Ie' tö ie'pa a' iché: ‘A' yú kanëblök ye' kanè a ta' ye' tö a' patuëke kos s'patorke moki ekké.’ Etä ie'pa míä kanëblök.

5 Diwö de bata a ta' ie' míä kanè mésopa skà yulök etä ie' tö ie'pa patké kanëblök. Ñies tsáli diwö de mañat etä ie' míä kanè mésopa skà yulök ta' ie'pa patkéitö ñies kanëblök.

† 19:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20; Levítico 19.18

6 Diwö dökette skel etä ie' mīā kanè mésopa skà yulök, ee ie' tō wēpa kué iēter kē ku' kanēblök. Ie' tō ie'pa a ichaké: 'ǰlök a' iēter ñiē iē kē ku' kanēblök?'

7 Ie'pa tō iūté: 'Kē yi wā sa' a kanè mēne.' Etä ie' tō ie'pa a iché: 'A' yú kanēblök ye' a.'

8 "Mik ká tuine, etä kanè wák tō iché ikanè mésopa pataukwak a: 'Kanè mésopa kiö etä ie'pa pataú. Wēpa debitu bataie, e'pa pataúmi kewe, ta wēpa debitu kewe, e'pa pataú bataie.'

9 Etä kanè mésopa debitu kanēblök tsáli diwö skel, e'pa patone kewe. Ie'pa kōs patone denario et et.

10 Mik kanè mésopa debitu kanēblök kewe, e'pa patorkette etä ie'pa tō ibikeitsé: 'Sa' patorkete aishet sa' malepa tsata.'

11 Erē ie'pa kōs patone denario et et ē.

12 E' tō ie'pa kabewéka ta iché kanè wák a: 'Wēpa ikkēpa debitu bataie kanēblé bērbērla ē, e' skéie sa' kanēblé ñiē, ña'wé dība tō, ñies shtrine taiē. Etä ǰwes be' tō ie'pa patué kōs be' tō sa' patué ekkē?'

13 Erē kanè wák tō ikanè méso eköl iūté: 'A yami, ye' kē ku' i sulu wamblök be' ta. Se' tte mé ñi a tō ye' be' patuēke denario etk.

14 E' kuēki be' inuköl klō'ú ta be' yúshka. Wēm debitu kanēblök ibataie ese a ye' éna inuköl mak kōs ye' tō be' a imé ekkē etä ǰwes ide?'

15 Ye' a kawō ta' i wak ye' éna ye' inuköl wa, ese wojie.

Ye' tō ilè kakmeke yile a, ǰe' tō be' ukyēweke ye' kī?'

16 "Es s'tso' bataie esepa dōraē keweie ena s'tso' keweie esepa dōraē bataie."

Jesús e'biyö chéne tō ie' tterawa pē' tō

(*Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34*)

17 Jesús ena ittōkatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa mirka Jerusalén ta ie' tō ie'pa kié bānet ta ichéitō ia:

18 —Se' mirka Jerusalén i, etä ee ye' dōr S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk tte dalöiēno wa wakpa ulà a. Ie'pa tō ye' kichateraē.

19 Ye' merattsarakitō pē' kē dōr judiowak esepa ulà a. E'pa tō ye' wayueraē pperaē siarē ta ye' tterawarakitō wōtēule krus mik. Erē e' kī ká de mañat, etä ye' shkerdakane.

Santiago ena Juan e'pa mi tō kawō kié Jesús a

(*Marcos 10.35-45*)

20 Santiago ena Juan dōr Zebedeo ala'r e'pa mi de ie'pa ta Jesús ska' ta iē' tkéwa kuchē kī iwōrkī ilè kioie ie' a.

21 Jesús tō ie' a ichaké:

—ǰi kiane be' kī?

Ie' tō iūté:

—Ye' tō be' a kawō kieke tō mik be' tkēnekā s'blúie, etä ye' alà eköl tkōwā be' ulà bua'kka, eköl be' ulà bakli'kka s'wēttsuk be' ta.

22 Ie' iūté:

—ǰ kieke a' tō e' kē wà jcher a' wā. ǰYe' tkā' wayarmi a'

a? ¿A' e' ché weinuk wēs ye' weirdaē es?

Ie'pa tō iūté:

—Tō, sa' dirmi.

²³ Ie' iché:

—Mokī ye' tkā' wayeraē a' tō, a' weirdaē wēs ye' es. Erē e' tkōkser ye' ulà bua'kka ö ye' ulà baklī'kka, e' kē kēwō menuk ye' a. E' tso'tke ye' Yē wā klōule yi a imekeitō esepa a.

²⁴ Mik ttē e' ttséwā ittōkatapa malepa dōkā dabom eyök (10) e'pa tō, etā ie'pa uluneka ie'pa bōl ñe' kī.

²⁵ Erē ie' tō ie'pa ulitane kié tā iché iā:

—A' wā ijcher tō pē' kē tō Skēkōl dalōiē, esepa wōkirpa kōs e' alōkeka ie'pa kī kekraē, ñies iblūpa tō ie'pa patkeke kēsik wa.

²⁶ Erē a' kē kàne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak a' wōkirie, ese kawōtā e' wōōkwa imalepa dikīā diōshet ikanē mésoie.

²⁷ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie a' malepa tsatā, ese kawōtā e' muktsā imalepa a kanē mésoie.

²⁸ Ye' dōr S'ditsō Alà, e' kē dē'bitū as yi tō ye' kīmū. Ye' dē'bitū ie'pa kī muk e' muktsā ttēwā pē' tso' taiē e' nuī skéie. E' kuēkī a' kawōtā e' wōōkwa a' malepa kanē mésoie.

Wēpa bōl wōbla kē wawēr e'pa bua'wé Jesús tō

(*Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43*)

²⁹ Jesús ena ittōkatapa e' yétsā Jericó, e'pa itōkī pē' mirwā taiē.

³⁰ Etā wēpa bōl wōbla kē wawēr, e'pa tulur ñalā ska'. Mik ie'pa tō ittés tō Jesús dami, etā ie'pa tō iché aneule:

—¡A kēkēpa, s'blú David bak e' aleri, sa' saū er siarē wa!

³¹ Pē' tō wēpa e' uñeke as ie'pa siwā'blōwā, erē ie'pa kī aneka taiē:

—A kēkēpa, David aleri, sa' saū er siarē wa

³² Jesús e' duēsēr tā wēpa wōbla kē wawēr e'pa kiéitō tā ie'pa a ichakéitō:

—¿I kiane a' kī?

³³ Ie'pa iūté:

—A kēkēpa, sa' wōbla bua'ú.

³⁴ Ie' tō ie'pa sué er siarē wa tā ie'pa wōbla kéitō. E' wō shā tā ie'pa wōbla buanene tā imiyal ie' tā.

21

Jesús demi Jerusalén
(*Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19*)

¹ Mik Jesús ena ittōkatapa demi tsinet Jerusalén, kā kié Betfagé tso' Olivo kēbata a ee, etā ie' tō ittōkatapa kié bōl

² tā ichéitō iarak:

—A' yú wī u wēne eruleē ee. Mik a' demi ee, etā bet tā a' tō burro alaki kueraē etō moulewā ena ilala dur iō'mik. E' wōtsōō tā itsūbitū ñā.

³ Yile tō a' a ichaké, e' tā iūtō: 'Skēkēpa kī ikiane, e' wa ie' tō imēne.'

⁴ Itka es as ñ yē'atbak Skēkōl ttekōl tō e' wā tkō es. Ie' tō iyē':

⁵ "Ichō Jerusalén wakpa a:

'Ye' ttō ttsō, a' blú datse a' ska' e' tkēuleka burro kī.

Ie' dōr pē' bēre kē e' ttsōtā'ka.

Ie' datse burro alala ki, e' dör
iyiwak tso' dali oie ese.'
„*

Es Skëköl tteköl tö iyë'at.

6 Ittökatapa míyal ta
iwérakitö wes Jesús tö iché
ie'pa a es.

7 Ie'pa wa burro alaki ena
ilala bitetser Jesús a. Ie'pa tö
ipaio kikkë méka burro alala
ki ta Jesús e' tkéka iki.

8 Pë' tso' taië e'pa tö ipaio
kikkë shuélor ñala ki, ñies
welepa tö kal kö télor shuélor
ñala ki Jesús ñalé tsoie.

9 Pë' mirwa keweié Jesús
yöki ñies itöki, e'pa ulitane
arke taië:

—Ie' i' i' dör se' blú bak David
e' aleri, e' kikkëkasö! Ayëcha
buaë ie' datse Skëköl ttö
wa. ¡Skëköl tso' ká jai a e'
kikkëkasö!†

10 Mik ie' dewa Jerusalén,
eta e' wakpa aláneka taië ta
ichaké:

—¿Yi dör ie'?

11 Pë' datse taië ie' ta, e'pa tö
iüté:

—E' dör Jesús. Ie' dör
Skëköl tteköl datse Nazaret
ate Galilea e'.

*Jesús tö Skëköl wé batse'wé
(Marcos 11.15-19; Lucas
19.45-48; Juan 2.13-22)*

12 Eta Jesús dewa Skëköl
wé a. Eta wépa tso' ee
íyi taúk ena íyi wataúk
e'pa kos trëwéyal ie' tö.
Inuköl mane'uk‡ wakpa
mesa trélurkaitö. Ñies
nuböl wataúkwakpa kula'
trélurkaitö.

13 Ie' iché ie'pa a:

—Skëköl tö iyë'at iyëkküö ki:
'Ye' u kirdaë tto ye' ta wé', §
erë a' tö iia'wéka akblo wéie.

14 Eta s'wöbla kë wawër ena
kë s'shko bua' esepa debitu
Jesús ska' Skëköl wé a ta ie' tö
ie'pa bua'wé.

15 Ala'rla tso' ee e'pa tö
iché aneule: '¡S'blú bak
David, e' aleri kikkëkasö!' Mik
sacerdotepa wökirpa ena
s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa
wakpa tö i wé Jesús tö e' sué,
ena ima ala'rla tö ie' ché e'
ttsé, eta ie'pa uluneka taië

16 ta ichéitörak Jesús a:

—Ï chök ala'rla tso', ¿e' ttsé
be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Tö, e' ttséyö. Erë ima e'
chè Skëköl yëkküö tö, wësua e'
kë suule a' wa. E' tö iché:

'A Skëköl, ala'rla ena bëbëpala
tsu'yökeia, esepa kébö
e' kikkëka.*

17 Eta ie' tö ie'pa méat ta
imía ká kiè Betania ee. Eë ie'
kapére.

*Higo klö siwéwa Jesús tö
(Marcos 11.12-14,20-26)*

18 Bule es bla'mi ta Jesús mi-
chone Jerusalén ta ie' mirwa
ñala wa ta ie' dué bli wa.

19 Ie' tö higuera klö ter elka
sué ta imía iwö yulök katé.
Erë kë iwö ta', ikö ë arwa taië.
E' kuëki ie' tö iché kal e' a:

—¡Kë be' wörpaia yës!

E' wösha ta higuera klö
sinewami.

* 21:5 Zacarías 9.9 † 21:9 Salmo 118.26 ‡ 21:12 inuköl mane'uk: Judiowak
a inuköl tso' wakanewé Skëköl wé ë a, e' tuekene ie'pa tö inuköl ëse wa. § 21:13

Isaías 56.7 * 21:16 Salmo 8.3

20 Mik e' sué ittökatapa tō, etā e' tō ie'pa tkiwéwā tajē, e' kueki ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Wes higuera klō sinewa bet?

21 Ie' tō ie'pa iūté:

—Moki ye' tō a' a ichè tō a' erblé Skèköl mik moki, kē ibikeitsule bötböt, e' ta ì wé ye' tō, e' ormi a' a ñies. E' kīie ta a' tō ichèmi kabata wì a: 'Be' e' sköttsa ìe anúwa dayè a', e' ta es iwà tkōraè.

22 A' erblé Skèköl mik moki, e' ta ì kos kié a' tō ie' a e' wā dōraè a' ulà a.

¿Yi tō kawō mé Jesús a?

(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)

23 E' ukuöki ta Jesús dewa Skèköl wé a, ee ie' tso' s'wöbla'uk. Etā sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa de ie' ska' ta ichaké ia:

—¿Yi ttō wa be' tō íyi ikké weke? ¿Yi tō e' kéwō mé be' a?

24 Ie' iūté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke, e' iūté a' tō, e' ta ye' tō a' a icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a.

25 ¿Yi tō Juan patkè' s'wöskuök? ¿Skèköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö?

Ie'pa ñi iūtémi ta ichérakitō: "Se' tō ichèmi tō Skèköl tō kawō mé Juan a, e' ta ie' tō se' iūtémi: 'Etā ¿ì kueki a' kē wā ie' ttè klōne?'"

26 Pè' ulitane tō iklō'wé tō Juan dör Skèköl tteköl. Se' suane ie'pa yöki, e' kueki kē se' a iyènuk tō Juan a kawō me' s'ditsö tō."

27 E' kueki ie'pa tō iūté:

—Kè sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kē tō a' a ichepa tō yi tō ye' a kawō mé íyi ikké woie.

Ala'r böle e' tté

28 Jesús tō ie'pa a iché:

—Ttè kleekeyö a' a e' ttsö a' tō. Wëm eköl alà dör böle wëpa, e' debitu ilà eköl ska' kewe ta ichéitō ia: 'A alà, be' yú kanèblök i'ñe ye' uva tso' tkèule e' a.'

29 Ilà tō iūté: 'Kè ye' mìnè.' Erè e' ukuöki ta ie' tō ibikeitséne ku'a'ki ta imía.

30 E' ukuöki ta iyé mía ilà ièköl ska' ta ichéitō ia: 'Be' yú kanèblök ye' uva tso' tkèule e' a.' Ilà iūté: 'Èkèkè ye' mi'ke.' Erè ie' kē mìnè.

Etā Jesús tō ie'pa a ichaké:

31-32 —¿Ima a' tō ibikeitsè? Ala'r böle, ¿e' wéne tō iyé ttō iūté?

Ie'pa tō ie' iūté:

—Wéne a ichéitō kewe e'.

Ie' iché ie'pa a:

—Juan S'wöskuökwa dè'bitu sene yësyësè ñalé kkachök a' a, erè a' kē wā ie' ttè klōne. Erè inuköl shtökwa kpa Roma wökirpa a ena alakōlpa sulusipa, esepa tō ie' ttè klō'wé. E' sué a' tō erè kē a' er maneone ie' ttè klō'woie. E' kueki moki ye' tō a' a ichè tō ie'pa esepa dōrawa a' skéie ì blúie Skèköl tso' e' a.

Uva kanéukwakpa sulusipa e' tté

(Marcos 12.1-12; Lucas 20.9-19)

33 Iskà kleekeyö a' a, e' ttsö. Kanè wák eköl tō uva kuatké tajé ta ikkoiéwáitō buaé, kauk biéitō uva diö tuoie. Ñies úla

yuéitō kakkēē uva kkō'noie. E' ukuōkī tā ie' tō ipeitéat wēpa wēlepa a aš ie'pa tō ipataū ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuōkī tā ie' mīa kā bānet.

³⁴ Mik uvawō aline tso'tke wē'iaē shtë, etā ie' tō ikanē mēsopa wēlepa patkēmi ie' icha tsuk.

³⁵ Erē kanēukwakpa tō ikanē mēsopa klō'wēwā, eköl ppérakitō siarē, eköl ttēwarakitō, eköl shka'wérakitō taiē ák wa.

³⁶ Etā kanē wák tō ikanē mēsopa skà patkēmine tkōka kuaē ipatkē'itō e' tsatā. Erē kanēukwakpa tō iwamblé ie'pa tā wēs ie'pa tō iwamblé' wēpa dē'rō kuaē e'pa tā es.

³⁷ "Bata ekkē tā ie' tō iwák alà patkēmi tā ie' ibikeitsé: 'Ye' alà idir, e' kuēkī ie'pa tō idalöieraē.'

³⁸ Erē mik ie'pa tō ilà sué, etā ie'pa iché ñi a: 'Ie' wì dör ká i' wak alà, ká i' atdaē ie' ulà a. Ittōwasō etā es se' ulà a ká i' atdaē.'

³⁹ E' kuēkī ie'pa tō iklō'wēwā yéttsa bānet tā ittēwarakitō."

⁴⁰ Etā Jesús tō iché:

—Ye' tō a' a ichakè: ¿Ima a' tō ibikeitsé? Mik kanē wák dene etā ¿i weraē ie' tō kanēukwakpa e'pa tā?

⁴¹ Ie'pa tō iūté:

—Ie' tō pē' sulusipa e'pa tteralur er sulu wa tā uva kané meraneitō kanēukwakpa kuā'kīpa tō ipatueraē buaē mik ikéwō dōke bit ekkē esepa a.

⁴² Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tté tso' kitule Skèköl yèkkuō kī, ¿e' kē sune a' wā? E' tō iché:

'Ák watē'ttsa u yuōkwakpa tō e' yönene ák bua'buaiē.

E' kaneō' Skèköl tō,

tā e' tō s'ttsē'wēke buaē, s'tkinewā iweblök.'†

Es Skèköl yèkkuō tō iyē'at.

⁴³ E' kuēkī yō iché a' a tō ì blúie Skèköl tso' e' kané mēne a' a, erē e' yerattsaitō a' ulà a tā imeraeitō pē' kuā'kīpa tō iwakaneweraē buaē esepa a.

⁴⁴ Es yi klastkēne ák e' mik ese parolordaē ena yi kī ák e' anekā ese yalitdawa idikīa.

⁴⁵ Mik sacerdotepa wōkirpa ena fariseowakpa tō ì kleé Jesús tō ñe' ttsé, etā ie'pa tō isuēwā tō ie' tso' ie'pa chök.

⁴⁶ E' kuēkī ie'pa éna ie' klō'wakwā ee. Erē pē' tō iklō'wé tō ie' dör Skèköl tteköl, e' kuēkī ie'pa suane pē' yōkī tā kē ie'pa wā iklōnewā.

22

*Blu' alà ulabatske e' tté
(Lucas 14.15-24)*

¹ Etā Jesús tō tté skà kleé ie'pa a i' es:

² "Ì blúie Skèköl tso' e' ta itkōke wēs itka blu' eköl tā es. E' tō ilà ulabatske e' kēwō tkō'wēke.

³ Ie' tō ikanē mēsopa patkē wēpa kiule kōs e'pa a ichök: 'Blu' alà ulabatske e' diwō de, a' shkō ikéwō tkō'uk.' Erē ie'pa kē shkak.

⁴ E' ukuōkī tā blu' tō ikanē mēsopa kuā'kī skà patkēmi e'pa a ichéitō: 'Ichō wēpa kiule kōs a tō ye' iyiwak

bua'buāē e' duotke alinetke, katē ē kianēiā. E' kuēki a' shkō ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'uk.' Etā ie'pa mīyal e' chōk wēpa kiule e'pa ā.

⁵ Erē wēpa kiule kōs e'pa kē wā blu' ttō iūtēne. Ie'pa ekōl mīā ikanē kī, ekōl mīā īyi watauk

⁶ tā imalepa tō blu' kanē mēsopa klō'wēwā tā iwe'ikérakitō siarē, ñies wēlepa ttēwarakitō.

⁷ Etā blu' ulunekā tajē ie'pa kī tā ie' tō iché iñippōkwakpa ā: 'A' yū ie'pa kōs ttōkukur, ñies ie'pa u kōs ñā'ūwa.'

⁸ E' ukuōkī tā ie' tō iché ikanē mēsopa ā: 'īyi ulitane tso'tke ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'woie, erē wēpa kiule e'pa dōr pē' suluē, e' kuēki ye' kē tō kawō mēpa ie'pa ā ye' alā ulabatske e' kēwō tkō'uk.

⁹ E' kuēki a' yū bet ñalā kibi kōs ese kī tā pē' kōs suē a' tō e'pa ā ishkeñū kawō tkō'uk ye' tā.'

¹⁰ Etā ikanē mēsopa mīyal ñalā kōs kī tā pē' kōs kuē ie'pa tō, pē' buāē ena pē' suluē, esepa dapa'wēkā wē ie'pa tso' ikēwō tkō'uk e' wē ā. Es iwē wā iēne tajē.

¹¹ "Erē mik blu' de wēpa dapane e'pa sauk, etā wēm ekōl suēitō kē e' paiēule wēs ikawōtā e' paiōk ulabatsē kēwō tkō'wo es.

¹² E' kuēki blu' tō ie' ā iché: 'A yami, ¿wēs be' dewā? Be' kē e' paiēule ulabatsē kēwō tkō'wo ese datsi' wa.' Erē wēm e' kē wā blu' iūtēne yēs.

¹³ Etā blu' tō iché ichkō

watiōkwakpa ā: 'Wēm i' ulā ena iklō moūwā a' tō tā iuyōttsā bānet stui kē ā, eē ie' iuraē siarē, ikā blardaē iweir tajē e' kuēki.'

¹⁴ Ttē e' pakéyō a' ā e' wā dōr i' es. S'tso' tajē kiule ās Skēkōl klō'urakitō iblúie, erē wēpa shukitbakitō esepa kē dōr tajē."

S'wōkirpa patauk, e' tté
(*Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26*)

¹⁵ E' ukuōkī tā farise-owakpa mīyal tā ittérak ñita: "ilē chakōsō Jesús ā ās ie' tō ilē sulu chō ikkatoie."

¹⁶ E' kuēki ie'pa tō iklépa wēlepa ena Herodes klépa wēlepa patkēmi ie' ā ichakōk. Ie'pa tō ie' ā iché:

—A s'wōbla'ukwak, sa' wā ijcher tō kekraē be' ttō mokiē. Be' tō sulitane suēke ñikkēē. Ima pē' tō be' cheke e' kē kī be' tkine. E' kuēki be' tō s'wōbla'wēke yēsyesē Skēkōl ñalé tté wa.

¹⁷ E' kuēki ichō sa' ā, ¿ima be' tō ibikeitsē? Roma wōkir kibi patuēsō ¿e' dōr buāē ö kē idōr buāē?

¹⁸ Ie' tō isuēwā tō ie'pa tso' ie' chakōk er sulu wa, e' kuēki ie' iūtē i' es:

—A' e' ö suluē, ¿ī kuēki a' tso' ye' ma'uk tsaiē?

¹⁹ Inukōl tso' a' wā Roma wōkir patuōie, e' kkachō ye' ā et.

Tā ie'pa wā inukōl wōshki ese debituā et.

²⁰ Etā ie' tō ie'pa ā ichakē:

—¿Yi diōkōl ena yi kiē me'rka iki?

²¹ Ie'pa iūtē:

—Roma wōkir kibi.

Etā ie' tō ie'pa a iché:

—E'ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mú ie' a, tã kōs Skëköl icha ese mú ie' a.

²² Mik ie'pa tō e' ttsé, etã ie'pa tkinewã. Ie'pa tō iméat tã imíyal.

¿S'duolur e' shkermikane ö au?

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ E' ë diwö wa, saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tō iklö'wé tō s'duowã e'pa kē shkēnukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

²⁴ —A s'wöbla'ukwak, Moisés tō se' a iyè'at tō wēm blēnewã kē alã atē, e' tã ie' ël kawötã ischö tsukwã as ilã kōkã iël blēnewã, e' a.

²⁵ Etökicha sa' shuã wēpa bak dōkã kul ñi ëlpa. Ikibi alaköl tséwã, erë iblēnewã kē alã atē. E' ukuökí tã ie' itökí iël tō ischö tséwã,

²⁶ erë ñies e' blēnewã kē alã atē. Es itka iël skã tã ñies imalepa kōs e'pa tã. Ie'pa kul blērulune kē alã atē yēs.

²⁷ Bata ekkē tã ñies ilaköl blēnewã.

²⁸ Wēpa kul e'pa bak alaköl eköl ë tã. Mik s'duowã e'pa shkēnekane, etã ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

²⁹ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' kē wã Skëköl yëkkuö suule, ñies ie' diché kē jcher a' wã, e' kuekí a' wōã kã chowa.

³⁰ Mik s'duolur e'pa shkēnekane, etã wēpa ena alakölpa kē serpawaia ñitã.

E'pa míyal wēs Skëköl biyöchökwakpa tso' kã jai a kē sertã'wã ñitã es.

³¹ ¿A' kí kiane jcheno tō mokí s'duowã e'pa shkerdakane? Ì yè' Skëköl tō a' a iyëkkuö kí ¿e' kē aritsule a' wã? Ie' tō iyè' Moisés a:

³² 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl.* Ie' kē dör s'duowã e'pa Këköl. ¡Ie' dör s'ttsè'ka e'pa Këköl! E' kuekí se' wã ijcher tō s'duowã e'pa shkerdakane.

³³ Mik pè' tō ttè wa Jesús tō s'wöbla'weke ñe' ttsé, etã ie'pa tkirulune.

¿Skëköl ttè dalöiëno e' isie dör ikibiie?

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Mik fariseowakpa wã ijchenewã tō Jesús tō saduceowakpa siwã'blöwéwã ttè mokí wa,

³⁵ etã ie'pa eköl dör s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tō ie' a ilè chaké itsaioie:

³⁶ —A S'wöbla'ukwak, Skëköl ttè dalöiëno ¿e' wēne dör ibua'ie imalepa tsatã?

³⁷ Ie' iüté:

—'Këkë dör a' Këköl, e' dalëritsö a' er kōs wa, a' wák kōs wa ena a' erbikè kōs wa.'

³⁸ Ttè e' dör ibua'ie ttè dalöiëno malepa kōs tsatã.

³⁹ Erë e' itökí ttè skã tso', e' dör wēs iët ñe' es, e' tō ichè: 'A' malepa dalëritsö wēs a' wákpa e' dalër es.'

⁴⁰ Ttè dalöiëno kōs kitbak Moisés tō ena Skëköl ttekölpa

* **22:32 Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Këköl:** Mik ttè e' ché Skëköl tō Moisés a, etã Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak kã iaiãë. Wēs ie' tō ichè, e' wã kiane chè tō ie'pa tso' ttsè'ka Skëköl tã. Éxodo 3.6 saú.

tö yëkkuö k_i, e' wöiënewa ttè böt ñe' ë a.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseowakpa da-parkeia,

⁴² e' dalewa Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ima a' tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ché, tö yi aleri idir?

Ie'pa ie' iuté:

—E' dör s'blú bak kiè David e' aleri.

⁴³ Etá ie' iché ie'pa a:

—E' dör es, e' ta ¿wes David tö iki' ie' Këköl? David tö iyë' Skëköl Wiköl wa i' es:

⁴⁴ 'Skëköl tö iché ye' Këköl a:

Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno taië,

dö mik ye' tö be' bolökpa méro be' klö dikia eta.'†

⁴⁵ Ie' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kiëmi David tö ie' Këköl?

⁴⁶ Kë yi a ie' iütëneia yës. E' ukuök_i ta kë yi kësik dë'kaia ie' a ì skà chakök.

23

Fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté Jesús tö

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ E' ukuök_i ta Jesús tö iché ittökatapa a ena s'tso' taië e' kukua:

² S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa a kawö mène ttè dalöiëno me'atbak Moisés tö e' wà pakök se' a.

³ E' kuëki ì kos dalöiök a' ké ie'pa tö e' dalöiö. Erë ì dalöiök ie'pa tö a' ké ese kë dalöieta' ie'pa wákpa tö. E' kuëki kë ie'pa waköwar a' tö.

⁴ Ie'pa tö ttè dalöiëno taië darërëe ese meke s'malepa a wà dalöië. E' dör wes dali ëkkeë iè s'k_i es, erë ie'pa kë tö iketa'wa iulatska ë wa s'kimoie.

⁵ Ì kos weke ie'pa tö e' dör s'ditsö ë wö wa e' oie tö ie'pa dör pè' buaë. Skëköl ttè wele kitule datsi'tak k_i, ese muëke ie'pa tö iwötsa k_i ena iulà k_i e' kitkoie. Nies ie'pa wöbatsö idatsi' kitkök datsi'tak batsibatsi chalala buaala ese wa.

⁶ Wé ie'pa kawö tkö'uke ñies ñi dapa'wo wé a ese ska' kula' tso' skëképa dalöiërta' taië es-epa a, ese k_i ie'pa wöbatsö e' tkökser.

⁷ Nies ie'pa k_i ikiar tö pè' tö ie'pa shké'wë wes këképa dalöiërta' taië ese shké'wë es wë pè' tso' taië e'pa wöwa. Ie'pa wöbatsö tö pè' tö ie'pa kiè 's'wöbla'ukwak'.

⁸ "Erë a' ulitane dör ñies ë, e' kuëki kë a' ñi kiök 's'wöbla'ukwak.' A' wöbla'ukwak e' dör eköl ëme e' kuëki kë a' ñi kiök es.

⁹ Nies a' ulitane yë dör eköl ëme, e' dör Skëköl tso' ká jai a e'. E' kuëki kë yi kiar ká i' a 'S'yë.'

¹⁰ Nies a' wökir dör eköl ëme, e' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kuëki kë a' ñi kiök 's'wökir.'

¹¹⁻¹² Yi e' ttsëka taië, esepa wöardawa; erë yi e' wöewa

diöshet, esepa k̄ikardaka. E' kuēk̄i wē dör ibua'ie a' shua ese kawōta e' wōōkwa kanē mésoie imalepa k̄imuk.

13-14 "jA s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! jA' e' ō suluē! Ì blúie Skéköl tso' e' wékkö wōtekewa a' tō s'malepa yōk̄i as kē ie'pa dōwa. A' kē mī'wa, ñies wēpa shkakwa esepa wōklō'weke a' tō.

15 "jA s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! jA' e' ō suluē! A' shkōke ká kōs ekkē k̄i s'yulök as ie' yuō a' ttökataie. Mik a' ikué, etā iyué a' tō ì sulu wamblökwa tajē tkōka a' wákpa tsata. Es ie' weirdaē siarē bö' ké a wēs a' es.

16 "jA' dör wēs sulaiōkwakpa wōbla kē wawēr es! jWēstela ina a' ta! A' icheke: 'Yi tō ttē mé Skéköl wé wa, ese kē kawōta iūtök kröröē. Erē yi tō ttē mé orochka tso' wōtēule Skéköl wé mik e' wa, e' ta e' wà kawōta iūtē.'

17 jA' kē er ta! jA' dör wēs s'wōbla kē wawēr es! jÌ dör ibua'ie, orochka tso' Skéköl wé mik e' ō Skéköl wé tō orochka batse'wé e'?

18 Ñies a' tō icheke: 'Yi tō ttē mé ka' tso' íyi moka Skéköl a e' wa, e' ta ese kē kawōta iūtök kröröē. Erē yi tō ttē mé íyi me'rka ka' ñe' k̄i e' wa, e' ta e' wà kawōta iūtē.'

19 jA' dör wēs s'wōbla kē wawēr es! jÌ dör ibua'ie, íyi me'rka ka' ñe' k̄i e' ō ka' tō ibatse'wé e'?

20 Yi tō ttē mé ka' ñe' wa, ese kē ku' ttē muk ka' ñe' ē wa,

ñies ie' tso' ttē muk kōs ì tso' ik̄i e' wa.

21 Yi tō ttē mé Skéköl wé wa, ese kē ku' ttē muk Skéköl wé ē wa. Ñies ie' tso' ttē muk Skéköl serke eē e' wa.

22 Yi tō ttē mé ká jai wa ese tso' ñies ttē muk Skéköl kulé wa. Ñies itso' ttē muk Skéköl wák tkēr ikulé k̄i e' wa.

23 "jA s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! jA' e' ō suluē! Kākōla tso' iēno chke a kiē menta ena anís ena comino ese kōs tsá meke a' tō Skéköl a. E' dör buaē erē ttē dalōiēno e' bua'ie kē dalōiē a' tō. E' dör sene yēsyesē, ena ñi saù er siarē wa ena erblō Skéköl mik mok̄i kē ilo'yeta'. Ñies e' kōs dalōiök a' kawōta.

24 jA' dör wēs sulaiōkwakpa wōbla kē wawēr es! E' dör wēs a' tō schō'wak wōppée tá a, erē kameio maléwa a' tō wa'ñe, kē ittse'ne a' wa.

25 "jA s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! jA' e' ō suluē! A' dör wēs a' tka' kōs pa skueke a' tō ik̄ikke ē es. A' wēr buaē erē a' er suluē. A' dör akblōkwakpa. A' k̄i s'yamipa íyi kōs kianettsa a' ē a.

26 jA fariseowakpa, a' dör wēs s'wōbla kē wawēr es! Tka' ttō skuōō kewe, es ñies ik̄ikke pa sune.

27 "jA s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, a fariseowakpa, wēstela ina a' ta! jA' e' ō suluē! A' dör wēs pō pateule saruruē es. Ese wēr buaē ik̄ikke, erē ishua s'nu diché tso' tajē, e' dör ñá suluē.

28 A' dör wēs pō ese es, a' e' ō tō a' dör pē' buaē yēsyesē,

erë a' er dör suluë. A' dör e' ökwakpa.

29 "¡A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, a fariseowakpa, wëstela ina a' ta! ¡A' e' ö suluë! A' tö Skëköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa pö yuekene pa'ali. Nies ì yué a' tö as s'ser yësyësë bak e'pa kë chöwa a' éna, ese kitkeke a' dör buaë.

30 E' dalewa a' icheke: 'Sa' tköpa sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa kèwö ska' ta, e'ma kë sa' wä ie'pa sini'küne Skëköl ttekölpa ttökulur.'

31 Mik e' cheke a' tö, eta a' e' chökeka tö a' dör wëpa tö Skëköl ttekölpa kötulur, e'pa aleripa.

32 Wes a' mir e' wa iwënewa tö ì sulu wamblë'mi a' yëpa tö ese kî wambleraë a' tö dö ibataie.

33 "¡A' dör suluë wes tkabë es, wes tkabë ichök es! ¿Wes a' tkömişkar kë wömerpattsä weinuk bö' ké a'?

34 Ittsö, ye' tö Skëköl ttekölpa ena s'pattökwakpa ena s'wöbla'ukwakpa ye' ttè wa, esepa patkeraë a' a. Erë a' tö ie'pa wëlepa tterawa, wëlepa skà wöterawa a' tö krus mik ttëwa, wëlepa skà pperaë siarë a' tö ttsa'bata daloie wa a' ñi dapa'wö wé a. Ie'pa yuleraë a' tö iwe'ikeraë a' tö ká wa'ñe.

35 E' kuëki s'ser yësyësë kötulur a' yëpa tö mik Abel kötwä Caín tö döka mik Zacarías dör Berequías alá e' kötwä a' yëpa tö ká' tso' íyi moka Skëköl a' e' ena ie' wé e' shushä, e' nuí qos kierane ie' tö a' a.

36 Moki ye' tö a' a ichè tö s'ser yësyësë qos kötulur a' yëpa tö, e' nuí kî a' ena wëpa dör wes a' es esepa weirdäë siarë.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik

(Lucas 13.34-35)

37 ¡A Jerusalén wakpa, Skëköl ttekölpa qos ttekewa a' tö kekraë! Nies ittè pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa. ¡Wëkkë ye' erkië tö ye' mú a' dapa'wë e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wë ipik dikia es, erë kë a' kî ikiane yë!

38 Ye' ttö ttsö, Skëköl kë tö a' ká kkö'nepaia.

39 Ye' tö a' a ichè tö i'tami a' kë tö ye' suëpaia dö mik ye' dene eta. E' kèwö ska' ta a' tö ye' cheraë: '¡Ayëcha buaë yi datse Skëköl ttö wa e'!

24

Jesús tö iché tö Skëköl wé olordawa

(Marcos 13.1-2; Lucas 21.5-6)

1 Jesús e' yéttsä Skëköl wé a ta imía ta ittökatapa de ie' ska' ta Skëköl wé ena u bua'buä skà tso' ipamik, e' kkaché ie'pa tö ie' a.

2 Erë ie' iché:

—Moki ye' tö a' a ichè tö u qos tso' bua'buäë sué a' tö íe, e' olordawa seraa, iékwö ë kë apta ñi bata kî.

¿Í wa sö isuëmi tö ká' i' erkewatke?

(Marcos 13.3-23; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

3 E' ukuöki ta ie'pa míyal kabata kiè Olivo ee. Jesús e' tkéseer ta ittökatapa de ie' ska' ta ie' è a ichaké:

—Ichó sa' a çmik iyi ekké wamblërmi? Çl wa sö isuëmi tö be' dotkene, ñies tö ká i' erkewatke?

4-5 Ie' tö ie'pa iüté:

—Tajë pë' datse e' chök tö ie'pa dör ye'. Icherarakitö: 'Ye' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', ta pë' kiterarakitö tajë. E' kueki a' tso' wösh wa as kë yi tö a' kitö'ù.

6 Ká tajë wakpa ñippöke tajë wì a dià a e' biyö ttseraè a' tö. E' wake' tköraè erè ká i' erwami e' kianeia. E' kueki kë a' tkinuk e' wa.

7 Ká kuä'ki kuä'ki wakpa ñippöraè ñita. Ñies í tö ká wöti'weraè ká wa'ñe. Ñies ká tseè wakpa tteraè bli tö tajë.

8 Erè iyi ekké kos dör erpa s'tsá weirketke kam ye' döne e' yöki ese. E' dör wes alaköl alà kurketke ta ikirir es.

9 "A' merdattsä we'ikè. A' ttelurdaè pë' tö. Sulitane tö a' sueraè suluè ye' tté kueki.

10 E' kèwö ska' ta wépa erblé ye' mik, esepa tajë tö ye' waterattsä. Ie'pa ñi sauraè suluè, ñies welepa tö ieltëpa wömerattsä ibolökpa ulà a.

11 Kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skököl ttekölpa esepa döraè tajë. Ie'pa tö s'kitö'weraè tajë.

12 Ì sulu kí wamblërdaè tajë shute, e' kueki s'kibiie kë tö imalepa dalëritsepaia.

13 Erè yi e' tkéwä darërëè dökä bata ekké, esepa tsatkërdaè.

14 Ì blúie Skököl tso' e' tté buaè pakardaè ká wa'ñe as ká ulitane wakpa wa ijcher, e' ukuöki ta ká i' erdawa.

15 "Skököl tteköl bak kiè Daniel, e' tö ikit iyëkkuö ki tö ì sulusi tö ì dör batse'r e' ia'wè ñáie, e' dörawä Skököl wé a iia'ukka ñáie, (yi tso' yëkkuö i' sauk, e' éna iwà anú). Mik e' sué a' tö,

16 eta wépa serke Judea e'pa tköyalmi kabata a;

17 yi tso' u bata ki* esepa tköshkar kë dökwane weshke iyi tsukmi.

18 Ñies yi tso' kaneblok kañika esepa kë dökwane weshke idatsi' yöktsa.

19 E' kèwö ska' ta alakölpa alà kurketke ena alakölpa tsu' muke ilà a iwéstela ina esepa ta!

20-21 S'ditsö weirdaè tajë shute. Mik ká i' yöne dö ikké ta kë s'we'ikule ekké, ñies kë s'weirpa aishkuö ta ekké. E' kueki ikiö Skököl a as kë iwamblër a' ta yuëdiö këska' ö eno diwö a.

22 E' kèwö kë wööpawa Skököl tö, e'ma kë yi isie atukia ttsë'ka. Erè e' kèwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dalërmik.

23-24 "Kachökwakpa e' kōrakā e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö Skököl tteköl wele. E'pa tö ì kë or yi a ese weraè s'kitö'woie tö ie'pa tté dör mokie. Dö

* 24:17 u bata ki: E' kèwö ska' ta ie'pa u tsabata dör kkueie, e' ki ie'pa shkōke.

wépa shukit Skëköl tö, esepa mü kitërmi, e'ma ikitërdaë. E' kuëki yile tö a' a' icheke: 'Isaú, wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' dur íe', ö 'Isaú, ie' dur wíe', e' ta kē a' tö iklō'war.

²⁵ Ittsö, iyi ekkē biyö chétkeyö a' a' keweie.

²⁶ E' kuëki mik ie'pa tö icheke a' a': 'Isaú, wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' tso' ká wé kē yi serku' ee', etā a' kē minuk isaük. Mik ie'pa tö icheke a' a': 'Isaú, ie' tso' íe bléulewā', etā kē a' tö iklō'war.

²⁷ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, etā sulitane tö isuëraë wës alá wöñar tö ká olo ppèe ká wa'ñe e' suësö es.

²⁸ Sulitane wā ijcher tö wé ölö daparke taië, eë ilè nu tēr. Es ñies mik ye' dene, etā sulitane wā ijcherdaë.

Jesús dōrane olo ta' taië

(Marcos 13.24-37; Lucas 17.26-30,34-36; 21.25-33)

²⁹ "S'weine e' kēwö tka, e' bet diwö wötuirdawa, ñies si'wö kē wöñarpaia. Bëkwö darolordaë ena ì kos tso' ká jai a' e' wötirdaë.

³⁰ Etā sulitane tö iyi suëraë ká jai a' iwà kkachoie tö ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene bet. Ká ulitane wakpa suardaë taië e' yöki, ie'pa iuraë taië tā bet ie'pa tö isuëraë tö ye' datse kashuk a' mò a' diché tā' taië olo tā' taië.

³¹ Duk blardaë taië tā ye' biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyö, esepa dapa'ukka ek tsini'ëme. Ie'pa tö iyuleraë ká wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö eë ena wé ká jai bata erkerö eë.

³² "A' e' wöbla'ú ttè ikkē wa iwà saü higo klō wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, etā a' wā ijcher tö duas dewatke tsinet.

³³ Es ñies mik a' tö isuë tö iyi ekkē wamblërke, etā a' wā ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet.

³⁴ Moki ye' tö a' a' ichè tö iyi ekkē wamblërdaë wépa dör wës a' es esepa kam erwa e' yöki.

³⁵ Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kē erpawa yës.

³⁶ "Erë e' kēwö e' diwö kē jcher yi wā. Skëköl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa kē wā ijcher, ñies ye' dör Skëköl Alà e' kē wā ijcher. S'yë ë wā ijcher.

³⁷ "Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene etā e' kēwö dör wës Noé këska' es.

³⁸ E' këska' tā kam di' taië tkö e' yöki, ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwā wës kekraë es dö mik Noé dewā ikanö bérie e' a' etā.

³⁹ Erë ie'pa kē ku' ipanuk yës etā di' dettsā taië ie'pa ki, e' tö ie'pa ulitane ttélur. Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà e' dene etā.

⁴⁰ E' kēwö ska' tā wëm böi tso' kanëblök ese eköl mira iwā tā iëköl atdaë.

⁴¹ Alakölpa böi tular ák wawök, ese eköl mira iwā tā iëköl atdaë.

⁴² "E' kuëki a' tso' erki. A' kē wā ijcher tö diwö wëkkē a' Këköl dōrane.

⁴³ A' wā ijcher buaë tö u wák mü wā ijcher tö wëkkē akblökwak datse, e'ma kē

ikapöpawā iyōkī, kē itō kawō mepa yi ā dōkwā īyī ekiblōk.

⁴⁴ Es ñies ye' dōr S'ditsō Alà, e' datskene mik a' kē ku' ye' panuk etā, wēs akblōkwak es. E' kuekī a' tso' erki.

Kanè méso buaë ena kanè méso suluë e' tté
(Lucas 12.41-48)

⁴⁵ “Kanè méso yēsyesē kabikeitsō buaë, ese merakā iwōkir tō imalepa kuebluie ie'pa tiōk kekraë mik kē iku' e' dalewa.

⁴⁶ Iwōkir dene tā ikuëitō iwakanéuk wēs iyēneia es, e' tā ayēcha e' dōr buaë ie' a.

⁴⁷ Mokī ye' tō a' ā ichè tō kanè méso ese merakaitō ie' wā īyī tso' kos e' kuebluie.

⁴⁸ Erē kanè méso ñe' dōr suluë tō ibikeitsé tō kē iwōkir dōpane bet.

⁴⁹ E' kuekī ie' tō imalepa ppémi. Ñies ie' chkémi, blo' yémi bloblopa tā.

⁵⁰ Erē idiwō ena ikéwō kē wa ie' ku' ipanuk, etā iwōkir dōrane

⁵¹ tā iwe'ikeraitō siarē wōmerattsa weinuk e' ökwakpa tā. Ie'pa iurarak siarē, ikà blardaë iweir kuekī.

25

Busipala dōka dabop e' tté

¹ “Ì blúie Skéköl tso' e' tā itkōraë wēs itka ulabatsè ā es. Busipala dōka dabop e' e' yélur ibō'wōla wa wēm ulabatsōke, e' ñaletsuk.

² Busipa skēl e'pa dōr kabikeitsōtā' buaë esepa, erē imalepa skēl kē dōr es.

³ Wépa kē kabikeitsōtā' buaë e'pa wā ibō'wōla ē mí, kē wā bō'wō diō kī mīne.

⁴ Erē wépa kabikeitsōtā', e'pa wā ibō'wōla mí, ñies idiō kī mīrak iwa.

⁵ Erē wēm ulabatsōke, e' kē dē' bet, iwōtkēneka e' kuekī. E' dalewa busipa shtrine tā ikapolur.

⁶ Kā shabōts tā ie'pa tō ittse tō iarkerak: 'iWēm ulabatsōke, e' datse! iA' yú iñaletsuk!

⁷ Etā busipa kos e' kēka tā ibō'wōla wōtskémirakitō.

⁸ Etā busipa kē kabikeitsōtā' e'pa tō iché imalepa ā: 'A' bō'wō diō kakmú sa' ā as sa' bō'wōla kē wōitwā.'

⁹ Erē ie'pa iūtē: 'Au, sa' tō imé a' ā, e' tā kē idōpaka se' ulitane kī. E' kuekī a' yú a' icha tauk wé iwaterke ee.'

¹⁰ Etā ie'pa míyal bō'wō diō tauk. E' dalewa wēm ulabatsōke e' de, etā wépa wā bō'wō diō kī mí e'pa dewā wēm ulabatsōke e' tā iulabatso wé ā tā iwékkō wōtēnewā.

¹¹ E' ukuōkī tā busipa malepa debitu tā ichakeke u'rki: 'iA kēkēpa, a kēkēpa, ukkō kkōppō sa' a!'

¹² Erē wēm ulabatsōke e' tō ie'pa iūtē: 'Mokī ye' tō a' ā ichè tō kē ye' wā a' sūle.'

¹³ “Ye' tō a' ā ichè tō a' kē wā ijcher ì kēwō, ì diwō ye' dōmine e' kuekī a' tso' erki.

Inuköl mēne wakanewē e' tté
(Lucas 19.11-27)

¹⁴ “Ñies ì blúie Skéköl tso' e' tā itkōraë wēs itka wēm ekōl mi'keā kamië ká kua'kī ā ese

ta es. Ie' tō ikanè mēsopa kié ta iché ie'pa a: 'Ye' inuköl wakanewé ye' a buaë as ikí klör.'

15 Ikanè méso eköl a ie' tō inuköl kié talento* ese mé mil skel (5.000). Iéköl a ie' imé mil böt (2.000). Eta iská a ie' tō imé mil et ë (1.000). Ie' tō ie'pa a imé kos ie'pa a iwakanewé ekké. E' ukuökí ta ie' mia.

16 Wéne a imène mil skel, e' tō iwakanewé buaë. Ie' tō ikí klö'wé mil dōka skel.

17 Es ñies wéne a imène mil böt, e' tō ikí klö'wé mil dōka böt.

18 Eré wéne a imène mil et, e' mia ta iyök biéitō e' a itō iwökír inuköl wótéwa.

19 "Ká de tajë eta ie'pa wökír dene e' tō ie'pa kié isuoie tō kos ie'pa tō inuköl kí klö'wé.

20 Wéne a imène mil skel, e' de kewe iwökír ska'. Ie' wa inuköl kí debítu mil dōka skel. Ie' iché iwökír a: 'A kékëpa, be' tō ye' a inuköl me' mil skel, e' kí klö'wéyō mil dōka skel.'

21 Iwökír tō iché ie' a: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yésyësé. Inuköl elkela me'yō be' a e' wakanewé tō yésyësé. E' kuëkí ye' tō iyi ská meraë be' a tajë wakanewé. Be' shkōwā ttsé'nú buaë ye' ta.'

22 E' ukuökí ta wéne a imène mil böt e' de ta ichéitō: 'A kékëpa, be' tō ye' a inuköl me' mil böt, e' kí klö'wéyō mil dōka böt.'

23 Iwökír tō ie' a iché: 'E' dör buaë, be' dör kanè méso buaë yésyësé. Inuköl elkela me'yō

be' a e' wakanewé be' tō yésyësé. E' kuëkí ye' tō iyi ská meraë be' a tajë wakanewé. Be' shkōwā ttsé'nú buaë ye' ta.'

24 "Eré kanè méso a imène mil et, mik e' de, eta ie' tō iché iwökír a: 'A kékëpa, ye' wa ijcher tō be' dör wëm er darërëë ese. Be' tō iyi wöshteke wé ké be' wa iku-atkëne eë. Ñies ì ké dör be' icha ese klö'wëkewā be' dör.

25 E' kuëkí ye' suane be' yökí dō' ye' tō be' inuköl chōwëwa. E' kuëkí be' inuköl blé ye' tō iyök a. I' be' inuköl dene ye' wa be' a.'

26 Eta iwökír tō iüté: 'Be' dör kanè méso suluë, bikër tajë ese. Be' iché tō ye' tō iyi wöshteke wé ké ye' wa iku-atkëne eë ena ì ké dör ye' icha ese klö'wëkewāyō,

27 e' ta be' tō ye' inuköl blōpa inuköl bló wé a as eë ikí klör. Be' ikaneúpa es, e'ma ye' dene eta ye' inuköl ena ikí klōne, e' de ye' ulà a.'

28-29 Eta ie' tō iché: 'Wé wa iyi tso' e' a ikí merdaë. Eré wé ké wa ì ku', ì tso' e' wa elkela e' yerattsā iyökí. E' kuëkí inuköl me'yō ie' a, e' yottsā ie' ulà a ta imú wé wa itso' dōka 10.000 e' a.

30 Eta kanè méso suluë i' e' uyottsā stui ké a, eë pë' suluë jurarak siarë ikà blardaë iweir kuëkí.'

Jesús tō ká ulitane wakpa shuleraë

31 "Ye' dör S'ditsō Alà, e' dörane s'blúie olo ta' tajë ye'

* 25:15 **talento**: E' dör ie'pa inuköl kié denario e' mil teröl (6.000). Denario et e' dör s'kanëblō ká et e' ské ekké.

biyöchökwakpa kōs tā. Mik ye' dene, etā ye' e' tkōraka blu' kulē kī kā ulitane wakpa shulök.

³² Ie'pa dapardaë ye' wörki tā ye' tō ie'pa blabatseraë wēs iyiwak kkō'nukwak tō obeja ena chibo blabatsè es.

³³ S'ser yēsyesë esepa dör wēs obeja es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulā bua'kka. S'ser suluë esepa dör wēs chibo es, ie'pa merawā ye' tō ye' ulā bakli'kka.

³⁴⁻³⁶ Etā ye' tō icheraë wēpa tso' ye' ulā bua'kka e'pa ā: 'Ye' dör a' blú. Ye' yē er bua' ché a' ā. Mik ye' du' bli wā, etā a' tō ye' dē'; mik ye' bak ersinuk, etā a' tō ye' ā di' me'; a' kē wā ye' suule, erē a' tō ye' kiēwā buaë a' u ā. Ye' bak datsi' kē tā', etā a' tō ye' ā datsi' kakme'; ye' bak duök siarē, etā a' dē' ye' kīmuk; ye' bak wötēulewā s'wōto wé ā, etā a' dē' ye' sauk. E' kuēki a' shkōwā ì blúie ye' tso' e' ā, e' kōs yöulebak a' ā kam kā i' yör e' yöki.'

³⁷ Erē s'ser yēsyesë e'pa tō ye' ā ichakeraë: 'A Skēkēpa, sa' kē wā ijcher. ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke bli tō, e' dē' sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' tō be' tteke ersi tō, e' ā di' me' sa' tō?

³⁸ ¿Mik be' dē'bitu sa' u ā, kē suule sa' wā, e' ki'wā buaë sa' tō? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē tā', e' ā datsi' kakme' sa' tō?

³⁹ ¿Mik sa' tō be' su' tō be' duöke ö be' wötēulewā s'wōto wé ā, e' sauk sa' dē'?

⁴⁰ Etā ye' tō ie'pa iuteraë: 'Mokī ye' tō a' ā ichè tō mik a' tō iyi ekkē buaë o' ye' yamipa

siarē ikkēpa ā, etā e' dör wēs a' tō ye' wák ā iwè es.'

⁴¹⁻⁴³ "E' ukuöki tā ye' tō icheraë wēpa tso' ye' ulā bakli'kka e'pa ā: 'Ye' du' bli wā, erē a' kē wā ye' dēne; ye' bak ersinuk, erē a' kē wā ye' ā di' mēne. Ye' dē' a' ska', kē suule a' wā, erē a' kē wā ye' kinewā a' u ā; ye' bak datsi' kē tā', erē a' kē wā datsi' mēne ye' ā; ye' bak duök ena wötēulewā s'wōto wé ā, erē a' kē dē' ye' sauk. E' kuēki a' wōmeulettsabak weinuk siarē. A' e' skōttsa ye' yöki. A' yúshka bö' ñar michoë yöule bë ena iklépa we'ikoie e' ā.'

⁴⁴ Erē ie'pa tō ye' ā ichakeraë: 'A Skēkēpa, e' kē jcher sa' wā. ¿Mik sa' tō be' su' tō be' duöke bli wā? ¿Mik sa' tō be' su' tō be' ersine? ¿Mik be' dē' sa' u ā? ¿Mik sa' tō be' su' datsi' kē tā'? ¿Mik sa' tō be' su' duöke ö wötēulewā s'wōto wé ā? ¿Mik sa' kē wā be' kīmene?'

⁴⁵ Etā ye' tō ie'pa iuteraë: 'Mokī ye' tō a' ā ichè tō mik a' kē wā iyi ekkē öne s'siarēpa ikkēpa ā, etā e' dör wēs kē a' wā ye' wák ā ione es.'

⁴⁶ S'ser suluë esepa michoë weinuk, erē s'ser yēsyesë esepa ser michoë buaë ye' tā."

26

Judiowak wökirpa tō Jesús aleritsé klö'wèwā

(*Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53*)

¹ Mik Jesús tō s'wōbla'wé kōs e' öne, etā ie' tō ichè ittökatapa ā:

² —A' wā ijcher tō böiki se' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto

e' k^éwō tkō'w^eke. E' k^éwō ska' t_ā, ye' dōr S'ditsō Alā, e' wōmerdatts_ā ttēw_ā wōtēulew_ā krus mik.

³ E' k^éwō ska' t_ā sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa nī dapa'w^e sacerdotē kibi kiē Caifās, e' u a.

⁴ Eē ie'pa tō Jesús aleritsé kītō'w^e iklō'wōw_ā ttēw_ā.

⁵ Erē ie'pa iché nī a:

—Kē sō iwamblē Se' Yēpa Yērulune Egipto e' k^éwō tkō'w^ekesō e' a a_s pē' kē shutirka tajē.

Kiō masmas ték_ā alaköl eköl tō Jesús kī

(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)

⁶ Jesús tso' Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a.

⁷ Ie' tk^éri_ā mesa kī chkök. Et_ā alaköl eköl de ie' ska', e' w_ā kiō masmas tuē darērēē ese debitu, e' mī ie' w_ā iukkuō yōule ák bua'bu_ā wa ese a. Et_ā kiō e' ték_ātō Jesús wōkir kī.

⁸ Erē mik e' suē ittōkatapa tō, et_ā ie'pa ulunek_ā t_ā iché:

—¿Iōk kiō sē we'ikéwa ie' tō ēanas?

⁹ Iwatormitts_ā inuköl tajē skéie s'siarēpa kīmoie.

¹⁰ E' ttsé Jesús tō t_ā ie' tō iché ie'pa a:

—¿Iōk a' tso' alaköl i' tsiriuk? Íyi buaē w^eitō ye' a.

¹¹ S'siarēpa tso' kēkraē a' shu_ā, erē ye' kē ku' kēkraē a' t_ā.

¹² Kiō ték_ātō ye' kī ye' kanéwoie kam ye' nu wōtērwa e' yōkī.

¹³ Mokī ye' a' a iché tō k_ā wa'ñe w^e Skēköl ttē buaē pakarke, eē ipakardaē ñies tō ie' tō i buaē o' ye' a. Es e' kē chōpawa yi éna.

Judas tō Jesús watké

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

¹⁴ Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl, e'pa eköl dōr Judas Iscariote, e' mī_ā sacerdotepa wōkirpa ska'

¹⁵ t_ā ie' tō iché ie'pa a:

—¿Kos a' tō ye' patuēmi Jesús wōmotts_ā a' a?

Et_ā ie'pa tō inukölchka wōshki mé ie' a dōk_ā dabom mañayök (30).

¹⁶ E'tami ie' tō kawō yulēmi bua'iew_ā Jesús wōmotts_ā.

Jesús tō Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' k^éwō bata tkō'w^e

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹⁷ Kawō kiē Pan Kē Yōule Iwölöwōk_ā Wa* e' k^éwō tsá diwō dewatke. Et_ā Jesús ttōkatapa de ie' ska' t_ā ie' a ichaké:

—¿Wé be' kī ikiane tō sa' tō Se' Yēpa Yērulune Egipto k^éwō tkō'w^ekesō e' chké kanewè?

¹⁸ Ie' tō ie'pa iuté:

—A' yú Jerusalén, wēm yē' ye' tō a' a e' u a t_ā ichō ie' a: 'S'wōbla'ukwak be' a ichök ké: Ie' k^éwō dōkewatke. Ie' datse be' u a kawō tkō'w^ekesō e' tkō'uk sa' t_ā.

* **26:17 Kawō kiē Pan Kē Yōule Iwölöwōk_ā Wa:** Kawō e' tkō'w^eke Israel aleripa dō k_ā kul, e' diwō tsá kiērakitō Se' Yēpa Yērulune Egipto e' k^éwō.

19 Ie'pa tō iwé wēs ie' tō ie'pa a iché es tã eē ie'pa tō ichké kanewé.

20 Mik katuinetke, etã ie' tkēr mesa kī chkök ittökåtapa dabom eyök kī bōl e'pa tã.

21 Ie'pa chköke, e' dalewa ie' tō iché ie'pa a:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' eköl tō ye' wömerattsa.

22 Ie'pa erianeka tajē tã ichakémi ie' a eköl eköl:

—A Skékēpa, ¿ye' alè idir?

23 Ie' tō ie'pa iüté:

—A' tso' ye' tã pan nuuk tkã' etkē a ñè, e' eköl ye' wömerattsa.

24 Ye' dör S'ditsö Alà, e' tã itköraē wēs itso' kitule Skéköl yēkkuö kī es. Erè wēstela ina yi ye' wömekettsa, e' tã. Buaē idir wēm e' a tō kē ikunúpa.

25 Etã Judas tō iwömekettsa, e' tō ie' a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿ye' alè idir?

Ie' iüté:

—Be' wák e' chéka.

26 Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klö'wéitō tã e' kī wēstela chéitō Skéköl a tã iblatéitō tã iwà tié ie'pa a tã ichéitō:

—Pan sē dör ye' chkà, e' ñú a' tō.

27-28 E' ukuöki tã tkã' a vino tso', e' klö'wéitō tã e' kī wēstela chéitō Skéköl a tã iméitō ie'pa a tã ichéitō:

—Vino sē dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē tērdaē, e' wa ttē pa'alī me' Skéköl tō e' wà de. Ye' ttēwa, e' wa s'tso' tajē e'pa nuì olo'yarmi. E' kuekī a' ulitane tō ikak yö.

29 Ye' tō a' a ichè tō vino kē yepaiayō dō mik ì blúie ye' Yē tso' e' kēwö de da'aie, etã iska yeraneyō a' tã.

Pedro tō icheraē tō ie' kē wa Jesús suule

(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

30 Etã ie'pa tō Skéköl tt-seittsé, e' ukuöki tã ie'pa míyal Olivo kēbata a.

31 Jesús tō iché ie'pa a:

—I' nañewe a' ulitane tköyaldä. A' ye' meraat ekörla. E' dör wēs itso' kitule Skéköl yēkkuö kī es, e' tō ichè: 'Obeja kkö'nukwak ttewaraeyō tã obeja pordami wì a dià a.'†

32 Erè mik ye' ttēwa shkenekane, e' ukuöki tã ye' miraē Galilea a' yöki kewe.

33 Pedro tō ie' a iché:

—Erè ie'pa ulitane be' memiät ekörla, erè ye' kē tō be' mepaat.

34 Ie' tō iüté:

—Mokī ye' ichè be' a tō i' nañewe, kam dakro ar, e' yöki be' icheraē mañatökicha tō be' kē wa ye' suule.

35 Pedro tō ie' a iché:

—Erè ye' ttēmiwarakitō be' tã, erè kē ye' ichēpa tō kē ye' wa be' suule.

Etã ie'pa ulitane ttöke es ème.

Jesús tté S'yé tã Getsemani
(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)

36 E' ukuöki tã Jesús mía ittökåtapa tã ká kiē Getsemani eē. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' atē tulur ié, e' dalewa ye' mía wışhke ttök S'yé tã.

† 26:31 Zacarías 13.7

37 Etā ie' wā Pedro ena Zebedeo ala'r bōl, e'pa mītser e' tā. Etā ie' erianemi chke-newami tajē.

38 Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' eriane tajē tšēsksua ye' ttèwamiitō ekkē. A' e' tsuat ie' ye' tā, kē a' kapōkwa.

39 Ie' mīa wishke tā ie' e' kēutēr wōwakkōt iski tā ikiéitō Skēkōl a i' es: “A yēwō, i tkōraē ye' tā e' dōr wēs íyi bacha'bachaē yēwasō es. E' mú ulā a ye' yērmittsa, e'ma ye' yōttsa iulā a. Erē kē iwar wēs ye' kī ikiane es, iú wēs be' kī ikiane es.”

40 E' ukuōki tā ie' dene wé ittōkatapa tulur eē tā ie'pa kuéitō kapōtulur tā ichéitō Pedro a:

—¿A' kē wā kapèwā wōklōne dō hora ek ē ye' tā?

41 Kē a' kapōkwa. A' ikiō Skēkōl a as i sulu tō a' erkiōweke ese kē e' alōka a' kī. Mokī a' éna i buaē wak, erē a' diché kē dē'ka iwà uk, e' kuēki a' a' darērēē idir.

42 Etā ie' skā mīane wishke ttōkne S'yē tā tā ichéitō: “A yēwō, i tkōraē ye' tā e' mú ulā a ye' yērmittsa, e'ma ye' yōttsa iulā a. Erē iú wēs be' kī ikiane es.”

43 Mik ie' dene, etā ie'pa kuéneitō kapōtulur; ie'pa wōbla surirkewa kapè wā e' kuēki.

44 Ie' skā mīane wishke ttōk S'yē tā, i' tā idare mañatōkicha. Etā ittēne wēs ittē kuaē es.

45 E' ukuōki tā ie' dene wé ie' tō ittōkatapa mañal méat eē tā ie' tō iché ie'pa a:

—¿A' kapōtuluriā enukeiā? Ye' dōr S'ditsō Alā, e' diwō dekatke mèttsa pē' sulusipa ulā a.

46 A' e' kōka, yi tō ye' wōmekettsa, e' dotke i' tā. Mishka ie' panuk.

Jesús klō'wéwā ibolōkpa tō (Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

47 Jesús tso'ia ttōk, e' dalewa ittōkatapa dabom eyōk kī bōl (12), e'pa ekōl kiē Judas, e' debitū pē' tā tajē. E' wakpa debitū tabè kī ena kal wōlō kī. Ie'pa patkē'mi sacerdotepa wōkirpa ena judiowak kuēblupa tō.

48 Judas dōr iwōmēttsa e' tō ie'pa a iyē'bak: “Wé shkē'wekeyō wōalattèsè wa, e' dōr ie', iklō'úwā a' tō.”

49 Etā ie' de Jesús ska' tā iché ia:

—¡A S'wōbla'ukwak!

Tā iwōalattéséwāitō.

50 Jesús tō iché ie' a:

—A yami, i uk be' de, e' ú.

Etā pē' datse Judas tā e'pa de Jesús ska' tā iklō'wéwarakitō.

51 Etā ie'pa iēter eē Jesús tā e'pa ekōl tō itabè yéttsa tā e' wa sacerdotē kibi e' kané méso kukuōña téttsa.

52 Jesús tō iché ie' a:

—Wépa ñippōke tabè wa, esepa dōrakā tabè kkō a. E' kuēki be' tabè blōwane ikkuōlit a.

53 ¿Be' kē wā ijcher tō ye' kī ikiane, e'ma ye' tō ikiēmi ye' Yē a tā ie' tō ibiyōchōkwakpa tajē dōka 70.000 e' patkēmi ye' tsatkōk?

54 Erë ye' tō ikié es, e' tã çwēs Skëköl yëkkuō kī itso' kitule e' wà tkōmi? E' tō ichè tō ì suluē tkōke ye' tã e' kawōtã tkök es.

55 Etã ie' tō ichaké pè' ekkëpa a:

—Ï kuëkī a' bite ye' klō'ukwã tabè kī kal wölō kī wēs akblökwakpa klō'wëwã es? Këkraë ye' bak e' tkökser Skëköl wé a s'wöbla'uk, erë a' kë wã ye' klöonewã.

56 Erë ì tkōke i' e' dör as iwà tkō wēs Skëköl ttekölpa tō ikitatbak Skëköl yëkkuō kī es.

E' wōshã tã ie' ttökatapa kōs tkayalmi tō iméat ekōrla.

Jesús demi ie'pa wã Caifás wörki

(*Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24*)

57 Etã pè' tō Jesús klō'wëwã e'pa tō ie' tsémi sacerdoté kibi kiè Caifás e' u a. Eë s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena judiowak kuëblupa kōs daparke.

58 Erë Pedro datse ie'pa itökī kamië döttsã sacerdoté kibi e' u pamik, eë ie' e' tséat tkër Skëköl wé shkëkipa tã isauk tō ì tkōmi.

59 Etã sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökirpa malepa tō ttè yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwömùttsã ttëwã.

60 Tajë pè' de ie' kkatök kachè wa, erë kë yi wã ie' kkatëne wë' ie' wömottsa ttëwã. Bata ekkè tã idebitu bōl ikkatök kachè wa,

61 e'pa tō iché:

—Wëm sē tō iyë' tō ie' a Skëköl wé olorwami, e' yuëkamineitō kã mañat shuã.

62 Sacerdoté kibi e' kékã tã ichaké Jesús a:

—ÏKë be' ie'pa iuteku' yës? ÏÑe' ie'pa be' kkatéke, e' dör ì?

63 Erë Jesús siwã'blëwã ie'pa yökī. Etã sacerdoté kibi tō ichaké ie' a:

—Ichö sa' a yësyësë Skëköl chök e' wörkī tō çbe' dör ie' Alà? ÇBe' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'?

64 Ie' iüté:

—Wēs be' iché es idir. Ye' tō ichè a' a tō ye' dör S'ditsö Alà, e' suëraë a' tō tkërka Skëköl diché tã' tajë iyi ulitane tsata e' ulà bua'kka dalöiërtã' tajë. Nies ye' datskene kashuk a mò a e' suëraë a' tō.

65 Etã sacerdoté kibi e' datsi' jchéé ikkachoie tō ilunekã tã ichéitō:

—Ï ché ie' tō, e' wa ie' tso' Skëköl chök suluë. Çlie se' kī ikkatökwakpa kī kiarmiia? Ttè suluë chéitō, e' ttsétkesö.

66 ÇIma a' tō ibikeitsè?

Ie'pa tō iüté:

—Ie' wák iãne iwiie, e' kuëkī ikawōtã ttëwã.

67 Etã ie'pa wirituöke Jesús wö kī tã itekerakitō tajë. Welepa tō ippé iwö kī

68 tã ichéraitō:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma sa' a ichökã çyi tō be' ppé?

Pedro tō iblé tō kë ie' wã Jesús sũule

(*Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-27*)

69 Pedro tkëria sacerdote kibi e' u pamik ta alaköl kanëblöke u e' a, ese de eköl ie' ska' ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Galilea wak e' klé eköl.

70 Erë ie' tö iblé sulitane tso' e'pa kukua. Ie' tö iché:

—Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

71 Ie' mia ukkö tkër kañika ee ta alaköl skà tö isué e' tö iché imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

72 Etökichane Pedro tö iska ché:

—jYe' iché Skëköl wörki tö ye' kë wa wëm e' suule!

73 E' kuölö ta wépa tso' ee e'pa debitu ie' ska' ta ichéitö:

—Moki be' dör ie'pa éltë wak, be' ttö ie'pa ttö ttsëe.

74 Etä ie' iché:

—Skëköl wörki yö ichè tö jwëm e' kë suule ye' wa! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

E' wöshäë dakro ane,

75 ta ì yë' Jesús tö ie' a e' anewa ie' éna, e' dör i': 'Kam dakro ar, e' yöki be' tö icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.' Etä ie' e' yéttsa mia kañika ta ee ie' ié taië siarë.

27

Jesús mítser Pilato wörki

(Marcos 15.1; Lucas 23.1-2; Juan 18.28-32)

1 Mik ká ñine, etä sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa kos ñi dapa'wéka ileritsök tö "¿wes sô Jesús ttëwami?"

2 Ie'pa wa imítser moulewa mé Pilato a. Pilato tkë'ka Roma wökir kibi tö Israel aleripa ké wökirie.

Judas e' ttëwa

3 Judas tö Jesús wato'ttsabak, mik e' wa ijchenewa tö moki Jesús wömenettsa ttëwa, etä e' tö ie' eriawéne taië. E' kuëki ie' mia sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa ska' ta inuköl mène ie' a mañayök (30), e' méneitö ie'pa a.

4 Ie' iché ie'pa a:

—Ì sulu wambléyö. Wëm kë ki ì sulu nuí ta', ese wöméttsayö ttëwa.

Erë ie'pa tö ie' iuté:

—jE' kë ki sa' tkine! jE' wërke be' wöki!

5 Etä ie' inuköl e' uyémine Skëköl wé shua ta imía e' kuli' skéka ta, es ie' e' ttëwa.

6 Etä sacerdotepa wökirpa tö inuköl e' shtëka ta ichéraitö:

—Inuköl i' dör s'kötulewa ské, e' kuëki ñá idir. Kë iienukwa inuköl tso' Skëköl a íyi kanéwoie ese a.

7 E' kuëki ie'pa ttë mé ñi a tö ká taüttsasö iwa yuë pöie pë' datse ká bänet blénewa íe, esepa nu blóie. Etä ká kiè Skauchka Yuökwak Ké e' tué ie'pa tö.

8 Ie'pa tö ká e' tué s'kötulewa ese ské wa, e' kuëki dö ikké ta ká e' kiè Ká Töne S'kötulewa Ské Wa.

9 Íyi ekkë kos tka wes Skëköl tteköl kiè Jeremias tö iyë'atbak es. Ie' tö iyë': "Israel aleripa tö iské méka inukölchka wöshki doka dabom mañayök (30), ekkë klö'wé ie'pa tö,

10 tã e' wa ie'pa tō kã kiè Skauçhka Yuökwak Ké e' tué wes Skëköl tō ye' a iyë' es."*
Es Jeremías tō iyë'at.

Pilato tō Jesús a ichaké

(*Marcos 15.2-5; Lucas 23.3-5; Juan 18.33-38*)

11 Jesús mítser ie'pa wã Pilato dör kã e' wökir e' ska' ta e' tō ie' a ichaké:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tō, wes be' iché, e'ma es idir.

12 Sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa tō ie' kKateke Pilato a, erë Jesús kë wã ie'pa iütëne yës.

13 E' kuëki Pilato tō ie' a ichaké:

—Ie'pa tō be' kKateke tajë ¿e' kë tsëne be' wã?

14 Erë ie' kë wã iütëne yës, e' tō Pilato tkiwëwã darërëe.

Jesús méttsa ttëwã Pilato tō

(*Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16*)

15 Judiowak Yëpa Yërulune Egipto, e' këwö wa Pilato wöblar s'wötëulewã s'wöto wé a ese yöktsã eköl émine wé kiane pë' kï e'.

16 E' këwö ska' tã wëm tso' wötëule eköl kiè Barrabás kkekaulekã tajë judiowak shua.

17 E' kuëki mik ie'pa e' dapa'wé tajë, etã Pilato tō ie'pa a ichaké:

—¿S'wötëulewã wéne kiane a' kï tō ye' tō iyëttsane a' a: Barrabás ö Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

18 Ie' tō isuëwã tō ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tō Jesús me'ttsã ie' ulà a. E' kuëki ie' tō ie'pa a ichaké es.

19 Ie' tkërkaia s'shulo kulé kï, etã ilaköl tō ichök patké ie' a: “Nañewe ye' tō Jesús kébisué, e' tō ye' tsiriwëtka tajë, e' kuëki be' kë e' tiük wëm ser yësyesë e' ta.”

20 Erë sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa tō pë' ulitane dakinë tã ichérakitö: “Ikiö Pilato a tō Barrabás ömine erë Jesús ttöwã.”

21 Pilato tō ie'pa a iskã chakéne:

—¿Wëpa böi i', wé kiane a' kï tō ye' tō iëmine?

Ie'pa iüté:

—¿Barrabás ömine!

22 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—Etã ¿wes Jesús kiekerakitö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' wëmiyö?

Ie'pa iüté:

—¿Ittöwã wötëulewã krus mik!

23 Ie' tō ichaké ie'pa a:

—¿Ï kuëki? ¿Ï sulu wambléitö?

Erë ie'pa kï arke:

—¿Iwötöwã krus mik!

24 Ie' tō isuë tō ie' kë a Jesús tsatkënuç wes, pë' kï arkeka tajë, e' kuëki ie' tō di' tsuk patké tã iulà skué ie'pa ulitane wörki iwà kkachoie tō ie' kë iane iwiie. Ie' iché:

—Wëm i' patkeraëyö ttëwã erë e' nuí kë ku' ye' kï. E' nuí ardaë a' ulitane kï.

25 Etã ie'pa ulitane iüté:

—Sa' ena sa' ala'r kos as e' kï inuí ar.

* 27:10 Jeremías 19.1-13; 32.6-9

26 Etā Barrabás émi ie' tō. E' ukuōkī tā ie' tō Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa, tā iméttsaitō ñippökwakpa ulà a wötèwā krus mik.

27 Etā Pilato ñippökwakpa wā Jesús mítser s'wōkirpa wé kiè Pretorio e' pamik tā eē ie'pa tō ñippökwakpa malepa kōs kiéttsa dapa'wè ek tsinī Jesús pamik.

28 Ie'pa tō Jesús datsi' yéttsa tā datsi' mat daloshdalosh ese wa ipaiérakitō blu'ie.

29 Ñies dika'kicha yué wōshkiie, e' tkékarakitō iwōkir kī blu'ie. Kuakōl wölō mэрakitō ie' a iulà bua'kka wēs blu' es. E' ukuōkī tā ie'pa e' tkéwā kuchē kī ie' wōrkī iwayuoie tā ichérakitō:

—jBe' dōr judiowak blú! jBe' kīkōkkā sa' tso'!

30 Ñies ie'pa wiritué ikī tajē, tā kuakōl wölō a'tser iulà a, e' yéttsarakitō, e' wa ippérakitō tajē iwōkir kī.

31 Mik iwayué one, etā datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitō tā iwák datsi' iékanerakitō ikī tā imítserak iwā wötèwā krus mik.

Jesús wötène krus mik

(*Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27*)

32 Mik ñippökwakpa wā Jesús dami e'pa e' yélur eē, etā wēm eköl kué ie'pa tō ñāla kī kiè Simón, e' dōr Cirene wak. Ie' ké ie'pa tō Jesús krus tsukmi.

33 Mik ie'pa de ká kiè Gólgota eē (Gólgota wà kiane chē s'wōkirdiche),

34 etā ie'pa tō vino shutuule kapōli bacha'bachaē wa, ese

mé Jesús a yè. Erē mik ie' tō ipattsé, etā ie' ké wā iyanewa.

35 Mik ie'pa tō iwöté krus mik one, e' ukuōkī tā ie'pa iné ñi ma'woie suè tō wēs ie'pa tō ie' datsi' blatemi ñi a.

36 E' ukuōkī tā ie'pa e' tuluésér ikkō'nuk as ké yi itsatkō.

37 Kaltak kī itso' kit-ule tō ichè: "I' dōr Jesús dōr judiowak blú e'", e' batséwarakitō ie' wōkir tsaka. E' kit ie'pa tō iwà kkachoié tō ì nuí kī ie' wötènewā krus mik.

38 Etā ñies wēpa bōl akblökwakpa wötéwarakitō krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka.

39 Pè' tkōke eē e'pa tō icheke sulu, iwōkir wōtiukerak iwōa, es ichekerakitō:

40 —jBe' sē tō Skèkōl wé tkekettsa, tā ká mañatk è tā be' tō iyuékane! Mokī be' dōr Skèkōl Alà, e'ma be' e' tsatkō, be' e' ōwa krus sē mik.

41 Es ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalōièno wa wakpa ena judiowak kueblupa, e'pa tō ie' wayueke. Ie'pa ñi a ichōke:

42 —O'kapa tsatkéitō erē ie' wák ké a e' tsatkēr. Mokī ie' dōr Israel aleripa blú, e'ma as ie' e' ōwa krus wī mik, e' iarma tā sa' erblōmi ie' mik.

43 ¿Ie' ké wā sa' a iyèno tō ie' dōr Skèkōl Alà? jIe' erblōke Skèkōl mik e' kī ikiane, e'ma as e' tō itsatkō!

44 Dō ñies akblökwakpa bōl wötèulewā krus mik ie' o'mik, e'pa tō ie' cheke sulu.

Jesús duowa

(*Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30*)

45 Mik diwö de bata a, eta ká míā ttsettseē ká wa'ñe, dō tsālī diwö de mañat ekkē.

46 E' wōshā tā Jesús anekā tajē tā ichē: "Elí, Elí, ¿lemá sabactani?" (e' wà kiane chē: A ye' Kēkōl, a ye' Kēkōl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

47 Mik welepa tso' eē, e'pa tō ttē e' ttsé tā ichérakitō:

—Wēm wí tso' Skēkōl ttekōl bak kiē Elías, e' kiök.

48 Eta ie'pa ekōl tunemi tō suiyök nuwēka vino shkōshkō wa, e' tkēka kuakōl bata kī tā itkéwa ie' kkō mik as ikuyōitō.

49 Erē imalepa tō iché ie' a:

—Imúat bē, ipanusō suē tō Elías datse itsatkōk.

50 Eta ie' skā anene tajē tā iwikōl émitō. Es iduowa.

51 E' wōshā tā Skēkōl wé a ie'pa wā datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnanē kákke dōttsa iski. Nies ká wōti'neka tā ák blublu tskirołone.

52 Eta pō kkōburołone tā s'batse'rpa blērulune, esepa tajē shkenekane

53 e' yélur ipō a. Ie' du'wa shkenekane, e' ukuōki tā ie'pa de Jerusalén dör ká batse'r eē, tā tajē pē' tō ie'pa sué.

54 Roma ñippōkwak ekōl dör capitán ena imalepa tso' ie' tā Jesús kkō'nuk, mik e'pa tō ká wōti'ne ena ì kos tka eē e' sué, eta ie'pa tkirulune tā iché ñi a:

—Mokī wēm wí dör Skēkōl Alà je'.

55 Nies alakōlpa manetwa Galilea Jesús tā ikimuk, e'pa tso'ñak tajē ie' kī sauk kamiē.

56 E'pa ekōl dör María Magdala wak, iēkōl dör María dör Santiago ena José e'pa mì, iēkōl dör Zebedeo ala'r, e'pa mì.

Jesús nu wötēne pō a

(*Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42*)

57 Wēm ekōl tso' kiē José Arimatea wak, e' dör inukōl blú, ñies ie' dör Jesús klé ekōl. Mik ká tuirketke,

58 eta ie' míā Pilato ska' Jesús nu kiök. Pilato tō imuk ké ie' a.

59 Ie' wā imítser patrēwa datsi' ukuō bua'buwa saruru maneneē ese wa.

60 E' ukuōki tā ie' tō ibléwa ákuk bine pa'alī iwák nu blóie e' a. Ie' tō ák bērie trémi dō pō kkō mik, e' wa iwōtēwa. E' ukuōki tā imía.

61 Erē María Magdala wak ena María skā, e'pa aṭe tulur pō kkō wōshā.

Jesús nu blēne e' kkō'ne Shkēkīpa tō

62 E' bule es e' dör eno diwō, eta sacerdotēpa wōkirpa ena fariseowakpa míyal ñita ttök Pilato tā.

63 Ie'pa iché ia:

—A kēkēpa, sa' éna ianewa tō mik kachōkwak e' bak ttsē'ka, eta ie' tō iyē' tō ie' duowa e' kī ká de mañat eta ishkerdakane.

64 E' kueki sa' tō be' a ikié tō pō kkō'nuk patkō dōka ká mañat dō' ittōkatapa dō inú ekiblōkwa tā i' ukuōki tā ichēnerakitō sulitane a tō

ishkenekane. E' wérakitö es, e' ta e' dör kachè tajë shute tköka ikache kewe e' tsata.

⁶⁵ Pilato tö iché ie'pa a:

—Se a' wa ñippökwakpa tso', a' yú ikkö'nuk bua'iewa kos a' a ikkö'narmi ekkë.

⁶⁶ Eta ie'pa mía pö a ta iyi batséwarakitö pö kkö mik as kë yi mi'waiä eë. Ie'pa tö ñippökwakpa méat pö kkö'nuk, eta iwákpa míyal.

28

Jesús shkenekane

(*Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10*)

¹ Eno diwö tka, e' bule es e' dör domingo e' ñirketke ta María Magdala wak ena María skà, e'pa míyal Jesús pö sauk.

² E' wösha ta Skököl biyöchökwak eköl tso' ká jai a e' de, eta í tka darërëë. Ie' mía pö a ta ák bastkër e' tréuitö bánet ta ie' e' tkéser iki.

³ Ie' wöñarke dalölöë wes alá wöñar es, idatsi' damiwa saruruë wes suiyök es.

⁴ Mik ñippökwakpa tö e' sué, eta ie'pa tkirulune painékarak siwa' arulune suane ë wa, ate wes s'duowa es.

⁵ Eta Skököl biyöchökwak tö iché alakölpa a:

—Kë a' suanuk. Ye' wa ijcher tö a' tso' Jesús kötewa krus mik, e' nu yulök.

⁶⁻⁷ Erë ye' de a' a ichök tö kë iku' ie, ishkenekane wes ie' tö iyë'atbak es. A' shkö wé ie'pa tö inú me'wa e' tö weblök. E' ukuöki ta a' yú bet ibiyö chök ittökatapa a: 'Ie' shkenekane,

e' mir a' yöki kewe Galilea, eë a' tö isueraë.'

Jesús e' kkaché alakölpa a

⁸ Eta alakölpa míyal shkalaläë. Ie'pa suane erë ñies ie'pa ttsë'ne buaë. Ie'pa tunemirak ibiyö muk Jesús ttökatapa a.

⁹ E' wösha ta Jesús de dur ie'pa wörki ta ie'pa shké'wéitö. Ie'pa dewa ie' ska' ta ie'pa e' tuléwa kuchë ki ta iklö paklö'wéwarakitö ta idalöierakitö.

¹⁰ Ie' tö iché ie'pa a:

—Kë a' suanuk. A' yú ichök ye' ttökatapa a tö a' yú Galilea ta eë a' tö ye' sueraë.

Ñippökwakpa patoule kachök

¹¹ Alakölpa míyal, e' dalewa ñippökwakpa tso' pö kkö'nuk e'pa welepa míyal Jerusalén ta i kos tka e' pakéraitö sēraa sacerdotepa wökirpa a.

¹² Sacerdotepa wökirpa míyal ttök judiowak kueblupa ta. Ie'pa tté mé ñi a: "Sú sö ñippökwakpa patuë inuköl tajë wa as ie'pa ichö wes se' ki ikiane es."

¹³ Ie'pa tö iché ñippökwakpa a:

—A' ichö tö nañewe a' kapolur e' dalewa Jesús ttökatapa debitu e' wa inú mítser.

¹⁴ A' wökir kibi wa ijchenewa, e' ta sa' ttöraë ie' ta a' tsatkoie. Es kë i tköpa a' ta.

¹⁵ Eta iñippökwakpa tö inuköl e' klö'wé ta ichéraitö wes ie'pa ké ichök es. Dö i'ñe ta kachè e' pakekeia judiowak tö.

*Jesús tō ittōkatapa patké ie'
ttè pakök ká ulitane wakpa a
(Marcos 16.14-18; Lucas
24.36-49; Juan 20.19-23)*

¹⁶ Etā Jesús ttōkatapa dabom eyök kī eköl (11), e'pa míyal Galilea kabata a wé ie' tō ie'pa a iyē' ee.

¹⁷ Mik ie'pa tō isué, etā ie'pa tō idalōié, erē ie'pa welepa tō ibikeitséka bötböt.

¹⁸ Ie' de ie'pa ska' tã ichéitō:
—Skököl tō ye' tké'ka íyi ulitane wökirie ká jai a ena ká i' a.

¹⁹ E' kueki a' yú ká ulitane a s'yuök ye' ttōkatapaie. Ie'pa wöskuö S'yé ena ye' dör ilà ena Wiköl Batse'r e' ttō wa.

²⁰ Nies ttè qos wà dalōiök a' ka' ye' tō, e' wa ie'pa wöbla'ú as ñies ie'pa tō iwà dalōiö. Ye' ser michoë a' tã kekraë. Eré ká i' enewatke, erē ye' kë tō a' mepaat a' wakpa ë.

Jesús Tté Buaë Kit San Marcos tö Marcos

Yi tö yëkkuö i' kit e' kiè Marcos. Ñies ie' kiè Juan Marcos. Ie' kë dör Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kí bül e'pa eköl. Eré wele tö ibikeitsè tö ie' dör Pedro klé. E' kuëkí pë' tajë tö ibikeitsè tö Pedro tö ie' kime' yëkkuö i' shtök. Ñies ie'pa ibikeitsè tö Marcos bak senuk Jerusalén, e' kuëkí ì o' Jesús tö ena ì yè'itö e' ane buaë ie' éna.

Jesús dör Skëköl alà e' dë'bitü ká i' kî e' tö íyi buaë o' tajë sulitane a ie'pa wörki. E' kit Marcos tö yëkkuö i' kî. Ie' kî ikiane tö sulitane wá ijcherwá. Ñies wes Jesús weine tajë ena iwötënewá krus mik e' paké ie' tö tajë. Jesús weine tajë ena idu'wá, e' ukuöki ishkenekane, e' kuëkí idiché tá' tajë tköka se' bolök Satanás tsata. Iñe tá kekraë ie' tso' se' kimoie, e' kiane Marcos kî tö se' wá ijcher. E' kuëkí ie' tö yëkkuö i' kit.

Marcos i' tté tso' kitule Hechos 12.12,25; 13.5,13; 15.36-39 ena 2 Timoteo 4.11 e' kî. Eré kë s'wá ijcher yësyësè tö mik ie' tö yëkkuö i' kit, eré se' tajë tö ibikeitsè tö iki-titö Jesús kune' e' kî duas de dabom skeyök (50) ena dabom kuryök (70) e' shü ulat.

*Juan s'wöskuök tö s'patté
(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)*

¹ Jesucristo dör Skëköl Alà, e' tté buaë dör i' es.

² Ká iaiaë Skëköl tteköl kiè Isaías e' tö ikitat yëkkuö kî, e' ichè i' es:

Skëköl tö ichè: "Ye' tso'tke ye' tté pakökwak patkök be' yöki kewe, be' ñalé yuök.*

³ Ká sir poë wé kë yi serku' ee ie' ttöraë aneule:

'A' er mane'ú Skëköl datse e' yöki,

e' dör wes ñalá yuèsö yësyësè ie' yöki es.' †

Es Isaías tö iyè'at.

⁴ Es Juan S'wöskuök'wak tso' ká sir poë wé kë yi serku' ee, e' tö s'pattémi i' es: "A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yöitö a' kî tá a' e' wöskuölor iwà kkachoie."

⁵ Jerusalén wakpa ena ká malepa tso' Judea e' wakpa kos döke ie' ttöke e' ttsök. Ie'pa e' wamblö sulu kos e' chekekarakitö tá Juan tö iwöskuekelor di' kiè Jordán e' a.

⁶ Juan datsi' yöule kameio köyök wa; ikipamo yöule iyi-wak kkuölit wa. Ie' chkè dör ditski ena bulali.

⁷ Ttè pakeke ie' tö ie'pa a i' es: "Ye' itöki idatse eköl, e' dör këkëpa tajë ye' tsata, e' kuëkí ie' klökkuö kicha ë kë wötsënanuk ye' siarla e' a.

⁸ Ye' tö a' wöskueke di' a, eré ie' tö a' ierawá Wiköl Batse'r a."

* 1:2 Malaquías 3.1 † 1:3 Isaías 40.3

Juan tō Jesús wōskué
(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ E' kēwō ska' t̄a Jesús e' yét̄sa Nazaret āt̄e Galilea eē, e' de Jordán t̄a eē Juan tō ie' wōskué.

¹⁰ Mik ie' wōsune e' e' duékane di' a, e' wōsha t̄a ie' isué tō k̄a jai kkōbunane t̄a Skēkōl Wikōl bite' ie' k̄i nubōl sū.

¹¹ Et̄a tt̄ō ttsēne dat̄se k̄a jai a, e' tō ichē: "Be' dōr ye' alā dalēr tajē ye' éna, e' wēr ye' wa buaē shute."

Satanás tō Jesús erkiōwé i sulu wamblök
(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² E' ukuōk̄i t̄a Skēkōl Wikōl tō Jesús ké shkōkmi k̄a sir poē wé kē yi serku' eē.

¹³ Eē iyiwak sulusi tso' tajē. Eē ie' sené k̄a dabom tkēyōk (40), e' dalewa Satanás tō ie' erkiōwé i sulu wamblök. Skēkōl biyōchōkwakpa tō ie' kimé.

Jesús tō ie' kané wawémitke Galilea

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9,15-17; Juan 1.19-28)

¹⁴ Juan klō'wéw̄arakitō wōtéw̄a s'wōto wé a, e' ukuōk̄i t̄a Jesús mía Galilea Skēkōl ttē buaē e' pakök.

¹⁵ Ie' s'patteke i' es: "Ì blúie Skēkōl tso' e' kēwō dewatke ts̄inet. E' kuek̄i a' er mane'ú ie' a t̄a ie' ttē buaē e' klō'ú."

Jesús tō nima klō'ukwakpa dōka tk̄el e'pa kié

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶ Mik Jesús shkōrami batsōri kié Galilea e' kkōmik, et̄a wēpa bōl suéitō. E'pa dōr Simón ena iēl Andrés. Ie'pa dōr nima klō'ukwakpa. Ie'pa tso' ikla' uyōk batsōri a nima klō'woie.

¹⁷ Jesús tō ie'pa a iché:

—A shkō ye' t̄a. A yueraēyō s'ditsō klō'uk ye' a ye' ttōkataie.

¹⁸ E' bet t̄a ie'pa tō ikla' tuléat t̄a míyal ie' t̄a.

¹⁹ E' w̄ikie Jesús tō Santiago ena iēl kié Juan e'pa sué. Ie'pa dōr Zebedeo ala'r. Ie'pa tular kanò a ikla' wōyuök.

²⁰ E' wōsha t̄a Jesús tō ikiémirak e' t̄a. Et̄a ie'pa tō iyē méat ikanè mēsopa t̄a kanò shuā t̄a imíyal Jesús t̄a.

Jesús tō aknama trē'wéshkar wēm ekōl a

(Lucas 4.31-37)

²¹ Ie'pa demi k̄a kié Cafarnaúm eē. Eno diwō a Jesús tkaw̄a judiowak ñi dapa'wō wé a t̄a ie' tō s'wōbla'wēmitke.

²² Ie' tō s'wōbla'wēke ttē mok̄i diché t̄a' tajē ese wa. E' kē dōr wēs s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō s'wōbla'wēke es. E' kuek̄i e' tō wēpa tso' ittsök e'pa tkiwēw̄a.

²³ Et̄a eē wēm ekōl tso' e' a wimblu sulusi tso' e' tō iché āneule:

²⁴ —A Jesús Nazaret wak, ¿ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debit̄u sa' eukwa? Ye' w̄a be' suule. Ye' w̄a ijcher tō be' dōr yi dōr batse'r patkē'bit̄u Skēkōl tō e'.

²⁵ Jesús tō wimblu e' uñe:

—¿Be' siw̄a'blōw̄a, be' e' yōt̄sa wēm s̄e a!

26 Wimblu sulusi tō wēm siwa' éwa tā ianekā taië tā ie' yéttsa ia.

27 Sulitane tkinewā iwe-blök tā ñi chakéрак:

—¿Wí dörì? ¡Ie' s'wöbla'weke tte pa'ali wa ena diché wa dö wimblupa sulusi kéitö e' yöktsa tā ittö iütéракitö ekké!

28 E' bet tā ie' tte bunekā Galilea kōs a.

Jesús tō Simón yàk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

29 Mik ie'pa e' yélur ñi dapa'wo wé a tā Jesús mía Simón ena Andrés e'pa u a. Santiago ena Juan mí ie' tā.

30 Ee Simón yàk me'r ká' kī kiri'weke duè dalölö tō, e' ché ie'pa tō Jesús a.

31 Eta ie' e' skéwa tā iklö'wéitö iulà a tā ikimé e' tkökser. E' bet tā duè dalölö ie' éwa tā ie' e' kékā ilè yulök ie'pa a ñè.

Jesús tō taië s'kirirke esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

32 Ká tuine diwö míwatke tā s'kirirke ena wépa a aknama tso' esepa kōs debiturak iwa Jesús ska'.‡

33 Ká e' wakpa kōs e' dapa'wékā ukkō a.

34 Eta ie' tō duè ulitane bua'wéne pè' tso' taië e'pa a. Ñies aknamapa taië trè'wéyalitö. Erè aknamapa wā ijcher yi dör ie', e' kuëki

ie' kē wā kawö mène ie'pa a ttök.

Jesús tō Skököl tte paké judiowak ñi dapa'wo wé a

(Lucas 4.42-44)

35 Ká ñirketke ià ttsetseë, tā Jesús e' kékā mía bánet wé kē yi ku' ese ska' ttök S'yé tā.

36 Eta Simón ena iwapiepa míyal ie' yulök.

37 Mik ikuéwarakitö, eta ie'pa ie' a iché:

—Sulitane tso' be' yulök.

38 Erè ie' tō ie'pa iüté:

—Mishka ká tso' tsjinet tsjinet ese a. Ñies ee ye' ké Skököl tte pakök, eseie ye' dè'bitu.

39 Es Jesús shké ká tso' Galilea e' kōs a tte pakök judiowak ñi dapa'wo wé kōs a, ñies aknama trè'ukyal.

Wëm eköl kiri'weke lepra tō e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

40 Wëm eköl kiri'weke lepra tō, e' e' skéwa Jesús o'mik tā ie' e' tkéwa kuché kī tā iché ia:

—Be' kī ikiane, e' tā be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

41 Jesús tō ie' sué er siarè wa tā ikéwaitö ulà wa tā iché:

—Tö, ye' kī ikiane. Be' dene batse'r.

42 E' wöshā tā wëm buanene batse'nene.

43-44 E' ukuökī Jesús tō ie' a iché:

—Ye' ttö ttsö, ì tka be' tā e' kē char yi a. Be' yú e' kkachök sacerdote a. Ì muk Moisés tō

‡ 1:32 Diwö e' dör eno diwö, e' kuëki s'kirirke kōs kē dè' ie'pa wā Jesús ska' ñiwe. Ie'pa kē a kawö tā' kaneblok eno diwö a. Ie'pa a tā ìyi ö yile tsèmi e' dör kanè. E' kuëki ie'pa tō s'kirirke tsèmi Jesús ska' diwö míwatke e' ukuökī, ekké eno diwö erkerö e' kuëki.

a' ka' e' batse'woie e' tsúmi
mè Skéköl a iwà kkachöie.

⁴⁵ Erë wëm míä tã ie' e' kéka
ì tka itã e' pakök sulitane a. E'
kuëki Jesús kě a e' kkayënu
wé pé' tso' tajë ese ska'. Ie'
kawötã e' tsukat kañikã wé kě
pé' ku' ese ska', erë kã wa'ñe
wakpa datse ie' ska'.

2

*Wëm eköl kraulewã e'
bua'wéne Jesús tò*
(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-
26)

¹ Kã wekkë alè kuöki ta
Jesús dene Cafarnaúm. Mik
pé' wã ijchënewã tò ie' tkër u
ã,

² etã tajë ie'pa e' dapa'wé
ie' ska' kě chë'kaia weshkë, kě
chë'kaia ukkõ a ekkë. Ie' tso'
Skéköl ttè pakök ie'pa a.

³ E' dalewa wëpa döka tkël
wã wëm kraulewã kě karka
debitu eköl ka'la kã.

⁴ Erë tajë s'tso', e' kuëki kě
wes ie'pa tkõmi weshkë Jesús
ska'. E' kuëki ie' tsakã u
tsabata jché^{*} ie'pa tò tã iduè
émirakitõ enaë e' a dötsã iski.

⁵ Mik Jesús tò isué tò moki
ie'pa erblé ie' mik, etã ie' iché
ikirirke e' a:

—A alà, ì sulu kos
wamblébö, e' nuí olone be' kã.

⁶ Erë s'wöbla'uk ttè dalöiëno
wa wakpa wëlepa tulus eë,
e'pa ibikeitsè:

⁷ “¿Ì kuëki wëm wí ttõ es?
Skéköl ë a se' nuí olo'yarmi. Ì
ché ie' tò e' wa ie' tso' Skéköl
chök suluë.”

⁸ Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e'
suëwã Jesús tò bet. E' kuëki ie'
tò ie'pa a ichakë:

—¿Ì kuëki a' tò ibikeitseke
es?

⁹ Ye' tò s'kraulewã diö
bua'wëmine as ishkõne, e' ta
¿wes a' tò iklö'wëmi tò ye' kě a
inuì olonuk iki?

¹⁰ Ye' dör S'ditsö Alà, sù e' tò
a' a ikkachè tò ye' wã kawõ ta'
ká i' a nuí olo'yoie.

Etã ie' tò iché wëm
kraulewã e' a:

¹¹ —Be' e' kõka, be' ka'la
kõka tã be' yúne u a.

¹² Bet tã ie' e' kéka, ika'la
kéka, tã imia sulitane wörki.
E' tò ie'pa kos tkiwëwã tã
ie'pa tò Skéköl kikékã tajë tã
ichérakitõ:

—Kě se' wã íyi wíse suule
yës.

Jesús tò Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-
32)

¹³ E' ukuöki tã Jesús míane
batsöri kkõmik tã pé' e'
dapa'wëkã ie' ska' tã ie' tò
ie'pa wöbla'wëke.

¹⁴ Ie' domitkõ tã ie'
tò inuköl shtökwak Roma
wökirpa a e' suë eköl tkër
ikaneblöke e' wé a. E' dör Leví
dör Alfeo aladulaköl. Ie' tò
iché ia:

—Be' shkõ ye' tã ye'
ttökataie.

Etã ie' e' kéka tã imia Jesús
tã.

¹⁵ E' ukuöki Jesús tso' chkök
Leví u a. Pé' shkõke tsakjé
Jesús tã, e' kuëki inuköl
shtökwakpa ena pé' sulusipa
skã tulusnak chkök ie' ena
ittökatapa tã.

* **2:4 u tsabata jché:** Ie'pa u tsabata dör kkuëie, e' kã ie'pa shkõke.

16 S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa wëlepa dör fariseowakpa. Mik e'pa wële tō Jesús sué tō ichköke pë' esepa ta, etä ie'pa tō ichaké ittökatapa a:

—¿Iök a' wöbla'ukwak chköke inuköl shtökwakpa ta ena pë' sulusipa skà ta?

17 Jesús tō ittse ta ichéitö iarak:

—Wépa kë kirirku' esepa kë ki s'kapeyökwak kiane, erë wépa kirirke esepa ki ikiane. Ye' kë dë'bitu wépa e' ttsö tō ie'pa serke yësyësë esepa kiök. Ye' dë'bitu pë' sulusipa kiök.

Ì kuëki Jesús ttökatapa kë batsöta'

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18 Etökicha ta Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa tso' batsök, etä pë' wëlepa de Jesús ska' ta ichakérakitö ie' a:

—Juan S'wöskuökwak ttökatapa ena fariseowakpa klépa batsöke. ¿Ì kuëki be' ttökatapa kë batsö?

19 Jesús tō ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsë kéwö tkö'uk, etä ¿wes ie'pa batsömi wëm ulabatske e' tso'ia ie'pa ta e' dalewa? Ie' tso'ia ie'pa ta, e' dalewa ie'pa kë batsöpa.

20 Erë ikéwö döraë etä ie' mi'datser ie'pa yöki. E' je' ta ie'pa batsöraë.

21 “Kë yi tō datsi' këchke wöyuepawa datsi'tak pa'alì wa, datsi'tak pa'alì wöklönëka, e' tō datsi' këchkela shukuëë ta ikì jchèë taië.

22 Nies kë yi tō vino pa'alì tepaka iyiwak kkuölit yöule ibloie ese këchke a. Itékasö es, e' ta mik ibacha'nebitu, etä ikkuölit jchèemiitö. Es vino ena ikkuölit weirwami ëme. E' kuëki vino pa'alì tekeka ikkuölit pa'alì a.”

Jesús ttökatapa tō trigowö butsé eno diwö a

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

23 Etökicha ta eno diwö a, Jesús dami trigo shua ta ittökatapa tō trigowö butsémi ishkörami e' dalewa katë.

24 Fariseowakpa tō ie' a ichaké:

—Sa' ttö ttsö, ¿ì kuëki be' ttökatapa tso' i kë kéwö ta' wë eno diwö a ese uk?

25 Erë ie' iüté:

—Etökicha ká iaiaë mik David ena iklépa du' bli wa ta kë ie'pa wa i dami në, etä i o' ie' tō ¿e' kë aritsule a' wa Skököl yëkuö ki?

26 Mik Abiatar dör sacerdote kibi, e' kéwö ska' ta David dewa Skököl wé a ta pan meule Skököl a e' nëitö ta nies iméitö iklépa a në. Sacerdotepa ë a pan ese kéwö ta' në. Erë a' éna iane tō i o' David tō e' kë dör suluë Skököl wöa.

27 Ie' tō ikì ché:

—Eno diwö meneat s'ditsö kimoie, erë s'ditsö kë yöne eno diwö ë batseitsök.

28 E' kuëki ye' dör S'ditsö Alà, e' wa kawö ta' ichoie tō i dör buaë o' i dör suluë wë eno diwö a.

3

Wëm ulà siulewà e' pake

(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ Jesús skà dewàne judiowak ñi dapa'wo wé a, ta ee wëm tkër eköl ulà etk siulewà.

² Ie'pa éna ie' kkatatak ilè kǐ, e' kuëkǐ ie'pa tso' ie' weblök tö wëm ñe' bua'wèmine ie' tö eno diwö a.

³ Ie' tö iché wëm ulà siulewà e' a:

—Be' e' kōkǎ ta be' e' duöser ije sulitane wōshaë.

⁴ Ie' tö ie'pa a iché:

—ǀ kēwō ta' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsǎtkök ö s'ttökwa?

Erë ie'pa siwa'bléwa ie' yöki.

⁵ Ie' tö ie'pa weblé kësik wa. Ie'pa er darërëë e' tö ie' eriawé. Ie' iché wëm a:

—Be' ulà shulöö.

Ta ie' ulà shuléë ta ibuanene.

⁶ Eta fariseowakpa ponemi, e' bet ta ie'pa ñi dapa'wéka Herodes klépa ta ileritsök Jesús ttowaie.

Taië pè' tso' batsöri kkömik

⁷ Eta Jesús mía ittökatapa ta batsöri kkömik ta taië Galilea wakpa míyal ie' ta.

⁸ Ñies pè' tso' taië ee datse Jerusalén ena Judea ká malepa a. Ñies ie'pa datse Idumea ena Jordán wışhet ena ká wé Tiro ena Sidón ate ee. Ie'pa tö ì kos weke Jesús tö e' tté tse' e' kuëkǐ ie'pa de iweblök.

⁹⁻¹⁰ S'kirirke taië bua'wétke Jesús tö, e' kuëkǐ imalepa taië e' uyökeka ie' kǐ ikökwa. E'

kuëkǐ ie' tö iché ittökatapa a tö kanò tsübitu tertke dö' ie'pa tö ye' tuëwa darërë.

¹¹ Mik wépa a wimblupa sulusi tso' esepa tö ie' sué, eta ie'pa e' tulélur kuchë kǐ ie' wōa ta iarkerak:

—ǀBe' dör Skëköl Alà!

¹² Erë ie' tö ie'pa a iché kësik wa:

—ǀKë ye' tté pparka!

Jesús tö ittekölpa tsá dabom eyök kǐ bōl e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³ E' ukuökǐ ta Jesús mía kabata a. Eta wépa kiane ie' kǐ kië, e'pa kiéitö ta ibiterak ie' ska'.

¹⁴ Ie' tö ie'pa shushtë dabom eyök kǐ bōl shkök ie' ta ena patkëmi ie' tté pakök. E'pa kië mékaitö ittekölpa tsá.

¹⁵ Ie'pa a diché méitö aknama trë'ukyal.

¹⁶ Ie'pa kië i' es: Simón, e' kië mékaitö Pedro;

¹⁷ Santiago ena iël Juan, e'pa dör Zebedeo aladulakölpa, e'pa kië skà mékaitö Boanerges (kië e' wà kiane chë “wépa dör wes alá es”);

¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás ena Santiago dör Alfeo alà; ena Tadeo, Simón Celote,

¹⁹ ena Judas Iscariote tö Jesús wömekettsa aishkuö ta ibolökpa a e'.

Jesús ena Beelzebú

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰ E' ukuökǐ ta Jesús dewa u a ittökatapa ta. Eta taië pè' ñi dapa'wékane kë wa ie'pa chko ekkë.

21 Mik Jesús yamipa eḱka wa ijchenewa tō weṣ ie' tso', eṭa ie'pa de itsukmi iyērke tō ie' alineka e' kueḱi.

22 Ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa datse Jerusalén e'pa tō Jesús ché i' es: “Beelzebú dör bë e' tō wëm wí éna ká chöwéwa, e' diché wa ie' tō aknama trè'wekeyal.”

23 Eṭa Jesús ikiéttsarak ta ikleéitō iarak i' es: “¿Weṣ Satanás e' trè'ùshkarmi?”

24 S'serke ká etkë ḱi e' ñi blabatsélor ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa wákpa mir wa'k ëme.

25 Ñies ñi yamipa e' kéka ñippök ñita, kë wöklör, e' ta ie'pa mir wa'k ëme.

26 Es ñies Satanás klépa mú ñi blabatsélor ñippök ñita, e' ta idiché wöarwami ta ierdawarak.

27 “Kë yi mi'pawa wëm diché taië ese u a ie' íyi ekiblök kam ie' tō iwák maùwa e' yöḱi. Es ëme úyi ekiblërmi.

28 “Mokḱi ye' tō a' a ichè tō ì sulu ḱos wambleke a' tō, ñies Skëköl cheke a' tō sulu ḱos e' nuí olo'yèmiitō a' ḱi.

29 Erë yi isie tō Wiköl Batse'r ché suluë, ese kë ḱi inuí olorpa, itso' ikḱi kekraë.”

30 Ie'pa iyè' tō wimblu sulusi tō ie' éna ká chöwéwa e' kueḱi Jesús tō e' ché ie'pa a.

Jesús mì ena iëlpa de iweblök

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

31 E' ukuöḱi ta Jesús mì ena iëlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' yulök, erë ie'pa kë dë'wa weshke. Ie'pa tō ikiök patké.

32 Pè' tultur ie' pamik e'pa tō iché ia:

—Be' mì ena be' ëlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

33 Ie' iüté:

—¿Yi dör ye' mì ena ye' ëlpa ena ye' kutapa?

34-35 Wépa tultur ie' pamik e' suéitō ëk ta ichéitō:

—Yi isie tō ì kiane Skëköl ḱi ese wé, ese dör weṣ ye' ël ena ye' kutà ena ye' mì es. E' kueḱi ie'pa ikképa dör weṣ ye' mì ena ye' ëlpa ena ye' kutapa es.

4

Të kuatkökwak ttè
(Mateo 13.1-9; Lucas 8.4-8)

1 Etökicha ta Jesús s'wöbla'wémitke batsöri kkömik. Pè' dapané taië ipamik, e' kueḱi ie' e' iéka kanò tkërḱi tsinet ese etō a. Eë ie' e' tkéser ie'pa wöbla'uk. Ie'pa ḱos aṭe batsöri kkömik ie' ttō ttsök.

2 Eë ie' tō ttè tsakḱië kleé ie'pa a iwöbla'woie, e' et dör i' es:

3 “A' tō ittso. Etökicha ta wëm eköl miá të kuatkök ppé ululu ëme*.”

4 Mik ie' tso' iwö ppök, eṭa ditsöwö wele anewa ñala ska' ta dù debitu tō ikatéwa.

5 Ditsöwö wele anewa áklo a wé íyök kë ta' taië ese ska'. Íyök kë ta' taië, e' kueḱi bet ta itskine.

* 4:3 të kuatkök ppé ululu: Ie'pa wöblar të kuatkök wö ppélur të ḱos e' ḱi.

6 Erë kě iwí kicha tã' tajë, e' kuęki mik diba anekã iki, eta isinewã.

7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shua. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erë dika'chka e' alékã iki, kě wöne.

8 Erë ditsöwö wele ane íyök bua'buã kî ese tskine talane wöne buãë. Wele wöne dökã dabom mañayök (30) elka elka, wele dabom teryök (60), wele cien eyök (100)."

9 Eta ie' tã ie'pa a iché: "¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!"

Ì kuęki Jesús tã s'wöbla'weke kleaule
(Mateo 13.10-17; Lucas 8.9-10)

10 Mik Jesús atę dur ekörlã, eta ittökãtapa dabom eyök kî bõl ena iklépa welepa skã de ie' ska' tã ichakérakitö ia:

—Ttè wã kleébõ, ¿ima e' wã dör?

11 Ie' ie'pa iüté:

—"Ì blúie Skéköl tso' e' ttë blëulewã, e' kěwö meneat a' a iwã jchenoie. Erë pë' tso' tajë kě éna ye' ttë klö'wak, esepa a ye' ikleeke

12 as ie'pa tã iwëblö je', erë kě ie'pa a iwã wër, ñies as ie'pa tã ittö je', erë kě ie'pa a iwã ar as kě ie'pa er mane'ù tã inuì kě olor ie'pa kî."†

Të kuatkõkwak tté e' wã paké Jesús tã

(Mateo 13.18-23; Lucas 8.11-15)

13 Eta ie' tã ie'pa a iché: "Ttë kleýö ñe' wã kě ane a' éna, e' tã ¿wes a' éna imalepa wã armí?"

14 Wé tã ditsöwö kuatké, e' dör wé tã Skéköl ttë pakeke ese.

15 Pë' welepa tso' e'pa tã itkõmi wes ditsöwö arwa ñalã kî es. Esepa tã Skéköl ttë ttsé erë bet Satanás de iska' tã Skéköl ttë yéttsã ier a.

16 Welepa skã tã itkõmi wes ditsöwö arwa áklo a es. Esepa tã Skéköl ttë ttsé tã iklö'wérakitö ttsé'ne buãë wa.

17 Erë ie'pa kě wí kicha tã' tajë, e' kuęki ie'pa tã iklö'wé ekuölö ë. Mik ie'pa weine-mitke Skéköl ttë kuęki, eta ie'pa anemine bet.

18 Welepa skã tã itkõmi wes ditsöwö arwa dika'chka shua es. Esepa tã Skéköl ttë ttsé,

19 erë ie'pa tã íyi tso' kã i' kî ese bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl kî ena ì skã tso' kã iki tã s'ttsé'weke buãë ese kî. Ese kos tã Skéköl ttë kuì'wéwã ie'pa er a tã kě idë'ttsã buãë wes ikiane es.

20 Erë welepa skã tã itkõmi wes ditsöwö arwa íyök bua'buã kî es. Esepa tã Skéköl ttë ttsé tã iklö'wé tã iwã dettsã buãë wes ikiane es. Ie'pa dör wes íyi kuá wör buãë es. Wele wöne dökã cien eyök (100), wele dabom teryök (60), wele dabom mañayök (30)."

Bõ'wö tté
(Lucas 8.16-18)

21 Eta ie' tã iché iarak: "Kě yi tã bõ'wö tskepaka tã ibléwaitö kalkuõ dikia õ ka' dikia. E' skéie itkekekaitö kãkke kã ñi'woie.

22 Es ñies kě ì ku' blëulewã kě jchenukwã aishkuõ tã. Ese kos kkayërdaë.

23 ǰYi éna ye' ttõ ttsak, e'ma ikukueblõ bua'ie!"

24-25 Ñies ichéitõ: "Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a ikí meraëyõ as iéna iwà ar buaë. Erè yi kē e' yuak ye' ttè wa, ese yõkǰ ì bikeitséitõ tō ane ie' éna, ese kōs yërdattsane. E' kuëkǰ ì cheke ye' tō a' a e' kukueblõ. A' tō iwé es, e' ta a' éna iarǰmi buaë, ñies Skëkõl tō a' kǰimeraë as ikǰ ar a' éna."

Íyi kuatkè ttè

26 Ñies Jesús tō iché: "Ì blúie Skëkõl tso' e' ta itkõke wës itkõ iyiwõ kuatké wëm ekõl tō ese ta es. Ie' tō ikuatké tē kǰ

27 ta iméat bërè. Ká bit ekkè ie' kapõkewá nañewe, ñiwe ta ie' tǰ'rke ta iyi kuatkéitõ e' tskine, talane erè ie' kē éna iane tō wës itskine wës italane.

28 Íyõk è tō itskeke. Kewe ikua tskine, e' ukuõkǰ ta iwõrkuane, e' ukuõkǰ ta iwõne.

29 Mik ikéwõ de shtë, eta wëm míã ishtëkã."

Mostaza wõ ttè

(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)

30 Ñies Jesús tō iché: "Ì blúie Skëkõl tso' ¿wës e' dõr? ¿Ttè wé wa ye' tō ikleëmi?"

31 E' dõr wës mostaza wõ tkèsõ es. E' wõ dõr tsirlala iyiwõ ulitane dikǰia.

32 Erè mik ikuatkënewá, eta italar iyi kuá tsitsir ulitane tsáta. E' ulà dõkã wǰ'wǰië, e' tsákã dù u yuõke."

33 Es Jesús tō ie'pa a ikleé tajë wës ttè i' es dõ wé ie'pa éna iane ekkè.

34 Ie' kē wá ì pakane ie'pa a kē kleaule. Erè iwà kōs pakekeneitõ ittõkatapa a bánet kē kleaule.

Siwá' tajë e' wõklõ'wé Jesús tō

(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)

35 E' tsáǰi mik ká tuine, eta Jesús tō iché ittõkatapa a:

—Mishka batsõri wǰshët.

36 Pè' tso' tajë e'pa méarakitõ ta ie' iékarak kanõ a Jesús tso' e' a ta imíyal. Kanõ ská mirwá ie'pa ta tseë.

37 E' bet ta siwá' bitsineka tajë tō di' uyékã tajë e' tō kanõ wà iekëkã.

38 Erè ie' kapõme'r kanõ ñak a wõkir kata kǰ, eë ittõkatapa ie' tǰ'wëkã ta iché iã:

—¡A s'wõbla'ukwak! ¿Se' duõkelur e' kē kǰ be' tkine?

39 Eta ie' e' kékã tō siwá' uñé ta iché di' a:

—¡Be' e' shtëwá bër!

Eta siwá' wõklõne di' wõklõne míãne alamië.

40 Eta ie' tō ittõkatapa a iché:

—¿Ì kuëkǰ a' suane sekkè? ¿Kã a' erblõ ye' mik?

41 Ie'pa kǰ tkinewá tajë ta ñni chakékã:

—¿Yi dõr wëm wǰ? ¡E' ttõ dalõieke siwá' tō di' tō!

5

Wimblu sulusi trë'wéyal Jesús tō

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-29)

1 Ie'pa demi batsõri wǰshët ká kiè Gerasa* eë.

* 5:1 *Gerasa*: Yëkkuõ këchke wële tō ká e' kiè Gadara õ Gergasa. Mateo 8.28 saǰ.

2 Mik Jesús e' yéttsa kanò a, età wëm eköl a wimblu sulusi tso' e' yéttsa de Jesús ska'.

3 Wëm e' serke pö ké a. Kë imonukwà tabechka kichaie wa ì wa.

4 Tseë imonere iulà a ena iklö a tabechka kichaie wa erë ibatséloritö. Kë yi diché tã' wë' iwöklö'woie.

5 Ñië nañeë ie' shköke pö a ena kabata a arke taië, ñies ie' e' shkã'uke ák wa.

6 Erë mik ie' tö Jesús sué kamië, etã ie' tunebitu e' tkéseer kuchë kï Jesús wö shaë

7 tã ichéitö ia aneule:

—jA Jesús, be' dör Skëköl dör iyi ulitane tsatã e' Alà! ¿Iök be' de ye' tsiriuk? jYe' kköchöke be' a Skëköl wörki tö kë ye' we'ikar!

8 Jesús tö ie' a ichétke: “jA wimblu sulusi, wëm së öwa!” E' kueki ie' tö iché Jesús a es.

9 Etã Jesús tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iiüté:

—Ye' kiè Taië Wakpa, sa' dör taië e' kueki.

10 Etã ikköchöke taië Jesús a: “Kë sa' patkar kamië.”

11 Eë tsinet kabata kuli' a taië köchi iëter chkök.

12 Etã aknamapa kköché ie' a:

—Sa' patkömi köchi a. Kawö mú sa' a e' tiukwã ie'pa a.

13 Etã ie' tö kawö mé iarak tã wimblupa sulusi e' yélur wëm e' a tã ie' tiéwarak köchi a. Köchi ekkëpa dökã mil böyök ulatök (2.000). Etã köchi ponekã tunemirak kã spé mik brutolonemi batsöri a tã eë iduolur.

14 Köchi kkö'nukwakpa tkay-almi tã itté ppëkarakitö kã e' wa'ñe a. Taië pë' de iweblök.

15 Mik ie'pa de Jesús ska' tã wëm a aknama bak e' suéraitö. E' tkër datsi' iéne éna kã anene buaë, e' tö ie'pa suawé.

16 Wëpa tö ì tka wëm a aknamapa bak e' tã ena köchi tã e' sué, e'pa tö ipakéne imalepa a.

17 Etã ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yöttsã kã i' a, be' yú bánet.”

18 Mik Jesús dene kanò a tã wëm a aknama bak, e' kköché ie' a: “Ye' shkakmi be' tã.”

19 Erë Jesús kë wã ikéwö mène ie' a. Ie' iché ia:

—Be' yúne be' u a be' yamipa ska'. Ì buaë wé Skëköl tö be' a ena wes ie' tö be' sué er siarë wa, e' kos pakö ie'pa a.

20 Etã wëm miã tã ì wé Jesús tö ie' a e' pakéitö kã tso' Decápolis e' wakpa a. Ie'pa kos tkinewã ittök.

Jesús tö Jairo alà busi shkë'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

21 Mik Jesús dene kanò kï batsöri ioshët, etã batsöri kkömik taië pë' e' dapa'wéka ie' ska'.

22 E' dalewa wëm debitu eköl kiè Jairo. E' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Mik ie' tö Jesús sué, etã ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki

23 tã ikköché taië ie' a:

—Ye' alà busi duökewatke. Be' shkö ulã mukka iki as ibuarne tã iserne.

24 Etā Jesús míā ie' tā. Tajē pē' dami Jesús tā e' tērdami ie' mik.

25 E' shuā alakōl dami e' du'mi alakōlpa duè wā e' kī duas de dabom eyōk kī bōk (12).

26 Tajē ie' weine s'kapeyōkwakpa ulā ā ena ì kōs tso' ie' wā e' ewēwaitō yēs ie'pa kī, erē kē ibuanene, e' skéie imir wa'k ēme.

27-28 Ie' wā Jesús tté ttsēule e' kuēkī ie' ibikeitsé: “Jesús datsi' bata ē kéwayō e' tā ye' buanene.” E' kuēkī ie' e' skéwā Jesús tsī kker pē' shuā tā idatsi' kéwaitō.

29 E' bet tā ipē wōklōne tā ie' ittsé e' kī tō ibuanene.

30 E' bet Jesús ittsé tō ilè tka ie' diché wa, e' kuēkī ie' tō pē' tso' ipamik e' kōs sué ēk tā ichakéitō iā:

—¿Yi tō ye' datsi' ké?

31 Ittōkatapa tō ie' ā iché:

—¿Kē be' wā isune tō tajē ie'pa tērdami be' mik? Tā wēs be' tō ichaké: “¿Yi tō ye' ké?”

32 Erē ie' tō wēpa tso' ipamik e'pa kī weblé iā isuoie tō yi ie' ké.

33 Alakōl buanene e' painéka tajē suane wa. Ì tka ie' tā e' ane ie' éna, e' kuēkī ie' debitū e' tkéwā kuchē kī Jesús wōrkī. Ì kōs tka ie' tā e' chékaia yēsyesé.

34 Etā Jesús ie' ā iché:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne. Be' yúne bēre. Be' buanene.

35 Ie' ttōkeia alakōl tā e' dalewa welepa bitē Jairo u ā e'pa wā ibiyō de Jairo ā tā ichéitōrak:

—Be' alà busila blēnewatke. ¿Iōk s'wōbla'ukwak tsiriwēiabō?

36 Erē ì cheke ie'pa tō e' kē kī Jesús tkine. Ie' tō Jairo ā iché:

—Kē be' tkinuk. Be' erblō ye' mik ē.

37 E' ukuōkī tā ie' míā Jairo u ā. Pedro ena Santiago ena Santiago ēl kiè Juan e'pa ē mí ie' wā, kē ie' wā yi skà mīne e' tā.

38 Mik ie'pa demi Jairo u ā, etā tajē pē' dapaneka e' trōke iūke tajē siarē.

39 Jesús dewā weshke tā ichéitō ie'pa ā:

—¿Ì tso' a' aláuk? ¿Ì kuēkī a' iūke? Busila kē du'wā, ikapōme'r ē.

40 Etā ie'pa tō ie' wayué ena ijañeitsé, erē ie' tō ie'pa ké e' yōkukur. Etā alà yé ena imi ena wēpa de ie' tā, e'pa ē mí ie' wā e' tā úshū ā wé alà nu me'rka ee.

41 Ie' tō iulā klō'wéwā tā ichéitō iā:

—Talíta kum. (ttè e' wā kiane ché: “A tayēla, ye' be' ā iché, be' e' kōka.”)

42 E' bet tā busila e' e' duéka shkē'ka tā ishkémi. E' tō ie'pa tkiwéwā tajē. (Tayē e' kī duas tso' dabom eyōk kī bōk.)

43 Erē Jesús tō ie'pa ā iché: “Ì tka i' e' kē char yi ā.” E' ukuōkī tā ie' iché: “Alà sē tiō.”

6

Jesús dene Nazaret (Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

1 E' ukuōkī tā Jesús e' yéttsa ká e' ā míā ittōkatapa tā iwák ká ā.

² Mik eno diwö de, etä ie' tō s'wöbla'wēmitke judiowak ñi dapa'wō wé a. Tajē pē' daparke eē. Mik ie'pa tō ie' ttō ttsé, etä itkirulune ta ñi chakerak:

—¿Wé ie' e' yué ttē tajē wa? ¿Wes ie' ulà de ttē buaē iskiē ese ska'? ¿Wes ì kē or yi a ese wētō?

³ ¿Ie' kē dör kaltak kanēukwak bak kanēblök ierō e'? ¿Ie' kē dör María alà? ¿Ie' kē dör Santiago, José, Judas ena Simón e'pa èl? ¿Ñies ie' kutapa kē serku' se' shuā?

E' kuēki kē ie'pa erblēne ie' mik.

⁴ Erē ie' tō iché iarak:

—Ká wa'ñe Skököl tteköl dalöiērtā', erē iwák ká ki ena iyamipa shuā ena iwák u a eē kē idalöiērtā'.

⁵ Eē iekē ta ì kē or yi a ese kē one ie' wā. Ie' ulà méka wēlepa kirirke esepa ki ta ibuanerak, erē e' kē dör tajē.

⁶ Ká e' wakpa kibiiepa kē erblēne ie' mik, e' tō ie' tkiwéwa.

Jesús tō ittökatapa patkēmi s'wöbla'uk

(Mateo 10.5; Lucas 9.1-6)

E' ukuōki ta Jesús míā ká tsitsirpa tso' tsinet ese a s'wöbla'uk.

⁷ Ie' ttökatapa dabom eyökkí bōl e'pa kiētō ta ipatkémirak bōl bōl. Ie' kawō mé iarak wimblupa sulusi trē'woyal.

⁸ Ie' tō iché iarak:

—Kē ì tsarmi, shko kéli e' ē tsūmi. Sku' kē tsarmi, chkō kē tsarmi, inuköl kē tsarmi.

⁹ Klökkuō ena datsi' iōmi, e' ē mik a' mi'mi, erē datsi' kī kē tsarmi.

¹⁰ Ñies ie' iché ia:

—Mik a' dewā u wēle a, etä a' e' tsūat eē dō mik a' míyal ká bānet ekkē.

¹¹ Ká wēle wakpa kē wā a' kinewā buaē ö kē ki a' kapakōke e' kiane ttsē, e' ta a' e' yölor eē ta kapo tso' a' klöttō mik e' ppōō. E' tō ie'pa a' ikkacheraē tō ie'pa dör Skököl bolökpa.

¹² Etä ittökatapa míyal s'pattök i' es: “A' er mane'ú Skököl a.”

¹³ Ñies ie'pa tō aknama trē'wéyal tajē. Ñies tajē s'kirirke esepa ki ie'pa tō kiō té ta ibuanenerak.

Juan S'wöskuökwak kötēwā
(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Etä Jesús ttē bunekā ká wa'ñe, e' kuēki ittē ttsé ñies blu'kiē Herodes e' tō. Wēlepa tō icheke:

—Jesús dör Juan S'wöskuökwak shkenekane e', e' kuēki ie' wā diché tso' ì kē or yi a ese wōie.

¹⁵ Wēlepa skā tō icheke:

—Ie' dör Skököl tteköl bak kiē Elías e' shkenekane.

Wēlepa skā tō icheke:

—Skököl tteköl idir wēs Skököl ttekölpa ia'chki es.

¹⁶ Erē ttē ekkē ttsé Herodes tō ta ichēitō:

—Ie' dör Juan kuli' tökōk patkē' ye' tō e' shkenekane.

¹⁷ Herodes tō iché es ie' tō Juan S'wöskuökwak klō'ukwā patkē' wötēwā s'wōto wé a Herodías kuēki. Herodías dör Herodes èl kiē Felipe e' alaköl, erē Herodes sene'wā ie' ta.

18 Erë Juan tö iyë' Herodes a: "Kë be' kawö ta' senuk be' ël alaköl ta. E' wa be' tso' ttë dalöieno dalöseukwa."

19-20 E' kueki Herodias uluneka Juan ki ta ie' ki ikiane ttëwa. Erë Herodes wa ijcher tö Juan dör wëm yësyësë ena batse'r ese, e' dalöiekeitö tajë, e' kueki ikk'onekitö. Ie' tö Juan kapaköke e' tseke er bua' wa, erë kë iëna iane i wëmiitö. Ie' tö Juan dalöieke es, e' kueki Herodias kë a wes Juan or.

21 Erë mik Herodes tö iduéswo kéwö tkö'weke, eta Herodias isuë wes iulà dömi Juan ska'. Herodes tö ikueblupa ena ñippökwakpa wökirpa ena wëpa dalöier'ta' tajë serke Galilea esepa kiëttsa ikéwö tkö'uk.

22 Mik ie'pa tso' ikéwö tkö'uk, eta Herodias alà busi dewa ta iklöté ie'pa wörki. E' wër buaë Herodes ena imalepa tso' chkök ie' ta, e'pa wa, ta ie' iché tayë busi a:

—Ï kiane be' ki e' kiö ye' a ta ye' tö be' a imeraë.

23 Eta ie' tö iché ia ttë moki wa Skëköl wörki sulitane kukua:

—Ï kos kiëbö ña, e' mekeyö be' a. Kä kos wökirie ye' tso', e' kiö ña ta e' merayö be' a shushaë.

24 Eta tayë busi mía, ta imi chakëitö:

—Ï kiëyö?

Ta imi iüté:

—Juan S'wöskuökwak wökir kiö ia.

25 Ie' míane bet blu' tkër ee ta iché ia:

—Ye' ki ikiane tö írö Juan S'wöskuökwak wökir tsübitu ña kulë' a iwà kkachöie tö moki ittëwarakitö.

26 Eta blu' erianeka tajë, erë ie' tö ittë métké s'kiüle tso' e'pa kukua, e' kueki kë ie' a ionuk wes.

27 E' kueki bet ie' tö ñippökwak patkëmi eköl Juan wökir tsuk. Eta ñippökwak mía s'wöto wé a ta Juan kuli' té,

28 ta iwökir tsëbitu kulë' a méitö tayë busi a, ta tayë busi tö imé imi a.

29 Mik Juan ttökatapa wa ijchenewa ta ie'pa debitü inü kökka tsëmi wötëwa.

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

30 Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene ie' ska', eta i kos wé ie'pa tö ena i kos wa ie'pa s'wöbla'wé e' pakérakitö ie' a.

31 Pë' datse tajë míyal iské datsene kë wa ie'pa chkoia ekkë, e' kueki ie' iché ittökatapa a:

—Mishka enuk bánet wé kë yi ku' ese ska'.

32 Eta ie'pa míyal bánet kanò ki wé kë yi serku' ese ska'.

33 Erë ie'pa míyal e' sué pë' tö tajë ñies pë' tö isuëwa tö ie'pa e' idir. Eta pë' kos serke ee e'pa míyal tuneule ipanuk wé ie'pa irirke ee demi kewe.

34 Mik Jesús e' yëttsa kanò a, eta pë' tso' tajë ipanuk e' suëitö. Ie'pa wër ie' wa wes obeja kë kkö'nukwak ta' es, e' kueki ie'pa suëitö er siarë wa.

Etā ie' e' kékā ie'pa wöbla'uk
ttè kua'kī kua'kī taië wa.

³⁵ Kā detke tsáli ta,
ittökatapa de ie' ska' ta
ichérakitö ie' a:

—Kā de tsáli, kē yi serku' ië.

³⁶ Ie'pa yuömi as ie'pa mi'
pè' serke tsinet ena ká tso'
tsinet ese ska' ilè taük ñë.

³⁷ Erë ie' tö ie'pa iüté:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa iüté:

—¿Be' kī kiane tö sa' mi'
chkè taük ie'pa tioie? Chkè
ekké tuoie inuköl kiane
s'kaneblömi dö ká cien böyök
e' ské ekkè.

³⁸ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wā pan tso'? A' yú
iweblök.

Ie'pa dare iweblök ta
ichéitö ia:

—Pan tso' skel ena nima
bötö.

³⁹ Etā ie' tö iché ie'pa a:

—Pè' kos kö e' tulöksēr ta'tsi
kī erule erule.

⁴⁰ Etā pè' e' tulésēr cien
eyök, wēlepa e' tulésēr dabom
skeyök.

⁴¹ E' ukuökī ta ie' tö pan skel
ena nima bötö e' klö'wé ta iká
sué ká jai a ta wéstela chéitö
Skököl a. E' ukuökī ta ie' tö
pan ena nima blaté ta iméitö
ittökatapa a as ie'pa tö iwatiö
pè' kos a.

⁴² Ie'pa ulitane chké de wē'.

⁴³ Pan ena nima bata ate
e' shtérakitö iëne dökā kköla
dabom eyök kī bök.

⁴⁴ Wēpa kēchkepa chké es-
epa dökā mil skeyök (5.000).

Jesús shké di' kī

(Mateo 14.22-27; Juan
6.16-21)

⁴⁵ E' ukuökī ta Jesús tö iché
ittökatapa a: “A' e' iökā kanò
a, a' yúshkatke ye' yöki kewe
batsöri wishet Betsaida kker.”
Ie' tö iché pè' malepa a: “A' yú
a' u a.”

⁴⁶ E' ukuökī ta ie' mía
kabata a ttök S'yë ta.

⁴⁷ Kā tuine ta kanò demi
batsöri shushaë. Ie' e' tséat
ekörla ká sí kī.

⁴⁸ Ie' tö isué tö ie'pa
kaneblöke darërë kanò
patkoie siwā' bitsirke ie'pa
kke wöiá e' kuëkī. Ká ñirketke
ta ie' mía ie'pa ska' shkörami
di' kī. Ie' tkökemitke tsinet
ie'pa o'mik.

⁴⁹⁻⁵⁰ Erë mik ie'pa isué
tö ie' shkōdatse di' kī, etā
ie'pa ibikeitsé tö wimblu idir,
e' tö ie'pa tkiwéwā taië ta
ianekararak. Erë bet ta ie' iché
ie'pa a:

—¡A' er kuú! ¡Kē a' suanuk!
Ye' idir.

⁵¹ Etā ie' e' iéka kanò a ta
siwā' wöklöne. Ie'pa tkiru-
lune taië iweblök.

⁵² Ie'pa er dör daloie, e'
kuëkī Jesús tö pè' taië dē' pan
skel ē wa, e' wā kē dē'wā ie'pa
er a. E' kuëkī ie'pa tkirulune
taië ekkè.

*Jesús tö s'kirirke bua'wé
Genesaret*

(Mateo 14.34-36)

⁵³ Itkattsarak batsöri
wishet demirak Genesaret ta
eë kanò muéwarakitö.

⁵⁴ Ie'pa e' yélur kanò a ta e'
wöshā ta pè' tö Jesús suéwā tö
ie' idir.

⁵⁵ Etā itunerak ká e' wa'ñe
ibiyö chök. Mik pè' tö ittsé,
etā ie'pa tö s'kirirke tsémi wé
ittsérakitö tö Jesús tso' eë.

⁵⁶ Ká wa'ñe wé ie' mir, wé s'tso' tajë ö bërëbërë, etä pë' tō s'kirikepa tulekeser ñala shaë tã ikkōchōkerak ie' a tō ie'pa a idatsi' bata ë mü këwã. S'kirirke kōs tō iké, esepa buanene.

7

Ì tō se' ia'wèmi ñáie
(Mateo 15.1-20)

¹ Fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiëno wa wakpa welepa datse Jerusalén e'pa debitu Jesús ska'.

² Mik ie'pa tō isué tō Jesús ttōkatapa welepa chkōke ulà kë pakōule, etä e' kī ie'pa tō icheke suluë.

³ (Fariseowakpa ena judiowak malepa kōs tō ie'pa yēpa bak e' ser klō'wé darërë. E' kueki kë ichkōtã'rak kë ulà pakōule wes ie'pa a imeneat es.

⁴ Mik ie'pa dare chkewō ta'uk, etä kë ichkōtã'wa kam iulà pakōr e' yōki. Es ie'pa wã ýi ese skà tso' tajë dalōiëno. Ñies tka', kulë', ù, ka' ekkēpa kōs pakueke ie'pa tō.)

⁵ E' kueki fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttè dalōiëno wa wakpa tō Jesús a ichaké:

—¿Ì kueki be' ttōkatapa kë tō se' yēpa bak e' ser e' ttè dalōië? ¿Iōk ichkōrak ñá ulé wã?

⁶ Ie' tō ie'pa iutë:

—Buaë Isaías tō a' e' ò sulu e'pa yë' mik ie' tō iyë':

'Skëköl tō ichè: Pë' ikkēpa tō ye' dalōië kkō ë wa, erë ie'pa er tso' kamië ye' yōki.

⁷ È ichökke ie'pa mi'ke ye' wé a ye' dalōiök.

Ttè wa ie'pa s'wōbla'weke e' dör s'ditsö ttè dalōiëno ë,*

Es Isaías tō iyë'at.

⁸ A' tō Skëköl ttè watëttsa s'ditsö ser e' ttè dalōioie.

⁹ Ñies ie' iché iarak:

—Skëköl ttè dalōiëno e' méat a' tō bānet a' wákpa ser e' ttè dalōioie.

¹⁰ Moisés tō iyë': 'A' yë ena a' mi e'pa dalōiö.† Ñies ie' tō iyë'at: 'Yi tō iyë ö imi ché suluë ese wák wōmerdattsa ttèwã.‡

¹¹ Erë a' icheke tō se' a iyërmi s'yë a ö s'mi a i' es: 'Ì kōs tso' ye' wã, e' dör corbán' (e' wã kiane chë tō imeulettsa Skëköl a\$). E' kueki kë ye' a' a' kimenuk i wa.

¹² Ñies a' tō icheke tō yi isie e' ché, ese kë kawōtãia iyë ö imi kimuk.

¹³ Es a' wákpa ser e' ttè wa a' tō s'yueke, e' iutë wa a' tō Skëköl ttè dalōiëno e' dalōsewekewã. Ì sulu ese skà wambleke a' tō tajë.

¹⁴ E' ukuōki tã ie' tō pë' tso' eë e'pa kié tã ie' iché iarak:

—A' ulitane tō ye' ttō ttsö, iwã anú a' éna.

¹⁵⁻¹⁶ Ì ñeke a' tō e' kë tō a' ia'wepa ñáie Skëköl wōã. Erë i

* **7:7** Isaías 29.13 † **7:10** Éxodo 21.17 ‡ **7:10** Levítico 20.9 § **7:11 meuletke Skëköl a:** 'E'pa tō iché es, erë ie'pa ulà a itso'ia e' wakanewëmi ie'pa tō wes ie'pa kī ikiane es. * **7:15-16** Yëkkuö këchke wele versículo 16 kī kuōtkéka, e' tō iché: ¡A' éna ye' ttō ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!

sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'weraē ñáie.*

17 Mik ie' tō pē' méat dewa weshke, eta ittōkatapa tō ì kleé ie' tō e' wà chaké ie' a.

18 Ie' tō ie'pa iuté:

—¿Ñies a' kē éna iwà ane? ¿A' kē éna iane tō ì kōs ñekewasō e' kē tō s'ia'wepa ñáie?

19 Ì kōs ñekewasō e' kē mi'ku'wā s'er a, e' mi'kewā s'ñawi a e' ukuōki ta iwekettsasō. E' kuēki e' kē tō s'ia'wepa ñáie.

(Ttè e' wa ie' ki ikiane chè tō chkè ulitane dōr batse'r.)

20 Ñies ichéitō:

—Ì sulu wambleke a' tō tskirke a' er a ese je' tō a' ia'weraē ñáie.

21 Ì sulu bikeitseke a' tō, trē, akblè, s'ttèwā,

22 senewābak dalōsèwèwā, o'ka íyi kkechè, ì kōs sulu wablè, s'malepa wöyuè, s'malepa wōrieikè, ukyène, ñi chè suluè, e' ttsèka, ì kōs dōr yēsýsè ese watèttsa,

23 íyi ese kōs tskirke a' er a e' tō a' ia'weraē ñáie.

Tayè eköl kē dōr judiowak e' erblé Jesús mik

(Mateo 15.21-28)

24 E' ukuōki ta Jesús míā ká kiè Tiro e' kker. Eē ie' e' tséat yile ska'. Ie' kē ki ikiane tō yi wā ijcherwā tō ie' tso' eē; erè kē ie' a e' blène.

25 E' bet busila eköl a wimblu sulusi tso', e' mì wā ijchenewā ta imíā ta ie' tkéwā kuchè ki ie' wōrkj.

26 Alaköl e' kē dōr judiowak, e' dōr ká kiè Sirofenicia e' wak. Eta ìkköché ie' wōā:

—Aknama tso' ye' alà busi a e' trè'úshkar.

27 Erè ie' tō iché ia:

—Kē idōr buaē ala'rla chkè yéttsa mè chichi a. E' kuēki as ye' ala'r chkō kewe.

28 Erè tayè tō ie' iuté:

—A kēkēpa, e' yēne; erè s'ala'r chkōke e' kamulē darke iski ese ñeke chichi tō.

29 Jesús tō ie' a iché:

—Buaē be' iuté, e' kuēki be' yúne bërè. Aknama trēneshkartke be' alà busila a.

30 Mik alaköl e' demine u a, eta ilà busila kuéitō ká ki. Aknama kē ku'ia ie' a.

Wēm eköl kukuō kē wattsēr e' bua'wé Jesús tō

31 Jesús e' yéttsa Tiro tkami Sidón demi Galilea batsōri Decápolis kker.

32 Eē pē' wā wēm debitu eköl ie' ska' e' kē kukuō wattsēr ena kē tto buaē. Ie'pa tō ikié Jesús a: “be' ulà múka iki as ibuarne.”

33 Jesús wā imítser bánet wé kē yi ku' eē, ta iulatska tiéwā wēm kirirke e' kukuōuk bōk a ta iwiri wa iku' kéwā.

34 E' ukuōki ta ká suéitō ká jai a, isiwā tkéka ta ichéitō wēm a:

“¡Efatá!” (e' wà kiane chè ie'pa ttō wa: “¡Kukuō shubunú!”)

35 E' bet ta wēm kukuō ena ittō buanene ta ittéka buaē.

36 Jesús tō iché iarak tō kē ichar yi a. Erè kōs e' ché ie' tō ie'pa a, e' tsata ie'pa tō iki chekeia.

37 Ie'pa tkirulune tajè iweblök, ta ichérakitō, “¡ì kōs weke ie' tō buaē dō s'kukuō kē wattsēr ese bua'wéitō ta

iwattsëne buaë, ñies s'me' bua'wëitö ta ittékane buaë!"

8

Pë' dökā mil tkëyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 15.32-39)

1 Etökicha ta pë' e' dapa'wëne taië Jesús ska', e'pa kë wā ì ku' ñè. Ta ie' tö ittökatapa kié ta ichéitö ie'pa a:

2 —Siarë ye' wa pë' ikkëpa wër. Ie'pa tso' ye' ta e' ki ká de mañatk ta kë ie'pa wā ì ku' ñè.

3 Welepa datse kamië. E' kuëki dö' ye' tö ipatkéminerak u a kë chkaule ta isiwa'arwamirak ñalā ki.

4 Eta ittökatapa ie' iüté:

—Erë ì wa se' tö ie'pa tiëmi ká i'se a wé kë yi serku' eë?

5 Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Kos a' wā pan tso'?

Ie'pa iüté,

—Kul (7).

6 Eta ie' tö pë' ké e' tulökser iski ta pan kul klö'wëitö ta wëstela chéitö Skëköl a ta iblatéitö mé ittökatapa a watië pë' a, eta es ie'pa tö iwé.

7 Ñies nima tsitsirla tso'rak iwā elkela e' ki wëstela chéitö Skëköl a ta ittökatapa patkéitö iwatiök.

8 Pë' ulitane chké de wë' ta chkè bata ate e' shtéraitö iëne dökā kkö kul.

9 Ichkérak e'pa dökā mil tkëyök (4.000) ulatök. E' ukuöki ta Jesús tö ie'pa yuëmine

10 ta ie' e' iéka kanò a ittökatapa ta míyal ká kié Dalmanuta eë.

Fariseowakpa tö ì kë or yi a ese uk ké suè

(Mateo 16.1-4; Lucas 12.54-56)

11 Fariseowakpa debitu Jesús ska' ta ittémirak ie' ta kësik wa. Ie'pa éna ie' tsaiak, e' kuëki ie'pa tö ie' a ikié tö ì kë or yi a ese wëitö iwā kkachoie tö moki ie' patkë'bitu Skëköl tö.

12 Jesús siwā tkéka iskië ta ichéitö:

—¿Ì kuëki ì kë or yi a ese kieke a' tö iwā kkachoie tö yi dör ye'? Moki yö a' a ichè tö ese kë kkayërpa a' a.

13 Eta ie' tö ie'pa méat ta e' iékane kanò a ta imía batsöri wishët.

Fariseowakpa pan wölöwoka e' paké
(Mateo 16.5-12)

14 Eta Jesús ttökatapa éna ilè chowa tsëmi ñè. Pan etké mirak iwā e' ta kanò a.

15 Jesús iché iarak:

—¡A' tso' wösh wa! A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka e' yöki. Ñies a' e' kkö'nú Herodes pan wölöwoka e' yöki.

16 Ittökatapa iché ñi a:

—¡Kë se' wā ì ta' ñè!

17 Jesús wā ijchenewa, ta ie' iché iarak:

—¿Ì kuëki a' tso' ichök ñi a tö a' kë wā ì ta' ñè? ¿Kam a' éna iwā ar? ¿Kam a' wā iwā jcherwa? ¿A' er darërè dö ekké?

18 A' wöbla ta' ze' kë wawër? A' kukuöña ta' ze' kë wattsër? ¿A' kë éna ianeia?

19 Mik ye' tö pan skel wadë' wëpa dökā mil skeyök (5.000)

ekkë a, etä çkkö bik ibata kit a' tö?

Ie'pa iiüté:

—Dabom eyök kï bök (12).

²⁰ —Ñies mik ye' tö pan kul (7) wadë' wëpa doka mil tkëyök (4.000) ekkë a, etä çkkö bik wà ië' a' tö ibata wa?

Ie'pa iiüté:

—Kul (7).

²¹ Etä ie' iché iarak:

—çKam a' éna iwà ar?

S'wöbla kë wawër eköl e' bua'wéne Jesús tö

²² E' ukuökï ta idemirak Betsaida ta wëm wöbla kë wawër ese debitu eköl pë' wa Jesús a ta ikköchökerak ie' a tö ikö ulà wa as ibuarne.

²³ Etä ie' tö iklö'wéwa iulà a ta iyéttsaitö bánet. Eë ie' tö iwöbla bök nuwéka wiri wa ta iulà méka iki ta ichakéitö, “çBe' wöbla wawëne?”

²⁴ Etä wëm tö ká weblé ta iché:

—Pë' suekeyö erë ye' wa iwër wësua kal shköke suë.

²⁵ Etä Jesús ulà mékane iwöbla kï ta wëm tö ká suë krereë ta iwöbla wawënene buaë. Íyi ulitane suéitö buaë.

²⁶ Etä Jesús tö ipatkémine iu a ta iché ia:

—Kë be' mi'ktkö pë' shüa.

Pedro tö iché tö Jesús dör wépairine'bitu idi' wa s'blúie e' (Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ E' ukuökï ta Jesús ena ittökatapa míyal ká tso' tseë ate Cesarea Filipo e' a. Ñala kï Jesús tö ie'pa a ichaké:

—çIma pë' tö ichè, ye' dör yi?

²⁸ Ie'pa iiüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl tteköl bak kiè Elías shkënekane e'. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skököl ttekölpa skà bak e' wele.

²⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë çima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tö iiüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

³⁰ Erë Jesús kë wa ie'pa kàne yi dör ie', e' chök yi a.

Jesús e' biyö ché tö itterawa (Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús tö ie'pa a itsá ché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdaë tajë. Judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ñies s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö ye' waterattsä. Ye' tterawa, erë e' kï ká de mañat etä ye' shkerdakane.

³² Ttè e' chéitö ie'pa a wöshak. Erë Pedro tö ie' kiémi bánet ta iuñëmiitö.

³³ Erë Jesús e' wötrée ta ittökatapa weblé krereë ta Pedro uñéitö i' es:

—çA Satanás, be' yúshka bánet ye' yökï! Be' kë tö íyi suë wes Skököl tö isueke es; be' tö isueke wes s'ditsö tö isueke es.

³⁴⁻³⁵ E' ukuökï ta ie' tö ittökatapa ena pë' malepa kié e' ska' ta ichéitö:

—Yi e' tsatkak ittëwa yökï, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwa ye' dalërmik ena ye' ttè buaë e' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëkï yi e' yuak ye' ttökataie,

ese kë kàne tkinukia e' k̄i. E' skéie ie' kawōta e' chök dö ittēwa wōtēulewa krus mik ekkē. Es ie' kawōta shkōk ye' itōki.

³⁶ İyi ulitane tso' k̄a i' a, e' de a' ulà a, erē sene michoë e' kë dē' a' ulà a, e' ta e' dör ç̄ie bua' a' a'?

³⁷ Sene michoë kë patorpa i wa.

³⁸ Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' Yē olo ta', ñies ibiyōchōkwakpa batse'r e'pa ta, etā wēpa jaēne ye' k̄i pē' sulusipa kë tō Skököl dalöie wes trēr wakpa kë tō imaso dalöie es esepa wörki, esepa k̄i ye' jaërdaë ñies.

9

¹ Ñies ie' tō iché ie'pa a:

—Mok̄i ye' tō a' a ichè tō a' tso' iē, e' wēlepa tō i blúie Skököl tso' e' kēwō de diché ta', e' sueraë kam iblērulur e' yōki.

Jesús tō ilo taië e' kkaché ittōkatapa a

(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)

² K̄a teröl ukuōki ta Jesús m̄ia k̄a bata kakkeë e' k̄i. Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwā e' ta. Etā eē ie'pa wō shaë ie' manenettsa m̄ia kua'k̄i.

³ Ie' datsi' manenettsa m̄ia dalölöe saruruë, kë yi a k̄a wa'ñe datsi' sunuk as idöttsa saruruë es.

⁴ Etā ie'pa tō Skököl ttekōlpa bak k̄a iaiäë kië Elías ena Moisés e'pa sué kapakök Jesús ta.

⁵⁻⁶ Ie'pa tkinewa taië. Pedro kë éna i aneia ché, e' kuek̄i ichéitō Jesús a:

—İA S'wōbla'ukwak, buaë se' tso' iē! Sū sa' tō úla yuëka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

⁷ Etā mochka tō ie'pa kitéwa ta e' shua ie'pa tō ttō ttsé tō ichè: “Sē dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' ttō ttsö.”

⁸ E' bet ta ie'pa k̄a sué ipamik ta ie'pa isué tō kë yi ku'ia, Jesús ë dur ie'pa ta.

⁹ Ie'pa datskene wōwa'k ta Jesús tō ie'pa a ichè:

—İ sué a' tō e' kë pakar yi a dö mik ye' dör S'ditsö Alà, e' ttéwa shkenekane e' ukuōki.

¹⁰ E' kuek̄i ie'pa tté iwakpa ë ñi ta. Erē ie'pa ñi chakōke: “Ie' ttéwa shkenekane ç̄ima e' wà dör?”

¹¹ Ie'pa tō Jesús a ichaké:

—Ç̄İ kuek̄i s'wōbla'uk tté dalöieno wa wakpa tō ichèke tō Elías kawōta dökne kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yōki?

¹² Ie' iütérak:

—E' yēne tō Elías datse kewe. Ie' tō i kos kaneweketke kewe wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' yōki. Erē ç̄i kuek̄i Skököl yēkkuō tō ichè tō S'ditsö Alà, e' weirdaë ena iwatërdatta?

¹³ Ye' tō a' a ichè tō Elías dē'bak, etā ie'pa tō iwe'ik siarë wes ie'pa k̄i ikiane es. E' bak wes ie' tté tso' kitule Skököl yēkkuō k̄i es.

Kabēla eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tō

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

14 Mik idenerak wé ittökatapa malepa tso' eë, eta ie'pa isuë tö tajë pë' tso' ipamik. Nies isuëitörak tö s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa welepa ñi iütöke ie'pa ta.

15 Mik pë' tö Jesús suë, eta iwö krarulune ta itunemirak ishke'uk.

16 Ie' tö ichaké ittökatapa a:

—¿I ki a' ñi iütöke?

17 Wëm eköl tö iché ie' a:

—A s'wöbla'ukwak, íe ye' wa ye' aladulaköl debitu be' a. Wimblu sulusi tso' ia e' kuëki kë itto.

18 Ká wa'ñe wé ie' tso' eë wimblu tö ie' éna ká chöwékewa ta ikéure iski ta shuya deka ikkó a, iká blarke ñi mik ena ikranewa. Be' ttökatapa a ikiéyö tö wimblu e' trë'úshkar erë kë ie'pa a ñone.

19 Jesús tö iüté:

—¡A pë' kë erblöta' Skëköl mik! ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalé'ttsemirö? Kabëla ñe' tsúbitu ña.

20 Eta ie'pa wa kabëla mítser Jesús ska'. Erë mik wimblu sulusi ñe' tö Jesús suë ta kabëla painuwékaitö tajë anerö iski e' tréka burup burup ta ikkó a shuya deka.

21 Jesús tö kabëla yé a ichaké:

—¿Mik i' wamblënemi ie' ta?

Iyé tö iüté:

—Mik ie' ià tsirlala e'tami.

22 Tajë wimblu tö ie' ma'wé ttëwa. Mikle ta iuyéwaitö bö' a ö di' a ittowaie. Sa' saü er siarë wa. Ilë ormi be' a, e'ma sa' kimú.

23 Jesús tö iüté:

—¿Wes bö ibikeitsëmi tö ye' kë a ñonuk? Yi erblöke Skëköl mik, jese a ñ kos ormi!

24 Eta kabëla yé tö iché aneule:

—Ye' erblöke Skëköl mik. ¡Ye' kimú ki erblök imik!

25 Mik Jesús tö isuë tö tajë pë' daparke, eta wimblu sulusi uñéitö i' es:

—A wimblu, kabëla i' tteke be' tö kukuö kë wattsër, kë tto. Ye' tö be' ké e' yöttsa kabëla i' a. Kë be' e' tiukwane ie' a.

26 Wimblu aneká ta kabëla skà éna ká chöwéwaneitö. E' ukuökí ie' e' yéttsa ta kabëla ate wes s'duowa es. E' kuëki pë' tajë tö iché tö mokí id-uowa.

27 Erë Jesús tö iklö'wéwa iulá a ta ikimé e' kökka ta ie' e' kéka.

28 E' ukuökí ta Jesús dewa weshke ta ittökatapa tö ie' a ichaké banet.

—¿I kuëki sa' kë a wimblu e' trëneshkar?

29 Ie' tö ie'pa iüté:

—Wimblu sulusi ese trëoshkarmi ikië S'yé a e' ë wa*

Jesús skà e' biyö ché tö it-terawa

(Mateo 17.22-23; Lucas 9.43-45)

30-31 Jesús ena ittökatapa e' yéttsa eë tkami Galilea. Ie' tso' ie'pa wöbla'uk, e' kuëki ie' kë ki ikiane tö wé ie'pa tso' e' jcherwa yi wa. Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsa pë' ulá a ta ye'

* 9:29 ikië S'yé a e' ë wa: Yëkkuö këchke wele tö ikí kuötkéka i' es: ena batsë wa.

tterawarakitö. Erë e' k_i k_á de mañat t_á ye' shkerdakane.

32 Erë ì ché ie' t_ö, e' wà k_ë ane ie'pa éna, ñies ie'pa suanerak ichakök.

Yi dör ibua'ie Skëköl wöa
(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

33 E' ukuök_i ie'pa demi Cafarnaúm. Mik ie'pa dewa weshk_e, et_á Jesús t_ö ie'pa a ichaké:

—¿Ì k_i a' ñi iutöro ñala k_i?

34 Erë ñala k_i ie'pa ñi iutöro t_ö w_é dör ibua'ie imalepa tsata, e' kuek_i ie'pa siwa'bléwa.

35 Et_á Jesús e' tkéser t_á ie'pa dabom eyök k_i böi e'pa kiéitö t_á ichéitö ia:

—Yi k_i ikiane t_ö idö ibua'ie imalepa tsata, e' t_á ese kawöt_á e' wöökwa imalepa dikia ikanè mésoie ikimoie.

36 E' ukuök_i t_á alala duéseritö eköl ie'pa shushaë t_á ikékaitö ulà a t_á ichéitö iarak:

37 —Yi t_ö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese t_ö ye' wák kiéwa. Es ñies yi t_ö ye' kiéwa, ese k_ë w_á ye' ë kinewa, yi t_ö ye' patkë'bitu, e' kiéwaitö ñies.

Yi k_ë ku' ñippök se' t_á ese tso' buaë se' t_á

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

38 Juan t_ö iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, wëm sué sa' t_ö eköl, e' t_ö aknama tré'wéyal be' ttö wa. Erë ie' k_ë ku' se' t_á, e' kuek_i sa' t_ö iché ia t_ö k_ë iwaria.

39-40 Ie' t_ö ie'pa iuté:

—Yi t_ö ì k_ë or yi a ese w_é ye' ttö wa, ese k_ë a ye' yënu

suluë. Yi k_ë ku' ñippök se' t_á, ese tso' se' t_á. E' kuek_i k_ë iwöklö'war.

41 Yi isie t_ö di' kakla ë mé a' a yè, ye' dör Cristo e' icha a' dör e' kuek_i, mok_i ye' t_ö a' a ichè t_ö ese a iské patordaë buaë.

A' tso' wösh wa ì t_ö s'ké ì sulu wamblök ese yök_i

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

42 “Yi t_ö ikkëpala erblöke ye' mik, ese eköl ké ì sulu wamblök, esepa weirdaë tajë shute tköka ák wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata.

43-44 A' ulà t_ö a' ké ì sulu wamblök, e' t_á itöö. A' döwa sene micho a ulà etkë, e' dör buaë. E' skéie a' döwa bö' ké a ulà bötkë e' dör suluë. Eë bö' k_ë wöitta'wa.

45-46 A' klö t_ö a' ké ì sulu wamblök, e' t_á itöö. A' döwa sene micho a klö etkë, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwa bö' ké a klö bötkë e' dör suluë.

47 A' wöbla t_ö a' ké ì sulu wamblök, e' t_á iyöttsa. A' döwa ì blúie Skëköl tso' e' a wöbla ek ë, e' dör buaë. E' skéie a' uyèwa bö' ké a wöbla böké e' dör suluë.

48 E' k_ë a öña t_ö s'kateke kekraë k_ë duöt_á'wa, ñies bö' wöñarke k_ë wöitta'wa.

49 “S'weir e' dör s'paiklè wes iyiwak jchè ña'wè mè Skëköl a ese paiklè dayë wa es.

50 Dayë dör buaë, erë k_ë ikke t_á'ia, e' t_á k_ë ibuarpaiane. K_ë a' t_ö dayë kke chöukwa a' er a. A' senú bërë ñita.”

10

Se' ñi òwa ese ché Jesús tò
(Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús e' yéttsa Cafarnaúm míã Judea ta itkattsa Jordán a wishet. Ee pè' e' dapa'wéne ie' ska' ta ie' tò ie'pa wöbla'wémitke wes ie' wöblar es.

² Eta fariseowakpa welepa de ie' ska' ta ie'pa tò ie' a ichaké itsaioie:

—¿Wépa a kawö ta' itayé owa ö au?

³ Ie' tò ie'pa iuté:

—¿Ì uk Moisés tò a' ka' ttè dalöiëno ki?

⁴ Ie'pa tò ie' iuté:

—Moisés tò ikéwö me' se' a ñi owa yëkkuö muk s'tayé a ta itrë'ukshkar.

⁵ Ie' tò ie'pa a iché:

—A' er darèrè, e' kueki Moisés tò ttè e' me'at a' a es.

⁶ Erë mik ká i' yöne, eta kë idir es. Itso' kitule i' es: 'Skököl tò se' yö' wëm ena alaköl.

⁷ E' kueki wépa kë serpaia iyé ena imì e'pa dapömik ta iserdawa alaköl ta.

⁸ Ie'pa böl serdaë ñita ta ie'pa míã wes wák eköl ë es.* Es ikiteat, e' kueki ie'pa kë ià böl, ie'pa yöne wes wák eköl ë es.

⁹ E' kueki wépa batséwa Skököl tò esepa kë batsökök yi tò.

¹⁰ Mik ie'pa dene weshke, eta ittökatapa tò ie' ichaké ttè e' ki.

¹¹ Ie' tò ie'pa iuté:

—Wëm tò itayé éwa, ese tò alaköl ské tséwane, e' ta e'

wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa.

¹² Ñies tayé tò iwëm éwa, ese tò wëm ské tséwane, e' ta e' wa ie' tò isenewabak kewe e' dalösewéwa.

Jesús tò ikié S'yé a ala'rla ki
(Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

¹³ Eta pè' wa ala'rla debitu as Jesús ulà mùka iki. Erë ittökatapa tò pè' e'pa uñélor.

¹⁴ Mik e' suéitö ta iluneka ta ichéitö ie'pa a:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wépa dör wes ie'pa es, esepa blúie Skököl tso', e' kueki kë iwöklö'waria.

¹⁵ Mokí ye' tò ichè tò yi kë e' wööwa wes alala es ì blúie Skököl tso' e' kiowa, ese kë döpa'wa.

¹⁶ Eta ie' tò ala'rla paklö'wéwa ta iulà méka iki ta ier buaé ché ia.

Inuköl blu' eköl e' tò Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Mik Jesús shkémitke, eta wëm debitu eköl tuneule, e' tkérö kuchè ki ie' wörki, ta ie' a ichakéitö:

—A s'wöbla'ukwak, be' dör buaé, ¿ì wëmi ye' tò as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁸ Ie' tò iuté:

—¿Ì kueki be' tò ye' kié buaé? Skököl eköl ë dör buaé.

¹⁹ Ie' ttè dalöiëno e' jcher be' wa: 'Ké a kawö ta' s'ttökwa, kë a kawö ta' s'senewabak dalöseukwa, kë a kawö ta' ak-blök, kë a kawö ta' s'kkatök kachè wa, kë a kawö ta'

* 10:8 Génesis 2.24

s'kitö'uk, a' yě ena a' mì e'pa dalöiö.[†]

²⁰ Wēm ie' iuté:

—A s'wöbla'ukwak, ttè e' kos dalöië'bitu ye' tō ye' ià du-ladula e'tami.

²¹ Jesús ie' sué er bua' wa ta ichéitō:

—Íyi etkē kianeia be' a wè, e' dör i': Be' yú ta ì tso' be' wa, e' wataútsa sēraa ta iské müttsa s'siarēpa a. E' ukuöki ta be' shkō ye' ta ye' ttökataie. Es ta íyi buaé tajē dōraē be' ulà a ká jaì a.

²² Ie' dör inuköl blu' tajē, e' kueki mik e' ttséitō, etā iwö éwa iski ta imía eriane tajē.

²³ Jesús tō ká sué ipamik ta ichéitō ittōkatapa a:

—iInuköl blúpa a darērēē idir dōkwa ì blúie Skéköl tso' e' a!

²⁴ Ttè e' tō ittōkatapa tkiwéwa, erē ie' tō ie'pa a iskà chéne:

—iA ala'r, darērēē idir dōkwa ì blúie Skéköl tso' e' a!

²⁵ Inuköl blu'pa a dōkwa ì blúie Skéköl tso' e' a, e' dör darērēē tkōka kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a e' tsata.

²⁶ Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ie'pa kí tkinewa tajē ta ie'pa ñi chaké:

—E' dör es, e'ma ¿yi tsatkērmí?

²⁷ Ie'pa webléitō ta ichéitō:

—E' kē onuk s'ditsö a wēs, erē kē dör es Skéköl a, ie' a íyi ulitane ormi.

²⁸ Pedro tō ie' a ichémi:

—Sa' tō íyi ulitane me'at ta sa' bite be' ta.

²⁹ Jesús iuté:

—Moki ye' tō a' a ichè tō yi tō iu ö iēpa ö ikutapa ö imì ö iyé ö ila'r ö iká méat ye' dalērmik ena ye' tté buaé dalērmik,

³⁰ e' ta ká i' ki ese ulà a iské dōrane tajē dōka u cien eyök. Es ñies iēpa ö ikutapa ö imì ö iyé ö ila'r ö iká ese dōraē iulà a dōka cien eyök. Erē ñies iweirdaē siarē ye' tté buaé kueki. Erē aishkuö ta sene michoē dōraē iulà a.

³¹ Erē i'ñe ta s'tso' tajē keweie esepa dōraē bataie, ena s'tso' bataie i'ñe ta esepa dōraē keweie.

Jesús skà e' biyö chéne tō itterawa

(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)

³² Etā ie'pa mirka ñala kí micho Jerusalén. Jesús shkōrami ittōkatapa yöki kewe. Ittōkatapa mir tkirulewa ena pē' mir ie'pa itöki e'pa suane. Ie' ttōkatapa dabom eyök kí bōl, e'pa kiémiitō bánet ta ì tkōraē ie' ta e' pakémiitō ie'pa a. Ichéitō:

³³ “Se' mirka Jerusalén i', etā eē ye' dör S'ditsö Alà, e' merdattsa sacerdotepa wōkirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiēno wa wakpa ulà a. Ie'pa tō ye' kichateraē ta ye' wōmerattsa pē' kē dör judiowak esepa ulà a ttēwa.

³⁴ Ye' wayueraē ie'pa tō, iwiri tuōraē ye' kí, ye' pperarakitō, ena ye' tterawarakitō; erē e' kí ká de mañat etā ye' shkērdakane.”

[†] 10:19 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

*Santiago ena Juan tō kawō
kié Jesús a*

(Mateo 20.20-28)

³⁵ Santiago ena Juan e'pa dör Zebedeo ala'r e'pa dewa Jesús o'mik ta ichéitō ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' ki ikiane tō ì kieké sa' tō be' a e' mú sa' a.

³⁶ Ie' tō ichakérak:

—¿Ì kiane a' ki?

³⁷ Ie'pa tō iüté:

—Mik be' tkënekā s'blúie olo ta' taië, etā kawō mú sa' a e' tkökser be' o'mik, eköl be' ulā bua'kka, eköl be' ulā bakli'kka s'wëttsuk be' ta.

³⁸ Ie'pa tō ie'pa iüté:

—A' kē wā ijcher ì kiök a' tso'. ¿Iyi yeraë ye' tō bacha'bachaë, e' yarmi a' a? ¿A' e' ché weinuk wes ye' weirdaë es?

³⁹ Ie'pa tō iüté:

—Tō, sa' dirmi.

Ie' tō iché ia:

—Ye' tkā' wā yeraë a' tō. A' weirdaë wes ye' es.

⁴⁰ Erë e' tkökser ye' ulā bua'kka ö ye' ulā bakli'kka, e' kē kēwō menuk ye' a. E' tso'tke klöule yi a imeke esepa a.

⁴¹ Mik ttè e' ttséwā ittökatapa malepa döka dabom eyök (10) e'pa tō, etā ie'pa ulunekā Santiago ena Juan ki.

⁴² Erë ie' tō ie'pa kié sēraa ta ichéitō:

—A' wā ijcher tō pē' kē tō Skököl dalöie, esepa wökirpa kos e' alökekā ie'pa ki kekraë, ñies iblúpa tō ie'pa patkeke kēsik wa.

⁴³ Erë a' kē kâne e' wamblök es. E' skéie, a' isie e' yuak s'wökirie, ese kawōta

e' wöökwa s'malepa dikia diöshet ikanè mésoie.

⁴⁴ Ñies a' isie e' yuak ibua'ie s'malepa tsata, ese kawōta e' muktsa s'malepa a kanè mésoie.

⁴⁵ Ye' dör S'ditsö Alà, e' kē dē'bitu as yi tō ye' kimù, ye' dē'bitu s'kimuk ena e' muktsa ttèwā s'tso' taië e' nuì skéie. E' kueki a' kawōta e' wöökwa s'malepa kanè mésoie.

Bartimeo bua'wéne Jesús tō

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ie'pa demi Jericó. Mik Jesús e' yökettsatke ittökatapa ta ena pē' dami taië itöki e'pa ta, etā eë wëm eköl siarë tkër ñalā ska'. E' dör inuköl kak kiökwaq kié Bartimeo dör Timeo alà, e' wöbla kē wawër.

⁴⁷ Mik ie' ittse tō Jesús Nazaret wak damitkö, etā ie' iché auele:

—¡A Jesús, s'blú bak David e' aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁸ Taië pē' tō ie' uñeke as isiwā'blöwā, erë ie' ki arkeka:

—¡A David aleri, ye' saú er siarë wa!

⁴⁹ Etā Jesús e' duéser ta ichéitō:

—Ie' kiöttsa.

Etā wëm wöbla kē wawër, e' kiëttsa ie'pa tō ta ichérakitō ia:

—Be' er kuú. Be' e' kōka. Ie' tso' be' kiök.

⁵⁰ Etā wëm tō ipaio kikke yéttsa ppéumi ta ie' e' kēka bet dewa Jesús ska'.

⁵¹ Ta Jesús tō ie' a ichaké:

—¿Ì kiane be' ki tō ye' tō iwë be' a?

Ta ie' tō iüté:

—A s'wöbla'ukwak, ye' kī ikiane tō ye' wöbla buarne.

⁵² Jesús tō iché iā:

—Be' erblé ye' mik, e' wa be' buanene. Be' yúne.

E' wöshā tā ie' wöbla buanene tā imiā Jesús tā ñāla wa.

11

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Mik Jesús ena ittökātapa dökemitke Betfagé ena Betania tso' tsinet Jerusalén, Olivo kébata kuli' a tā eē ie' tō ittökātapa kié bōl

² tā ichéitō iarak:

—A' yú wī u wēne eruleē eē. Mik a' demi eē, e' bet tā burro pupula moulewa kueraē a' tō etō kē kī yi e' tkēulekā ese. E' wötsōō tā itsúbitu ña.

³ Yile tō a' a' ichakeke: '¿Ì uk a' tso'?', e' tā iūtō: 'Skékēpa kī ikiane', e' wa ie' tō imène.

⁴ Etā ie'pa míyal tō burro ñe' kué, motēr ukkō a' ñāla shaē. Iwötsée ie'pa tō tsēmi.

⁵ Etā welepa iēter eē e' tō ichakérak:

—¿Ì uk a' tso'? ¿Ie a' tō burro sē wötsée?

⁶ Ittökātapa tō iūtē wēs Jesús tō iché iā es tā ie'pa tō iébitu.

⁷ E' ukuökī ittökātapa wa burro bitetser Jesús a. Ie'pa tō ipaio kīkke méka burro kī tā Jesús e' tkéka iki.

⁸ Tajē pē' tō ipaio kīkke shuélor ñāla kī, iskā tō kal kō

tē'lor kañika tsēmi ese shuélor ñāla kī Jesús ñalé tsoie.

⁹ Pē' mirwa keweie Jesús yökī ñies itōki, e'pa ulitane arke tajē:

—¡Skéköl kīkōkasō! Yi datse ie' ttō wa, ayēcha buaē e'.

¹⁰ E' datse s'wēttsukne s'blúie wēs se' yē David bak es. Ayēcha buaē ie'. ¡Skéköl tso' ká jai a e' kīkōkasō!*

¹¹ Jesús dewā Jerusalén tā imiā dewā Skéköl wé a. Ie' tō íyi weblé seraā. Ká tuirketke, e' kuēkī imiā Betania ittökātapa dabom eyök kī bōl, e'pa tā.

Jesús tō higowö yulē

(Mateo 21.18-19)

¹² Bule es tā mik ie'pa e' yélur Betania, etā Jesús dué bli wa.

¹³ Kamiē ie' tō higuera klō sué kō arwa buaē. Ie' miā iweblök tō iwō tā'. Erē kē ie' wa iwō kune. Kam iwō kéwō dōwa, e' kuēkī ikō ē arwa tajē.

¹⁴ Ie' tō iché higo klō a:

—¡Kē yi tō be' wō katepaia!

E' tse ittökātapa tō.

Jesús tō Skéköl wé batse'wé

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ie'pa demi Jerusalén tā Jesús dewā Skéköl wé a. Eē ie' e' kéka wépa tso' íyi taük ena íyi watauk e'pa trē'ukyal. Inuköl mane'ukwakpa[†] mesa trélurkaitō. Ñies nubōl wataukwakpa kula' trélurkaitō.

¹⁶ Ñies ie' kē tō yi a kawō mè íyi tsuktō Skéköl wé shua.

* **11:10** Salmo 118.25-26 † **11:15 inuköl mane'uk:** Judiowak a inuköl tso' wakanewē Skéköl wé ē a, e' tuékene ie'pa tō inuköl ēse wa.

17 Etā ie' tō s'wōbla'wēmitke tā ichéitō:

—Skéköl tō iyē'at iyēkkuō kī: 'Ye' u kirdaē tto ye' tā wé ká ulitane wakpa a,† erē a' tō iia'wéka akblo wéie.

18 Mik e' ttsé sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa tō, etā ie'pa ileritsémi Jesús ttowaie. Ie' tō s'wōbla'wēke e' tō pē' kōs tkiwéwa, e' kuekī judiowak wōkirpa suane iyōkī.

19 Erē mik ká tuine, etā ie' e' yéttsa Jerusalén ittōkatapa tā.

Higo klō sinewa (Mateo 21.20-22)

20 Bule es bla'mi ie'pa tkamine higuera klō o'mik, etā ie'pa tō isué tō isinewa dō iwí kicha ē.

21 Etā ì bak e' anewa Pedro éna, e' kuekī ie' tō Jesús a iché:

—A S'wōbla'ukwak, isaú higuera klō wayē'abō e' sinewa.

22 Jesús iiuté:

—A' erblō Skéköl mik.

23 Mokī ye' tō a' a iché tō yi tō iché kabata wī a: 'iBe' e' skōttsa iē anúwa dayē a!' tā iklō'wéitō mokī kē ibikeitsekā bōtbōt tō ì chéitō e' wā tkōraē, e' tā es iwā tkōraē.

24 E' kuekī ye' tō a' a iché tō iklō'ú tō ì kié a' tō Skéköl a e' wā detke a' ulà a, etā iwā dōraē.

25-26 Ñies mik a' tso' ikiök ie' a, etā ilè tté tso' a' wā yile kī, ese nuí olo'yō iki as S'yé tso' ká jai a e' tō a' icha olo'yō a' kī ñies.

¿Yi tō kawō mè Jesús a?

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

27 E' ukuökī tā ie'pa dene Jerusalén. Jesús shkōdur Skéköl wé a. Etā sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de ie' ska'

28 tā ichaké ia:

—¿Yi ttō wa be' tō íyi ikké wēke? ¿Yi tō e' kēwō mé be' a?

29 Ie' tō iiuté:

—Ñies ye' tō a' a ilè chakeke, e' iuté a' tō, e' tā ye' tō a' a icheke tō yi tō ikéwō me' ye' a.

30 ¿Yi tō Juan patkē' s'wōskuök? ¿Skéköl tso' ká jai a e' ö s'ditsö? Ye' iutō.

31 Ie'pa ñi iutémi tā ichekerakitō: “Sö ichémi tō Skéköl tō ipatkē'bitū, e' tā ie' tō se' a ichémi: ‘¿Ì kuekī a' kē wā ie' ttē klōne?’ ”

32 Pē' ulitane tō iklō'wé tō Juan dör Skéköl tteköl chōkle, e' kuekī ie'pa suane pē' yōkī. E' kuekī ie'pa tō icheke ñi a: ‘Kē se' a iyēnuk tō s'ditsö tō ie' patkē'!

33 E' kuekī ie'pa tō iiuté:

—Kē sa' wā ijcher.

Ie' tō ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kē tō a' a ichepa tō yi tō ye' a kawō mé íyi ikké wōie.

12

Uva kanéukwakpa susupisa e' tté

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

1 Jesús tò ttè kleé ie'pa a i' es: "Wëm eköl tò uva kuatké tajë tã ikköiéwãitö buaë, kauk biéitö uva diö tuoie. Nies úla yuéitö kakkeë uva kkö'noie. E' ukuöki tã ie' tò ipeitéat wëpa wëlepa a as ie'pa tò ipataù ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki tã ie' mía kã bánet.

2 Mik uva wöline tso'tke wë'iaë shtë, etã ie' tò ikanè méso patkémi eköl ie' icha tsuk.

3 Erë ie'pa tò ikanè méso klö'wëwã ppé tajë patkémine ulã wöchka.

4 Etã kanè wák tò ikanè méso skã patkémine eköl, erë e' shkã'wé ie'pa tò iwökir ki tã iché suluë.

5 E' ukuöki tã eköl skã patkémine ie' tò tã e' ttéwã ie'pa tò. E' ukuöki ikanè méso pa skã patkémiiitö tajë, erë ie'pa tò wëlepa ppélor wëlepa ttélur.

6 "Bata ekkë tã iateia eköl ë. E' dör iwák alã, e' dalër tajë ie' éna. E' patkémiiitö tã ie' ibikeitsë: 'Ye' alã idir, e' kueki ie'pa tò idalöieraë.'

7 Erë ie'pa tò iché ñi a: 'Kã i' atdaë ie' wì ulã a. Ittöwasö, es kã i' döraë se' ulã a.'

8 E' kueki ie'pa tò iklö'wëwã ttéwã tã inú kéumi ie'pa tò uva ké a bánet."

9 Etã Jesús tò ie'pa a chaké:

—¿Ima a' ibikeitsë? ¿Ì weraë kanè wák tò? Ie' mira kanéukwakpa ttökulur tã uva kané meraneitö pë' kuã'ki a.

10 Ye' tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki, ¿e' kë sune a' wa? E' tò ichè:

'Ák watéttsã u yuökwakpa tò

e' yönene ák bua'buaië.

11 E' kaneo' Skököl tò, tã e' tò s'ttsëwëke buaë, s'tkinewã iweblök.*

Es Skököl yëkkuö tò ichè.

12 Ie'pa tò isuëwã tò kleè e' wa Jesús tò ie'pa ché, e' kueki ie'pa éna iklö'wakwã. Erë ie'pa suane pë' yöki, e' kueki ie'pa tò iméat tã iponemi.

S'wökirpa patauk, e' tté

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

13 E' ukuöki tã ie'pa tò fariseowakpa wëlepa ena Herodes klépa wëlepa patkémi Jesús ska'. Ie'pa ki ikiane tò ie' tò ilè chë ikkatoie.

14 Ie'pa demi ie' ska' tã ichéraitö ia:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wa ijcher tò kekraë be' ttö mokì. Be' tò sulitane suëke ñikkëë. Ima pë' tò be' cheke e' kë ki be' tkine. E' kueki be' tò s'wöbla'wëke yësyësë Skököl ñalé tté wa. Ichö sa' a, Roma wökir kibi patuësö ¿e' dör buaë ö kë idör buaë?

15 Erë ie' tò isuëwã tò ie'pa e' öke er sulu wa, e' kueki ie' tò iché iarak:

—¿Ì kueki a' tso' ye' ma'uk tsaië? Inuköl wöshki tsúbitu ña et suë.

16 Etã ie'pa tò inuköl wöshki tsémi ie' a et tã ie' tò ichaké ie'pa a:

—¿Yi diököl ena yi kië me'rka iki?

Ie'pa tò iiuté:

—Roma wökir kibi.

17 Etã ie' tò iché ie'pa a:

* 12:11 Salmo 118.22-23

—E'ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mú ie' a, ta kōs Skēkōl icha ese mú ie' a.

Ie' tō ie'pa iūté es, e' tō ie'pa tkiwéwa.

¿S' duolur e' shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

18 Eta saduceowakpa welepa de Jesús ska'. E' wakpa tō iklö'wé tō s' duowa e' ké shkenukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

19 —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō ttè dalöiëno kitat yēkkuö ki e' tō ichè i' es: Wēm blēnewa ké alà aṭe, e' ta ie' èl kawōtā ischō tsukwa as ilà kōka iël blēnewa, e' a.

20 Etōkicha wēpa bak dōka kul ñi èlpa, ikibi alaköl tséwa, erè iblēnewa ké alà aṭe.

21 Ie' itōki iël tō ischō tséwa, erè e' ñies blēnewa ké alà aṭe. E' sù iwamblène iël ta

22 ena imalepa ta. Ie'pa kul blērulune ké alà aṭe alaköl e' ta. Bata ekkè ta ñies alaköl e' blēnewa.

23 Wēpa kul e' bak alaköl eköl è ta. Mik s' duowa e' shkēnekane, eta ¿wéne dōmi ie' wēm chōkie?

24 Ie' tō ie'pa iūté:

—A' ké wa Skēkōl yēkkuö suule, ñies ie' diché ké jcher a' wa, e' kueki a' wōa ká chowa.

25 Mik s' duolur e' shkēnekane, eta wēpa ena alakölpa ké serpawāia ñita. E'pa míyal wēs Skēkōl biyöchökwakpa tso' ká jaì a ké sertā'wa ñita es.

26 ¿A' ki kiane jchēno tō mokj s' duowa e'pa shkerdakane? Skēkōl ut Moisés ta kal tsir wōñarke bö'ie, e' shua, ¿e' pakè ké aritsule a' wa Moisés yēkkuö ki? E' kéwō ska' ta Skēkōl tō iyè': 'Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.'

27 E' wà kiane chē tō ie' ké dör s' duowa, e'pa Kēkōl. ¡Ie' dör s'ttsē'ka, e'pa Kēkōl! Taiè a' wōa ká chowa.

¿Skēkōl ttè dalöiëno e' isie dör ibua'ie?

(Mateo 22.23-40)

28 Eta s'wōbla'ukwak ttè dalöiëno wa dur eköl ie'pa tso' ñi iūtök e' ttsök. Ie' tō ittse tō Jesús tō ie'pa iūté buaè, e' kueki ie' ichaké ia:

—Skēkōl ttè dalöiëno, ¿e' wéne dör ibua'ie imalepa tsata?

29 Ie' iūté:

—Skēkōl ttè dalöiëno kibiie imalè tsata e' dör i': 'A Israel aleripa, a' tō ittso. Kékè dör se' Kēkōl, e' è dör Skēkōl.

30 E' dalëritsō a' er kōs wa ena a' wák kōs wa ena a' erbikè kōs wa ena a' diché kōs wa.'

31 E' itōki e' dör i': 'A' malepa dalëritsō wēs a' wákpa e' dalèr es.' Ké ttè ta' dalöiëno tkōka ttè böt e' tsata.

32 Eta s'wōbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tō iché ia:

—A s'wōbla'uk, be' iūté buaè. Ì ché be' tō e' dör mokj. Skēkōl dör eköl ème. Ké e' skà ta.

† 12:26 *Ye' dör Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl*: Mik ttè e' yè' Skēkōl tō Moisés a, eta Abraham, Isaac ena Jacob e'pa blērulunebak ká iaiāè. Wēs ie' tō ichè, e' wà kiane chē tō ie'pa tso' ttsē'ka Skēkōl ta. Éxodo 3.6 saú.

33 Ñies s'kawōta ie' dalëritsök se' er kōs wa ena se' kabikeitsō kōs wa, ena se' diché kōs wa, ñies s'kawōta s'malepa dalëritsök wes se' wák e' dalër es. E' wésō, e' ta e' dör buaë se' a tkōka iyiwak jchëule ña'wë wa'ñe ena iyiwak jchëule skà mèsō Skëköl a e' kōs tsata.

34 Mik ie' isué tō s'wōbla'ukwak ttè dalöiëno wa, e' tō ie' iuté buaë yësyësë, etā ie' tō iché ia:

—Ì blúie Skëköl tso' e' o'mik tsinet be' tso'.

Etā kē yi kësik dë'kaia ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

35 Jesús tso' ie'pa wōbla'uk Skëköl wé a ta ie'pa a ichakéitō:

—¿Wes s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō ichëmi tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri?

36 Erë David wák tō iyè' Wiköl Batse'r wa i' es:

'Skëköl tō ichè ye' Këköl a:

Be' e' tkōser ye' ulà bua'kka dalöiëno tajë,

dō mik ye' tō be' bolökpa méro be' klō dikia etā.'‡

37 Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör David aleri, e' ta ¿wes e' kiëmi David tō ie' Këköl?

Etā pë' tso' tajë, e'pa tō Jesús ttō ttseke er bua' wa.

Jesús tō s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesús tō s'wōbla'weke e' shua ie' tō iché: "A' e' kkō'nú s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yōki. Ie'pa wōbatsō shkök datsi' batsië ese mik wé pë' tso' tajë ese ska' as pë' tō ie'pa shke'ù wes këkëpa dalöiërta' tajë es.

39 Ñies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawō tkō'wekerakitō, ese ska' kula' tso' këkëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie.

40 Ie'pa tō alakölpa schō u yeta'ttsa iulà a, etā ittokerak S'yé ta braraë sulitane wōwa idikiñoie tō ie'pa dör pë' buaë yësyësë. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata."

Alaköl siarë tō inuköl mé Skëköl a

(Lucas 21.1-4)

41 Etökicha ta Jesús tkër kalkuō tso' inuköl ioie mè Skëköl a e' wōsha pë' tso' inuköl iök kalkuō a e' sauk. Inuköl blúpa tso' tajë esepa tō inuköl ieke tajë.

42 E' wōshaë ta alaköl siarë dör schō debitu eköl, e' tō inuköl wōshkila yöule cobre wa tuè tottola ese iéwa böt kalkuō ek a.

43 Jesús tō ittökatapa kiè ta ichéitō ia:

—Mokì ye' tō a' a ichè tō alaköl siarëla dör schō wí tō inuköl iéwa kibiie imalepa tō iie kōs e' tsata.

44 Ie'pa ulitane tō inuköl kuō atë ese ié, erë ie' siarë,

e' tō ie' wā itso' sēnoie e' kōs métt̄sa. E' kuēk̄i ye' tō ie' ché es.

13

Jesús tō iché tō Skēkōl wé olordawā

(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Mik Jesús e' yétt̄sa Skēkōl wé a, etā ittōkata ekōl tō iché ie' a:

—Ja s'wōbla'uk, isaú! U bua'buāē yōule āk bua'buāala wa.

² Ie' iūt̄é:

—U kōs tso' bua'buāē sué a' tō íe, e' olordawā sēraa, iékwō ē kē atpa ñi bata k̄i.

¿I wa sō isuēmi tō ká i' erkewatke?

(Mateo 24.3-28; Lucas 21.7-24; 17.22-24)

³ E' ukuōk̄i tā ie'pa míyal kabata kiē Olivo tkērka Skēkōl wé wōshāē ee. Jesús e' tkēs̄er tā Pedro, Santiago, Juan ena Andrés e'pa tō ie' a ichaké bānet:

⁴ “Ichō sa' a: ¿mik íyi ekkē wamblērmi? ¿I wa sō isuēmi tō iwamblērketke?”

⁵⁻⁶ Ie' iūt̄é: “Tajē pē' datse e' chōk tō ie'pa dōr ye'. Icherarakitō: ‘Ye' dōr wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', tā pē' k̄iterarakitō tajē. E' kuēk̄i a' tso' wōsh wa as kē yi tō a' k̄itō'ù.

⁷ “Mik a' tō ibiyō ttsé tō ká tajē wakpa ñippōke tajē w̄i a diā a, etā e' kē tō a' tkiuk. E' wake' tkōraē, erē ká i' erwami e' kianeia.

⁸ Ká kuā'k̄i kuā'k̄i wakpa ñippōraē ñita. Ñies í tō ká

wōt̄i'wēraē ká wa'ñe. Ñies ká tseē wakpa tteraē bli tō tajē. Íyi ekkē dōr erpa s'tsá weirketke kam ye' dōne e' yōk̄i ese. E' dōr wēs alakōl alā kurketke tā ikirirke es.

⁹ “A' e' kkō'nú. A' merdattsa s'shulōkwakpa a tā a' burdaē siarē judiowak ñi dapa'wō wé a. Ie'pa tō a' keraē e' duōks̄er shulè s'wōkirpa ena s'blúpa wōrk̄i ye' ttē kuēk̄i. Es a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a.

¹⁰ Erē kam ká i' erwa e' yōk̄i ye' ttē buaē e' kawōtā pakē ká ulitane wakpa a.

¹¹ Mik a' menettsa ttē shulōkwakpa a, etā kē a' tkinuk̄ima a' e' tsat̄kōmi. Mik e' kēwō de, etā kē a' ttōpa a' wákpa er wa, e' skéie Wikōl Batse'r ttōraē a' wa. E' kuēk̄i ttē eraē Skēkōl tō a' a chē e' chō.

¹² Etā wēlepa tō iēl wōmerattsa ttēwa, iyē tō ilā wōmerattsa, ñies ala'r e' kōraka iyē ena imi kkatōk as ittōwa.

¹³ Sulitane tō a' sueraē sulue ye' ttē kuēk̄i. Erē yi e' tkēwā darērēē dōka bata ekkē, esepa tsat̄kērdaē.

¹⁴ “Íyi sulusi tō ì dōr batse'r ia'wē ñáie e' tkērdaka wé kē ikawōtā tkēka ee* (yi tso' yēkkuō i' sauk, e' éna iwā anú). Mik e' sué a' tō, etā wēpa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a.

¹⁵ Yi tso' u bata k̄i ese kē dōkwane weshkē íyi yōktsa, itkōshkarmi.

¹⁶ Ñies yi tso' kanēblök kañika ese kē dōkwane weshkē idatsi' yōktsa.

* 13:14 Íyi sulusi...tkēka ee: Mateo 24.15 saú.

17 E' k^éwö ska' ta alakölpä alà kurketke ena alakölpä tsu' muke ilà a jwëstela ina esepa ta!

18-19 S'ditsö weirdaë taië shute kos k^é s'we'ikule ekk^é mik ká yö' Skököl tö dö ikk^é ta, ñies kos k^é s'weirpa aishkuö ta ekk^é. E' kueki ikiö Skököl a as k^é e' wambl^{ér}a' ta yuediö k^éska'.

20 E' k^éwö k^é wööpawa Skököl tö, e'ma k^é yi isie atukia tts^é'ka. Erë e' k^éwö wöerawaitö, wépa shukitbakitö esepa dal^{ér}mik.

21-22 "Kachökwakpa e' k^óraka e' chök tö ie'pa dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö ie'pa dör Skököl tteköl wele. E'pa tö ì k^é or yi a ese weraë s'kitö'woie tö ie'pa ttè dör mokj^é. Dö wépa shukit Skököl tö, esepa kitö'wemi e' mú kit^{ér}mi e'ma. E' kueki yile tö iché a' a: 'Isaú, wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dur ie', ö 'Isaú, idur wj^é', e' ta k^é a' tö iklö'war.

23 ¡A' tso' erkj! Ýi ekk^é biyö chétkeyö a' a k^éweie.

Jesús dörane olo ta' taië

(Mateo 24.29-35,42,44; Lucas 21.25-36)

24 "Erë s'weine e' k^éwö tka, etä diwö wötuirdawa, ñies si'wö k^é wöñarpaia.

25 B^ékwö darolordaë ena ì kos tso' ká jai a e' wötirdaë.

26 Etä ye' dör S'ditsö Alà, e' datse mò a diché ta' taië olo ta' taië, e' wërdaë.

27 Skököl biyöchökwakpa patkeramiyö wépa shukitbakyökuèwayö kapè a.

esepa dapa'ukka ek tsini éme. Ie'pa tö iyuleraë ká

wa'ñe dö wé ká i' bata erkerö eë ena wé ká jai bata erkerö eë.

28 "A' e' wöbla'ú ttè ikk^é wa iwà saú higo klö wa: Mik iulatska tso' ulölöla ena erpa iköyök tskirdoka, etä a' wa ijcher tö duas dewatke tsinet.

29 Es ñies mik a' tö isuë tö ýi ekk^é wambl^{ér}ke, etä a' wa ijchenú tö ye' datskene, e' diwö dewatke tsinet.

30 Mokj ye' tö a' a ichè tö ýi ekk^é wambl^{ér}daë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki.

31 Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' k^é erpawa yës.

32 "Erë e' k^éwö e' diwö k^é jcher yi wa. Skököl biyöchökwakpa tso' ká jai a, e'pa k^é wa ijcher, ñies ye' dör Skököl Alà e' k^é wa ijcher. S'yë ë wa ijcher.

33 "A' k^é wa ijcher wekk^é ta idiwö de, e' kueki a' tso' erkj, a' senú wösh wa.

34 E' dör wes wëm eköl mi'kea kamië ká kuakj a es. Ie' tö iché ikanè mésopa a: 'Ukkö'nú ña.' Etä kanè tuléatitö ie'pa bik ekk^é a. Ie' tö iché ie' ká wékkö kkö'nukwak a: 'Be' tso' wösh wa.'

35 Es ñies a' tso' erkj. A' k^é wa ijcher mik ye' dör wes u wák es e' dotkene. Ye' dömbitü ká tuinetke ekk^é alè, ká shaböts alè, dakro ane ekk^é alè ö ká ñine alè ta.

36 A' tso' wösh wa dö' a'

37 Ttè chéyö a' a, e' chekeyö sulitane a: ¡A' tso' wösh wa!"

14

Judiowak wökirpa tö Jesús aleritsé klö'wèwa

(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)

¹ Ká böt ë kianeia Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö tkö'woie. Nies e' kèwö ska' ta Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tkö'weke judiowak tö. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tö Jesús aleritsé kitö'wè iklö'wowa ttèwa.

² Ie'pa welepa tö iché:

—Kë sö wamlö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kèwö a as pè' kë shutirka. E' kueki ie'pa éna iklö'wakwa ikité wa.

Jesús klö kī kiō masmas téka alaköl eköl tö

(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)

³ Jesús minea Betania, Simón kiri'uk lepra bak, e' u a. Ie' tkëria mesa kī, e' dalewa alaköl debitu eköl e' wa kiō masmas kië nardo ese chökle tuë darëre, ese debitu. Kiō e' ukkuö yöule ak kië alabastro e' wa. Kiō ukkuö kuli' péwaitö ta itéka Jesús wökir kī.

⁴ Welepa uluneka ie' kī ta iñi a ichérak:

—¿I kueki alaköl tö kiō we'ikéwa?

⁵ Ituë darëre döka s'kaneblö duas ek ské ekkë. Iwatormittsa s'siarëpa kimoie.

Etā suluë ie'pa tö alaköl e' paké.

⁶ Erë Jesús tö iché:

—Imúat bërë. ¿I kueki a' itsiriweke? Ýi buaë kanewé ie' tö ye' a.

⁷ S'siarëpa tso' këkraë a' shua, etā e'pa kimëmi a' tö mik a' kī ikiane e' ta. Erë ye' kë ku' këkraë a' ta.

⁸ Ie' tö iwé ye' a kos ie' a ior ekkë. Ie' kiō té ye' kī ye' kanéwoie kam ye' nu wötërwa e' yöki.

⁹ Moki ye' tö a' a ichè tö ká wa'ñe wé Skëköl ttè buaë pakarke ee ipakardaë nies tö ie' tö i buaë o' ye' a. Es e' kë chöpawa yi éna.

Judas tö Jesús wöméttsa

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Jesús ttökatapa dabom eyök kī böi, e' eköl dör Judas Iscariote, e' miá sacerdotepa wökirpa ska' ichök tö ye' a Jesús mermittsa a' a.

¹¹ Mik e' ttsé ie'pa tö, etā ittse'nerak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk. Etā ie' tö kawö yulëmi bua'iewa Jesús wömottsa.

Jesús bata chkéia ittökatapa ta

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Kawö kië Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö tsá diwö dewatke* E' diwö wa ie'pa obeja pupula jcheke Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kèwö tkö'woie. Etā Jesús ttökatapa tö ie' a ichaké:

* 14:12 Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kèwö: Kawö e' tkö'weke judiowak tö dö ká kul, e' tsá diwö kiërakitö Se' Yépa Yërulune Egipto e' kèwö.

—¿Wé be' k̄i kiane tō sa' mi' kawō tkō'wēkesō e' chké kanēuk be' a'?

13 Ie' tō iché ie'pa bōl a:

—A' yú Jerusalén. Mik a' demi eē, eṭa wēm kueraē a' tō ekōl, e' wā di' dami skauña a. E' itōk̄i a' yú.

14 Ta u wé a ie' demi e' wák a ichō: 'S'wōbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkō'wēkesō e' chké ñēmi ie' ttōkatapa ta'?

15 Ie' tō úshu bērie tso' kákke tso'tke kanēoule buaē, e' kkacheraē a' a. Eē ichké kaneū se' a.

16 Eṭa ie'pa bōl míyal Jerusalén ta íyi ulitane kuérakitō wēs ie' tō iché es. Eē chké kanewérakitō kawō tkō'woje.

17 Mik ká tuine, eṭa ie' deb-itu ittōkatapa dabom eyök k̄i bōl, e'pa ta.

18 Mik ie'pa e' tulēsēr chkök, eṭa ie' tō iché ie'pa a:

—Mok̄i ye' tō a' a ichè tō a' ekōl tō ye' wōmerattsā. E' wák tso' ye' ta chkök.

19 Eṭa ie'pa erianekā taiē ta ie'pa tō ie' a ichakémi ekōl ekōl:

—¿Ye' alè idir?

20 Ie' tō iūtē:

—E' dōr a' dabom eyök k̄i bōl tso' ye' ta pan nuuk tkā' etkē a ñè, e' ekōl.

21 Ye' dōr S'ditsō Alà e' ta itkōraē wēs itso' kitule Skékōl yēkkuō k̄i es. Erè wēstela ina yi ye' wōmekettsā e' ta. ¡Buaē idir wēm e' a tō kē ikunúpa!

22 Ie'pa tso'ia chkök, e' shua pan klō'wéitō, e' k̄i wēstela

chéitō Skékōl a ta iblatéitō watié ie'pa a ta ichéitō:

—Pan se dōr ye' chkā, e' ñú a' tō.

23 E' ukuōk̄i tkā' a vino tso', e' klō'wéitō, e' k̄i wēstela chéitō Skékōl a ta ie'pa ulitane tō tkā' e' wayé.

24 Ie' tō iché ie'pa a:

—Vino se dōr ye' pé. Ye' tterawa e' pé' tērdāē taiē, e' wa ttē pa'alī me' Skékōl tō, e' wā de. E' wa pé' taiē tsatkērdaē.

25 Mok̄i ye' a' a ichè tō vino kē yepaiayō dō mik ì blúie Skékōl tso' e' kēwō de eṭa. Mik ide, eṭa iskā yeraneyō a' ta.

Pedro tō icheraē tō ie' kē wa Jesús suule

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

26 Eṭa ie'pa tō Skékōl tt-seittsé, e' ukuōk̄i ta ie'pa míyal Olivo kēbata a.

27 Jesús tō iché ie'pa a:

—A' ulitane tkōyaldāē. A' ye' meātdaē ekōrla. E' dōr wēs itso' kitule Skékōl yēkkuō k̄i es, e' tō ichè: 'Obeja kkō'nukwak ttewāraēyō, eṭa obeja pordami w̄i a diā a.†

28 Erè mik ye' ttēwā shkēnekane, e' ukuōk̄i ta ye' miraē Galilea a' yōk̄i kēwe.

29 Pedro tō ie' a iché:

—Erè ie'pa ulitane be' memiāt ekōrla, erè ye' kē tō be' mēpaat.

30 Ie' iūtē:

—Mok̄i ye' tō be' a ichè tō ì nañewe, kam dakro skā arne, e' yōk̄i be' tō icheraē mañatōkicha tō be' kē wā ye' suule.

31 Erë Pedro tö ikí ché ia kröröe:

—Erë ye' ttèwamirakitö be' ta, erë kë ye' ichepa tö kë ye' wä be' suule.

Etä ie'pa ulitane ttöke es ème.

Jesús tté S'yě ta Getsemani (Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

32 E' ukuöki ta ie'pa míyal ká kiè Getsemani eë. Jesús tö iché ittökatapa a:

—A' atë tular ië, ye' míä ttök S'yě ta.

33 Pedro, Santiago ena Juan e'pa mítser iwä e' ta. Etä ie' erianemi chkenewami taië.

34 Ie' tö iché ie'pa a:

—Ye' eriane taië ttsësua ye' ttèwamiitö ekkë. A' e' tsuat ië, kë a' kapökwa.

35 E' ukuöki ie' míä wishke ta ie' e' kéuter wöwakköt iski ta ikiéitö Skököl a tö ì tköraë ie' ta, e' diwö tköami ie' ki, e' ta itköüü.

36 Ie' ichè: “A yëwöla, íyi ulitane ormi be' a. Ì tköraë ye' ta e' dör wës íyi bacha'bachaë yèwasö es. E' ulä a ye' yöttsa. Erë kë iwar wës ye' ki ikiane es, iü wës be' ki ikiane es.”

37 E' ukuöki ta ie' dene wé ittökatapa tular eë ta ie'pa kuéitö kapötulur. Ie' tö iché Pedro a:

—A Simón, ¿be' kapowa? ¿kë be' wä kapëwä wöklöne dö hora ek ë?

38 Kë a' kapökwa. A' ikiö Skököl a as ì sulu tö a' erkiöweke ese kë e' alöka a' ki. Moki a' éna ì buaë wak, erë a' diché kë dë'ka iwä uk, e' kuëki a' a darërëë idir.

39 Ie' míane ta tté Skököl a wës kewé itté es.

40 Mik ie' dene ta ie'pa kuéneitö kapötulur; ie'pa wöbla surirkewa kapè wä e' kuëki. Ie'pa kë wä tté kune ie' iütoie.

41 Ie' skä míane ttök S'yě ta e' dene, i' ta idare mañatökicha, etä ie' tö iché iarak:

—¿A' kapötuluria enukeia? Wë' a' kapowa. Ye' dör S'ditsö Alä, e' diwö dekatke mëttsa pë' sulusipa ulä a.

42 A' e' koka, yi tö ye' wömekettsa, e' dotke i' ta. Mishka ie' panuk.

Jesús klö'wéwä ibolökpa tö (Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

43 Jesús tso'ia ttök, e' dalewa ittökatapa dabom eyök ki bö, e' eköl kiè Judas, e' debitu pë' ta taië. E' wakpa debitu tabè ki ena kal wölö ki. Ie'pa patkë'mi sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ena judiowak kuëblupa ekkëpa tö.

44 Judas dör iwömëttsa e' tö ie'pa a iyë'bak: “Wé shke'wéyö wöalattse wa, e' dör ie', iklö'üwa a' tö ta itsümi kkö'naule buaë as kë itköshkar.”

45 Etä ie' e' skéwä Jesús o'mik ta iché ia:

—¡A S'wöbla'ukwak!

Ta iwöalattséwaitö.

46 Etä Jesús klö'wéwä pë' tö.

47 Erë ie'pa iëter eë, e' eköl tö itabè yëttsa ta e' wa sacerdoté kibi e' kanè méso kukuöña téttsa.

48 Etā Jesús tō ichaké pē' ekkēpa a:

—¿Ì kuēki a' bite ye' klō'ukwā tabè kī kal wölō kī wēs akblōkwakpa klō'wēwā es?

49 Kēkraē ye' bak a' shuā s'wōbla'uk Skēkōl wé a, erē a' kē wā ye' klō'newā. Erē i' tkōke as itkō wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es.

50 Etā ittōkatapa kōs tkay-almi tō iméat ekōrla.

51 Erē duladula ekōl dowā ie' itōkī e' patrēwābitū kā' kīshuo wa, e' klō'wēwāarakitō,

52 erē idatsi' ppéeatitō wak tkashkarmi sume.

Jesús demi ie'pa wā Judiwak wōkir kibipa wōrkī

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55,63-71; Juan 18.12-14,19-24)

53 Jesús tsémirakitō sacerdotē kibi ska'. Etā ee sacerdotēpa wōkirpa malepa ena judiwak kuēblupa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kōs daparke.

54 Pedro datse ie'pa itōkī kamiē dōttsā sacerdotē kibi u pamik, etā ee ie' e' tséat tkēr Skēkōl wé shkēkīpa tā bō' baiklōk.

55 Etā sacerdotēpa wōkirpa ena judiwak wōkirpa malepa tō ttē yuleke Jesús kkatoie as ie'pa tō iwōmūttsā ttēwā, erē kē ie'pa wā ì ttē kune ikkatoie.

56 Tajē pē' de ie' kkatōk kachè wa, erē ie'pa ttē kē dē'ttsā ñittsēē.

57 Wēlepa tō ie' kkatēmi kachè wa tā ichérakitō:

58 —Sa' tō ie' ttsē'wā ichōk tō Skēkōl wé yō' s'ditsō tō i', e' olo'yerawaitō tā iské, kē yōne s'ditsō wā, ese yuérakaneitō ká mañat shuā.

59 Erē ie'pa ttē kē dē'ttsā ñittsēē.

60 Etā sacerdotē kibi e' kēkā iyamīpa shuā, tā Jesús a ichakēitō:

—¿Kē be' ie'pa iutēku' yēs?

¿Ñe' ie'pa be' kkatēke, e' dōr i?

61 Erē Jesús siwā'blēwā ie'pa yōkī, kē ie' wā ì iutēne.

Sacerdotē kibi ie' skā chaké:

—¿Kē dōr wé pairine'bitū idi' wa sa' blúie e'? ¿Be' dōr Skēkōl kīkaulekā tajē e' Alà?

62 Jesús ie' iuté:

—Tō, ye' idir. Ye' dōr S'ditsō Alà e' sueraē a' tō tkērka Skēkōl diché tā' iyi ulitane tsatā e' ulā bua'kka dalōiērtā' tajē. Ñies ye' datskene kashuk a mō a e' sueraē a' tō.

63 Etā sacerdotē kibi e' datsi' jchēe ikkachoie tō ilunekā tā ichéitō:

—¿Ie se' kī ikkatōkwakpa kī kiarmiia?

64 A' ittse tō ie' e' chō tō ie' dōr Skēkōl Alà, e' wa ie' tso' Skēkōl chōk suluē. ¿Wēs a' iweke?

Ie'pa ulitane ñi sini'kué tō ie' iane iwiie, e' kuēki ikawōtā ttēwā.

65 Ie'pa wēlepa wirituēmi iki ñies iwōbla pabakēwāarakitō tā itérakitō tā ichakérakitō:

—Be' dōr Skēkōl ttekōl, e' ma sa' a ichōkā ¿yi tō be' té?

Etā Skēkōl wé shkēkīpa tō ipé iwō kī tajē.

Pedro tö iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18,25-29)

⁶⁶ Pedro tkëria iski u pamik, e' dalewa tayëla debitu e' dör sacerdote kibi e' kanè méso eköl.

⁶⁷ Ie' Pedro sué bö'iklök, ta isuëitö krereë ta ichéitö ia:

—Be' ñies dör Jesús Nazaret wak e' klé eköl.

⁶⁸ Pedro tö iblé. Ie' tö iché:
—Kë ye' wa ie' suule. Ye' kë éna iane tö ì chök be' tso'.

Etä ie' e' yéttsa ukkö a. E' wöshaë dakro ane.

⁶⁹ Kanè méso ñe' tö Pedro suéne ta ie' e' kéka ichök imalepa a:

—Ie' i' dör Jesús klépa e' eköl.

⁷⁰ Erë Pedro tö iskà bléne. E' kuölö ta wépa tso' ee' ñies e'pa tö iché ie' a:

—Be' dör Galilea wak, e' kuëki moki be' dör ie'pa éltë wak.

⁷¹ Ie' tö iché:
—iSkëköl wörki ye' ichè tö wëm chök a' tso' e' kë suule ye' wa! Kë idör es, e'ma as ye' kichatër.

⁷² E' wöshaë ta dakro ane etökichane, ta ie' éna ianewa tö Jesús tö ie' a iyè': 'Kam dakro skà arne e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wa ye' suule.' Etä ie' iékä tajë.

15

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Lucas 23.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Mik ká ñine, etä sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ñi

dapa'wéka ta Jesús aleritsétke. Ie'pa wa imítser moulewa mé Pilato a.

² Pilato tö ichaké ie' a:

—¿Be' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, wes be' iché, e'ma es idir.

³ Sacerdotepa wökirpa tö ie' kkaté tajë.

⁴ Etä Pilato tö iskà chakéne:

—Ñekkë ie'pa be' kkaté ¿e' ttsébö? ¿I kuëki e' kë iütébö?

⁵ Erë ie' kë wa iüténe, e' tö itkiwéwa darërëë.

Jesús métsa ttëwa

(Mateo 27.15-31; Lucas 23.13-25; Juan 18.38-19.16)

⁶ Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö wa Pilato wöblar s'wötëulewa s'wöto wé a ese yöktsa eköl émine wé kié pè' tö e'.

⁷ Wëm kié Barrabás e' tso' wötëulewa s'wöto wé a imalepa sulusipa ta. Ie'pa wa s'kötulewa mik ie'pa e' ka'ka ñippök romawakpa ta etä.

⁸ Ta pè' debitu Pilato ska' e'pa tö ikié ie' a tö iü wes iwöblar es.

⁹⁻¹⁰ Ie' tö isuéwa tö ukyëne wa sacerdotepa wökirpa tö Jesús me'ttsa ie' ulá a. E' kuëki ie' tö ichakérak ia:

—A' judiowak blú ¿e' emineyö?

¹¹ Erë sacerdotepa wökirpa tö pè' shutiwékatke as ie'pa tö kiö Pilato a tö Barrabás yötttsa Jesús skéie.

¹² Pilato tö ichakéne:

—Etä ¿wes a' ki kiane tö ye' tö wëm kié a' tö judiowak blú e' wè?

¹³ Ie'pa iüté aneule:

—jIwötöwā krus mik!

14 Ie' tō ichaké ie'pa a:

—¿Ì kuekì? ¿Ì sulu wambléitō?

Erè ie'pa kí arke:

—jIwötöwā krus mik!

15 Ie' atāk buaë ie'pa tā, e' kuekì Barrabás yéttsaitō. Etā Jesús ppök patkémiiitō ttsa' bata daloie wa. E' ukuökì tā ie' tō iméttsa wötèwā krus mik.

16 Etā iñippökwakpa wā Jesús mítser ká e' wökir u kiè Pretorio e' shua wé ulat tso' áie eē. Eē ie'pa tō iñippökwakpa malepa kiéttsa dapa'wè ek tsiní ème.

17 Ie'pa tō datsi' mat dalosh-dalosh ese iéka Jesús kì blu'ie. Ñies dika'kicha yuérakitō wōshkie tkékarakitō iwökir kì blu'ie iwayuoie.

18 E' ukuökì tā ie' wayuémirakitō aneule:

—jBe' dör judiowak blú! jBe' kíkòkka sa' tso'!

19 Etā ippémirakitō tajë iwökir kì kuaköl wölö wa ena iwiri tuérak iki ena ie' e' tulésarak kuchë kì iwörkì iwayuök tō sú sa' be' daloiè.

20 Mik iwayué one, etā datsi' mat daloshdalosh, e' yéttsarakitō tā iwák datsi' iékanerakitō iki tā imítserak iwā wötèwā krus mik.

Jesús wötène krus mik

(Mateo 27.32-44; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

21 Ñippökwakpa tō wëm kiè Simón dör Cirene wak, e' kué ñalā kì, e' datse bánet micho Jerusalén. Ie' dör Alejandro ena Rufo yë. Ie' ké ie'pa tō Jesús krus tsukmi.

22 Ie'pa wā Jesús mítser ká kiè Gólgota eē. (Gólgota e' wā kiane chë s'wökirdiche.)

23 Etā vino shutuule kapöli kiè mirra e' wa, ese mé Jesús a yè, erè kë ie' wā iyanewa.

24 Etā iwötérakitō krus mik. E' ukuökì tā ie'pa iné ñi ma'woie suè tō wës ie'pa tō Jesús datsi' blatemi ñi a.

25 Mik ie'pa tō iwötèwā krus mik, etā diwö de sulitu (9).

26 Kaltak tso' e' kì itso' kitule tō ichè: "I' dör judiowak blú e'", e' dör iwà kkachoeie tō ñi nuí kì ie' wötènewā krus mik.

27-28 Ñies wëpa bül ak-blökwakpa wötèwarakitō krus mik, eköl iulà bua'kka, eköl iulà bakli'kka.

29 Pè' tköke eē e'pa tō icheke sulu, iwökir wötiukerak iwöa, es ichekerakitō:

—jÍkëta, be' se tō Skéköl wé tkekettsa etā ká mañat è tā be' tō iyuékane!

30 jE'ma be' e' tsatkö, be' e' öwa krus se mik!

31 Es ñies sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè daloièno wa wakpa tō Jesús wayueke. Ie'pa tō icheke ñi a:

—O'kapa tsatkéitō erè ie' wák kë a e' tsatkër.

32 Mokì ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, mokì ie' dör se' Israel aleripa e' blú, e'ma as ie' e' öwa krus wí mik, e' iarma tā se' erblömi ie' mik.

Wépa wötène ie' tā krus mik e'pa tso'ñak ie' chök suluë.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

33 Mik diwö de bata a, eta ká míā ttsetseē ká wa'ñe dō tsálij diwö de mañat ekkē.

34 E' wōshā tā Jesús anekā tajē tā iché: “Eloí, Eloí, ¿lemá sabactani?” (e' wà kiane chē: A ye' Kēkōl, a ye' Kēkōl, ¿iök be' ye' we'ikéttsa?)

35 Welepa tso' eē, mik e'pa tō tte e' tssē tā ichérakitō:

—¿A' ittse? Ie' tso' Skēkōl ttekōl bak kiē Elías, e' kiök.

36 Eta' ie'pa ekōl tunemi tō suiyök nuwēka vino shkōshkō wa e' tkékaitō kuakōl bata kī tā itkéwa ikkō mik as ikuyōitō. Ie'pa tō iché:

—Imúat bër, ipanusō suē tō Elías datse iökwa.

37 Jesús anekā tajē tā isiwa' bata tké.

38 Eta' Skēkōl wé a ie'pa wa datsi' buririē ese shukuar u blatoie e' jchēnane kákke dōttsa iski.

39 Eta' Roma ñippökwa kpa ekōl dör capitán e' durshkō Jesús wōmik. Mik e' tō isuē tō wes Jesús duowa, eta' ichéitō:

—Moki, wēm wí dör Skēkōl Alà je'.

40 Ñies alakōlpa iēter eē ie' kí sauk kamiē. E' shua ekōl dör María Magdala wak. Iēkōl dör María e' dör Santiago tsirla ēk ena José, e'pa mī. Iēkōl dör Salomé.

41 Alakōlpa e'pa bak shkōk Jesús tā ena ikime' mik ibak Galilea eta'. Ñies alakōlpa skà tso' tajē dē'bitu Jesús tā dō Jerusalén.

Jesús nu wötēne
(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

42-43 E' diwö dör judiowak a iyi kanéwoie eno diwö yōki. Ká tuirketke* e' kuēki wēm ekōl kiē José Arimateawak, e' kēsik iéwa tā imía Jesús nu kiök Pilato a bléwa. Ie' dör judiowak wōkirpa e' ekōl dalōiërta' tajē ese. Ñies ie' tso' i blúie Skēkōl tso' e' kéwō panuk.

44 Pilato tkinewa tō Jesús duowatke, e' kuēki ie' tō icapitán kiē chakē tō moki Jesús duowatke.

45 Mik ie' wa ijchēnewa, eta' ie' tō Jesús nu kéwō mé José a tsēmī.

46 E' ukuōki tā José tō datsi' ukuō bua'buā saruru ese tuē et. Jesús nu éwaitō krus mik, e' patrēwaitō datsi' ñe' wa bléwa ákuk biule s'nu blóie ese a. Eta' ákuk kkō wótēwaitō ák bērie wa.

47 Wé Jesús nu menewa e' suē María Magdala wak ena María dör José mī, e'pa tō.

16

Jesús shkenekane
(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

1 Mik eno diwö tka, eta' María Magdala wak ena María dör Santiago mī ena Salomé e'pa tō kiō masmas bua'buā ese tuē mí ie'pa wa tēka Jesús nu kī.

* 15:42-43 *Ká tuirketke*: Judiowak tte dalōiēno tō ichē tō s'nu kē tserta'mi eno diwö a. Eno diwö e' tkērkwami Viernes ká tuine ekkē. Ñies kē idör buaē ie'pa a tō s'nu at áie nañewe. E' kuēki José Arimateawak éna Jesús nu akwa bléwa bet kam ká tuir e' yōki.

² Etā domingo bla'mi erpa diwō tskine tā ie'pa míyal wé Jesús nu blēne ee.

³ Ie'pa ñi a iché:

—¿Yi tō se' a ák yèmittsa ákuk kō a?

⁴ Erē mik ie'pa tō iweblé, etā ie'pa tō isué tō ák rratune bánet. Ák e' dör bērie.

⁵ Mik ie'pa dewā ákuk a, etā ie'pa tō isué tō duladula tkēr ekōl ulā bua'kka, e' datsi' saruruē batsiē. Ie'pa tkinewa iyōki.

⁶ Erē ie' tō iché ie'pa a:

—Kē a' tkinukwā. Ye' éna iāne tō a' tso' Jesús Nazaret wak kōtewā krus mik e' nu yulōk. Erē kē iku' íe, ie' shkēnekane. Wé ie'pa tō ime'wā e' tō weblō.

⁷ A' yú Pedro ena ittōkatapa malepa a ibiyō chōk tō ie' mítke a' yōki kewe Galilea. Ee a' tō ie' sueraē wes ie' tō a' a iyē' es.

⁸ Alakōlpa tkinewā painéka taiē, e' kuēki ie' e' yélur ákuk a tkayalmi. Ie'pa suane, e' kuēki kē wā i yēne yi a.

María Magdala wak tō Jesús sué

[
⁹ Jesús shkēnekane domingo bla'mi, e' ukuōki tā ie' e' kkaché kewe María Magdala wak a, e' a ie' tō aknamapa bak kul (7) e' trēo'yal.

¹⁰ Etā alakōl e' mía ibiyō chōk wépa bak shkōk Jesús tā e'pa a. Ie'pa eriarke iū tulus siarē.

¹¹ Erē mik ie'pa ittsé tō Jesús shkēnekane ñies tō

alakōl ñe' tō isué, etā kē ie'pa wā iklōone.

Jesús ttōkatapa bōl e'pa tō ie' sué

(Lucas 24.13-35)

¹² E' ukuōki tā ittōkatapa bōl shkōrami micho bánet, etā ñalā ki Jesús e' kkaché ie'pa a, erē iwēr kuā'ki.

¹³ Etā ie'pa míyal ibiyō chōk imalepa a, erē ñies kē ie'pa wā ittō klōone.

Jesús tō ittōkatapa patké s'wōbla'uk

(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁴ E' ukuōki tā Jesús e' kkaché ittōkatapa dabom eyōk ki ekōl e'pa a. Ie'pa tulus chkōk e' dalewa ie' de. Wépa tō ie' shkēnekane e' sué, e'pa ttō kē klōone ie'pa wā, ie'pa er darērē e' kuēki. E' ki ie' tō ie'pa uñélor.

¹⁵ Etā ie' iché ie'pa a: “A' yú ká wa'ñe ye' tté buaē e' pakōk sulitane a.

¹⁶ Yi erblé ye' mik tā ie' e' wōskuée esepa tsatkērdaē. Erē yi kē erblēne ye' mik esepa kichatērdaē.

¹⁷ Wépa erblōke ye' mik esepa tō i kē or yi a ese weraē iwā kkachōie. Ye' ttō wa ie'pa tō aknamapa trē'werattsā, ñies ie'pa a imeraē ttoie s'ttō kuā'ki kuā'ki wa.

¹⁸ Tkabē chōk klō'wéwā ie'pa tō ulā wa o kapōli sulusi yéwarakitō, e' tā kē ie'pa dōpa wes. Ñies ie'pa ulā murakā s'kirirke esepa ki tā ibuardane.”

Jesús míkane ká jai a

(Lucas 24.50-53)

19 Mik Skëkëpa Jesús ttè e' ché one, eta ibutséka mía ká jaì a ta ee ie' tkéser Skëköl ulã bua'kka.

20 Eta ittökatapa míyal ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök. Skëkëpa Jesús tö ie'pa kímé, ì kë or yi a ese uk. E' wa ie' tö iwà kkaché tö ie' tté dör moki.]*

---

* **16:20** Yëkkuö këchke wele tö 16.9-20 kí kuötkéka. Ttè e' kë ku' yëkkuö këchke bua'ie ese kí.

Jesús Tté Buaë Kit Lucas tó Lucas

Wëm tó yëkkuö i' kit e' wák kiè Lucas. Ie' tó ikit wëm eköl kiè Teófilo e' a. Welepa tó ibikeitsè tó Teófilo dör romawak eköl ena ie' dör kékëpa tajë ese. Lucas tó ie' a yëkkuö i' kit as i' o' Jesús tó ena i' wa s'wöblaq'itö e' jcherwä ie' wä yësyësë.

Yëkkuö i' kī Lucas tso' ikkachök tó Jesús dë'bitū sultane tsätök, Israel aleripa ena pë' ulitane. Jesús kē dë'bitū Israel aleripa ē a. Lucas tó ichè tó Jesús kune' ká i' kī sultane kimoie. Nies Lucas kī ikiane tó s'wa ijcherwä tó Jesús dë'bitū iYë kkachök se' a.

Ì tso' kitule Colosenses 4.14 ena Filemón 24 ena 2 Timoteo 4.11, e' wa se' wä ijcher tó Lucas bak Pablo wapiöuk. Welepa tó ibikeitsè tó ie' kē dör Israel aleri. Ie' bak kaneblök s'kapeyökwakie. Nies welepa tó ibikeitsè tó ie' tó yëkkuö i' kit ká kiè Roma eē Jesús kune' e' kī duas de dabom teryök (60) ena dabom kuryök kī sulitu (79) e' shū ulat.

Tté tsá kitule

1-3 A kékëpa tajë Teófilo, i' o' Jesús tó sa' shuá mik ibak ká i' kī etā, e' paka' sa' a wépa itsá su'bitū dō ibata ekkē e'pa tó. Ie'pa dör Jesús ttē buaë e' kanéukwakpa. Tajë sa' malepa imaq' shtè yëkkuö

kī, erē kē idë'ttsá wës ikiane shtè es. E' kuëki ye' tó iwā chakéwā bua'iewā itsá dō ibataë. Es ye' isuë tó buaë idir shtèmi be' a yëkkuö i' kī sēraa wës ibak es

4 as be' éna iar tó ttē wa be' wöblane, e' dör mokī.

Juan S'wöskuökwak kurke e' biyö yëne

5 Mik Herodes bak judiowak blúie etā sacerdotē tso' eköl kiè Zacarías. Judiowak sacerdotēpa ñi dapa'oule erule erule kaneblök Skëköl wé a. Zacarías dör sacerdotēpa erule kiè Abías wakpa e' eköl. Ie' alaköl kiè Elisabet, e' dör ñies sacerdotēpa ditséwö wës iwëm es.

6 Ie'pa bōl serke yësyësë Skëköl wōa. Ie'pa tó Skëköl ttē me'bak dalöiëno, e' dalöieke buaë, kē kī i' sulu ttē tā'.

7 Erē Elisabet kē dōtā' alàë. Nies ie'pa bōl dör kékëpalatke.

8 Etökicha tā mik Zacarías ena imalepa kàne iwakanéuk Skëköl wé a,

9 etā ie'pa iné ilè wa wës ie'pa wöblar es isuöie tó yi kàne shkökwa Skëköl wé shuá íyi masmas ña'uk Skëköl a. Etā idettsá tó Zacarías kawōtā shkökwa.

10 Mik ie' tso' Skëköl wé shuá íyi masmas ña'uk, e' dalewa tajë s'daparke u'rki ttök S'yé tā.

11 E' wōshā tā Skëköl biyöchökwak eköl e' kkachéwā ie' a ka' tso' íyi masmas ña'woie Skëköl a e' ulā bua'kka.

12 Mik ie' tō Skëköl biyöchökwak sué ta ie' tkinewā suane tajë iyöki.

13 Eta biyöchökwak tō iché ie' a:

—A Zacarías, kë be' suanuk. Ì kié be' tō Skëköl a, e' meraëitō be' a. Be' alaköl dör Elisabet, e' dōraë aläë, e' wák wëm. Ie' kié múka a' tō Juan.

14-15 Ie' dōraë këkëpa tajë Skëköl wōa. E' kueki e' be' ttsë'weraë buaë kaneë. Nies ie' tō tajë pë' ttsë'weraë buaë. Ie' kë ì shkōshkō yepa. Kam ie' kur eta Wiköl Batse'r dōraë ie' ki tajë.

16 Ie' tō Israel aleripa tajë, e' kerane ie'pa Këköl yulökne.

17 Ie' dōraë Skëköl yöki kewe itté pakök. Ie' tō ipakeraë Wiköl Batse'r diché tajë e' wa wes Skëköl tteköl kié Elías bak ká iaiaë es. Ie' ipakeraë as iyë er buarne ila'r ki ena ila'r er buarne iyë ki. Nies ipakeraëitō as wépa tō Skëköl ttë dalösewéwā, esepa e' wöbla'ù senuk yësyësë. Es ie' tō ie'pa patteraë Skëköl datse e' panoie.

18 Eta Zacarías tō Skëköl biyöchökwak a ichaké:

—¿Ì wa be' ye' a ikkachëmi tō ttë e' dör mokī? Ye' dör këkëpalatke. Nies ye' alaköl dewatke këkëpalatke, ta ¿wes sa' alala kōkamiaa?

19 Ie' iüté:

—Ye' dör Gabriel. Ye' kaneblöke Skëköl a. Ie' ye' patké ttë buaë i' chök be' a.

20 Erë be' kë wā ye' ttë klōone, e' kueki be' ttō wöblërdawā kë ttōpaia dö mik be' alà kune eta. Mik ì

chéyö be' a e' kéwö de, eta be' ttōrane.

21 E' dalewa ie'pa tso' Zacarías panuk u'rki, e'pa tō ibikeitsé, “¿Ì tō ie' wöklö'wé, e' kë döttsa bet Skëköl wé a?”

22 Mik ie' dettsa, eta ie'pa tō isué tō ie' ttō wöblënewā, kë ie' ttoia ta ulā ë wa ie' tō iwā kkaché ie'pa a. Eta ie'pa éna iane tō ilë suëitō kabsueie. Es ie' ate me'ie.

23 Mik ie' kanë one Skëköl wé a, eta imiane iu a.

24 E' ukuöki ta ie' alaköl Elisabet duneka. Ie' e' tkéwā iu a dö si' skel, kë dë'ttsa wërö.

25 Ie' tō iché, “Ikkëpa Skëköl tō alà mé ye' a. Es ie' er buaë ché ye' a, ekkë ye' jaëne.”

Jesús kurke e' biyö yëne

26 Elisabet duneka e' ki si' de teröl, eta Skëköl tō ibiyöchökwak kié Gabriel, e' patké Nazaret, ká e' ate Galilea.

27 Eë busi serke eköl kié María. Ie' kam ser wëm ta, erë ie' ttë meule wëm eköl kié José e' a senowā ie' ta. José dör blu' bak kié David e' aleri eköl.

28 Eta Skëköl biyöchökwak dewā wé María tkër ee, ta ichëitō ie' a:

—¿Is be' shkëne? Skëköl er buaë ché be' a. Ie' tso'ie be' ta.

29 Ttë e' tō María tkiwéwā ta ibikeitsëitō, “¿lök ye' shké'wé es?”

30 Eta Skëköl biyöchökwak tō iché ie' a:

—A María, Skëköl er buaë ché be' a, e' kueki kë be' suanuk.

31 Be' durkaraë, be' alà kurdaë wák dör wëm, ikié múkabö Jesús.

32 Ie' dōraē kēkē tajē, dalō tajē. Ie' kirdaē Skēkōl dōr iyi ulitane tsata, e' Alà. Skēkōl tō ie' merakā blu'ie wēs iyē bak kiē David es

33 as Jacob aleripa wēttsūitō blu'ie kēkraē kē erta'wa.

34 Eta María tō ichaké Skēkōl biyōchōkwak a:

—Kam ye' ser wēm ta, eta ζwes ì ché be', e' wà tkōmi ye' ta?

35 Skēkōl biyōchōkwak iūtē:

—Wikōl Batse'r dōraē be' kī, Skēkōl dōr iyi ulitane tsata e' diché ardaē be' kī. E' kuēki be' alà kūrdaē, e' serdaē Skēkōl ē a. Ie' kirdaē Skēkōl Alà.

36 Nies be' yami kiē Elisabet kēkēpalatke cheke tō kē idōta' alàē, e' alà kūrdaē. Si' i' wa ta ie' kī ide si' terōl.

37 Ì kos or Skēkōl a, kē ì ku' darērē ie' a wē.

38 Eta María tō iché:

—Ye' dōr Skēkōl kanè méso, as ie' tō iū ye' ta wēs be' iché es.

Eta Skēkōl biyōchōkwak mía.

María mía Elisabet pakōk

39 E' ukuōki ta María dali ié ta imía bet Elisabet pakōk. Elisabet serke Judea ká dōr kabataie eē.

40 Mik ie' dewa Zacarías u a, eta ie' tō Elisabet shkē'wé.

41 Mik e' ttsé Elisabet tō, eta ilà wōti'ne tajē ie' shua ta Wikōl Batse'r de iki tajē.

42 Ie' ttēmi darērēē ta ichéitō María a:

—Skēkōl er buaē ché be' a alakōpa ulitane tsata. Nies ie' er buaē ché be' alà kūrmi e' a.

43 Ye' siarē ζwes e' a ie' er buaē ché tō ye' Kēkēpa mī e' de ye' pakōk?

44 Mik be' tō ye' shkē'wé e' ttsé yō, e' bet ta ye' alà wōti'ne ye' shua ittse'ne buaē e' kuēki.

45 Ì ye' Skēkōl tō be' a, e' klō'wēbō tō iwà tkōraē, e' kuēki ayēcha buaē be' dōr.

46-49 María tō iché:

“Ye' dōr Skēkōl kanè méso ēsela siarē ese ē, erē e' ska' ie' er de.

E' kuēki ie' kīkekeka ye' tō.

Ie' dōr ye' tsatkōkwak, e' tō ye' ttsē'weke buaē.

Ie' diché tajē iyi ulitane tsata, e' tō ì buaē shuteē wé ye' a.

E' kuēki i'tami ye' yērdaē:

¡Ayēcha buaē!

¡Skēkōl dōr batse'r!

50 Wēpa tō ie' dalōieke, esepa sueke ie' tō kēkraē er siarē wa.

51 Ì kē or yi a ese wēitō idiché tajē wa:

Pē' e' t̄sōka tajē esepa tō ì bikeitseke wē ese wōklō'wēitō.

52 Ká wōkirpa uyēttsaitō ikulé kī,

e' skéie s'siarēpa tkékaitō.

53 Wēpa siarē kē wa ì ku' nē, esepa a ì buaē méitō tajē.

Erē inukōl blúpa esepa patkēmiitō ulà wōchka.

54 Israel aleripa dōr ie' kanè mésopa.

Ká iaiaē ie' tō ie'pa a iyē' tō ie' tō ie'pa sueraē er siarē wa.

Ttē e' kē chē'wa ie' éna.

55 Es ie' tō iyē'bak Abraham a, nies ie' aleripa kos daia ie' itōki e'pa a.”

Es María tò iché.

56 María sené Elisabet ska' dō si' mañat t̄a imiáne iu a.

Juan S'wōskuōkwak kune'

57 Mik Elisabet alà kurke e' kēwō de, et̄a iwà kune wēm.

58 Mik pē' serke tsinet ena iyamipa ekka, e'pa ibiyō ttsé tò Elisabet sué Skëköl tò er siarē wa, et̄a ie'pa kōs ttsé'ne buaē wēs Elisabet es.

59 Mik ilà kune' e' k̄i k̄a de pākōl (8), et̄a ie'pa deb-itū ilà tottola kkuōlit tērke tsir, e' kēwō tkō'uk wēs ie'pa wōblane es iwà kkachoie tò alà e' dōr judiowak. Ie'pa éna iyé kiè Zacarías, e' kiè makka iki.

60 Erē imì tò iché:

—Au, ie' kirdaē Juan.

61 Ie'pa tò iché:

—Kē yi k̄u' be' yamipa shua kiè es. Et̄a ç̄i kuēk̄i be' ikiè mekek̄a es?

62 Et̄a ie'pa ulà kkaché ichakoie alà yé a, “ç̄i ma be' éna ikiè makka?”

63 Et̄a iyé tò kaltak kié, e' k̄i ie' tò ishtë tò “ikiè Juan.” E' tò ie'pa kōs tkiwéwa.

64 E' wōsh̄a t̄a Zacarías ttékane, et̄a Skëköl k̄ikék̄a ie' tò tajē.

65 Pē' serke tsinet, e'pa kōs tkirulune tajē. Nies pē' kōs serke Judea kēbata a, e'pa shua itté bunek̄a tajē.

66 Ie'pa ulitane tò itté ttsé e'pa tò ibikeitsé: “Alà e' dōraē kēkēpa tajē.” Ie'pa isué tò Skëköl tso' ie' t̄a, e' kuēk̄i ie'pa tò ibikeitsé es.

Zacarías tò Skëköl k̄ikék̄a

67 Et̄a Wiköl Batse'r de tajē Zacarías k̄i, e' wa ie' ttémi Skëköl tteköl̄ie t̄a ichéitō:

68 “Skëköl dōr Israel aleripa Këköl,

e' de ie' icha kōs tsat̄kōk, e' kuēk̄i ik̄ikōkasō tajē.

69 Ie' tò S'tsat̄kōkwak diché tajē, e' patké eköl,

e' dōr ie' kanè méso bak kiè David e' aleri.

70 E' dōr wēs Skëköl tteköl̄pa batse'r

bak k̄a iaiaē e'pa tò iyé'at es.

71 Skëköl tò iyé'atbak tò ie' tò se' tsat̄keraē s'bolōkpa ulà a,

ñies wēpa éna se' ar suluē es-epa kōs yöki.

72 Ie' tò itté batse'r me' se' yēpa bak k̄a iaiaē e'pa a

tò ie' se' sueraē er siarē wa, e' kē ska' ie' er chē'wa.

73 Ie' tò iyé' se' yé bak k̄a iaiaē kiè Abraham e' a

74 tò se' tsat̄keraeitō s'bolōkpa ulà a

as se' ser ie' a kē suarta',

75 ñies as se' ser batse'r ena yēsýēsē ie' wōa se' tso'iā ttsé'ka e' dalewa.

76 A ye' bēbēla, mik be' de kēchke,

et̄a be' miraē kewe s'pattök as se' tò Skëköl kiōwa buaē mik ide et̄a.

E' kuēk̄i be' kirdaē Skëköl dōr iyi ulitane tsata, e' tteköl.

77 Israel aleripa a be' tò tté pakeraē

as ie'pa wa ijcher tò ì sulu wambleke ie'pa tò,

e' olo'yēmi Skëköl tò ie'pa k̄i itsat̄koie.

78 Skëköl tō se' sueke er siarë
wa,
e' kueki ie' tō S'tsatkōkwak
patkekebitu se' a datse
ká jai a
olo ta' tajë wes diwö tskir
bla'mi es.
79 Wëpa tso' klöulewā ì sulu
ulā a wes s'tso' stui a es,
wëpa tso' iduökewatke e' ë
kinuk,
eseпа wōa ká ñi'weraë ie' tō as
itsatkërdak.
Ie'pa wëttseraitō sene bërë ie'
ta e' ñalé ki."

Es Zacarías tō iché.

80 Juan talane de këchke ta
Wiköl Batse'r tso' tajë ie' a.
Ie' sené ká wë kë yi serku' ee
dō mik ikëwö de e' kkachoië
Skëköl ttekölie Israel aleripa a
eta.

2

Jesús kune'
(Mateo 1.18-25)

1 Juan kune', e' këwö ska' ta,
Roma wökir kibi kië Augusto,
e' tō ká kos tso' ie' ulā a, e'
wakpa kië shtök ké sēraa.

2 (Ï dör s'kië tsá kite mik
Cirenio dör ká kië Siria e'
wökir e' këwö ska' ta.)

3 Sulitane kawōta shkōkne
ká wë iyëpa datse ee e' kië
shtök.

4-5 José dör David bak Israel
blú e' aleri. David kune' Belén
atë Judea ee. Erë José serke
Nazaret atë Galilea ee. E'
kueki ie' miá María ta Belén e'
kië shtök. Ie'pa ttë meuletke
ñi a senowaie, erë kam ie'pa
serwā ñita. María batsō dur.

6 Ie'pa tso' Belén, e' dalewa
ie' alà kurke, e' diwö de.

7 Wë s'kapökerö, e' wë a, kë
ká kuneia ie'pa a kapoie. E'
kueki ie'pa míyal iyiwak wë
a kapökrö. Eta ee ie' alà tsá
kune wák wëm, ipatrëwaitō
datsi'tak batsi wa mékaitō iyi-
wak tioie ese kul' a ka' skëie.

*Skëköl biyöchökwakpa tō ttë
buaë ché obeja kkö'nukwakpa a*

8 E' nañewe tsinet Belén
obeja kkö'nukwakpa tso' iyyi-
wak kkö'nuk.

9 E' bet ta Skëköl
biyöchökwak de eköl ie'pa
ska' ta Skëköl olo tajë e' olo
buneka ie'pa pamik, e' yöki
ie'pa suane tajë.

10 Erë Skëköl biyöchökwak
tō iché ie'pa a: "Kë a suanuk,
ttë buaë datse ye' wā a' a, e' tō
pë' ulitane ttsë'weraë buaë.

11 I'ñe a' tsatkōkwak kune
David ká a, e' dör Skëképa
pairine'bitu idi' wa a' blúie e'.

12 A' tō ie' kueraë parrat-
ulewā datsi'tak batsi wa tēr
kul' tso' iyiwak tioie ese a. E'
wa a' wā ijcher tō ì ché ye' tō
a' a, e' dör moki."

13 E' bet ta Skëköl
biyöchökwakpa ki de tajë
shute, e' tō Skëköl kikekeka
ta ìchekerakitō:

14 "iSkëköl tso' ká jai a, e'
kikōkasō!

iÑies wëpa a Skëköl er buaë
chō as esepa ser bërë
ñita ká i' ki!"

15 Mik Skëköl biyöchökwakpa
míyalne ká jai a, eta obeja
kkö'nukwakpa tō iché ñi a:

—Mishka Belén, ì ché Skëköl
tō se' a, e' wā sauk.

16 Etā ie'pa míyal bet, ta María ena José kuérakitō, ta iyēne tō alà àr iyiwak tio kulē ā.

17 Mik ie'pa isué, etā ì kōs ché Skékōl biyōchōkwak tō ie'pa ā alà e' kī, e' pakéne ie'pa tō itso' rak eē e' pa ā.

18 Mik wépa tō, ì ché obeja kkō'nukwakpa, e' ttsé, etā e'pa kōs tkirulune.

19 Ttè e' kōs bleke María tō ier ā ta ie' iwà bikeitseke ē.

20 Etā obeja kkō'nukwakpa míyalne. Ì kōs ttsé ie'pa tō, sué ie'pa tō, e' kī ie'pa tō Skékōl kīkekarami.

Alala Jesús tsémi Skékōl wé a

21 Mik alala kī ká de pākōl (8), etā ie'pa itóttola kkuōlit téé tsir ta ikiè mékarakitō Jesús wēs Skékōl biyōchōkwak iyē' María ā kam ie' buklurka e' yōkī es.

22 Mik Jesús kune' e' kī ká de dabom tkéyōk (40), etā María ena José míā e' batse'uk* wēs ttè dalōiēno kit Moisés tō e' tō ichè es. Ie'pa wā ilà mí mè Skékōl ā Skékōl wé ate Jerusalén eē.

23 Skékōl ttè dalōiēno e' kī itso' kitule e' tō ichè: “Alakōl alà tsá kune wēm, e' kirdaē batse'r Skékōl ā.” E' kuekī ie'pa wā ilà mí mè Skékōl ā.

24 Nies ie'pa míā iyiwak muk jchè Skékōl ā e' batse'woie wēs Skékōl ttè dalōiēno tō ichè es: e' dōr dù kiè tórtola, et wē'ñe ena et alaki ò nubōl pupula bōt.

25 E' kēwō ska' ta wēm serke Jerusalén kiè Simeón. Ie' serke yēsýēsē wēs Skékōl kī ikiane es. Skékōl tō Israel aleripa tsatkeke e' kēwō paneke ie' tō. Wikōl Batse'r tso' ie' ā,

26 e' tō ie' ā iyē': “be' kē blērpawā kam be' tō wé pairine'bitū idi' wa a' blúie patkeraē Skékōl tō e' saū e' yōkī.”

27 Ie' ittse Wikōl Batse'r wa tō ie' kawōta shkōk Skékōl wé ā, e' kuekī ie' míā demi eē. Eē ñies José ena María demi. Ie'pa wā ilala Jesús mí wakanewè wēs Moisés ttè dalōiēno tō ichè es.

28 Simeón tō alala kēka ulà ā ta Skékōl kīkékaitō ta ichéitō:

29 “A Skékōl, ye' dōr be' kanè méso,

ì yē' be' tō ye' ā, e' wà suéyō.

E' kuekī ire', ye' duōwami bēre.

30 Sa' tsatkōkwak patké be' tō e' wà suéiyō ye' wák wōbla wa.

31 E' patké be' tō ká ulitane wakpa ā.

32 Ie' dōraē wēs ká olo es, pē' kē dōr judiowak

esepa er ñi'woie as ie'pa éna be' ttè mokīē e' wā ar.

Ñies Israel aleripa dōr be' icha, e'pa kīkardaka taiē ie' batamik.”

Es Simeón tō iché.

33 Jesús ché Simeón tō Skékōl ā, e' tō Jesús mì ena iyē' tkiwéwā.

* 2:22 e' batse'uk: E' batse'wē i' e' kē dōr wēs se' bribriwak e' batse'ù es awá wa ì wa.

34 Ie' tō ikié Skëköl a as e' er buaë chō ie'pa a tã ichéitō María dör Jesús mì e' a:

—Skëköl ibikeitsbak tō alà i' kueki se' Israel aleripa taië tsatkërdaë ñies e'pa taië weirdaë. Ie' tō Skëköl olo kkacheraë se' a, erë taië pë' tō ie' waterattsä.

35 E' tō ì bikeitsekese' e' wà kkacheraë. Be' er a idalërdaë taië wes tabè tiëwä be' wák er a es.

36-38 E' wöshä tã alaköl deb-itü eköl ie'pa ska' kiè Ana, e' dör Skëköl tteköl. Ie' yé kiè Fanuel, e' dör Aser aleri. Ie' dör këkëpalatke. Ie' sene'wä mik iiä busi etä. Ie' sene' wëm e' tã duas kul (7) ë tã iwëm blënewä. Ie' schönëwä e' ki duas de dabom paryök ki tkël (84). Ie' serkeie Skëköl wé a idalöiök ñië nañë S'yë tã ttè wa ena batsè wa. Ie' tō wëstela chëmi Skëköl a alala Jesús kueki. Ñies ipakéitō taië Israel aleripa malepa tso' itsatkë panuk esepa a.

José ena María míyalne Nazaret

39 Mik José ena María e'pa tō ì kos kanewé wes Skëköl ttè dalöiëno tō ichè es, etä ie'pa míyalne Nazaret atë Galilea ee, e' dör iwakpa ká.

40 Alala talar ë, e' tso' buaë, ñies ie' yörke buaë, ikäbikeitsöke taië tã Skëköl er buaë chöke ie' a.

Jesús atë Skëköl wé a

41 Duas bit tã Jesús mì ena iyë mi'ke Jerusalén Judiowak Yëpa Yërulune Egipto e' këwö tkö'uk.

42 Mik Jesús ki duas de dabom eyök ki bök (12), etä ie'pa míyal kawö e' skà tkö'uk wes ie'pa wöblar es.

43 Mik ikëwö tka, etä ie'pa míyalne iu a, erë Jesús atë Jerusalén, e' kë jcher imi wä iyë wä.

44 Ie'pa tō ibikeitsé tō ie' dami iyamipa tã. Ie'pa shkë ká et tã ie'pa isué tō Jesús kë ku' ie'pa tã. E' kueki ie'pa iyulëmi iyamipa dami taië e'pa shuä.

45 Erë ie'pa kë wä ie' kune, e' kueki ie'pa miäne Jerusalén iyulökne.

46 Ká de böiki es, etä ie'pa tō Jesús kué Skëköl wé a. Ie' tkër s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa shuä ikittsök ena ichakök.

47 Jesús tō iüteke e' ttsé ie'pa kos tō e'pa wökrarulune ittök ena isauk tō wes ie' wä iyi jcher taië.

48 Mik imi ena iyë tō ie' sué ee, etä ie'pa tkinëwä. Etä imi tō iché ia:

—A alà, çïök be' e' wamblé sa' tã es? çïök be' tō be' yé ena ye' eriwé ekkë? Sa' be' yulé taië.

49 Jesús tō ie'pa iüté:

—çïök a' ye' yulé taië? çWes a' kë wä ijcher tō a' ye' kuëraë ye' Yé u a?

50 Erë ì ché ie' tō, e' wà kë ane ie'pa éna.

51 Etä imiäne ie'pa tã Nazaret tã ie' tō ie'pa ttö iüteke buaë këkraë. E' kos bleke imi tō ie' er a.

52 Jesús talarke buaë, ñies ie' kí yörke taië, kabikeitsöke

buaë, wër buaë Skëköl wa, ñies s'ditsö wa.

3

Juan S'wöskuökwak

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹⁻² Ká et tã Skëköl tté Juan dör Zacarías alà e' tã wé kē yi serku' eē ipatkoie ittē pakök. E' kēwō ska' tã wēm kiè Tiberio e' dör Roma wōkir kibi. Ie' tkēnekã kã e' wōkirie, e' kī duas de dabom eyök kī skel (15). Ie' dikjã kã tsitsirpa wōkirpa tso'. E'pa kiè dör i' es: Poncio Pilato dör Judea wōkir, Herodes dör Galilea wōkir, e' el kiè Felipe e' dör Iturea ena Traconítide e' wōkir ena Lisaniã dör Abilinia wōkir. E' kēwō ska' tã Anás ena Caifás e'pa dör judiowak sacerdotepa wōkirpa. E' kēwō ska' tã Skëköl tté Juan tã kã sir poë wé kē yi serku' eē.

³ Etã Juan miã di' kiè Jordán kkōmik pē' serke eē, e'pa a Skëköl tté pakök. Ie' tō iché ie'pa a: "A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yōitō a' kī tã a' e' wōskuōlor iwà kkachoie."

⁴ Isaías dör Skëköl tteköl e' tō Juan tté kit kã iaiã Skëköl yëkkuö kī, e' tō ichè:

"Kã sir poë wé kē yi serku', eē yile ttōraë a'neule, e' tō icheraë:

'A' er mane'ú Skëköl datse e' yōki,

e' dör wes ñalã yuèsö yēsēsē ie' yōki es.

⁵ Kãblē kōs kawōtã wã ièkã seraã,

ñies kabata ena kakkuö kōs kawōtã wè ñikkèë,

ñalã shkuli'shkuli', e' kōs kawōtã yèttsã yēsēsē, ñies ñalã suluë, e' kōs kawōtã paiklèttsã buaë.

⁶ Skëköl tō s'tsatkè, e' sueraë sulitane tō'."*

Es Isaías iyé'.

⁷ Pē' debitu tajë Juan ska' as ie' tō ie'pa wōskuö tã ie' tō ie'pa a iché: "jA' dör s'kitō'ukwakpa suluë wes tkabë es! ¿Yi tō a' a' iché tō a' tkōmişkar Skëköl tō a' we'ikeraë siarë e' ulã a'?

⁸ A' senú yēsēsē, e' wa iwërmiwã tō moki a' er mane'wétke Skëköl a. Kē a' tō ibikeitsök tō a' dör Abraham aleripa e' è kueki Skëköl kē tō a' we'ikepa. Ye' tō a' a' iché tō Skëköl kī ikiane, e' tã ie' tō ák ikkè yuëmi Abraham aleripaie.

⁹ Ie' dör wes kal bikökwak es. Ie' tso'tke kal ulitane kē wōrtã' ese kōs bikökök ña'wèwa bö' a."

¹⁰ Etã ie'pa tō Juan a ichaké: —¿E'ma i wèmi sa' tō?

¹¹ Ie' tō ie'pa iüté:

—Yi wã datsi' tso' böt, e' etka mú wé kē wã itã' ese a. Es ñies yi wã chkè tso', ese tō chkè kakmú wé kē wã itã' ese a.

¹² Inuköl shtökwakpa Roma wōkirpa a, e'pa welepa debitu Juan ska' as ie' tō ie'pa wōskuö, ie'pa tō ie' a ichaké:

—A' s'wōbla'ukwak, ¿i wèmi sa' tō?

¹³ Ie' tō ie'pa iüté:

—Kē a' tō inuköl shtök kōs ikawōtã shtë e' tsata.

¹⁴ Ñies ñippökwakpa welepa ie' a ichaké:

* 3:6 Isaías 40.3-5

—Ñe' ta çì wèmi sa' tò?

Ie' tò ie'pa iuté:

—Kè a' s'pauñuk inuköl yottsaië. Kè a' kachök s'ña'woie. Kos a' patorke, ekkè è klö'ú, ta a' ttsë'nú buaë iwa.

¹⁵ Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datske bet, e' wà panuk sulitane tso'. E' kuëki ie'pa tso' ibikeitsök tò isalema Juan dör e'.

¹⁶ Erë Juan tò iché ie'pa ulitane a: “Moki ye' a' wöskueke di' wa. Erë ye' itöki idatse eköl, e' tò a' ierawa Wiköl Batse'r a ena bö' a. Ie' dör kékëpa taië ye' tsata, e' kuëki ie' klökkuö kicha è kè wötsënanuk ye' siarla e' a.”

¹⁷ Ie' tò se' wöpperaë wës iyiwö wöppè es. Ibua'buä bleraëitö idichakuö a, erë isulusi uyerawaitö bö' kè wöittä'wä e' a.”

¹⁸ Es Juan ie'pa patté ttè ese wa taië. Es ie' tò S'tsatskökwak ttè buaë e' pakeke ie'pa a.

¹⁹ Ñies Juan tò Herodes dör Judea wökir, e' uñé. Herodes serke ie' wák èl e' alaköl kiè Herodías e' ta. Ñies ie' tò ì sulu skà wamblé taië. E' kuëki Juan ie' uñé.

²⁰ Herodes tò ì sulu wamblé taië, erë e' kïie ta ie' tò Juan wötökwa patké s'wöto wé a.

Jesús wösune

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

²¹ Mik Juan bak sulitane wöskuök, eta ñies ie' tò Jesús wöskué. Mik Jesús tso'ia ttök S'yë ta, e' dalewa ká jai kköbunane

²² ta Wiköl Batse'r de ie' ki wër nuböl sù. Eta ttö ttsëne ká jai a, e' tò iché:

—Be' dör ye' alà dalër taië ye' éna, e' wër ye' wa buaë shutë.

Jesús yëpa bak e'pa kiè
(Mateo 1.1-17)

²³ Mik Jesús ki duas de dabom mañayök (30) ulatök, eta ie' tò Skököl ttè pakémitke. Ie'pa tò ibikeitsé tò ie' dör José alà. José dör Elí alà†,

²⁴ e' dör Matat alà, e' dör Leví alà, e' dör Melquí alà, e' dör Janai alà, e' dör José alà,

²⁵ e' dör Matatías alà, e' dör Amós alà, e' dör Nahúm alà, e' dör Eslí alà, e' dör Nagai alà,

²⁶ e' dör Máhat alà, e' dör Matatías alà, e' dör Semeí alà, e' dör Josec alà, e' dör Judá alà,

²⁷ e' dör Johanán alà, e' dör Resá alà, e' dör Zorobabel alà, e' dör Salatiel alà, e' dör Neri alà,

²⁸ e' dör Melquí alà, e' dör Adi alà, e' dör Cosam alà, e' dör Elmadam alà, e' dör Er alà,

²⁹ e' dör Josué alà. e' dör Eliézer alà, e' dör Jorim alà, e' dör Matat alà,

³⁰ e' dör Leví alà, e' dör Simeón alà, e' dör Judá alà, e' dör José alà, e' dör Jonam alà, e' dör Eliaquim alà,

³¹ e' dör Melea alà, e' dör Mená alà, e' dör Matatá alà, e' dör Natán alà,

³² e' dör David alà, e' dör Jesé alà, e' dör Obed alà, e' dör Booz alà, e' dör Sélah alà, e' dör Nahasón alà,

† 3:23 Kiè ikképa kos dör wëpa è kiè.

33 e' dör Aminadab alà, e' dör Admín alà, e' dör Arni alà, e' dör Esrom alà, e' dör Fares alà, e' dör Judá alà,

34 e' dör Jacob alà, e' dör Isaac alà, e' dör Abraham alà, e' dör Térah alà, e' dör Nahor alà,

35 e' dör Serug alà, e' dör Ragau alà, e' dör Péleg alà, e' dör Heber alà, e' dör Sélah alà,

36 e' dör Cainán alà, e' dör Arfaxad alà, e' dör Sem alà, e' dör Noé alà, e' dör Lámec alà,

37 e' dör Matusalén alà, e' dör Enoc alà, e' dör Jéred alà, e' dör Mahalalel alà, e' dör Cainán alà,

38 e' dör Enós alà, e' dör Set alà, e' dör Adán alà. Adán dör Skéköl alà.

4

Bě tō Jesús erkiōwé

(Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

1 Jesús tso' Jordán di' kkōmik, ie' a tajē Wiköl Batse'r tso'. E' tō ie' tsémi ká sir poë wé kě yi serku' ee.

2 Ee ie' sené dōkà ká dabom tkëyök (40), e' dalewa bě tso' ie' erkiōuk i sulu wamblök. E' kēwō kōs tã ie' kě chkane yēs, e' ukuōki tã ie' dué bli wã.

3 Etã bě tō ie' a iché:

—Be' dör Skéköl Alà, e' ma ichō ák sę a tō iyōnú chkeie.

4 Jesús tō iūtē:

—Skéköl yēkkuō tō iché: “Kě se' senuk chkè ě mik.”*

5 E' ukuōki tã bě tō ie' tsémi kabata kakkeë a, tã ee ká kōs wēs ká tkōke ekkē kkachéitō iã bet.

6 Ie' tō iché iã:

—Ká kōs suébō e' meule ye' ulà a, e' kuēki yi a ye' éna imak, ese a ye' imeke. Ye' be' yuēmi ká kōs e' blúie. Nies iyi buaë tso', inuköl tso', i tso' ká ulitane ki, e' kōs wákie be' yuēmi ye' tō.

7 Be' e' tkéwã kuchewō ki ye' wörki ye' dalöiök, e' tã e' kōs dōraë be' ulà a.

8 Erē Jesús ie' iūtē:

—Skéköl yēkkuō tō iché: ‘Skéköl dör a' Kéköl, e' ě dalöiö; ie' ě a a' senú.’† E' kuēki be' e' sköttsã ye' yöki bánet.

9-11 E' ukuōki tã bě wã imítser Jerusalén tã iduékaitō Skéköl wé e' bata ki kakkeë tã ichéitō iã:

—Skéköl yēkkuō tō iché:

‘Skéköl tō ibiyöchökwakpa patkeraë be' kkö'nuk be' tsatkök.

Ie'pa be' klō'werakã iulà a as be' klō kě tērwa ák ki.’‡

Es Skéköl yēkkuō tō iché, e' kuēki be' dör Skéköl Alà, e' ma be' e' ppöomi döttsã iski.

12 Erē Jesús iūtē:

—Nies Skéköl yēkkuō tō iché: ‘A' kě kawō tã' a' Kéköl wötsiriuk.’§

13 Mik bě kě wã i skà kune Jesús erkiōwoie, etã ie' iméat dō iëttökicha.

Jesús dene Galilea

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

14 Jesús mineã dene Galilea. Këkraë Wiköl Batse'r diché tso' ie' a tajē. Ie' tté bunekã ká e' kōs a.

* 4:4 Deuteronomio 8.3 † 4:8 Deuteronomio 6.13 ‡ 4:9-11 Salmo 91.11-12

§ 4:12 Deuteronomio 6.16

15 Judiowak ñi dapa'wo wé kos tso', e' a ie' tō s'wōbla'weke Skëköl ttè wa ta sulitane tō ie' kikekeka buaë.

Nazaret wakpa tō Jesús uyéttsa iká ki

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

16 Jesús demine Nazaret wé ie' talane eë. Mik judiowak eno diwō de, etā ie' dēwa ie'pa ñi dapa'wo wé a wēs ie' wōblane es. Etā eë ie' e' duéser Skëköl yëkkuö aritsök ie'pa tso' eë, e'pa kukua.

17 Yëkkuö kit Skëköl tteköl kiè Isaías e' tō, e' mé ie'pa tō ie' a suè. Ie' ishuppée ta ikuéitō wé Skëköl kanè méso bua'iewa e' tté tso' kitule eë. E' tō ichè i' es:

18 “Skëköl Wiköl tō ye' pairi'bitu idi' wa ttè buaë pakoie s'siarëpa a,

e' kueki ie' tso' ye' a.

Ie' tō ye' patkë'bitu ichök s'tso' klöulewa ì sulu ulà a esepa a tō 'a' yërdattsa.'

Ie' tō ye' patkë'bitu wépa wōbla kë wawër esepa wōbla bua'ukne.

Ie' tō ye' patkë'bitu wépa weirke siarë s'sulusipa ulà a, esepa tsatkök.

19 Ie' tō ye' patkë'bitu ipakök sulitane a tō Skëköl er buaë chöke se' a, e' kēwō detke.”*

20 E' ukuöki ta Jesús tō yëkkuö wōtréwāne mé judiowak ñi dapa'wo wé e' kimukwak a, ta ie' tkéser iwà pakök. Kos s'daparke eë e'pa tō ie' suéwa krereë.

21 Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Skëköl yëkkuö aritsé ye' tō ñe', e' wà tka i' ta.

22 Ie'pa ulitane tō icheke ie' dör pè' buaë. Ñies ttè bua'buāë chekeitō, e' tō sulitane tkiwéwa. Ie'pa tō iché ñi a:

—A'ka, çie' kë dör José alà?

23 Ie' tō iüté:

—Ye' wā ijcher buaë a' tō ye' cheraë ttè i' wa: 'A s'kapeyökwak, be' wák e' bua'üne.' Ñies a' tō ye' a icheraë: 'Sa' ittsé tō ì kë or yi a ese wé tajë be' tō Cafarnaúm, ese ú ñies ie be' wák ká a.'

24 Ie' tō ikí ché ie'pa a:

—Moki ye' a' a ichè tō Skëköl ttekölpa kos kë dalöiertä' iwakpa ká ki.

25 Moki ye' a' a ichè tō mik Skëköl tteköl kiè Elías bak, etā kalì kë yëne yës dōka duas mañal kì shaböts ta bli bak poë Israel. E' kēwō ska' ta alakölpa schöpa tso' tajë Israel,

26 erë Skëköl kë wā Elías patkëne ie'pa ska' ikimukrak. Ie' tō Elías patké alaköl dör schö eköl serke Sarepta, ká e' ate tsinet Sidón, e' kimuk.

27 Es ñies mik Skëköl tteköl kiè Eliseo e' bak, e' kēwō ska' ta lepra tō s'teke tajë Israel. Erë ie'pa kos kë buaone. Wëm kiè Naamán dör ká kiè Siria e' wak, e' è bua'ne Eliseo tō Skëköl batamik.

28 Mik ie'pa tō ttè e' ttsé, etā ie'pa kos tso' judiowak ñi dapa'wo wé a, e'pa uluneka tajë ie' ki.

29 Ie'pa iëneka ie' ki ta iuyéttsarakitō ká e' a bānet. Ká e' tso' kabata kakkeë e' ki,

* 4:19 Isaías 61.1-2

ie'pa wā ie' mítser dō kätte kakkeë e' kkömik batrèemi as iduōwā.

³⁰ Erë ie' tkami ie'pa shuā ta imía.

Wëm eköl a aknama tso' e' bua'wéne Jesús tō

(Marcos 1.21-28)

³¹ Jesús míā Cafarnaúm, ká e' atē Galilea. Eno diwō bit ekkē tā ie' tō s'wöbla'weke judiowak ñi dapa'wō wé a.

³² Ie' tō s'wöbla'weke ttè mokì diché tā' tajë ese wa, e' kuekì ie'pa tkinewā.

³³ Ká et tā ie'pa ñi dapa'wō wé a wëm dur eköl e' a aknama ö wimblu sulusi tso', ie' tō iché aneule:

³⁴ —A Jesús Nazaret wak, sa' múat bërë. ¿Ie be' tso' sa' tsiriuk? ¿Be' debitu sa' eukwa? Ye' wā be' suule. Ye' wā ijcher tō yi be' dör. Be' dör batse'r patké'bitu Skëköl tō e'.

³⁵ Jesús tō aknama e' uñé:

—iBe' siwā'blōwā, be' e' yöttsa wëm se a!

Etā aknama tō wëm e' érö iski sulitane wörki, tā ie' e' yéttsa iā kē wā wes wëm one.

³⁶ Sulitane tkinewā iweblök tā ñi chakérak:

—¿Ttè wése dör ñe'? Ttè diché tā' tajë e' wa wëm wí wimblupa sulusi kē e' yöktsa tā ie' yélur je'.

³⁷ Etā Jesús ttè bunekā tajë ká e' kos a.

Jesús tō Simón yäk bua'wéne

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

³⁸ Jesús e' yéttsa judiowak ñi dapa'wō wé a tā imía Simón u a. Eë Simón yäk

kiri'weke duè dalölö tō tajë. Ie'pa kköché Jesús a tō ibua'üne.

³⁹ Etā Jesús e' wöéwa ie' ki tā duè dalölö uñéitō tā ibuanene. E' bet tā ie' e' kēka tā ilè yulémitō ie'pa a ñè.

Jesús tō s'kirirke tajë esepa bua'wéne

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

⁴⁰ Diwō mi'kewatke tā tajë pē' wā iyamipa kiri'weke duè tsakië tō, esepa debitu tajë Jesús ska'. Ie' ulà méka ie'pa kirirke kos ki eköl eköl, tā es ie' tō ibua'wënerak sēraa.

⁴¹ Ñies e' shuā tajë s'tso' tteke aknamapa tō. Mik ie' tō ie'pa bua'wéne, etā aknama e' yélur ie'pa a tā aknamapa tō iché ie' a aneule:

—iBe' dör Skëköl Alà chök!e!

Erë ie' tō ie'pa uñé. Ie'pa wā ijcher tō ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. E' kuekì kē ie' wā ie'pa kàne ttök.

Jesús tō Skëköl ttè paké judiowak ñi dapa'wō wé kos a

(Marcos 1.35-39)

⁴² Bule es ká ñine tā Jesús e' yéttsa míā bánet wé kē yi ku' ese ska'. Erë ie'pa tō ie' yulé. Mik ie'pa tō ikué, etā ie'pa tō ima'wé wöklö'wé as kē imi'.

⁴³ Erë ie' tō ie'pa iüté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' ttè buaë pakök ye' kawōtā ñies judiowak serke ká malepa a esepa a, eseie ye' patkëne'bitu.

⁴⁴ E' kuekì ie' míā ttè pakök judiowak ñi dapa'wō wé tso' tajë Judea e' a.

5

Jesús ttõ wa nima klõne tajë
(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

¹ Etõkicha tã Jesús dur s'wõbla'uk batsõri kië Gene-saret e' kkõmik (batsõri e' kië ñies Galilea). Tajë pë' dapane ie' ska' Skëkõl ttë pakekeitõ e' kïtsõk, e' kã wa ie' shkoia.

² Nima klõ'ukwakpa dene tso' ikla' skuõk, e'pa kanõ àr bõtõ, e' suë Jesús tõ.

³ Tã ie' e' iéka kanõ etõ a, e' dõr Simón kanõ. Ie' tõ ikië Simón a: "Be' we'ikëyõ, kanõ patkõmi bërë wõwïk." Ie' e' tkésër kanõ a tã ie'pa wõbla'wëitõ.

⁴ Mik ie' s'wõbla'wë õne, etã ie' tõ iché Simón a:

—Kanõ patkõumi di' shua tã a' tõ kla' uyõmi nima klõ'woie.

⁵ Simón tõ ie' iutë:

—A s'wõbla'ukwak, nañeë sa' ima'wë, erë kã sa' wã iwà klõne yës. Erë be' ttõ wa ye' tõ kla' uyekene.

⁶ Mik ie'pa tõ ikla' uyémi tã iwà klõ'wérakitõ tajë, e' tõ kla' batseeketke.

⁷ Tã iulà kkaché iyamipa tso' kanõ etõ a e'pa a tõ a' shkõ sa' kimuk. Iyamipa deb-itü ie'pa kimuk tã kanõ bõtõ wà iérakitõ chië, tsir etã kanõ wõturkewatke di' a.

⁸ Mik e' suë Simón Pedro tõ, etã ie' e' tkéwã kuchë kï Jesús klõ ska' tã ichéitõ ia:

—¡A Skëkëpa, ye' dõr pë' su-lusi, be' e' skõttsa ye' yõki!

⁹ Nima klõne tajë, e' tõ Simón Pedro ena iyamipa kõs tso' ie' tã, e'pa tkiwëwã tajë, e' kuëkï ie' tõ iché es.

¹⁰ Ñies Santiago ena Juan dõr Zebedeo ala'r e'pa tkiru-lune. Ie'pa kanëblõke Simón tã nima klõ'uk. Etã Jesús tõ iché Simón a:

—Kë be' suanuk. Be' kã tõ nima klõ'wëpaia. I' tamï be' wã s'ditsõ biturãe ye' ska'.

¹¹ Etã ie'pa tõ kanõ ikléka, tã iyi kõs tuléat ie'pa tõ eë tã imiyal Jesús tã.

Wëm ekõl kiri'wëke lepra tõ e' bua'wéne Jesús tõ

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Etõkicha tã Jesús tso' Judea ké et a. Etã eë wëm debitü ekõl kiri'wëke lepra* tõ. Mik ie' tõ Jesús suë, etã ie' wõéwa dõ ìski tã ikkõché tajë Jesús a:

—A kékëpa, be' kï ikiane, e' tã be' a ye' buarmine as ye' batse'rne.

¹³ Jesús tõ ikéwã ulà wa tã ichéitõ ia:

—Tõ, ye' kï ikiane. Be' dene batse'r.

E' wõshã tã ie' buanene, kã kï lepra ku'ia.

¹⁴ Etã Jesús tõ ie' a iché:

—Kë ichar yi a. Be' yü e' kkachõk sacerdote a. Ì muk Moisés tõ a' ka' e' batse'woie, ese tsúmi mē Skëkõl a ie'pa a ikkachoie.

¹⁵ Erë Jesús ttë tïnekã tajë shutë. Tajë pë' dõke ie' ska' ie'

* **5:12 lepra:** E' dõr duë s'méwõie ese. Judiowak tõ iklõ'wë tõ duë e' tõ yi tteke ese dõr ná. Esepa batsekettsa bánet kã a kawõ tã' senuk pë' malepa shua. Ñies ie'pa kã a kawõ tã' shkowã Skëkõl wë a.

ttè k̄ittsök, ñies ʌs ie' tō ie'pa bua'ùne.

16 Erë tajë ie' mi'ke bānet ttök S'yë t̄a wé k̄ë yi ku' ese ska'.

Jesús tō wēm eköl kraulewa e' bua'wéne

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

17 Etökicha t̄a Jesús tso' s'wöbla'uk t̄a eë fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tular Jesús tso' s'wöbla'uk e' k̄ittsök. Ie'pa datse k̄á k̄os tso' Galilea ñies Judea ena Jerusalén. Jesús wa Skököl diché tso' s'kirirke ese bua'wone.

18 Et̄a wēpa wēlepa debitu e'pa w̄a wēm kraulewa debitu eköl ka'la k̄i. Ie'pa éna iduè tsakmi u shuā wé Jesús dur eë ʌs ie' tō ibua'ùne.

19 Erë tajë s'tso', e' kuëki ie'pa k̄ë ʌ itkömi wēs u shuā. E' kuëki ie'pa m̄ika u bata k̄i† tō u jchée t̄a iduè émirakitō enaë döttsa iski wé Jesús dur p̄e' tso' tajë e' shuā eë.

20 Mik Jesús tō isué tō moki ie'pa erblé ie' mik, et̄a ie' tō iché wēm kirirke e' a:

—A yami, ì sulu k̄os wamblébö, e' nuí olone be' k̄i.

21 Et̄a s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa tō ibikeitsé: “ǀma wēm w̄i erbikö tō ie' dör yi e' tō Skököl ché suluë es? Skököl ǀ ʌ se' nuí olo'yarmi.”

22 Erë ì bikeitsök ie'pa tso' e' suéw̄a Jesús tō bet. E' kuëki ie' tō ie'pa ʌ ichaké:

—ǀ kuëki a' ibikeitseke es?

23 Ye' tō wēm i' bua'wēmine ʌs ishköne, e' t̄a ǀwēs a' tō iklö'wēmi tō ye' k̄ë ʌ inuì oloy-anuk iki?

24 Ye' dör S'ditsö Alà, s̄ú e' tō a' ʌ ikkachè tō ye' w̄a kawö t̄a' k̄á i' ʌ nuí olo'yoie.

Et̄a ie' tō iché wēm kraulewa e' a:

—Be' e' k̄ök̄a, be' ka'la k̄ök̄a t̄a be' yüne u ʌ.

25 E' wösh̄a t̄a ie' e' k̄éka suli-tane wörki t̄a ka'la ʌ ie' debitu, e' k̄ékaitō t̄a imiane iu ʌ Skököl k̄ikékaramiitō tajë.

26 Ie'pa wökrarulune iwe-blök t̄a Skököl k̄ikékarakitō tajë. Ie'pa suane t̄a ichéitorak:

—ǀ sué se' tō ì ñe, e' k̄ë suule se' w̄a yēs.

Jesús tō Leví kié ittökataie
(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

27 E' ukuök̄i t̄a Jesús m̄ia, e' tō wēm sué eköl kié Leví, e' dör inuköl shtökwak Roma wökirpa ʌ. Ie' tk̄er ikaneblöke e' wé ʌ. T̄a Jesús tō ie' ʌ iché:

—Be' shkö ye' t̄a ye' ttökataie.

28 Et̄a Leví e' k̄éka tō ì k̄os méat t̄a imia Jesús t̄a.

29 E' ts̄ali t̄a Leví tō ikéwö tkö'wé buaë chkè wa di'yè wa Jesús dalöioie. Inuköl shtökwakpa de tajë. Ñies p̄e' kuā'kipa de, e'pa tular chkök Jesús ena ittökatapa t̄a.

30 Mik fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tō isué, et̄a ie'pa tō ichémi Jesús ttökatapa ʌ:

—ǀlök a' chköke di' yöke inuköl shtökwakpa t̄a ena p̄e' sulusipa malepa t̄a?

† 5:19 u bata k̄i: Ie'pa u k̄ë dör wēs se' bribriwak u es. Ie'pa u tsabata dör kkuëie klökata t̄a'.

³¹ Jesús tò ie'pa iüté:

—Wépa kē kirirku' esepa kē kī s'kapeyōkwak kiane. Erē wépa kirirke esepa kī s'kapeyōkwak kiane.

³² Ye' kē dē'bitu wépa e' bikeitsō tò isērke yēsyesē esepa kiök. Ye' dē'bitu pē' sulusipa kiök as ie'pa er mane'ù.

Ì kuekī Jesús ttōkatapa kē batsōta'

(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

³³ Judiopa wōkirpa wēlepa tò iché Jesús a:

—Juan S'wōskuōkwak ttōkatapa batsōke taiē, ttōke S'yē tā taiē, wēs fariseowakpa klépa tò iweke es, erē be' ichapa chköke ena di'yōke kekraē kē batsōta'.

³⁴ Jesús tò ie'pa iüté:

—Mik s'kiule ulabatsè kéwō tkō'uk tā ¿wēs ie'pa batsōmi wēm ulabatske ese tso'ia ie'pa tā e' dalewa?

³⁵ Erē ikéwō dōraē etā ie' mi'datser ie'pa yōkī. E' je' tā ie'pa batsōraē.

³⁶ Ñies Jesús tò ie'pa wōbla'wé tò judiowak ttē kēchke e' kē shuturpakā ie' ttē pa'alī tā. E' kleitō ttē i' wa:

—Kē yi tò datsi' pa'alī tak teepa batsèwā datsi' kēchke wōyuowaie. Iwēsō es, e' tā e' tò datsi' pa'alī we'ikéwa, ñies itak pa'alī kē mēne buaē datsi' kēchke kī.

³⁷ Ñies vino pa'alī kē tērtā'kā iyiwak kkuōlit yōule ibloie ese kēchke a. Itékasō es, e' tā mik ibacha'nebitu, etā ikkuōlit kēchke jchēmiitō. Es vino ena ikkuōlit weirwami éme.

³⁸ E' kuekī vino pa'alī tekeka ikkuōlit pa'alī a.

³⁹ Yi tò vino bacha'bacha yeke, ese tò ibikeitseke tò e' ya' bua' vino pa'alī tsata. E' kuekī ie' kē éna vino pa'alī yakiā. Es ñies a' tò ibikeitseke tò ye' ttē pa'alī e' kē dōr buaē.

6

Jesús ttōkatapa tò trigo wōikléé eno diwō a

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Etōkicha tā eno diwō a Jesús dami trigo shūā tā ittōkatapa tò trigo wōiklérami tā iwōsiéitō irikirik ulà wa tā ikatéramirakitō.

² Etā fariseowakpa wēlepa tò ie'pa a ichaké:

—¿Ì kuekī a' tso' i kē kéwō tā' wē eno diwō a ese uk?

³ Jesús tò ie'pa iüté:

—Ì o' David tò ká iaiaē ¿e' kē aritsule a' wā Skékōl yēkkuō kī? Etōkicha tā ie' ena iklépa dué bli wā.

⁴ Ie' dē'wā Skékōl wé a tā pan meule Skékōl a e' klō'wéitō ñéitō. Ñies ie' tò iblaté iklépa a tā inérakitō. Sacerdotepa ē a pan e' kéwō tā ñē. Erē a' éna iane tò i o' David tò ñe' kē dōr suluē Skékōl wōa.

⁵ Ñies Jesús tò iché ie'pa a:

—Ye' dōr S'ditsō Alà, e' wā kawō tā' ichoie tò i dōr buaē o' i dōr suluē wē eno diwō a.

Wēm ekōl ulà siulewā e' bua'wéne Jesús tò

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ Eno diwō skà tā Jesús dewā judiowak ñi

dapa'wə wé a tə eē ie' tō s'wöbla'wémitke. Tə eē wēm detkēr eköl e' ulà bua'kka siulewa.

⁷ S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa éna ie' kkatok ilè kī, e' kuēkī ie'pa tso' ie' weblök tō wēm ñe' bua'wëmineitō eno diwö a.

⁸ Erè ì bikeitseke ie'pa tō, e' suéwə ie' tō, e' kuēkī ie' tō iché wēm ulà siulewa e' a:

—Be' e' kōkə tə be' e' duöser iē silitane wōshaë.

Etə wēm e' duéser.

⁹ Jesús tō iché ie'pa a:

—A' chakèyö: ¿Ì kéwö tə' se' a wè eno diwö a: ì buaë ö ì suluë? ¿S'tsatkök ö s'ttökwa?

¹⁰ E' ukuökī tə ie' tō ie'pa ulitane weblé e' pamik tə ichéitō wēm ulà siulewa e' a:

—Be' ulà shulöö.

Tə ie' tō iwé es etə iulà buanene.

¹¹ E' tō ie'pa uluwéka tajë, tə iñi chakérak, ¿wes se' tō Jesús wëmi?

Jesús tō ittekölpa tsá dabom eyök kī böi e'pa shushtë

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² E' kéwö ska' tə Jesús mía kabata a ttök S'yé tə, eē ie' tté ie' tə nañeë.

¹³ Mik ká ñine, etə ie' tō ittökatapa kié dapa'wé ie' tə. E' shuə ie' tō wëpa shushtë dabom eyök kī böi (12), e'pa kiéitō ittekölpa tsá.

¹⁴ Ie'pa kiè i' es: Simón, e' kiè méka Jesús tō Pedro; Andrés dör Simón èl, Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé,

¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago dör Alfeo alà, Simón kine Celote,

¹⁶ Judas dör Santiago alà ena Judas Iscariote tō Jesús wömekettsə ibolökpa a e'.

Jesús tō s'wöbla'wé ñies s'buawéne

(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús biteatkene kabata a ittekölpa tsá e'pa tə, e' e' wöklö'wé kakkue kī. Eē iklépa tso' tajë ie' panuk. Ñies pè' datse Judea ena Jerusalén, esepa de tajë. Ñies pè' de tajë datse Tiro ena Sidón. Ká böt e' atə dayë kkömik.

¹⁸ Ie'pa ekképa kos debitu Jesús tō s'wöbla'weke e' kītsök ñies as ikirirkerak e' bua'üneitō. Ñies wépa tteke wimblupa sulusi tō esepa bua'wéitō.

¹⁹ Tajë diché tso' ie' a e' wa s'kirirke kos e' buanene, e' kuēkī silitane éna ie' kakwa.

Ì wër buaë Skököl wa
(Mateo 5.1-12)

²⁰ Jesús tō ittökatapa weblé tə ichéitō ie'pa a:

“A' wépa dör siarè ké wa ì tə' tajë, esepa tso' ì blúie Skököl tso' e' a, e' kuēkī ayécha buaë a'.

²¹ “A' wépa tteke bli tō ká i' a, esepa ttsë'rdaë dö wè', e' kuēkī ayécha buaë a'.

“A' wépa iuke ká i' a, esepa jañurane buaë, e' kuēkī ayécha buaë a'.

²² “Ayécha buaë mik pè' éna a' ar suluë, a' wateke, a' cheke suluë, a' cheke tō a' dör pè' sulusipa ye' dör S'ditsö Alà e' tté kuēkī.

²³ Mik e' tköke a' tə, etə ké a' erianuk. E' skéie a' ttsë'nú buaë. Aishkuö tə ká jai a

ì buaë merdaë a' a' iskieie e' kuëki a' ttsë'nú kaneë. Kë a' éna ichökwa tö ká iaiaë ie'pa yëpa bak Skëköl ttekölpa we'ikök es.

24 “Erë wëstela ina a' wä ýi tso' tajë ká i' a' esepa ta, e' ukuökí ta kë ì skà ta'ia a' ttsë'woie buaë.

25 “Wëstela ina a' wä ýi tso' tajë ñè wë' i' ñe ta esepa ta, e' ukuökí ta a' tterane bli tö.

“Wëstela ina a' jañuke buaë ká i' a' e'pa ta, e' ukuökí ta a' eriardaë, iuraë siarë.

26 “Wëstela ina a' ta mik sulitane tö a' kikéka, es ie'pa yëpa bak ká iaiaë e'pa tö kachökwakpa e' chö tö ie'pa dör Skëköl ttekölpa, e'pa kika'ka.

*S'bolökpa ché Jesús tö
(Mateo 5.38-48; 7.12)*

27 “Erë a' tso' ye' ttö kittsök, esepa a' ye' tö ichè: a' bolökpa dalëritsö. Wépa éna sulu a' ar, esepa a' ì buaë ú.

28 Wépa alibchöke a' ki, esepa a' a' er buaë chö. Wépa tö a' cheke suluë esepa ki ikiö S'yé a' tö ikimú.

29 Yi tö a' ppé a' aswö ki, e' ta a' aswö etta mú ia ppè. Yi tö a' paio kikke tsémi, e' ta ñies a' paio mú ia.

30 Yi tö ilè kak kiè a' a, e' ta imú ia. Yi wä a' ýi mítser, e' ta kë a' tö ikiökneia.

31 A' senú s'malepa ta wës a' ki ikiane tö ie'pa ser a' ta es.

32 “Wépa tö a' dalëritseke, esepa ë ské dalëritseke a' tö, e' ta çe' ki Skëköl tö wëstela chëmi a' a? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö wépa tö

ie'pa dalëritseke, esepa ské dalëritseke.

33 Wépa tö ì buaë weke a' a, esepa ë a' a' tö iské weke buaë, e' ta çe' ki Skëköl tö a' kikékami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö iweke es.

34 A' tö ýi peiteke, wépa klö'wé a' tö tö imeraneitö, esepa ë a, e' ta çe' ki Skëköl tö a' kikékami? ¡Au! Ñies pë' sulusipa tö ýi peiteke ñi a, mik ie'pa tö iklö'wé tö imerdane etä.

35 A' bolökpa dalëritsö. Ì buaë ú ie'pa a, ýi peitö ie'pa a, kë iské panane. A' tö iweke es, e' ta Skëköl tö a' a iské merane buaë. Ie' er buaë chöke s'sulusipa a' ena wépa kë tö wëstela cheta' ie' a' esepa a. A' tö iweke es, e' ta a' tö ikkacheraë tö mokie a' dör ie' dör ýi ulitane tsata, e' ala'r.

36 S'malepa saú er siarë wa wës S'yé tö a' sueke er siarë wa es.

*Kë se' kàne s'kichatök
(Mateo 7.1-5)*

37 “Kë a' s'kichatök, e' ta Skëköl kë tö a' kichatepa. Kë a' ichök yi a' tö Skëköl mú tö be' tsaiö, e' ta Skëköl kë tö a' tsaiëpa. Ì sulu kos wamblé ie'pa tö a' ki, ese nuí olo'yö ie'pa ki, e' ta a' nuí olo'yeraë Skëköl tö a' ki.

38 Kos a' tö ì mé s'malepa a, ekkë a' a' imerdane. E' kuëki ýi kakmú s'malepa a, etä iské merane Skëköl tö a' a. Erë ie' tö imerane a' a' tajë wës dakö'ukuö wà ièsö chië wotioule buaë iki wà iè dökä ikkö a' katötöë tsä tkënettsamitke es.”

39 Ñies Jesús tō ttē kleé ie'pa a i' es: “¿Wé a' wā isuule tō s'wōbla kē wawēr, ese tō ekōl wōbla kē wawēr ese ulà ièmi? ¿E'pa kē brutarmi bōlè k̄auk a'?”

40 Wé wōblarke ese kē dōr iwōbla'ukwak tsata. Mik iwōblaone, e' je' t̄a idōraē wēs iwōbla'ukwak es.

41 “Kaltak jchēla tsir tso' a' yami wōbla a, ese sué a' tō, erē ¿ì kuēkì kaltak bērie tso' a' wāk wōbla a, ese kē sūne a' wā?”

42 ¿Wēs a' ichèmi a' yami a: ‘A yami, s̄uyō kaltak jchēla tsir tso' be' wōbla a, e' yēttsa’? Erē kaltak bērie tso' a' wōbla a, e' kē sūne a' wā. ¡A' e' ò suluē! Kaltak bērie tso' a' wōbla a, ese yōttsa kēwe, es kaltak jchēla tsir tso' a' yami wōbla a, ese wērmi a' a' buaē yēttsa.

Kal buaē ena kal sulusi
(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

43 “Kal buaē kē wōrt̄a' kalwō suluie, ñies kal sulusi kē wōrt̄a' kalwō bua'ie.

44 Kal wērkewa iwō k̄i. Higowō ò uvawō ese kē shtet̄a'sō dika' kicha mik.

45 Ì bikeitsekēsō, ese ē chekesō. E' kuēkì wēm dōr buaē, ese er dōr buaē, e' kuēkì ie' serke buaē, ttō yēsēsē. Erē wēm dōr suluē, ese er dōr suluē, e' kuēkì ie' serke suluē, ttō suluē.

Uyuōkwak bōl
(Mateo 7.24-27)

46 “¿Ì kuēkì a' tō ye' kieke: ‘A Skēkēpa, a Skēkēpa,’ erē kē a' tō ye' ttē iuteku’?”

47 Yi dat̄se ye' ska', t̄a ye' ttō ttseke t̄a iwà iuteke, s̄uyō a' a' ichè tō wēs ese dōr.

48 Ese dōr wēs wēm ekōl tō u yué es. E' tō u chkì tōbié iskiē, k̄a dōr ak ē, ese a. Mik di' pone tajē, tkami u k̄i tajē, erē u kē minets̄er iwā, iyōule buaē e' kuēkì.

49 Erē yi tō ye' ttō ttsé erē kē iwà iuteku', ese dōr wēs wēm ekōl tō u yué, erē kē wā itōbinewa iskiē, tkékaitō jalējalē iyōk ē bata k̄i es. Mik di' pone tajē e' tkami u k̄i, et̄a u m̄its̄er iwā, kē ì at̄eia.

7

Jesús tō ñippōkwakpa wōkir ekōl e' kanè méso bua'wéne
(Mateo 8.5-13; Juan 4.43-54)

1 Mik Jesús tō s'wōbla'wé one, et̄a imiā demi Cafar-naúm.

2 Et̄a eē Roma ñippōkwakpa dōka cien, e' wōkir serke ekōl. E' kanè méso ekōl kirinewa tajē duōkewat̄ke. Iwōkir éna ie' dalēr tajē.

3 Mik ñippōkwakpa wōkir tō Jesús ttē ttsé, et̄a ie' tō iché judiowak kuēblupa welepa a: “A' yú Jesús ska' t̄a ichō ie' a: ‘Be' we'ikè sa' tō, be' shkō ñippōkwakpa wōkir, e' kanè méso ekōl duōke tajē, e' bua'ukne.’”

4-5 Mik ie'pa demi Jesús ska' t̄a ikkōchérak tajē ie' wōa:

—Ñippōkwakpa wōkir e' éna se' judiowak dalēr tajē. Ie' wāk tō se' ñi dapa'wo wé e' yuōk patkē se' a. E' kuēkì sa' a' t̄a buaē idir tō be' ie' k̄imè.

6 Et̄a Jesús miā ie'pa t̄a. Erē mik ie'pa dōkemitke ñippōkwakpa wōkir e' u a, et̄a ie' tō iyamipa welepa patkē ichōk Jesús a: “A kēkēpa, kē

be' e' tsiriük. Be' dör kékë tajë, e' dowa ye' u a, e' kë dör ye' siarla e' a.

⁷ E' kueki ye' kë dë'rö be' ska'. Erë ikëwö ë mú tã ye' kanè méso buardane.

⁸ Ye' wökirpa tã', e'pa ttö iütök ye' kawöta. Nies ye' dör ñippökwakpa tajë e'pa wökir, ie'pa kawöta ye' ttö iütök. Mik ye' tö eköl a icheke, 'Be' yú' tã imí. Eköl a ye' tö icheke, 'Be' dou' tã ide. Nies ye' tö icheke ye' kanè méso a, 'Íyi ú' tã iwéitö. Ye' iklö'wé tö be' wã kawö tã' íyi ulitane tsata, e' kueki ye' wã ijcher tö be' tö ikëwö mé, e' tã ye' kanè méso buardane."

⁹ Mik Jesús tö ttè e' ttsé, etã e' tö ie' tkiwëwã. Ie' wötréene tã ichéitö pë' dami ie' itöki e'pa a:

—Ye' ichè a' a tö Israel aleripa kos shua, kë yi kune ye' wã erblök ye' mik wes wëm i' es.

¹⁰ Etã mik ñippökwakpa wökir yamipa dene u a, etã ie'pa tö isué tö ikanè méso kirirke, e' buanene.

Alaköl eköl schö alà blënewã e' shké'wëkane Jesús tö

¹¹ E' ukuöki tã Jesús mía kã kiè Naín ee. Ie' dami ittökatapa tã, ñies pë' dami ie'pa tã tajë.

¹² Mik ie'pa de tsinet kã e' a, etã ie'pa isué tö tajë pë' datse, e' wã s'nu datse mi-cho wötëwã. Dëütö e' mì dör schö, ie' alà eköl ëme wëm, e' blënewã. Tajë kã e' wakpa tö ie' pablerami.

¹³ Mik Skëkëpa Jesús tö isué, etã ie' wa iwër siarë tã ichéitö ia:

—Kë be' iukia.

¹⁴ E' bet tã ie' dewã tsinet ka'la ki s'nu dami e' o'mik tã ka'la kèitö. Wëpa wã idami e'pa e' wöklö'wëwã. Jesús tö iché s'nu a:

—A duladula, be' a ye' tö ichè, ¡Be' e' koka!

¹⁵ E' bet tã s'nu shkenekane e' tkéser tã itté. Etã Jesús tö imé imí a.

¹⁶ Kos pë' tso' ie'pa tã e'pa suane tajë, Skëköl kikëka ie'pa tö tajë tã ichéakitö:

—Skëköl tteköl chök eköl, e' de se' shua.

Ñies ie'pa tö iché:

—Skëköl de se' dör ie' icha esepa kimuk.

¹⁷ Etã i wë Jesús tö e' tté bunekã tajë Judea ké kos e' a, ñies kã tso' Judea pamik e' a itté tinea.

Juan S'wöskuökwak ttökatapa de Jesús ska' ichakök (Mateo 11.2-19)

¹⁸ Juan S'wöskuökwak ttökatapa tö i kos weke Jesús tö, e' paké Juan tso' s'wöto wë a e' a. E' kueki ie' tö ie'pa bö kié

¹⁹ tã ichéitö ie'pa a:

—A' yú Skëkëpa Jesús a ichakök tö ¿be' dör wë pairine'bitü idi' wa s'blúie yëule tö idatse e', ö yi skã panëia sa' tö?

²⁰ Mik ie'pa de Jesús ska' ta ie'pa tö iché ie' a:

—Juan S'wöskuökwak tö sa' patké be' a ichakök tö ¿be' dör wë pairine'bitü idi' wa s'blúie

yëule tö idatse e', ö yi skà panèia sa' tö?

21 E' wōshā tā Jesús tö s'kirirke duè tsakīē wā, esepa bua'wé tajē. Nies s'tteke wimblupa sulusi tö, ena s'wōbla kē wawēr esepa bua'wéitō tajē.

22 E' ukuōki tā ie' tö iché Juan ttōkatapa bōl a:

—A' yúne Juan ska' tā i sué a' tö, i ttsé a' tö, e' kos pakō ie' a. Ichō ie' a tö s'wōbla kē wawēr esepa wōbla wawēnene; s'kraulewā kē shko esepa shkéne; wépa kiri'wēke lepra tö esepa buanene batse'nene; s'kukuō kē watsēr esepa watsēnene; s'duowā shkēnekāne; nīes Skékōl ttē buaē e' pakane s'siarēpa a.

23 ¡Yi kē yōki ye' sulune, ayēcha buaē ese!

24 Mik ie'pa míyalne, etā Jesús tö Juan ttē pakémitke pē' a, tā ichéitō ie'pa a: “Mik a' dērō ká sir poē wé kē yi serku' eē Juan sauk, etā ¿ima a' erbikō wēm wése suēmi a' tö? A' kē dērō wēm ēse, kabikeitsō wī a dià a wēs kua'kō wōppè siwā' tö es, ese sauk.

25 A' kē dērō wēm ese sauk, e' tā ¿wēm wése sauk a' dērō? A' kē dērō wēm e' paiō datsi' bua'buā wa, ese sauk. A' wā ijcher tö wépa e' paiō es ena iyi bua'buā tso' iwā tajē e' ttsē'woie buaē, esepa serke blu' u a.

26 Erē ¿wēm wése sauk a' dērō? A' dērō wēm dör Skékōl ttekōl ese sauk. Ye' tö a'

a iché tö mokī Juan dör Skékōl ttekōl, erē ie' kē dör e' ē. Ie' dör Skékōl ttekōl ese tsata.

27 Skékōl yēkuō kī itso' ki-tule wé Skékōl tö iché wé pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' a, e' tö iché i' es:

'Ye' tso'tke ye' ttē pakōkwak patkōk be' yōki kewe be' nālē yuōk.*

Skékōl ttē pakōkwak e' dör Juan.

28 Ye' iché a' a tö s'ditsō ulitane shūā, kē yi ku' Juan tsata. Erē i' blúie Skékōl tso', e' shūā yi dör ēsela, ese dör ie' tsata.”

29 (Mik pē' ulitane nīes inukōl shtōkwakpa Roma wōkirpa a, e'pa tö Jesús s'wōbla'wēke e' ttsé, etā ie'pa tö iché tö Skékōl ttē dör yēsyesē. Ie'pa dē' as Juan tö ie'pa wōskuō iwā kkachōie tö ie'pa tö Juan ttē klō'wé, e' kuēki ie'pa tö iché es.

30 Erē fariseowakpa ena s'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa kē wā Juan ttē klōne, e' kuēki ie' kē wā ie'pa wōsune, es ie'pa tö Skékōl er buaē chōke ie'pa a e' watéttsa.)

31 Jesús tö iché: “¿ima a' chēmi ye' tö? ¿Wēs a' dör?”

32 A' dör wēs ttē i' tö iché es: Ala'rla tso' inuk u itōki, Shabōtspa arke tajē tā iché iyamipa a: 'Sa' tö pulē bla'wé, erē a' kē klōtēne'; sa' tö s'eriar ttseitsté, erē a' kē iine'.

33 E' wā dör tö Juan S'wōskuōkwak de batsōtā', kē blo' yetā' tā a' tö iché tö aknama tso' ie' a.

* 7:27 Malaquías 3.1

³⁴ E' ukuök_i t_a ye' dör S'ditsö Alà, e' de kē batsöt_a', blo' yet_a', t_a a' tō ye' cheke tō ye' chkō tajē, blo' yè tajē, ñies tō ye' dör inuköl shtökwakpa ena pē' sulusipa malepa, esepa sini'.

³⁵ A' tō ye' cheke es erē isuērasō bulebök t_a tō wēpa serke wēs Skököl siwē tō ichè es, esepa dör yēs_yēsē."

Jesús m_ia upakök Simón dör fariseowak e' ska'

³⁶ Fariseowak eköl kiè Simón, e' tō Jesús kiè chkök ie' u a. E' kuēk_i Jesús m_ia ie' ska' t_a ie'pa e' tulēs_er chkök.

³⁷ Et_a alaköl sulusi serke k_a e' a, e' w_a ijchenew_a tō Jesús tso' chkök fariseowak e' u a. Ie' w_a kiō masmas de e' ukkuō yöule ák bua'buakiè alabastro ese wa.

³⁸ Ie' de dur Jesús ska', e' i_uke Jesús tsikka, iwör_io yēnane tajē Jesús klō k_i, e' pasiwēitō its_a wa, t_a Jesús klō wōalattsēmitō t_a kiō masmas tēitō Jesús klō k_i.

³⁹ Mik fariseowak tō Jesús kiè chkök e' tō alaköl sué, et_a ibikeitséitō: "Wēm w_i mú dör Skököl tteköl mok_i, e'ma ie' éna iarmi alaköl wēse tso' ie' kök. Ie' éna iarwami tō e' dör alaköl sulusi."

⁴⁰ Jesús iché ie' a:

—A Simón, ilè tso' ye' w_a yēnoie be' a.

Ie' i_uuté:

—A s'wōbla'ukwak, ichō ña.

⁴¹ Jesús tō iché:

—Wēm bōl ñarke inuköl peitökwak ulà a. Eköl ñarke cien skeyök (500), ièköl ñarke dabom skeyök (50).

⁴² Ie'pa bōl kē a ipator, e' kuēk_i inuköl peitökwak tō inu_i olo'yé ie'pa k_i. Ye' tō be' a ichakè tō ie'pa bōl, çwēne èk éna inuköl peitökwak dalërmi kibiie?

⁴³ Ie' i_uuté:

—Ye' a t_a, wēne nu_i olone kibiie e' èk.

Jesús tō iché:

—Buaë be' i_uuté.

⁴⁴ Et_a Jesús tō alaköl sué t_a ichéitō Simón a:

—Alaköl i' sa_u. Mik ye' dew_a be' u a, et_a be' kē w_a ye' a di' mēne ye' klō skuoie, erē alaköl i' tō ye' klō skué iwör_io wa t_a ipasiwēitō its_a wa.

⁴⁵ Be' kē w_a ye' shkeone wōalattsè wa wēs s'wōblar es. Erē ie' dew_a ié, et_a ie' tō ye' klō wōalattsēmi tajē.

⁴⁶ Be' kē w_a kiō èsela, e' tēne ye' wōkir k_i wēs s'wōblar es. Erē ie' tō kiō masmas tuè darèrèè ese té ye' klō k_i.

⁴⁷ E' kuēk_i ye' ichè be' a tō ie' éna ye' dalër tajē e' wa iwēnew_a tō i sulu wamblé ie' tō tajē, e' nu_i olone ie' k_i. Erē wēpa kē éna ye' dalërta' tajē, e' wa iwēnew_a tō esepa k_i inu_i olone elkela è.

⁴⁸ E' ukuök_i t_a ie' iché alaköl e' a:

—I sulu kos wamblé be' tō e' nu_i olone be' k_i.

⁴⁹ Imalepa kiule chkök ñies tso' eē, e'pa ñi chakérak:

—A' ichè çyi ie' dör e' ttō es? Skököl è a se' nu_i olo'yarmi.

⁵⁰ Erē ie' tō alaköl a iché:

—Be' erblé ye' mik, e' tō be' tsatkée. Be' yúne bērē.

8

Alakōlpa tō Jesús k_imé

1 E' ukuök_i t_a Jesús mí_a ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakök ká blublu ena ká tsitsir tso' e' a. Ie' ttekölpa tsá dabom eyök k_i böl, e'pa shköke ie' t_a.

2 Ñies alakölpa welepa buao'ne ie' t_o, e'pa shköke ie' t_a. E'pa welepa bak weinuk wimblupa sulusi w_a, ñies duè w_a. Ie'pa eköl, kiè María Magdala wak, e' a aknamapa ye'ttsaitö dök_a kul.

3 Ñies Juana dör Cuza alaköl, e' shköke ie' t_a. Cuza dör Herodes dali kkö' nukwak. Ñies Susana ena alakölpa malepa taië shköke ie' t_a. Ie'pa t_o Jesús ena ittökatapa kimeke taië, ì tso' ie'pa w_a ese wa.

Tè kuantk_okwak, e' paké

(Mateo 13.1-9; Marcos 4.1-9)

4 Pè' e' yélur iká k_i debitu taië Jesús ska'. Ie' t_o ie'pa a ittè kleé i' es:

5 Wëm mí_a eköl tè kuantk_okwak t_a ie' t_o iwö ppé ululu tè k_i* Mik ie' tso' iwö ppök, et_a ditsöwö wele anewa ñala ska' t_a pè' dakélor ik_i, e' t_o inátélur, ñies dù debitu t_o ikatéwa.

6 Ditsöwö wele anewa áklo a t_a e' kuölö t_a itskine buaë. Erè ká tsabe kè t_a ee, e' kuëk_i bet t_a isinew_a.

7 Ditsöwö wele anewa dika'chka shu_a. Dika'chka ena ditsöwö talane ñita, erè dika'chka e' alék_a ik_i.

8 Erè ditsöwö wele ane íyök bua'bu_a k_i, ese tskine talane wöne buaë. Iklö wele wöne dök_a cien eyök (100) elka elka.

Mik Jesús t_o iché on_e, et_a ik_i chéitö ie'pa a aneule: “¡A' éna ye' ttö ttsak, e'ma ikukueblö bua'ie!”

Ì kuëk_i Jesús t_o s'wöbla'weke kleaule

(Mateo 13.10-17; Marcos 4.10-12)

9 Jesús ttökatapa t_o ie' a ichaké:

—Ttè wakleébö, ¿ima e' wà dör?

10 Ie' t_o iché ie'pa a: “Ì blúie Skéköl tso' e' tté bléulew_a, e' kèwö meneat a' a ijchénioie. Erè pè' tso' taië kè éna ye' tté klö'wak, esepa a ye' t_o ikleeke as ie'pa t_o iweblö je', erè kè ie'pa a iwà wër, ñies as ie'pa t_o ittso' je', erè kè ie'pa a iwà ar.†

Tè kuantk_okwak tté e' wà paké Jesús t_o

(Mateo 13.18-23; Marcos 4.13-20)

11 “Ttè wakleéyö e' wà dör i' es: Skéköl tté pakèsö e' dör wës ditsöwö kuantkèsö es.

12 Pè' welepa t_a itk_omi wës itka ditsöwö anewa ñala ska' ñe' t_a itka es. Esepa t_o Skéköl tté ttsé, erè bé de ie'pa ska' t_a iyéttsaitö ie'pa er a as ie'pa kè t_o iklö'ù t_a itsatk_e.

13 Welepa skà t_a itk_omi wës itka ditsöwö anewa áklo a ñe' t_a itka es. Esepa t_o Skéköl tté ttsé t_a iklö'wérakitö ttsé'ne buaë wa erè ekuölö ë. Ie'pa kè a e' tkérw_a darèrèè Skéköl tté a. Mik ie'pa weinemitke ie' tté kuëk_i, et_a ie'pa anemine tottola.

14 Welepa skà t_a itk_omi wës itka ditsöwö anewa dika'chka shu_a ñe' t_a itka es. Esepa t_o

* **8:5 tè kuantk_okwak ppé ululu:** Ie'pa wöblar tè kuantk_okwak wö ppélur tè k_os e' k_i. † **8:10** Isaías 6.9

Skëköl ttè ttsé, erë ie'pa tō íyí tso' ká' i' kī e' bikeitseke kibiie. Ie'pa er me'rie inuköl ena ì tso' ká' ikī tō s'ttsé'weke buaë ese kī. Ese kōs tō Skëköl ttè kui'wéwá ie'pa er a, ta ie'pa kē sene buaë Skëköl ttè a.

15 Erë welepa skà ta itkōke wes itka ditsōwō anewa íyōk buaë kī ñe' ta itka es. Esepa tō Skëköl ttè ttsé ta iklö'wé er buaë wa mokī. Ie'pa tō iuteke buaë ta iwà dalöiekerakitō kekraë. E' kuekī ie'pa tō ì buaë kōs ese wé wes Skëköl kī ikiane es.

Bö'wō tté
(*Marcos 4.21-25*)

16 "Mik bö'wō wōtskékašō, etā kē sō ipabikepawā, kē sō ipatkepawā ka' dikīa. E' skéie itkekeka kákke s'yamipa datse esepa wō a ká ñi'wojie.

17 Es ñies ttè tso' blëulewā j'ñe ta, ese jcherdawā suli-tane wā aishkuō ta. Ì ché ye' tō, e' kē wà ane ie'pa éna j'ñe ta, erë e' wà ardaë ie'pa éna aishkuō ta.

18 "Yi e' yuak buaë ye' ttè wa, ese a ikī meraëyō as ie' éna iwà ar buaë. Erë yi kē e' yuak ye' ttè wa, ì bikeitsé ese tō tō ane iéna, e' kōs yërdattsane iyōkī. E' kuekī ye' ttō kukueblō a' tō bua'ie."

Jesús mì ena ie' òlpa debitu ie' weblök
(*Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35*)

19 Etā Jesús mì ena ièlpa ena ikutapa e'pa debitu ie' we-blök. Erë ie' tkër wé pè' tso' taië e' shua, e' kuekī ie'pa kē dè'wā ie' ska'.

20 E' biyō ché yile tō ie' a:

—Be' mì ena be' èlpa ena be' kutapa e'pa shkō be' weblök.

21 Ie' tō iuté:

—Èkëkë, erë ye' tō a' a ichè tō wépa tō Skëköl ttè ttsé ta iwà iutéitō, esepa dör wes ye' mì ena ye' èlpa ena ye' kutapa es.

Siwā' taië e' wöklö'wé Jesús tō
(*Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41*)

22 Etökicha ta Jesús e' iéka kanò a ittōkatapa ta, ta ichéitō ie'pa a:

—Mishka batsōri wışhet.

Etā ie'pa míyal.

23 Ie'pa mirwāia ta ie' kapowā kanò a. E' dalewa siwā' batsineka taië tō di' uyéka taië ta kanò a di' iënekāmi katsirkewatke.

24 E' kuekī ie'pa tō itī'wéka ta ichérakitō ia:

—jA s'wöbla'ukwak! jA s'wöbla'ukwak! jSe' duölurmi!

Etā ie' e' kéka ta siwā' ena di' yōli uñéitō ta iwöklönewa míane alamië.

25 E' ukuökī ta ie' tō iché ie'pa a:

—¿Wes a' erblöke ye' mik, e' de?

Erë ie'pa suanéka taië, tkinewā taië ta iñi chakéka:

—¿Yi dör wëm wí? jE' ttō dalöie di' tō ena siwā' tō!

Wëm eköl a aknamapa tso' taië e' bua'wéne Jesús tō
(*Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20*)

26 E' ukuökī ta ie'pa mía demi ká kiè Gerasa atë batsōri wışhet Galilea wōshāë eë.

27 Mik Jesús e' yéttsa de ká sí kī, etā wëm eköl de ie' ska', e' a

aknamapa tso'. Ie' dör Gerasa wak. Iaiäe ie' sene'mi sume, kë serku'ia u a, ie' serke pö a.

²⁸ Mik ie' tö Jesús sué, etä ie' anekä taië tä ie' tkéwa kuchë ki. Ie' iché Jesús a:

—A Jesús, be' dör Skököl dör iyi ulitane tsatä e' alà. ¿Iök be' de ye' tsiriuk? Ye' múat bërë. Ye' kköchö taië be' a tö kë ye' we'ikar.

²⁹ Jesús tö ichétke wimblu sulusi a kewe: “Be' e' yöttsa wëm sē a.” E' kuëki wimblu tö ie' a iché es. Iaiäe ie' we'ikbitu aknama tö. Kekraë aknama tö ie' wö aliweke. E' kuëki pë' tö ie' muëke iulà a iklö a tabechka daloie wa, erë e' batsélor ie' tö tottola tä aknama tö ie' kí aliwéka patkëmi wé kë yi serku' ese ska'.

³⁰ Etä Jesús tö ie' a ichaké:

—¿Ima be' kiè?

Ie' iiuté:

—Ye' kiè Taië Wakpa.

Ie' a aknamapa tso' taië, e' kuëki ie' tö iuté es.

³¹ Ie'pa kköchöke taië Jesús a: “Kë sa' patkarmi kauk taië tso' iskië e' a.”

³² Tsinet kabata kuli' a köchi iëter taië chkök, e' kuëki wimblupa kköchöke Jesús a: “Kawö mú sa' a e' tiukwa köchipa jai a.” Jesús tö ikéwö mé ie'pa a.

³³ Etä ie'pa e' yélur wëm a tä ie' tiélur köchipa a. Köchi kos ponekätunemirak ká spé mik brutolonemi batsöri a tä ee iduolur.

³⁴ Mik köchi kkö'nukwakpa tö isué, etä itkayalmi tä itté ppëkarakitö ká e' wa'ñe.

³⁵ Pë' de taië iweblök tö i tka. Mik ie'pa de Jesús ska', etä wëm a aknamapa yërulune taië, e' sué ie'pa tö itkër Jesús wörki datsi' iéne éna ká anene buaë. E' tö ie'pa suawé.

³⁶ Wépa tö i tka e' sué, e'pa tö ipaké ie'pa a tö wes wëm a aknamapa bak e' buanene.

³⁷ Ká e' wakpa ulitane suane taië, e' kuëki ie'pa kköché Jesús a: “Be' e' yöttsa sa' ká a.” Etä Jesús e' iékä kanö a ittökäta tä imiatke.

³⁸ Etä wëm a aknamapa yërulune e' kköché Jesús a: “Ye' shkakmi be' tä.” Erë Jesús tö iiuté:

—Au, be' e' tsúat.

³⁹ Be' yúne be' u a tä i kos wé Skököl tö be' a, e' pakö sulitane a.

Tä ie' mia, tä i kos buaë wé Jesús tö ie' a, e' pakéitö sultane a.

Jesús tö Jairo alà busi shké'wékane ñies alaköl bua'wéneitö eköl

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

⁴⁰ Mik Jesús dene batsöri ioshet, etä pë' tso' taië ie' panuk, e' kuëki ie'pa tö ie' kiéwa ttsë'ne bua' wa.

⁴¹ Etä wëm eköl kiè Jairo e' de. Ie' dör judiowak ñi dapa'wo wé e' wökir eköl. Ie' e' téwa wöwakköt Jesús wörki tä ikköchöke taië ie' a: “Mishka bet ye' u a.”

⁴² Jairo alà dör ekla ë wák dör alaköl ki duas tso' dabom eyök ki bök ulatök (12), e' duökewatke.

Jesús miriä, e' dalewa taië pë' dami, e' tērdami ie' mik.

43 E'pa shuä alaköl dami eköl e' du'mi alakölpa duè wä e' kī duas de dabom eyök kī bök (12). Ì kōs tso' ie' wä e' ewēwaitō yēs s'kapeyōkwak kī, erē kē yi ā ibuanene.

44 Ie' dewä tsinet Jesús tsi kker tā idatsi' bata kéwaitō. E' wōshā tā ipē wōklōne tā ibuanene buaë.

45 Etä Jesús tō ichaké:

—¿Yi tō ye' ké?

Sulitane tō iché:

—Kē sa' wä be' kàne.

Pedro tō iché iä:

—A s'wōbla'ukwak, pë' tso' taië e' tērdami be' mik.

46 Erē Jesús tō iché:

—Ye' ittse' tō ilè tka ye' diché wa. E' kuëki ye' wä ijcher tō yile tō ye' ké.

47 Mik alaköl buanene, e' tō isué tō kē ie' ā e' blēnukia tā ide Jesús ska' painéka taië suane wa. Ie' e' tkéwa kuchē kī Jesús wörki tā ie' e' chéka sulitane kukua tō ì kuëki Jesús kéwaitō. Ie' tō iché: “Mik ye' tō be' kéwa, e' wōshäe tā ye' buanene.”

48 Jesús tō iché iä:

—A alà busi, be' erblé ye' mik, e' kuëki be' buanene. Be' yúne bërë.

49 Ie' ttōkeia alaköl tā, e' dalewa eköl bīte Jairo u ā, e' debitū tā iché Jairo ā:

—Be' alà busi blēnewatke. S'wōbla'ukwak kē tsiriwariä.

50 Mik e' ttsé Jesús tō, etä ie' tō iché Jairo ā:

—Kē be' tkinuk. Be' erblö ye' mik ë, be' alà busila buardane.

51 Mik ie'pa de Jairo u ā, etä Jesús kē wä yi kàne shkōkwä wé busila nu me'r eë. Pedro ena Santiago ena Juan ena alà yé ena imì, e'pa ë kiéwaitō e' ta.

52 E' dalewa sulitane iūke alárke taië. Erē Jesús tō ie'pa ā iché:

—Kē a' iūkia. Busila kē du'wä, ikapōme'r ë.

53 Sulitane wä ijcher tō busila duowa, e' kuëki ie'pa tō ie' wayuékā jañeitséka taië.

54 Erē Jesús tō busila ulà klō'wéwa, tā iché ie' ā:

—¡A tayëla, be' e' kōka!

55 Etä ishkenekane, e' bet tā ie' e' kéka tā Jesús tō iché ie'pa ā:

—Itiö.

56 Iyë ena imì tkirulune iweblök. Etä Jesús tō iché ie'pa ā:

—Ì tka ië, e' kē char yi ā.

9

Jesús tō ittōkatapa patké s'wōbla'uk

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

1 Jesús tō ittōkatapa dabom eyök kī bōl e'pa dapa'wé tā diché méitō ie'pa ā aknamapa ulitane trë'woyal. Ñies kawō méitō ie'pa ā s'kirirke bua'wone.

2 Ipatkérak ì blúie Skëköl tso' e' tté buaë pakök ñies s'buawukne.

3 Tā ie' tō iché ie'pa ā:

—Mik a' mi'ke, etä kē ì tsarmi. Shko kéli, sku', íyi ñanoie, inuköl, datsi' skà, ese kōs kē tsarmi.

4 Mik yile tö a' a' iché a' kapörö, etä a' tso' ká e' a' e' dalewa a' kapörö ie' u' ä a'.

5 Etä ká wele wakpa kë wa a' kinewa, e' ta' a' e' yölur ká e' a, ta' kapo tso' a' klöttö mik, e' ppöo a' tö. E' tö ie'pa a' ikkacherae tö ie'pa dör Skököl bolökpa.

6 Etä ie'pa míyal judiowak ké tsitsir kos a' Skököl tté buae pakök ñies s'kirirke bua'ukne.

Herodes tö ibikeitséka taië tö yi dör Jesús

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

7-8 Herodes dör Galilea wökir, mik e' tö i' kos weke Jesús tö e' tté ttsé, etä ie' tö ibikeitséka taië tö yi dör Jesús. Welepa tö icheke tö Jesús dör Juan S'wöskuökwak kötewa e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skököl tteköl bak kié Elías e' shkenekane. Welepa tö icheke tö ie' dör Skököl ttekölpa ská bak esepa wele shkenekane.

9 Erë Herodes tö iché:

—Ye' wák tö Juan kuli' tökök patké, e' ta' wëm tté ttséyo tso' iyi uk taië s'tkiwë ekkë ze' dör yi?

E' kuëki Herodes éna suluë Jesús suakwa.

Pë' döka mil skeyök e'pa tié Jesús tö

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

10 Mik Jesús ttekölpa tsá e'pa dene, etä i' kos wé ie'pa tö, e' pakéne ie'pa tö Jesús a. Etä Jesús tö ie'pa kiémi e' ta' dö tsinet ká kié Betsaida wé kë yi serku' eë.

11 Erë mik pë' malepa wa ijchenewa, etä ie'pa mí itöki ta' ie'pa kiéwaitö buae. I' blúie Skököl tso' e' tté buae paké ie' tö ie'pa a' ñies s'kirirke bua'wéneitö.

12 Mik ká tuirketke, etä Jesús ttökatapa dabom eyök kí bül (12) e'pa de ie' ska' ta' ichéakitö ia:

—Ká i' ki' kë i' ku' katanoie ñanoie, e' kuëki ie'pa yuömi as ie'pa mi' ká tso' tsinet ena pë' serke tsinet esepa ska' chke tauk ñe ena kapökrö.

13 Jesús tö ie'pa a' iché:

—Ie'pa tiö a' tö.

Ie'pa tö iüté:

—Sa' wa pan skel ena nima bötö e' ä tso'. Kë sa' mine iki tauk, e' ta' i' tso' sa' wa e' kë dökkä ie'pa taië ekkëpa tioie.

14 Wëpa tso' eë döka mil skeyök (5000), e' kuëki ittökatapa tö iché es. Erë Jesús tö ie'pa a' iché:

—A' tö ie'pa kö e' tkökser iski ek tsini ek tsini dabom skeyök (50) dabom skeyök.

15 Es ie'pa tö iwé ta' pë' ulitane e' tkëser.

16 E' ukuöki ta' ie' tö pan skel ena nima bötö, e' klö'wé ta' iká sué ká jai a' ta' wëstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta' ie' tö pan ena nima blaté mé ittökatapa a' as ie'pa tö iwatiö pë' a.

17 Mik ie'pa chké de wë, etä ibata ate, e' shtéakitö iëne döka kköla dabom eyök ki' böc (12).

Pedro tö iché tö Jesús dör wëpairine'bitu'idi' wa s'blúie e' (Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

18 Etökicha ta Jesús tso' ittökatapa ë ta. Ie' tso' S'yë ta ttök, ta ee ie' tö ie'pa a ichaké:
—¿Ima pë' tö ichè tö ye' dör yi?

19 Ie'pa tö iüté:

—Welepa tö icheke tö be' dör Juan S'wöskuökwak. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl tteköl bak kië Elías e' shkenekane. Welepa skà tö icheke tö be' dör Skëköl ttekölpa bak ká iaiäe e' wele shkenekane.

20 Ie' tö ie'pa a ichaké:

—Erë ¿ima a' ichè, ye' dör yi?

Pedro tö iüté:

—Be' dör wé pairine'bitu idi' wa sa' blúie e'.

Jesús e' biyö ché tö ie' tterawa

(Mateo 16.20-28; Marcos 8.30-9.1)

21 Erë Jesús kë wa ie'pa kàne yi a ichök yi dör ie'.

22 Ñies ie' tö iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' weirdäe taië. Judiowak kuëblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk tte dalöiëno wa wakpa tö ye' waterattsä. Ye' tterawa, e' kî ká de mañat etä ye' shkerdakane.

23-24 E' ukuöki ta ie' tö iché ie'pa ulitane a:

—Yi e' tsatkak ittëwa yöki, ese kë ulà a sene michoë döpa. Erë yi e' mettsä ttëwa ye' dalërmik, ese ulà a idöraë. E' kuëki yi e' yuak ye' ttökataie, ese kë kàne tkinukia e' kî. E' skéie kekraë ikawöta e' chök dö ittëwa wötëulewa krus mik ekkë. Es ie' kawöta shkök ye' itöki.

25 Ýyi ulitane tso' ká i' a, e' de a' ulà a, erë sene michoë kë dë' a' ulà a, e' ta e' dör ¿ie bua' a' a'?

26 Mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene ye' olo wa, ñies ye' Yë olo wa, ñies ibiyöchökwakpa batse'r e'pa olo wa, etä wépa jaëne ye' kî, esepa kî ye' jaërdaë ñies.

27 Mokî ye' tö a' a iché tö a' tso' ië, e' welepa tö i blúie Skëköl tso' e' suëraë kam iblërulur e' yöki.

Jesús tö ilo ta' taië e' kkaché ittökatapa a

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

28 E' kî ká de pàköl (8) ulatök, etä Jesús miä kabata a ttök S'yë ta. Pedro ena Juan ena Santiago e'pa mítser iwä e' ta.

29 Ie' tso' ttök S'yë ta, etä iwö manenetsä miä kuä'kî dalölöë ñies idatsi' miä saruruë wöñarke dalölöë.

30 E' wöshä ta wépa de iëter böi tso' ttök ie' ta. Ie'pa dör Skëköl ttekölpa bak ká iaiäe kië Moisés ena Elías e'pa.

31 Ie'pa olo bunekä taië dalölöë. Ie'pa iëter kapakök Jesús ta wes ie' tterawa pë' tö Jerusalén as iwà tkö wes Skëköl kî ikiane es.

32 Pedro ena iyamipa böi, e'pa tteke kapëwa tö taië. Erë mik ie'pa ti'nekane bua'ie, etä ie'pa tö Jesús olo taië e' suë, ñies wépa böi iëter ttök ie' ta e'pa suërakitö.

33 Mik Moisés ena Elías mitkene, etä Pedro tö iché Jesús a:

—A S'wöbla'ukwak, buaë se' tso' ie. Sú sa' tö úla yuèka mañatkuela, etkue be' a, etkue Moisés a, etkue Elías a.

Erë ì cheke Pedro tö e' wà kě ane ie' éna.

³⁴ Pedro ttökeia, e' wö shà ta mochka tö ie'pa kitéwa. E' tö ie'pa suawé taië.

³⁵ Mochka shua ie'pa tö ttö ttsé tö ichè: “Se dör ye' alà, e' pairi'bitubak ye' tö idi' wa a' blúie. Ie' ttö iutö.”

³⁶ Mik ie'pa tö ttè e' ttsé, eta ie'pa tö isué tö Jesús ate dur ekörla. Erë ì ttsé ie'pa tö, ì sué ie'pa tö, e' blé ie'pa tö ier a, kě ie'pa wà ipakane yi a dö aishkuö ta.

Duladula eköl tteke aknama tö e' bua'wéne Jesús tö

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Bule es ta ie'pa tso' kabata a e'pa biteyal, eta taië pè' de Jesús ñaletsuk.

³⁸ E' shua wëm tso' eköl, e' tö iché aneule:

—A s'wöbla'ukwak, be' we'ikèyö, ye' aladulaköl sau, e' dör ye' alà eköl è.

³⁹ Mik wimblu sulusi tö ie' éna ká chówéwa, eta ie' aneka taië, painéka katötöë, ta ikkō a ishuya deka taië. Kekraë ie' we'ikekeitö siarè. Wimblu kě éna ie' akwa.

⁴⁰ Ye' kköché taië be' ttökatapa a tö wimblu trè'úshkar erë kě ie'pa a ione.

⁴¹ Jesús tö iché ie'pa ulitane a:

—A' wakpa kě erblöta' Skököl mik, a' kě éna ká ane. ¿Mik ye' sermirö a' ta? ¿Kos ye' tö a' dalè'ttsemirö? Be' alà tsúbitu ña.

⁴² Mik duladula de tsinet, eta aknama tö ie' éna ká chówéwa kéu iski ta ipainéka taië. Erë Jesús tö wimblu sulusi uñé trè'wéshkar ta duladula bua'wéneitö méneitö iyé a.

⁴³ I' buaë wé Skököl tö idiché taië wa e' tö ie'pa ulitane tkiwéwa.

Jesús skà e' biyö chéne tö itterawa

(Mateo 17.22-23; Marcos 9.30-32)

I' buaë wé Jesús tö, e' chekeia ie'pa tö ñi a, e' dalewa ie' tö iché ittökatapa a:

⁴⁴ —I' cheke ye' tö a' a, e' ttsö buaë, kě a' éna ichökwa: Ye' dör S'ditsö Alà, e' wömerdattsá pè' ulà a.

⁴⁵ Erë ì ché ie' tö e' bléulewa ie'pa yöki, e' kuëki ie'pa kě éna iwà ane. Nies ie'pa suane ichakök tö ima iwà dör.

Yi dör ibua'ie Skököl wöa

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶ E' ukuöki ta Jesús ttökatapa ñi iutökerak tö ie'pa shua yi dömi ibua'ie imalepa tsatá.

⁴⁷ I' bikeitsök ie'pa tso', e' suéwa Jesús tö, e' kuëki ie' tö alala kié eköl duéser ie' o' mik

⁴⁸ ta ichéitö ie'pa a:

—A' shua yi e' wöéwa imalepa dikia diöshet ese dör ibua'ie. E' kuëki yi tö alala i'se kiéwa ye' ttö wa, ese tö ye' wák kiéwa. Es ñies yi tö ye' kiéwa, ese tö yi tö ye' patkè'bitu, e' kiéwa.

Yi kě ku' ñippök se' ta ese tö se' bikeitseke er bua' wa (Marcos 9.38-40)

49 Juan tö iché Jesús a:

—A s'wöbla ukwak, wëm sué sa' tö eköl, e' tö aknama trë'wéyal be' ttö wa. Erë ie' kě ku' se' ta, e' kueki sa' tö iché ia tö kě iwaria.

50 Jesús tö iiuté:

—Yi kě ku' ñippök se' ta, ese tso' se' ta. E' kueki kě iwöklö'war.

Santiago ena Juan e'pa uñé Jesús tö

51 Jesús mi'kekane ká jai a, e' kėwö dökewatke, eta Jesús tö ibikeitsé tö ye' mía diché wa Jerusalén, ta imía.

52 Ie' tö wëpa wëlepa patkëmi ie' yöki kewe u yulök kaporöie. Ie'pa mía demi ká tso' etk Samaria ee.

53 Erë Samaria wakpa wa ijcher tö Jesús ena ittökatapa mi'ke Jerusalén, e' kueki ie'pa kě wa ikinewa.

54 Mik Jesús ttökatapa kië Santiago ena Juan e'pa tö isué tö Samaria wakpa kě wa ie'pa kinewa, eta ie'pa tö Jesús a iché:

—A Skëkëpa, ¿be' ki ikiane tö sa' tö bö' kië ká jai a ie'pa ewowa?

55 Erë Jesús wötréene ie'pa sauk ta ie'pa uñitö.

56 E' ukuöki ta ie'pa mía ká skà tso' tsjinet ee.

Wëpa mañal e' yuak Jesús ttökatapaie

(Mateo 8.19-22)

57 Ie'pa mirwa ñala ki ta wëm eköl tö Jesús a iché:

—A këkëpa, ye' mi'ke be' ta ká wa'ñe wë be' mırö ee.

58 Jesús tö iiuté:

—Bakli' u ta', ñies dúla u ta', erë ye' dör S'ditsö Alà, e' kě wa u ta' senoie.

59 Jesús tö iché wëm eköl skà a:

—Mishka ye' ta.

Erë wëm tö iiuté:

—A këkëpa, kawö mú ña, mik ye' yé blërkewa e' nu wötökwa, e' ukuöki ta ye' mi'ke be' ta.

60 Jesús tö iiuté:

—Wëpa dör wes s'duulewa es Skëköl wöa, as esepa tö iyamipa nu wötö. Erë be' yú, i blúie Skëköl tso' e' tté pakök sulitane a.

61 Wëm eköl skà tö iché Jesús a:

—Ye' e' yuak be' ttökataie, erë kewe kawö mú ña shkoie e' chökät ye' yamipa a.

62 Jesús tö iiuté:

—Yi e' yué ye' ttökataie ta i kos méatütö ye' dalërmik, erë ibikeitséneitö taië, eta ese kě ki i blúie Skëköl tso' e' mène.

10

Jesús tö ittökatapa dabom kuryök ki böl (72) e'pa patkë

1 E' ukuöki ta Skëkëpa Jesús tö ittökatapa skà shushtë doka dabom kuryök ki böl (72) patkëmi ie' yöki kewe böl böl wë ie' mi'ke ese ska'.

2 Ie' tö iché ie'pa a: “Moki pë' tso' taië e' ki Skëköl ttë buaë kiane ttsè. Esepa dör wes iyiwö tso'tke wë'iaë shtë es, erë ishtökwakpa kě dör taië. E' kueki a' tö ikiö kanè wák a tö ishtökwakpa patkö.

³ A' yú. Ye' tso' a' patkòk ye' ttè pakòk pè' shuà wēs obejala èmi namu tso' tajè, ese shuà es.

⁴ Inukòl skúla ena dali skú ena klòkkuò skà, ese kòs kē tsarmi yēs. Nies yi kué a' tò ñala wa, ese kē ta' a' ttòk tajè.

⁵ Mik a' dewa yile ska', eta kewe ichō ie'pa a' tò 'Skèkòl er buaè chō a' a.'

⁶ Ie'pa tò a' kiéwa er bua' wa, e' ta' Skèkòl er buaè chōraè ie'pa a'. Erè kē idör es, e' ta' Skèkòl kē er buaè chōpa ie'pa a'.

⁷ Ie'pa tò a' kiéwa buaè, e' ta' a' e' tsúat u e' a'. Ttè tso' e' tò ichè i' es: 'Kaneblòkwak chkōmi i' kanewekeitō e' ské wa.' E' kuèki i' meke ie'pa tò a' a' ñè yè, e' ñú, e' yó. U e' ã a' a' e' tsúat a' tso' ká e' a' e' dalewa.

⁸ Ká wé a' demi ta' ká e' wakpa tò a' kiéwa buaè, e' ta' i' mekeitō a' a' ñè e' ñú.

⁹ Ie'pa duòke, e' ta' e'pa bua'üne. Nies ichō ie'pa a': 'Ì blúie Skèkòl tso' e' kèwō dewatke tsinet a' o'mik.'

¹⁰ Erè ká wele wakpa kē wa a' kinewa, e' ta' a' yú ie'pa ñala wa ta' ichō ie'pa a':

¹¹ 'A' kapo tso' sa' klöttō mik, e' ppée sa' tò iwà kka-choie tò a' dör Skèkòl bolòkpa. Erè a' wa ijchenú tò i' blúie Skèkòl tso' e' kèwō dewatke tsinet a' o'mik.'

¹² Ye' tò a' a' ichè tò mik Skèkòl tò a' chakeketke inuí kī aishkuò ta, eta' ká e' wakpa weirdaè siarè Sodoma wakpa bak senuk suluè e'pa tsata.

Ká mañat wakpa weirdaè

siarè

(Mateo 11.20-24)

¹³ "A Corazín wakpa, a Bet-saida wakpa, iwěstela ina a' ta! Ì kē or yi a' ese wé ye' tò tajè a' wòrkī, erè kē a' er maneone. E' úpa ye' tò Tiro ena Sidón e' wakpa wòrkī, e'ma ká iaiäè ie'pa er maneobak. Ie'pa tò eriane datsi' ajaè ese iè'kabak, ñies ie'pa e' tkè'kabak muluchka kī iwà kkachōie tò ie'pa er mane'wé Skèkòl a'.

¹⁴ E' kuèki ye' tò ichè tò aishkuò ta' mik a' wòchakirketke a' nuí kī e' kèwō de, eta' a' wömerdattsa weinuk tajè shute Tiro ena Sidón wakpa tsata.

¹⁵ A Cafarnaúm wakpa, kē a' tò ibikeitsök tò a' mi'mitser ká jai a'. Ie' tò a' patkerami diöshet wé s'wimblu weirke ee."

¹⁶ Eta' Jesús tò ichè ittòkatapa a': "Yi tò a' ttò ttseke ta' iutekeitō, ñies ese tò ye' ttò ttseke ta' iutekeitō. Yi tò a' wateke, ñies ese tò ye' wateke. Nies yi tò ye' wateke, ese tò Skèkòl tò ye' patkè', e' wateke."

Jesús ttòkatapa dabom kuryök kī bøl (72) e'pa dene

¹⁷ E' ukuöki ta' Jesús ttòkatapa dōka dabom kuryök kī bøl (72) patkè' ie' tò, e'pa dene ttsè'nerak buaè. Ie'pa tò ichè ie' a':

—A Skèkèpa, aknamapa tò sa' ttò dalóie be' ttò wa.

¹⁸ Ie' tò ie'pa iuté:

—Tö. A' e' aléka Satanás kī je'. Ye' isué tò ie' batëshkar ká jai a' wēs alá wöñar es.

19 Ye' tō a' a diché mé e' aloka tkabē kī ena bachē' kī ñies e' aloka Satanás diché kī. Es kē ì tō a' we'ikepa.

20 Kē a' ttsē'nuk buaē wimblupa sulusi tō a' ttō dalöié, e' ē kuekī. E' skéie a' kiè tso' kitule ká jai a sene michoë yēkkuō kī, e' kuekī a' ttsē'nú buaē.

Jesús ttsē'ne buaē

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

21 Jesús tso'ia ttök ittökatapa ta, e' shua Wiköl Batse'r tō ie' ttsē'wé buaē shute. Ie' tō iché: "A ye' Yé, be' dör íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a e' Kéköl. Be' tō ttē ikkē blē'wa pē' wa siwa' jcher iskiē ena erbikō taiē esepa yöki. Erē ikkachéwabō s'ēsela a. Es be' kī ikiane, e' kuekī be' iwé es. E' kuekī be' kikékayō."

22 Jesús ttē S'yé ta one ta ichéitō pē' tso' eē e'pa a: "Ye' Yé tō íyi ulitane méat ye' ulà a. Ye' dör Skéköl Alà, kē yi wa ijcher mokī tō wes ye' dör, e' jcher ye' Yé ē wa. Ñies kē yi wa ijcher mokī tō wes ye' Yé dör, e' jcher ye' ē wa. Ñies wépa a ye' éna ikkachakwa esepa wa ijchermi."

23-24 Eta Jesús wötréene ittökatapa kke ta ichéitō ie'pa ē a: "Ye' tō a' a iché tō Skéköl ttekölpa taiē ena blu'pa bak ká iaiaē esepa taiē tō, ì sué a' tō, e' kkeyè' siarè sué, erē ie'pa kē wa isune. Ñies ì ttsé a' tō, e' kkeyè' siarè ie'pa tō ttsé, erē ie'pa kē wa ittšene. E' kuekī wépa tō ì sué a' tō e' sué, ayécha buaē esepa."

Samariawak buaē e' pakè

25 Etökicha ta s'wöbla'uk ttē dalöiéno wa ese eköl debitu Jesús ska', e' tō ie' a ichaké itsaioie:

—A s'wöbla'ukwak, ¿ì wèmi ye' tō as sene michoë dō ye' ulà a?

26 Jesús tō ie' a ichaké ñies:

—¿ì tso' kitule Skéköl yēkkuō kī? ¿Ima e' wà dör be' a?

27 Eta s'wöbla'ukwak tō iiüté:

—Skéköl yēkkuō tō iché: 'Skéköl dalëritsō a' er kos wa, a' wák kos wa, a' diché kos wa, ena a' erbikè kos wa.' Ñies e' tō iché: 'A malepa dalëritsō wes a' wákpa e' dalër es.'

28 Jesús tō iché ie' a:

—Be' tō iiüté buaē. Be' tō iwé es, e' ta sene michoë dōraē be' ulà a.

29 Erē ie' e' tsatkak ttē e' yöki, e' kuekī ie' tō Jesús a ichaké:

—Eta s'yamipa chē Skéköl yēkkuō tō, ¿esepa dör s'yamipa wése?

30 Eta Jesús tō iiüté ttē i' wa:

—Wēm eköl datse Jerusalén, e' micho Jericó, eta ñala wa akblökwakpa tō ie' klö'wéwa. Ì dami iwa kos dō idatsi' e' bléwarakitō. Ie' ppéraitō taiē ta imiyal. Ie' méat tēr ie'pa tō ñala ska', tsir eta iduowa.

31 Eta judiowak eköl dör sacerdote e' dami ñala e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule e' sué, eta ie' tkami bánet iyöki.

32 Es ñies judiowak skā eköl dör Leví aleri kanēblöke Skéköl wé a, e' dami ñala e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule, e' sué, eta ie' ñies tkami bánet iyöki.

33 Erë samariawakpa kē mik a' wödör, sueke a' tō suluë, esepa eköl dör wēm, e' dami ñalā e' kī. Mik ie' tō wēm tēr shka'ule e' sué, eta' ie' wa iwēr siarē.

34 Ie' de iska', ta wé ishka'ne e' paskuëitō vino wa, paikléitō kiō wa, ta ipatréwaítō datsi'tak wa. E' ukuōki ta ie' tō itkéka iwák burro kī tsémi wé s'kaporō ese wé a, ta ee ie' tō ikkō'néia ipasuëiā buaë.

35 Bule es ta samariawak tō s'kaporō wé, e' wák patuë inuköl dōka s'kaneblo ká böt e' ské ekkē, ta iché ie' a: 'Wēm shka'ule i' kkō'nú ña. Ilè kí tué be' tō ie' a, e' ta e' kī ye' tō be' patuerane mik ye' dene eta.'

36 Eta' Jesús tō ichaké s'wöbla'ukwak a:

—Wēm shka'wé ak-blökwakpa tō e' sué ie'pa mañal tō, ¿ie'pa wé tō idalëritsé moki wēs s'kawōta s'yamipa dalëritsök es?

37 S'wöbla'ukwak tō iüté:

—Wé tō isué er siarē wa e'.

Jesús tō ie' a iché:

—Es be' yú ta iú wēs samariawak tō iwé es.

Jesús mía Marta ena María ska'upakök

38 Jesús ena ittökatapa míyal ñalā wa dō Jerusalén, ta ie'pa de ká tsir ese a. Eë alaköl serke eköl kié Marta, e' tō Jesús kiéwa buaë ie' u a.

39 Marta ël, kié María, e' e' tkéwa tsinet Jesús ska', ta ì cheke Jesús tō e' ttsök ie' tkër.

40 Erë Marta wa kanè tso' taië iu a kanewè, e' kuëki ie' de Jesús ska' ta ichéitō ie' a:

—A Skëképa, ye' ël tō ye' méat ekörla u kanéuk, ¿e' kē kī be' tkine? Ichö ie' a tō ye' kimú.

41 Erë Jesús tō iüté:

—A Marta, a Marta, taië be' e' tkiuke kanè tso' taië be' u a e' kī,

42 erë íyi etkë, e' dör ibua'ie, e' shushté María tō wè. Kë yi tō iyepattsā iulā a.

11

Jesús tō ittökatapa wöbla'wé ttök S'yé ta

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

1 Etökicha ta Jesús tso' ttök S'yé ta. Mik ie' tté one, eta' ie' ttökatapa eköl tō ie' a iché:

—A Skëképa, Juan S'wöskuökwaq tō ittökatapa wöbla' ttök S'yé ta. Es ñies sa' wöbla'ú ttök S'yé ta.

2 Jesús tō ie'pa a iché:

—Mik a' ttöke S'yé ta, eta' ichö ie' a i' es:

'A Sa' Yé, as be' dalöiö sa' tō ì ulitane tsata.

As be' dō sa' blúie da'áie.

3 Chkè kiane sa' kī senoie, e' mú sa' a ká bit ekkē.

4 Sa' malepa kos e' nuì olo'yeta' sa' tō ie'pa kī, e' kuëki sa' nuì olo'yö sa' kī. Kë sa' marttsā tō ì sulu tō sa' erkiöü.'

5-6 Ñies ie' tō ie'pa wöbla'wé ttè i' wa:

—Sö ichèmi tō a' wele wa yami tso' eköl, ese ska' a' mía nañewe ká shaböts, ta a' tō iché ie' a: 'A yami, író ye' yami datse bānet, e' debitu ye' ska', erë ye' kē wa ì ta' mè ie' a. Be' we'ikèyö, pan peitö ña mañat.'

7 Be' yami e' tō a' iütèmi i' es: 'Kë ye' tsiriwar. Ukkö

wötēnewatke. Ye' ena ye' ala'r, sa' e' tēwatke kapōkwa. Ye' kē e' kōpaka ì muk be' a.'

8 Jesús tō iché ie'pa a tō u wák e' kē e' kōpaka chkè muk a' a, a' dör iyami e' è kueki. Erē a' tō ikié kröröe, kē wöklör ekkē, e' ta' ie' e' kōraka ta' ì kōs kiane a' ki, e' meraëitō a' a, a' tō ie' a' ikié kröröe e' kueki.

9-10 "Wépa tō íyi kié Skéköl a, esepa a imeraëitō. Wépa tō íyi yulē ie' ska' esepa tō ikueraë. Wépa tō ie' chaké, esepa kierawaitō weshke. E' kueki ì kiane a' ki e' kiö ie' a, etā ie' tō a' a imeraë; e' yulö ie' ska', etā a' tō ikueraë; ie' chakö, etā ie' tō a' kierawa weshke.

11 "Kē alà yē wéne tō tkabē mepa ilà a nima kiéitō e' skéie.

12 Ñies kē a' wéne tō bachē' mepa ilà a dakro sia' kiéitō e' skéie.

13 A' dör pē' suluë erē e' tō íyi buaë meke a' alà a. ¡E' yita buaë S'yē tso' ká jaì a e' tō Wiköl Batse'r meraë yi tō ie' a ikié ese a!"

Judiowak tō Jesús kkaté

(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)

14 Etökicha ta' Jesús tso' aknama trē'ukshkar wēm eköl a. Aknama tō wēm e' ttō wöblēō'wa. Mik aknama míā, etā wēm ttékane buaë. Wépa kōs tō isué, e'pa tkirulune iweblök.

15 Erē ie'pa welepa tō iché: "Beelzebú dör bë, e' diché wa ie' tō ie'pa trē'wekeyal."

16 Ie'pa welepa skà éna Jesús tsaiak, e' kueki ie'pa tō

ikié ie' a tō ì kē or yi a ese úitō iwà kkachoeie tō mokì ie' patkē'bitū Skéköl tō.

17 Erē ì bikeitseke ie'pa tō, e' suéwa ie' tō, e' kueki ie' tō ie'pa a iché:

"S'serke ká etkē ki, e' ñi bla-batsélor ta' ñippöke iwakpa è ñita, kē wöklör, e' ta' ie'pa wákpa è ñi eukewa kē diché ta'ia. Ñies ñi yamipa è e' kéka ñippök ñita, kē wöklör, e' ta' ie'pa sulunewa míā siarē.

18 Es ñies Satanás mú tō aknamapa trē'wéyal, e' ta' ie' tso' ñippök iwakpa è ta. ¿Wes ì blúie ie' tso' e' sermiiā? A' icheke tō aknamapa trē'wéyal ye' tō Beelzebú diché wa, e' kueki e' ché ye' tō.

19 Ye' tō itrē'úpayal Beelzebú diché wa, e'ma ¿yi diché wa a' klépa tō itrē'wéyalmi? Ie'pa kē a itrēnukyal Beelzebú diché wa. E' kueki ¿wes a' tō ye' kkatēmi tō ye' tō itrē'wekeyal Beelzebú diché wa? A' wakpa klépa tō iwà kkacheraë tō a' ttē kē dör mokì.

20 Aknamapa trē'wéyalyö Skéköl diché wa, e' ta' e' wà kiane yēnoie tō ì blúie Skéköl tso', e' kēwö dewatke a' a.

21 "Mik wēm diché taiē tō iu kkō'neke buaë tabè wa, ì wa, etā ie' íyi kōs tso' bléule buaë.

22 Erē mik wēm skà datse diché ta' taiē shutē ie' tsatā, ñippök ie' ta, etā e' e' aléka ikì ta' íyi mik ierblöke e' tsatkoie ena ì skà kōs tso' ie' wā, e' yéttsa seraa iyökì, ta

* 11:22 Ttē ì wa kiane chē tō Jesús e' aléka Satanás ki, e' kueki ie' tō aknamapa trē'wekeyal.

ikakmémiitō iyamipa a.*

²³ “Yi kē dōr ye' sini', ese dōr ye' bolök. Yi kē tō ye' kimè obeja kkō'nuk buaë, ese tō obeja po'wëkemi.

Aknama dene wëm a
(Mateo 12.43-45)

²⁴ “Mik wimblu sulusi trëshkar yile a, etā imiā ká sir poë wé kē yi ku' ese ska'. Ie' tso' ká yulök sēnoie, erë kē ie' wā ikune. E' kueki ie' ibikeitsé: ‘Ye' miane wé ye' trëshkar eë senuk.’

²⁵ Mik ie' demine wëm e' a, etā ie' tō isué tō wëm dōr wës u shūiriule buaë maneneë es.

²⁶ Etā ie' mīa iyamipa kī yulök dōka kul suluë shūte ie' tsata tā ie'pa kos de senuk wëm e' a. Wëm e' miane suluë shūte kenet tsata.”

Ayëcha buaë e' dōr yi

²⁷ Jesús tso' ttök, etā alaköl eköl dur ee, e' tō iché aneule:

—iAlaköl tō be' tsōo', be' ta-lao', ayëcha buaë e'!

²⁸ Erë ie' iūtē:

—iAyëcha buaë shūte, wépa tō Skëköl ttè ttsé tā idalöiekerakitō esepa!

Wépa dōr pë' suluë esepa kē tō Jesús tté klö'weta'

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

²⁹ Ie'pa kī ñi dapa'wé Jesús pamik, etā ie' tō iché ie'pa a: “A' dōr pë' suluë. A' tō ye' a ikieke tō i kē or yi a ese uyō iwà kkachoie tō mokī Skëköl tō ye' patkë'bitū. Erë ye' tō ilè weraë etökicha ëme iwà kka-choie, e' dōr wës Jonás tā ibak es.

³⁰ Ì bak Jonás tā e' tō iwà kkayë' Nínive wakpa a tō Skëköl tō ie' patkë'bitū ie'pa pattök. Es ñies, ye' dōr S'ditsö Alà, e' tō iwà kkacheraë a' a tō mokī Skëköl tō ye' patkë'bitū.

³¹ Aishkuö tā mik a' wöchakirketke a' nuī kī, etā alaköl datse ká bānet diwō tskirke e' o'mik† bak iká blúie, e' e' kōraka Skëköl wörki a' kkatök tō a' dōr pë' suluë. Ká iaiä ie' dë'bitū datse kamië shūte se' blú bak kiè Salomón wā íyi jcher tajë, e' ttö kīttsök. Erë i'ñe tā ye' dur a' shua, e' dōr Salomón tsata, erë a' kē tō ye' ttö iūtē. E' kueki alaköl e' tō a' kkatëraë.

³² Mik Jonás tō Nínive wakpa paut, e' tō ie'pa er mane'o'ttsa Skëköl a, erë i'ñe tā ye' dur íerö, e' dōr Jonás tsata, erë a' kē er mane'ù Skëköl a. E' kueki aishkuö tā mik a' wöchakirketke a' nuī kī, etā Nínive wakpa e' kōraka Skëköl wörki a' kkatök.

Se' wöbla buaë ena se' wöbla suluë

(Mateo 5.15; 6.22-23)

³³ “Kē yi tō bö'wō tskepaka tā ibléwaitō ö ipatkéwaitō kalkuö dikja. E' skéie se' tō itkekeka kákke se' yamipa datse e'pa wö a ká ñi'woie.

³⁴ Se' wöbla dōr wës bö'wō es se' chkà kos a. E' kueki se' wöbla dōr buaë, e' tā se' chkà kos e' a ká olo tā buaë. E' dōr wës se' er dōr buaë es, i kos yësyësë buaë, ese kī se' er me'rie. Erë se' wöbla dōr suluë, e' tā se' chkà kos e' tso' stui a. E' dōr wës se' er suluë

† 11:31 *diwō tskirke e' o'mik*: Si'kuaie ttè e' dōr sur. Kē se' wā ijcher tō ñma e' chëmisö bua'ie se' ttö wa.

es, ì kòs suluë, ese kî se' er me'rie.

³⁵ A' e' kkõ'nú buaë as a' kē e' kītō'ù tò a' wöbla wawër buaë, erē kē iwawër buaë.

³⁶ A' wöbla dör buaë, e' tã ì kòs buaë, ese wër buaë a' wa. E' dör wës a' serke wé bö'wö ñarke kekraë eë es, kē ku' stui a."

Wëstela ina fariseowakpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ta

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

³⁷ Mik Jesús tté one, etã fariseowak eköl tò ie' kiémi chkök iu a. Etã ie' míã demi eë e' tkésër mesa kulé kî.

³⁸ Erē fariseowak e' tò isuë tò kē ie' wã iulã pakõne wës ie'pa wöblar es, e' tò ie' tsiriwéka.

³⁹ E' kuëkî Jesús tò iché ie' a:

—A fariseowakpa, A' dör wës a' tkã' kòs pa skueke a' tò ikikke ë es. A' wër buaë, erē a' er suluë. A' dör ak-blökwakpa. A' kî s'yamipa íyi kòs e' kianettsã a' ë a.

⁴⁰ ¡A' kē éna ì ane yës! ¿A' kē wã ijcher tò Skëköl tò se' chkã yö', e' ë tò se' er yö'?

⁴¹ S'siarëpa kimú a' íyi wa, etã ì kòs atdaë maneneë a' a.

⁴² ¡A fariseowakpa, wëstela ina a' ta! Kãkõla tso' iëno chkè a' kiè menta ena ruda ena iskã tso', ese kòs tsã meke a' tò Skëköl a. Erē a' kē serku' yësyesë s'malepa ta. A' kē tò Skëköl dalëritsetã', e' uk a' kawõtã ñies.

⁴³ ¡A fariseowakpa, wëstela ina a' ta! Kula' tso' a' ñi dapa'wo wé a' kékëpa dalöiërtã' esepa a, ese kî a'

wöbatsö e' tkökser. A' kî ikiar tò a' shkë'wë wës kékëpa tajë shkë'wë es, wé pë' tso' tajë, e'pa wöwa.

⁴⁴ ¡Wëstela ina a' ta! A' dör wës pö tso' kē jcher yi wã e' bata kî s'shkörami es. Ishu dör ñã tajë alar suluë, e' kē alar ttsëne s'wã.

⁴⁵ S'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa, ese tso' eköl eë, e' tò iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, mik be' tò e' ché fariseowakpa a, etã ñies be' tso' sa' chök suluë.

⁴⁶ Jesús tò iüté:

—¡A s'wöbla'ukwak ttè dalöiëno wa wakpa, wëstela ina a' ta ñies! A' ttè dalöiëno tajë darërëë, ese meke a' tò s'malepa a' wã dalöië wës dali ekkeë iè s'kî es, erē a' ulatska ë kē tiëtã'wã a' tò ie'pa kimoie.

⁴⁷ “¡Wëstela ina a' ta! A' tò Skëköl ttekölpa bak kã iaiaë e'pa pö yuekene pa'ali, erē a' yëpa tò ie'pa kötulur.

⁴⁸ Es a' tso' iwã kkachök tò ì wamblë' a' yëpa tò, e' dör buaë a' a. A' yëpa tò ie'pa kötulur, tã ì ñe tã a' tò ie'pa pö yuekene buaë.

⁴⁹ “E' kuëkî Skëköl wã íyi jcher tajë, e' tò iyë'atbak: ‘Ye' tò ye' ttekölpa ena ye' ttè pakökwakpa patkeraë Israel aleripa a, etã e'pa wëlepa tterawã ie'pa tò, ñies wëlepa skã we'ikeraë ie'pa tò.’

⁵⁰ Skëköl ttekölpa tajë kötulur a' yëpa tò. Mik kã i' yöne kuaë,

⁵¹ etã Abel kötwa Caín tò. E' itökî a' yëpa bak tò Skëköl ttekölpa tajë kötmi. Iбата kötwarakitö e' dör Zacarías. E'

kötwa ie'pa tö ka' tso' íyi moka Skököl a e' ena iwé e' shusha. Skököl ttekölpa kos kötulurbak a' yépa tö, e' nuí kierané ie' tö a' ena wépa dör a' es, e'pa a. Moki ye' tö a' a ichè tö Skököl ttekölpa kos kötulur a' yépa bak e'pa tö, e' nuí kuéki a' ena wépa dör wes a' es, es-epa weirdaë siarë.

⁵² “A s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa, wéstela ina a' ta! A' wa Skököl yëkkuö tso', e' dör wes ukkö yottsä tso' es as se' wa ijcher tö wes Skököl dör. Erë e' kkëuk a' tso' a' malepa yöki. A' kë wa ijcher moki tö wes Skököl dör, ñies wépa ki e' kiane jchenoie, es-epa wöklö'weke a' tö as ie'pa kë wa ijcher.”

⁵³ Eta Jesús e' yéttsa u e' a. S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa ulunekä taië ie' ki. Ie'pa tö ie' chakémi taië ttè darërëë wa.

⁵⁴ Ie'pa éna ie' klö'wakwa ittè ki ikkatoie.

12

A' e' kkö'nú fariseowakpa yöki

(Mateo 10.26-27)

¹⁻³ Eta pé' dapane taië Jesús ska' dökä miles, e'pa térke ñi mik taië. Jesús tö ichémi ittökåtapa a kewe: “A' e' kkö'nú fariseowakpa pan wölöwoka yöki. E' wa kiane ché tö a' e' kkö'nú wes ie'pa ser e' yöki. Ie'pa e' wamlö suluë, erë ie' örak tö ie'pa dör buaë s'malepa tsata. Kë i ku' blëulewa ese kë kkayërpawa aishkuö ta. Ese kos jcherdane. I cheke a' tö

bikeitsè a' tö tö kë ittsëne, ese ttserane sulitane tö. I kos cheke a' tö asas ukkö wötëulewa shua, ese yërdane aneule sulitane kukua. E' kuéki a' e' kkö'nú as a' kë e' ö wes ie'pa es.

Yi yöki s'kawöta suanuk
(Mateo 10.28-31)

⁴ “A ye' yamipa, kë a' suanuk yi tö s'ttetä'wa esepa yöki. Ie'pa tö s'ttëwa, erë e' ukuöki ta kë wes ie'pa a se' onukia.

⁵ Erë súyö a' a ichè tö yi yöki a' ké suanuk. A' suanú Skököl yöki. Ie' tö a' ttëwami, e' ukuöki ta ie' wa diché ta' a' uyowa bö' ké a. Ye' tö iskà chène a' a, a' suanú ie' yöki.

⁶ “Dúla skel tuë tottola, inuköl böt wöshkila ë, erë ie'pa kë ska' Skököl er chöta'wa.

⁷ Ñies a' kë ska' ie' er chöpawa. Dö a' tsakö bitö tso' shtaoule ie' wa. Ie' a ta a' tuë taië tkökä dúla tso' taië ese tsata, e' kuéki kë a' suanuk.

Wépa kë jaëne Jesús ki

(Mateo 10.32-33; 10.19-20)

⁸ “Yi e' chö sulitane wörki tö ie' dör ye' dör S'ditsö Alà, e' ttökata, e' ta ese cheraëyö Skököl biyöchökwakpa wörki tö ie' dör ye' ttökata.

⁹ Erë yi tö iblé sulitane wörki tö ie' kë dör ye' ttökata, e' ta ñies ibleraëyö Skököl biyöchökwakpa wörki tö ie' kë dör ye' ttökata.

¹⁰ “Yi tö, ye' dör S'ditsö Alà, e' ché suluë, e' nuí olo'yèmi Skököl tö iki. Erë yi tö Wiköl Batse'r ché suluë, e' kë ki inui olorpa.

11 “Mik pè' tò a' klò'wéwə tsémi kkatè ye' ttè kuèkì judiowak ñì dapa'wə wé a' ö s'shulökwakpa wörki ö s'wökirpa wörki, etə kè a' tkinuk tò ì chèmi a' dör e' tsatkoie.

12 E' wöshə tə Wiköl Batse'r tò ttè eraè a' a' chè ie'pa a'.”

Inuköl blú eköl e' er me'rie inuköl è kì

13 Pè' dapané tajè e' eköl tò Jesús a' iché:

—A s'wöbla'ukwak, ichö ye' èl a' tò sa' yé íyi ukuö atə kəs e' blatöò, ye' icha mú ye' a'.

14 Jesús tò iutè:

—A wëm, ye' kè dör a' íyi shulökwak, ñies ye' kè dör a' íyi blatökwak.

15 Ñies Jesús tò iché:

—Sene chök e' kè dökü' s'ulà a' íyi tso' s'wə tajè ese wa. E' kuèkì a' e' kkö'nú íyi kkechè tajè ese kəs yöki.

16 Etə Jesús tò ttè kleé ie'pa' i' es: “Wëm eköl dör inuköl blú tajè, e' tò íyi wówé tajè shute iká kì.

17 Ie' tò ibikeitsè: ‘Ye' íyi wöne tajè ¿wes e' wèmi ye' tò? Kè ichè'kaia iwé a'.

18 Etə ie' tò ichè: ‘Ye' éna iane tò wes ye' tò iwèmi. Sýyö iwé tkèttsa ské yuèkane pa' ali, bérie shute, e' a' ye' iyiwö kəs ena ì kəs tso' ye' wə e' blekeyö.

19 E' ukuökì tə ie' tò ibikeitsé: íyi tso' tajè ye' wə bléule, e' mik ye' sermi dö duas tajè. E' kuèkì sú ye' enù, chkö, di'yö, ttsè'r buaè.’

20 Erè Skököl tò iché ie' a': ‘Be' kukuö darèrèè, bère nañewe be' duöwaraè, etə ì

kəs tso' be' wə bléule, e' atə pè' kuə'kì ulà a'.”

21 Etə Jesús tò iché: “Es itköraè wé tò íyi blé tajè iwák a' ká i' a, erè kè serku' wes Skököl kì ikiane es, ese wák dör siarè Skököl a'.”

Kè a' tkinuk ì kì

(Mateo 6.25-34)

22 E' ukuökì tə Jesús tò iché ittökatapa a': “Ye' tò a' a' ichè: Kè a' tkinuk ì kiane a' kì senoie, chkeie, datsi'ie, ie, ese kəs kì.

23 S'tso' ttsè'ka e' kè dör chkök ème, ñies s'chkà kè dör datsi' è ioie.

24 Dù saü a' tò. Ie'pa kè tò ì kuatketə' ì wöshteta' kè tò chké bletə', erè Skököl tò ie'pa tieke. E' yita ie' a' tə a' tuè tajè dù kəs tsatə.

25 A' tkirke tajè e' kì, e' kè tò a' a' kawö kì mepa senoie ekuölö è.

26 E' dör tottola erè kè a' a' ior. ¿Wes a' tkirke íyi malè kì?

27 “A' tò ma'ma wörkua bua'buuála ese saü wes italar, kè kaneblöta', kè datsi' yueta'. Erè blu' bak kiè Salomón, e' wə íyi ulitane bua'buuáè bak tajè, erè ye' tò a' a' ichè tò ie' datsi' bua'buuá, e' kè wër buaè wes ma'ma wër es.

28 Kəkö suésö i'ñe, bule tə iñanewa, erè Skököl tò ikítkeke buuála iwörkua wa. Ie' tò kəkö kítkeke es, je' yita ie' tò a' kianeia erblö buaè ie' mik, e' paieraè!

29 E' kuèkì kè a' er mukwa chké kì, di'yè kì, ese kəs kè kì a' tkinuk.

30 Pè' kè tò Skököl dalöie es-epa tkirke tajè íyi kəs ekkè kì.

Erë ì kòs kiane a' kḡ e' jchertke a' Yé wā.

31 E' skéie ì kòs blúie Skéköl tso' e' kḡ a' er mú keweie. A' tò iwé es, e' tã ñies íyi ñekkë dörae a' ulà a."

Íyi buaë bleke ká jai a
(Mateo 6.19-21)

32 "A ye' obejapala, kē a' suanuk ì yökḡ. A' kē dör tajē, erē S'yé er buaë chōke a' a. Ie' tò a' shushtë as ì blúie ie' tso' e' dō a' ulà a ie' tã ñita.

33 Ì tso' a' wā, e' wataúttṣa tã iské mú s'siarēpa a. Ì dör buaë Skéköl a, e' ú, etā es a' a íyi bua'buā blērdaē ká jai a wēs inuköl blēsö, ì kē nurtā'wā, ese a es. Eē akblökwakpa kē a iekiblēnuk, ñies powak kē a ikatanukwā.

34 Wé a' íyi bua'buā tso' ee a' er me'rie ñies, e' kuēkḡ a' íyi blō ká jai a."

A' tso' erkḡ Jesús datsene e'
panuk

35-36 "A' tso' erkḡ wēs kanè mésopa tò iwökḡir tso' ula-batsè kēwö tkö'uk datsene, ese panè es. Ie'pa tso'tke ie' panuk datsi' iēnetke ikanewoie, ibö'wö tskékatke buaë. Mik iwökḡir de tã ichaké ukkō a, etā bet tã ie'pa ukkō ppée ie' a.

37 Wépa kué iwökḡir tò ttsē'ka ie' panuk mik ide etā, ayēcha buā esepa. Mokḡ ye' tò a' a ichè tò ie' e' paiöraē wēs chkē watiökwak es tã ikanè mésopa keraëitō e' tkökser kula' kḡ tã ie'pa tieräëitō chkē buaë wā.

38 Kanè mésopa kué iwökḡir tò ttsē'ka ie' panuk ká shāböts

alè ö ká ñirketke alè etā, ayēcha buaë esepa.

39 Erë a' éna ianú tò u wák mú wā ijcher tò wēkkē ak-blökwak datse, e'ma ie' kē tò kawö mēpa yi a dökwa' íyi ek-iblök.

40 Es ñies ye' dör S'ditsö Alà, e' datsene mik a' kē ku' ye' panuk etā, wēs akblökwak es. E' kuēkḡ a' tso' erkḡ."

Kanè mésopa bōl eköl dör
buaë, eköl dör suluē
(Mateo 24.45-51)

41 Pedro tò Jesús a ichaké:

—A Skékēpa, ttè wakleébö çe' dör sa' ē a ö sultane a?

42 Ie' iüté: "Kanè méso yēsýesē kabikeitsö buaë, ese mekekā iwökḡir tò imalepa kuēbluie ie'pa tiök kekraē mik kē iku' e' dalewa.

43 Iwökḡir dene tã ikuëitō iuk wēs iyēneia es, e' tã ayēcha e' dör buaë ie' a.

44 Mokḡ ye' tò a' a ichè tò kanè méso e' merakaitō, ie' wā íyi tso' kòs, e' kuēbluie.

45 Erë kanè méso ñe' erbikō tò 'ye' wökḡir kē döpane bet.' E' kuēkḡ ie' tò imalepa wēpa ena alakölpa ppémi darērēē. Ñies ie' chkémi, di'yémi tajē ena ie' ttémi blo' wā.

46 Erë idiwö ena ikéwö kē wa ie' ku' ipanuk, etā iwökḡir dörane tã iwe'ikeraitō siarē wömerattṣa weinuk wēs pē' kē erblötā' Skéköl mik esepa es.

47 "Kanè méso wé wā ì kiane iwökḡir kḡ, ese jcher buaë, erē ie' kē wā ì one yēs, kē tò ittō dalöie, ese we'ikeraē iwökḡir tò siarē.

48 Erë kanè méso wé kē wā ijcher tã e' tò ì suluē wamblé,

e' ta ese we'ikeraë iwökir tö erë kë tajë. Wépa a imène tajë kanebloie Skëköl a, esepa a ikieraëitö tajë. E' sù wépa a imène tajë shüte, esepa a ikieraëitö tajë shüte. Kos se' a imène e' mik se' a ichakirdaë.

Jesús tté kueki se' ñi blabatsöraë

(Mateo 10.34-36)

49 "Ye' dë'bitu ká i' a s'aláuk wes bö' tajë wöbatska ese tö s'aláwè es, e' mú wöbatskatke.

50 Erë kewe ta ye' weirdaë siarë, e' kawöta dalë'ttsèyö, e' tö ye' eriaweke tajë dö mik itka eta.

51 ¿A' ibikeitsé tö ye' dë'bitu ká i' a as a' ser bërë ñita? Ye' ichë, au. E' skéie ye' dë'bitu a' blabatsök.

52 I' ta ñnak tkënewamitke, se' serke skel ñita, e' ñi blabatsöraë ye' tté kueki, böi ñippöraë mañal ta, mañal ñippöraë böi ta.

53 Iyë ñippöraë ilà wëbie ta ena ilà ñippöraë iyë ta; imi ñippöraë ilà busi ta ena ilà ñippöraë imi ta; yàk ñippöraë iyàk ta."

Ì weke Jesús tö e' wà kë ane ie'pa éna

(Mateo 16.1-4; Marcos 8.11-13)

54 Ñies Jesús tö ie'pa a iché: "Mik a' isué tö kalí moneka diwö mi'ke e' éka, eta a' tö icheke 'kalí yërdaë', eta moki iwà yërdaë.

55 Mik a' ittsé tö siwa' datse ká sir poë e' éka, eta a' tö icheke 'diba ardaë', eta moki iwà ane.

56 ¡A' e' ð suluë! A' éna iane mik kalí yërmi, mik diba armi,

erë ì uk ye' tso' iwà kkachoie tö yi dör ye', ¿wes kë e' wà ane a' éna? ¡A' kë wa ì jcher tajë wes a' ibikeitseke es!"

A' ñi shulö

(Mateo 5.25-26)

57 "¿Ì kueki a' kë a' ibikeits tö ì dör buaë, ì dör suluë Skëköl a?"

58 Yile tö a' kkaté nuì kueki e' wa a' mí s'shulök wé a, e' ta ima'ú shulè ie' ta ñala ki as ie' kë tö a' wömüttsa s'shulökwak ulà a we'ikè. A' kë tö iwè es, e' ta s'shulökwak tö a' wömerattsa s'shkëkipa ulà a ta e'pa tö a' wöterawa s'wöto wé a.

59 Ye' tö a' a' ichè tö kë a' döpattsa dö mik a' tö nuì e' patuéttsa s'eraa eta. E' kueki a' er mane'ú Skëköl a kam iwà dö a' ki e' yöki."

13

S'kawöta er mane'uk Skëköl a

1 E' é kèwö ta pè' welepa tso' ee, e'pa tö iché Jesús a tö Galilea wakpa wépa welepa tso' iyiwak jchök mè Skëköl a iwé a. E' dalewa Pilato tö ie'pa ttökulur patké ta ipé shütuéka iyiwak jchéne e' pè ta.

2 Jesús tö iché ie'pa a: "¿Ima a' erbikö? ¿Galilea wakpa kötulur ñe'pa dör pè' sulusipa tköka imalepa tsata, e' kueki ie'pa weine es?"

3 Ye' tö iché au, kë idör es. Erë a' kë er mane'ù, e' ta ñies a' wákpa kos duölurdaë.

4 Ñies u tso' Jerusalén kié Siloé, e' yöule kakkeë ak wa, mik e' anebitu aneka ie'pa

kj, etā ie'pa duo dōk_a dabom eyök kj pāköl (18). ¿Ima a' erbikō? ¿Ie'pa duolur ñe'pa kj inuì tso' tkōk_a Jerusalén wakpa malepa tsata?

⁵ Ye' tō a' a' iché au, kē idör es. Erē a' kē er mane'ù Skököl a, e' t_a ñies a' duölurdaë."

Higuera klö tté wà paké Jesús tō

⁶ Jesús tō tté kleé ie'pa a i' es: "Wēm eköl w_a kal kiè higuera tso' tkēule elka idali shu_a. Ie' mi_a iwö yulök, erē kē iwö t_a' yēs.

⁷ E' kuekj ichéitō idali kkō'nukwak a: 'I' t_a duas mañal, ye' de kekraë higuera wö yulök, erē kē iwö t_a'. E' kuekj itöobö as kē iku' àr éanas.

⁸ Erē idali kkō'nukwak tō iché: 'A kēkēpa, as iaria duas ek. Súyö iwì paiklè kapöli tkēk_a ikj.

⁹ E' wa sō isué tō duas ètō t_a iwörmi e' ma buaé idir. Erē kē iwöne, e' t_a iteerasö."

Alaköl eköl wököulew_a e' bua'wēne Jesús tō

¹⁰ Eno diwö et a Jesús tso' s'wöbla'uk Skököl tté wa ñi dapa'wö wé etkue a.

¹¹ Etā eē alaköl tso' eköl tteke wimblu sulusi tō wököulew_a. Ie' kirirke es, e' kj duas de dabom eyök kj pāköl (18). Kē ie' a' e' wödurk_a yēsyesē.

¹² Mik Jesús tō isué, etā ikiéitō e' ska' t_a ichéitō i_a:

—A tayē, be' buanene. Duè tō be' kiri'wēke, e' ulà a' be' tkashkar.

¹³ Etā ie' ulà mék_a ikj t_a iwödunekane yēsyesē t_a Skököl kikékamiitō taiè.

¹⁴ Erē Jesús tō alaköl bua'wēne eno diwö a, e' kuekj judiowak ñi dapa'wö wé e' wökir ulunek_a ikj taiè. E' kuekj ie' tō iché pē' dapanne eē e'pa a:

—Domingo etō shu_a k_a tso' kul. K_a teröl dör se' a kanebloie. K_a teröl shu_a a' shkō i_e bua'wēne. Kē a' kine eno diwö a bua'wēne.

¹⁵ Jesús tō iché ie' a:

—iA' e' ò suluë! Eno diwö a a' ulitane tō a' iyiwak wöttseeke t_a itsekemi di' yök.

¹⁶ Tayē i' dör Abraham aleri, e' tso' klöulew_a Satanás ulà a' dōk_a duas dabom eyök kj pāköl (18) wēs iyiwak moulew_a es. Erē i'ñe dör eno diwö, erē ¿wēs a' kē kj ikiane tō iwöttssèeyö aknama yōki?

¹⁷ Mik Jesús tō e' ché, etā ibolökpa jaenek_a taiè. Erē pē' malepa ttsē'nerak buaë, i buaë kōs wé Jesús tō e' kuekj.

Mostaza wö tté (Mateo 13.31; Marcos 4.30-32)

¹⁸ Ñies Jesús tō iché: "Ì blúie Skököl tso' ¿wēs e' dör? ¿Tté wé wa yö ikleëmi?

¹⁹ E' dör wēs mostaza wö tkéw_a wēm eköl tō iyök a es. Mostaza wö dör tsirlala, erē itskine talane bërie kalie, ese ulà tsak_a dù u yuöke."

Pan wölöwōk_a tté (Mateo 13.33)

²⁰ Ñies Jesús tō iché: "Ì blúie Skököl tso' ¿tté wé wa yö ikleëmi?

21 E' dör wes pan wölöwoka wotué tayë tö harinachka mañayök a es. E' tö hari-nachka, e' kos wölöwëka taië."

Ukkö tsitsir
(Mateo 7.13-14,21-23)

22 Jesús dami Jerusalén ñalé wa, eta eë ká tso' tseë, ká blublu ena ká tsitsir, e' wakpa wöbla'weke Jesús tö.

23 Eta yile tö ie' a ichaké:

—A kékëpa çyëne tö kë yi tsatkërpa taië?

Ie' iuté:

24 —Tsatkè wékkö dör tsir. Taië pë' tö ima'wëraë shkökwaia, erë kë ie'pa döpa'wa. E' kueki a' e' diché iö shkökwaia.

25 Mik u wák e' kéka tö ukkó wötéwa, eta a' tso' urki, e'pa tö ie' kieke ukkó a. A' tö ichakeke: 'A kékëpa, be' ukkó kköppöo sa' a.' Erë ie' tö a' iüteraë: 'Kë ye' wá a' süule.'

26 Eta a' tö icheraë ie' a: 'Sa' chka' be' ta. Sa' di'ya' be' ta. Be' tö sa' wöbla' sa' ká a.'

27 Erë ie' tö a' iüteraë: 'Kë ye' wá a' süule. A' dör i sulu wamblökwakpa, a' yúshka bánet ye' yöki.'

28 Mik a' tö Abraham, Isaac, Jacob ena Skököl ttekölpa kos e'pa sué i blúie Skököl tso' e' a, erë a' uyanettsa bánet, eta a' iüraë siarë a' ká yilitdawa weine kueki.

29 S'ditsö datse ká wa'ñe, esepa döraë chkök buaë i blúie Skököl tso' e' a.

30 Es se' welepa kë dalöier'ta' ká i' a, esepa dalöier'daë taië aishkuö ta. E' sü se' welepa

dalöier'ta' taië ká i' a, esepa atdaë ibataie aishkuö ta.

Jesús eriane Jerusalén wakpa dalërmik
(Mateo 23.37-39)

31 E' wöshá ta fariseowakpa welepa de Jesús ska' ta ichéitörak ia:

—Herodes éna be' ttakwa, e' kueki be' yúshka ká bánet.

32 Jesús tö ie'pa iuté:

—A' yú ta ichö s'kitö'ukwak ñe' a: 'I'ñe ena bule ye' tso' aknamapa trë'ukyal, ñies s'buaw'ukne, böiki ta ye' kané ene.'

33 Ye' mitke i'ñe, e' shkömi bule böiki tkörö Jerusalén wé ie'pa wöblane Skököl ttekölpa bak e'pa ttökulur eë, e' kueki ye' kë ttepawa ie.

34 ¡A Jerusalén wakpa, Skököl ttekölpa kos ttekewa a' tö kekraë! ¡Ñies itte pakökwakpa patkeke ie' tö a' a, e'pa ttekewa a' tö ák wa! ¡Wékké ye' erkië tö ye' mú a' dapa'wë e' ska' wes dakro mitchke tö ila'rla dapa'wë ipik dikia es, erë kë a' ki ikiane yës!

35 Ye' ttö ttsö, Skököl kë tö a' ká kkö'nepaia. Ye' tö a' a iché tö a' kë tö ye' suëpaia dö mik ye' dene eta. E' kéwö ska' ta a' tö ye' cheraë: '¡Ayëcha buaë yi datse Skököl ttö wa e'!

14

Wëm eköl iëneká taië e' bua'wé Jesús tö

1 Etökicha ta eno diwö a Jesús mia chkök fariseowakpa wökir eköl, e' u a. Eta

eē fariseowakpa wēlepa tso' iweblök krereē ikkatoie ilē kī.

² Etā wēm eköl kirirke iēnekā tajē, e' de dur Jesús wörki.

³ Etā Jesús tō ichaké s'wöbla'uk ttē dalöiēno wa wakpa ā ena fariseowakpa ā:

—¿Kāwō tā' se' ā s'buaw'ukne eno diwō ā?

⁴ Erē ie'pa kē wā ie' iūtēne yēs. Etā Jesús tō wēm e' klō'wé tā'ibua'wéitō tā'ichéitō ia: 'Be' yúshka.'

⁵ Etā ie' tō iché fariseowakpa ā:

—A' alā ō a' baka anemi di' biule uk ā eno diwō ā, e' tā' bet a' miā iyöktsa.

⁶ Ie'pa kē ā ie' iūtēne yēs.

Skawōtā e' ökwa s'malepa yōki

⁷ Jesús isué tō pē' shkeñauke chkök, e'pa wēlepa tō kula' tso' kēkēpa dalöiērtā' tajē, esepa ā ese shushtë e' tkoie. E' kuēki ie' tō ie'pa patté i' es:

⁸ —Mik yile tō a' wēle shkeñé ulabatsè kēwō tkö'uk, etā kē a' e' tköksēr kula' tso' kēkēpa tajē ā ese kulé kī. Isalema kēkēpa dalöiērtā' tajē a' tsata ese de,

⁹ etā yi tō a' shkeñé, e' tō iché a' ā: 'Be' we'ikèyö, kula' sē mú kēkēpa i' ā e' tkoie.' Etā a' jaerkami tajē, miraē e' tköksēr kula' tso' se' ēsepa ā ese kī.

¹⁰ E' skéie, mik yi tō a' shkeñé, etā a' e' tköksēr kula' tso' se' ēsepa ā ese kulé kī. Es mik yi tō a' shkeñé, e' de a' ska', etā ie' tō iché be' ā: 'A yami, be' yú e' tköksēr kula'

tso' kēkēpa ā, ese kulé kī.' Es pē' kōs tso' eē, e'pa tō a' dalöieraē wēs kēkēpa tajē es.

¹¹ Yi e' ttsōkā tajē, ese ardawa diōshēt, erē yi e' wöéwa, ese kīkardakā tajē.

¹² Wēm tō ie' shkeñé chkök, e' ā Jesús tō iché ñies:

—Mik be' tō pē' shkeñeke chkök be' ska' ō di'yök be' ska', etā be' sini'pa ena be' ēlpa ena be' yamipa malepa ena inuköl blúpa serke tsinet be' pamik, esepa kōs kē shkeñar. Ie'pa tō be' shkeñèmine, etā es be' ulā ā iské detke.

¹³ E' skéie mik be' kawō tkö'uke, etā s'siarēpa ena s'yulépa ena s'klō' bachiulewā ena s'wöbla kē wawēr, esepa shkeñú.

¹⁴ Ie'pa kē ā iské menukne be' ā. Erē mik s'sēr yēsyesē, esepa duowā shkenekā aishkuō tā, etā Skököl tō be' ā iské meraē, e' tō be' ttsé'weraē buaē.

Kēwō tajē e' tkö'wé (Mateo 22.1-10)

¹⁵ Wēm eköl tkēr chkök mesa kī ie'pa tā, mik e' tō i' ché Jesús tō e' ttsé, etā ie' tō iché ia:

—Wēpa kawō tkö'weraē buaē aishkuō tā i' blúie Skököl tso' e' ā, ayēcha buaē esepa.

¹⁶ Jesús tō ie' ā iché:

—Wēm eköl tō kawō tkö'weke tajē tā ie' tō tajē pē' shkeñé.

¹⁷ Mik ikawō tkö'uke e' diwō de, etā ie' tō iché ikané méso ā: 'Se' kawō tkö'uke, e' tso'tke kanegule e' kuēki be' yú s'kiule kōs e'pa ā ichök tō a' shkō kawō tkö'uk.'

18 Erë ie'pa ulitane tō iché kanè méso a: 'Wéstela be' ta, erë sa' wótkërke tajë, kě sa' dōpa.' Itsá tō iché ie' a: 'Erpa ye' tō ká tué e' sauk ye' mi'ke, e' kueki ye' kě dōpa. Ye' kköchō be' a tō e' olo'yō ye' ki.'

19 Iskà tō iché: 'Baka wēñe tuéyō kanebloie dabop, e' wà ma'uk ye' mi'ke, e' kueki ye' kě dōpa. Ye' kköchō be' a tō e' olo'yō ye' ki.'

20 Ièkōl tō iché: 'Írō ye' ula-batséwa, e' kueki kě ye' dōpa.'

21 Ikanè méso biteane iwōkir ska' ta ì kōs ché ie'pa tō ie' a e' chéne ie' tō. Eta u wák uluneka tajë ta ichéitō ia: 'Be' yú bet ñala kibi ki, ñies ñala malepa ki, ta s'siarëpa ena s'yulépa ena s'wōbla kě wawër ena s'klō bachiulewa, esepa tsúbitu ie kawō tkō'uk ye' ta.'

22 Bërë ta kanè méso dene, e' tō iché iwōkir a: 'A kékëpa, ì uk be' tō ye' patké, e' wétke ye' tō, erë be' u kam wà iër.'

23 Eta iwōkir tō iché ie' a: 'Be' skà yúne u tso' bānet ese ñalé kōs wa, eta pē' kō shkōkwa ye' u a as iwà iërka.'

24 Ye' tō iché tō wépa shkeña' ye' tō kewe, e'pa kě wéne kawō tkō'upa ye' ta.'

Jesús ttökataie sene e' dör darërë
(Mateo 10.37-38)

25 Tajë pē' mir Jesús itōki ta ie' e' wótrée ta ichéitō ie'pa a:

26 "Yi senak ye' ttökataie, erë kě iëna ye' dalër iyé, imì, ilakōl, ila'r, iëpa, ikutapa tsata, ñies iwák tsata, e' ta ese kě dōpa ye' ttökataie.

27 Yi kě e' chō weinuk dō ittèwa krus mik ta iser wēs ye' ttökata es, ese kě dōpa ye' ttökataie.

28 Ichōsō tō a' wele éna u yuak bërë. Kewe ie' e' tkōkeser ibikeitsōk tō kōs u e' tué isuoié tō inukōl dōmika ō kě idōpaka iyuoie.

29 Erë ie' kě wa ibikeitse kewe, e' ta ie' tō ichki tuléwa ta inukōl kě ta'ia iyuoie. Sulitane tō isuëmi, e'pa tō ie' wayueraë.

30 Ie'pa tō ichëmi: 'Wëm wí u yuëmi, erë kě ie' a iyōneia.'

31 Ñies ká blu' wele wa ijcher tō ká kua'ki blu' datse ñippök ie' ta, e' ta ie' e' tkōraser ibikeitsōk kewe: 'Ye' wa ñippōkwakpa tso' dōka 10.000. Ye' bolök wa ñippōkwakpa tso' dōka 20.000. ¿Ye' e' alōmika iki ō kě ye' e' alōpaka iki?'

32 Ie' isué tō ie' kě e' alōpaka ibolök ki, e' ta kam ibolök dō tsinet, e' yōki ie' tō ibiyōchōkwakpa patkeraë ibolök a ichök tō '¿wes sō ishulëmi as se' ser bërë ñita?'

33 E' kueki yi senak ye' ttökataie ese tō iwà bikeitsō kewe. Es a' kě e' chō ì kōs tso' a' wa e' mukat, e' ta kě a' dōpa ye' ttökataie.

Dayë kě kke ta'ia
(Mateo 5.13; Marcos 9.50)

34 "Dayë dör buaë, erë kě ikke ta'ia, e' ta kě ibuarpaiane.

35 Kě ibua'ia iyök kapeyoie. Kě ibua'ia ië. E' dör buaë kèumi ë. ¡Yi éna ye' tō ttsak, e'ma ikukueblō bua'ie!"

15

Obeja kkö'nukwak e' tté
(Mateo 18.10-14)

1 Kεkraē inuköl shtökwakpa Roma wökirpa a, esepa döke taiē Jesús ska' ikittsök. Nies pē' malepa cheke fariseowakpa tö tö e'pa dör pē' sulusipa, esepa döke taiē Jesús ttöke e' kittsök.

2 Fariseowakpa ena s'wöbla'uk tté dalöiēno wa wakpa tö Jesús chémi suluē ñi a. Ie'pa tö iché:

—Ie' tö pē' sulusipa sueke buaē, ñies esepa ta ie' chköke.

3 E' kuēki tté kleé ie' tö ie'pa a i' es:

4 “A' isie wa obeja tso' dökā cien, e' etö chowa, e' ta a' tö imalepa dökā dabom suliyök ki sulitu (99), e' meraat iké a ta a' miraē ichowa e' yulök dö wé a' tö ikué ee.

5 Mik a' tö ikué, eta a' ttsē'rdaē buaē ta a' tö ikeraka pperaka kuli' ki.

6 Mik a' dene iu a, eta a' yamipa ena pē' serke a' o'mik, e'pa kiera a' tö a' u a ta a' tö icheraē ie'pa a: ‘Ye' obeja chē'wa, e' kuēneyö. A' ttsē'nú buaē ye' ta.’

7 Es ñies ye' tö a' a iché tö mik pē' sulusi eköl, ese er mane'wé Skököl a, eta e' tö Skököl tso' ká jaí a, e' ttsē'wé buaē shute tköka imalepa dökā dabom suliyök ki sulitu (99) e' bikeitsö tö ie'pa dör yēsēsē, kē kawöta er mane'uk, esepa tsata.

Inuköl chowa, e' tté

8 “Ñies alaköl wa inuköl tso' dökā dabom, e' chowa

etk, e' ta ie' tö bö'wö tskéka iushkléttsa ta iyulé bua'iewa ta iwā kuéitö.

9 E' ukuöki ta ie' tö iyamipa ena pē' serke io'mik e'pa kié iu a ta ichéitö ie'pa a: ‘iA' ttsē'nú buaē ye' ta! Ye' inuköl chē'wa, e' kuēneyö, e' kuēki e' kēwö tkö'üsö ñita.’

10 Es ñies ye' tö a' a iché tö mik pē' sulusi eköl er mane'wé Skököl a, eta e' tö Skököl biyöchökwakpa ttsē'wēke buaē shute.”

Alà e' wamblö suluē e' nuí
olo'yé iyé tö iki, e' tté

11 Nies Jesús tö ikleé ie'pa a tté i' wa: “Kékēpa eköl alà dör bölwēpa.

12 Ilà tsirla tö iché iyé a: ‘A yēwö, i mekeat be' tö ye' a mik be' duökewatke eta, e' mütke be' tö ye' a.’ Eta iyé iyi kos, e' blabatséitö méitö ila'r bölwé eköl eköl kos ikawöta imuk ia ekké.

13 Ká kē bak taiē, eta i kos méitö ilà tsirla a, e' watuéttsa ilà tö, e' ské klö'wéitö ta imía ká kuā'ki. Eē ie' tö ie' inuköl kos wé'ikéwa iyi sulu ē ki.

14 Mik ie' inuköl enewa, eta bli ane taiē ká e' ki, e' kuēki ie' ttémitke bli tö.

15 Eē ta ie' miá kanè yulök ká e' wakpa eköl ska'. Eta wēm e' tö ie' a kanè mé köchi tiök.

16 Ie' duéwa bli wa suluē. Köchi chké kē ñano se' a ese ñakwa ie' éna, eré kē yi tö ie' a imé.

17 Bata ekké ta ie' tö ibikeitsé: ‘iök ye' e' tötker bli wa ié? Wēkké ye' yé u a kanè mésopa tso', e'pa wa chké tso' taiē.

18 Ye' míane ye' yě ska', ta ye' tō icheraë ie' a: A yěwō, ye' tō ì sulu wamblé Skëköl kī, ñies be' kī.

19 Ye' jaëne tajë. Ye' kiök be' alà, e' kě dör ye' siarla e' a. E' skéie ye' saú wes be' kanè mésopa suekebö es.'

20 Eta ie' e' kékā míā iyě ska'.

"Mik idökemitke iyě ska', eta iyě wō de iska' ta idoiā kamië ta ie' wa iwër siarë. Ie' tunemi iñaletsuk ta ipaklö'wéwaitō iwöalattséitō.

21 Eta ilà tō iché ie' a: 'A yěwō, ye' tō ì sulu wamblé Skëköl kī ñies be' kī. Ye' jaëne tajë. Ye' kiök be' alà, e' kě dör ye' siarla e' a.'

22 Erë iyě tō iché ikanè mésopa a: 'Datsi' bua'ie yulö iöka ie' kī bet, ta ula'tsio iöwa ta klökkuö iöka iki.

23 Baka pupula bua'bia yulö ta ittöwa. Ye' alà dene e' kěwō tkö'wekesö.

24 Ye' alà i' dene, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ye' alà minea ye' yöki kě tté ttsëneia ye' wa, e' dene e' kueki ikéwō tkö'üsö.' Eta ie'pa tō ikéwō tkö'wémi tajë.

25 'E' dalewa ilà kibi tso' kaneblok kañika. Mik ie' datse e' de tsinet u a, eta ie' tō ittse tō iyamipa alárkerak tajë blarkerak, klötöke tajë.

26 Eta ie' tō kanè méso kié eköl ta ichakéitō: '¿Ì kěwō tkö'weke a' tō ekké?'

27 Eta kanè méso tō ie' iuté: 'Be' ël dene, e' kueki be' yě tō sa' patké baka pupula bua'ie ttökwa be' ël dene buaë, kě wes ie' dë', e' kěwō tkö'woie.'

28 Erë e' tō ilà kibi uluwéka tajë. Ie' kě shkakwa weshké.

E' kueki iyě e' yéttsa u'rki ta iwöpablé tajë ta iché ie' a: 'Be' shkōwa sa' ta, kě be' ulunuk.'

29 Erë ie' tō iyě iuté: 'Ye' kanebblë'mi be' a e' kī duas de tajë. Ye' kě wa be' ttö dalöseoulewa yës. Erë chibola ë kě meule be' wa ye' a katano ye' sini'pa ta.

30 Erë i'ñe ta be' alà e' dene. Ie' tō be' inuköl we'ikwa alakölpā sulusipa ta eta be' tō baka bua'ie ttökwa patké ie' dene e' kěwō tkö'woie.'

31 "Iyě tō ie' iuté: 'A alala, be' tkëria ye' ta kekraë. Ì kos tso' ye' wa e' dör be' icha.

32 Erë be' ël dene buaë, e' dör wes ie' du'wa e' shkenekane es. Ie' minea ye' yöki kě tté ttsëneie ye' wa, e' dene, e' kueki s'kawöta e' kěwō tkö'uk chkë wa, di'yë wa, ttsë'ne bua' wa.' "

16

Inuköl blú iyi kueblu e' erbikö buaë, e' tté

1 Ñies Jesús tō tté kleé ittökātapa a i' es: "Wëm bak eköl kanebloke inuköl blú a iyi kuebluie. Etökicha ta pë' welepa tō ie' kkaté iwökir a tō ie' tso' iwökir inuköl we'ikökwā.

2 Iwökir tō ie' kié ta iché ia: 'Ye' wa ijchenewa tō be' tso' ye' inuköl we'ikök. Be' kě a kanè ta'ia. Ye' be' trë'wekeshkar. E' yöki ì kos kanewé be' tō, e' yëkküö kkachö ye' a.'

3 Ie' ibikeitsé: 'Ye' wökir tō ye' trë'wekeshkar, ¿wes ye' e' ùmi? Kě ye' diché ta'ia kanè

darërë wəje ena ye' jaëne inuköl kakkiök.

⁴ Ye' éna ianetke tō wəş ye' e' ùmi mik ye' trēneshkar etā as yile tō ye' kkō'nù.'

⁵ Etā ie' tō pē' kōş ña'weke iwökir tō e'pa kiéttsa eköl eköl. Mik e' tsá de, etā e' a ie' tō ichaké: '¿Kōş be' ñarke ye' wökir ulà a?'

⁶ E' tō iuté: 'Ye' ñarke ie' ulà a kiō dōka galon cien (100) ekké.' Ie' iché ia: 'T' be' yēkkuō. Be' e' tkōser bet tā yēkkuō se kī be' ñarke se, e' mane'úttsa tā ishtōka tō be' ñarke galon dōka dabom skeyök ē (50).'

⁷ E' ukuōki tā ie' tō ichaké ieköl ñarke a: '¿Ñe be' kōş be' ñarke ye' wökir ulà a?' E' tō iuté: 'Ye' ñarke trigowō dōka saco cien (100) ekké.' Ie' tō iché ia: 'T' be' yēkkuō. Se kī be' tō imane'úttsa tā ishtō iki saco dōka dabom paryök ē (80).'

⁸ Mik ì wambléitō, e' jchenewā iwökir wā tā ibikeitséitō: 'Ye' íyi kuēblu kē wā ikanè one yēsyesē, erē ie' kabikeitso buaē e' kimoie. E' ē kuēki ikiyekekayō.'

Jesús tō ichéne: "Es ñies yō ichè tō wépa kē tō Skéköl daloiè esepa kabikeitsō buaē e' kimoie tkōka wépa dör ie' olo tā' taië e' icha esepa tsata.

⁹ E' kuēki yō ichè a' a tō inuköl kē dör ibua'ie. E' wa s'malepa kimú as ie'pa tō Skéköl daloiō. A' tō iwé es e' tā aishkuō tā ie'pa tō a' kierawā buaē wəshkē seno wé yōbië e' a.

¹⁰ "Yi tō kanè tsitsir weke yēsyesē, ñies ese tō kanè taië wēmi es. Erē yi kē tō kanè

tsitsir wēku' yēsyesē, ñies ese kē tō kanè taië wēpa yēsyesē.

¹¹ E' kuēki inuköl kē wakanewè a' tō yēsyesē, e' tā çyi erblōmi a' mik ì tueta' chōkle, ese wakanéwoie?

¹² Ñies a' kē tō o'ka icha wakanewè yēsyesē, e' tā çyi tō a' icha mēmi a' a wakanewè?

¹³ "Wé klōulewā kanè mésoie, ese kawōta iwökir ē ttō daloiök. Iwökirpa chōpa bōl, e'ma ie' kawōta eköl ē daloiök ena ieköl watōktsa. Es a' kē a er menukwa Skéköl kī ena inuköl kī ñita."

¹⁴ Ì ché Jesús tō e' ttsé sēraa fariseowakpa tō. Ie'pa éna inuköl dalër taië, e' kuēki ie'pa tō iwayué.

¹⁵ Ie' tō iché ie'pa a: "A' e' ò sulitane wörki tō a' dör pē' buaë yēsyesē, erē a' er suule buaë Skéköl wā. Ì kīkekeka s'ditsō tō taië, ese wēr suluë ie' wa.

Ì kos kitule Skéköl yēkkuō kī e' wā tkōraë

¹⁶ "Ì kit Moisés ena Skéköl ttekōlpa tō yēkkuō kī, e' wa s'wōblaonebitu dō mik Juan S'wōskuōkwak dē'bitu etā. Erē e' itōki tā ì blúie Skéköl tso' e' tté buaë pakarke tā sulitane tso' ima'uk darërë diché wa dōkwa e' a.

¹⁷ "Ká jai ena ká i' erta'wa. Erē Skéköl yēkkuō kitule, e' kē erta'wa yēs, e' wā tkōraë sēraa dōwā ttè bataë.

Se' ñi òwa ese ché Jesús tō (Mateo 19.1-12; Marcos 10.1-12)

¹⁸ "Wēm tō itayë éwa ese tō tayë skà tséwane, e' tā e' wa ie' tō isēnewabak kewe e'

dalösewéwa. Ñies tayë a'wa iwëm tö, ese tséwane wëm o'ka tö, e' ta e' wa ie' tö tayë e' senewabak kewe e' dalösewéwa.

Inuköl blú ena Lázaro, e' tté

¹⁹ “Inuköl blú bak eköl e' e' paiö datsi' bua'buá è wa. Kékraë ie' chköke, di' yöke buaë.

²⁰ Ñies s'siarë bak eköl kiè Lázaro, e' e' tkökeser blu' e' u wékkö a. Ie' pa döer smewö ème.

²¹ Ie' éna blu' chkè po darke, e' ñakwa suluë. Chichi döke ie' smewö pakuyök.

²² Ká et ta ie' siarla blénewa, ta Skököl biyöchökwakpa tö ie' wimblu tsémi ká jaí a chkök Abraham ta. Ñies inuköl blú ñe' blénewa ta inú wöténewa.

²³ “Etá ie' tso' weinuk siarë wé s'wimblu weirke eë ta iwökéka ta Abraham suéitö kamié ká bánet, e' batsi' a Lázaro tkër.

²⁴ Etá ie' ar taië Abraham wöa ta ichéitö: ‘ja kéképa Abraham, ye' saú er siarë wa! Ye' weirke taië bö' i' a. Be' we'ikèyö, Lázaro patkö iulatska bata nuukka di' a ta ipatkö ye' ku' nuukka as ipaser.’

²⁵ Erë Abraham tö iüté: ‘Be' éna ianú tö mik be' bak ttsé'ka, etá iyi buaë kos bak be' wa. E' skéie Lázaro bak weinuk siarë. Erë i'ñe ta ie' wöpablène buaë, e' skéie be' weirkene siarë.

²⁶ Kíie ta, káblë iskië e' tso' se' shushaë. E' kueki sa' shkak a' ska', esepa kë döpa a' ska'. Ñies a' shkak sa' ska', esepa kë döpa sa' ska'.

²⁷ “Inuköl blú tö iché: ‘A yéwö Abraham, ye' kköchö be' a, Lázaro patkö ye' yé u a

²⁸ ye' elpa döka skël, e'pa pattök as ie'pa kë dö ká i' a wé s'weirke siarë eë.’

²⁹ Abraham tö iché ie' a: ‘Í kit Moisés ena Skököl ttekölpa malepa e'pa tö yékkuö ki, e' tso' ie'pa wa, jas ttè e' iütö ie'pa tö!’

³⁰ Blu' tö iüté: ‘A yéwö Abraham, e' kë döer wé'. Erë se' duowa eköl shkenekane ese tö ie'pa patté, e' ta ie'pa er mane'uraë.’

³¹ Erë Abraham tö iché ia: ‘Ttè kit Moisés ena Skököl ttekölpa e'pa tö, e' kë iütène ie'pa wa, e' ta s'du'wa shkenekane ese mia ie'pa pattök, e' ta ñies ie'pa kë tö ie' ttö iütépa.’”

17

A' tso' wösh wa i tö ské i sulu wamblök ese yöki

(Mateo 18.6-7,21-22; Marcos 9.42)

¹ Jesús tö iché ittökatapa a: “Kékraë se' erkiöörke i sulu wamblök; jerë yi tö se' erkiöweke, esepa tö inuí sueraë!

² Yi tö ikképala erblöke ye' mik, esepa eköl ké i sulu wamblök, esepa weirdaë siarë shute tköká ak wawoie muéwa ikuli' a batrèemi dayë a e' tsata.

³ ja' tso' wösh wa!

“A' yami tö i sulu wamblé a' ki, e' ta iuñú. Ie' er mane'wéne, e' ta inuí olo'yö iki.

⁴ Erë ká etkë a ie' tö i sulu wamblé a' ki döka

kuktökicha (7), erë ie' iché dōka kuktökicha: 'ye' er mane'wéne, e' ta ilo'yó ikj."

S'kí erblō Skëköl mik

⁵ Etā Skëkëpa Jesús ttekölpa tsá e'pa tō ie' a' iché:

—Sa' kimú kí erblök Skëköl mik.

⁶ Ie' tō ie'pa iüté:

—A' erblōpa Skëköl mik tsir wes mostaza wō dör tsirla ekkë, e'ma a' tō ichèmi kal bërie i' a: 'Be' e' yóttsa íe e' tkōwa dayë a', ta iyërdattsa.

Wes s'kawōta kanëblök Skëköl a

⁷ "Ichösō tō a' wele wa kanë méso tso' eköl, e' míā tē tōk alè ö a' iyiwak kkō'nuk alè. Mik idene u a, etā a' kē tō ichëpa ie' a: 'Weshkë, be' e' tkōser chkök, ye' tō be' tieke.'

⁸ A' kē tō ichëpa ia es. E' skéie a' tō ichëra ie' a: 'Be' datsi' mane'ú, be' ulö ye' a ta ye' tiö. Ye' panú, ye' chké one, ye' di' yane one, e' wa be' mi' chkök.'

⁹ Ie' tō iwé wes a' tō ie' ké iuk es, e' kī a' kē tō wëstela chëpa ia.

¹⁰ Es ñies mik ì uk Skëköl tō se' ké, ese wësō sërāa, etā ichösō ie' a' i' es: 'Ì uk sa' kàne, e' ë wé sa' tō. Sa' dör kanë mésopa ësepala ë.' "

Wëpa dabop kiri'wëke lepra tō e'pa bua'wéne Jesús tō

¹¹ Jesús michoë Jerusalén, e' damitkö Samaria ena Galilea.

¹² Mik ie' dökemitke ká tsitsirla a ta eë wëpa dōka dabop kiri'wëke lepra tō, e'pa e' yéttsa iëter kamië

¹³ ta iarkerak Jesús tsāka:

—¡A Jesús, a s'wöbla'ukwak, sa' saú er siarë wa!

¹⁴ Mik ie' tō ie'pa sué, etā ichéitō ie'pa a:

—A' yú e' kkachök sacerdotëpa a as sulitane wa ijcher tō a' buanene. Ie'pa mirwaia ñāla kī e' dalewa ie'pa buanene.

¹⁵ Mik ie'pa eköl tō isuë tō ibuanene, etā ibiteane Jesús ska' Skëköl kīkōkka tajë aneule.

¹⁶ Ie' e' tkéwa kuchë kī iwō méwa íyök kī Jesús klō ska' wëstela chök. Wëm e' dör Samaria wak.

¹⁷ Jesús tō iché ia:

—¿A' buanene e' kē dör dabop? ¿Wé be' malepa sulitu (9)?

¹⁸ Wëm dör ká kua'kī wak ¿e' ë biteane Skëköl kīkōkka?

¹⁹ Ie' tō iché wëm a:

—Be' e' kōka be' yúshkane. Be' erblé ye' mik, e' tō be' bua'wéne.

Ì blúie Skëköl tso', wes e' këwō dör

(Mateo 24.23-28,36-41)

²⁰ Fariseowakpa tō ichaké Jesús a:

—Ì blúie Skëköl tso', ¿mik e' këwō datse?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Ì blúie Skëköl tso' e' kē dör iyi suëmi sulitane tō ese.

²¹ Itso'tke a' shua, e' kuëkī kē yi a iyërpa, 'Íe itso', ö 'Wíe itso'.

²² Ta ichéitō ittōkatapa a:

—Ikëwō dōraë mik a' tō ibikeitseraë: 'Jesús dör S'ditsö Alà, e' mú dö i' ta s'blúie. E' diwö et ë kkechekesö suë.' A'

tö bikeitseraë es, erë a' kě tö isuepa kam ye' döne e' yökì.

²³ Welepa tö icheraë: 'Íe ie' de', ö 'Diàe ie' de'; erë kě a' minuk isaük, kě a' minuk itöki.

²⁴ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, età sulitane tso' ká wa'ñe e'pa tö isueraë wes alá wõnar tö ká olo ppèe ká wa'ñe e' suèsö es.

²⁵ Erë e' yökì kewe ye' kawõtá weinuk tajë ye' bolökpa ulà a, ie'pa tö ye' waterattsá.

²⁶ Ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, età e' kěwö döraë wes Noé kėska' es.

²⁷ E' kěwö ska' tã ie'pa tso' chkök, di'yök, senukwá wes kekraë es dö mik Noé dewa ikanò bérie e' a etã. E' bet tã di' dettsá tajë ie'pa kì, e' tö ie'pa ulitane ttélur.

²⁸ Es ñies iwamblëne wëm bak kiè Lot, e' kěwö ska' tã. Sodoma wakpa tso' chkök, di'yök, ie'pa tso' íyi tãuk ena íyi watauk, ie'pa tso' íyi kutatkök ena u yuök wes kekraë es.

²⁹ Erë mik Lot e' yéttsá Sodoma, etã azufre datse ká jai a wõnarke bö'ie, ese yëne ká e' kì wes kalì es, e' tö ie'pa kos ttélur.

³⁰ Es itköraë mik ye' dör S'ditsö Alà, e' dene etã.

³¹ "Mik e' kěwö de, etã yi tso' u bata kì, ese kě dökwanë weshkë íyi tsukmi. Ñies yi tso' kanëblök kañika, ese kě dökwanë weshkë.

³² Ì bak Lot alaköl tã* e' ska' a' er anú. Ie' yönane dayë

wösiie, ie' éna íyi dalër tajë e' kueki.

³³ Yi e' tsatkak ittèwá yökì, ese ulà a sene michoë kě dõpa aishkuö tã. Erë yi e' mettsá ttèwá ye' dalërmik, ese ulà a sene michoë döraë aishkuö tã.

³⁴ "Ye' tö a' a ichè tö e' nañewe se' bõl kapöke kã' etkë kì, tã eköl mira iwá tã ièköl atdaë.

³⁵⁻³⁶ Alakölpa bõl tulur ák wawök ñitã tã eköl mira iwá tã ièköl atdaë.†

³⁷ Jesús ttökåtapa tö ie' a' ichakë:

—A Skëkëpa, ¿wé e' wamblërmi?

Jesús tö ie'pa iüté ttè i' wa:

—Sulitane wá ijcher tö wé ölö daparke tajë, eë ilè nu tër. Es ilè sueraë a' tö iwà kka-choie tö wé iwamblërmi.

18

Alaköl dör schö ena s'shulökwak eköl, e' tté

¹ Jesús éna ikkachak ittökåtapa a tö s'kawõtá ikiök S'yé a kekraë kě shtrirtã'wã, e' kleitö ie'pa a i' es:

² "Ká et kì s'shulökwak eköl tso', e' kě suarta' Skëköl yökì, ñies ie' kě tö yi dalöieta'.

³ Ká e' a ñies alaköl dör schö tso' eköl, e' ñippöke ibolök tã. Kekraë ie' mía s'shulökwak ñe' ska' tã ichekeitö ia: 'Ye' kimú. Ye' bolök tö ye' we'ikeke, e' shulö ye' a'.

⁴ E' tka ká tajë erë s'shulökwak kě wá iütene. Bata ekkë tã s'shulökwak tö ibikeitsé: 'Alaköl schö i' tso'

* 17:32 Génesis 19.26 saú. † 17:35-36 Yëkkuö këchke wele tö versículo 36 kí kuötkéka. E' tö ichè i' es: Wëpa bõl tso' kanëblök tã a, eköl mítser tã ièköl atë.

ye' tsiriuk ñië. Erë ye' kë suarta' Skëköl yöki, ñies kë ye' tō yi dalöieta',

⁵ erë ie' ttë shuleraëyö as kë idöia ye' shtriuk tajë ttë e' wa.' "

⁶ Skëkëpa tō ikí ché: "Í ché s'shulökwak suluë ñe' tō e' bikeitsö buaë.

⁷ Wëpa shukitulebak Skëköl wä, tso' ie' a ikiök ñië nañeë, ¿esepa kë tsatkepaitö? ¿Ie' tō ie'pa keraë ipanuk?

⁸ Ye' ichè, au. Ie'pa tsatkeraitö bet, kë dör ká tajë. Erë ye' dör S'ditsö Alà, mik e' dene, eta s'erblöke Skëköl mik, ¿esepa kuëmiyö ká i' a?

Fariseowak ena inuköl shtökwak Roma wökirpa a, e' ttë.

⁹ Pë' tso' Jesús ttö kittsök, e'pa welepa e' bikeitsö tō ie'pa serke yësyësë Skëköl wöa, erë ie'pa wöska sulu s'malepa wër. Esepa a ie' tō ttë kleé i' es:

¹⁰ "Wëpa bül mía Skëköl wé a ttök S'yë ta. Eköl dör fariseowak, eköl dör inuköl shtökwak Roma wökirpa a.

¹¹ fariseowak ttödur S'yë ta, ie' iché i' es: 'A Skëköl, wëstela chekeyö be' a tō ye' kë dör suluë wës s'malepa es. Ie'pa dör akblökwakpa ena pë' sulusipa ena s'senewabak e' dalöseukwä wakpa. Ñies ye' kë dör suluë wës inuköl shtökwak dur wí es.

¹² Domingo bit ta ye' batsöke ká böt ká böt kekraë. Ñies i' kos de ye' ulà a, e' blatekeyö döka dabop, e' tsá eyök mekeyö be' a.'

¹³ Erë inuköl shtökwak e' dur bänet, ie' eriane tajë, ie' wö ë kë kanekä ká jai sauk, ie' batsi' ë tōke iulà wa ie' eriane tajë kuëki. Ie' tō iché: '¡A Skëköl, ye' dör pë' sulusi, ye' saü er siarë wa!'

¹⁴ Jesús tō ichéne: Ye' tō a' a ichè tō yi e' ttsöka tajë ese wöardawa, erë yi e' wöéwa ese kïkardakä tajë. E' kuëki inuköl shtökwak ñe' míane iu a klö'wé Skëköl tō wës pë' buaë yësyësë es. Erë fariseowak kë minene es.

Jesús tō ikié S'yë a ala'rla kï (Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Pë' wä ala'rla debitu Jesús ska' as ie' ulà mùka ikí. Erë mik e' sué ittökatapa tō, eta ie'pa tō pë' uñélor.

¹⁶ Erë ie' tō ittökatapa kié ta ichéitö:

—As ala'rla bitu ye' ska'. Wëpa dör wës ie'pa es, esepa blúie Skëköl tso', e' kuëki kë iwöklö'wariä.

¹⁷ Mokí ye' tō ichè tō yi kë e' wööwa wës alala es, i' blúie Skëköl tso' e' kiowa, ese kë döpa'wäia.

Inuköl blú eköl tō Jesús a ichaké

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiowak wökir eköl tō Jesús a ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, be' dör buaë, ¿i wëmi ye' tō as sene michoë dö ye' ulà a?

¹⁹ Ie' tō iüté:

—¿Í kuëki be' ye' kié buaë? Skëköl eköl ë dör buaë.

²⁰ Ttë me'atbak ie' tō dalöiëno, e' jcher be' wä buaë. E' tō ichè: 'Kë a' kawö ta'

s'senewabak dalöseukwa, kē a' kawō ta' s'ttōkwa, kē a' kawō ta' akblök, kē a' kawō ta' s'kkatök kachē wa, a' yē ena a' mī dalöiö.*

²¹ Wēm e' tō ie' a' iché:

—Ttē e' kōs dalöiē'bitu ye' tō, ye' iā duladula eṭa.

²² Ie' tō ttē e' ttsé ta' ie' iūtē:

—Íyi etkē kianeia be' a wē, e' dōr i': ì tso' be' wa, e' wataūttsa seraā ta' iské múttsa s'siārēpa a. E' ukuōki ta' be' shkō ye' ta' ye' ttōkataie. Es ta' íyi buaē tajē dōraē be' ulā a' ká jai a.

²³ Erē wēm e' dōr inukōl blú tajē e' kuēki mik ie' tō e' ttsé, eṭa ie' erianeḡa tajē.

²⁴ Jesús tō isuē tō ieriane ta' ichéitō iā:

—iInukōl blúpa a' darērēe idir dōkwa ì blúie Skēkōl tso' e' a!

²⁵ Esepa a' dōka eē, e' dōr darērēe tkōka kameio tkōmi datsi' yuo diké ese wōukla a' e' tsata.

²⁶ Wēpa tso' ittōk e'pa tō ichaké Jesús a:

—E' dōr es, e'ma ŷyi tsatkērmí?

²⁷ Ie' tō ie'pa iūtē:

—Ì kē or s'ditsō a, ese ormi Skēkōl a' buaē.

²⁸ Eṭa Pedro tō ie' a' iché:

—Ittsō, sa' íyi kōs me'at sa' tō ta' sa' bite be' ta.

²⁹ Ie' tō iché ie' a:

—Moki ye' tō a' a' iché tō yi isie tō iu ō ilakōl ō iēpa ō iyē ō imì ō ila'r, e' méat ì blúie Skēkōl tso' e' dalērmik,

³⁰ ese ulā a' iské dōrane tajē shūṭe ká i' a, ñies aishkuō ta' sene michoē dōraē iulā a.

Jesús skā e' biyō ché tō it-terawa

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

³¹ Jesús tō ittōkatapa dabom eyōk kī bōl (12), e'pa kiēmi bānet ta' ichéitō ie'pa a: “Se' mirka Jerusalén i', eṭa eē ì kōs kitat Skēkōl tteḡōlpa tō yēkkuō kī e' wā tkōraē, ye' dōr S'ditsō Alà, e' ta.

³² Ie'pa tō ye' wōmerattsā pē' kē dōr judiowak esepa ulā a. E'pa tō ye' wayueraē, cheraē suluē, iwiri tuōrarak ye' kī.

³³ Ie'pa tō ye' pperaē, ye' tterawa; erē e' kī ká de mañat eṭa ye' shkerdakane.

³⁴ Erē ì ché ie' tō ittōkatapa a, e' wā blēulewa ie'pa yōki, e' kuēki ie'pa kē a' iwā ane.

Wēm ekōl wōbla kē wawēr tso' Jericó e' bua'wēne Jesús tō
(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

³⁵ Mik Jesús demi tsinet Jericó, eṭa eē wēm tkēr ekōl ñala ska' inukōl kak kiök. Ie' wōbla kē wawēr.

³⁶ Mik ie' tō ittésé tō pē' dami tajē ñala kī, eṭa ie' tō ichaké tō ŷi wamblērke?

³⁷ Ie'pa tō iché ie' a' tō Jesús Nazaret wak dami ñala kī.

³⁸ E' kuēki ie' tō iché aneule:

—iA Jesús, s'blú David bak e' aleri, ye' saū er siārē wa!

³⁹ Pē' dami Jesús yōki kewe, e' tō wēm e' uñeke as isiwa'blōwa. Erē ie' tō ikī ché aneule:

—iA David aleri, ye' saū er siārē wa!

* 18:20 Éxodo 20.12-16; Deuteronomio 5.16-20

40 Jesús e' duésər tə itsuk patkéitō. Mik ide, etə Jesús tō ie' a ichaké:

41 —ǝİ kiane be' kǝ tō ye' tō iwè be' a?

Ie' iitúte:

—A kəkəpa, ye' kǝ ikiane tō ye' wōbla buarne.

42 Jesús tō ie' a iché:

—ǝBe' erblé ye' mik, e' wa be' buanene!

43 E' wōshə tə ie' wōbla buanene tə imía Jesús tə e' tō Skəköl kǝkekarami tajè. Nies wépa kōs tō isué e'pa tō Skəköl kǝkekarami tajè.

19

Jesús ena Zaqueo, e' pakè

1 Jesús de Jericó, e' shkōdur ee.

2 Ee wēm eköl serke kiè Zaqueo, e' dör inuköl shtōkwakpa Roma wōkirpa a, e'pa wōkir. Ie' dör inuköl blú tajè.

3 Ie' kǝ Jesús kiane suè, erè ie' dör tsirlala ǝkǝla, tajè pè' tso', e' kuekǝ ie' kè wō dè'ka Jesús sauk.

4 E' kuekǝ ie' tunemi wé Jesús tkökemi ee tkakə kal ulà a ipanuk suè.

5 Mik Jesús dökemitke kal e' dikǝ, etə iwökéka tə iché Zaqueo a:

—A Zaqueo, be' e' ówa bet. I'ne ye' mi'ke be' ska' kapōkrō.

6 Zaqueo e' éwa bet tə Jesús kiéwaitō iu a ttsè'ne buaè.

7 Mik pè' ulitane tō isué, etə ie'pa tō Jesús ché suluè. Ie'pa tō iché ñi a: “ǝIōk ie' mi'ke pè' sulusi u a?”

8 Zaqueo e' duéka tə iché Skəkəpa Jesús a:

—A kəkəpa, ye' ttō ttsō. İ kōs tso' ye' wa, e' shəbōts meraeyō s'siarəpa a. Nies yile ǝyi ekiblèyō, e' tə e' mekeneyō ie' a dōka tkètōkicha.

9 Jesús tō iché ie' a:

—Be' dör Abraham aleri, erè be' erblé Skəköl mik moki wēs Abraham es, e' kuekǝ i'ne tə be' de Abraham alà chōkie. E' kuekǝ i'ne be' tsatkəne, ñies wépa tso' be' u a erblé Skəköl mik e'pa tsatkəne.

10 Ye' dör S'ditsō Alà, e' dè'bitu, wépa ché'ulur i sulu ulà a esepa yulök tsatkè.

Inuköl mène wakanewè, e' tté

11 Jesús dökemitke Jerusalén. Pè' tso' ie' ttō kǝttsök, e'pa tō ibikeitsé tō mik ie' de Jerusalén etə i blúie Skəköl tso' e' kəwō dewatke da'aie. E' kuekǝ ie' tō ie'pa a ikleé i' es:

12 “Wēm tso' eköl dör blu' ditséwō, e' miə kǝmiè kǝ kua'kǝ a iblú kibi ska' as e' tō ie' tkōka blu'ie, wé ie' bite ee. E' ukuōkǝ tə ibitukeane.

13 Kam ie' mi', etə ie' tō ie' kanè mēsopa kiè dabop, e'pa a ie' tō inuköl mé tajè ñikkèè eköl eköl a. Ie' tō iché ie'pa a: ‘A' tō inuköl sē wakaneú dō mik ye' dōne etə, isuǝie kōs a' tō ikǝ klō'wèmi.’

14 Erè pè' serke ie' kaska', e'pa éna ie' ar suluè. E' kuekǝ ie'pa wélepa patkérakitō blu' kibi ska' ichök: ‘Sa' kè kǝ ie' kiane sa' blúie, e' kuekǝ kè itkarka.’

15 “Erè blu' kibi tō ie' tkéka blu'ie tə ie' miəne wé ibite ee. Mik ie' dene, etə ie' tō ikanè mēsopa dabop, wépa a

ie' tō inukōl me'at, e'pa kiök patké isuōie tō kōs inukōl kī klō'wérakitō.

16 Itsá debitu tō iché iblú a: 'A kēkēpa, be' inukōl wakanewéyō, e' kī klō'wéyō dōka dabobtōkicha.'

17 Blu' tō ie' iuté: 'E' dör buaë. Be' dör kanè méso buaë. Ì elkela wakanewébō yēsēsē, e' kuekī ye' tō be' tkekeka ká dabop, e' wōkirie.'

18 Iskà debitu tō iché: 'A kēkēpa, be' inukōl wakanewéyō, e' kī klō'wéyō dōka sketōkicha.'

19 Nies blu' tō ie' iuté: 'Ye' tō be' tkekeka ká skel, e' wōkirie.'

20 "Erē iēkōl debitu, e' tō iblú a iché: 'A kēkēpa, i' be' inukōl. Ye' tō ipatrēwa tsamo a ta ibléyō.

21 Be' dör wēm er darērēe ese. Ì kē dör be' icha ese klō'wēkewabō. Nies be' tō íyi wōshteke wé kē be' wā iku-atkēne eē. Ye' suane be' yōki, e' kuekī ye' tō be' inukōl blé.'

22 Eta blu' tō ie' a iché: 'Be' dör kanè méso sulusi ese. Ye' tō be' kichaterattsā be' wák ttē wa. Be' tō iché tō ye' dör wēm er darērēe ese. Be' tō iché tō ì kē dör ye' icha ese klō'wēkewayō, nies tō ye' tō íyi wōshteke wé kē ye' wā iku-atkēne eē.

23 E' dör es, e' ta ¿ì kuekī be' kē wā ye' inukōl blēne inukōl bló wé a as eē ikī klör? Be' tō iúpa es, e'ma mik ye' dene, eta ye' inukōl ena ikī klōne e' de ye' ulà a.'

24 Eta blu' tō iché itso'rak eē, e'pa a: 'Inukōl yōttsā ie' ulà a, ta imú wé wā itso' dabop, e' a.'

25 Erē ie'pa tō blu' a iché: 'A kēkēpa, erē ¿ì kuekī be' tō ie' a ikī meke, ie' wā itso'tke dabop?'

26 Ie' tō ie'pa iuté: 'Ye' tō a' a iché tō wé wā íyi tso', ese a ikī merdaë. Erē wé kē wā ì ku', ì tso' ese wā elkela, e' yerattsā iyōki.

27 Wēpa kē kī ye' kiane blu'ie, e'pa dör ye' bolökpa; ie'pa tsúbitu íe ta ittōlur ye' wōrki.' "

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

28 Jesús ttē paké one, eta ie' mirkaia Jerusalén ñalé kī.

29 Mik idökemitke tsinet Betfagé ena Betania atē kabata kiè Olivo kēbata e' kuli' a, eta ie' tō ittōkatapa bōl kié

30 ta ichéitō iarak:

—A' yú kewe, u tso' se' wōshaë e' a, eta eē burro kueraë a' tō etō moule kē kī yi e' tkēuleka ese. E' wōtsōō ta itsúbitu ña.

31 Yile tō a' a ichaké: ¿Iie a' tō iwōtseeke? e' ta iūtō: Skēkēpa kī ikiane.

32 Ittōkatapa míyal ta ikuérakitō wes Jesús tō iché ie'pa a es.

33 Ie'pa tso' burro wōtsōök ta burro wakpa debitu ta ichakéitō:

—¿Iie a' tō burro se wōtseeke?

34 Ie'pa tō iuté:

—Skēkēpa Jesús kī ikiane e' kuekī.

35 Eta ittōkatapa wā burro bitetsēr Jesús a. Ie'pa tō ipaio

kikke méka burro ki, ta Jesús kimerakitö e' tkökka iki.

³⁶ Jesús mirkaia Jerusalén ñalé ki, ee pë' tso' taië, e'pa tö paio kikke shuélor ñala ki kewe Jesús yöki.

³⁷ Ie'pa mirwa Olivo kébata kuli' a wö wa'k. Iklépa tso' taië, e'pa anemi ttsë'ne buaë wa. Skököl kikékarakitö taië. Ì kë or yi a ese o' Jesús tö taië ie'pa wörki, e' kueki Skököl kikékarakitö.

³⁸ Ie'pa tö iché:

—jAyëcha buaë s'blú i' datse Skököl ttö wa! Skököl tso' ká jai a olo ta' taië as e' ta se' ser bërë. Ie' kikökasö.*

³⁹ Pë' shua fariseowakpa welepa tso', e'pa tö iché Jesús a:

—Be' klépa unú.

⁴⁰ Erë ie' tö ie'pa iuté:

—Ye' tö iché a' a tö ie'pa siwa'bléwa, e' ta ak tö ye' kikeraka aneule.

⁴¹ Mik ie' de tsinet Jerusalén, eta ie' iki sué ta ie' ié idalërmik.

⁴² Ie' tö ibikeitsé: jA' mú wa ijcher j'ñe tö wes a' sermi bërë Skököl ta! Erë e' tso' bléule a' yöki, e' kueki a' kë a isurpa.

⁴³ Kawö sulu dörae a' ki. A' bolökpa dörae, e'pa tö a' ká köierawa shkit as a' kë tköyal. Ie'pa miraë ñippök a' ta.

⁴⁴ Ie'pa tö a' ká ena a' wakpa kos ewerawa. A' u kos olordawa, e' éki kë atpa ñi bata ki. Skököl de a' tsatkök, e' kéwö de a' ki erë iwatéttsa a' tö. E' kueki e' kos tkörae a' ta.

Jesús tö Skököl wé batse'wé (Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)

⁴⁵ E' ukuöki ta' Jesús de Skököl wé a, ta ie' tö iyi wataukwakpa trë'wéyalmi,

⁴⁶ ta ichéitö ie'pa a:

—Skököl tö iyë' iyëkkuö ki: 'Ye' u dör tto ye' ta wé', erë a' tö iia'wéka akblo wéie.

⁴⁷ Këkraë Jesús tö s'wöbla'weke Skököl wé a. Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ñies judiowak wökirpa malepa, e'pa tö ileritsekerak Jesús ttowaie.

⁴⁸ Erë judiowak malepa ulitane tö ie' ttöke e' kittseke er bua' wa, e' kueki ibolökpa kë ulà dë'wa ittökwa.

20

¿Yi tö kawö mé Jesús a?

(Mateo 21.12-17; Marcos 11.27-33)

¹ Etökicha ta Jesús tso' s'wöbla'uk ena Skököl ttë buaë e' pakök Skököl wé a ta ee sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa ena judiowak kueblupa e'pa de.

² Ie'pa tö ichaké ie' a:

—¿Yi ttö wa be' tö iyi ikké weke? ¿Yi tö e' kéwö mé be' a?

³⁻⁴ Ie' iüté:

—Ñies ye' tö a' a ilè chakeke: ¿Yi tö Juan patkë' s'wöskuök? ¿Skököl tso' ká jai a e' ö s'ditsö? Ye' iütö.

⁵ Eta ie'pa ichémi ñi a: “Se' tö ichémi tö Skököl tö Juan patkë', e' ta ie' tö se' iütëmi: ‘¿Ì kueki a' kë wa ie' ttë klöone?’

* 19:38 Salmo 118.26

6 Ñies pë' ulitane tö iklö'wé tö mokïë Juan dör Skëköl tteköl, e' kuëki kë se' a iyënuK tö ipatkë' s'ditsö tö. Se' tö iché es, e' ta ie'pa tö se' ttëwami ák wa."

7 E' kuëki ie'pa tö iüté:

—Kë sa' wä ijcher tö yi tö Juan patkë' s'wöskuök.

8 Ie' tö ie'pa a iché:

—Es ñies ye' kë tö a' a ichepa yi tö ye' a kawö mé iyi ikkë woie.

Uva kanéukwakpa sususipa, e' tté

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

9 E' ukuöki ta Jesús ttëmi pë' ta ta ttë kleítö i' es: "Wëm eköl tö uva kuatké tajë. Ie' tö ipeitéat wëpa welepa a as ie'pa tö ipataü ie' a iwörke e' kak wa. E' ukuöki ta ie' mía ká kuä'ki dö ká tajë.

10 Mik uva wöline tso'tke wë'iaë shtë, etä ie' tö ikanè méso patkëmi eköl ie' icha tsuk. Erë kanéukwakpa tö ikanè méso klö'wëwä, ppé siarë, ta ipatkémine ulä wöchka.

11 Etä iwák tö ikanè méso skà patkëmine eköl. Ñies e' ché ie'pa tö suluë, ppé siarë, ta ipatkémine ulä wöchka.

12 Ikanè méso skà patkëmine ie' tö eköl, etä ñies e' shkä'wërakitö tajë, ta itrë'wëshkar.

13 "Bata ekkë ta iwák tö iché: '¿Ï wëmi ye' tö? Ye' alä dalër tajë ye' éna, e' patkerami ye' tö. Isalema ie'pa tö ie' dalöiëmi.'

14 Erë mik kanè mésopa tö kanè wák alä sué, etä ie'pa tö

iché ñi a: 'Ie' wü dör ká i' wak alä, e' a ká i' atdaë. E' kuëki ittöwasö, etä es ká i' atdaë se' ulä a.'

15 E' kuëki ie'pa tö iklö'wëwä yëttsa bánet ta ittëwarakitö.

"Ye' tö a' a ichakè: ¿Ima a' ibikeitsé? ¿Ï wëraë kanè wák tö?

16 Yö ichè tö ie' miraë ta kanéukwakpa tteratulur, ta uva kané meraneitö pë' kuä'ki a."

Mik e' ttsé judiopa wökirpa tö, etä ie'pa tö iché:

—E' mú kë wamblër es.

17 Erë ie' tö ie'pa sué krereë, ta ichéitö:

—¿Wes a' tö ibikeitsëmi tö e' kë tköpa a' ta? Skëköl yëkkuö tö ye' ché i' es:

'Ák watë'ttsa u yuökwakpa tö, e' yönene ák bua'buaie.*

18 Yi klastkëne ák e' mik ese parolordaë ena yi ki ák e' anekä ese yalitdawa idikia.

19 Ie'pa tö isuëwä tö kleë e' wa Jesús tö ie'pa ché. E' kuëki ie'pa éna ie' klö'wakwä ee, erë ie'pa suane pë' yöki.

S'wökirpa patuë, e' tté

(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

20 E' kuëki ie'pa tso' Jesús weblök isuöie tö i ki ikkatërmi. Ie'pa tö wëpa welepa patké ie' chakök ittö yoktsa, e' wa ikkatè Roma wökirpa a as e'pa tö iklö'üwä. Wëpa e'pa e' ö tö ie'pa dör pë' buaë yësyësë ese.

21 Ie'pa tö ie' a ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, sa' wä ijcher tö i cheke be' tö ena

ttè wa be' tō s'wōbla'wēke, e' dōr moki. Be' a sulitane dōr ñies ěmē. Be' tō s'wōbla'wēke yēsýēsē Skēkōl ñalé tté wa.

22 ¿Ima be' tō ibikeitsè? Roma wōkir kibi patuēsō ¿e' dōr buaē ö kē idōr buaē?

23 Ie' wā ijcher tō ie'pa tso' ie' chakōk er sulu wa, e' kueki ie' iūté i' es:

24 —Inukōl tso' a' wā Roma wōkir patuōie, e' kkachō ye' a et. ¿Yi diōkōl ena yi kiē me'rka iki?

Ie'pa tō iūté:

—Roma wōkir kibi.

25 Ie' iché ie'pa a:

—E'ma kōs Roma wōkir kibi icha, ese mú ie' a. Ta kōs Skēkōl icha, ese mú ie' a.

26 Ì kōs ché ie' tō sulitane wōrki, e' a ie'pa kē wā ì kune ie' kkatoie. Ie' tō ie'pa iūté es, e' tō ie'pa tkiwéwa. E' kueki ie'pa siwā'blélur iyōki.

¿S'duolur e'pa shkermikane ö au?

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

27 E' ukuōki ta saduce-owakpa wēlepā debitū Jesús ska'. E' wakpa tō ikló'wé tō s'duowā e' kē shkenukkane. Ie'pa tō ie' a ichaké:

28 —A s'wōbla'ukwak, Moisés tō ttè dalōiēno kitat yēkkuō ki se' a, e' tō iché i' es: Wēm blēnewā kē alà aṭe, e' ta ie' ěl kawōta ischō tsukwā as ilà kōkā iēl blēnewā e' a.

29 Etōkicha wēpa bak dōka kul ñi ělpa. Ikibi alakōl tséwa, erē iblēnewā kē alà aṭe.

30 E' ukuōki ta ie' itōki iēl tō ischō tséwa, erē ñies e' blēnewā kē alà aṭe.

31 Es itka iēl skà ta ñies imalepa kōs e'pa ta. Ie'pa kul blērulune kē alà aṭe yēs.

32 Bata ekkē ta ñies alakōl e' blēnewā.

33 Wēpa kul e'pa bak alakōl ekōl ě ta. Mik s'duowā e'pa shkenekane, eṭa ¿wēne dōmi ie' wēm chōkie?

34 Ie' tō ie'pa iūté:

—S'tso'ia ká i' a ta wēpa ena alakōlpa ñi tsukewā.

35 Erē aishkuō ta wēpa ki sene michoē mēne, esepa shkerdakane ta eṭ wēpa ena alakōlpa kē serpawāia ñita.

36 Ie'pa ser michoē kē duōta'wā wēs Skēkōl biyōchōkwakpa kē duōta'wā es. Skēkōl tō ie'pa shkeo'kane, e' kueki ie'pa dōraē ie' ala'rie. E' kueki ie'pa kē serpawāia ñita.

37 Ñies Moisés wák tō se' a ikkayé' tō s'duowā e'pa shkerdakane. Kal tsir wōñarke bö'ie e' paka'itō, eṭ ie' tō iyé' tō Skēkōl dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl.† Es isuésō tō ie'pa tso'ia ttsé'ka Skēkōl a.

38 E' wā kiane ché tō s'tso' ttsé'ka ena s'duowā, e'pa kōs tso' ttsé'ka Skēkōl a kekraē. E' kueki ie' kē dōr s'duowā e' Kēkōl. Ie' dōr s'ttsé'ka e' Kēkōl.

39 Eṭa s'wōbla'uk ttè dalōiēno wa wakpa wēlepā tō iché ie' a:

—A s'wōbla'ukwak, ì ché be' tō, e' chébō buaē yēsýēsē.

† 20:37 Skēkōl dōr Abraham, Isaac ena Jacob, e'pa Kēkōl: E' ché Skēkōl tō ie'pa blērulunebak ká iaiaē e' ukuōki.

40 Etā saduceowakpa kē kēsik dē'kaiā ie' a ì skà chakök.

¿Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' dör yi aleri?

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

41 Jesús tō ie'pa a ichaké:

—¿Wes ie'pa tō ichèmi tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' dör s'blú bak kiè David e' aleri?

42 Erè David wák tō ie' yè'at yëkkuö kiè Salmos e' k̄i. Ie' tō iyè'at i' es:

'Skököl tō iché ye' Kököl a: Be' e' tköser ye' ulà bua'kka dalöiëno tajë

43 dō mik ye' tō be' bolökpa mërö be' klö dik̄iā etā.†

44 Es se' isué tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e' kié David wák tō ie' Kököl, e' ta ¿wes ie' dör David aleri?

Jesús tō s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa kkaté

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

45 Sulitane tso' Jesús ttöke e' kittsök, etā ie' tō iché ittökatapa a:

46 “A' e' kkö'nú s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa yök̄i. Ie'pa wöbatsö shkök datsi' batsië ese mik wé pè' tso' tajë ese ska' as pè' tō ie'pa shkë'ù wes kékëpa dalöiërta' tajë es. Nies se' ñi dapa'wo wé a ena wé ie'pa kawö tkö'wekerakitö, ese ska' kula' tso' kékëpa dalöiërta' esepa a, ese yuleke ie'pa tō e' tkoie.

47 Ie'pa tō alakölpa schö u yekettsa iulà a ta iwökatekerakitö ittökerak S'yé

ta braraë e' wa. Ie'pa weirdaë siarë s'malepa tsata.

21

Alaköl eköl siarë e' tō inuköl mé Skököl a

(Marcos 12.41-44)

1 Jesús tso'ia Skököl wé a, etā ie' tso' inuköl blúpa tso' inuköl iök kalkuö tso' iioie mè Skököl a ese a e'pa sauk.

2 Nies ie' tō alaköl eköl siarëla dör schö e' sué inuköl wöshkila yöule cobre* wa ese böt iökwa.

3 Etā Jesús tō iché:

—Mok̄i ye' tō a' a ichè tō alaköl w̄i siarëla dör schö e' tō inuköl iéwa kibiie imalepa kos tsata.

4 Ie'pa ulitane tō inuköl kuö atë ese ié, erë ie' siarë, e' tō ie' wā itso' senoië e' kos méttsa. E' kuëk̄i ye' tō ie' ché es.

Jesús tō iché tō Skököl wé olordawa

(Mateo 24.1-2; Marcos 13.1-2)

5 Etā Jesús ttökatapa wëlepa tso' ichök tō Skököl wé wër buaala, kitkëule tajë ak bua'buā wa ena iyi bua'buā kakmeule Skököl a tajë, ese wa. Jesús tō iché:

6 —Ikéwö doraë etā ì kos sué a' tō i', e' olordawa seraä, iékwö è kē atpa ñi bata k̄i.

7 Etā ittökatapa tō ichaké:

—A s'wöbla'ukwak, ¿mik e' wamblërmi? ¿I wa sö isuëmi tō iwamblërketke?

8 Ie' iüté: “Tajë pè' datse e' chök tō ie'pa dör ye'. Icherarakitö: 'Ye' dör wé

† 20:43 Salmo 110.1 * 21:2 cobre: E' dör tabechka èse kē tueta' darërë wes orochka ena inukölchka es.

pairine'bitu idi' wa s'blúie e". Nies icherarakitö tó s'erkewa e' kékwo detke. Erë kē a' minuk esepa itōki. Pē' kīterarakitö taiē. E' kuēki a' tso' wōsh wa as kē yi tō a' kītō'ù.

9 Mik a' tō biyō ttsé tō ká wele wakpa ñippōke taiē ká kuā'ki wakpa ta, eta' e' kē tō a' tkiuk. Nies mik a' tō ibiyō ttsé tō pē' ñippōke taiē iké wakpa wōkirpa ta, eta' e' kē tō a' tkiuk. Ese wamblērdaē kam ye' dōne e' yōki, erë ká i' erwa e' kam kékwo dōwa."

10 Ie' tō ie'pa a ikí ché ia: "Ká kuā'ki kuā'ki wakpa ñippōraē ñita.

11 Nies í tō ká wōti'weraē taiē. Nies ká kuā'ki kuā'ki ki bli tō ena duè tō pē' tterae taiē. Ká jai a íyi sueraēsō taiē suluē iwà kkachoie, e' tō ie'pa tkiweraē taiē.

12 Kam e' kékwo tkō, e' yōki ie'pa tō a' klō'werawa, we'ikeraē siarē. A' miraē ie'pa wa se' ñi dapa'wo wé a shulè, ñies a' wōtērdawa s'wōto wé a. Ie'pa wa a' miraē duésēr s'blúpa ena s'wōkirpa wōrki ye' ttē kuēki.

13 Erë es ñies a' tō ye' ttē pakeraē ie'pa a.

14 Eta' kē a' tkinuk tō ima a' e' tsatkōmi.

15 Ye' tō ttē eraē a' a e' tsatkoie buaē, e' kuēki kē a' tkinuk e' ki. A' bolōkpa kē a iwōklōnuk, ñies ie'pa kē a iyēnuk tō e' dōr kachè.

16 A yé, a' mì, a' ēlpa, a' yamipa malepa, a' sinipa, e'pa welepa tō a' wōmerattsa

a' bolōkpa ulà a. Ie'pa tō a' welepa tterawa.

17 Sulitane tō a' sueraē suluē ye' ttē kuēki.

18 Erë kē a' tkinuk, a' kē weirpa kekraē, a' dōraē buaē ká jai a aishkuō ta.

19 A' e' tkéwa darērē dōka bata ekkē, e' ta' a' tsatkēraē.

20 Mik a' isuē tō ká kuā'ki ñippōkwakpa iēne taiē Jerusalén kkōiēule e' pamik shkit ñippōk Jerusalén wakpa ta, eta' a' éna ianú tō Jerusalén erdawa bet.

21-22 Mik e' kékwo de, eta' wépa serke Judea e'pa tkōyalmi kabata a. Skēkōl tō Jerusalén wakpa we'ikeraē taiē siarē. E' kuēki wépa serke Jerusalén, e'pa e' yōlur. Nies wépa tso' kañika, esepa kē kinewane eē. E' kos tkōraē wes itso' kitule Skēkōl yēkkuō ki es.

23 Kawō suluē dōraē ká i' ki, iwakpa we'ikeraē siarē Skēkōl tō. E' kuēki e' kékwo ska' ta iwēstela ina alakōlpa alà kurketke ena alakōlpa tsu' muke ilà a esepa ta!

24 Judiowak welepa tterawa tabè wa; welepa tserdami klōulewa ká wa'ñe. Eta' pē' kē dōr judiowak, esepa tō Jerusalén klō'werawa wes iwákpa icha es, dō mik Skēkōl tō ikékwo mé ie'pa a ekkē.

Jesús dōrane olo ta' taiē
(Mateo 24.29-35; Marcos 13.24-37)

25 "Diwō a, si'wō a ena bēkwō a íyi wērdaē taiē suluē iwà kkachoie tō ká i' erkewatke. Nies ká i' ki

dayë blardaë tajë ena iyöli busdaka tajë, ese yöki ká ulitane wakpa suardaë tajë, kē ie'pa a e' onukia wes.

26 İ sulu tköraë ká i' kī, ese yöki ie'pa suardaë tajë, isiwa' ardawarak suane ě wa. İ kos tso' ká jai a e' wötirdaë.

27 Eta ye' dör S'ditsö Alá, e' datse mò a diché ta' tajë olo ta' tajë, e' wërdaë.

28 Mik iyi ikkë sué a' tō, eta bet ta' a' tsatkërkette, e' kueki a' er kuú, a' wö kōka siwa' kī.”

29 Nies ie' tō ie'pa a ikleé ttè i' wa: “Kal kiè higuera ö kal ulitane, e' bikeitsö.

30 Mik a' isué tō erpa kal kō shlörketke, eta a' wa ijcher tō duas dewatke tsinet.

31 Es n̄ies mik a' tō isué tō iyi ekkë wamblërke, eta a' wa ijchenú tō ì blúie Skëköl tso', e' kēwö dewatke tsinet.

32 “Mokī ye' tō a' a' ichè tō iyi ekkë wamblërdaë wépa dör wes a' es esepa kam erwa e' yöki.

33 Kashuk ena ká i' erdawa, erë ye' ttè michoë e' kē erpawa yës.

34 “iA' e' kkö'nú! Kē a' e' muktsa ì sulu ulá a. Kē a' e' ttökka blo' wa. Kē a' er mukwa ì tso' ká i' a, e' ě kī. E' kos tō a' er darë'werawa Skëköl kī. A' e' kkö'nú as ye' datskene, e' kēwö kē tō a' klö'ù

35 wes iyiwak klör sho' a es. Kawö e' dōraë sulitane serke ká wa'ne e'pa kī, e' kueki a' e' kkö'nú e' yöki.

36 A' senú wösh wa. A' ikiö S'yé a kekraë as iyi sulüé kēwö datse, e' kē dō a'

kī. Nies ikiö ie' a kekraë as a' e' duöser buaë ye' wörki mik Ye' dör S'ditsö Alá, e' datskene sulitane shulök eta.”

37 N̄iwe ta Jesús tō s'wöbla'weke Skëköl wé a, nañewe ta ie' mía kabata kiè Olivo e' a.

38 Bla'mi sulitane mi'ke Skëköl wé a Jesús tō s'wöbla'weke e' kittsök.

22

Judas ena judiowak kuëblupa tō Jesús aleritsé klö'wëwa

(Mateo 26.1-5,14-16; Marcos 14.1-2,10-11; Juan 11.45-53)

1 Judiowak Yépa Yërulune Egipto, e' kēwö tkö'wekerakitö, e' dökewatke tsinet, ese kēwö ska' ta judiowak wöblar pan kē yöule iwölöwoka wa ese ñuk.

2 Sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa suane pè' yöki, e' kueki ie'pa tso' ikēwö yulök Jesús ttowa.

3 Eta Satanás tkawa Judas er a. Judas e' kiè n̄ies Iscariote. Ie' dör Jesús ttökatapa dabom eyök kī böi e' eköl.

4 Ie' mía ttök sacerdotepa wökirpa ta ena Skëköl wé shkëkipa wökirpa ta. Wes ie' tō Jesús mëttsami ie'pa ulá a e' chéitö ie'pa a.

5 E' tō ie'pa ttsë'wérak buaë ta ikablé ie' a inuköl muk.

6 E' dör buaë ie' a. E' kueki ie' tō kawö yulémi iwömottsá mik kē yi ku' tajë Jesús ta e' dalewa.

Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wé Jesús tō ittōkatapa ta

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30)

7 Etā Pan Kē Yōule Iwōlōwōka Wa e' kēwō tsá de. E' diwō a judiowak tō obeja pupula jcheke Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'woie.

8 Jesús tō Pedro ena Juan kié, ta iché ie'pa a:

—A' yú kawō tkō'wēkesō, e' chké kanéuk.

9 Ie'pa ie' a ichaké:

—¿Wé be' ki ikiane tō sa' mi' ikaneuk?

10 Ie' iūté:

—Mik a' de Jerusalén, etā ee wēm kueraë a' tō eköl, e' wa di' dami skauña a. E' itōki a' yú dō u wé a ie' demi ee.

11 U e' wák a ichō: 'S'wōbla'ukwak be' chakök ké: ¿Úshu wé a ie' tō kawō tkō'wēkesō e' chké ñemi ie' ttōkatapa ta?'

12 Ie' tō a' a úshu bērie tso' kákke, kaneouletke buaë, e' kkacheraë. Eë ichké kaneú se' a.

13 Etā ie'pa mía ta íyi ulitane kuérakitō wēs ie' tō iché es. Eë chké kanewérakitō kawō tkō'woie.

14 Mik ichkōketke e' diwō de, etā ie' e' tkéser chkök mesa o'mik ittekölpa tsá e'pa ta.

15-16 Ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tō a' a iché tō kawō i' kē tkō'wepaiayō a' ta dō mik iwà tka mik i blúie Skököl tso' e' kēwō de etā. E' kueki suluë ye' éna ikēwō bata tkō'wakia a' ta kam ye' ttōwa ie'pa tō e' yöki.

17 Etā tka' klō'wéitō, ta wēstela chéitō Skököl a, ta ichéitō ie'pa a:

—Íkē, a' itsá yö eköl eköl.

18 Ye' a' a iché tō vino kē yepaiayō dō mik i blúie Skököl tso' e' kēwō de etā.

19 E' ukuöki ta pan klō'wéitō, ta wēstela chéitō Skököl a ta iblatéitō wà tié ie'pa a ta ichéitō:

—Pan se dör ye' chkā wōmeulettsa ttèwa a' skéie e'. A' tō inū kekraë as a' er arne ye' ska'.

20 Es ñies mik ie'pa chké one, etā tka' klō'wéitō ta ichéitō:

—Vino i' dör ye' pē. Ye' tterawa e' pē tērdaë a' tsatkoie. E' wa ttè pa'alí me' Skököl tō, e' wà de.

21 Erë yi ye' wōmekettsa, e' tkēr ye' ta mesa i' o'mik.

22 Ye' dör S'ditsō Alà, e' ta itkōraë wēs isuletēneatbak es, erë iwēstela ina yi ye' wōmekettsa, e' ta!

23 Etā ie'pa ñi chakémitke: "A' iché, ¿yi ie' wōmekettsa?"

¿Yi dör kēkēpa taië Skököl a?

24 Jesús ttōkatapa ñi iütéka tō ie'pa wé ek dör kēkēpa taië imalepa tsata.

25 Jesús tō iché ie'pa a: "Pē' kē tō Skököl dalöie, esepa blúpa e' alōka ie'pa ki kekraë, erë ie'pa e' chō tō ie'pa dör imalepa kimukwakpa buaë.

26 Erë e' kē dör es a' ta. E' skéie yi dör kēkēpa taië imalepa tsata a' shua, ese kawōta e' okwa se' eselaie. Ñies a' wōkir kawōta e' okwa wēs kané méso es.

27 E'ma çyi dör kékëpa tajë? çItkër chkök mesa o'mik ese ö wé tso' chkè watiök ese? Tö, itkër mesa o'mik ese dör kékëpa tajë. Erë ye' tso' a' shuā wës kanè méso tso' chkè watiök es.

28 "Kos ye' weirke e' a a' tso' ye' ta' ye' wapie.

29 E' kuëki ye' tö a' tkekeka blu'paie, wës ye' Yé tö ye' tkë'ka blu'ie es.

30 Aishkuö ta' i blúie ye' tso' e' a a' e' tulöraser chkök di'yök buaë ye' ta. Nies a' e' tulöraser blu' kulé ki, Israel ditséwöpa dökä dabom eyök ki böi (12), e'pa wëttsük."

Pedro tö icheraë tö ie' kë wa Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

31 Nies Skékëpa Jesús tö iché:

—A Simón, a Simón, jye' ttö ttsö! Satanás tö a' kéwö kié ma'wë. Ie' tö a' ulitane wöpperaë darërëe wës iyiwö wöppë es.

32 Erë ye' ikiétke Skéköl a as be' erblö ye' mik e' kë olo'yöbö. Mik be' erbléne buaë ye' mik, eta ye' ttökatapa malepa kimú as ie'pa e' tköwä darërëe ye' mik.

33 Simón tö ie' a iché:

—A Skékëpa, ye' e' chétke wötënukwä be' ta s'wöto wé a dö ttëwä be' ta.

34 Ie' iüté:

—A Pedro, ye' iché be' a tö j'ñe kam dakro ar, e' yöki be' icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.

Jesús weirketke e' kéwö dökewatke

35 E' ukuöki ta Jesús tö ittökatapa a ichaké:

—Mik ye' tö a' patkë'mi Skéköl ttë pakök inuköl kë ta', chkewö kë ta', klökkuö kë ta', eta çì kianeia a' ki?

Ie'pa tö iüté:

—Kë i kianeia sa' ki.

36 Ie' tö iché ie'pa a:

—E' skéie, j'ñe ta, ye' tö a' a' iché tö a' wé wä inuköl ta', e' tsúmi; a' wé wä chkewö ta', e' tsúmi; a' wé kë wä tabè ta' e' tsatkoie, eta a' paio wataúttsa ta' e' ské wa tabè taúttsa.

37 Ye' ttë kos tso' kitule Skéköl yëkuö ki, e' wä tköraë wës itso' kitule es, e' tö iché: 'Ie'pa tö ye' we'iké wës pë' sulusi we'iké es.* Ttë e' wä tköketke i' ta, e' kuëki a' tö iü wës ye' tö a' a' iché es.

38 Ie'pa tö iché ie' a:

—A Skékëpa, ie' tabè tso' böt. Ie' tö ie'pa iüté:

—Wë' idir, jkë a' ttökia!

Jesús ttë S'yë ta Getsemani
(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

39 E' ukuöki ta Jesús mía Olivo kébata a wës iwöblar es, eta ittökatapa míyal ie' ta.

40 Mik ie'pa demi wé ie'pa mörö ee, eta ie' iché ie'pa a:

—A' ikiö Skéköl a as i sulu tö a' erkiöweke e' kë e' alökä a' ki.

41 Ie' mía bánet ie'pa yöki dö kos ák uyëmisö ekkë, ee ie' e' tkésër kuchë ki ta ittë S'yë ta i' es;

42 "A yëwö, i tköraë ye' ta, e' dör wës íyi bacha'bachaë yèwasö es. Be' ki ikiane, e'ma be' ye' yöttsa e' ulä a. Erë kë

* 22:37 Isaiás 53.12

iwar wēs ye' kī ikiane es, iú wēs be' kī ikiane es.”

43 [E' wōshā tā Skēkōl biyōchōkwak de ekōl ie' ska' idiché kī iōk.

44 Ie' eriane tajē, e' shua ie' ttēmitke S'yē tā taniniē, tā ipaali wēr s'pē es e' yērke tajē darke iyōk kī.]†

45 Mik ie' ttē one, etā idene ittōkatapa ska' tā ie'pa kuēitō kapōtūtur. Ie'pa shtrinewa eriar ē wā, e' kuēkī ie'pa kapolur.

46 Ie' tō ie'pa a ichaké:

—ǀiōk a' kapōtūtur? A' e' kōkā, a' ikiō Skēkōl a' as ì sulu tō a' erkiōweke e' kē e' alōkā a' kī.

Jesús klō'wēwā ibolōkpa tō (Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

47 Jesús tso'ia ttōk e' dalewa tajē pē' de. Ie' ttōkatapa dabom eyōk kī bōl, e' ekōl kiē Judas e' debitu ie'pa wēttsē. Ie' dewā Jesús ska' ishke'uk wōalattsē wa.

48 Erē Jesús tō ie' a iché:

—A Judas, ǀwōalattsē wa be' tō ye' dōr S'ditsō Alà, e' wōmekettsā?

49 Mik Jesús ttōkatapa tso' ie' tā, e'pa tō isuē tō ie' klōrkewatke, etā ie'pa tō ie' a ichaké:

—A Skēkēpa, ǀtabē yēttsā sa' tō ie'pa kī?

50 Etā ie'pa ekōl tō sacerdotē kibi, e' kanē méso ekōl kukōña ulā bua'kka tēttsā.

51 Jesús tō iché:

—Imúat; wē' idir.

Etā ie' tō kanē méso kukuōña kéwā tā ibua'wēneitō.

52 E' ukuōkī tā sacerdotēpa wōkirpa ena Skēkōl wē shkēkīpa wōkirpa ena judiowak kuēblupa debitu ie' tsukmi, e'pa a ie' iché:

—ǀi kuēkī a' bite ye' ñalé kī tabē kī kal wōlō kī ye' klō'ukwā wēs akblōkwakpa klō'wēwā es?

53 Kēkraē ye' bak a' shua Skēkōl wē a, erē a' kē wā ye' klōnewā. Erē i' tā a' a ikēwō de ye' klō'wōwāie. Ñies bē a ikēwō de ì sulu wamblak ie' éna e' wambloie.

Pedro tō iblé tō kē ie' wā Jesús suule

(Mateo 26.57-58,69-75; Marcos 14.53-54,66-72; Juan 18.12-18,25-27)

54 Etā ie'pa tō Jesús klō'wēwā tsēmi sacerdotē kibi, e' u a. Pedro dami ie' itōkī kamiē.

55 Etā eē pē' wēlepa tō bō' batsékā upa shushāē baiklē, etā Pedro e' tkēsēr ie'pa tā.

56 Etā alakōl ekōl dōr kanē méso, e' tō Pedro suē bō' kōkō a' tā isuēwā krereē tā ichéitō:

—Ñies ie' wī dōr Jesús klé.

57 Erē Pedro tō iblé. Ie' tō iché:

—A tayē, ye' kē wā wēm e' suule.

58 E' ukuōkī kukuie tā wēm ekōl tō Pedro suē ñies tā ichéitō:

—Be' ñies dōr Jesús klépa ekōl.

Erē Pedro tō iūtē:

—A wēm, kē ye' dōr ie'pa ekōl.

59 E' ukuōkī hora de et tā iskà tō iché:

† 22:44 Ttē i' kē ku' yēkkuō kēchke wēle kī.

—Wëm sę dör Galilea wak e' kuęk_i mok_i ie' dör Jesús klé eköl.

⁶⁰ Pedro tö iché:

—A wëm, ì cheke be' ye' a, e' kę jcher ye' wa.

Pedro ttökeia e' wösha ta dakro ane.

⁶¹ Etā Skėkėpa Jesús wötrée, ta Pedro suęitö ěk. Etā Pedro ęna ianewa tö ttē ì' yē' Jesús tö ye' a: “Iñe kam dakro ar, e' yök_i be' tö icheraė mañatökicha tö be' kę wa ye' suule.”

⁶² Etā Pedro e' yęttsa kañika ta iie siarė.

Jesús wayué ie'pa tö

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Wępa ulā a Jesús tso' klöulewa, e'pa tö ie' wayué suluė, ippė taiė.

⁶⁴ Nies ie'pa tö iwöbla pamuėwa datsi'tak wa, etā ie'pa tso' ippök, e' dalewa ie'pa tö ie' a ichakeke:

—Be' dör Skėköl tteköl, e'ma sa' a ichökā ğyi tö be' ppė?

⁶⁵ Etā ie'pa tö ie' skā cheke suluė ttē ulitane wa kuā'k_i kuā'k_i.

Jesús mítser ie'pa wa judiowak kuęblupa wörki

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Mik ká ñine, etā judiowak kuęblupa ena sacerdotepa wökirpa ena s'wöbla'uk ttē dalöiėno wa wakpa tö Jesús tsėmi wė judiowak wökir kibipa ñi dapa'uke eę. Ta ie'pa tö ie' a ichaké:

⁶⁷ —Ichö sa' a ğmok_i be' dör wė pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ö au?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' tö ichėmi tö, erė kę a' tö ye' ttö klö'wepa.

⁶⁸ Nies ye' tö a' a ilė chakėmi, e' ta a' kę tö ye' iütepa.

⁶⁹ Erė ye' dör S'ditsö Alā, i' ukuök_i ta ye' e' tköraser Skėköl diché dör İyi ulitane tsata, e' ulā bua'kka dalöiėrta' taiė.

⁷⁰ Ie'pa ulitane tö ie' a ichaké:

—ğE'ma be' e' chö tö be' dör Skėköl Alā?

Jesús tö ie'pa iüté:

—Tö, węs a' tö iché es idir.

⁷¹ Etā ie'pa iché:

—ğİie se' k_i ikkatökwakpa k_i kiarmiia? İ ché ie' tö, e' ttsé se' wákpa tö.

23

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2,11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)

¹ Etā ie'pa ulitane e' kėka ta Jesús tsėmirakitö Pilato ska' as ishulöitö. Pilato dör ká e' wökir patkė' Roma wökir kibi tö.

² Ie'pa tö Jesús kkatėmi Pilato a ta ichėrakitö:

—Sa' wa ijcher tö wëm i' tö taiė sa' judiowak mekeka ñippök s'wökirpa ta. Ie' iché tö sa' kę kawötā inuköl patauk Roma wökir kibi a. Nies ie' iché tö ie' dör wė pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Ie' e' chö tö ie' dör sa' judiowak blú.

³ Pilato tö ichaké ie' a:

—ğBe' dör judiowak blú?

Ie' iüté:

—Tö, węs be' iché, e'ma es idir.

4 Etā Pilato tō iché sacerdotepa wōkirpa a ena pē' tso' ee, e'pa a ñies:

—Ye' kē wā ì nuí kune wēm i' kī.

5 Erē ie'pa tō ikí kcateke aneule tā ichekerakitō:

—Ttè wa ie' tō s'wōbla'weke, e' tō sa' wakpa mekeka ñippök ñitā. Ie' tō itsá paka'bitu Galilea, i' ñe tā ide íe Judea.

Pilato tō Jesús patkemi Herodes ska'

6 Mik e' ttsé Pilato tō, etā ichakéitō: ¿wēm i' dör Galilea wak?

7 Mik ie' wā ijchenewā tō Jesús dör Galilea wak, etā ie' tō ipatkémi Herodes ska' as e' tō ishulō, e' dör Galilea wōkir e' kuēkī. E' kēwō ska' tā ie' tso' Jerusalén.

8 Mik ie' tō Jesús sué, etā e' tō ie' ttsé'wé buaé. Bānet ie' éna isuak. Ie' wā ittē jchenewā tō, ì kē or yi a ese wēkeitō, e' wā paneke ie' tō sué.

9 Ie' tō Jesús chaké taië, erē Jesús kē wā ie' iütēne yēs.

10 Ñies sacerdotepa wōkirpa ena s'wōbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa tso'ñak ee. Ie'pa tō Jesús kcateke taië ie' a.

11 Ie' ena iñippök'wakpa, e'pa tō Jesús sué sulué, tā ie'pa tō datsi' bua'buā, blu' datsi' sù, ese iéka ikí iwayuoie. E' ukuökī tā ie' tō ipatkémine Pilato ska'.

12 Herodes ena Pilato dör ñi bolökpa, erē e' diwō shā tā ie'pa er buanene ñi kī.

Jesús méttsa ttèwā
(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)

13 Sacerdotepa wōkirpa ena judiowak wōkirpa malepa ena judiowak taië, e'pa kiéttsa Pilato tō e' dapa'uk ek tsiní éme.

14 Ie' tō ie'pa a iché:

—A' wā wēm i' de ye' ska' kkatè. A' tō iché tō ie' tō a' wakpa mekeka ñippök sa' tā. Erē ye' tō ie' a ichaké a' wörki, etā ì kī a' tō ie' kkaté, e' kē nuí kune ye' wā ie' kī yēs.

15 Ñies Herodes kē wā ì nuí kune ie' kī, e' kuēkī ie' tō ipatkébitune ye' ska'. E' kuēkī a' tō isué tō ie' kē wā ì sulu nuí kī ittèwāmi ese wamblène.

16-17 Súyō ippök patkē tt'sa'bata daloie wa iwe'ikoie bērebēre, e' ukuökī tā ye' tō ie' ekemine.*

18 Erē ie'pa ulitane anemi ñikkē:

—¡Jesús ttōwā tā Barrabás ömine sa' a!

19 Barrabás e' tō iyamipa dapa'ka ñippök ká e' wōkirpa tā, ñies ie' wā s'kötulewā. E' kuēkī ie' tso' wötèulewā s'wōto wé a.

20 Pilato éna Jesús akmine, e' kuēkī ie' tō iskà chéne Jesús tsatkoie.

21 Erē ie'pa kī arkeka taië:

—¡Iwötōwā krus mik!
¡Iwötōwā krus mik!

22 Pilato tō iskà chéne ie'pa a, i' tā ide mañatökicha:

—¿Ì kuēkī? ¿Ì sulu wambléitō? Ye' kē wā ì sulu kune ie' wömottsā ttèwā. Súyō

* 23:16-17 Yēkkuö kēchke wēle tō kuötkéka. E' tō iché i' es: *Pilato wōblar s'wötèulewā e' ökmi eköl mik judiowak tso' Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk etā.*

ippök patkè tsa'bata daloie wa iwe'ikoie, e' ukuökì tã ye' tō ie' ekemine.

²³ Erë ie'pa kì arkeka tajë shute: “iIwötöwã krus mik!” Bata ekkè tã Pilato tō ie'pa ttë iuté.

²⁴ Ie' tō iwé wes ie'pa kì ikiane es.

²⁵ Es wëm tso' wötëulewã ñippè s'wökirpa tã kuekì, ñies s'ttèwã kuekì, e' émine Pilato tō. Etã Jesús ttökwã patkéitō wes judiowak kì ikiane es.

Jesús wötëne krus mik

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 10.17-27)

²⁶ Mik Roma shkëkipa wã Jesús dami, e'pa tō isué tō ie' kè kì krus dè'kaia, etã ie'pa tō wëm eköl kiè Simón e' klò'wèwã tã iké krus ppökka tsèmi Jesús itökì. Wëm e' dör Cirene wak. Ie' tso' bänet, erpa e' de Jerusalén.

²⁷ Tajë pè' mirwã Jesús itökì. E'pa shuã alakölpa tso' tajë ijuramirak tajë ie' ieitsök.

²⁸⁻²⁹ Jesús wötréene ie'pa sauk tã ichéitō:

—A Jerusalén alékölpa, kawö suluë döraë a' kì, e' kuekì kè a' iuk ye' ieitsök. E' skéie a' wákpa e' ieitsó, ñies a' ala'r ieitsó. Aishkuö tã iyërdaë: 'Ayëcha buaë alakölpa kos kè dötã' aläë. Ayëcha buaë alakölpa kos kè alã ta'.

³⁰⁻³¹ Ye' dör wes kal pa'ali es e' weirke i' es, e' tã çì kè wamblërpa a' dör wes kal sí es, e'pa tã? E' kuekì e' kèwö ska' tã iyërdaë kabata a:

'Be' anúka sa' kì as sa' duöwã wötëulewã iyök a.†

³² Ñies wëpa bøl dör pè' sulusipa e'pa mirwarak iwã Jesús tã wötèwã krus mik.

³³ Mik ie'pa demirak ká kiè S'wökirdiche ee, etã ie'pa tō Jesús wöté krus mik. Ñies wëpa bøl sulusipa wötérakitō, eköl iulà bua'kka, eköl bakli'kka.

³⁴ [Jesús tō iché: “A yëwö, ì wambleke ie'pa tō ye' tã, e' kè ane ie'pa éna, e' kuekì e' nuí olo'yö ie'pa kì.”]‡

Etã Roma shkëkipa iné ñi ma'woie suè tō wes ie'pa tō Jesús datsi' blatemi ñi a.

³⁵ Pè' iëter Jesús sauk. Dö judiowak wökirpa tso' ie' wayuök suluë, ie'pa tō icheke:

—Mokì ie' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie shukit Skëköl tō e' e'ma as iwák e' tsatkö wes o'kapa tsatkéitō es.

³⁶ Ñies Roma shkëkipa tō ie' wayué. Ie'pa de tsinet ie' ska' tã blo' shköshkö watké ie'pa tō ie' a.

³⁷ Ie'pa iché:

—iMokì be' dör judiowak blú, e'ma be' wák e' tsatkö!

³⁸ Kaltak kì itso' kitule tō iché: “I' dör judiowak blú e'”, e' batsulewã Jesús tsaka.

³⁹ Etã wëm eköl àr wötëulewã ikrus mik Jesús o'mik, e' tso' ie' chök suluë. Ichéitō ia:

—iMokì be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e'ma be' e' tsatkö, ñies sa' tsatkö!

† 23:30-31 Oseas 10.8 ‡ 23:34 Ttè tso' iwakyöule i' es...e' shuã, e' kè ku' yëkkuö këchke wele kì.

40 Erë iëköl tso' wötëulewä ie' o'mik, e' tō iëköl uñé tã ichéitō:

—Be' wömenettsã ttëwã wës ie' es, erë wësua be' kë suar tã' Skëköl yöki.

41 Mokï se' weirke se' wák kuëki, se' nuï kuëki. Erë ie' kë wã ì sulu wamblëne yës.

42 E' ukuökï tã ie' tō iché Jesús a:

—A Jesús, mik be' detkene s'blúie, etã kë be' éna ye' chökwa.

43 Ie' tō iüté:

—Mokï ye' tō be' a ichè tō ìñe be' dörawã kã buaala tso' kã jaì a e' a ye' tã.

Jesús duowã

(Mateo 27.45-46; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

44 Mik diwö de bata a, etã kã míã ttsettseë kã wa'ñe, dö tsãli diwö de mañat ekké.

45 Diwö kë dalöbuneia, etã Skëköl wé a ie'pa wã datsi' buririë ese shukuar u blatoie, e' jchënane shushäë.

46 Etã Jesús tō iché aneule:

—A yëwö, ye' wiköl méat be' ulã a.

E' chéitō tã isiwã' bata tké.

47 Roma ñippökwa eköl dör capitán, mik e' tō isué, etã Skëköl kikékaitō tã ichéitō:

—Mokï, wëm wí sene' yësyësë.

48 Pë' daparke tajë isaük, mik e'pa tō isué tō wës Jesús blënewã, etã ie'pa erianekã tajë tã es imíyalnerak iu a.

49 Erë wépa wã Jesús suule buaë ena alakölpã manetwã ie' tã Galilea, e'pa kos iëter ie' kí saük erë kamie.

Jesús nu wötëne

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

50-51 Wëm tso' eköl kië José, e' dör kã kië Arimatea e' wak. Arimatea atë Judea. Ie' dör wëm buaë yësyësë. Ñies ì blúie Skëköl tso' e' këwö panuk ie' tso'. Ie' dör judiowak wökirpa e' eköl, erë ie' tō ibikeitsé tō wës imalepa tō Jesús wé e' dör suluë.

52 Ie' míã Pilato ska', etã Jesús nu kiéitō.

53 Ie' tō Jesús nu yëttsã krus mik éwa iski tã ipatrëwaitō datsi' ukuö bua'buã saruru ese wa. E' ukuökï tã ie' tō Jesús nu bléwã ákuk bine pa'alì s'nu blóie ese a.

54 Kã tuirketke etã eno diwö batseitsekemitke, e' kuëki ie' kawötã Jesús nu wötökwa bet.

55 Etã alakölpã manetwã Jesús tã Galilea, e'pa mirwañak isaük tō wé Jesús nu mekwã. Ie'pa tō isué tō wës ie' nu blëne ákuk a.

56 Mik ie'pa dene u a, etã kiö masmas tso' tè s'nu ki, ese kanewérakitō. Ie'pa tō eno diwö batseitsé wës Skëköl ttë dalöiëno tō iché es.

24

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

1 Erë domingo kã ñirketke, etã alakölpã míane Jesús pö a kiö masmas kanewétke ie'pa tō, e' mí ie'pa wã tē Jesús nu ki.

2 Mik ie'pa de, etã ie'pa tō isué tō ák bërie bastkër pö kkö a, e' rratune bánet.

³ Erë mik ie'pa dewa ákuk a, etá ie'pa tö isué tö Jesús nu kë ku'.

⁴ Ie'pa tso'ia ibikeitsök tö wek Jesús nu mí, e' bet ta ie'pa tö isué tö wëpa bøl de iëter ie'pa o'mik, e'pa datsi' wõnarke dalölöë.

⁵ E' tö alakõlpa suawéka tajë ta iwö éwarak dö iski. Erë wëpa e'pa tö iché ie'pa a:

—¿Iök a' tö ie' tso' ttsë'ka, e' yuleke s'nupa shua?

⁶ Ie' kë ku' íe, ishkenekane. Ì yë'bakitö a' a mik ibak Galilea etá, e' anú a' éna.

⁷ Ie' tö a' a iyë'bak tö ie' dör S'ditsö Alà, e' wömerdatsa pë' sulusipa ulà a ta iwötërdawa krus mik, e' ki ká de mañat etá ishkerdakane.

⁸ Etá ì yë' Jesús tö, e' anewane ie'pa éna.

⁹⁻¹⁰ Alakõlpa dare Jesús pö a, e'pa kiè María Magdala wak ena Juana ena María dör Santiago mì. Nies alakõlpa skà tso'ñak ie'pa ta. Ì sué ie'pa tö pö a, e' pakéne Jesús ttekõlpa tsá dabom eyök ki eköl (11) e'pa a, ñies imalepa a.

¹¹ Erë ì paké alakõlpa tö e' kë wà ta' ie'pa a, e' kueki ie'pa kë wa iklõone.

¹² Erë Pedro tunemi pö a isauk. Mik ie' demi ta ie' tö isué ákuk shua, etá datsi' wa Jesús nu parratewa, e' è tkëter. Etá ie' biteane u a, e' tö ibikeitsëro tö ¿wek imí?

*Jesús ttõkatapa bøl tö ie' suéne Emaús ñalé ki
(Marcos 16.12-13)*

¹³ E' diwö wa Jesús ttõkatapa bøl e' yëttsa Jerusalén michoë

ká kiè Emaús ee. E' ñalé dör kamië kilómetro döka dabom eyök ki et (11), e' ulatök.

¹⁴ Ì tka Jesús ta Jerusalén, e' kos pakerami ie'pa tö ñi a.

¹⁵ Ie'pa kapakõrami ñita, etá Jesús tö ie'pa kué etá ishkémi ie'pa ta.

¹⁶ Ie'pa tö isué, erë ie'pa kë a ikkayënewa tö yi idir.

¹⁷ Jesús tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì pakerami a' tö?

Etá ie'pa e' wöklö'wé iëter. Ie'pa eriarke tajë e' wënewa iwö ki.

¹⁸ Ie'pa eköl kiè Cleofás, e' tö Jesús iüté:

—Wësua se' kos dë'rö Jerusalén kawö tkö'uk e' shua be' è kë wa ijcher tö ì bak ee chki bökli.

¹⁹ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—¿Ì bak?

Ie'pa iüté:

—Ì bak wëm kiè Jesús dör Nazaret wak e' ta e'. Ie' dör Skëköl tteköl buaë, diché ta' tajë Skëköl wöa. Ì kë or yi a ese wé ie' tö tajë sulitane wörki. Nies s'wöbla'wëitö ttë buaë mokí wa.

²⁰⁻²¹ Sa' tö ie' pana' tö isalema Skëköl tö ie' patkë' se' dör Israel aleripa e' tsatkök. Erë sacerdotepa wökirpa ena s'wökirpa malepa, e'pa tö ie' wömëttsa ttëwa wötëulewa krus mik. E' kúie ta, ì kos wamblëne, e' ki ká de mañat etá ¿ì panemiä sa' tö?

²² Nies alakõlpa welepa tso' sa' ska', e'pa tö sa' tkiwëwa. Ì ñe bla'mi ie'pa dare Jesús pö a

²³ erë ie' nu kë ku' ee. Ie'pa tö sa' a iché tö Skëköl

biyöchökwakpa de ie'pa ska',
ta ichéitö ie'pa a tö Jesús
tso'ne ttsë'ka.

24 E' ukuök_i ta sa' wakpa
welepa dare isa_uk ta ie'pa tö
ikué wes alakölpa tö iché es,
eré ie'pa ké wa Jesús s_une.

25 Eta Jesús tö iché ie'pa a:

—A' kuköña darerëe. A' ké
wöblar bet. Ì kos yè'atbak
Skököl ttekölpa tö e' ké klöne a'
wa bet.

26 Skököl yëkkuö tö iché tö
wé pairine'bitu idi' wa s'blúie
e' kawöt_a weinuk es kam ie'
dö sulitane wökirie olo ta' taië
e' yöki.

27 Eta ie' wák tté tso' kitule
Skököl yëkkuö k_i, e' kos wà
pakémitö ie'pa a. Kewe ì kit
Moisés tö, e' wà pakéitö. E'
ukuök_i ta ì kit Skököl ttekölpa
kos e'pa tö, e' wà pakéitö ie'pa
böl a.

28 Mik ie'pa demi wé ie'pa
míró ee, eta iwër tö Jesús kí
mi'keia ñala k_i,

29 eré ie'pa tö ie' kiémi
kröröe kapökrö ie'pa ska'.
Ie'pa tö iché ia:

—Ká tuirketke, e' kuek_i be'
e' tsu_uat sa' ska' kapökrö.

E' kuek_i ie' dewa ie'pa ta
weshke.

30 Mik ie'pa e' tuléwa mesa
o'mik chkök, eta ie' tö pan
klö'wé ulà a ta wéstela chéitö
Skököl a ta iblatéitö méitö
ie'pa a.

31 E' wö shà ta ie'pa tö
isuéwa tö Jesús idir; eré bet ta
ie' ké ku'ia ie'pa ta.

32 Eta ie'pa tö iché ñi a:

—Wëe', mik ie' kapaköratse
se' ta ñala wa, Skököl yëkkuö

wà pakeratseitö, e' tö se'
ttsë'wé buaë ichök.

33 E' wösha ta ie'pa e' yéttsa
míyalne Jerusalén. Mik ie'pa
demi ee, eta ie'pa tö Jesús
ttökatapa tsá döka dabom eyök
k_i eköl (11) ena imalepa, e'pa
kué ee ñita.

34 E' a ie'pa iché:

—Moki Sköképa Jesús
shkenekane. Ie' e' kkaché
Simón a.

35 Eta wépa böi tö ì kos
tka ie'pa ta ñala wa e' paké
imalepa a. Ñies wes ie'pa tö
Jesús suéwa, mik ie' tö pan
blaté eta, e' pakéitörak.

*Jesús e' kkaché ittökatapa a
(Mateo 28.16-20; Marcos
16.14-18; Juan 20.19-23)*

36 Ie'pa tso'ia ipakök, eta
Jesús de dur ie'pa shua, e' tö
ie'pa shke'wé tté i' wa:

—As a' kawö tkö buaë.

37 Ie'pa tkirulune tö
ibikeitsé tö ie'pa tso'
s'wimblu sauk.

38 Eré Jesús tö iché ie'pa a:

—¿Ì kuek_i a' tkirulune? ¿Ì
kuek_i a' ibikeitsé bötböt?

39 Ye' ulà k_i itö saú. Ye'
klö k_i itö saú. Ye' kö, e' wa
a' isueraë tö ye' ké döi wim-
blu. S'wimblu ké chkà ta', ké
dichéwö ta', eré a' isué tö ye'
chkà ta' ye' dichéwö ta'.

40 E' chök ie' tso' ie'pa a,
ta ie' tö iulà ena iklö kkaché
ie'pa a.

41 Ie'pa iëteria ttsë'nerak
buaë tkirulune taië, e' kuek_i
darerë ie'pa a iklö tö moki
idir. E' kuek_i Jesús tö ie'pa a
ichaké:

—¿Ì tso' a' wa ñè?

42 Etā ie'pa tō nima katuule
bö' a, e' mé ia.

43 Tā ie' tō ikaté ie'pa wörki.

44 Etā ie' tō iché ie'pa a:

—Ì tka ye' tā, e' yě' ye' tō a' a,
mik ye' bak a' tā etā. Ye' tō a'
a iyě' tō ye' tté kōs kit Moisés
ena Skëköl ttekölpa tō yëkkuö
kī ñies Salmos yëkkuö kī, e' kōs
kawötā wà tkök.

45 Etā ie' tō ie'pa er ñi'wé as ì
chè Skëköl yëkkuö tō, e' wà ar
ie'pa éna.

46 Tā ichéitō ie'pa a:

—Itso' kitule Skëköl yëkkuö
kī i' es: wé pairine'bitu idi'
wa a' blúie e' kawötā ttèwā,
mik e' kī ká de mañat etā
ishkerdakane.

47 Ñies tō iché i' es: Ttè buaë
pakardaë ye' ttō wa Jerusalén
wakpa a kewe, e' itōki
ipakardaë ká ulitane wakpa
a. Ttè buaë e' dör tō wépa er
mane'wé Skëköl a, esepa kī ie'
tō ì sulu wamblérakitō e' nuí
olo'yeraë.

48 Ì kōs tka ye' tā, e' sué a' tō,
e' pakök a' kawötā sulitane a.

49 Ye' yě kablë' Wiköl
Batse'r muk a' a, e' patkeraë
ye' tō a' a. Ie' datse ká jai a,
e' dōraë a' kī idiché taië wa, e'
panú íe Jerusalén.

Jesús míane ká jai a
(Marcos 16.19-20)

50 E' ukuöki tā Jesús wa
ittökatapa mítser tsinet Beta-
nia. Eë Jesús ulà kéka tā ie' er
buaë ché ie'pa a.

51 Ie' tso'ia ie'pa a er buaë
chök tā ie' butséka mía ká jai
a ie'pa wörki.

52 Ie'pa tō ie' dalöié taië,
e' ukuöki tā ie'pa míane
Jerusalén ttsë'nerak buaë.

53 Këkraë ie'pa tso' Skëköl
kikökka iwé a.

Jesús Tté Buaë Kit Juan tö Juan

Yëkkuö i' kit Juan tö e' dör Jesús ttökatapa dabom eyök k_i bö_l e' eköl. Yëkkuö i' k_i Juan tö Jesús ttökata eköl tté cheke (13.23; 19.26; 20.2,21; 7.7, 20, 24). E' kiëtö "Jesús ttökata dalër tajë iëna e'." Ibikeitsësö tö Juan wák tso' e' chök es. Ie' dör Israel aleri. Ie' ena iël Santiago e'pa ki' Jesús tö ittökataie. Ie'pa bak kaneb_lök nima kli'uk. Ie'pa bak senuk batsöri tajë me'r Galilea e' o'mik tsinet. Iklö'wésö tö yëkkuö i' kit ie' tö Jesús kune' e' k_i duas de dabom paryök ena suliyök e' shu ulat (80-90 DC).

Ie'pa tö ibikeitsè tö ie' tö ikit Israel aleripa bak senuk bánet Israel esepa a. Juan 20.31 ee ie' tö se' a ikkachè tö iie ie' tö yëkkuö i' kit. E' tö ichè i' es: yëkkuö i' kitule as a' tö iklö'ù tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Nies ikitule as sene michoë dö a' ulà a' erblö ie' mik e' wa. Es Juan tö ikit. Yëkkuö i' k_i ie' tö se' a ikkachè bua'iewa tö Skëköl dör Jesús Yë.

Mik Juan wötënewa s'wöto wé a dayë nane kiè Patmos ee etä ie' dewatke kékëlaie. Mik ie' bak ee, etä Jesús tö ie' ka' yëkkuö kiè Apocalipsis e' shtök. Nies ie' tö yëkkuö tsitsirla skà kit döka mañat.

Skëköl Ttö yöne s'ditsöie

¹ Tsawe ta eköl kiè Skëköl Ttö e' tso'tke. Ie' tso' Skëköl ta, ñies ie' dör Skëköl.

² Kenet ie' tso'tke Skëköl ta.

³ Skëköl tö iyi ulitane yö' ie' ta ñita. Kë ì ku' ká i' k_i, e' kë yöneñak ie' wa.

⁴ Ie' dör sene michoë e' wák. Ie' dör wes bö'wö es, e' tö se' er ñi'weke.

⁵ Bö'wö ñe' tö se' er suluë tso' wes stui a es e' ñi'wemir. Kë ì sulu e' alöpaká iki.

⁶ Wëm eköl patkë'bitu Skëköl tö e' kiè Juan.

⁷ E' dë'bitu yi dör bö'wö ñe' ttekölie itté pakök as sulitane erblö imik Juan tö itté pakeke e' wa.

⁸ Ie' wák kë dör bö'wö ñe', erë ie' dë'bitu itté pakök.

⁹ Yi dör bö'wö ñe' e' dör bö'wö chök_le datse ká jai a sulitane er ñi'woie e'.

¹⁰ Ká i' kos yö' Skëköl tö ie' ta ñita, erë mik idë'bitu ká i' a, etä ká i' wakpa kë éna iane tö yi dör ie'.

¹¹ Ie' dë'bitu iwák ká a ena iwák ditséwöpa a, erë e'pa kë wa ikinewa.

¹² Erë wépa tö ikiéwa ta ierblé imik, esepa a kawö méitö as idörak Skëköl ala'rie.

¹³ Ie'pa de Skëköl ala'rie, erë e' kë dör wes se' ala'r kurke yé wa mi wa es. Ie'pa de Skëköl ala'rie ie' wák er wa.

¹⁴ Wé kiè Skëköl Ttö ñe' yöne s'ditsöie ta isene' sa' shua. Ie' dör Skëköl Alà eköl ë e'. Ie' wa Skëköl er buaë chö se' a ena wes Skëköl dör mok_i, e' kos kkayëne se' a. E' su' sa' tö.

¹⁵ Juan tö ie' tté paka' ta ichéitö aneule: "Wëm i' yé'yö

a' a mik ye' iché tō wēm ekōl daia ye' ukuōki s'pattōk ye' skéie, e' tso'tke ká iaiaē ye' yōki, e' kueki ie' dōr buaē ichōkle ye' tsata."

16-18 Skēkōl ttē dalōiēno e' mēne Moisés wa. Erē kōs Skēkōl er buaē chō se' a ena wēs ie' dōr moki e' jchēnēwa sa' wā Jesucristo wa. Kē yi wā Skēkōl sūle iwōbla wa, erē ilà ekōl ē tkērie iyē tā, e' dōr ñies Skēkōl, e' tō iyē kkaché se' a. E' kueki ie' dōr er buaē chōkwak. Ie' er buaē kī ché se' a tajiē shute.

Juan dōr S'wōskuōkwak e' tō Jesucristo ttē pakē

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

19 Judiowak wōkirpa tō sacerdotepa ena Leví aleripa, e'pa wēlepa patké Juan skā' ichakōk: "¿Yi dōr be'? ¿Be' dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie e'?"

20 Juan kē wā iblēne. Ie' tō ie'pa iuté yēsyesē:

—Ye' kē dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie e'.

21 Ie'pa tō iskà chaké:

—E'ma ¿be' dōr yi? ¿Be' dōr Skēkōl ttekōl bak kiē Elías e'?

Juan tō ie'pa iuté:

—Au, ye' kē dōr ie'.

Ie'pa tō iskà chaké:

—¿Be' dōr Skēkōl tō iyē'at tō ittekōl skà datse e'?

Etā Juan tō iuté:

—Au, ye' kē dōr ie'.

22 Etā ie'pa tō iskà chaké ia:

—E'ma, ¿be' dōr yi? Sa' kī ikiane jchēnowā yēsyesē chēne yi tō sa' patké e'pa a. E' kueki ichō sa' a tō ¿yi dōr be'?

23 Juan tō ie'pa iuté:

—Ye' dōr wē ye' Skēkōl ttekōl Isaías tō e'. Ie' tō iyē': 'Ká sir poē wē kē yi serku' eē yile ttōraē aneule, e' tō icheraē: A' er mane'ú Skēkōl datse e' yōki. E' dōr wēs ñala yuēsō yēsyesē ie' yōki es.*

24 Etā wēpa patké farise-owakpa tō ttōk Juan tā,

25 e'pa tō ie' a iskà chaké:

—Be' kē dōr wē pairine'bitū idi' wa s'blúie e', be' kē dōr Elías, be' kē dōr Skēkōl ttekōl ñe', e'ma ¿i kueki be' tō s'wōskueke?

26 Ie' tō iuté:

—Ye' s'wōskueke di' a, erē ekōl dur a' shua kē ijcher a' wā tō yi idir,

27 e' dōraē ye' ukuōki kanēblōk ye' skéie. Ie' dōr kēkē tajiē ye' tsata, e' kueki ie' klōkkuō kicha ē kē wōtsēnanuk ye' siarla e' a.

28 E' kōs tka Betania. Ká e' atē di' kiē Jordán e' wīshet. Eē Juan tso' s'wōskuōk.

Jesús dōr Skēkōl obeja jchēne e'.

29 Bule es tā Juan tō Jesús sué tō idatse ie' ska' tā ichéitō: "Isa'ú. Wì idatse e' dōr Skēkōl obeja pupula patkébitū jchē i sulu wambleke sulitane tō e' nuí olo'yoie e'.

30 Ie' wì paka' ye' tō a' a mik ye' tō iyē': 'Ekōl doia ye' ukuōki, e' tso'tke ká iaiaē ye' yōki, e' kueki ie' dōr buaē ichōkle ye' tsata.'

31 Ye' wák kē wā ijcher bua'iewā tō yi dōr ie', erē ye' tō s'wōskueke as Israel aleripa wā ijcherwā tō yi dōr ie'."

* 1:23 Isaías 40.3

32 Ñies Juan tō iché: “Ye' isué tō Wiköl Batse'r datsé ká jaì a nubölie, e' atē ie' a.

33 E' yökḡ ye' kē wā ijcher tō yi idir, erē Skēköl tō ye' patkē' s'wöskuök di' a, e' tō ye' a iyē': ‘Yi kḡ Wiköl batse'r de atē ie' a, e' dör wē tō a' iekewā Wiköl Batse'r a e' wák.’

34 E' sué ye' tō, e' kuekḡ ye' tō ichē a' a tō ie' dör Skēköl Alà ichökle.”

Jesús ttökatapa tsá

35 Bule es tã Juan durne ee tã ie' tã ittökatapa de böl.

36 Mik Juan tō isué tō Jesús damiã e' wa, etã ie' tō iché ie'pa a:

—iWēm wḡ dör Skēköl obeja pupula patkébitḡ jchē se' skéie e'!

37 Ì ché Juan tō, e' tseé Juan ttökatapa böl tō, etã e'pa míyal Jesús itökḡ.

38 Jesús e' wötréene tã isué tō idatserak ie' itökḡ tã ichakéitō:

—¿Ì kiane a' kḡ?

Ie'pa tō iüté:

—A Rabí (judioie ttè e' wà kiane chē s'wöbla'ukwak), ¿wē be' serke?

39 Etã ie' tō ie'pa iüté:

—A' shkō isaḡk.

Etã ie'pa míyal ie' tã, tã wē ie' serke, e' sué ie'pa tō. Mik ie'pa míã ie' tã etã diwö detke tkēl. Ie'pa e' tséat ie' ska' dö katuirketke ekkē.

40 Ittökatapa böl tō Juan ttösē' tã imineyal Jesús itökḡ, e' eköl kiè Andrés, e' dör Simón Pedro èl.

41 E' ukuökḡ bet tã Andrés tō ièl Simón e' kué tã ichéitō iã:

—Wē pairine'bitḡ idi' wa s'blúie, e' kué sa' tō. (“Wē pairine'bitḡ idi' wa s'blúie” e' kiè judioie “Mesías” ena griegoie ikiè “Cristo”).

42 E' ukuökḡ tã Andrés wā Simón mítser wē Jesús tso' ee. Mik Jesús tō Simón sué, etã ie' tō iché iã:

—Be' dör Simón, Juan alà, erē be' kirdaë Cefas (griegoie s'kiè Pedro, e' wà kiane chē ák.)

Felipe ena Natanael e'pa kié Jesús tō ittökatapaie

43 Bule es tã Jesús tō ibikeitsé tō “ye' mi'kea Galilea.” Kam ie' mi' e' yökḡ tã ie' tō Felipe kué tã ichéitō iã:

—Be' shkō ye' tã ye' ttökataie.

44 Felipe dör ká kiè Betsaida e' wak. Andrés ena Pedro e'pa serke ñies Betsaida.

45 Felipe tō Natanael kué tã ichéitō iã:

—Wē pairine'bitḡ idi' wa s'blúie kit Moisés ena Skēköl ttekölpa tō yēkuö kḡ, e' wák kué sa' tō. Ie' dör Jesús, José serke Nazaret, e' alà.

46 Natanael tō iché:

—¿Ì buaé dötsami Nazaret? Felipe tō iché iã:

—Be' shkō sa' tã, tã iwà saḡ.

47 Mik Jesús tō isué tō Natanael datsé tã ichéitō:

—Wēm wḡ e' je' dör Israel aleri bua'ie. Ie' kē kachötã'.

48 Natanael tō ie' a' ichaké:

—¿Ì be' a' ichök tō ye' dör es? Ie' tō iüté:

—Ye' kē ku' dur ee, erē kam Felipe tō be' kiö, e' yökḡ ye' tō be' su' higuera klö dikḡa.

49 Natanael tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, ¡Be' dör Skököl Alà ichök! ¡Be' dör Israel aleripa blú ichök!

50 Jesús tö ie' iuté:

—Ye' be' a iché tö “ye' be' su' higuera klö dikia,” ¿e' ð kueki be' erblé ye' mik? Erë e' tsata be' tö ikí sueraia.

51 Ñies ie' tö iché:

—Mokí ye' tö a' a iché tö ká jai sueraë a' tö áie ta a isueraë tö ye' dör S'ditsö Alà e' dör wes klökata† es shkokaie ká jai a, e' kí Skököl biyöchökwakpa shköke wo'k wa'k.

2

Ulabatsè kéwö tkö'wéke Caná

1 Böiki es ta ulabatsè Caná ate Galilea ee, ee Jesús mi tso'.

2 Ñies Jesús ena ittökatapa kiu-
ule, e'pa de ulabatsè e' kéwö tkö'uk.

3 Mik ie'pa vino enewa, eta Jesús mi tö iché ie' a:

—Vino enewa.

4 Jesús tö ie' a iché:

—¿Iök be' tö e' ché ye' a? Kam ye' kéwö dö iwà kka-
choie tö yi dör ye'.

5 Eta imi tö iché íyi watiökwakpa a:

—Ì kos chekeitö a' a, e' ú a' tö es.

6 Ee skau tso' teröl (6) judiowak e' batse'ukerak Skököl a, e' dí dapa'woie. Skau ek ð a di' choka galon doka dabom böyök (20) ö dabom mañayök (30) ekké.

7 Jesús tö iché watiökwakpa a:

—Skau ikképa wà iökä chië di' wa.

Ta watiökwakpa tö iwà iékarak es.

8 Eta Jesús tö iché iarak:

—I' ta itsá yöttsa elkela ta itsúmi ikéwö tkö'uk wökir a pattsé.

Es ie'pa tö iwé.

9 Eta iwökir tö di' yöne vi-
noie e' pattsé. Ie' ké wa ijcher tö wé vino e' datse (erë watiökwakpa tö di' yéttsa, e'pa ð wa ijcher tö wé idatse.) E' kueki ie' tö wëm ulabatske, e' kié

10 ta ichéitö ia:

—Sulitane wöblane vino bua'iewa, ese watiök kewe. Mik s'kiulepa tö iyé tajë, eta vino ese watieke. Erë be' tö vino bua'ie blé, ikké erpa be' tö iwatieke.

11 I' wé Jesús tö Caná ate Galilea ee, e' dör i ké or yi a ese tsá o' ie' tö. E' wa ie' tö ilo tajë, e' kkaché ie'pa a, ta ittökatapa erblé ie' mik.

12 E' ukuöki ta ie' mía imi ta, ielpa ta, ñies ittökatapa ta, ká kié Cafarnaúm ee. Ee ie'pa e' tséat ká böt ká mañat ekké alé.

Jesús tö Skököl wé batse'wé (Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

13 Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wé dökewatke tsinet, e' kueki Jesús mía Jerusalén kawö e' tkö'uk.

14 Mik ie' de Skököl wé pamik, eta ie' tö obeja ena bakala pupula ena nuböl ese wataukwakpa kué. Ñies

† 1:51 Génesis 28.11 saú.

inuköl mane'ukwakpa*
kuéitö tuldak imesa o'mik.

15 Ta ie' tö tsa' tréwa, e'
wa ie' tö íyi wataukwakpa
kos tré'wéyal iobeja ibakala
tso' kos e' ta. Nies inuköl
mane'ukwakpa inuköl
tuléttsaitö ta imesa trélurka.

16 Ie' tö iché nuböl
wataukwakpa a:

—Íyi i' yölur sɛraa! ¡Ké ye'
Yé u klö'warwa a' íyi watuoie!

17 E' ukuöki ta ittökatapa éna
ianewa tö Skéköl yékuö tö
iché: “Be' u dalér taië ye'
éna, e' tsatkeræ ye' tö dö ye'
duöwa ekké.”

18 Judiowak wökirpa tö
ichaké Jesús a:

—Í ké or yi a ¿e' wése wèmi
be' tö sa' a iwà kkachoie tö be'
wa kawö ta' íyi ikké woie?

19 Ie' tö iiuté:

—U i' tkéttsa a' tö, e' ta böiki
es ta ye' tö iyuékane.

20 Ie'pa tö iché ia:

—U i' kané dör duas dabom
tkéyök kí teröl (46), etá ¿wes
iyuékami be' tö ká mañatk ë?

21 Eré u cheke ie' tö, e' dör
iwák e' chöke.

22 E' kuéki mik ie'
shkenekane, etá ittökatapa
éna ianewa tö ie' tö iyé' es. E'
kuéki ie'pa tö Skéköl yékuö
ena ì yé' Jesús tö e' klö'wé.

*Jesús wa sulitane er suule
buaë*

23 Mik Jesús tso' Jerusalén
Judiowak Yépa Yërulune
Egipto e' kéwö tkö'uk, etá ì ké
or yi a ese weke ie' tö taië. E'
kuéki taië pè' erblé ie' mik.

24 Eré ie' wa ie'pa er suule
buaë, e' kuéki ké ie' erbléne
ie'pa mik.

25 Ie' wák wa ijcher buaë
wes sulitane er dör. E' kuéki
ké yi a ì yënuke ie' a tö wes se'
er dör.

3

Jesús ena Nicodemo tté ñita

1 Wém tso' eköl kié
Nicodemo, e' dör judiowak
wökirpa eköl. Ie' dör farise-
owak.

2 Ká et nañewe ie' de Jesús
ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, ì ké or
yi a ese weke be' tö. Skéköl
ké kupa be' ta, e'ma ké be' a ì
onuk. E' kuéki sa' wa ijcher tö
ie' tö be' patké' sa' wöbla'uk.

3 Jesús tö iché ia:

—Moki ye' be' a iché tö yi ké
skà kunene etökichane, ese ké
döpawa ì blúie Skéköl tso' e' a.

4 Nicodemo tö ie' a ichaké:

—Mik s'de kéchke, etá ¿wes
s'kurmine etökichane? ¿Wes
s'mi' miwane s'mi shua, e'
kurmi etökichane?

5 Jesús tö iiuté:

—Moki ye' be' a iché tö yi
ké kune di' wa ena Skéköl
Wiköl wa, ese ké döpawa ì
blúie Skéköl tso' e' a.

6 S'kune s'mi wa s'yé wa ese
ser wes s'ditsö ser es, eré yi
kune Skéköl Wiköl wa, ese ser
wes Skéköl ser es.

7 Ye' tö be' a iché tö be'
kawöta kunukene etökichane.
¿Wes e' tö be' tkiwemi?

8 Ì wakaneweke Skéköl
Wiköl tö se' a, e' dör wes siwa'

* **2:14 inuköl mane'ukwakpa:** Inuköl tso' Skéköl wé a, e' dör kuá'ki, ké dör inuköl tso' judiowak wa íyi tuöie bánet ese. E' kuéki yi tö íyi tuéke ee, ese kawöta ie'pa inuköl mane'uk inuköl ñe'se wa.

bitsirke ká wa'ñe es. E' blar ttsésö, erë wé idatse ena wé imirö e' kē jcher s'wá. Es itköke sulitane kune Skököl Wiköl wa e'pa tā. Se' wá ijcher tō ie'pa kunene Skököl Wiköl wa, erë kē se' wá ijcher wes iwà tköke.

⁹ Nicodemo tō iskà chaké:

—¿E'ma ima iwà dör?

¹⁰ Etá Jesús tō iiüté:

Be' dör s'wöbla'ukwak dalöiertá' tajë Israel aleripa shua ese, erë ¿wes be' kē wá iyi ikkē jcher?

¹¹ Mokí ye' tō be' a ichè tō i jcher sa' wá, e' cheke sa' tō a' a, ñies i sué sa' tō, e' pakeke sa' tō, erë a' kē éna sa' ttö klö'wak yés.

¹² Ýi tso' ká i' kī, ese wa ye' tō ikleeke a' a, erë e' kē klö'wè a' tō. Ye' mú tō ipaké ýi tso' ká jai a ese wa kē kleaule, e'ma ¿wes e' klö'wèmi a' tō?

¹³ “Kē yi mine'ka ká jai a ese dene ká i' a. Erë ye' dör S'ditsö Alà, e' datse ká jai a, e' kueki ýi tso' eë e' jcher sēraa ye' wá buaë.

¹⁴ Mik Israel aleripa bak ká wé kē yi serku', ese ké a, etá Moisés tō tabechka yué tkabë diökölie,* e' batséwaitö kalka mik tā itkéka. Es ñies, ye' dör S'ditsö Alà, e' kawötá tkéka kal mik

¹⁵ as wépa erblé ye' mik, esepa ulà dö sene michoë e' ska'.” Es Jesús tō iché Nicodemo a.

Skököl éna sulitane dalër

¹⁶ Skököl éna ká ulitane wakpa dalër tajë. E' kueki ie' alà eköl ë, e' me'ttsaitö ttèwá se' skéie, as yi erblé imik esepa kē duōwá aishkuö tā, e' skéie sene michoë dö iulà a.

¹⁷ Skököl kē wá ilà patkēne ká i' a se' kichatöktsa. E' skéie ipatké'itö se' tsatkök.

¹⁸ “Yi erblé Skököl Alà mik, ese kē kichatēne. Erë yi kē erblēne imik, ese kē erblēne Skököl Alà eköl ë e' mik, e' kueki ikichatēnettsatke.

¹⁹ Skököl Alà dē'bitü ká i' a, e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie. Erë s'tso' i sulu wamblök, esepa dör wes s'tso' stui a es, e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie. Ie'pa kē kī ie' kiane. E' kueki wépa kē erblēne ie' mik, esepa kichatēnetke.

²⁰ Wépa tō i sulu wambleke, esepa éna suluë Skököl Alà ar. Ie'pa kē kī Skököl Alà ttè kiane ttsè as i sulu wamblekerakitö, ese wá kē kkayërwa. E' dör wes s'tso' stui a kē shkakwa bö'wö olo ska' es.

²¹ Erë wépa serke wes Skököl ttè mokí tō ichè es, esepa kī Skököl Alà kiar buaë. Ie'pa dewá buaë Skököl Alà dör wes bö'wö es e' ska' iwá kkachöie tō i weke ie'pa tō, e' wekerakitö Skököl batamik.”

Juan S'wöskuökwak tō iché tō Jesús dör ie' tsata

²² E' ukuöki tā Jesús mía Judea ittökātapa tā. Eë ie'

* **3:14 Moisés tō tabechka yué tkabë diökölie:** Israel aleripa ukýene Skököl kī ena Moisés kī. E' nuñie Skököl tō tkabë patkē' ie'pa ttökulur. Erë Skököl tō iyé' Moisés a tō tabechka yuö tkabë diökölie tā ibatsówa kalka mik as wépa duökewatke esepa isaù tā ibuarne. Números 21.4-9 saú.

e' tséat ká tajë ie'pa ta s'wöskuök.

²³ Nies Juan tso' s'wöskuök ká kiè Enón eë, eë di' tso' tajë e' kueki. Ká e' atë tsinet Salim. Pë' döke ie' ska' ta ie' tö ie'pa wöskueke.

²⁴ (Íyi ikkë kaneone kam ie' wötërwa s'wöto wé a, e' yöki.)

²⁵ Erë ie' ttökatapa welepa ñi iütémi judiowak eköl ta, ie'pa e' batse'uke di' wa, e' tté ki.

²⁶ E' kueki ie'pa míyal Juan ska' ta ichéitö ia:

—A S'wöbla'ukwak, wëm dë' be' ska' Jordán di' wishet yë' be' tö, e' wák tso' s'wöskuök ta sulitane mi'ke ie' ta. ¿E' kë tö be' tsiriwë?

²⁷ Juan tö iüté:

—Au, e' kë tö ye' tsiriwë. Skököl kë wa se' a ikéwö mène, e' ta kë se' a ñ onuk yës.

²⁸ Ye' tö iyë' tö 'ye' kë dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e', erë ye' patkéne'bitü ie' yöki kewei,' e' ttsé' a wákpa tö buaë.

²⁹ Mik ulabatske, etä alaköl dör iwëm icha. Etä iwëm sini' tso' eë, ese tö wëm ttö ttsé, etä e' tö ie' ttsé'wé buaë. Ye' dör wes wëm sini' es. E' kueki ye' ttsé'ne buaë ñne tö sulitane mi'ke Jesús ta.

³⁰ Ie' kawöta kikèka tajë ye' tsata, e' skéie ye' ké e' wöökwa diöshet.

Jesús datse ká jai a

³¹ Yi datse ká jai a, e' dör sulitane tsata. Wépa tso' ká i' ki, esepa dör ká i' wakpa, ñ tso' ká i' ki, ese ë cheke ie'pa tö. Erë yi datse ká jai a e' dör sulitane tsata.

³² Í suule ie' wa ena ñ ttsëule ie' wa ká jai a ese pakekeitö, erë pë' kibiiepa kë wa ie' tté klöone.

³³⁻³⁴ Yi patkë'bitü Skököl tö e' a Skököl Wiköl mène tajë shüte, e' kueki ie' tö Skököl ttö pakekene. E' kueki wépa tö ie' tté kló'wé, e' wa esepa tso' ichök tö Skököl tté dör mokjë.

³⁵ S'yë' éna ilà dalër tajë, e' kueki iyi ulitane méatitö iulá a.

³⁶ Wé erblé Skököl Alà mik, ese ser michoë. Erë wé kë tö Skököl Alà ttö iüté, ese kë ulá döpa sene michoë ska'. E' skéie Skököl kësik me'rie iki.

4

Jesús tté alaköl eköl ta Samaria

¹⁻³ Fariseowakpa tö ittse tö Jesús klépa ki iërke ena s'wösurkerak tajë Juan tö s'wöskué e' tsata. (Erë Jesús wák kë wa s'wösune, ittökatapa tö s'wöskué.) Mik ñ cheke ie'pa tö e' ttsé Jesús tö, etä ie' e' yéttsa Judea míane Galilea.

⁴ Erë ie' ittse tö ie' kawöta shköktkö Samaria.

⁵ Ie' ena ittökatapa de ká atë Samaria kiè Sicar eë. Eë tsinet ká me' Jacob tö ilà José a, e' atë.

⁶ Di' bi' Jacob tö ká iaiäe e' tso' eë. Eë Jesús demi ta ishtrinewa. Ie' e' tkéser di' bi-ule e' kkömik etä diwö döketke bata a.

⁷⁻⁸ Jesús ttökatapa míyal Sicar chkewö taük ñë. E' dalewa alaköl eköl dör Samaria wak, e' debitü di' tsuk ta Jesús tö iché ia:

—A tayë, be' we'ikèyö, di' kakkú ña yè.

⁹ Ie' tkinewa ta iütéitö:

—Be' dör judiowak, ye' dör Samaria wak. ¿Wes be' tö ye' a di' kieke? (Judíowak ena Samaria wakpa kë wö dör ñi mik, kë dötawä ñi ska', e' kueki alaköl tö iüté es.)

¹⁰ Jesús tö iüté:

—Ï meke Skököl tö se' a éme ena yi dör ye', e' jchenúpa be' wä, e'ma be' tö ye' a di' kieraë ta di' tö sene meke sia ese meraëyö be' a.

¹¹ Alaköl e' tö Jesús a iché:

—A këkëpa, be' kë wä tkä' ku' di' i' yottsä, ñies di' i' tso' iskië. ¿Wé be' tö di' e' kuëmi më ye' a?

¹² ¿Ima be' tö ibikeitsè? Se' yé bak dör Jacob, e' tö di' i' me'at sa' a. Di' i' ya' ie' wák tö ena ila'r tö ñies iyyiwak. ¿Be' tö ibikeitsè tö be' dör ie' tsata?

¹³ Jesús tö ie' iüté:

—Wépa tö di' i' yé esepa er sirdane.

¹⁴ Erë wépa tö di' meke ye' tö e' yé, esepa kë er sirpaiane yës. Di' e' dör ie'pa er a wes di' tskirke wötuö tajë es, e' tö sene michoë meraë ie'pa a.

¹⁵ Eta alaköl tö iché ia:

—A këkëpa, di' e' mú ye' a as kë ye' er siriä, ñies as kë ye' döia di' watsuk ië.

¹⁶ Jesús tö iché ia:

—Be' yú, be' wëm kiök ta be' kiéne.

¹⁷ Eta alaköl tö iüté:

—Ye' kë wëm ta'.

Jesús tö iché ia:

—Buaë be' iché tö kë be' wëm ta'.

¹⁸ Be' ulabatsule skëtökicha ta i' ñe ta be' wä itso', e' kë ta'

be' ulabatsule. Ï ché be' tö, e' dör moki.

¹⁹ Eta alaköl tö iché ie' a:

—A këkëpa, ye' tö isuë tö wësua be' dör Skököl tteköl.

²⁰ Sa' dör Samaria wakpa, e' këkëpa bak ká iaiaë, e'pa tö Skököl dalöie e' wakaneö' kabata i' ki. Erë a' judiowak tö icheke tö s'kawöta e' kanéuk Jerusalén ë.

²¹ Eta Jesús tö iüté:

—A tayë, ye' ttö klö'ú. Kawö döraë ta Skököl dalöie e' wakaneordaë ká wa'ñe, kë dör kabata i' ë ki ö Jerusalén ë a.

²² A' tö Skököl dalöieke, erë e' kë jcher a' wä buaë. Erë s'tsatkër tté e' datse sa' dör judiowak ditséwö wa, e' kueki sa' wä ie' jcher buaë.

²³ S'yé dalöiökwakpa chökle, esepa tö ie' dalöieraë mokië iWiköl wa. E' kéwö döketke, moki idetke i' ta.

²⁴ Skököl dör wiköl, kë wërta'wä, e' kueki wépa tö ie' dalöieke esepa ké idalöiök mokië wes ie' ki kiane es iWiköl wa.

²⁵ Eta alaköl tö iché:

—Ye' wä ijcher tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' datse (e' kië “Cristo” griegoie ena “Mesías” hebreoie). Mik ie' de eta ie' tö iyi ulitane wä pakeraë se' a.

²⁶ Jesús tö ie' a iché:

—E'ma e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

²⁷ E' wöshä ta ittökatapa debitune. E'pa tö Jesús suë kapakök alaköl ta, e' tö ie'pa tkiwéwä tajë. Erë kë yi kësik dë'ká ichakök ie' a tö “¿i

kiane be' kǐ?" ö "¿iöök be' tso' kapakök alaköl se ta?"

²⁸ Eta alaköl tö iskaü méat tkër ee ta imíane wé iu tso' rak ee, ta ichéitö e' wakpa a:

²⁹ —Mishka wëm dur eköl e' sauk. Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa. ¿Ie' alè dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'?

³⁰ Eta ká e' wakpa biteyal Jesús weblök.

³¹ E' dalewa Jesús ttökatapa tö iché ia:

—A S'wöbla'ukwak, be' chkö.

³² Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—Ye' wá chkè tso', e' kè suule a' wá.

³³ Ie'pa ñi chakérak:

—¿Yile wá chkè debitü ie' a ñè?

³⁴ Erë Jesús tö ie'pa a iché:

—Ye' chkè dör, yi tö ye' patkë', e' ttö iütök ena kanè me'itö ye' a, e' eukwa seraa.

³⁵ A' wá ttè tso' e' tö ichè: 'Kawö kianeia si' tkël eta iyiwö tso'tke shtë'; erë ye' tö a' a ichè tö pè' datse tajë e'pa weblö. Ie'pa dör wës iyiwö alinetke tso'tke wë'iaë ténuk es. Ie'pa tso'tke erblök ye' mik.

³⁶ Wépa tö ie'pa kimeke erblök ye' mik, esepa dör wës iyiwö shtökwakpa es, e' ské döraë ie'pa ulà a. Ñies wépa shteke ie'pa tö, esepa ulà a sene michoë döraë. Es wépa dör wës iyi kuatkökwakpa es ena wépa dör wës iyiwö shtökwakpa es, esepa ttsë'rdaë buaë ñita.

³⁷ Pè' tö icheke: 'wele tö ikuatkeke, skà tö iwöshteke.' Ttè e' dör mokǐ.

³⁸ Ye' tö a' patkë'mi iyiwö shtök wé a' kè wá ikuatkëule ee. Eë o'ka kanëblë', erë iwä de buaë a' ulà a.

³⁹ Alaköl e' tö ipaké Samaria wakpa a: "Ì sulu kos wamblë'yö, e' chéitö ye' a seraa." E' kuekǐ Samaria wakpa tajë serke ká e' a, e'pa erblé Jesús mik.

⁴⁰ Eta mik Samaria wakpa de Jesús ska', eta ie'pa kköché ie' a ta ichérakitö ia:

—Be' e' tsúat sa' ta.

Ie' e' tséat ie'pa ta ká böt.

⁴¹ Ie' kapaköke ie'pa ta, e' kuekǐ ie'pa kǐ dapane tajë erblök ie' mik.

⁴² Eta ichérakitö alaköl a:

—Sa' erblé ie' mik e' kè dör be' tö sa' a iché, e' ë kuekǐ. Ì'ñe ta' sa' wákpa tö ittö ttsé, e' kuekǐ sa' tö iklö'wé tö mokǐ ie' dör sulitane tsatkökwak.

Jesús tö blu' kanè kueblu eköl e' alà bua'wéne

(Mateo 8.5-13; Lucas 7.1-10)

⁴³ Böiki es ta Jesús e' yéttsa Samaria e' michone Galilea.

⁴⁴ Ie' tö iyë': Skéköl tteköl kè dalöierťa' iwák ká kǐ.

⁴⁵ Mik ie' demi Galilea eta ká e' wakpa tö ikiéwá er bua' wa. Mik ie'pa dë'rö Jerusalén Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'uk, eta ì kos buaë o' Jesús tö, e' su' ie'pa tö. E' kuekǐ ie'pa tö ikiéwá er bua' wa.

⁴⁶ Jesús dene Caná ate Galilea wé ie' tö di' yö' vinoie ee. Ká e' blú kanè kueblu eköl tso' Cafarnaúm, e' alà kirinewa tajë.

⁴⁷ Mik ie' wá ijchenewa tö Jesús tso' Judea, e' dene

Galilea, etā ie' mīā Jesús ska' tā ikkōché iā:

—Mishka Cafarnaúm ye' alà duōkewatke e' bua'ukne.

⁴⁸ Ie' tō iūté:

—Wēsua ì kē or yi ā ese kē one ye' wā a' ā iwā kkachōie tō yi dōr ye', e' tā kē a' erblōpa ye' mik.

⁴⁹ Erē blu' kanè kuēblu tō iché iā:

—A kēkēpa, mishka bet kam ye' alà duōwā e' dalewa.

⁵⁰ Jesús tō iché iā:

—Be' yúne be' u ā. Be' alà serdaia.

Ie' tō Jesús ttō klō'wé mokie tā ie' mīane iu ā.

⁵¹ Kam idōmine u ā, etā ikanè mēsopa tō ikué ñalā kī tā ie'pa tō ie' ā iché:

—Be' alà buanene.

⁵² Ie' tō ie'pa ā ichaké:

—¿Diwō wēkkē ye' alà buanémine?

Ie'pa tō iūté:

—Chkì diwō bata rrate ekkē.

⁵³ Iyē éna iane tō diwō ekkē Jesús tō iyē' ie' ā tō be' alà serdaia. E' kuēkī ie' ena iyamipa kōs e'pa erblé imik.

⁵⁴ Jesús tso' Galilea, i' tā, ì kē or yi ā ese wéitō bōtōkicha ee.

5

Jesús tō wēm kraulewā bua'wéne

¹ E' ukuōkī tā judiowak tso' kawō tkō'uk Jerusalén, ee Jesús mīa.

² Jerusalén di'dape kuoie me'r ukkō kiè Obeja Ukkō e'

o'mik tsinet. Di'dape e' kiè hebreoie Betsata, e' kkōmik úla tso' skēl.

³⁻⁴ Úla ekkē a taiē s'kirirke esepa tso'. E'pa wēlepa kē wōbla wawēr, wēlepa kē shko, wēlepa kraulewā. Ie'pa tso' ipanuk tō as di' wōtir.*

⁵ Ie'pa shūā wēm tēr ekōl kraulewā. Ie' kirinemi e' kī duas de dabom mañayōk kī pākōl (38).

⁶ Jesús tō isué tēr ee. Ie' wā ijchēnewā tō ká iaiāē ikirinemi. Etā ie' tō wēm kraulewā e' ā ichaké:

—¿Be' kī ikiane tō be' buarne?

⁷ Etā ikirirke tō ie' iūté:

—A kēkēpa, kē yi ku' ye' kimuk e' iowā di' ā mik iwōtirke etā. Bitōkicha ye' e' iakwā, etā yile e' iéwatke ye' yōkī kewe.

⁸ Jesús tō ie' ā iché:

—Be' e' kōka, be' ka'la kōka tā be' shkōmi.

⁹ E' bet tā wēm buanene ika'la kēkaitō tā ishkēmi ekka. Erē e' diwō dōr judiowak eno diwō.

¹⁰ E' kuēkī judiowak wōkirpa tō iché wēm buanene e' ā:

—I'ñe dōr eno diwō, e' kuēkī be' kē ā kawō ta' ka' sē tsukmī i'ñe.

¹¹ Ie' tō ie'pa iūté:

—Yi tō ye' bua'wéne, e' tō ye' ā iché: 'Be' ka' shtōka tā be' shkōmi.'

¹² Etā ie'pa tō ie' ā ichaké:

* **5:3-4** Ttè i' kē ku' Juan yēkkuō kēchke kibipa e' kī. E' tō iché i' es: *Mikle tā mikle tā Skēkōl biyōchōkwak ekōl e' okewa di' wōtiuk. Di' wōtirke etā yi mīwā di' ā kewe, e' buanene. Kē itkine tō duè wése tō ie' tteke. E' kuēkī s'kirirke tso' ipanuk tō as di' wōtir.*

—¿Yi tō be' a iché tō 'be' ka' shtōka ta be' shkōmi'?

¹³ Jesús mīa pē' tso' tajē e' shua, kē wēneia, e' kueki wēm buanene e' kē wā ijcher yi tō ie' bua'wēne.

¹⁴ E' ukuōki ta Jesús tō ie' kué Skéköl wé a ta ichéitō ia:

—Ye' ttō ttsō. Be' buanene, e' kueki i sulu kē wamblaria dō' i sulu kī dōbitune be' kī.

¹⁵ Eta wēm e' mīa judiowak wōkirpa ska' ta ichéitō, 'Jesús tō ye' bua'wēne.'

¹⁶ Jesús tō i kē or yi a ese wé eno diwō a, e' kueki judiowak wōkirpa tō ie' suémítke suluē.

¹⁷ Erē ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' yē kanēblōke kēkraē, es ñies ye' kanēblōke.

¹⁸ Ttē e' tō judiowak wōkirpa kī uluwéka, éna ie' ttakwa éme. Ie'pa kē ulune ie' kī, ie' tō eno diwō dalōsewéwa, e' ē kueki. Erē ie' icheke tō Skéköl dōr ie' yē, es ie' e' chō tō ñies ie' dōr Skéköl, e' tō ie'pa kī uluwé tajē ie' kī.

Skéköl tō ilà a diché tajē mé

¹⁹ Jesús tō iché ie'pa a: "Mokī ye' tō a' a iché tō ye' dōr Skéköl Alà, e' kē a i onuk ye' wák er wa. I kōs weke ye' Yē tō, e' sué ye' tō, e' ē weke ye' tō. I weke ye' Yē tō, e' kōs weke ye' tō.

²⁰ S'yē éna ye' dōr ie' Alà e' dalēr tajē, e' kueki i kōs wekeitō, e' kkachekeitō ye' a. Ñies ilè kī kkacheraeitō tajē ye' a, e' tō a' tkiwerawā tajē.

²¹ S'yē tō s'duulewā e' shkewēta'kane ta sene mekeneitō ie'pa a. E' sué ye' dōr ie' Alà, e' tō sene meke

wépa a ye' kī ikiane mè esepa a.

²² Ñies S'yē kē tō yi shuleta' ichoie tō yi kichatērdaē ö yi ser michoē, e' kēwō méitō ye' a as ye' tō s'shulō.

²³ Ie' tō iwé es as sulitane tō ye' dalōiō wes ie'pa tō ie' dalōieke es. Wépa kē wā ye' dalōiēne, ñies esepa kē wā S'yē tō ye' patkē'bitū e' dalōiēne.

²⁴ "Mokī ye' tō a' a iché tō wépa tō ye' ttē iuteke ena ierblōkerak yi tō ye' patkē'bitū, e' mik, esepa ulà a sene michoē detke. Ie'pa kē kichatērpattsā. Ie'pa kē ku'ia wes s'duulewā es, ie'pa ulà detke sene chōkle ska'.

²⁵⁻²⁶ Ye' Yē dōr sene mukwak ñies ye' dōr sene mukwak, e' kēwō me' ie' tō ye' a e' kueki. Wépa kē wā sene michoē ku', esepa dōr wes s'duulewā es Skéköl a. Kawō dōraē ta ie'pa tō ye' dōr Skéköl Alà e' ttō ttseraē. Wépa tō ye' ttō ttsé ta iklō'wéitō mokī, esepa ser michoē. Mokī ye' tō a' a iché tō e' kēwō datse, ñies e' de' i' ta.

²⁷ Ñies ye' dōr S'ditsō Alà, e' kueki ie' tō kawō mé ye' a sulitane shuloie.

²⁸⁻²⁹ Kawō datse aishkuō ta, ta s'duulewā kōs tō ye' ttō ttseraē ta ie' yōrattsarak pō a. Wépa tō i' buaē o', esepa shkērdakane sene michoē a. Erē wépa tō i' sulu wamblē', esepa shkērdakane kichatēnoie. Ttē e' kē tō a' tkiukwā.

Wes se' wā ijcher tō Jesús ttē dōr mokīē

30 “Kě ye' a ì onuk ye' wák er wa. Ye' kě kị ì kiane wẹ ye' wák er wa. E' skéie ì kiane wẹ Skéköl tō ye' patkě'bitu, e' kị, ese wẹkeyō. E' kuekị ye' tō s'shuleke wes ye' Yě tō ye' a icheke es. E' kuekị ye' tō s'shuleke yěsyēsē.

31 Ye' wák e' chōpa tō ye' ttō dör moki, e'ma e' kě wà ta'.

32 Erē itso' eköl e' tō ye' tté cheke, e' dör Skéköl. Ye' wà ijcher tō ima ie' tō ye' tté cheke, e' wà ta'.

33 A' tō ye' chakök patkě' Juan a ta' ie' tō ye' tté yě', e' dör mokiē ñies.

34 Erē s'ditsö tō ye' tté cheke, e' kě ska' ye' tkine. Erē ì yě' Juan tō, e' chéyō a' a as a' tsatkēr e' ē kuekị.

35 A' a Juan dör wes bö'wō wōnarke olo burke es. Kuaē a' tō ie' tté klō'wé buaē ttsē'ne bua' wa, erē ekuölō ē.

36 Erē ì skà tso', e' tō ye' tté cheke buaē, ì yě' Juan tō, e' tsata. E' dör, ì kě or yi a ese wẹkeyō taiē wes ye' Yě tō ye' patkě' iuk es. E' tō sulitane a ikkacheke tō moki ye' Yě tō ye' patkě'bitu.

37 Ñies ye' Yě tō ye' patkě'bitu, e' tō ye' tté cheke, erē a' kě wà ie' ttō ttsēule, ñies a' kě wà ie' suule.

38 Ie' tō ye' patkě'bitu, erē a' kě erblēne ye' mik. E' kuekị a' kě tō ye' tté klō'weta' moki a' er a'.

39 A' tō ibikeitseke tō Skéköl yěkuö tō ichēmi tō wes sene michoē dōmi a' ulà a, e' kuekị a' tō isuəkewā bua'iewā. Erē yěkuö e' tō ye' tté cheke.

40 Erē a' kě erblak ye' mik as sene michoē dō a' ulà a.

41 “S'ditsö tō ye' kikèkà, e' kě ska' ye' tkine.

42 Erē ye' wà a' suule buaē tō wes a' dör. Ye' wà ijcher tō kě a' éna Skéköl dalēr.

43 Ye' dē'bitu ye' Yě ttō wa, erē kě a' wà ye' kinewā. Erē o'ka bitúpa iwák ttō wa, e'ma e' kiéwā a' tō buaē.

44 A' wakpa ñi kikòkèkà, e' wa a' wōbatsö bua'ie. Erē a' kě kị ikiane tō Skéköl eköl ē, e' tō a' kikòkà, e' ta' ¿wes a' erblōmi ye' mik?

45-46 Moisés tō ye' tté kitat yěkuö kị, e' kuekị moki a' tō ie' tté klō'wé, e'ma ñies a' tō ye' tté klō'wēmī. E' kuekị kě a' ibikeitsök tō ye' tō a' kkatēmi ye' Yě a. Ì kit Moisés tō ká iaiaē e' mik a' erblōke, e' je' tō a' kkatēraē.

47 Erē ì kitbak ie' tō, e' kě klōne a' wà, e'ma ¿wes ì cheke ye' tō, e' klō'wēmī a' tō?”

6

Pě' dōkà mil skeyök e'pa tié Jesús tō

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

1 E' ukuökị ta' Jesús mía batsöri kiè Galilea e' wishet. Batsöri e' kiè ñies Tiberias.

2 Ì kě or yi a ese wẹke ie' tō taiē. Ie' tō s'kirirke es-epa bua'wéne, e' sué pè' tō, e' kuekị taiē pè' mir ie' itökị.

3 Ie' mía ittökātapa ta' kabata a ta' eē ie' e' tkēsēr ie'pa ta.

4 Judiowak Yépa Yērulune Egipto e' kēwō dōkewatke tsinet tkō'wè.

5 Mik ie' tō isué tō pè' de taiē ie' itökị, etā ichéitō Felipe a:

—¿Wé se' mi'mi íyi taṽk pè' kōs ikkēpa a ñè?

⁶ E' chéitō Felipe a isuōie tō ima Felipe tō ie' iūtēmi. Erē ie' wák wā ijchēr buaē tō ì wēmi ie' tō.

⁷ Felipe tō iūté:

—S'kanēblōmi dō ká cien böyök, erē e' ské kē dōr wē' íyi tuōie mē ie'pa a elke elke.

⁸ Ittökata ekōl kiè Andrés dōr Simón Pedro èl, e' tō iché ia:

⁹ —Íe duladula tso' ekōl, e' wā pan yöule cebada wa tso' skel ena nima bötō; erē e' kē dōpakā s'tso' taiē e' kī.

¹⁰ Jesús tō iūté:

—Ichō ie'pa ulitane a tō a' e' tulúser iski.

(Ká e' a taiē ta'tsi tso'.) Eta pè' ulitane e' tulúser. Eē wēpa è dōkā mil skeyök (5.000).

¹¹ Jesús tō pan klō'wé ta wēstela chéitō Skökōl a. E' ukuōkī ta iblatéitō méitō ittökatapa a as iwatiörakitō. Ñies iwéitō nima ta es. Eta ie'pa tō ñé kōs ie'pa kī ikiane ekkē.

¹² Mik ie'pa chké de wē' eta Jesús tō iché ittökatapa a:

—Ibata atē e' shtō as kē iweirwa.

¹³ Eta ittökatapa tō pan yöule cebada wa dōkā skel, e' bata atē, e' shté iēne dōkā kkōla dabom eyök kī bök (12).

¹⁴ Mik pè' isué tō, ì kē or yi a ese wé Jesús tō, eta ie'pa iché:

—Mokī wēm wī dōr Skökōl ttekōl cheke ká iaiaē tō idatse e'.

¹⁵ Erē Jesús wā ijchenewa tō ie'pa wā ie' mi'ketser diché wa tkēkā blu'ie, e' kuēkī ie'

míane kabata a e' tsukat ekōrla.

Jesús shké di' kī

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Mik ká tuirketke, eta Jesús ttökatapa biteyalne dō batsōri a.

¹⁷ Jesús ichétke ie'pa a tō kē ye' panar. Ká ttsenewatke eta Jesús kam dōne, e' kuēkī ie'pa e' iékarak kanò a ta imichorak batsōri wishet dō Cafarnaúm.

¹⁸ E' wōshā ta siwā' bitsineka taiē, e' tō di' uyeke taiē.

¹⁹ Mik ishkérak dō kilómetro skel ö teröl e' ulatök, eta ie'pa isué tō Jesús shkóratse ie'pa kker di' kī. E' tō ie'pa suawé.

²⁰ Ie' iché ie'pa a:

—¡Kē a' suanuk! Ye' idir.

²¹ Ie'pa ttsē'ne buaē ie' ikiökwa kanò a, e' wōshā ta idemirak wé imi'kerak eē.

Pè' tō Jesús yuleke

²² Bule es ta, pè' atē batsōri wishet, e'pa wā ijchenewa tō Jesús ttökatapa mineyal kanò ar eē etō è, e' kī, erē Jesús kē minea ittökatapa ta.

²³ Eta kanò skà datse tseē Tiberias, e' irine tsinetkla wé ie'pa pan ña' mik Jesús wēstela yē' Skökōl a pan kī eta eē.

²⁴ Mik pè' isué tō ie' ena ittökatapa kē ku'ia, eta ie'pa e' iéka kanò demi taiē ese kī ta imiyal Cafarnaúm iyulök.

Jesús dōr chké tō sene mi-choē meke e'

²⁵ Mik pè' demi batsōri wishet, eta ie'pa tō Jesús kué ta ie' a ichakérakitō:

—A S'wöbla'ukwak, ¿mik be' dë'bitu íe?

²⁶ Ie' iüté:

—Mokí ye' tó a' a ichè tó a' kě ku' ye' yulök, ì kě or yi a ese wéyö, e' wà ane a' éna e' kuëki. A' tó chké ña' taië, e' è kuëki a' tso' ye' yulök.

²⁷ Kě a' kanëblök chké erta'wa ese skéie. A' kanëblö chké kě erta'wa tó sene michoë meke a' a, ese skéie. Chké e' meraë ye' dör S'ditsö Alà e' tó, ye' Yě dör Skëköl e' tó ikéwö me' ye' a e' kuëki.

²⁸ Ie'pa tó ie' a ichaké:

—¿Ì wèmi sa' tó as ì kiane Skëköl kí ese ù sa' tó?

²⁹ Ie' tó iüté:

—Skëköl tó ye' patkë' e' kí ikiane tó a' erblö ye' mik. E' è kiane ie' kí.

³⁰ Ie'pa tó iché ie' a:

—Ì kě or yi a ¿e' wése wèmi be' tó as sa' tó isaù ta sa' erblö be' mik? ¿Ì wèmi be' tó?

³¹ Se' yépa bak ká iaiaë e'pa tó ì kiè maná e' ña' ká sir poë wé kě yi serku' eë. E' tso' kitule Skëköl yëkuö kí wé ichè: 'Moisés tó ie'pa dë' chké datse ká jai a e' wa.'

³² Jesús tó ie'pa iüté:

—Mokí ye' tó a' a ichè tó Moisés kě wá chké datse ká jai a e' mène a' yépa bak e'pa a. Ye' yé tó chké e' me' ie'pa a. Erë chké chökle datse ká jai a e' watkeke ie' tó a' a.

³³ Chké chökle meke Skëköl tó, e' dör yi datse eköl ká jai a tó sene michoë mèmi sulitane a e'.

³⁴ Ie'pa tó Jesús a iché:

—A kékëpa, chké e' mú sa' a kékraë.

³⁵ Ie' tó ie'pa a iché:

—Ye' dör chké tó sene michoë meke e'. Yi bituke ye' ska' ena ierblöke ye' mik, ese kě tepaiä bli tó, ñies ese kě ersirpaia.

³⁶ Erë e' dör wës ye' tó a' a ichétke tó erë a' wá ye' suule a' wöbla wa, erë a' kě erblöku' ye' mik.

³⁷ Wépa me' ye' Yě tó ye' a, esepa kôs bituraë ye' ska' ta wépa bituke ye' ska', esepa kě watepattsayö.

³⁸ Ye' datse ká jai a, e' kě dë'bitu ì kiane ye' wák kí e' uk. Ye' dë'bitu ì kiane yi tó ye' patkë' e' kí e' uk.

³⁹ Yi tó ye' patkë', e' kí ikiane tó wépa kôs me'itö ye' a, esepa kě wéne we'iköyö. E' kuëki ie'pa kě watepattsayö. E' skéie ie' kí ikiane tó ie'pa kôs shké'wëkaneyö aishkuö ta mik ká i' enewa e' kéwö ska'.

⁴⁰ Ye' Yě kí ikiane tó wépa tó ye' sué ena erblé ye' mik, esepa kôs ser michoë kékraë. Ie'pa shké'werakaneyö aishkuö ta mik ká i' enewa e' kéwö ska'.

⁴¹ Jesús tó ichétke: "Ye' dör chké datse ká jai a e'." E' kuëki ie'pa ukyënemi ie' kí su-luë.

⁴² Ie'pa tó iché:

—¿I' kě dör Jesús dör José alà e'? Iyë ena imi suule se' wá buaë. ¿Wës ie' tó ichèmi tó ie' datse ká jai a?

⁴³ Ie' tó ie'pa iüté:

—Kě a' ukyënukia ye' ta.

⁴⁴ Kě yi bitüpa ye' ska', ye' Yě tó ye' patkë', e' kě wá idë' e'ma. Wépa bite ye' Yě wá,

e'pa shkē'wērakāneyō mik ká i' erkewatke eta.

45 Skēkōl yēkkuō kitule it-tekōlpa wā e' tō ichè: 'Skēkōl tō ie'pa kos wōbla'weraē.' Es wēpa tō ye' Yē ttō ttsetā', ñies e' wōblaūta' ie' wa, esepa kos bitūraē ye' ska'.

46 "Kē yi wā Skēkōl sūule. Erē ye' dē'bitū ie' ska', e' kueki ye' ē wā ie' sūule.

47 Mokī ye' tō ichè a' a tō wēpa erblé ye' mik, esepa ser michoē kekraē.

48 Ye' dōr chkè tō sene michoē meke e'.

49 A' yēpa bak ká iaiāē, e'pa tō chkè kiè maná e' ña' ká wé kē yi serku' ese ska', erē ie'pa durulune.

50 Erē chkè datse ká jai a, e' cheke ye' tō a' a. Wēpa tō chkè e' ñé, e'pa kē duōpawā.

51 Erē chkè tō sene michoē meke datse ká jai a, e' dōr ye'. Wēpa tō chkè e' ñé, e'pa ser michoē. Chkè meraeyō ie'pa a, e' dōr ye' wák chkà, e' merattsayō ttēwā as ká ulitane wakpa isiepa erblé ye' mik, esepa ser michoē."

52 Eta ie'pa ñi iutēmi:

—¿Wes ie' tō ichkà mēmi se' a katè?

53 Ie' tō ie'pa iutē:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' kē tō ye' dōr S'ditsō Alà, e' chkà katè, e' pé yè, e' tā sene michoē kē dōpa a' ulà a.

54-55 Ye' chkà e' dōr chkè chōkle, ye' pé, e' dōr di'yè chōkle. E' kueki wēpa tō ye' chkà katé, ye' pé yé, esepa ulà a sene michoē detke. Aishkuō tā mik

ká i' erkewatke, eta ie'pa shkē'wērakāneyō.

56 Wēpa tō ye' chkà katé, ye' pé yé, esepa bàtse buaē ye' mik. Ñies ye' bàtse buaē ie'pa mik.

57 Ye' yé tō ye' patkē' e' serke iwák mik. Ie' mik ye' serke. Es ñies wēpa tō ye' chkà katé esepa serke ye' mik.

58 Chkè dē'bitū ká jai a, e' chōk ye' tso' a' a. Chkè e' kē dōr wes chkè kiè maná ña' a' yēpa bak ká iaiāē e'pa tō e' es. Ie'pa tō iña' erē ie'pa durulune. Erē wēpa tō chkè cheke ye' tō a' a e' ñé, esepa ser michoē.

59 Ttè e' wa Jesús tō ie'pa wōbla'wé judiowak ñi dapa'wō wé tso' Cafarnaúm e' a.

Jesús ttè batamik se' ser michoē

60 Pē' shkōke taiē Jesús tā, e'pa tō ttè ñe' ttsé tā ichérakitō:

—Ttè e' dōr darērē. ¿Yi tō iklō'wēmi?

61 Ima ie'pa tso' ichōk e' suéwaitō. E' kueki ie' tō ie'pa a ichaké:

—¿Ttè e' kueki a' éna ye' wataksa?

62 Ye' dōr S'ditsō Alà, e' míkane ká jai a wé ye' datse ee, e' mú sué a' tō, e'ma e' je' tā ¿a' erblōmi ye' mik?

63 Wikōl Batse'r tō sene michoē meke sia. I wēke s'ditsō tō, ese kē dōr lie bua'. Ttè wa a' pattekeyō e' wà datse Wikōl Batse'r wa. Ttè e' klō'wé a' tō, e' tā a' ser michoē.

64 Erë a' wēlepa kē erblöku' ye' mik.

Wēpa kē erblöku' ie' mik ena yi tō ie' mekettsa e' jchertke ie' wā kewe, e' kueki ie' tō ichè es.

65 Ie' tō ikī ché:

—E' kueki ye' tō a' a' ichè tō kē yi bitúpa ye' ska', ye' Yé kē wā imène e' ta.

66 E' ukuöki ta taië pē' shkōke Jesús ta, e' kibiiepa tō iméat, kē shkōia ie' ta.

67 Eta Jesús tō ittōkatapa dabom eyök kī bōl (12), e'pa a' ichaké:

—¿A' shkakmi ñies ye' yöki?

68 Eta Simón Pedro tō iüté:

—A Skékēpa, ¿yi ta sa' mi'mi? Be' ttè è wa sa' ser michoë.

69 Sa' erblétke be' mik. Sa' wā ijcher mokie tō be' dör yi dör batse'r patkē'bitu Skéköl tō e'.

70 Jesús tō ie'pa iüté:

—A' dabom eyök kī bōl (12), e' shukit ye' tō, erë a' eköl dör bë icha.

71 Mik Jesús tō e' ché eta Judas chéitō. E' dör Simón Iscariote e' alà. Ie' dör Jesús ttōkatapa dabom eyök kī bōl (12) e' eköl erë ie' tō Jesús wōmekettsa.

7

Jesús ëlpa kē erblène ie' mik

1 E' ukuöki ta Jesús shkōke Galilea. Judiowak wōkirpa éna ie' ttakwa, e' kueki ie' kē shkak Judea.

2 Erë judiowak tō kawō tkö'weke kiekerakitō Úla Kéwō, e' kéwō tkö'wekerakitō Judea, e' dewatke tsinet.

3 E' kueki Jesús ëlpa tō ie' a' iché:

—Kē be' e' tsukat ie. Be' yú Judea as i kē or yi a' ese weke be' tō, e' wā saü be' ttōkatapa serke ee e'pa tō.

4 Yi kī ikiane tō s'malepa tō ikikèka taië, ese tō íyi kos wé sulitane wörki. Moki i kē or yi a' ese ormí be' a, e' ta iü sulitane wörki.

5 Jesús ëlpa kē erblène ie' mik, e' kueki ie'pa tō iwayué es.

6 Ie' tō iché ie'pa a:

—Kam ye' kéwō dōka, erë a' kawō kos ese dör buaë.

7 Wēpa kē tō Skéköl dalöie esepa kē a' a' sunuk suluë. Erë ye' tso' ie'pa a' ichök tō i wambleke ie'pa tō, ese dör suluë. E' kueki ie'pa éna ye' ar suluë.

8 A' yúshka Úla kéwō tkö'wekerakitō e' a. Ye' kéwō kam dōka, e' kueki kam ye' mi'.

9 E' chéitō ta ie' e' tséat Galilea.

Jesús mía Jerusalén Úla kéwō tkö'uk

10 Jesús ëlpa míyal, e' ukuöki ta ñies ie' mía. Erë ie' mía bëre, kē e' kkayëule.

11 Kéwō tkö'weke, e' shua judiowak wōkirpa tso' ie' yulök. Ie'pa tō ichaké:

—¿Wé ie' tso'?

12 Pē' dapané taië ee, e'pa tō Jesús cheke ñi a' bër ñi kukuö a. Wēlepa tso' ichök: “Jesús dör buaë.” Erë wēlepa tso' ichök: “Ie' kē dör buaë. Ie' tō se' kiteke.”

13 Erë ie'pa suané judiowak wōkirpa yöki, e' kueki ie'pa kē ttökü' darërë.

14 Mik ikéwö tkö'wekerakitö, e' dökette shaböts, etä Jesús dewa Skököl wé a ta ie' tó s'wöbla'wémi.

15 Etä judiowak wökirpa tkirulune iweblök ikittsök ta ichéraitö:

—Ie' kë yöule ¿wes e' wa ttè jcher tajë?

16 Jesús tó iüté:

—Ttè wa a' wöbla'weke ye' tó, e' kë döer ye' wák ttè, e' döer Skököl tó ye' patkè' e' ttè.

17 Yi e' chétke ì kiane Skököl kî e' wá uk, ese wá ijcherdaë tó ttè wa s'wöbla'wekeyö, e' döer Skököl ttè. Ie' kë tó ibikeit-sepa tó e' döer ye' wák ttè ë.

18 Yi ttöke iwák er wa, ese kî ikiane tó pè' tó ie' kikèka. Erë wé kî ikiane tó yi tó ipatkè' e' kikarka, ese ttö moki kë kachöta'.

19 “Sulitane wá ijcher tó Moisés tó Skököl ttè dalöiëno e' méat se' a. Erë a' ulitane kë tó iwà dalöie. ¿Ì kuekî a' kî ye' kiane ttèwa?”

20 Etä pè' tso' tajë ee, e'pa tó iüté:

—Be' a aknama tso'. ¿Yi éna be' ttakwa?

21 Ie' tó ie'pa a iché:

—Ì kë or yi a ese wé ye' tó etökicha eno diwö a, e' tó a' ulitane tkiwéwa.

22 Moisés tó ttè dalöiëno me'at a' a tó a' ala'r wépa kos wakyuö itóttola kkuölitla tée tsir e' wa ká de ikî pàköl (8) etä. (Ñermata se' wa ijcher tó ttè e' kë mène Moisés wá, imène a' yépa bak ká iaiaë Moisés yöki e'pa a.) Nies Skököl yëkuö tó ichè tó kë a' kawö ta' kanéblök eno diwö a. Erë mik ká de ala'rla kî

pàköl, e' ane eno diwö a, etä a' tó a' ala'rla wakyueta' eno diwö a.

23 A' a kawö ta' alala wakyuök eno diwö a Moisés ttè dalöioie, e' ta ¿wes a' ulurmi ye' kî, ye' tó wëm eköl bua'wéne wa'ne eno diwö a e' kî?

24 Kë s'kkatar is iwër e' ë wa. E' skéie itö yulö yesyësë.

Jesús döer wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'

25 Jerusalén wakpa wélepa tó ichaké:

—¿Wëm wí kë yuleku' s'wökirpa tó ttèwa?

26 Isaú, wí idur ttök sultane wörki etä ie'pa kë tó ì ché ie' a yës. ¿A' iché, s'wökirpa tó iklö'wé tó moki ie' döer wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'?

27 Erë se' wa ijcher buaë tó wé ie' datse. E' skéie mik wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' datse, etä kë yi wa ijcherpa tó wé idatse.

28 Jesús tso' s'wöbla'uk Skököl wé a. Mik e' tó ttè e' tstsé, etä ichéitö aneule:

—A' ibikeitseke tó a' wa ye' sùule buaë. A' ibikeitseke tó a' wa ijcher buaë tó wé ye' datse. Erë ye' kë dè'bitu ye' wák er wa. Yi tó ye' patkè'bitu e' mik s'erblömi, ie' kë sùule a' wa.

29 Erë ye' datse ie' ska', e' kuekî ye' wa ie' sùule buaë. Ie' tó ye' patkè'bitu.

30 Ie'pa tó ima'wé klö'wéwa, erë kam ie' kéwö döka, e' kuekî kë yi ulà dè'wa iska'.

31 Erë tajë pè' erblé ie' mik e'pa tó iché:

—Kě yi skà a ì kě or yi ese onuk tkōka Jesús tō iwé e' tsata. Ie' wake' dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Fariseowakpa éna Jesús klō'wakwa

³² Jesús cheke pè' tō bërë ñi kukuō a, mik e' ttsé fariseowakpa tō, eta ie'pa ena sacerdotepa wōkirpa, e'pa tō Skëköl wé shkëkipa patké iklō'ukwa.

³³ Jesús tō iché:

—Ye' tso'ia a' ta bërber éme ta ye' míane yi tō ye' patkë'bitu e' ska'.

³⁴ A' tō ye' yuleraë, erë a' kě tō ye' kuëpa. A' kě döpakā wé ye' mîrö eë, e' kueki a' kě tō ye' kuëpaia.

³⁵ Ta judiowak wōkirpa ñi chaké:

—¿Wé ie' wí mi'kea, e' kě kuëpa se' tō? ¿A' ichè imi'kea wé judiowak mineyal senuk ká kuá'ki wakpa shua ese ska' pè' kě dōr judiowak, esepa wōbla'uk?

³⁶ Ie' tō iché: 'A' tō ye' yuleraë, erë a' kě ye' kuëpa. A' kě döpakā wé ye' mîrö eë, e' kueki a' kě tō ye' kuëpaia.' ¿Ima e' wà kiane chè?

Se' er a ituöraë taië wes di' klōka tuō es

³⁷ Ikéwō tkō'wëke judiowak tō, e' kēwō bata e' dōr ibua'ie, e' kēwō Jesús e' kēkā ta ichéitō aneule:

—Wépa ersine, esepa shkō ye' ska' di'yök.

³⁸ Wépa erblé ye' mik, esepa ta itkōraë wes Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

“Ie'pa er a ituöraë taië wes di' klōka tuō es.”

³⁹ Mik Jesús tō di' klōka ché, eta ie' tso' Skëköl Wiköl merdaë wépa erblé ie' mik esepa a, e' chök. Erë e' kēwō ska' ta kam Jesús mi'kane iyé ska' olo ta' taië, e' kueki kam Skëköl Wiköl mer.

Judiowak ttè chilineka Jesús batamik

⁴⁰ Wépa tō ttè e' ttsé, e'pa welepa tō iché:

—Moki wëm wí dōr Skëköl tteköl datse e'.

⁴¹ Welepa skà tō icheke:

—Ie' dōr wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

Erë welepa skà tō icheke:

—Au, kě idōr e'. Wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kě bitupa Galilea.

⁴² Skëköl yëkkuō tō ichè tō ibituraë se' blú bak David e' ditséwō wa, ñies ibituraë Belén wé David bak senuk eë.

⁴³ Es ie'pa ttè chilineka Jesús batamik.

⁴⁴ Ie'pa welepa éna iklō'wakwa, erë kě yi ulà dè'wā ie' ska'.

Judiowak wōkirpa kě erblène Jesús mik

⁴⁵ Skëköl wé shkëkipa dè'bitu Jesús klō'ukwa, e'pa dene fariseowakpa ena sacerdotepa wōkirpa ska', eta e'pa tō ichakérak ishkëkipa a:

—¿I kueki a' kě wā Jesús dè'?

⁴⁶ Ishkëkipa tō iüté:

—¿Sa' kě wā yi ttsëule ttök wes wëm e' ttō es!

⁴⁷ Fariseowakpa tō iché ie'pa a:

—¿Ñies a' e' mettsa kitō'wè?

48 ¿Ima a' ibikeitsè tò s'wökirpa ö fariseowakpa e'pa wele erblé ie' mik?

49 Pè' èsepa kë wä Moisés ttè dalöiëno suule, esepa e' mukettsa kitö'wè. Erè ie'pa kichatënettsatke.

50 Erè fariseowak eköl kiè Nicodemo dè'rö Jesús sauk nañewe, e' tò iché ie'pa a:

51 —Ttè mène se' a dalöiëno, e' tò ichè kë se' kawö ta' yi wömuksa we'ikè kam itö yulöttsasö buaè e' yöki. Es se' wä ijcher tò ì sulu wambléitö ö kë iwä iwamblène.

52 Ie'pa tò ie' iüté:

—jWësua ñies be' dör Galilea wak! Skököl yëkkuö saú bua'ie, eta be' isueraè tò Skököl tteköl kë karpaka yës Galilea.

Alaköl eköl tò isenewabak dalösewéwa

53 [Eta ie'pa ulitane míane iu a.

8

1 Erè Jesús mía Olivo kébata a.

2 Bule es bla'mi ie' dene Skököl wé a ta pé' ulitane debitu ie' ska'. Ie' e' tkéser ie'pa wöbla'uk.

3 S'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa ena fariseowakpa de ie' ska'. Ie'pa wä alaköl eköl kunewa isenewabak dalöseukwä e' debitu. Ie'pa tò iké e' duöksër sulitane wörki.

4 Ie'pa tò iché Jesús a:

—A s'wöbla'ukwak, alaköl i' kunewa isenewabak dalöseukwä.

5 Ttè dalöiëno me'at Moisés tò se' a, e' tò se' ké alaköl i'se ttökwa ak wa. ¿Ima e' chè be' tò?

6 Ie'pa tò Jesús a ichaké ima'woie tò ima ie' tò iütëmi ikkatoie. Erè Jesús e' wöéwa iski ta iulatska wa ishtëmiitö iski wes iyi shtësö yëkkuö ki es.

7 Ie'pa tò iki chaké ia. Ie' wöduéka ta ichéitö:

—A' wé kë wä ì sulu wambléule yës, ese tò ak tsá uyö ie' ki.

8 Eta Jesús e' wöéwane iski ta ishtëmineitö iski.

9 Mik ie'pa tò ttè e' ttsé, eta ì sulu wambleke ie'pa tò, ese ane ie'pa éna ta imíyal eköl eköl. Ikékëpa míyal kéwe, e' itöki iduladulapa. Bata ekké ta alaköl è ate dur Jesús wörki.

10 Eta Jesús e' wöduékane ta ie' a ichakéitö:

—A tayë, ¿wé ie'pa? ¿Yi ate be' kkatök?

11 Ie' tò iüté:

—A kékëpa, kë yi ate.

Jesús tò iché ia:

—Ye' ñies kë tò be' kkatè. Be' yúshka. Kë ì sulu ská wamblaria.]*

Jesús dör wes ká olo es sulitane a

12 Eta Jesús tò iskà chéne pé' a:

—Ye' dör ká ulitane wakpa a wes ká olo es. Wépa e' yué ye' ttökataie, esepa ser michoè ká olo e' a. Ie'pa kë serpaia wes s'shkö stui a es.

13 Fariseowakpa tò iché ie' a:

* 8:11 Isalema ttè i' kë ku' yëkkuö këchke kit Juan tò. E' ukuöki ta yile ská tò ime'ka iki.

—Be' wák tso' e' tté chök, e' kuëki be' ttö kë wà ta'.

¹⁴ Ie' tö ie'pa iüté:

—E' yëne tö ye' e' tté chöke, erë ima ye' e' chöke e' wà ta'. Ye' wà ijcher wé ye' datse, ñies wé ye' michoë, erë e' kë jcher a' wà. E' kuëki ima ye' e' chö e' wà ta'.

¹⁵ A' tö ye' bikeitseke wes a' wakpa kabikeitsö es, e' kuëki a' tö ye' kcateke tö ye' dör kachökwak. Erë ye' kë tö yi bikeitseta' es. Ye' kë dë'bitu yi shulök, ye' dë'bitu s'tsatkök.

¹⁶ Erë mik ye' tö s'shulè, eta ye' kë tö s'shuleta' ekörla, e' kuëki ye' tö s'shuleraë yësyësë. Ye' yë tö ye' patkë', e' tso' ye' ta' s'shulök.

¹⁷ Ttè dalöiëno tö ichè tö s'ditsö böl tso' ittekölie, e'pa tö iché ñikkëë, e' ta' ie'pa ttè wà ta'.

¹⁸ Es e', ye' dör ye' wák tteköl. Ñies ye' Yë tö ye' patkë', e' dör ye' tteköl. E' kuëki ye' ttekölpa dör böl.

¹⁹ Ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Wé be' yë tso'?

Ie' iüté:

—A' kë wà ye' suule, ñies a' kë wà ye' Yë suule. A' mú wà ye' suule, e'ma ñies a' wà ye' Yë suule.

²⁰ Ttè ikkë ché Jesús tö itso' s'wöbla'uk e' dalewa. Ie' tkër s'wöbla'uk Skëköl wé a' wé kalkuö tso' inuköl ioie më Skëköl a' eë. Erë kam ie' kèwö dökä, e' kuëki kë yi wà iklönewa.

A' kë döpa wé ye' mîrö eë

²¹ Jesús tö iskä ché ie'pa a':

—Ye' mía ta' a' tö ye' yuleraë, erë a' duöralur ì sulu kos

wambleke a' tö e' a. E' kuëki kë a' döpakä wé ye' mîrö eë.

²² Eta judiowak wökirpa tö iché:

—Ie' iché tö sa' kë döpakä wé ie' mîrö eë. Ie' e' ttökewä alè, e' kuëki ie' iché es.

²³ Ie' tö ie'pa a' iché:

—A' dör ká i' wakpa ë, erë ye' dör ká jaì wak. A' dör ká ië wakpa, erë ye' kë dör ká ië wak.

²⁴ E' kuëki ye' tö a' a' ichè tö 'a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tö e' a.' A' kë wà iklöne tö ye' dör yi yë'bitu ye' tö a' a' e', e' ta' a' duöralur ì sulu kos wambleke a' tö ese a.

²⁵ Eta ie'pa tö ie' a' ichaké:

—¿Yi be' dör?

Ie' tö iüté:

—Ye' dör yi yë'bitu ye' tö a' a' kuaë e'.

²⁶ Tajë ye' wà ttè tso' a' kka-toie. Erë ì kos cheke ye' tö sulitane a' e' ttsëule ye' wà yi tö ye' patkë' e' kkö a. Ie' ttè dör mokjë.

²⁷ Erë ie'pa kë éna iwà ane tö ie' tso' iyë dör Skëköl, e' chök.

²⁸ E' kuëki ie' tö iché ie'pa a':

—S'ditsö Alà, e' dör ye'. Mik a' tö ye' batséka krus mik, eta a' tö isueraë tö yi dör ye'. Ye' kë tö ì wèpa ye' wák er wa. Ì cheke ye' Yë tö ye' a' tö ichö, e' ë chekeyö.

²⁹ Yi tö ye' patkë' e' tso' ye' ta. Ì wër buaë ie' wa, e' ë wëkeyö, e' kuëki kë ie' wà ye' meuleat ekörla.

³⁰ Mik e' ché Jesús tö, eta tajë pè' erblé ie' mik.

Se'yënettsa ì sulu ulà a Jesús batamik

³¹ Jesús tò iché judiowak erblé ie' mik, e'pa a:

—A' serke kekraë ye' ttè dikia, e' je' ta a' dör ye' ttökatapa chökle.

³² A' wa Skëköl ttè moki e' jcherdaë buaë ta e' tò a' yerattsä, ì ulà a' klöulewä e' yöki.

³³ Ie'pa tò ie'pa iüté:

—Sa' dör Abraham aleripa. Sa' kë klöulewä ì ulà a. ¿Wes be' tò ichèmi tò sa' yërdattsä?

³⁴ Ie'pa tò ie'pa iüté:

—Moki ye' tò a' a' ichè tò wépa tò ì sulu wambleke, esepa tso' klöulewä sene sulu ulà a.

³⁵ Erë s'klöulewä kané mésoie ese serke iwökir ska', erë kë idör iwökir yami ekka. Iwökir alà e' dör iyami ekka kekraë.

³⁶ Ye' dör Skëköl Alà. Ye' tò a' yéttä sene sulu ulà a, e' ta moki a' yënettsä.

³⁷ Ye' wa ijcher tò a' dör Abraham aleripa, erë a' kë tò ye' ttè klö'wè, e' kueki a' ki ye' kiane ttèwä.

³⁸ Ikkacheke ye' Yé tò ye' a, ese cheke ye' tò a' a. Es ñies a' tò iwambleke wes a' yé tò a' a ikkacheke es.

³⁹ Ie'pa tò iüté:

—Sa' yé bak ká iaiä e' dör Abraham.

Erë ie'pa tò ie'pa a' iché:

—A' mú dör Abraham aleripa, e'ma a' sermi wes ie' sene' es.

⁴⁰ Ye' tò ttè moki ché a' a wes Skëköl tò ye' a' ikkaché es. E' è wéyö, erë a' ki ye' kiane ttèwä. Ese kë wamblène Abraham wa.

⁴¹ A' e' wamblö wes a' yé e' wamblö es.

Ie'pa tò ie'pa a' iché:

—¡Sa' kë dör ñälä alé! ¡Sa' yé dör eköl è e' dör Skëköl!

⁴² Ie'pa tò ie'pa a' iché:

—Ye' datse Skëköl ska', e' tso' ié. Ye' kë dè' ye' wák erwa. Ie' tò ye' patkè'. E' kueki moki ie' chöpa a' yé, e'ma ye' dalërmi a' éna.

⁴³ ¿I' kueki a' kë éna ye' ttè wà ane? A' kë ki ye' ttè kiane klö'wè, e' kueki a' kë éna ye' ttè wà ane.

⁴⁴ A' yé dör bë. A' dör ie' ala'r. A' dör ie' icha ta a' e' wamblö wes ie' ki ikiane es. Kekraë ie' dör s'ttökwak. Ie' ttö kos e' dör kachè wöchka, e' kueki Skëköl ttö moki, e' kë wa ie' wöbatsö. Ie' dör kachökwa, ie' wák dër es, e' kueki ie' kachö taië. Ie' dör kachè këköl.

⁴⁵ Erë ye' tò ttè moki ché a' a, e' kueki a' kë tò ye' ttè klö'wè.

⁴⁶ ¿A' wé tò ikkachèmi tò ye' tò ì sulu wamblé? Ye' tò ttè moki cheke a' a, e' ta ¿i' kueki a' kë tò ye' ttè klö'wè?

⁴⁷ Yi dör Skëköl icha, ese tò ie' ttè ttsè er bua' wa. Erë a' kë dör ie' icha, e' kueki a' kë éna ie' ttè ttsak.

Abraham kam kur e' yöki Jesús tso'tke

⁴⁸ Etä judiowak kë erblène Jesús mik, e'pa tò iché ie' a:

—Mik sa' iché tò be' dör Samaria wak suluë, e' a' aknama tso', etä sa' tò iché yësyësë.

⁴⁹ Jesús tò ie'pa iüté:

—Au, kë ye' a' aknama ku'. Ye' tò ye' Yé dalöieke, erë a' kë tò ye' dalöie.

50 Ye' kě kų' ì yulök ye' wák a e' kíkoka. Erë itso' eköl, e' kĭ ikiane tō a' tō ye' kĭkèka. E' dör s'shulökwak.

51 Mokĭ ye' tō a' a' ichè tō yi tō ye' ttè iuteke mokĭë, ese kě duöpawa.

52 Ie'pa tō iché ie' a':

—I'ñe je' sa' tō iklö'wé mokĭ tō be' a' aknama tso'. Abraham ena Skëköl ttekölpa kōs durulune. ¿Wes be' tō iché tō yi tō be' ttè iuteke, esepa kě duöpawa?

53 ¿Ima be' erbikō tō be' dör se' yě Abraham e' tsatā? Ie' blënewā ñies Skëköl ttekölpa kōs blërulune. ¿Ima be' erbikō tō be' dör yi?

54 Ie' tō ie'pa iuté:

—Ye' wák e' kĭkökeka, e'ma e' kě dör iie bua'. Erë ye' Yě tō ye' kĭkekeka, e' wák cheke a' tō tō e' dör a' Këköl.

55 Erë a' kě wā ie' suule. Ye' je' wā isuule. Ye' ichōpa tō ye' kě wā ie' suule, e'ma ye' kachō suluë wes a' es. Mokĭ ye' wā isuule. Ie' ttè iutekeyō.

56 Abraham dör a' yě bak ká iaiaë e' tō ye' datse, e' kēwō sueraë, e' kuëkĭ ie' ttsë'ne buaë. Ie' tō isu' tã e' tō ie' ttsëo' buaë.

57 Ie'pa tō ie' a' iché:

—Kam be' kĭ duas dō dabom skeyök (50), etã ¿wes be' ichèmi tō be' wā Abraham suule?

58 Jesús tō ie'pa iuté:

—Mokĭ ye' tō a' a' ichè tō ye' tso'tke Abraham bak ká iaiaë e' yökĭ kewe.

59 Etã ie'pa tō ák klö'wé taië Jesús toie. Erë Jesús e' bléwā ie'pa shua e' yéttsā Skëköl wé a.

9

Jesús tō s'kune eköl wöbla kě wawër e' bua'wéne

1 Jesús shkōrami e' tō wëm kune' wöbla kě wawër ese sué eköl.

2 Etã ittōkatapa tō ie' a' ichaké:

—A S'wöbla'ukwak, ¿yi tō ì sulu wamblé', e' nuí kuëkĭ wëm i' kune' wöbla kě wawër, ie' wák ö iyé ö imì?

3 Ie' tō ie'pa iuté:

—Kë idör tō ie' ö iyé ö imì tō ì sulu wamblé' e' nuí kuëkĭ. Ie' kune' es as Skëköl diché taië e' wawër ikĭ.

4 Yi tō ye' patkë', e' kanë kawötã wè se' tō kawö ta'ia se' a' e' dalewa. E' dör wes se' kaneblö ñiwe es. Se' blënewā etã kě se' a' ì kaneoneia. E' dör wes katuine s'kĭ es, kě se' a' kaneblënukia.

5 Ye' tso'ia ká i' kĭ, e' dalewa ye' dör wes ká olo es sulitane er ñi'woie.

6 Ie' tō iché one tã ie' wiri-tué íyök kĭ, e' wa ie' tō döchka yué. Tã wëm kě wöbla wawër e' wöbla kĭ döchka e' tiéitō.

7 Tã ichéitō ie' a':

—Be' yú wöskuök di'dape kië Siloé eë. (Siloé e' wà kiane chë: “patküle”).

Wëm wöbla kě wawër e' miã tã iwöskuëe tã iwöbla wawënene buaë tã imiã iu a.

8 Pë' serke ie' o'mik ena pë' wā ie' suule inuköl kak kiök e'pa ñi' chaké:

—¿Wëm wĭ kě dör wëm e' tkökeseer inuköl kak kiök e'?

9 Welepa tō iché:

—Tō, ie' idir.

Erë welepa skã tō iché:

—Au, kě dör ie' erě ie' sù idir.

Erě ie' wák tō iché:

—Tō, ye' je' idir.

10 Etā ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Wes i' tã be' wöbla wawēnene?

11 Ie' tō ie'pa iüté:

—Wēm kiè Jesús e' tō dōchka yué, e' tiéitō ye' wöbla kī tã ichéitō ña: 'Be' yú wōskuök di'dape kiè Siloé e' a.' Etā ye' miã wōskuée tã ye' wöbla wawēnene.

12 Etā ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Wé wēm e'?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Kě ye' wã ijcher.

Wēm wöbla buanene e' kī chaké taië fariseowakpa tō

13-14 Mik Jesús tō dōchka yué ena wēm wöbla kě wawēr e' bua'wéneitō, e' kéwō dör eno diwō. E' kueki wēm buanene e' tsémirakitō fariseowakpa skã.

15 E'pa tō ie' a ichaké:

—¿Wes be' wöbla buanene?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Wēm eköl tō dōchka tié ye' wöbla kī tã ye' wōskuée tã ye' wöbla buanene.

16 Ie'pa welepa tō iché:

—Wēm wé tō e' wé e' kě wã eno diwō dalöiëne, e' kueki e' wák kě patkéne Skëköl wã.

Erě welepa skà tō iché:

—Ie' chõpa pë' sulusi, e'ma ¿wes i' kě or yi a ese ormi ie' a? Es ie'pa ttè chilinekã.

17 Ie'pa tō iskã chakéne wēm buanene e' a:

—Ie' tō be' wöbla bua'wéne, ¿ima e' wák bikeitsè be' tō?

Ie' tō ie'pa iüté:

—Ye' a tã ie' dör Skëköl tteköl.

18 Erě ie'pa kě éna iklö'wak tō ie' bak wöbla kě wawēr tã iwasuéitō. E' kueki ie'pa tō imi ena iyě tsuk patké

19 tã ie'pa a ichaké:

—¿Wēm i' dör a' alà? A' iché tō ie' kune' wöbla kě wawēr, e' tã ¿wes i'ñe tã iwöbla wasuéitō?

20 Iyě ena imi tō iché ie'pa a:

—Sa' wã ijcher buaë tō ie' dör sa' alà. Ñies sa' wã ijcher tō ikune wöbla kě wawēr.

21 Erě wes i'ñe tã ie' wöbla buanene e' kě ijcher sa' wã. Ñies kě sa' wã ijcher yi tō ie' wöbla bua'wéne. E' chakö ie' wák a. Ie' detke kéchke. ¡Ie' wák tō ichèmi a' a!

22 Iyě ena imi e'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kueki ie'pa tō iché es. Judiowak wökirpa tō iyě'bak ñi a tō wépa iklö'wé tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', e' tã esepa yekelur ie'pa tō ie'pa ñi dapa'wo wé a, kě kièwãia yës.

23 E' kueki iyě ena imi tō iché: "Ie' detke kéchke. Ie' wák tō ichèmi a' a."

24 Etā ie'pa tō wēm buanene, e' skã kiéne tã ie' a ichaké:

—Be' ttö mokjé Skëköl wörki. Sa' wã ijcher tō wēm tō be' bua'wéne, e' dör pë' sulusi.

25 Wēm tō iüté:

—Kě ye' wã ijcher tō wēm e' dör pë' sulusi ö au. Erě ye' wã ijcher buaë tō ye' bak wöbla kě wawēr, erě i'ñe tã ye' tō iwasué. E' è jcher ye' wã.

26 Ie'pa tō iskã chakéne ie' a:

—¿Wes be' wéitō? ¿Wes ie' tō be' wōbla bua'wéne?

²⁷ Ie' tō ie'pa iūté:

—E' chétkeyō a' a, erē a' kē éna itt sak. ¿Ie a' kī ikiane tō ye' tō iskà chē? Wēsua ñies a' e' yuak ie' kléie.

²⁸ Ie'pa tō ie' ché suluē ta ichérakitō iā:

—Be' dör wēm e' ttökata, erē sa' dör Moisés ttökatapa.

²⁹ Sa' wā ijcher tō Skököl ut Moisés ta, erē wēm e', kē jcher sa' wā wé ie' datse.

³⁰ Ie' tō ie'pa iūté:

—İ ché a' tō, e' tō ye' wökrawéwā! Ie' tō ye' wōbla bua'wéne ta ¿wes a' kē wā ijcher wé ie' datse?

³¹ Se' wā ijcher tō pē' suslipa ttō kē iūteta' Skököl tō. Erē wépa tō Skököl dalöieke ena iserke wes ie' kī ikiane es esepa ē ttō iūteke ie' tō.

³² Ká i' tsá yöne e'tami kē yi wā ittseule tō se' kune wōbla kē wawēr esepa wōbla buarta'ne.

³³ Ie' kē patkōpa Skököl tō, e'ma kē ì orpa ie' a.

³⁴ Ie'pa tō iūté:

—Be' kune', be' talane ì sulu ē a. ¿Wes be' kēsik deka sa' wōbla'uk?

Etā ie'pa tō itrē'wëshkar.

Wēm wōbla buanene e' erblé Jesús mik

³⁵ Jesús ittse tō wēm wōbla buanene e' trē'wëshkar ie'pa tō Skököl wé a. Mik ie' tō ikué ta ie' a ichakéitō:

—¿Be' erblé S'ditsö Alà mik?

³⁶ Ie' tō iūté:

—A kékēpa, ichō ña yi idir as ye' erblō imik.

³⁷ Jesús tō iūté:

—Be' wā isuulebak; e' dör ye' tso' ttök be' ta e'.

³⁸ Etā ie' e' tkéwā kuchē kī idalöiök ta iché iā:

—A Skékēpa, be' mik ye' erblé.

³⁹ E' ukuökī ta Jesús tō iché:

—Ye' dē'bitu ká i' a s'shulök as wépa dör wes s'wōbla kē wawēr es esepa wōbla wawēr. Ñies ye' dē'bitu wépa e' chō tō iwōbla wawēr buaē esepa mukat wes iwōbla kē wawēr es.

⁴⁰ Mik fariseowakpa welepa tso' ie' ska', e'pa tō ttē e' ttsé, etā ichérakitō iā:

—¿İma be' sa' bikeitsè? ¿Sa' dör wes s'wōbla kē wawēr es?

⁴¹ Ie' tō ie'pa iūté:

—A' mú wōbla kē wawēr, e'ma ì sulu nuí kē ku' a' kī. Erē a' tō icheke tō a' wōbla wawēr, e' kuekī a' kī ì sulu nuí tso' iā.

10

Obeja kkö'nukwak e' tté

¹ Etā Jesús tō iché: “Mokī ye' a' a iché tō obeja ekiblökwakpa, esepa kē shkōta'wā wé obeja tso' wötēule, e' wékkō chōkle a. E' skéie ie'pa shkökewā bānet. Esepa dör akblökwakpa.

² Erē wé shkökewā obeja wékkō chōkle a, ese dör obeja kkö'nukwak chōkle.

³ Obeja wékkō kkö'nukwak, ese tō obeja wékkō kköppeeke obeja kkö'nukwak a ta e' tō iobeja kieke ikiè wa etō etō. Obeja tō ie' ttō ttséwā buaē, ta ie' tō iyekelur wé itso' rak wötēule ee.

⁴ Obeja tō ie' ttō ttséwā buaē, e' kuekī mik ie' tō iyélur sēraa, etā imi'kerak ie' itökī.

5 Yi kē sūle ie'pa wā, ese kē tōie ie'pa tō. Ie'pa kē wā ese ttō ttsēule, e' kueki ie'pa ponekā iyōki.”

6 Ttē e' pakē Jesús tō judiowak a, erē ie'pa kē éna iwà ane.

Jesús dör wes obeja kkö'nukwak buaë es

7 Ie' tō iskà ché ie'pa a: “Mokj ye' tō a' a ichè tō ye' wák dör wes obeja wötēule ese wékkō es.

8 Pē' dē'bitū ye' yōki kewe s'wōbla'uk kache ttē wa, esepa dör wes obeja eki-blōkwakpa es, ie'pa dör pē' suluē. Erē wépa dör wes ye' obeja es, esepa kē wā ie'pa ttō ttsēne.

9 Ye' dör wes obeja wékkō es, wépa shkōkewā ye' wa, esepa tsatkēdaë. Ie'pa dōraë wes obeja shkōkewā dōkettsane chkök kkö'naule buaë ese es.

10 “Obeja ekiblōkwakpa datse iekiblök ena ittökulur ie'ukwa, e' ē wamblök esepa datse. Erē ye' dē'bitū ká i' a sene bua'ie muk a' a, e' dör sene michoë chōkle.

11 Ye' dör wes obeja kkö'nukwak buaë es, e' e' murattsa ttēwā iobeja tsatkoie.

12 Erē wé kanēblōke inuköl dalērmik, ese kē dör ikkö'nukwak chōkle. Ie' kē dör obeja wák, e' kueki mik chichi kañiru datse, etā ie' tō obeja méat tā itkashkar tā chichi kañiru tō obeja ttēwā tā imalepa ponekā.

13 Wēm e' kē tkine obeja ki. Ie' tkirke inuköl ē ki, e' kueki itkashkar.

14-15 “Ye' wák dör wes obeja kkö'nukwak buaë es. Ye' Yē wā ye' sūle buaë, es ñies ye' wā ie' sūle. Wépa dör ye' icha e'pa dör wes ye' obeja es, ie'pa sūle ye' wā buaë, ñies ie'pa wā ye' sūle. Ye' e' murattsa ttēwā ie'pa tsatkoie.

16 Ñies ye' wā ye' icha skà tso' bānet, esepa dör ye' obejapa ñies, erē ie'pa kē dör a' ditséwō. Ie'pa dōraë ye' wā ye' ska' tā ie'pa tō ye' ttō iūteraë tā iērdawarak ye' icha tso' íe e'pa tā ñita echka ēme. Ye' ē dōraë ie'pa kos e' kkö'nukwakie.

17 “Ye' e' murattsa ttēwā e' shkerdakane, e' kueki ye' Yē éna ye' dalēr taië.

18 Kē yi a ye' duōkwā. Ye' e' murattsa ttēwā ye' wák er wa. Ye' a kawō mēne e' mottsā ttēwā ena shkenokane wes ye' Yē tō ye' patkē iwà uk es.”

19 Mik judiowak tō ttē e' ttsé, etā ie'pa ttē chiliwékane.

20 Ie'pa kibiiepa tō icheke:

—¡Ie' dör aliie! ¡Ie' a aknama tso! ¡Ie a' tō ittō ttseke?

21 Erē imalepa tō icheke:

—¡Yi a aknama tso, ese kē ttō es! Aknama kē a s'wōbla buanukne.

Judiowak kē erblēne Jesús mik e'pa tō iwatéttsa

22 Tskiri kēwō de, etā Jerusalén wakpa tso' Skököl wé batse'one ká iaiaë, e' kēwō tkö'uk.

23 E' shūā Jesús shkōdur Skököl wé üle kiē Salomón üle e' a.

24 Etā judiowak kē erblēne Jesús mik, esepa iēnewā ie'

pamik tajë tã ie'pa tã ie' a ichakë:

—¿Kos sa' tã be' ttë pane-mirõ? Iwà chõ sa' a yësyësë tã be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' ö kã be' dör e'.

²⁵ Ie' tã ie'pa iüté:

—Ye' tã ichétke a' a, erë a' kã erblëne ye' mik. Ì kã or yi a ese wéyö ye' Yë ttõ wa. E' tã ikkaché buaë sulitane a tã yi dör ye'.

²⁶ Erë a' kã dör ye' obeja, e' kuëki a' kã erblökü' ye' mik.

²⁷ Ye' obeja tã ye' ttõ ttseke. Ye' wã ie'pa suule buaë ena ie'pa datse ye' itõki.

²⁸ Sene michoë mekeyö ie'pa a tã ie'pa kã duõpawã aishkuö tã. Ie'pa kã yërpattsaiã yi a ye' ulã a.

²⁹ Ye' Yë tã ie'pa me' ye' a e' dör íyi ulitane tsatã. E' kuëki kã yi a ie'pa yërpattsã ie' ulã a.

³⁰ Ie' ena ye', sa' dör eköl ë.

³¹ Etã judiowak kã erblëne Jesús mik, e'pa tã ák skã klõ'wéne tajë ie' toie.

³² Ie' tã ie'pa a iché:

—Ye' Yë batamik íyi buaë wé ye' tã tajë a' wörki ¿e' wé kuëki a' ki ye' kiane ttëwã ák wa?

³³ Ie'pa tã iüté:

—Sa' kã éna be' ttakwã íyi buaë wé be' tã ese kuëki. Sa' éna be' ttakwã be' tã Skëköl ché suluë e' kuëki. Be' dör s'ditsö ë, erë be' e' chõ tã be' dör Skëköl.

³⁴⁻³⁶ Ie' iüté:

—¿Wes a' tã ye' kkateke ttë e' ki? ¿A' kã éna iane tã kã iaiã Skëköl tã iyë' a' shulökwakpa bak e'pa a: “a'

dör këkölpã”?”* Ttë e' tso' kitule Skëköl yëkkuö ki. Se' wã ijcher tã yëkkuö e' dör mokí kekraë. Ie'pa wépa a Skëköl tã ittë me'bak s'shulök, esepa ki' ie' tã këkölpã, e' yitã ye' kirmi buaë ie' alã. E' wã dör tã ie' wák tã ye' klõö' tã ye' patkë'bitütö kã i' a. ¿Wes a' ichëmi tã ye' tã ie' ché suluë mik ye' iché tã ye' dör ie' alã etã?

³⁷ Ì kiane ye' Yë ki tã ye' tã iwë, e' mú kã uk ye' ku', e'ma kã a' erblök ye' mik.

³⁸ A' kã erblökü' ye' mik, erë ì wekeyö, e' mik a' erblö as a' wã ijcher mokí tã ye' Yë ena ye' sa' dör eköl ë.

³⁹ Judiowak tã Jesús skã ma'wé klõ'wëwã, erë ie' tkashkar ie'pa yõki.

⁴⁰ E' ukuöki tã Jesús míane Jordán wishet wé Juan bak s'wöskuök eë. Eë ie' e' tséat.

⁴¹ Tajë pë' de ie' ska' tã ichekerakitö:

—Juan kã wã, ì kã or yi a ese one, erë wëm i' paka' Juan tã kos e' dör mokí.

⁴² Etã tajë pë' tso' kã e' a, e'pa erblé Jesús mik.

11

Lázaro blënewa

¹ Wëm tso' eköl duöke kië Lázaro serke Betania. Eë María ena iël kië Marta e'pa serke.

² María e' dör Lázaro kutã tã Skëképa Jesús klõ ki kiõ masmas të'kã tã ipasiö'waitö itsakö wa e'.

³ Ie' ena Marta e'pa tã Jesús a ichök patké:

* 10:34-36 këkölpã: Si'kuaie ttë e' dör dioses.

—A Skëkëpa, Lázaro dalër tajë be' éna, e' duöke.

4 Mik Jesús tö ittsé ta ichéitö:

—Duè e' kě e' alöpakā iki da'a. E' dör buaë Skëköl olo kkachöie, ñies ye' dör ie' Alà e' olo kkachöie.

5 Marta ena iël ena Lázaro, e'pa dalër tajë Jesús éna.

6 Erë mik ie' ittsé tö Lázaro duöke, e'ta ie' kě mîne iska'. Ie' e' tséatiā dō kā böt wé itso' eē.

7 E' ukuöki tā ie' iché ittökatapa a:

—Mishkane Judea.

8 Ie'pa tö iché ie' a:

—A S'wöbla'ukwak, i' kukuie se' dē'rō eē, tā judiowak kī be' kiane ttēwā ák wa. ¿Wes eē be' shkakne?

9 Ie' tö ie'pa a iché:

—Kě a' tkinuk e' kī. Kam ye' kēwō dōka, e' kuēki kě i' tkōpa ye' tā. E' dör wes ttē i' tö iché es: Kā ñiwe a diwō tso' dōka dabom eyök kī böt (12). Ñiwe tā kā olo buaë, e' kuēki se' shkōke ñiwe, e' tā kě se' klastkērpawā.

10 Erë s'shkōke kā ttsetse a, e' tā se' klastkērdaë. Ye' tso'ia shkōk wes s'shkōke ñiwe es, e' kuēki kě i' tkōpa ye' tā.

11 E' ukuöki tā ie' tö ichéne:

—Se' yami Lázaro kapowā, erë ye' mi'ke ishke'ukkane.

12 E'ta ittökatapa tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ie' kapowā, e' tā ibuarmine.

13 Ie' tö Lázaro blēnewā e' ché ie'pa a es. Erë ittökatapa tö ibikeitsé tö é ikapowā.

14 E' kuēki ie' tö ie'pa a iché yēsēsē:

—Lázaro blēnewā.

15 Erë a' kuēki ye' tts'ne buaë tö ye' kě ku' eē as a' erblō ye' mik. Mishka isaük.

16 E'ta Tomás (e' kiè ñies Dídimo) e' tö iché imalepa a:

—Mishka as se' ttōwā ie'pa tö Jesús tā.

Jesús dör s'duulewā ese shke'ukkanewak.

17 Mik Jesús demi Betania, e'ta Lázaro nu wötēnewā, e' kī kā de tkēl.

18 Betania ate tsinet Jerusalén o'mik kilómetro mañat ekkē.

19 Marta ena María akē blēnewā, e' kuēki tajë judiowak dē'bitū ie'pa pablök.

20 Mik Marta wā ijchenewā tö Jesús dōketke tā imiā iñaletsük, erë María ate u a.

21 Ie' tö iché Jesús a:

—A Skëkëpa, be' chōpa tkēr íe, e'ma ye' akē kě blēnewā.

22 Ie' blēnewatke, erë ye' wā ijcher tö i' kié be' tö Skëköl a, e' meraeitö be' a.

23 Ie' tö ie' a iché:

—Be' akē blēnewā e' shkerdakane.

24 Marta tö iché ia:

—Ye' wā ijcher tö ie' shkerdakane aishkuö tā mik kā i' erkewatke e'ta.

25 Jesús tö iché ie' a:

—Ye' dör s'duulewā e' shke'ukkane wak. Ye' dör sene michoë e' mukwak. Yi erblé ye' mik erë iblēnewatke, erë ishkerdakane tā iser michoë.

26 Yi serke ye' mik erblöke ye' mik, ese kě duöpawā aishkuö tā. ¿E' klō'wé be' tö?

27 Marta tö iüté:

—A Skëkëpa, iklō'wéyö. Ye' tö iklō'wé tö be' dör Skëköl

Alà, be' dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie cheke ká iaiäe tò idatse ká i' kī e'.

Jesús ié wé Lázaro nu blēne ee

²⁸ Marta tò ttè e' ché one, ta imía iël María kiök, ta iché ie' kukuō a:

—S'wöbla'ukwak detke. Ie' tò be' kié.

²⁹ Mik e' ttsé María tò, eta bet ie' e' kékā mía Jesús sauk.

³⁰ Jesús tso'ia wé ie' tté Marta ta ee. Kam ie' döwa wé ie'pa serke ee.

³¹ Mik wépa tso' María u a ipablök, e'pa tò isué tò ie' e' kékā mía bet, eta ie'pa mía itöki. Ie'pa ibikeitsé tò ie' mía iük idētö nu blēne ee.

³² Mik María demi Jesús ska', eta ie' e' tkéwa kuchē ki iklö ska' ta ichéitö ie' a:

—A Skékēpa, be' chōpa tkēr ié, e'ma ye' akē kē blēnewa.

³³ Mik Jesús tò isué tò María iuke ena wépa debitu ie' ta e'pa iukeñak, eta e' tò ie' chkewéwa taië shute.

³⁴ Ie' tò ie'pa a ichaké:

—¿Wé a' tò inú blé'wa?

Ie'pa tò iüté:

—A Skékēpa, be' shkō isauk.

³⁵ Eta Jesús ié.

³⁶ Ie'pa tò iché:

—Isaü. Ie' éna Lázaro dalër taië.

³⁷ Erë ie'pa welepa tò iché:

—Ie' tò wēm wöbla kē wawēr, e' buaq'ne ta çì kueki ie' kē wa i one as Lázaro kē blērwa?

Jesús tò Lázaro shke'wékane

³⁸ Eta Jesús skà erianekā ta idemi wé Lázaro nu blēne ee.

E' dör ákuk bērie. Ák bērie bastkēr, e' wa ákuk wötēulewa.

³⁹ Jesús tò iché:

—Ák bastkēr ákuk kkō mik, e' sköttsa bánet.

Marta dör dētö kutà e' tò iché:

—A Skékēpa, ká detke tkël inú ki, e' kueki suluë inú alanawatke.

⁴⁰ Ie' tò iüté:

—Ye' tò be' a ichétke tò be' erblé ye' mik, e' ta mokī be' tò Skököl olo taië e' sueraë.

⁴¹ Eta ie'pa tò ák skéu bánet ta Jesús wökéka ká jai a ta ichéitö:

—A yéwö, i kiéyö be' a e' ttsébö. E' kueki wéstela chekeyö be' a.

⁴² Ye' wa ijcher tò kekraë i kiekeyö be' a, e' ttsekebö. Erë ikiéyö be' a pē' tso' taië ié, e'pa kukua as ie'pa tò iklö'ù tò mokī be' ye' patkē'.

⁴³ E' chéitö one ta ie' iché aneule:

—A Lázaro, i'be' e' yöttsa see!

⁴⁴ Eta Lázaro blēnewa e' dettsa ttsē'ka. Ie' ulà, ie' klö parratulewa datsi'tak wa. Nies iwö parratulewa datsi'tak wa. Jesús tò iché iarak:

—Iparratulewa datsi'tak wa, e' wötsöo as imi'a.

Judiowak tò Jesús ileritsé klö'wewa

(Mateo 26.1-5; Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2)

⁴⁵ Judiowak dē'bitu María wapiöuk, e'pa tò i wé Jesús tò e' sué, e' kueki ie'pa taië erblé ie' mik.

⁴⁶ Erë ie'pa welepa mía, i wéitö, e' chök fariseowakpa a.

47 Etā fariseowakpa ena sacerdotepa wōkirpa, e'pa tō judiowak wōkirpa kié tā iñi dapa'wēkā tā ichérakitō ñi a:

—¿Wes se' tō Jesús wēmi? Ì kē or yi a ese wēkeitō tajē.

48 Se' tō ie' méat es, e' tā sulitane erblōraē ie' mik tā itkērdakā se' blúie. E' mú ttsē Roma wōkirpa tō, e'ma ie'pa bituraē tā Skéköl wé tskerawarakitō, ñies se' judiowak ewerawarakitō.

49 Erē ie'pa shuā wēm tso' eköl kié Caifás, e' dōr sacerdotē kibi duas e' wa. Ie' tō iché ie'pa a:

—A' kē wā ì jcher yēs.

50 Ttseskua a' kē éna iane tō wēm eköl ē duōwā se' judiowak skéie, e' dōr bua'ie se' kos erwa e' skéie.

51 Erē e' kē yēne Caifás wā iwák er wa. Ie' dōr sacerdotē kibi duas e' wa, e' kuēki Skéköl tō ie' ké ichök es itekölie. Ie' tō iché Skéköl ttekölie tō Jesús tterawā judiowak ulitane skéie.

52 Kē idōr judiowak ē skéie, ñies itterawā Skéköl ala'r ulitane serke ká wa'ñe e'pa skéie as ie'pa dō judiowak tā ñita wes wakpa etökicha ē es.

53 E' diwō tā judiowak wōkirpa tō kawō mé ñi a Jesús ttowa.

54 E' kuēki ie' kē shkōiā silitane wōshā judiowak shuā. Ie' e' yéttsa mía ká kié Efraín eē. Ká e' ate ká sir poē wé kē yi serku' ese ska' tsinet. Eē ie' e' tséat ittōkatapa tā.

55 Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō dōkewatke tsinet tkō'wē. Judiowak serke bánet e'pa tajē dōkemitke

Jerusalén e' batse'ukne ikawō tkō'uke e' yōki wes ie'pa wōblar es.

56 Ie'pa tso'ie Jesús yulök. Ie'pa ñi chakōkerak Skéköl wé a:

—¿Ima a' tō iché, Jesús dōmi kawō tkō'uk ö kē idōpa?

57 Fariseowakpa ena sacerdotepa wōkirpa, e'pa tō iché sulitane a tō yi wā ijcher tō wé Jesús tso', e' tā ibiyó chō sa' a iklö'wowa.

12

Alaköl eköl tō kiō masmas téka Jesús klō kī

1 Kawō kianeia teröl Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'woie tā Jesús mía Betania wé Lázaro serke eē. Lázaro du'wā e' shkeo'kane ie' tō e' ska' ie' mía.

2 Eē ie'pa ulérak, chkérak buaē Jesús kikokā. Marta tso' iwatiök. Lázaro tkēr ie'pa shuā mesa kī chkök Jesús tā.

3 Etā María wā kiō masmas kié nardo chökle tuē darerē, ese debitu litro shābōts, e' téitō Jesús klō kī. E' ukuökī tā ipasiwéwaitō itsakō wa. Kiō e' tō úshu kos alappōwēka buaē jamamaē.

4 Etā Jesús ttökata eköl kié Judas Iscariote tō iwōmekettsa e' tō iché:

5—Kiō masmas se tuē kané duas ek ské ekkē. ¿Ì kuēki kē iwatonettsa s'siarēpa kimoie?

6 Erē e' kē yēne ie' wā, ie' éna s'siarpa dalēr tajē e' kuēki. Ie' dōr akblōkwak, e' kuēki ie' tō iché es. Ie' dōr Jesús ttōkatapa inuköl blōkwak, e' kak ekibleke ie' tō iwák a.

⁷ Jesús tò iché iā:

—Imúat. Kiō e' bleke tè se' nu kī, erè ité ie' tò ye' kī kam ye' ttōwā e' yōki.

⁸ S'siārēpa tso' kēkraē a' shuā as a' tò ikimù, erè ye' kē ku' kēkraē a' tā.

Sacerdotepa wōkirpa kī Lázaro kiane ttēwā

⁹ Tajē judiowak wā ijchenewā tò Jesús tso' Betania tā imíyal ee, kē dör Jesús ě sauk. Nies ie'pa kī Lázaro shkēo'kaneitō e' kiane suè.

¹⁰⁻¹¹ Lázaro batamik tajē ie'pa erblé Jesús mik, tā sacerdotepa wōkirpa ttè kē iutèia ie'pa tò. E' kuekī sacerdotepa wōkirpa tò ibikeitsétke Lázaro ttowā ñies.

Jesús demi Jerusalén

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹² Tajē pē' de Jerusalén Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk. Bule es tā ie'pa wā ijchenewā tò Jesús datse ñies Jerusalén.

¹³ E' kuekī ie'pa sí kō télor tsémi shuélor ie' datse e' ñalé kī idalöioie tā imíyal iñaletsuk. Ie'pa tò iché aneule:

—¡Skököl kīkōkasō! ¡Ayēcha buaē se' Israel aleripa blú datse Skököl ttō wa e'!*

¹⁴ Etā Jesús tò burro pupula kué etō, e' kī ie' e' tkéka wes ikitule Skököl yēkkuō kī es, e' tò ichè:

¹⁵ A Sión wakpa, kē a' suanuk. Isaú, a' blú datse e' tkēuleka burro pupula kī.† Es Skököl yēkkuō tò ichè.

¹⁶ Ima Jesús tté tso' kitule Skököl yēkkuō kī e' wā tka ie' ta. Erè e' kēwō ska' tā ie' ttōkatapa kē éna iwà ane tò Skököl yēkkuō kitule ká iaiāē e' tò Jesús tté pakeke. Erè ie' mīkane ká jai ā olo tā' tajē, e' ukuōkī tā ie'pa éna iwà ane tò i kos wé pē' tò ie' tā, e' tso'tke kitule Skököl yēkkuō kī.

¹⁷ Wēpa tso' mik Jesús tò Lázaro shkēo'kane etā, e'pa tò ttè e' pakeke imalepa ā.

¹⁸ E' kuekī pē' wā tajē ttè e' jchenewā, e' kuekī imíyal Jesús ñaletsuk.

¹⁹ Erè fariseowakpa tò iché ñi ā:

—¡Isaú, sulitane mi'ke Jesús ě itōkī! ¡Se' tsaiēne buaē!

Griegowak wēlepa tò Jesús yulé

²⁰ Pē' mīne Jerusalén Judiowak Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'uk, e' shuā griegowak wēlepa tso'ñak.

²¹ Griegowak e'pa debitu Felipe ska'. Felipe dör ká kié Betsaida e' wak. Ká e' atē Galilea. Ie'pa kkōché tajē:

—A kēkēpa Felipe, sa' kī Jesús kiane suè.

²² Etā Felipe míā ichök Andrés ā tā ie'pa bōl míyal ichök Jesús ā.

²³ Jesús tò iché ie'pa ā:

—Ye' dör S'ditsö Alà, e' olo tajē e' kkayērketke.

²⁴ Mokī ye' tò a' ā ichè tò iyiwō etkla kē tkēnewā íyök ā, e' tā iatdaē ekōrla, kē wō tā'. Erè iyiwō etkla tkēnewā íyök ā, ese shölöne tā iwōdaló duowā, e' tā itskine wōrdaē tajē.

* 12:13 Salmo 118.25 † 12:15 Zacarías 9.9

25 Wé e' dalër tajë kë dukwa, ese weirdaë aishkuö ta. Erë wé e' mettsa ttëwa ká i' a, ese tsatkërdaë ser michoë.

26 Yi kanebalak ye' a, ese kawöta shkök ye' ta; wé ye' tso' ee ye' kanè mésopa tso' ñies. Yi kanebloke ye' a, ese kikeraka ye' Yë tö.

Jesús ttekewatke, e' ché ie' tö

27 “Ye' ittse i' ta, tajë ye' eriane. ¿Ì chëmiyö? ¿Yö ichëmi ye' Yë a: ‘A yëwö, ye' tsatköö ì tköketke ye' ta e' yöki?’ Au, e' kë chepayö. ¿Ye' wák e' dë'bitü ttëwa!

28 A yëwö, be' olo tajë e' kkachö as be' kíkarka.”

Etá ká jai a ttö ttsëne e' tö iché: “Ye' olo tajë e' kkachétkeyö be' kî, ta iska kkacheraneyö.”

29 Pë' tso' ittök ee, e'pa tö iché tö alá blane, erë welepa tö iché:

—Skököl biyöchökwak wele tté ie' ta.

30 Jesús tö iché ie'pa a:

—Ttö ttsé a' tö, e' kë dör ye' a, e' dör a' kimoie.

31 Ká i' wakpa shulë kéwö detke. Bé dör ká i' wakpa wökir, e' uyardatssa i' ta.

32 Mik ye' wötënewa krus mik e' tkëneka, etá ye' wa suli-tane bituraë ye' ska'.

33 Es ie' tö wes itterawa e' ché.

34 Pë' tö iüté:

—Se' wa ijcher tö Skököl yëkkuö kî ikitule tö wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e' ser michoë. ¿Wes be' tö iché tö S'ditsö Alá, e' kawöta tkëka

krus mik? S'ditsö Alá ¿e' dör yi?

35 Jesús tö iché ie'pa a:

—Yi shköke stui a, ese kë wa ijcher wé imíró. Ye' dör wes ká olo es, erë ye' tso'ia a' shua ekuölö è. E' kuëki a' shkö ye' olo a as kë stui tö a' kúwa.

36 Ye' dör wes ká olo es, e' tso'ia a' shua. Ye' mik a' erblö as a' dö ye' ichaie.

E' ché one Jesús tö ta imía e' bléwa ie'pa yöki.

Ì kuëki judiowak kë erblö Jesús mik

37 Ì kë or yi a ese wé Jesús tö tajë judiowak wörki, erë ie'pa kë erblëne ie' mik.

38 E' kos wamblëne wes Skököl tteköl Isaías e' tö ikit Skököl yëkkuö kî es, e' tö iché: “A Skököl, ttë paka' sa' tö wësua kë yi wa iklöne.

Be' diché tajë e' kkayë' be' tö ie'pa a, erë ie'pa kë wa sa' ttö iütëne.”[‡]

39 Es ie'pa kë a Skököl ttë klör. Ñies Isaías ikitat tö ì kuëki ie'pa kë wa Skököl ttë klöne. E' tö iché:

40 “Ie'pa er darërëë, kë éna Skököl ttë klö'wak yës.

E' kuëki ie'pa wöa Skököl tö ká chöwëwa.

Ie' tö ie'pa méat wes s'wöbla kë wawër es.

Ie' tö ie'pa er darë'wëwa as ie'pa kë éna iwá ar.

Skököl tö iché tö ye' tö iwé es as ie'pa kë er mane'ù ye' a ta ie'pa bua'wëneyö.”[§]

41 Isaías tö Jesús olo tajë e' su' ena ie' tö Jesús cheke, e' kuëki ie' tö iché es.

42 Erë tajë judiowak wökirpa erblé Jesús mik. Erë ie'pa suane fariseowakpa yöki, e' kueki kë ie'pa ichéka sulitane kukua. Ie'pa kë ki ikiane tö fariseowakpa tö ie'pa trë'wëshkar ie'pa ñi dapa'wo wé a.

43 S'ditsö tö ie'pa kikekeka e' wa ie'pa wöbatsö bua'ie, Skököl tö ie'pa kikekeka e' skéie.

Ì ché Jesús tö e' wa se' kichatërdaë

44 Jesús tö iché aneule: "Wépa erblé ye' mik, esepa kë erbléne ye' ë mik. Ie'pa erblé ye' Yë tö ye' patkë' e' mik ñies.

45 Wépa tö ye' sué, esepa tö ye' Yë tö ye' patkë' e' sué ñies.

46 Ye' dör wës ká olo es. Ye' dë'bitü ká i' a as wépa erblé ye' mik, esepa kë kü'ia wës s'tso' stui a es.

47 Wépa tö ye' ttö ttsé, erë kë iwá iwà iütëne, esepa kë kichatëpa ye' wák tö. Ye' kë dë'bitü ká i' a s'ditsö kichatök. Ye' dë'bitü s'ditsö tsatkök.

48 Wépa tö ye' watekettsa, kë tö ye' ttö dalöie, esepa kkatökwak tso'tke, e' tö ie'pa kichaterattsä. Ttë yë'bak ye' tö, e' kë klöne ie'pa wá, e' kueki mik ká i' erkewatke, etä ie'pa kichatërdattsä.

49 Ye' kë wá i' yëule ye' wák er wa. Ì cheke ye' tö, e' chekeyö wës ye' Yë tö ye' patkë'bitü, e' tö ye' patkë' ichök es. E' kueki ye' ttö dör mokjé.

50 Ye' wá ijcher tö i' ché ie' tö e' tö sene michoë mé. Es

i' chekeyö, e' chekeyö wës ye' Yë tö ye' ké ichök es."

13

Jesús tö ittökatapa klö skué

1 Judiowak Yépa Yërulune Egipto e' kèwö dökewatke bule es. Jesús wá ijcher tö ie' tö ká i' mekeatke ta imichone iyë ska', e' kèwö dewatke. Wépa dör ie' icha tso' ká i' a, e'pa dalër kekraë ie' éna. Es ie'pa dalër michoë ie' éna kekraë.

2 Jesús ena ittökatapa tso' chkök nañewe. Ie'pa eköl kië Judas, e' dör Simón Iscariote e' alà. Bë tö ie' këtke ibikeitsök Jesús wömüttsä.

3 Erë Jesús wá ijcher tö iyë tö i' kës kèwö mé iulá a. Ñies ie' wá ijcher tö ie' dë'bitü Skököl ska' e' mitkene ee.

4 Es ie' e' kéka wé ie'pa tso' chkök ee, ta ipaio kikke yétttsaitö ta datsi' ukuö e' pasiwoie, ese muéwaitö e' kipa mik.

5 E' ukuöki ta di' téitö kulë' a ta ie' tö ittökatapa klö skuémi. Datsi' ukuö tso' iwá moule e' kipa mik, e' wa ittökatapa klö pasiwéitö.

6 Mik Jesús mi' Simón Pedro klö skuök, etä e' tö ie' a iché:

—A Skëképa, be' dör sa' wöbla'ukwak. ¿Wës e' tö ye' klö skuémi?

7 Jesús tö iüté:

—Ì uk ye' tso' e' wà kë ane be' éna i' ñie, erë i' ukuöki ta be' éna iwá ardaë.

8 Etä Pedro tö iché ie' a:

—i' kë ye' tö kawö mepa be' a as be' tö ye' klö skuö!

Jesús tö iüté:

—Ye' kě tō be' klō skuè, e' ta be' kě dōpaia ye' ttōkataie.

⁹ Simón Pedro tō iché ia:

—A Skēkēpa, e' dōr es e'ma ye' klō skuō. ¡Ñies ye' ulà ena ye' wōkir e' kōs skuō!

¹⁰ Erē Jesús tō iūté:

—Yi kuétke ñikōl pa sunetke maneneë, ese kě kawōta kuōwēne, iklō ě kiane skuè. A' kibiēpa tso'tke maneneë, erē ekōl dur a' shūa, e' kě dōr manene.

¹¹ Ie' wā ijcher tō yi tō iwōmekettsa, e' kuēki ie' tō iché: “ekōl dur a' shūa, e' kě dōr manene.”

¹² Jesús tō ittōkatapa klō skué one tā ipaio kikke iékaneitō tā imía e' tkēsērne mesa o'mik tā ichéitō:

—¿Ì wé ye' tō a' a, e' wà aṅe a' éna?

¹³ A' tō ye' kiè S'wōbla'ukwak ö Skēkēpa, es je' idir, ye' dōr e'.

¹⁴ Ye' dōr a' wōbla'ukwak, ye' dōr a' kēkēpa, erē ye' e' wōéwa dō diōshet a' klō skuök wēs kanè méso es. E' yitā a' ké e' wōōkwa dō diōshet ñi yōki ñi kimuk.

¹⁵ Ì wé ye' tō a' wōrki, e' wà kkachéyō a' a aṅe a' tō iwakaneū es.

¹⁶ Mokī ye' tō a' a ichè tō kanè mēsopa kōs, esepa kě dōr iwōkirpa tsata. Ñies yi patkēule, ese kě dōr yi tō ipatké ese tsata.

¹⁷ Ttè e' wà aṅe a' éna tā iwawé a' tō es, e' tā ayēcha e' dōr buaë a' a.

¹⁸ “Kě ye' ku' a' ulitane chök. Ye' tō a' shūkitbak, e' kuēki ye' wā ijcher buaë wēs a' dōr. Erē Skēkōl yēkkuō tō ichè:

‘wépa chkōke ye' tā, e' isie alè ekōl míane ye' bolōkie.’ Ttè e' kawōta wà tkök es.

¹⁹ E' ché ye' tō a' a kam iwà tkō e' yōki. Es mik iwà tka, eta a' tō iklō'weraë mokī tō Skēkōl tō ye' patkē'bitu.

²⁰ Mokī ye' tō a' a ichè tō yi tō yi patkekeyō, ese kiekewā er bua' wa, ese tō ye' kiekewā er bua' wa. Ñies yi tō ye' kiekewā er bua' wa, ese tō yi tō ye' patkē'bitu e' kiekewā er bua' wa.”

Jesús tō iché Judas tō ye' wōmerattsā

(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

²¹ Jesús tō iché one tā ichkenewa tā ichéitō ittōkatapa a yēsyesë:

—Mokī ye' tō a' a ichè tō a' ekōl tō ye' wōmerattsā.

²² Ittōkatapa ñi suéka. Ie'pa kě wā ijcher tō yi chök ie' tso'.

²³ Ie'pa ekōl dalēr taië Jesús éna, e' tkēr io'mik tsinet ie'pa chkōke e' dalewa.

²⁴ Ie' a Simón Pedro ulà kkaché tō ichakō yi cheke Jesús tō.

²⁵ Ie' kī e' skéwā tsinet Jesús skà tā ichakéitō ia:

—A Skēkēpa, ¿yi idir?

²⁶ Jesús tō iūté:

—Ye' tō pan takla nuweke udiō a, tā yi a yō imé e' idir.

E' bet tā ie' tō pan takla nuwéka tā iméitō Judas dōr Simón Iscariote alà e' a.

²⁷ Judas tō pan takla ñé tā bet Satanás tkawā ie' er a. Jesús tō iché ia:

—Ì weke be' tō e' ú bet.

28 Erë ie'pa tso' chkök mesa o'mik, e'pa kë éna iane i kueki Jesús tö iché es.

29 Judas dör inuköl blökwak, e' kueki Jesús ttökatapa welepa tö ibikeitsé tö Jesús tö Judas ké ilè taük ikawö tkö'wekerakitö e' a ö ilè kakmuk s'siarëpa a.

30 Es Judas tö pan ñé ta imía. Mik imía, etä ká detke nañewe.

Jesús tö ttè dalöiëno pa'ali mé ittökatapa a

31 Judas mía e' ukuöki ta Jesús tö iché:

—Ye' dör S'ditsö Alà e'. I'ñe ye' olo wërdaë, ñies Skëköl wák olo wërdaë ye' ki.

32 Skëköl olo wërdaë ye' ki, e' ta ie' wák tö ye' olo kkacheraë sulitane wörki, e' weraëitö bet.

33 A ala'r, kë ye' serpaia a' ta ká tajë. A' tö ye' yuleraë, erë i yë'bak ye' tö judiowak wökirpa a, e' cheke ye' tö a' a ñies: a' kë döpa wé ye' mi'ke eë.

34 Ye' tö ttè pa'ali meke a' a dalöië, e' dör i': a' ñi dalëritsö. A' kawöta ñi dalëritsök wës ye' tö a' dalëritseke es.

35 A' ñi dalëritsöke es, e' ta sulitane wä ijcherdaë tö a' dör ye' ttökatapa.

Pedro icheraë tö ie' kë wä Jesús suule

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Lucas 22.31-34)

36 Simón Pedro tö ichaké Jesús a:

—A Skëkëpa, ¿wé be' mi'ke?

Ie' tö iiüté:

—Kë be' döpami ye' itöki wé ye' mi'ke eë, erë aishkuö ta be' dömi ye' itöki.

37 Pedro tö iché ie' a:

—A Skëkëpa, ¿i kueki ye' kë mi'pa be' itöki i' ta? ¡Ye' e' chétke duökwa be' tsatkök!

38 Jesús tö iiüté:

—¿Moki be' e' chétke duökwa ye' tsatkök? Ye' be' a iché yësyësë tö kam dakro ar, e' yöki bö icheraë mañatökicha tö be' kë wä ye' suule.

14

Shkowa Skëköl ska' e' ñalé dör Jesús

1 E' ukuöki ta Jesús tö iché ittökatapa a:

“Kë a' tkinuk. A' erblö Skëköl mik. Ñies a' erblö ye' mik.

2 Ye' yë u blatëule tajë. Ye' mi'ke iwakanéuk kewe a' yöki. E' kë chöpa es, e'ma kë ye' wä iyëne.

3 Ye' mía ta mik iwakanëone, etä ye' datskene a' tsukmi as a' mi' senuk wé ye' tkër eë.

4 Wé ye' mi'ke e' ñalé suule a' wä buaë.”

5 Tomás tö ie' a' ichaké:

—A Skëkëpa, kë sa' wä ijcher wé be' mi'ke ta ¿wës sa' a' ñalé armi?

6 Ie' tö iiüté:

—Ye' dör ñala e'. I' dör mokië ena sene michoë e' dör ye'. Kë yi döpa S'yë ska', e' kë dör ye' wa e' ta.

7 A' wä ye' suule mokië, e' ta es a' wä ye' Yë suule. I' tami a' wä ie' suule, mokië isuétke a' tö.

8 Felipe tö iché ia:

—A Skëkëpa, S'yë kkachö sa' ta e' ë dör wë'.

⁹ Jesús tö iütë:

—A Felipe, ká taië ye' sené a' ta, ¿wes kë be' wä ye' suule? Yi tö ye' sué, ese tö S'yë sué ñies. ¿Wes be' ichëmi, 'S'yë kkachö sa' a'?

¹⁰ A Felipe, ¿be' kë wä iklöone tö ye' ena S'yë, sa' böi dör eköl ë? Ì chekeyö a' a, e' kë cheku' ye' wä ye' wák er wa. Ì kos kanewekeyö, e' kaneweke S'yë serke ye' a e' tö.

¹¹ Iklö'ú tö ye' ena S'yë sa' böi dör eköl ë. Ì chekeyö a' a, e' kë klö'wë a' tö, e' ta iklö'ú ì kë or yi a, ese wëyö e' wa.

¹² Mokì ye' tö a' a ichè tö wépa erblé ye' mik, esepa tö ì wëke ye' tö, e' wëraë ñies. Erë ye' mi'ke S'yë skà e' kuekì ì oule ye' wä, ese wëraë ie'pa tö, ye' wä ioule e' tsata.

¹³ Ì kos kieke a' tö ye' ttö wa, e' wëraëyö as S'yë olo taië e' kkayër ye' dör ilà e' wa.

¹⁴ Ì kos kieke a' tö ye' a, e' wëraëyö.

Jesús kablé Wiköl Batse'r patkök

¹⁵ "A' éna ye' dalër, e'ma ye' ttè dalöiëno e' dalöieraë a' tö.

¹⁶ Ye' tö ikieraë S'yë a ta ie' tö iskà patkeraë eköl a' kìmuk, e' dör Sulaiökwak, ie' tso'ie a' ta këkraë.

¹⁷ Ie' dör Skëköl Wiköl. Ie' tö S'yë ttö mokì e' kkacheraë a' a. Wépa kë tö Skëköl dalöië esepa kë a iWiköl wënuke ena ie'pa kë wä isuule, e' kuekì ie'pa kë a ikinukwä e' kimoie.

Erë a' wä ie' suule. Ie' serke a' ta, ñies ie' serdaë a' er a.

¹⁸ "Ye' kë tö a' mepaat s'jchu'rlaie. Ye' datskene a' ska'.

¹⁹ Kukur ta wépa kë dör ye' icha esepa kë tö ye' suëpaia. Erë a' tö ye' suërane. Ye' duowa shkenekane, e' batamik sene michoë döraë a' ulà a.

²⁰ Mik e' këwö de, eta a' wä ijcherdaë tö ye' ena S'yë sa' böi dör eköl ë. Ñies a' wä ijcherdaë tö a' ena ye', se' dör wes wák eköl ë es.

²¹ Wépa tö ye' ttè dalöiëno klö'wëke ta iwà iuteke, esepa éna ye' dalër. Wépa éna ye' dalër, esepa dalërdaë ye' Yë éna. Ñies ye' éna ie'pa dalërdaë ena ye' e' kkachöraë ie'pa a.

²² Eta eköl skà kië Judas, kë dör Judas Iscariote, e' tö ie' a ichakë:

—A Skëkëpa, ¿wes be' e' kkachömi sa' a, erë be' kë e' kkachöpa sulitane a?

²³ Ie' iütë:

—Wépa éna ye' dalër, esepa tö ye' ttè iüteraë. Ie'pa dalëritseraë ye' Yë tö. Ie' ena ye', sa' döraë ie'pa ska' senuk ie'pa ta.

²⁴ Wépa kë éna ye' dalër, esepa kë tö ye' ttè iütepa. Ttè chekeyö a' a, e' kë dör ye' wák ttè, e' dör Skëköl tö ye' patkë', e' ttè.

²⁵ "I' kos chekeyö a' a, e' chekeyö ye' tso'ia a' ta e' dalewa.

²⁶ Erë Sulaiökwak, e' dör Wiköl Batse'r, e' patkeraë Skëköl tö a' a ye' ttö wa. Ì kos

ye' ye' tō a' a, e' wa ie' tō a' wōbla'weraē as a' éna iarne.

27 “Sene bĕrĕ méatyō a' a, e' datse ye' wa. E' dōr ichōk kĕ dōr wes sene bĕrĕ cheke wĕpa kĕ tō Skĕkōl dalōiē esepa tō es. E' kuĕkĭ kĕ a' tk-inuk, kĕ a' suanuk.

28 A' wa ittseule tō ye' tō a' a iché tō 'ye' mi'ke erē ye' datskene a' ska.' A' éna ye' dalĕr moki, e' ta a' tse'rdāē buaē tō ye' mi'ke S'yĕ ska', e' dōr ye' tsata e' kuĕkĭ.

29 I' ta ye' tō ichétke a' a kam iwà tkō e' yōkĭ as mik iwà tka, etā a' erblō ye' mik.

30 “Bĕ dōr ká i' wōkir, e' datsetke bet, e' kuĕkĭ ye' kĕ a kawō ta'ia ttōk a' ta tajĕ. Ie' kĕ díché ta' e' aloka ye' kĭ yĕs.

31 Erē ye' tō iwé wes ye' Yĕ tō ye' ka' iuk es as sulitane tō isaū tō ye' Yĕ dalĕr ye' éna.

“Se' e' yōlur iĕ, mishkatke.

15

Jesús dōr wes uva kicha es

1 “Ye' dōr uva kicha chōkle, e' kaneweke ye' Yĕ tō.

2 Iulà wé kĕ wōr, ese télor ye' Yĕ tō. Iulà wōr ta' kōs, ese paiklĕloritō buaē maneneē as ikĭ wōr tajĕ.

3 A' pairiuletke maneneē ttē wa ye' tō a' wōbla'wé e' wa.

4 A' senú ye' ta' nĭta, etā ye' serdaē a' ta' nĭta. Mik ulà kĕ ku'ia iwí mik, etā kĕ iwōria. Kĕ iwōnuk iwák ĕ mik. Es nĭes a' kĕ ku' ye' mik, etā kĕ a' wōrpa.

5 “Ye' dōr uva kicha. A' dōr iulà. A' kĕ ku' ye' mik, etā kĕ ì onuk a' a yĕs. E' kuĕkĭ wĕpa

serke ye' mik, nĭes ye' serke e'pa a, esepa wōrke tajĕ.

6 Wĕpa kĕ serku' ye' mik, esepa tĕrdatsa kĕu bānet ta isinewa wes uva kicha ulà sir es. Iulà ese shtekeka uyĕwa bō' a ta iñanewa.

7 “A' serke ye' mik, nĭes ye' ttē tso'ie a' er a, e' ta ì kōs kiane a' kĭ, e' kiō Skĕkōl a ta imeraĕitō a' a.

8 Mik ì kiane Skĕkōl kĭ, ese wé a' tō, etā e' dōr wes uva wōr es. E' tō ye' Yĕ kĭkekeka tajĕ. E' wa iwĕnewa tō moki a' dōr ye' ttōkatapa.

9 Ye' éna a' dalĕr wes ye' Yĕ éna ye' dalĕr es. A' senú kekraē ye' mik as ye' tō a' dalĕritsō kekraē.

10 Ye' ttē dalōiēno e' dalōieke a' tō, e' ta ye' tō a' dalĕritsē michoē. E' dōr wes ye' tō ye' Yĕ ttē dalōiēno e' dalōieke ta' ie' tō ye' dalĕritsē michoē es.

11 “I' kōs chekeyō a' a as a' tse'r buaē wes ye' es. Ye' kĭ ikiane tō a' tse'r buaē shute.

12 Ye' ttē dalōiēno e' dōr i': a' nĭ dalĕritsō wes ye' tō a' dalĕritseke es.

13 Se' e' mettsa duōkwa yile dalĕr se' éna, e' skĕie, e' ta kĕ se' éna yi dalĕnuk e' tsata.

14 Ì uk ye' tō a' ké, ese weke a' tō, e' ta a' dōr ye' sini'pa.

15 Ì bikeitseke ì kaneweke kanē wōkir tō, ese kĕ jcher ikanē méso wa. Iwōkir kĕ tō ipaketa' ie' a. Erē ì kōs yĕ' ye' Yĕ tō ye' a, e' chĕneyō a' a, e' kuĕkĭ a' kĕ kiĕiyō ye' kanē mĕsopa, a' kiekeyō ye' sini'pa.

16 A' kĕ wa ye' shukite, e' skĕie ye' tō a' shukit. Ye' tō a' patkeke as a' mi' wōnuk buaē

wes uva ulà es, erë iwö ese tso'ie kekraë. Es ì kòs kié a' tó ye' Yé a ye' ttò wa e' meraëitò a' a.

17 Ye' ttè dalöiëno dör i': a' ñi dalëritsó.

Pë' kē erblēne Jesús mik esepa tō Jesús ttōkatapa sueraë suluë

18 "Wépa kē tō Skëköl dalöië esepa tō a' suëke suluë, e' tã a' éna ianú tó ie'pa tó ye' su'bak suluë a' yöki kewe.

19 A' chöpa wes ie'pa es, e'ma ie'pa tó a' dalëritsëmi wes ie'pa ñi dalër es. Erë ye' tó a' shukit ie'pa shua, e' kuëki i'ñe tã a' kē dör wes ie'pa es. E' kuëki ie'pa éna suluë a' ar.

20 Ye' tó iyë'bak a' a tó 'ikanè méso kē dör iwökir tsata,' e' anú a' éna. Ie'pa tó ye' we'iké siarë, e' tã ie'pa tó a' we'ikeraë siarë. Ie'pa tó ye' ttò dalöië, e' tã ñies ie'pa tó a' ttò dalöieraë.

21 A' dör ye' ichapa. Ie'pa kē wã ye' Yé tó ye' patkë' e' suule. E' kuëki ì kòs suluë wambleraë ie'pa tó a' ki.

22 "Ye' kē dōpa ká i' a, ye' kē ttè pakōpa ie'pa a, e'ma ie'pa kē ki ì sulu nuí tã'. Erë i'ñe tã ie'pa kē tkōpashkar inuí ulà a.

23 Wépa tó ye' suëke suluë, esepa tó ye' Yé suëke suluë ñies.

24 Ì kē or yi a ese kē úpayö ie'pa wörki, e'ma ie'pa kē ki ì nuí tã'. Erë ie'pa tó isu'bak erë ie'pa tó ye' sué suluë, ñies ye' Yé sué suluë ie'pa tó.

25 Erë itka es as ì tso' kitule Skëköl yëkuö ki, e' wã tkö es, e' tó ichè: 'Ie'pa tó ye' sué suluë kē wã ta'.'*

26 "Ye' tó Sulaiökwak tso' ye' Yé ska', e' patkeraë a' a, e' dör Skëköl Wiköl. Ie' dör Skëköl ttò moki chökwa. Mik ie' de, etã ie' tó ye' tté cheraë.

27 A' manetwã ye' tã kuaë, e' kuëki a' tó ye' tté cheraë ñies.

16

1 Ttè e' kòs chéyö a' a as a' erblö ye' mik e' kē olo'yö a' tó.

2 Ie'pa tó a' uyerattsa se' ñi dapa'wö wé a. Moki kawö dökewatke tã yile tó a' ttéwa, e' tã e' tó ibikeitseraë tó es ie' tso' Skëköl kanè uk.

3 Ie'pa kē wã ye' ena ye' Yé suule moki, e' kuëki ie'pa e' wamblö es.

4 Erë ttè e' chéyö a' a as mik ikéwö de, etã a' éna iar.

Ì weke Wiköl Batse'r tó, e' paké

Ye' tso'ia a' tã, e' kuëki kuaë ttè e' kē yéne ye' wã a' a.

5 Erë i'ñe tã ye' mitkene, ye' Yé tó ye' patkë', e' ska'. Erë a' kē tó ye' a' ichakè tó '¿wé be' mi'ke?'

6 E' skéie a' erianeka tajë, ì ché ye' tó a' a e' kuëki.

7 Mokië ye' tó a' a ichè tó buaë idir a' a tó ye' mía. Ye' kē mine, e'ma Sulaiökwak kē dōpa a' a. E' kuëki ye' tó a' a ichè tó buaë idir a' a tó ye' mía. Ye' mía, e' tã ye' tó Sulaiökwak patkeraë a' a.

8 Mik ie' de, etã ie' tó ikkacheraë wépa kē tó Skëköl dalöië esepa a tó ie'pa e'

* 15:25 Salmos 35.19; 64.4

wamblö sulu. Ñies ie' tō ikkacheraë ie'pa a tō ye' eköl ë dör yësyësë Skëköl wöa. Ñies ie' tō ikkacheraë ie'pa a tō ie'pa kichatërdaë aishkuö ta.

9 Ie'pa kë erblöku' ye' mik, e' kuëki ie'pa dör i sulu wamblökwaipa.

10 Ye' mi'kene ye' Yë ska', e' kuëki kë ye' suepaia. E' wa ikkayëne ie'pa a tō ye' eköl ë dör yësyësë Skëköl wöa.

11 Bë dör ká i' wakpa wökir e' kichatënetke, e' wa ikkayëne tō ñies ie'pa kichatërdaë.

12 "Tajë ye' wä íyi tso'ia chë a' a, erë i' ta kë a' a iwä anuk.

13 Erë mik Skëköl Wiköl ttö mokjë e' de, etä ie' kë ttöpa iwák er wa. Ì ttseke ie' tō Skëköl ska', ese cherane ie' tō a' a. E' kuëki ie' tō a' wöbla'weraë ttë mokj kôs ese wa. Ì tköraë aishkuö ta, ese cheraëitö a' a.

14 Ì tso' ye' er a, ese cheraëitö a' a. Es ie' tō ye' kikeraka.

15 Ì kôs tso' ye' Yë er a, ñies e' tso' ye' er a. E' kuëki ye' tō a' a iché tō, Ì tso' ye' er a, ese cherane Wiköl Batse'r tō a' a.

Ittökatapa eriane e' maner-dattsane ttsë'rdane buaë

16 "Bërbër setcha, etä kë a' tō ye' suepaia. Erë e' ukuöki setcha, etä a' tō ye' suëmine."

17 Ie' ttökatapa welepa ñi chaké:

—Ie' tō iché, 'Bërbër setcha etä a' kë tō ye' suepaia. Erë ekuölö ta a' tō ye' suëmine.' ¿Ì cheke ie' tō es? ¿Ìma iwä dör? Ñies ie' tō iché tō 'Ye' mi'ke ye' Yë ska.'

18 Ie' iché 'Bërbër setcha' ¿Ìma e' wä kiane chë? ¿Ì ché ie' tō, e' wä kë ane se' éna!"

19 Jesús wä ijcher tō ie'pa éna ie' chakak, e' kuëki ie' tō iché ie'pa a:

—Ye' tō iché a' a: 'Bërbër setcha, etä a' kë tō ye' suepaia. Erë e' ukuöki setcha, etä a' tō ye' suëmine.' ¿E' wä chakeke a' tō ñi a?

20 Mokj yö iché a' a tō a' iuraë kköchöraë siarë, erë wépa kë tō Skëköl dalöie esepa ttsë'rdaë buaë. Erë a' eriaräe, erë e' maner-dattsane ttsë'rdane buaë.

21 Mik alaköl alä kurketke, etä ieriane tajë, ikirine e' kéwö de, e' kuëki. Erë mik ilä kune, etä ittse'nene buaë. Ie' alä kune e' tō ie' ttsë'weke buaë. E' kuëki ikirine weine siarë e' chowa ie' éna.

22 E' sù i'ñe ta a' eriarke siarë, erë se' ñi saurane, e' tō a' ttsë'werane buaë shute. Ttsë'ne buaë e' kë yënuksa yi a a' er a.

23 "Mik e' kéwö de, etä kë Ì kiepaia a' tō ye' a. Mokj ye' tō a' a iché tō Ì kôs kié a' tō ye' Yë a ye' ttö wa, e' meraëitö a' a.

24 Ikkë ta a' kë wä Ì kiule Skëköl a ye' ttö wa, erë i' ta ikiömitke ie' a, ikiö ie' a këkraë etä imerdaë a' a as a' ttsë'r buaë shute.

Jesús e' alékatke pë' kë erblëne ie' mik esepa ki

25 "I' kôs chéyö a' a, e' chéyö ttë kleaule wa. Erë kawö döraë etä kë ye' tō ichëia a' a es. Ye' tō ye' Yë ttë pakeraë a' a wes idör es kë kleaule.

26 Mik e' kéwö de, etä Ì kiane a' ki e' kieraë a' wákpa

tö ye' Yě a ye' ttö wa. E' wà kiane chë tö kë ikianukia tö ye' tö ì kōs kiane a' kī e' kiō ye' Yě a. Ie' wák éna a' dalër tajë, e' kuëkī ì kiane a' kī, ese kiëmi a' wákpa tö ie' a ye' ttö wa.

27 Ie' éna a' dalër, e' kuëkī a' wákpa tö ikiëmi ie' a. A' éna ye' dalër, ñies a' tö iklö'weke tö ye' dë'bitū ie' ska', e' kuëkī ie' éna a' dalër.

28 Ye' datse ie' ska' e' dë' ká i' a, i' ñe ta ye' mitkene ie' ska'."

29 Ittökatapa tö iché ie' a:

—I' ta be' tso' ichök sa' a wës idör es kë kleaule. Be' kë ku' ichökia ttë kleaule wa.

30 Ire' sa' wa ijcher tö be' wa íyi kōs e' jcher. Dö ì chakak sa' éna be' a, e' jchertke be' wa. E' kuëkī sa' tö iklö'wé tö be' datse Skëköl ska'.

31 Jesús tö iüté:

—¿Ire' a' tö iklö'wé?

32 A' tö ye' meraat ekörla. A' michone eköl eköl a' u a. Kawö e' datse, e' detke i' ta. Erë mokī ye' kë ku' ekörla. Yé' Yě tso' ye' ta.

33 E' kōs chéyö a' a as a' ser bërë a' batsulewa ye' mik e' wa. Ká i' kī a' weirdaë siarë. Erë a' er kuú, iye' e' ali'kabak ì sulu diché kī!

17

Jesús ikié S'yě a ittökatapa kī

1 Ttë ekkë ché Jesús tö one ta iká sué ká jaì a ta ichéitö: "A Yëwöla, ye' kéwö detke. Ye' dör be' alà, e' olo kkachö as be' olo kkayër sulitane a ye' wa.

2 S'ditsö ulitane kéwö me' be' tö ye' a as sene michoë mù ye' tö, wépa kōs me' be' tö ye' a, esepa a.

3 Sene michoë e' dör tö ie'pa bats buaë be' dör Skëköl chökke eköl ë e' mik, ñies ye' dör Jesucristo patkë' be' tö e' mik.

4 "Kanè me' be' tö ye' a wë ká i' a, e' wëtkeyö. E' wa ye' tö be' olo kkayë'bitū.

5 E' kuëkī i' ta, a yëwöla, ye' tö be' a ikië tö mik ye' dene be' ska', etā ye' olo kkachö, wës be' tö ye' olo kkayë' mik ye' bak be' ta kam ká i' yör e' yöki etā es.

6 "Wépa shukitbak be' tö ká i' wakpa shua mè ye' a, e'pa a ye' tö ikkaché tö be' dör yi. Be' ichapa idir, e'pa me' be' tö ye' a. Ie'pa tö be' ttë iuteke.

7 I' ñe ta ie'pa wa ijcher tö ì kōs wéyö, ñies ì kōs chéyö, e' me' be' tö ye' a.

8 Ttë me' be' tö ye' a pakë, e' pakéyö ie'pa a, ta ie'pa tö iklö'wé. Ie'pa wa ijcher tö mokī ye' datse be' ska' patkë' be' tö.

9 "Ye' tso' be' a ikiök ie'pa kī. Ye' kë ku' ikiök wépa kë tö be' dalöieta' esepa kī. Ye' tso' ikiök wépa me' be' tö ye' a esepa kī, ie'pa dör be' icha e' kuëkī.

10 Wépa kōs dör ye' icha, esepa dör be' icha. Ñies be' icha kōs esepa dör ye' icha. Ie'pa wa ye' olo tajë e' kkayëne.

11 "Kë ye' serpaia tajë ká i' kī. Ye' mitkene senuk be' ska'. Erë ie'pa atë ká i' kī. A Yëwöla batse'r, be' dalö tajë, be' diché tajë me' be' ye' a, e' wa ie'pa kkö'nú as ie'pa ser ñita wës wák eköl ë es wës be' ena ye' es.

12 Mik ye' tso'iā ká i' a ie'pa ta, eta ye' tō ie'pa kkō'né tsatké diché me'bō ña e' wa. Ie'pa kos tsatkéyō. Wé wōmenettsabak weinuk, e' ē e' yē'ttsa sa' shūa. Ie' ē weinewa as iwà tkō wes be' yēkkuō tō ichè es.

13 “Írō ye' mitke be' ska', erē ttè i' chekeyō, ye' tso'iā ká i' a e' dalewa, as ie'pa ttsē'r buaē mokiē wes ye' es.

14 Be' ttè yē'yō ie'pa a, erē wépa kē tō be' dalōiè esepa tō ie'pa suēke suluē. Ye' kē dōr wes ká i' wakpa es, e' sù ye' ttōkatapa kē dōr wes ie'pa es. E' kuēki ká i' wakpa tō ie'pa suēke suluē.

15 Ye' kē ku' ikiök be' a tō ie'pa yōttsa ká i' ki. Ye' tso' be' a ikiök tō ie'pa blō bē yōki.

16 Ye' kē dōr wépa kē tō be' dalōiè esepa eköl, ñies ye' ttōkatapa kē dōr ie'pa es.

17 Ie'pa klōúbō be' wák ē a be' ttè wa. Be' ttè dōr moki.

18 Ye' tso' ie'pa patkōk ká i' wakpa shūa, wes be' tō ye' patkē' ká i' wakpa shūa es.

19 Es ye' e' mūttsa be' a as ie'pa e' mūttsa moki be' a ñies.

20 “Ye' kē ku' ikiök be' a ie'pa ē ki. Erē wépa erblōmi ye' mik ie'pa ikképa ttō batamik, ñies esepa ki ye' tso' be' a ikiök.

21 Ye' tō be' a ikiè as ie'pa dō wes wák eköl ē es. Be' ena ye', se' dōr wák eköl ē. Es ye' tō be' a ikiè tō ie'pa dō wes wák eköl ē es se' ta wes se' dōr eköl ē es, as ká i' wakpa tō iklö'ù moki tō be' tō ye' patkē'.

22 Diché me' be' tō ye' a, e' mé ye' tō ie'pa a as ie'pa dō

wes wák eköl ē es, wes be' ena ye', se' dōr eköl ē es.

23 Ye' bàtse buaē ie'pa mik, ñies be' bàtse buaē ye' mik. Es idir as ie'pa dō mokiē wes wák eköl ē es. E' dōr es, e' ta ká i' wakpa wa ijcherdaē tō be' tō ye' patkē'. Ñies ie'pa wa ijcherdaē tō be' éna ye' ttōkatapa dalēr taiē wes be' éna ye' dalēr es.

24 “A yēwō, be' tō ie'pa me' ye' a. Ye' ki ikiane tō aishkuō ta ie'pa dōmi ye' ta, wé ye' tso' ee, as ie'pa tō olo me' be' tō ye' a, e' saù. Kam ká i' yör, eta wake' be' éna ye' dalēr taiē, e' kuēki olo e' me'bak be' tō ye' a.

25 A Yēwō, be' dōr yēsyesē. Wépa kē tō be' dalōiè esepa kē wa be' suule, erē ye' wa be' suule. Ñies ie'pa ikképa wa ijcher tō be' tō ye' patkē'bitu.

26 Ye' tō ie'pa a ikkayē' tō be' dōr yi, e' kkachekeiayō ie'pa a as ie'pa ñi dalēritsō wes be' tō ye' dalēritseke es, ñies as ye' dō senuk ie'pa er a.”

18

Judiowak tō Jesús klō'wéwa (Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

1 Jesús tté S'yé ta one, ta imía ittōkatapa ta di'la kiè Cedrón, e' wishet. Ie'pa de wé kal klō tso' tkēule ee.

2 Eē Jesús krá ñi dapa'uk ittōkatapa ta, e' kuēki Judas tō ie' wōmekettsa, e' wa ká e' suule buaē.

3 E' itōki Judas demi ee Roma ñippōkwakpa ta taiē. Ñies Skéköl wé, e' shkēkipa de ie' ta. E'pa patké judiowak

sacerdotepa wökirpa ena fariseowakpa tö. Ie'pa de Judas ta bö'wö ki ena kuatak sí wõnarke taië ese ki, ñies tabè damirak iwa taië.

4 Ì wamblërketke ie' ta, e' kos jcher buaë ie' wa, e' kueki ie' dettsa ta ichaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

5 Ie'pa iüté:

—Jesús Nazaret wak, e' yuleke sa' tö.

Jesús tö iché:

—Ye' idir.

Judas tö ie' wömekettsa, e' tso' ñippökwakpa ta.

6 Mik Jesús tö iché: “Ye' idir”, e' wösha ta ie' skéurak tsikka ta ianerörak iski.

7 Jesús tö iska chaké ie'pa a:

—¿Yi yuleke a' tö?

Ie'pa tö iüté:

—Jesús Nazaret wak.

8 Jesús tö iska iüté:

—Ye' tö ichétke a' a tö ye' idir. A' ye' yuleke, e'ma wépa tso' ye' ta, e'pa múat bër.

9 Ie' tö iché es as tte yé'itö iyë a, e' wa tkö. Ie' tö iyë': “wépa mé be' tö ye' a, esepa kë weinuk yës.”

10 Eta Simón Pedro wa tabè shkö, e' yéttsaitö ta sacerdoté kibi kanè méso, e' kukuöña ulà bua'kka téttsa, e' kiè Malco.

11 Jesús tö iché Pedro a:

—Be' tabè blöwane ikkuölit a. Ye' Yé tö iyi bacha'bacha i' mé ye' a, e' ta ¿wes e' kë yepawayö?

Jesús mítser Anás wörki

(Mateo 26.57-58; Marcos 14.53-54; Lucas 22.54)

12 Eta Roma ñippökwakpa ena iwökir kibi ena Skököl

wé shkëkipa tö Jesús klö'wéwa muéwa iulà a.

13 Ta itsémirakitö kewe Anás u a. Anás dör Caifás nuaki. Duas e' wa Caifás dör judiowak sacerdoté kibi.

14 Caifás e' tö iyë' judiowak wökirpa a tö buaë idir ie'pa a tö wëm eköl ë ttëwa ie'pa ulitane skéie.

Pedro iblé tö kë ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

15 Simón Pedro ena Jesús ttökata skà eköl, e'pa bö mirwa Jesús itöki. Ittökata tso' Pedro wapieie, e' suule buaë sacerdoté kibi wa, e' kueki ie' dewa buaë Jesús ta sacerdoté kibi upa a.

16 Erë Pedro ate dur u'rki ukkö tkër kañika ee. Eta ittökata suule sacerdoté kibi wa, e' biteane ttök tayë tso' ukkö kkö'nuk e' ta as Pedro döwa. Eta es Pedro dewa.

17 Eta tayë dur ukkö kkö'nuk, e' tö Pedro a ichaké:

—¿Yëne be' dör wëm klönewa e' klé?

Ie' tö iüté:

—Au, ye' kë dör iklé.

18 Kä dör seseë, e' kueki sacerdoté kanè mésopa ena Skököl wé shkëkipa tö bö' batséka baiklè. Eë Pedro de bö' baiklök ñies ie'pa ta.

Sacerdoté kibi tö Jesús chaké

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

19 Anás bak sacerdoté kibi e' tö Jesús chaké ittökatapa ki ena ttè wa ie' s'wöbla'weke, e' ki.

20 Jesús tö iüté:

—Kekraë ye' tté sulitane kukua. Kekraë ye' tō s'wöbla'wé se' ñi dapa'wo wé kos a ena Skököl wé a wé sulitane ñi dapa'uke ee. Kē ye' wā ì yēule akir.

21 ¿Iök be' tō ye' chaké? Ì chéyö e' jcher wépa wā ye' ttséule ichök, esepa wā. Ie'pa a ichakö.

22 Mik e' ché Jesús tō, eta Skököl wé shkékupa eköl tō ie' ppé iwö kī iulatō wa tā iché ia:

—¿Wes be' tō sacerdote kibi iutèmi es?

23 Jesús tō iuté:

—Ì chéyö, e' dör suluë, e'ma ichö wé isulune. Erë ì ché ye' tō e' dör moki, e' tā ¿ì kī be' tō ye' ppé?

24 E' ukuöki tā Anás tō Jesús patkemi moule Caifás ska', e' dör judiowak sacerdote kibi.

Pedro tō ibléne tō kē ie' wa Jesús suule

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

25 E' dalewa Pedro duriā bö' baiklök tā ichakérakitō:

—¿Yéne be' dör wëm klönewa e' klé eköl?

Ie' iuté:

—Au, ye' kē dör ie' klé.

26 E' ukuöki tā sacerdote kibi kanè méso kukuöña tēa' Pedro tō, e' yami eköl tō ie' a iché:

—Ye' tō be' sué ie' tā, kal klö tso' tkēule ee.

27 Pedro tō iskà bléne tā e' wösha tā dakro ane.

Jesús mítser Pilato wörki

(Mateo 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Lucas 23.1-5)

28 Bla'mi, diwö tskirketke, eta Jesús yéttsarakitō Caifás u a tsëmi judiowak wökir kié Pilato, e' ska'. E' kē dör judiowak. Ie' tkēuleka Roma wakpa wā judiowak wökirie. Eë ie'pa tō Jesús tsëmi. Judiowak éna Ie'pa Yépa Yërulune Egipto e' kēwö tkö'wak, e' kuëki ie'pa kē e' ia'wakka. Ie'pa a tā shkëwa yi kē dör judiowak ese u a e' dör ñá, e' kuëki ie'pa kē dē'wa Pilato u a.

29 E' kuëki ie' dettsa ie'pa tā ttök, tā ie'pa a ichakéitō:

—¿Ì kī a' tō wëm e' kKateke?

30 Ie'pa tō iuté:

—Wëm e' kē tō íyi sulu wamblöpa, e'ma sa' kē wā ie' mène be' ulà a.

31 Ie' tō ie'pa a iché:

—Itsúmine tā ishulö wes a' wakpa tté dalöieno e' tō iché es.

Erë judiowak wökirpa tō iché:

—Kē sa' a kawö mène s'ttökwa.

32 Mik e' ché ie'pa tō es, eta e' wa Jesús tō wes ie' duörawa e' yé', e' wà tka.*

33 Pilato míane weshkë tā Jesús kiéitō tā ichakéitō:

—¿Be' dör judiowak blú?

34 Jesús tō iché ie' a:

—¿E' chaké be' tō be' wák er wa, ö yile tō ye' ché be' a e' kuëki?

35 Pilato tō iuté:

—¿Ttsësquia tā ye' dör judiowak? Be' wák ditséwöpa ena sacerdote wökir kibipa, e'pa wā be' debitu ye' a shulë. ¿Ì sulu wamblébö?

* 18:32 Juan 3.14 ena 12.32 saú.

³⁶ Jesús tō iiuté:

—Mokī ye' dōr blu', erē ì blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī. Imú dōr es, e'ma ye' ttōkatapa ñippōmi as judiowak wōkirpa kē tō ye' klō'wēwā. Erē ì blúie ye' tso' e' kē dē'ka ká i' kī.

³⁷ Etā Pilato tō ie' a ichaké:

—¿E'ma mokī be' dōr blu'?

Jesús tō iiuté:

—Tō, wēs be' iché e'ma es idir. Ye' dōr blu'. Ye' kune' ká i' a ttè mokī e' choie, e' kuēkī ye' dē'bitū. Wēpa éna ttè mokī dalēr esepa kōs tō ye' ttè iuteraē.

³⁸ Pilato tō ie' a ichaké:

—¿Ì dōr ttè mokī?

Pilato tō iché tō Jesús ttōwā (Mateo 27.15-31; Marcos 15.6-20; Lucas 23.13-25)

Pilato tō ichaké one tā ie' skà dettsā ttōk judiowak tā, tā ichéitō ie'pa a:

—Ye' kē wā ì sulu kune Jesús kī.

³⁹ Erē a' wōblanewatke tō mik A' Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēke, etā s'wōtēule e' yekettsā emine ye' tō ekōl. ¿A' kī ikiane tō a' blú e' emiyō?

⁴⁰ Ie'pa tō iiuté aneule:

—¡Ie' kē wōttsaar! ¡Barrabás wōttsōō sa' a!

(Barrabás e' dōr ak-blōkwak.)

19

¹ Etā Pilato tō Jesús ppök patké ttsa' bata daloie wa.

² Roma ñippōkwakpa tō dika'kicha yué wōshkiie tā itkékarakitō Jesús wōkir kī blu'ie. Ñies ie'pa tō datsi' daloshdalosh ese iéka iki blu'ie iwayuoie.

³ E' ukuōkī tā idewarak tsinet ie' o'mik tā iché iā:

—¡Be' dōr judiowak blú! ¡Be' mú kawō tkō buaé!

Tajē ie'pa tō ippé iwō kī.

⁴ Pilato dettsane tā iskà ché judiowak a:

—Isaú, ye' mīā itsukbitū as a' wā ijcher tō ye' kē wā ttè kune ie' kkatoie.

⁵ Etā Jesús dettsā dika'kicha yōule wōshkiie, e' tkēulekā iwōkir kī tā ipaiēule blu' datsi' daloshdalosh ese wa. Pilato tō iché:

—I' dōr wēm e'. A' tō isaú.

⁶ Mik sacerdotepa wōkirpa ena Skēkōl wé shkēkīpa tō Jesús sué, etā ie'pa tō iché aneule:

—¡Iwōtōwā krus mik!

¡Iwōtōwā krus mik!

Pilato tō iché ie'pa a:

—Ye' kē wā ì ttè kune ie' kī, e' kuēkī itsúmine, iwōtōwā a' wákpa tō krus mik.

⁷ Judiowak wōkirpa tō iché ie' a:

—Sa' wā ttè dalōiēno tso', e' tō iché ie' kawōtā ttēwā, ie' e' yē' tō ie' dōr Skēkōl Alà e' kuēkī.

⁸ Mik e' ttsé Pilato tō, etā ie' kī suane tajē.

⁹ Ie' mīāne u shūā tā Jesús a ichakéitō:

—¿Wé be' datse?

Erē Jesús kē wā iiutēne yēs.

¹⁰ Pilato tō iché ie' a:

—¿Iōk be' kē ttō ye' tā? ¿Be' kē wā ijcher tō ye' a kawō tso' be' wōtōwā krus mik o' be' omine?

¹¹ Jesús tō iiuté:

—Skēkōl kē wā kawō meule be' a, e'ma be' kē a wēs ye' onuk. E' kuēkī wēpa tō ye'

me'ttsa be' ulà a, e'pa k̄i inuì
tso' be' tsata.

12 Eta Pilato tō ibikeitséka
tajē tō wes ie' a Jesús
armimine, erē judiowak tō
iché ie' a aneule:

—Be' ie' émine, e' ta be'
mía romawak wōkir kibi e'
bolōkie. Wé e' chō tō ie' dōr
blu', ese dōr se' wōkir kibi e'
bolōk.

13 Mik e' ttsé Pilato tō, eta
Jesús tsuk patkéitō u'rki. E'
ukuōki ta ie' e' tkéser s'shulo
kulé k̄i. E' atē uitō k̄i kiè he-
breoie Gabatá eē (e' wà kiane
chè uitō yöule ák wa).

14 E' dōr Judiowak Yépa
Yerulune Egipto e' kéwō
tkō'weke e' chki es, diwō
detke bata a ekkē. Eta Pilato
tō iché ie'pa a:

—j' dōr a' blú!

15 Erē ie'pa tō iché aneule:

—jlttōwā! jlttōwā!

jlwōtōwā krus mik!

Pilato tō ie'pa a iché:

¿Ima a' ibikeitsè tō ye' tō a'
blú ttēwami?

Sacerdotepa wōkirpa tō
iiuté:

—Sa' blú ekōl ē, e' dōr ro-
mawak wōkir kibi.

16 Eta ie' tō iwé Jesús ta
wes ie'pa k̄i ikiane es. Ie'
tō imétsa inippōkwakpa ulà a
wōtēwā krus mik ta ie'pa wā
imítser.

*Jesús wōtéwarakitō krus
mik*

(Mateo 27.32-44; Marcos
15.21-32; Lucas 23.26-43)

17 Eta Jesús e' yéttsa
Jerusalén, krus kueramitō
michoē ká kiè S'wōkirdiche ee
(ká e' kiè hebreoie Gólgota).

18 Eē ie'pa tō iwōté krus
mik. Nies wēpa bōl sulusipa
wōtēne krus mik w'kē io'kē,
Jesús atē ie'pa shushāē.

19 Pilato tō ishtōk patkē
kaltak k̄i, e' batséwarakitō
Jesús krus mik. Ikitule e' tō
iché: “I' dōr Jesús Nazaret
wak dōr judiowak blú e'.”

20 Wé ie' wōtéwarakitō krus
mik, e' atē Jerusalén tsinet, e'
kuēki tajē judiowak tō ikitule
e' sué. Ikitule ttē mañatōkicha
wa: hebreoie, latinie ena
griegoie.

21 E' kuēki judiowak sacer-
dotepa wōkirpa tō iché Pilato
a:

—Kē ishtar tō ie' dōr ju-
diowak blú. Ishtō tō ie' e' chō
tō ie' dōr judiowak blú.

22 Erē Pilato tō iiuté:

—Ì shtétke ye' tō, e'
shtétkeyō, iméattkeyō es.

23 Roma ñippōkwakpa tō
Jesús wōtēwā krus mik, e'
ukuōki ta ie'pa tō idatsi'
blatélor ie'pa tkél a. Erē Jesús
datsi' batsiē e' atē. Datsi' e'
yōule alabo,

24 e' kuēki ie'pa tō iché ñi a:

—Kē se' tō ijchelor. Mishka
inuk ákwōla wa isuōie tō yi
ulà a iatmi.

Es itka wes itso' kitule
Skékōl yēkuō k̄i es, e' tō iché:
“Ye' datsi' blabatsélor ie'pa
tō ñi a, ta inérak ákwōla wa
isuōie tō yi ulà a ye' datsi'
batsiē e' atmi.”* Es Roma
ñippōkwakpa tō iwé.

25 Krus o'mik Jesús m̄i ena
imila ena María dōr Cleofás
alakōl ena María Magdala
wak e'pa iēter.

* 19:24 Salmo 22.18

26 Mik Jesús tō imì ena ittökata dalër tajë ie' éna, e'pa sué iëter ee, etā ichéitō imì a:

—A tayë, se be' alà dur.

27 Etā ie' tō iché ttökata ñe' a:

—Se be' mì dur.

Es ittökata ñe' wā Jesús mì mitsër kkö'nè ie' u a.

Jesús duowa

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49)

28 Jesús wā ijcher buaë tō ì uk ie' dë'bitu, e' wakaneone. Nies ttè kitule Skëköl yëkkuö kī, as e' wà tkö, e' kuekī ie' tō iché: —Ye' er sine.

29 Etā ee tka' tkër, e' a vino shkōshkōë tso'. E' wa ie'pa tō suiyök nuwëka, tā itkéka kal kiè hisopo, ese ulatska kī, tā itkéwā ie' kkö a.

30 Ie' tō ikuyé tā ichéitō:

—Ì kos uk ye' dë'bitu, e' wakaneonetke.

E' ukuökī tā ie' e' wöewa tā iwiköl émiitō, es iduowa.

Jesús nu tkérakitō ichane a kuaböt wa

31 Kawö e' wa, judiowak e' katablöke Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kéwö tkö'wëkerakitō bule es, e' yöki. Bule es e' dör eno diwö. Erë eno diwö e' batseitseke tajë shütë ie'pa tō, e' kuekī ie'pa wökirpa kë kī ikiane tō pë' wötëulewā krus mik, esepa nu mëat dö bule es. E' kuekī ie'pa tō ikié Pilato a tō itu' puklor patkö as iduölur bet tā inú öwarakitō iski wötëwā.

32 Etā Roma ñippökwakpa mía, tā wëm kewe e' tu' péwā, e' ukuökī tā ñies iëköl

wötënewā Jesús tā krus mik, e' tu' péwā.

33 Erë mik ie'pa de Jesús ska', etā ie'pa tō isué tō iduowatke. E' kuekī ie'pa kë wā itu' panewā.

34 Erë ñippökwak eköl, e' tō Jesús nu àr e' tké kuaböt wa ichane a tā pë ena di' dettsa.

35 E' kos tka, e' sué ye' tō ye' wák wöbla wa, e' chök ye' tso' a' a. Ì chekeyö, e' dör mokī. Ye' wā ijcher tō e' dör mokī. Ipakekeyö a' a as a' erblö ie' mik.

36 E' kos tka as ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kī e' wà tkö, e' tō iché: “Ie' diché kë parpawa yës.”†

37 Ikitule skà tō iché: “Ie' tkëule kuaböt wa, e' sueraë ie'pa tō.”‡

Jesús nu wötëwā ie'pa tō pö a

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

38 E' ukuökī tā wëm de eköl kiè José Arimatea wak, e' dör Jesús klé eköl, erë ie' suane judiowak wökirpa yöki, e' kuekī ie' dör iklé eköl kë jcher yi wā ese. Ie' tō Pilato a kawö kié Jesús nu tsukmi blè. Pilato tō ie' a ikéwö mé, etā ie' mía tā Jesús nu mitsër iwā.

39 Nicodemo dë'rö ttök Jesús tā nañewe, e' wák debitu José tā. Kapöli tso' s'nu patioie as kë inurwā bet, e' debitu Nicodemo wā dö kilo dabom mañayök (30) ekkë. Kapöli e' shütule kiö masmas kiè mirra ena áloe ese wa.

40 Ie'pa bül tō Jesús nu patréwā datsi'tak batsië bua'bu

† 19:36 Salmo 34.20   ‡ 19:37 Zacarías 12.10

saruru nuulekà kapöli e' wa wes judiowak wöblar es.

⁴¹ Wé Jesús du'wà krus mik, eé tsinet kal klõ tso' tkëule. E' a ákuk tso' biule et s'nu blóie, erë kam s'nu blëria.

⁴² Pö e' atë tsinet wé Jesús dunewà eé, ñies judiowak eno diwö döketke, e' kuëki ie'pa tö Jesús nu blé eé.

20

Jesús shkenekane

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Eno diwö, e' bule es bla'mi, ká ià ttsetseë tã María Magdala wak miá wé Jesús nu bléne eé. Ie' tö isué tö ák wa ákuk kkõ wõtëule, e' sinettsã bánet.

² Ie' tunemi bet wé Simón Pedro ena Jesús ttökata skà tso' eé. Ittökata e' dalëritsök ie' bak tajë. Tã ichéitö ie'pa a:

—jYile wà Skëkëpa nu minetsër! jKë sa' wà ijcher tö wes ie'pa tö iwé!

³ Ie'pa míyal pö a.

⁴ Ie'pa bõl tunemirak, erë Jesús ttökata ñe' tunemi bet Pedro tsata, e' kuëki ie' demi kewe pö a.

⁵ Eé ie' e' wöéwa tã iká sué ákuk shuá. Jesús nu kë ku'. Ie' tö datsi' wa Jesús nu paratewà e' ë sué, erë kë ie' minewà ákuk a iweblök.

⁶ Ie' itöki Simón Pedro debitu míwà ákuk a tã ñies e' ë suéitö.

⁷ Ñies datsi'tak wa Jesús wökir monewà, e' suéitö wörrat tër bánet.

⁸ Jesús ttökata de kewe, e' míwãñak ákuk a tã isuéitö

tã iklö'wéitö tö moki Jesús shkenekane.

⁹ Kam ie'pa éna iwà arwa tö Jesús kawõtã shkenukkane wes ikitule Skëköl yëkkuö ki es.

¹⁰ E' ukuöki tã ittökatapa bõl míyalne wé ikapökerö eé.

María tö Jesús sué shkeulekane

(Marcos 16.9-11)

¹¹ María jü dur ákuk kkõ a. Ie' jükeiã tã ie' e' wöéwa kã sauk ákuk a.

¹² Etã Skëköl biyöchökwakpa suéitö bõl idatsi' sarurué, e'pa tulur wé Jesús nu bak tër eé. Eköl tkër wé iwökir bak tër eé, iëköl tkër wé iklö bak tër eé.

¹³ Ie'pa tö María a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tö?

Ie' tö ie'pa iüté:

—Ye' Këkëpa nu minetsër yile wà. Kë ye' wà ijcher tö wes ie'pa tö iwé.

¹⁴ E' wöshã tã María wötrée tã eé Jesús dur. Ie' tö isué erë ie' kë wà isunewà tö Jesús idir.

¹⁵ Jesús tö ie' a ichaké:

—A tayë, ¿i jëitseke be' tö?

¿Yi yuleke be' tö?

María tö ibikeitsé tö eé idur e' dör kal klõ tso' tkëule, e' kanéukwak, e' kuëki ie' tö iché ie' a:

—A këkëpa, be' wà iminetsër, e' tã ichö ña wé be' tö iblé, as ye' mi' itsuk.

¹⁶ Etã Jesús tö iché ie' a:

—jA María!

Tã María e' wötrée tã ichéitö ie' a hebreoie:

—jRabuni! (e' wà kiane chë: "S'wöbla'ukwak")

¹⁷ Jesús tö iché ie' a:

—Ye' ówa. Kam ye' mi'ka ye' Yé ska', e' kuęki kę ye' wöklö'wariä. Erë be' yú ichök ye' ttökatapa a tö ye' mi'kekane ye' Yé ska', e' dör a' Yé ñies. Ie' dör ye' Këköl, a' Këköl ñies.

18 Etä María Magdala wak miä Jesús ttökatapa ska', ta ichéitö: “Ye' tö Skëképa sué.” Ñies i kos ché Jesús tö ie' a, e' pakéneitö Jesús ttökatapa a.

Jesús e' kkaché ittökatapa a (Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49)

19 Eno diwö, e' bule es nañewe ta Jesús ttökatapa tukur ñita u etkue ë a. Ie'pa suane judiowak wökirpa yöki, e' kuęki ie'pa u wékkö wöté'tkër darërë. Erë e' bet ta ie'pa tö isué tö Jesús de dur ie'pa shua. Ie' tö ie'pa shke'wé ttè i' wa:

—jA' senú bërë!

20 Mik e' ché one ta ie' tö iulà ena ichane shka'ule, e' itö kkaché ie'pa a. Etä ittökatapa ttsë'ne buaë tö Skëképa suéne ie'pa tö ttsë'ka.

21 Ie' tö iskà ché ie'pa a:

—jA' senú bërë! Węs ye' Yé tö ye' patkë'bitü ká i' a ie' ttè pakök, es ye' tö a' patkëmi ye' ttè pakök.

22 Ie' tö ie'pa wöiké siwä' wa ta ichéitö ie'pa a:

—Wiköl Batse'r kiöwä buaë a' tö a' er a.

23 Yi kī iyi sulu nuı tso', ese olo'yé a' tö, e' ta ñies Skëköl tö ilo'yeraë iki. Yi kī iyi sulu nuı tso', ese kę olo'yane a' wa, e' ta ñies Skëköl kę tö ilo'yepa iki.

Tomás tö Jesús suéne ttsë'ka

24 Jesús ttökatapa dabom eyök kī böł (12), e' eköl kië Tomás, e' kië ñies Dídimo. Ie' kę ku' imalepa ta mik Jesús de'dur ie'pa shua eta.

25 E' kuęki ie'pa tö iché ie' a:

—Sa' tö Skëképa sué.

Erë Tomás tö ie'pa a iché:

—Ye' kę wa iulà shka'ule clavo wa, e' itö sune, ye' kę wa ye' wák ulatska patkënewä itö a, ye' kę wa ye' ulà patkënewä ichane shka'ule e' a, e' ma ye' kę tö yi ttè klö'wepa yës.

26 Ká de paköl, eta Jesús ttökatapa skà iënene iu a, eta Tomás tso'ñak ie'pa ta. U wékkö wöté'tkër, erë Jesús skà dedurne ie'pa shua, ta ichéitö ie'pa a:

—jA' senú bërë!

27 E' ukuöki ta ichéitö Tomás a:

—Be' ulatska patkōwä ye' ulà shka'ule a, eta isaú. Be' ulà patkōwä ye' chane shka'ule e' a. Kę ibikeitsaria bötböt. jiklö'ú!

28 Etä Tomás tö iüté:

—jBe' dör ye' Blú! jBe' dör ye' Këköl!

29 Jesús tö iché ie' a:

—Be' ye' sué, e' kuęki be' erblé ye' mik. Erë wépa erblé ye' mik, erë kę iwä ye' sune, jayëcha buaë esepa!

Yëkkuö i' wà dör i' es

30 İ kę or yi a ese o' tajë Jesús tö ittökatapa wörki ikkachoie tö yi dör ie', ese kibiie kę kitule yëkkuö i' kī.

31 Erë yëkkuö i' shtekeyö as a' tö iklö'ü tö Jesús dör Skëköl Alà pairine'bitü idi' wa s'blúie

e'. Ñies ishtekeyö as sene mi-
choë dö a' ulà a, a' erblö ie'
mik e' wa.

21

*Ittökatapa kul tö Jesús suéne
ttsë'ka*

¹ E' ukuöki ta Jesús e'
kkachéne ittökatapa a batsöri
kië Tiberias, e' kkömik. E'
pakè dör i' es:

² Ittökatapa ñi dapa'wé ee,
e'pa dör Simón Pedro, Tomás
(e' kië ñies Dídimó), Natanael
(e' dör ká kië Caná aṭe Galilea
e' wak), Zebedeo ala'r böi
tso'ñak, ñies Jesús ttökatapa
skà böi tso'ñak.

³ Simón Pedro tö iché ie'pa
a:

—Ye' mía nima klö'uk kla'
wa.

Ie'pa tö iüté:

—Sa' mi'keñak be' ta.

Etā ie'pa miyal ta ie' iékarak
kanò a. Erë e' nañewe ie'pa kë
wā nima klöone yës.

⁴ Mik ká ñirketke, etā Jesús
demi batsöri kkömik, erë
ittökatapa kë wā ijcher tö ie'
idir.

⁵ Ie' tö ie'pa a ichaké:

—A wépa, ¿a' nima klöne?

Ie'pa tö iüté:

—Au, kë sa' wā iklöne yës.

⁶ Etā ie' iché:

—A' kla' uyö ulà bua'kka
kke, etā nima klördaë.

Etā ie'pa tö iuyé ta iwā
klöne tajë, kë dë'kaia ie'pa ki.

⁷ Etā ittökata dalër tajë ie'
éna, e' tö iché Pedro a:

—¡Skëképa Jesús idir!

Mik Simón Pedro tö ittsé
tö Skëképa Jesús idir, etā
bet idatsi' iékanéitö, ie' dur
kiparuó ë mik kanëblök e'

kuëki. Etā ie' e' ppée di' a
ulaiklémi dömi Jesús ska'.

⁸ Jesús ttökatapa malepa wā
kanò datse batsöri kkömik,
kla' wā deka chië, e' kueratse
enaena. Ie'pa tso' kukuie
batsöri kkö a, cien metro
ekkë, e' kuëki ie'pa tö kla'
kueratse.

⁹ Mik ie'pa e' yéttsa kanò a,
etā ie'pa tö isué bö' ñarke, e' ki
nima me'r etö. Ñies pan tso'.

¹⁰ Etā Jesús tö iché:

—Nima klö'wé a' tö, e' wele
tsúbitu.

¹¹ Simón Pedro e' iéka kanò
a ta ikla' wā deka chië nima
blublu ë wa, e' yéttsaitö ká
sí ki. Nima döka cien eyök
kí dabom skeyök kí mañatö
(153). Nima e' dör tajë, erë
ikla' kë butsolone.

¹² Jesús tö ie'pa a iché:

—A' shkö chkök.

Ie'pa wā ijcher tö Skëképa
Jesús idir, e' kuëki ie'pa kë wā
ie' a ichakine tö ¿be' dör yi?

¹³ E' ukuöki ta ie' mía
bö' kkömik ta pan ena
nima klö'wéitö blaté méitö
ittökatapa a.

¹⁴ I' ta mañatökicha Jesús
e' kkachéne ittökatapa a
ishkenekane e' ukuöki.

Jesús tté Pedro ta

¹⁵ Ie'pa chké one ta Jesús tö
ichaké Simón Pedro a:

—A Simón, Juan alà, ¿be'
éna ye' dalëne, ye' ttökatapa
malepa éna ye' dalër, e' tsata?

Pedro tö iüté:

—A Këképa, be' wā ijcher tö
be' dalëne ye' éna.

Jesús tö iché ia:

—E'ma wépa dör ye' icha,
eseпа kkö'nú ña buaë wës

obeja kkö'nukwakpa tö iobe-
jala kkö'neke buaë es.

¹⁶ Jesús tö iskà chakéne:

—A Simón, Juan alà, ¿be'
éna ye' daléne?

Pedro tö ie' a iché:

—A Skékëpa, be' wà ijcher tö
be' daléne ye' éna.

Jesús tö iché:

—E'ma wépa dör ye' icha,
esepe kkö'nú ña buaë wës
obeja kkö'nukwakpa tö iobe-
jala kkö'neke buaë es.

¹⁷ Jesús tö Pedro a iskà
chakéne i' ta ide mañatökicha.

—A Simón, Juan alà, ¿be'
éna ye' daléne?

Jesús tö Pedro a ichaké
mañatökicha, e' kuëki Pedro
erianekà. Ie' tö Jesús iüté:

—A Skékëpa, i' kôs jcher be'
wà. Be' wà ijcher tö be' daléne
ye' éna.

Jesús tö ie' a iché:

—E'ma wépa dör ye' icha,
esepe kkö'nú ña buaë wës
obeja kkö'nukwakpa tö iobe-
jala kkö'neke buaë es.

¹⁸ Mokì ye' tö be' a ichè tö
mik be' bak duladula, età be'
wák e' paiòke ena be' mi'ke wé
be' wák shkak eë. Erè mik be'
dewà wö'kela siarëla, età be'
ulà shulöraë ta o'ka tö be' kì
datsi' ieraë ta be' tseramiitö
wé be' kè shkak eë.

¹⁹ Ttè e' wa Jesús tö iwaché
Pedro a tö wës ie' duörawà, e'
wa ie' tö Skéköl kikerakà. E'
ukuökì ta Jesús tö iché ia:

—Be' e' tkówa darèrè ye'
ttökataie kekraë.

*Ittökata dalër taië Jesús éna,
e' pakè*

²⁰ Pedro e' wötrée tö isué
tö Jesús ttökata dalër taië ie'

éna, e' datse ie'pa itöki. Mik
Jesús ttökatapa bata chka' ie'
ta, età ittökata e' e' tkésër
tkër Jesús o'mik ta ie' a
ichakéitö, “A Skékëpa, ¿yi tö
be' wömerattsà?”

²¹ Mik Pedro tö isué Jesús
ttökata e' datse ie'pa itöki, età
ie' tö Jesús a ichaké:

—A Skékëpa, be' ttökata
datse se' itöki ¿i tkömi e' ta?

²² Ie' tö iüté:

—Ye' kì ikiane tö ie' at ttsè'ka
dö mik ye' döne ekkè, e' ta
¿wës e' de be' yöki? Be' e'
tkówa darèrè ye' ttökataie
kekraë.

²³ Ttè e' kuëki Jesús ttökata
e' tté tìnekà iyamipa shua, tö
kè iduöpawà. Erè Jesús kè wà
iyène tö kè iduöpawà. È ie'
tö iché: “Ye' kì ikiane tö ie' at
ttsè'ka dö mik ye' döne ekkè, e'
ta ¿wës e' de be' yöki?”

²⁴ Jesús ttökata e' tso' ttè i'
pakök a' a, e' tso' ttè i' shtök
yëkkuö i' kì. Sa' wà ijcher tö
ttè i' dör mokìë.

²⁵ Jesús tö i' skà o' taië, e'
kôs shtópa yëkkuö kì, e'ma ye'
iklö'wé tö yëkkuö kitule e' kôs
kè chópakà kà i' a.

Ì o' Jesús ttekölpa tsá e'pa tò e' pakè Hechos

Yèkkuö i' dör yèkkuö skà kit Lucas tò Teófilo a e', i' ta ide böt. Itsá kite ie' a e' dör ì o' Skèkèpa Jesús tò e' pakè. Ie' mine'ka ká jai a e' ukuöki ta ì kí o' ie' tò ká i' ki ittekölpa tsá e'pa wa Wiköl Batse'r batamik, e' pakè Lucas tò yèkkuö i' ki.

Kam Jesús mi'kane ká jai a e' yöki ie' tò ittekölpa tsá e'pa patké ttè i' wa: Mik Wiköl Batse'r de a' ki, eta ie' tò diché meraë a' a ye' ttè pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena Samaria ena ká wa'ne dö wé íyök erkerö ee. E' tso' kitule yèkkuö i' ki 1.8 ee. E' ukuöki ta ì o' Skèköl tò Pedro wa Jerusalén ena Judea ká malepa ena Samaria e' ttè tso' kitule yèkkuö i' ki.

E' ukuöki ta Pablo tò Jesús tté buaë paka' ká taië wakpa a e' tté kit Lucas tò yèkkuö i' ki. Yèkkuö i' wa Lucas tò se' a ikkachè tò Jesús dör sulitane tsatkökwak.

Lucas bak s'kapeyökwakie. Iekkè ta ká kos wé Pablo de'rö ee Lucas mir ie' ta. E' kuëki Lucas tò isu' iwák wöbla wa tò wes Skèköl kanèblè' Pablo wa. E' tté tso' kitule yèkkuö i' ki.

Skèköl tò iWiköl patkeraë

¹⁻² A kèkè Teófilo, ì o' Jesús tò ena ì wa s'wöblaot'itò kuaë dö mik imineka ká jai a, e' kos paka' ye' tò be' a yèkkuö tsá kityö e' ki. Kam ie' mi'kane ká jai a, e' yöki ì kiane ie' ki tò ittekölpa tsá shukitbakitö, e'pa tò iwè, e' uk ie'pa kéitö Wiköl Batse'r wa.

³ Ie' kötəwə shkenekane, e' ukuöki ta ie' wák e' kkayéne taië ie'pa a doka ká dabom tkëyök (40) ekkè. Es ie' tò ie'pa a ikkaché tò moki ie' tso'ne ttsë'ka. Nies ie' tò ì blúie Skèköl tso' e' tté paké ie'pa a.

⁴ Ká et ta ie' tso' ittekölpa tsá e'pa ta, ta ichéitö iarak:

—A' kè kàne e' yöktsa Jerusalén. Ye' Yé kablè' iWiköl patkök a' a yè' ye' tò a' a, e' panú dö mik ide eta.

⁵ Juan tò s'wösuk di' a, erè ká kè tköpa taië ta Skèköl tò a' ierawa iWiköl Batse'r a.

Jesús mineka ká jai a

⁶ Mik Jesús ttekölpa tsá ñi dapa'wéka ie' ta, eta e'pa tò ie' a ichaké:

—A Skèkèpa, ¿i' ta be' tò se' wakpa tkekekane se' Israel aleripa, e' wökirpaie?*

⁷ Ie' tò iiuté:

—E' kèwö kè mène a' a jchenoie. E' kèwö tso' ye' Yé wa klöuletke.

⁸ Erè mik Wiköl Batse'r de a' ki, eta ie' tò diché meraë a' a ye' tté pakoie. A' miraë ipakök s'tso' kos Jerusalén e'pa a. Nies ipakeraë a' tò s'tso' Judea ká malepa a ena

* **1:6 Israel aleripa e' wökirpaie:** Jesús ttekölpa tso'ia ibikeitsök tò ie' e' tkökeka Israel aleripa blúie ie'pa ká ki ta ie'pa tkekeka ie' kayupaie.

Samaria ena ká wa'ñe dō wé iyök erkerō eē e'pa a.

⁹ Mik ie' tō e' ché one, eta ibutséka míā ká jai a ie'pa wōrkī tā ichowa mò shuā kē wēr tā'ia.

¹⁰ Ie'pa tso' ká sauk ká jai a krereē tō wēs imichoka, e' dalewa bet wēpa bōl datsi' saruruē de iēter ie'pa o'mik.

¹¹ E'pa tō iché iarak:

—A Galilea wakpa žiök a' iēterīa ká sauk ká jai a? Jesús bak a' shuā e' mitsēr Skēkōl wā. Wēs a' tō isuē tō imīā ká jai a, e' suē idōrane ká i' kī.

Matías ate Judas skéie

¹² Eta Jesús ttekōlpa tsá e'pa tso' Olivo kēbata a, ie'pa biteane Jerusalén. E' ñalé dōr wekkē ulat kawō mēne judiowak a shkoie eno diwō a ekkē.†

¹³ Mik ie'pa dene Jerusalén tā ie'pa tkaka u etkuō kī wé ikapōkerak eē. Eē itso'rak Pedro, Juan, Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Santiago Alfeo alā, Simón Celote, ñies Judas Santiago alā.

¹⁴ Ie'pa ulitane ñi dapa'uke kekraē ttök S'yē tā. Alakōlpa welepa ena María, Jesús mī, ena Jesús ēlpa, e'pa tso'ñak ie'pa tā ttök S'yē tā.

¹⁵ Jesús mik erblōkwakpa e' dapa'uke e'pa dōka cien eyök kī dabom bōyök ekkē ulatök (120). E' kēwō ska' tā Pedro e' kēka ie'pa wōrkī tā ichéitō:

¹⁶ “A yamipa, ima Judas yē' Wikōl Batse'r tō se' blú bak David e' wa, e' wā tka wēs

itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es. Judas wā pē' míne Jesús klō'ukwā.

¹⁷ Tā ie' bak Jesús kléie wēs se' es, ie' bak kanēblök Jesús tā wēs se' es.

¹⁸ (Ie' tō ì sulu wamblē', e' ské wa ie' tō ká tué et. E' ukuōkī tā ie' anebitu wōwakkōt ñawi tskinewā tā iñattse yērulune.

¹⁹ Mik Jerusalén wakpa tō ttē e' ttsé, eta ká e' kiē mékarakitō iwákpa ttē wa Hacéldama e' wā kiane chē S'pē Kē).

²⁰ Es itso' kitule Skēkōl yēkkuō kiē Salmo e' kī e' tō iché i' es:

‘As ie' u weir

ñies as kē yi seriā e' a.’‡

Ñies ichéitō:

‘O'ka múka iskéie ie' kanē méat e' kanéukne.’”§

Es itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī.

²¹ “Wēpa tso' iē e'pa manetwā se' tā kekraē Jesús bakia se' shuā eta.

²² Mik Juan tō Jesús wōsuk e' kos tā ie'pa tso'ñak se' tā dō mik Jesús mineā ká jai a eta. Se' kawōta wēpa ekkēpa shushtök ekōl se' kīie as itō Jesús shkenekane, e' ttē pakō se' tā.”

²³ Es ie'pa tō wēpa shushté bōl. Ekōl kiē José, e' kiē Justo ñies. E' kkabata dōr Barsabás. Iēkōl kiē Matías.

²⁴ Eta ie'pa tō ikié S'yē a i' es: “A Skēkōl, be' wā suli-tane er sūle buaē. E' kuēkī

† 1:12 shkoie eno diwō a ekkē: E' dōr kilómetro etk ulatök. ‡ 1:20 Salmo 69.25

§ 1:20 Salmo 109.8

ikkachö sa' a wēne shushtë be' tö

²⁵ as iat Jesús ttekölpa tsá e' kīie Judas skéie. Judas e' wamblé sulu, e' kuēki ie' tö kanè e' méat ta imía weinuk wé ikawōta weinuk ee."

²⁶ Eta ie'pa iné isuqie tö wēpa böł shushtëtke ie'pa tö e' wēne kiè dōmittsa. Eta Matías kiè dettsa. Es ie' atē Jesús ttekölpa tsá e' kīie imalepa dōka dabom eyök ki eköl (11) e'pa ta.

2

Wiköl Batse'r de Jesús mik erblökwakpa ki

¹ Mik Pentecostés kēwō* de, eta Jesús mik erblökwakpa kos tso' dapaule ek tsjini ěme.

² E' bet ta ká jai a ì blane taiē wēs siwa' darērēē es, e' blane u shu kos a wé ie'pa tso' ee.

³ Eta ie'pa tö isuē tö idebitu taiē ku'ie bö' wörkua suē, e' ane ie'pa ulitane ki et et.

⁴ Eta ie'pa a Wiköl Batse'r iēnewa ta eköl eköl ttēmi ká bánet wakpa ttō wa kuā'ki kuā'ki wēs Wiköl Batse'r tö ie'pa ké ttök es.

⁵ E' kēwō ska' ta judiowak tö Skököl dalöieta' datse ká ulitane ki, esepa tso' taiē Jerusalén.

⁶ Mik ie'pa tö Jesús mik erblökwakpa aláneka taiē e' ttsé, eta ie'pa e' dapa'wéka ikī ttsök bua'ie. Ie'pa tö ittsé eköl eköl iwákpa ttō wa kuā'ki

kuā'ki es. E' kuēki ie'pa tkinewa taiē.

⁷ Ie'pa wökranewa ta ichérakitö ñi a:

—¿A'ka ie'pa ké dör Galilea wakpa tso' ttök?

⁸ ¿Wēs se' ulitane tso' ittsök tö ie'pa ttöke se' ulitane ttō kuā'ki kuā'ki wa?

⁹ Íe se' shua se' tso' datse Partia, Media, Elam, Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto, Asia,

¹⁰ Frigia, Panfilia, Egipto ena ká tso' Libia atē tsjinet Cirene kke. Ñies pē' datse Roma serke íe esepa tso' íe.

¹¹ Se' wēlepa dör judiowak chökke. Wēlepa ké dör es, esepa e' yō'bak judiowakie. Ñies se' tso' íe datse Creta ena Arabia. Erē ì kos kaneq' Skököl tö buaē e' chök ie'pa tso' e' ane buaē se' éna se' wákpa ttō kuā'ki kuā'ki e' wa.

¹² E' kuēki ie'pa ulitane wökrarulune taiē ikittsök. Ie'pa wōa ká chowa. Ie'pa ñi chakérak:

—Íyi ikkē, ¿ima e' wà kiane chē?

¹³ Erē wēlepa tö Jesús mik erblökwakpa wayué sulu ta ichérakitö:

—Ie'pa tteke blo' tö.

Pedro tö ttè paké

¹⁴ Eta Pedro e' duéka shkē'ka Jesús ttekölpa tsá malepa dōka dabom eyök ki eköl (11), e'pa ta. Ie' tö iché sulitane a aneule: "A

* **2:1 Pentecostés kēwō:** Pentecostés wà kiane chē Ká Dabom Skeyök kēwō. Judiowak tö Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wé one, e' ki ká de dabom skeyök, eta kawō skà tkō'wēke ie'pa tö e' kiekerakitö Pentecostés. Ñies e' kēwō kiérakitö Iyiwō Shtök Kēwō. Kawō e' dör wēstela choie Skököl a iyiwō kite e' ki. Éxodo 23.16 saú.

yamipa judiowak, ñies a' ulitane serke Jerusalén. Íyi ikké e' wà pakekeyö a' a. Ye' ttö ttsö buaë a' tö.

15 Sa' kè tteku' blo' tö wes a' tö ibikeitsè es. Erpa diwö de sulitu (9) bla'mi, diwö ikké kè yi e' ttöta'ka blo' wa.

16 Erë ì tköke sa' ta, e' dör wes Skëköl tteköl kiè Joel, e' tö iyè'atbak es. Ie' tö iyè'at i' es:

17 'Skëköl tö ichè tö mik ká i' erkewatke,

eta ye' tö ye' Wiköl patkeraë sulitane ki.

E' kueki a' ala'r, wëpa ena alakölpa,

ekkëpa kos ttöraë wes ye' ttekölpa es.

A duladulapa a ilè kkayërdaë kabsueie ie'pa kè ku' kapökwa e' dalewa.

Ñies a' kèkëpa a ilè kkayërdaë kabsuë a.

18 Ñies e' kèwö ska' ta ye' Wiköl patkeraëyö

ye' kanè mésopa ki, wëpa ena alakölpa.

Es ie'pa tö ye' ttè pakerane imalepa a.

19 Ká jai a ye' tö iyi taië suluë kkacheraë, kè suule a' wà ese.

Ká i' ki ñies íyi kkacheraëyö as a' isaù:

s'pè suëraë a' tö, bö' suëraë a' tö, shkle taië suëraë a' tö ñies.

20 Diwö ttersdawa. Si'wö iardawa batsé wes s'pè es.

E' kos tköraë kam Skëköl kèwö dö e' yöki.

Kawö e' dör buaë shute, e' olo ta' taië.

21 E' kèwö ska' ta yi kos tö e' tsatkè kiè Skëköl a, esepa ulitane tsatkërdaë.' † Es Joel tö iyè'at.

22 "A Israel aleripa, ye' ttö ttsö. A' wà ijcher tö mik Jesús Nazaret wak sene' ká i' ki, eta ì kè or yi a ese wéitö taië se' shua Skëköl batamik kkayënoie. Es Skëköl tö se' a ikkaché tö ie' tö ipatkè'.

23 Erë Jesús menetsta a' a klö'wëwa wes Skëköl tö isuletè'atbak kuaë es, ñies wes ie' ki ikiane es. A' tö wëpa sulusipa ké ie' ttökwa wötëulewa krus mik.

24 Ie' weine siarë ie' köte'wa, erë Skëköl tö ie' shkeo'kanë. Dëwa kè a ie' wöklöne yës.

25 E' kueki ká iaiaë blu' David ut Skëköl ta ima Jesús ttömi e' yè'itö i' es:

'Ye' wà ijcher tö kekraë be' tso' ye' ta.

Be' tso' ye' ta ye' ulà bua'kka ye' kimuk,

e' kueki kè ì a ye' orpa wes.

26-27 E' kueki ye' ttsè'r buaë, ye' ttsö kanë.

Be' kè tö ye' mepaat pö a,

e' kueki ye' enuraë iwà panuk bërë.

Ye' dör be' kanè méso batse'r e',

e' kueki be' kè tö imepaat as ye' nurwa.

28 Be' tö sene michoë ñalé e' kkayë' ye' a.

Ye' tso' be' wörki, e' kueki be' tö ye' ttsè'wëraë buaë.‡

Es David tö iyè'at.

29 "A yamipa, ye' tö icheke a' a yësyësë. Se' blú kèkë David bak ká iaiaë, e'

du'wabak ta inu wötēnewa.
Ie' pō tso'ia dō ikkē ta iē.

30 Erē David bak Skēkōl ttekōlie. E' kueki ie' wa ijcher tō Skēkōl kablē' ie' a iwák ttō wa ttē i' wa: 'Ye' tō be' aleri tkeraka ekōl blu'ie wes be' es.'

31 E' jcher David wa, e' kueki ie' tō Cristo shkenekane e' yē'. Ie' tō iyē' tō inu kē atuk pō a, kē inurpawa.

32 Es iwà tka. Skēkōl tō Jesús shkeo'kane, e' sué sa' ulitane tō sa' wákpa wōbla wa.

33 Skēkōl tō ie' tsēmika ta itkékaitō iulà bua'kka dalōiērtā' taiē. Ie' Yē tō iWikōl mé ie' a wes ikablē' imuk es. E' ukuōki ta ie' tō iWikōl Batse'r patké sa' ki. E' sué a' tō, e' ttsé a' tō enia.

34 Erē David kē mine'ka ká jai a wes Jesús es. Ie' wák tō iyē'at:

'Skēkōl tō ichē ye' Kēkōl a:
Be' e' tkōka ye' ulà bua'kka,

35 e' dalewa ye' tō be' bolōkpa merarō be' klō dikia.'Š
Es David tō iyē'.

36 "A Israel aleripa ulitane. Ijchenú buaē a' wa tō ye' tso' Jesús chök. E' kōtwa a' tō wötēulewa krus mik, erē e' wák tkéka Skēkōl tō se' wōkirie ñies se' blúie."

37 Mik ie'pa tō ttē e' ttsé, etā ie'pa erianekā taiē. Ie'pa tō Pedro ena imalepa a ichaké:

—A yamipa, ¿wes sa' e' ùmi?

38 Ie' tō iüté:

—A' er mane'ú Skēkōl a ta a' e' wōskuōō ekōl ekōl Jesu-cristo ttō wa as a' nuì olo'yar a' ki. A' tō iwé es, e' ta Skēkōl tō iWikōl Batse'r meraē a' a.

39 Kablē e' dōr a' a ena a' aleripa ulitane a ena sulitane serke ká kamiē, esepa a ñies. Kablē e' dōr wēpa kos kieke Kēkē dōr Se' Kēkōl e' tō esepa a.

40 Es ttē e' wa ena ttē skà taiē wa Pedro tō iché iarak darērēē, ipatté taiē ta ichéitō iarak:

—A' e' tsatkō ì tkōraē pē' susulipa ta e' yōki.

41 Es wēpa tō ì ché Pedro tō, e' klō'wé, e'pa wōskuérakitō. E' diwō Skēkēpa Jesús icha erule e' ki iēne taiē dōka mil mañayōk ulatōk (3000).

42 Etā ie'pa e' ché ttē wa Jesús ttekōlpa tsá e'pa tō s'wōbla'weke, e' ttsök kekraē er bua' wa. Ñies ie'pa e' ché ñi kīmuk ì tso' ie'pa wa e' wa. Ñies kekraē ie'pa e' dapa'uke pan ñuk Jesús kōtewa e' kēwō tkō'woie. Ñies ie'pa e' ché ttōk S'yē ta.

Wes Jesús mik erblōkwakpa tsá e'pa ser

43 Etā ì kē or yi a ese weke taiē Jesús ttekōlpa tsá e'pa tō Skēkōl batamik. E' tō pē' ulitane wōkrawé taiē.

44 Wēpa erblé Jesús mik e'pa kos serke wes wák ekōl ē es. Ì tso' ie'pa wa ese kakmek-erakitō ñi a.

45 Es iyi tso' ie'pa wa, ká ö ilè skà, ese watuēke ie'pa tō ta iské blatekerakitō imalepa kīmè kiane esepa a.

46 Diwō bit ta ie'pa ulitane e' dapa'ukerak Skēkōl wé a. Ñies u a u a ie'pa chkōke ñita er bua' wa ttsē'rdak buaē. Jesús

kötewā e' kēwō tkō'wēke pan ñè wa ñita.

⁴⁷ Skëköl kikekeka ie'pa tō. Sulitane wa ie'pa wër buaë. Ká bit ekkë Skëköl tō s'tsatkeke taië, e' kueki ie'pa kí daparke taië.

3

Pedro tō s'kraulewā eköl e' bua'wēne

¹ Ká et tsáli diwō de mañat ta Pedro ena Juan míyal ttök Skëköl ta iwé a. Diwō e' dör ttoie ie' ta.

² Eta ee wëm tkër eköl kune' klō kraulewā. E' datse iyamipa wā itkekeser kekraë Skëköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a as inuköl kak kiöitō sulitane dökewā ee esepa a.

³ Mik ie' tō Pedro ena Juan dökewatke e' sué, eta inuköl kak kiéitō ie'pa a.

⁴ Eta ie'pa tō ie' suéwā kereë iwō ki ta Pedro tō iché ia:
—Sa' saú.

⁵ Eta ie' tō ie'pa sué ta ibikeitséitō tō ilè kakmekeitō ye' a.

⁶ Erë Pedro tō iché ia:

—Kë ye' wā inuköl ta'. Kë ye' wā oro ta'. Erë ì tso' ye' wā e' mekeyö be' a. Jesucristo Nazaret wak e' ttō wa, be' e' kōka ta be' shkō.

⁷ Eta Pedro tō iklö'wéwā iulā bua'kka ta ibatséka. E' wōshā ta iklö a idiché iëne

⁸ ta ituneka e' duékaie ta ishkémi wī'kë io'kë. E' ukuöki ta imíwā Skëköl wé a Pedro ena Juan ta iwák klō wa. Ie' turkeka, es Skëköl kikekaramiitō.

⁹ Eta pè' tso' kos e'pa tō isué tō ishkōrami ta Skëköl kikekaramiitō.

¹⁰ Ie'pa tō ie' suéwā tō ie' dör wëm e' tköke inuköl kak kiök Skëköl wé wékkö kiè Wékkö Buaala e' a e'. E' tō ie'pa tkiwéwā taië. Ie'pa wōkranewā iweblök.

Pedro tō s'patté Skëköl wé a

¹¹ Skëköl wé e' ùle kiè Salomón ùle, ee wëm buanene e' tso'ia Pedro ena Juan paklö'uk. E' dalewa pè' kos datse tuneule wé ie'pa tso' ee ta ie'pa tkinewā taië isa'uk.

¹² Mik e' sué Pedro tō, eta ie' tō ie'pa a iché: “A Israel aleripa ¿i kueki a' tkirke? ¿Ì kueki a' tso' sa' sa'uk kereë wësua sa' wák tō wëm i' bua'wēne shkōwēne sa' wák diché wa ö sa' serke yësyësë Skëköl a e' kueki?”

¹³ Erë Skëköl dör Abraham, Isaac, Jacob ena se' yépa malepa bak ká iaiaë, e'pa Këköl, e' tō ie' kanè méso kiè Jesús, e' kikéka iyi ulitane tsata, e' dör yi me'ttsa ttèwā a' tō e'. Ie' watè'ttsa a' tō Pilato wörki erë e' tō ibikeitsbak iökshka.

¹⁴ Jesús dör batse'r ena yësyësë warma a' tō iki' tō e' yöttsa. Erë e' skéie a' tō pè' sulué e' yöktsa ka'.

¹⁵ Es sene mukwak e' kōtwā a' tō, erë ishkeo'kane Skëköl tō. E' kos su' sa' tō sa' wōbla wa.

¹⁶ Wëm i' kraulewā e' suule a' wā buaë. Ie' diché iënene sa' erblöke Jesús mik e' wa. Jesús mik erblè, e' tō wëm i' bua'wēne buaë a' wörki.

17 “A yamipa, ye' wā ijcher tō mik a' ena a' wōkirpa tō Jesús kötwa, etā a' kē wā ijcher moki tō ì wamblök a' tso'.

18 Erē ì yē'atbak Skëköl tō ittekölpa ulitane kkō wa tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawōtā ttèwā es, e' wawé Skëköl tō es.

19 E' kueki ì sulu watöttsa. A' er mane'ú Skëköl a as a' nuì olo'yōitō a' kī.

20 Etā es ie' tō a' er pablaraē tā Jesús pairi'bituitō idi' wa s'blúie e' patkeraneitō se' a.

21 Erē i' tā ie' kawōtā senuk ká jaì a dō mik Skëköl tō ì kōs yuēne buaē wēs kenet es etā. Es Skëköl tō iyē'bak ká iaiaē ittekölpa batse'r e'pa wa.

22 Moisés tō Jesús yē' se' yēpa bak ká iaiaē, e'pa a i' es: ‘A' shuā Skëköl tō itteköl kerakā eköl wēs ye' es. E' ttō kōs dalōiō a' tō.

23 Wépa kē wā ie' ttō dalōiēne, esepa ulitane skerrattsā se' wakpa yōki bánet, ie'pa erdawa seraā.* Es Moisés tō iyē'at.

24 “Es ñies Samuel ena Skëköl ttekölpa malepa dē'bitu ie' itōki, e'pa kōs tō ì tkōke kawō ikkē tā, e' yē'atbak.

25 ì uk Skëköl kablē' ká iaiaē ittekölpa wa, e' wā dōraē se' ulā a. Ñies ttē me'atbakitō se' yēpa bak ká iaiaē e'pa a, e' wā dōraē se' ulā a. Ie' tō iyē'atbak Abraham a i' es: ‘Be' aleripa batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a.’

26 E' kueki mik ie' tō ilā Jesús shkē'wékane, etā ipatkéitō se' a kewe se' a er

buaē choie as se' ser sulu ese olo'yōsō eköl eköl.”

4

Pedro ena Juan e' tsatké judiowak wōkirpa wōrki

1 Etā Pedro ena Juan tso'ia s'pattök, e' shuā sacerdotepa bïteshka Skëköl wé shkëkipa wōkir tā ena saduceowakpa tā.

2 Pedro ena Juan tso' s'wōbla'uk tō Jesús kötewā e' shkënekane. E' wa iwā kkachéitō tō s'duowā e'pa shkërdakane. E' tō sacerdotepa ena ie'pa malepa uluwéka taiē.

3 Ie'pa tō Pedro ena Juan klō'wéwa. Ká detke tsáli, e' kueki iméarakitō s'wōto wé a dō bñle es.

4 Erē wépa tso' Pedro ttō ttsök, e'pa shuā taiē ie'pa tō Jesús tté buaē klō'wé. Es Jesús mik erblökwapka wépa ē esepa dekā mil skeyök e' ulatök (5000).

5 Bule es tā judiowak wōkirpa ena ikuēblupa ena s'wōbla'uk tté dalōiēno wa wakpa e' dapa'wéka Jerusalén.

6 Ñies sacerdote kibi kiē Anás e' tso'. Ñies Caifás, Juan, Alejandro ena imalepa dör sacerdote kibi e' ditséwō e'pa kōs tso'.

7 Ie'pa tō Pedro ena Juan tsuk patké tā iduésarak ie'pa wōrki tā iwā chakéarakitō:

—¿Yi diché wa, yi ttō wa wēm klō kraulewā e' bua'wéne a' tō?

* 3:23 Deuteronomio 18.15,18-19

8 Etā Pedro a Wiköl Batse'r iënewā tajë tā iütéitö:

—A s'wökirpa, a s'kuëblupa.

9 Sa' tō s'kirirke e' kime' er bua' wa, e' chaké a' tō sa' a. A' ki ikiane jchenuk tō wës ibuanene.

10 I'ñe tā sa' tō ichè a' wörki, ñies Israel aleripa ulitane e'pa wörki tō wëm i' buanene sulitane wörki Jesucristo Nazaret wak e' ttō wa. E' wäk kötwa a' tō krus mik erë Skököl tō ishkeo'kane.

11 Skököl yëkkuö ki itso' kitule: “Ák watë'ttsa u yuökwakpa tō, e' yönene ák bua'buaië.”* Ák e' dör Jesucristo chë.

12 Ie' dör S'tsatkökwa. Skököl kë wā yi skà patkëule ká i' ki s'tsatkoie. E' kuëki Jesucristo eköl è wa s'tsatkërmi.

13 Mik iwökirpa tō isué tō Pedro ena Juan dör skle siarla, kë wöblaule yëkkuö wa erë ittöke buaë kë suane, etā ie'pa tkinewā. Ie'pa éna ianewā tō ie'pa bak shkök Jesús tā ittökatapaie.

14 Wëm buanene e' dur Pedro ena Juan tā, e' kuëki ie'pa kë a iyënuke tō e' dör kache.

15 Etā ipatkémirakitö u'rki tā ie'pa atë ileritsök.

16 Ie'pa iché ñi a:

—¿Wës sö wëpa i' wëmi? Kos Jerusalén wakpa wā ijcher tō i kë or yi a ese wé ie'pa tō etk. E' kë yënuke se' a tō e' dör kache.

17 Erë ipauñusö as i'tami Jesús tté i' kë paköia ie'pa tō yi a, es kë itté bunukka ká wa'ñe.

18 Etā ikiérakitö tā iché iarak:

—Kë a' kawö ta'ia Jesús tté pakök yi a. Ñies a' kë kawö ta'ia yi wöbla'uk tté e' wa.

19 Erë Pedro ena Juan tō iütérak:

—A' wákpa tō ibikeitsö tō Skököl wöā yi ttö dalöie dör buaë sa' a, a' ttö ö ie' ttö.

20 Erë i' su' sa' tō ena i' ttsé' sa' tō, e' pakeraë sa' tō kekraë sulitane a.

21 Etā iwökirpa tō ie'pa ki pauñé darërë tā iémirakitö. Wëm kraulewā buanene e' kuëki pë' kos tso' Skököl kikökka. E' kuëki iwökirpa kë ulā dë'wā Pedro ena Juan we'ikök.

22 Wëm buanene Skököl diché wa e' ki duas tso' dabom tkëyök (40) kīta.

Jesús mik erblökwakpa tō ikié Skököl a

23 Etā Pedro ena Juan émirakitö tā imíyal wé imalepa tso' ee. I' kos yé' sacerdotepa wökirpa ena judiowak kuëblupa e'pa tō e' pakérakitö imalepa a seraa.

24 Mik e' ttsé ie'pa tō, etā ie'pa ulitane kköché ñita Skököl a i' es: “A Skököl, ká jaí ena ká i' ena dayë ena i' kos tso' iki, e' yö' be' tō.

25 Ká iaiaë be' tō sa' kékëpa David dör be' kanè méso, e' ka' ttök Wiköl Batse'r wa. Ie' tō iyë' i' es:

‘¿Iök ká malepa wakpa uluneka tajë troka tajë Skököl ki?

* 4:11 Salmo 118.22

¿Iöök ie'pa ileritseke ñippök ie' ta? Kê e' wamblë nuk ie'pa a.

26 Ká wökirpa ena blu'pa e'pa ulitane ñippakka ie' ta.

Ie'pa ileritseke ñippök ie' ta ena wé pairi'bituitö idi' wa s'blúie e' ta.†

Es David tö iyë'.

27 "Ttè e' dör mokïë. Iwà sué sa' tö tö s'wökirpa kiè Herodes ena Poncio Pilato, e'pa ñi dapa'wéká ká i' a Israel aleripa ta ena pë' kê dör Israel aleripa esepa ta ñita Jesús we'ikök. Ie' dör be' kanè méso batse'r pairi'bitu be' tö idi' wa s'blúie e'.

28 Es i kôs wé ie'pa tö ie' ta e' wé ie'pa tö wës be' tö isuletë'atbak es.

29 A Skëköl, e' kuëki ie'pa tso' sa' pauñuk darërëë, e' ttsö. Sa' dör be' kanè mésopa e'pa a diché kí mú Jesús tté pakoie kê suane.

30 Be' diché kkachö. S'kirirke bua'üne, i kê or yi a ese ú iwà kkachöie, ñies íyi ese ú taië Jesús dör be' kanè méso batse'r e' ttö wa."

31 Mik ie'pa tö ikié one, eta wé ie'pa tso' e' ké wötí'ne. Eta ie'pa ulitane a Wiköl Batse'r iënewa ta ie'pa tö Skëköl tté paké kê suane.

Jesús mik erblökwakpa ñi kímé

32 Jesús mik erblökwakpa dör taië. Ie'pa kabikeitsöke ñikkëë, ulitane er ttsë'r ñittsëë. Kê yi tö icheku' tö ie'pa íyi e' dör ie'pa ë icha, e' skéie e' dör ie'pa icha ñikkëë.

33 Jesús ttekölpa tsá e'pa tö Jesús shkenekane, e' tté kí pakeke diché taië wa. Skëköl tö ie'pa kôs kímeke taië.

34-35 Yi wa ká tso' ö ilè skà tso'rak iwa, ese watuekerakitö ta iské mekerakitö Jesús ttekölpa tsá e'pa a blatè wépa dör siarë esepa a wës e'pa kiane kímè eköl eköl es. E' kuëki kê yi weirku' siarë ie'pa shua.

36 Ie'pa shua wëm tso' eköl dör Leví aleri datse ká kiè Chipre, e' kiè José. Jesús ttekölpa tsá tö ikié méka Bernabé (e' kiane yëno s'pablökwak).

37 Wëm e' wa ká tso'. E' watuëitö ta iské méitö Jesús ttekölpa tsá a as ie'pa tö s'siarëpa kímù iwa.

5

I sulu wamblé Ananías ena Safira e'pa tö e' paké

1 Erë wëm bak eköl kiè Ananías, e' tayë kiè Safira. E'pa tö ká watuëttsa.

2 Eta wëm e' tö iká ské tsá yëttsa iwákpa a ta iëyök méitö Jesús ttekölpa tsá a wës ká ské seraá es. E' jcher ilaköl wa seraá.

3 Eta Pedro tö iché ie' a:

—A Ananías, ¿iök be' e' mettsa Satanás a kitö'wè ta be' kéitö kachök Wiköl Batse'r a? Ká watuëbö e' ské kak tséatbö.

4 Kam be' tö iwataüttsa eta be' icha idir. Ta be' tö iwatuëttsa, eta iské dör be' icha. ¿Iök be' ibikeitsé wamblé es? Be' kê kayëne s'ditsö a. Be' kaché Skëköl a.

† 4:26 Salmo 2.1-2

⁵ Mik e' ttsé Ananías tō eta ianewa duowaie. Eta ie'pa kos wā ijchēnewa, e'pa suane taiē.

⁶ Eta duladulapa welepa debitu tā inu patrēwarakitō tsēmi blēwa.

⁷ Hora tka mañat e' ulatōk, eta Ananías tayē dewa Pedro ska'. Wēs iwēm de e' kē jcher ie' wā.

⁸ Tā Pedro tō ie' a ichaké:

—Ichō ña. ¿Mokī a' tō kā watuē kos a' tō iché ekkē?

Safira tō iūtē:

—Tō, ekkē je'.

⁹ Pedro tō iché ia: ¿lōk a' tō kawō mé ñi a Skēkōl Wikōl wōtsiriuk? Wēpa wā be' wēm nu mí blēwa, sē e' wakpa doyalne tā írō ie'pa wā be' nu michoē blēwa ñies.

¹⁰ E' bet tā Safira anewa tā iduowa Pedro klō ska'. Mik duladulapa dewa tā Safira nu tēr tā ie'pa wā inu mítser blēwa iwēm o'mik.

¹¹ Eta Skēkēpa Jesús icha erule ulitane ena sulitane wā ijchēnewa, e'pa suanerak taiē.

Ī kē or yi a ese wé taiē Jesús ttekōlpa tsá tō

¹² Jesús ttekōlpa tsá e'pa tō ĩ kē or yi a, ese weke taiē pē' shuā iwā kkachōie. Jesús mik erblōkwakpa ulitane e' dapa'uke Salomón ùle a.

¹³ Pē' eltēpa tō ie'pa dalōieta' erē kē diché dē'ka e' tiukwa ie'pa shuā.

¹⁴ Erē wēpa erblé Jesús mik, wēpa ena alakōlpa, esepa kí iērkerak taiē kekraē.

¹⁵ Pē' tō s'kirirke tsémirak katā shuélur ñalā kkōmik as

Pedro tkō tā ilo mú ar esepa wele ki as ibuarne.

¹⁶ Ñies ká tso' kos Jerusalén pamik, e' wakpa de taiē s'kirirke wēttsē. Ñies wimblupa sulusi s'tteke esepa wēttsē. Eta e'pa ulitane buanene sēraa.

Jesús ttekōlpa tsá wötēnewa s'wōto wé a

¹⁷ Eta sacerdote kibi ena iklépa kiē saduceowakpa, e'pa ukyēneka taiē Jesús ttekōlpa tsá e'pa ki.

¹⁸ E' kuēki iklō'wēwarakitō wötēwa s'wōto wé a.

¹⁹ Erē nañewe tā Skēkōl biyōchōkwak ekōl tō s'wōto wékkō ppée tā iyéttsarak tā iché ia:

²⁰ “A' yúne Skēkōl wé a. Eē a' e' duōka sene pa'alī Jesús tā, e' ttē pakōk sulitane a.”

²¹ Bule es bla'mi tā idewarak Skēkōl wé a tā iē' kēkarak s'wōbla'uk wēs ie'pa a iyēne es.

Eta sacerdote kibi ena iklépa tō Israel aleripa wōkirpa ulitane kiéttsa e' dapa'ukka ie'pa tā. Eta Jesús ttekōlpa tsá e'pa tsuk patkērakitō.

²² Erē mik ishkekīpa demirak s'wōto wé a, eta kē iwa ikunerak. Tā idebiturak ibiyō mukne

²³ tā ichērakitō:

—Sa' tō s'wōto wékkō kuē wötēule buaē. Ñies shkēkīpa tso'rak iwékkō kkō'nuk. Erē mik sa' tō iwékkō ppée, eta kē sa' wā yi kune eē.

²⁴ Mik Skēkōl wé shkēkīpa wōkir ena sacerdote wōkir kibīpa, e'pa tō ttē e' ttsé

eta ie'pa éna ká chowa ta ini chakerak: “¿Wes iwà döttsami?”

²⁵ E' ukuöki ta bet eköl de ibiyö muk ta iché iarak:

—Wëpa wötë'wa a' t' s'wöto wé a, e'pa tso'ne Skëköl wé a s'wöbla'uk.

²⁶ Eta shkëkipa wökir mia iyulök ishkëkipa ta. Iklö'wëwarak erë ie'pa suane dö' pë' t' s'tè ak wa, e' kueki ie'pa kë wa iweineia.

²⁷ Mik ideminerak eta itsémirakitö judiowak wökirpa wörki. Eta sacerdote kibi t' iché ie'pa a:

²⁸ —Sa' t' a' a iyë' etkëme t' wëm e' tté kë pakar yës. Eta ¿i wamblé a' t' t' A' t' Jerusalén wakpa ulitane wöbla'weke tté e' wa. Nies a' tso' ichök t' wëm e' kötëwa, e' nuí tkënewa sa' mik.

²⁹ Erë Pedro ena Jesús ttekölpa tsá malepa t' iütérak:

—Sa' kawöta Skëköl ttö dalöiök s'ditsö ttö tsata.

³⁰ A' t' Jesús ttökwa ka' wötëulewa krus mik. Erë se' wakpa bak iaiaë e' Këköl e' wák t' Jesús shkeo'kane.

³¹ Skëköl t' ibatsékami e' ska' tkéser iulà bua'kka s'wökirie ena s'tsatkëkwakie as Israel aleripa er mane'ù ta ie'pa ki ie'pa nuí olo'yarmi.

³² Iyi ikkë kos su' sa' t' e' pakök sa' tso' a' a. Nies Wiköl Batse'r mène wëpa t' Skëköl ttö dalöieke esepa a, e' tso' a' a ipakök.

³³ Mik ie'pa t' e' t'sé eta ie'pa ulunëka taië Jesús

ttekölpa tsá e'pa ki. Ie'pa éna ittakulur.

³⁴ Erë ie'pa shua wëm tso' eköl e' dör fariseowak kië Gamaliel. Ie' dör s'wöbla'uk tté dalöiëno wa wakpa ese eköl. Sulitane t' ie' dalöieke taië. Ie' e' duëka ta iché: “Jesús klépa yölur kañika ekuölö.” Eta ie'pa t' iyélur.

³⁵ E' ukuöki ta ichéitö imalepa a:

—A yamipa Israel aleripa. A' isaú bua'ie t' i weke a' t' wëpa wikkëpa ta.

³⁶ A' éna ianú t' barbane wëm kië Teudas e' e' ka'ka ichök t' e' dör wëm taië ese. Wëpa döka cien tkëyök (400) e'pa e' yué ie' klépaie. Ie' du'wa kötulewa ta iklépa pone'mi wí a dià a. Es ilone'.

³⁷ E' ukuöki ta mik s'wökirpa s'kië shtök patkë', e' kéwö ska' ta wëm skà eköl kië Judas Galilea wak e' e' ka'ka. Pë' wëlepa e' yué ie' klépaie. Erë nies ie' kötëwa ta iklépa pone'mi sera a wí a dià a ta ee ilone'.

³⁸ E' kueki ye' t' iché a' a t' wëpa wí muat bërë. Kë i sulu wamblar ie'pa ta. I aleritseke ie'pa t' ena i weke ie'pa t' e' dör tté ësë, e' ta bet ta kë ita'ia.

³⁹ Erë Skëköl tté idir, e' ta kë a' e' alöpakä iki. A' isaú buaë dö' a' tso' ñippök Skëköl ta.

Ie'pa t' Gamaliel ttö iütë.

⁴⁰ Ie'pa t' Jesús ttekölpa tsá e'pa tsuk patkëne ta ippök patkëraakitö ta iché iarak: “Kë a' a kawö ta'ia Jesús tté pakök.” E' ukuöki ta iémirakitö.

⁴¹ Es Jesús ttekölpa tsá e'pa e' yélur judiowak wökirpa wé

a. Skëköl tō ie'pa mé weinuk Jesús tté kuëkî, e' tō ie'pa ttsë'wé buaë.

⁴² Es këkraë kâ bit ekkë Skëköl wé a ñies u a u a ie'pa tō s'wöbla'weke s'patteke Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blüie e' tté buaë wa.

6

Wëpa kul shushtéraitō Jesús ttekölpa tsá kimoie

¹ E' këwō ska' tã Jesús ttökatapa kî daparke tajë e'pa dör judiowak. Ie'pa wëlepa ttöke griegoie, esepa tō imalepa ttöke iwakpaie e'pa cheke suluë. Ie'pa tō icheke:

—Mik chkè blatërke këkraë, eta sa' tayëpa schö, esepa kë a imène kos imalepa ttöke judioie esepa a imène ekkë.

² E' kuëkî Jesús ttekölpa tsá dabom eyök kî bül (12), e'pa tō Jesús ttökatapa ulitane kié e' dapa'uk tã ichéitörak:

—A yamipa, kë idör buaë sa' a s'wöbla'weke sa' tō Skëköl ttë wa e' kané mukat iyi watioie e' ë kuëkî.

³ E' kuëkî a' shuã wëpa yulö kul as kané e' ù ie'pa tō. Wëpa suule sulitane wã tō ie'pa a Wiköl Batse'r tso' tajë ena ikäbikeitsö buaë, esepa shushtö tã sa' tō ie'pa mekeka kané ñe' uk.

⁴ Eta sa' e' ché këkraë ttök Skëköl tã ena s'wöbla'uk ie' ttë wa.

⁵ E' wër buaë ie'pa ulitane wa. Ie'pa tō Esteban shushté. E' erblé buaë Skëköl mik ñies ie' a Wiköl Batse'r tso' tajë. Ñies Felipe, Prócoro, Nicanor,

Timón, Pármenas ena Nicolás e'pa shushté ie'pa tō. Nicolás dör Antioquía wak, e' e' yö'bak judiowakie.

⁶ Eta itsémirakitō wé Jesús ttekölpa tsá e'pa tso' ee. Eta ie'pa ulà méka wëpa ñekkëpa kî tã ie'pa tō ikié S'yë a tō ikimú.

⁷ Es Skëköl ttë kî pakanemi tajë. Ñies Jesús ttökatapa kî daparke tajë Jerusalén. Ñies judiowak sacerdotepa tajë tō ttë mik se' erblöke e' wà klö'wé.

Esteban klönewa

⁸ Eta Skëköl er buaë ché Esteban a tajë tã diché méitō ia tajë. E' wa ì kë or yi a ese wekeitō tajë pë' shuã iwà kkachioie tō Jesús tté dör moki.

⁹ Erë wëpa wëlepa tō Esteban chémi suluë. Ie'pa wëlepa dör judiowak ñi dapa'wo wé kié Kané Mésopa Auleshka Esepa Wé e' wakpa. (Ie'pa bak klöulewa kanëblök erë iyërulunëbak.) Ñies judiowak wëlepa tso' datse Cirene, Alejandria, Cilicia ena Asia, e'pa kos wöñarke Esteban kî.

¹⁰ Erë Wiköl Batse'r tō Esteban a ttë mé buaë, e' kuëkî ie'pa kë a e' alirka ie' kî.

¹¹ E' kuëkî ie'pa tō wëpa wëlepa patué kachök: “Sa' ittse tō Esteban tso' Moisés ena Skëköl chök suluë.”

¹² E' wa ie'pa tō pë' uluwéka tajë Esteban kî. Ñies judiowak kuëblupa ena s'wöbla'uk ttë dalöiëno wa wakpa uluwékarakitō Esteban kî. E' kuëkî

ie'pa de Esteban ska' ta iklö'wéwarakitö tsémirakitö judiowak wökirpa ska'.

13 Ñies wëpa yulérakitö kaçhoie, e'pa tö iché:

—Kekraë wëm wí tö Skëköl wé dör batse'r i' ena Moisés ttè dalöiëno e' cheke suluë.

14 Ñies sa' tö ie' ttsé ichök tö Jesús Nazaret wak e' tö Skëköl wé tskerawa ena sene me'at Moisés tö se' a e' mane'wekettsaitö.

15 Eta judiowak wökirpa kos tukur ee, e'pa tö isuë tö Esteban wö wër dalölöë wës Skëköl biyöçhökwa wö wër es.

7

Esteban e' tsatké

1 Sacerdote kibi, e' tö Esteban a ichaké:

—Ï kî be' kkatërke ç'e' dör moki?

2 Ie' iituté: “A yamipa, a yëpa, ye' ttö ttsö. Mik se' këkëpa Abraham bak iaiäë Mesopotamia, kam imi' senuk Harán, eta ee se' Këköl olo ta' taië, e' e' kkayë' ie' a.

3 Eta ichéitö ia: ‘Be' ká ena be' yamipa, e' múat ta be' yúshka senuk, ká kkachekeyö be' a ee.’

4 Es Abraham e' yë'ttsa Caldea atë Mesopotamia ee, ta imía senuk Harán. Iyë blënewa e' ukuöki ta Skëköl tö ie' patkë' senuk íe, wé se' serke i'ñe ta ee.

5 Kuaë Skëköl kë wa ká i' mène ie' a yës, elkela wë'ia ë kë ie' a imène. Erë e' kéwö ska' ta ie' kë ala'r ta', erë Skëköl kablë' ie' a ttè i' wa: ‘Ká

i' meraëyö be' aleripa a be' blënewa e' ukuöki ta.’

6 Ñies Skëköl tö iché ie' a: ‘Be' aleripa serdaë ká kua'kî kî wës ká kua'kî wakpa es. Eë ie'pa klördawa kané mésoie kë patuëta' ese. Iweirdarak siarë döká duas cien tkëyök (400).’

7 Erë Skëköl tö iché ia: ‘Ká wé wakpa tö ie'pa we'ikera, esepa ské we'ikerayö siarë. E' ukuöki ta ie'pa e' yörattsa ká e' a as ye' dalöiörakitö ká i' kî.’

8 Eta Skëköl tö iché ia: ‘A ala'r wëpa kurke kos esepa tottola kkuölitla töö tsir. E' ú këkraë iwà kkachoie tö ye' tö ttè me' be' a.’ E' kueki mik ie' alà kië Isaac kî ká de päköl, eta itöttola kkuölitla téeitö tsir. Es ñies Isaac tö iwé ilà Jacob* ta. E' sù Jacob tö iwé ila'rla dabom eyök kî böl (12), e'pa ta. Ie'pa dör se' dör Israel aleripa ditséwöpa dabom eyök kî böl e' yëpa tsá.

9 “Erë se' yëpa tsá, e'pa ukyëne iël tsirla kië José e' ta. E' kueki ie'pa tö iwato'ttsa ta yi tö ituë e' wa imítser Egipto. Erë Skëköl tso' ie' ta.

10 Ie' tö itsatké këkraë kos iweirke e' shua. Ñies kabikeitsè buaë méitö ia. Ñies ie' tö Faraón ké isauk er bua' wa (Egipto wakpa tö iblúpa kos kië Faraón). E' kueki Faraón tö ie' tkéka Egipto íyi kos e' wökirie ñies ie' wák u wökirie.

11 “E' ukuöki ta ketba aneka Egipto ena Canaán, e' kos a. E' wakpa weine siarë. Se'

* **7:8 Jacob:** E' kië ñies Israel.

yěpa tsá kě wā ì kune ñanoie katanoie.

12 Erë mik Jacob wā ijchēnewā tō iyiwō tso' Egipto, etā ie' tō ila'r dör se' yěpa tsá, e'pa patkēmi iyiwō taṭuk ee, e' dör ie'pa tsá dē'rō.

13 Mik ie'pa skā dē'rō etā José tō ie'pa a iché: 'ye' dör a' èl! Es Faraón wā ijchēnewā tō yi ditséwō José dör.

14 E' ukuōki tā ie' tō iyē Jacob ena iyamipa kos tsuk patké as idōbitu Egipto. E'pa dōka dabom kuryōk kī skel (75).

15 Es Jacob minea senuk Egipto. Eē iblēnewā. Eē ie' ala'r dör se' yěpa tsá, e'pa blērulune ñies.

16 Ie'pa nu minene Siquem wōtéwā iwakpa pō a. Ká e' wato' Hamor ala'r tō Abraham a pōie.

17 "Erë Skéköl kablē' Abraham a ttē i' wa: 'Be' aleripa yerattsane ye' tō Egipto.' Mik e' kēwō dōkewatke, etā se' yěpa kī alōne taiē.

18 E' kēwō ska' tā Egipto blú ské tkēnekā, e' kě wā José pakē jcher.

19 Blu' e' tō se' yěpa kitō'wé we'iké siarē. Ie' tō ie'pa kē kēsik wa ila'rla wēpa kune erpa esepa kos watōktsa as iduölur.

20 E' kēwō ska' tā Moisés kune', e' dör buaala shute. Iyē ena imì tō ikkō'né u a dōka sí mañat.

21 E' ukuōki tā ie'pa kawōta iwatōktsa as iduōwā erē Egipto blú alā busi tō ikuéwā tsémi u a tala'wē wēs iwák alā es.

22 Es Moisés yōne taiē íyi jcher Egipto wakpa wā, kos e' wa. Ittō ē kī ittšēnewā, ñies ì wekeitō e' ē kī iwēnewā tō ie' dör wēm taiē ese.

23 "Mik ie' kī duas de dabom tkēyök, (40) etā ibikeitséitō: 'Ye' míā ye' yamipa dör Israel aleripa e' weblök.'

24 Etā ie' isuē tō egiptowak eköl tso' Israel aleri eköl we'ikök. E' kuēki ie' mishka itsatkök tā egiptowak ttéwaitō iskéie.

25 Ie' ibikeitsé tō iyamipa Israel aleripa éna iarimi tō Skéköl tō ie' patké ie'pa tsatkök. Erë kě iwā ane ie'pa éna.

26 Bule es tā ie' tō Israel aleripa kué böi ñippök. Ie' kī ikiane tō ie'pa mú er buarne ñi kī, e' kuēki ichéitō iarak: 'A' dör ñi yamipa. ¿lök a' ñi we'ikō?'

27 Etā eköl tō iyami we'ikeke, e' tō Moisés patkéumi tā ichéitō ia: '¿Yi tō be' tkéka sa' wōkirie sa' shulökwakie?'

28 ¿Be' éna ye' ttakwa wēs chki be' tō egiptowak kōtwā es?'

29 E' ttséwā Moisés tō tā itkashkar ká bánet kiē Madián ee. Eē isené wēs ká kuā'kī wak es. Eē ila'rla kéka böi.

30 "Eē ie' sené dō duas dabom tkēyök (40). Ká et tā Skéköl biyöchökwak eköl e' kkaché ie' a Sináí kébata a tsinet ká sir poē wé kě yi serku' ese ska'. Ie' e' kkaché ia kal tsir wōñarke bö'ie e' shuā.

31 Moisés wōkranewā iweblök. Erë mik ie' e' skéwā

isaṁk bua'iewa t̄a Skëköl ttö t̄tsëitö, e' t̄ö iché ia:

32 'Ye' dör be' yëpa bak iaiaë kiè Abraham, Isaac ena Jacob e'pa Këköl.' Et̄a Moisés painéka t̄aië suane kuëki. Ie' kē diché dē'kaia isaṁk.

33 Et̄a Skëköl t̄ö iché ia: 'Wé be' dur, e' ké dör batse'r, e' kuëki be' klökkuö yött̄sa.

34 Moki ye' isué t̄ö wépa dör ye' icha tso' Egipto e'pa weirke. Ie'pa kköchöke e' t̄tséyö. E' kuëki ye' dē'ttsa ie'pa tsatkök. E' kuëki itt̄sö: Ye' t̄ö be' patkerami Egipto.'

35 "Israel aleripa t̄ö iyë' Moisés a: '¿Yi t̄ö be' tkéka sa' wökirie sa' shulökwakie?' Erë ie'pa t̄ö ie' watē'ttsa, erë Skëköl t̄ö patkē' ie'pa wökirie ena ie'pa tsatkökwakie. E' bak mik Skëköl biyöchökwak e' kkeyē'wa ie' a kal tsitsirla shua eta.

36 Es Moisés t̄ö se' yëpa yē'ttsa Egipto a. Egipto ena dayë kiè Dayë Mat eë ie' t̄ö ì kē or yi a ese wé t̄aië. N̄ies e' wéitö duas dabom tkëyök ekkē ká sir poë wé kē yi serku' eë.

37 Ie' wák t̄ö iché ie'pa a: 'Skëköl t̄ö itteköl keraka eköl a' shua wës ye' es.'

38 Mik Israel aleripa tso' rak echkaie ká sir poë wé kē yi serku' eë, et̄a Moisés tso' ie'pa shua. N̄ies Skëköl biyöchökwak tté ie' t̄a Sinaí kébata a. Skëköl tté t̄ö sene meke siā e' yëne ie' a eë, e' pakéne ie' t̄ö se' a.

39 "Erë se' yëpa kē wa ie' tté dalöiëne'. Ie'pa t̄ö ie'

tté watē'ttsa. Ie'pa shkakne Egipto.

40 E' kuëki ie'pa t̄ö iché Aarón a: 'Moisés t̄ö se' yē'ttsa Egipto a. Kē sa' wa ijcher ì tka ie' t̄a. E' kuëki iyi diököl yuö se' a böt mañat dalöië skëköl ië as e' mi' se' wëttsuk.'

41 Es ie'pa t̄ö baka pupula diököl yué dalöië. T̄a iyiwak jchérakitö mè baka diököl a idalöioie. Ie'pa t̄ö e' kēwö tkö'wé t̄aië, baka diököl yuérakitö iwákpa ulà wa, e' dalöioie.

42 E' kuëki Skëköl e' skéttsa ie'pa yöki. Ie' t̄ö ie'pa méat as bēkwö dalöiorakitö ie' skéie. Es Skëköl ttekölpa t̄ö ikit iyëkkuö ki. Ie'pa t̄ö iché:

'A Israel aleripa,
mik a' sene' ká sir poë wé
kē yi serku' eë duas
dabom tkëyök (40)
ekke,

et̄a a' t̄ö iyiwak jché' erë e' kē dör ye' dalöioie.

43 Wé dalöieke pē' t̄ö skëköl ië kiè Moloc, e' diököl wéla dami a' wa.

N̄ies wé dalöieke pē' t̄ö skëköl ië kiè Refán e' diököl bēkwöie, e' dami a' wa.

E' kos diököl yué a' wákpa t̄ö, esepa dami a' wa dalöië.

E' kuëki ye' t̄ö a' patkeraë kamië weinuk siarë Babilonia wi'kie.'†

Es ikiteat.

44 "Es mik se' yëpa bak senuk ká sir poë wé kē yi serku' eë, et̄a ie'pa wa datsi'kuö dami e' shukuekear Skëköl wéie. E' a' ie' bak e'

kkachök ie'pa a. U e' yöne wës ie' tö Moisés ka' iyuök es, wës ie' tö ikkayè' ia es.

45 E' ukuökì tã u e' méat se' yépa bak e'pa tö ileripa a. Mik ie'pa demi Josué tã pè' kuã'kì wakpa ká klö'ukwã, etã u e' mirwarak iwã. Skëköl tö pè' kuã'kì wakpa uyéttsã ie'pa yöki. E' ukuökì ká taië tã David tkënekã blu'ie. E' kèwö ska' tã u yöne iaiaë datsi'kuö wa, e' tso'ia.

46 David wër buaë Skëköl wa tã ie' a David tö kawö kié ie' dalöio wé yuoie Israel aleripa a.

47 Erë David alà kiè Salomón, e' tö Skëköl wé e' yué.

48 Erë Skëköl dör iyi ulitane tsatã e' kè ser u yué s'ditsö tö ese a. Es itteköl eköl tö iyè'at, e' tö ichè:

49-50 'Skëköl tö ichè:

Ká jai e' dör ye' e' tkoie.

ká i' dör ye' klö tkoser.

Ye' wák tö iyi kos yö',

e' kuëki ¿wës a' tö u yuèmi ye' a?

¿Wës a' tö ká mèmi ye' a enoie?†

Es ikiteat.

51 "Erë a' kè tö Skëköl dalöieta'. A' er darèrè. A' kukuöña darèrè. Këkraë Wiköl Batse'r wöklö'wë a' tö. A' dör wës a' yépa bak ká iaiaë es.

52 Ie'pa tö Skëköl ttekölpa kos we'ik. Es ñies ittekölpa bak ichök tö yi dör Yësyësë Chökle e' datse, e'pa kötuler ie'pa tö. I'ñe tã yi dör Yësyësë Chökle ñe' detke, erë iwatuéttsã a' tö ttèwã.

53 A' ulà a Skëköl ttè dalöiëno dè' ibiyöchökwakpa wa. Erë a' kè tö idalöië."

Esteban ttèwã ie'pa tö

54 Mik iwökirpa tö i pake Esteban tö e' ttsé, etã ie'pa ulunekã iki taië. Ie'pa kã wötéwã ulune ë kuëki.

55 Erë Esteban kì Wiköl Batse'r kì de taië tã iwö kéka ká jai a tã Skëköl olo taië e' suéitö. Ñies ie' tö Jesús sué dur Skëköl ulà bua'kka.

56 Ie' tö ichè:

—Isaú! Ye' tso' isauk tö ká jai wékkö àr áie. Ñies Jesús dör S'ditsö Alà e' sauk ye' tso' tö idur Skëköl ulà bua'kka.

57 Erë ie'pa e' kukuöña wötéwã as kè iwattsër. Etã ianekarak taië tã imishkarak sërãã Esteban kì.

58 Tã iyéttsarakitö Jerusalén a mítser u'rki ee, tã ie'pa tö ie' témi ák wa ittowãie. Esteban kkatökwakpa tso' itök, e'pa datsi' me'itörak duladula kiè Saulo e' a blè.

59 Ie'pa tso' Esteban tök ák wa, e' dalewa ie' tö ikié Skëköl a i' es: "A Skëkëpa Jesús, ye' wiköl tsúmi be' ska'."

60 E' ukuökì tã ie' e' tkéwã kuchè kì tã ianekã taië: "A Skëkëpa, i sulu wamblök itso'rak, e' nuí olo'yö ie'pa kì."

Mik e' chéitö tã iduowã.

8

1 Esteban ttèwã ie'pa tö e' tö Saulo ttsé'wë buaë.

Saulo tö Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke

E' diwö shà tã Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén

e'pa we'ikémitke pē' tō. Ie'pa kōs tkayalmi dō Judea ena Samaria. Erē Jesús ttekōlpa tsá e'pa kē mineyal.

2 Wēpa wēlepa tō Skēkōl dalōieke tajē, esepa tō Esteban nu bléwā tā ie' iēitsérakitō tajē.

3 Erē Saulo tō Skēkēpa Jesús icha erule e'pa we'ikémi siarē. Ie' mirwā u a u a ie'pa yōktsā kuulemi patkēmi wōtēwā s'wōto wé a wēpa ena alakōlpa ñies.

Jesús tté pakane Samaria wakpa a

4 Erē wēpa bakyalmi Jerusalén, e'pa tō Jesús tté buaē pakémir ká wa'ñe wé imirwarak ee.

5 Es Felipe miá Samaria. Ee ie' tō wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tté pakémi ká e' wakpa a.

6 Mik ie'pa tō ie' ttōke e' ttsé ñies i kē or yi a ese wēkeitō, e' suérakitō etā ie'pa tō ittō kītseke bua'iewā.

7 Es pē' a wimblupa sulusi tso', esepa bua'wéneitō tajē. Wimblupa sulusi yērulune arkekarak tajē. Es ñies s'kraulewā tajē ena s'bachiulewā tajē, esepa buanene buaē.

8 E' kuēkī ká e' wakpa kōs ttsē'ne buaē.

9 Etā ká e' a wēm tso' ekōl kiē Simón. Ie' kanēblē'mi iaiāē wēs awá es. E' wa ie' tō Samaria wakpa kitē' tajē. Es ie' e' kkeō tō ie' dōr imalepa tsafā.

10 Ká e' wakpa ulitane, siarēpa ñies inukōl blúpa, e'pa tō ie' ttō klō' buaē. Ie'pa tō

iyē': "Skēkōl kiē Diché Tajē, e' e' yué Simónie."

11 Bānet ie' tō ie'pa kitē'bitu ikanē wa. E' kuēkī ie'pa tō ie' ttō iūtē' buaē.

12 Erē mik Felipe tō i blúie Skēkōl tso' e' tté buaē paké ñies Jesucristo tté buaē paké, etā ie'pa tō iklō'wé tā ie' wōskuélor wēpa ena alakōlpa.

13 Ñies Simón wák erblé Jesús mik tā iwōskuée. Ie' michoē Felipe tā kekraē. Es ie' isué tō i kē or yi a ese wēke Felipe tō tajē, e' tō ie' tkiwēwā.

14 Mik Jesús ttekōlpa tsá tso' Jerusalén, e'pa wā ijchenewā tō Samaria wakpa tō Skēkōl tté klō'wé, etā ie'pa tō Pedro ena Juan patkēmi ee.

15 Mik idemirak, etā ikiérakitō S'yē a Samaria wakpa tō iklō'wé, e'pa kī as Wikōl Batse'r dō ie'pa kī.

16 Kam Wikōl Batse'r döbitu ie'pa ulitane kī. Ie'pa wōsuule Skēkēpa Jesús ttō wa, e' ē o' ie'pa tō.

17 E' kuēkī Pedro ena Juan ulā mékā ie'pa kī tā Wikōl Batse'r de ie'pa kī.

18 Simón tō isué tō mik Jesús ttekōlpa tsá ulā mékā ie'pa kī etā Wikōl Batse'r debitu iki. E' kuēkī ie' tō inukōl watké Pedro ena Juan a,

19 tā ie' tō iché iarak:

—A' wā diché tso' se, e' mú ye' a as yi kī ye' ulā mēkā tā ese kī Wikōl Batse'r döbitu wēs a' tō iwēke es.

20 Pedro tō iūtē:

—Be' tō ibikeitsē tō i kakmē Skēkōl tō e' tōrmi inukōl wa,

e' kuək̄i be' inuköl weinú kekraë be' wák ta.

21 Be' er kē dör yēs̄yēs̄e Skäköl wöa, e' kuək̄i diché i' kē menuk be' a.

22 Be' er mane'ú i sulu wamblekebö i', e' yök̄i. Skäköl a ikiö as i bikeitsébö suluë isalema e' nuí olo'yèmiitö be' k̄i.

23 Ye' tö isuë tö be' er dör suluë kēs̄ik ëme. E' wa be' wák k̄os tso' klöulewa.

24 Simón tö iüté:

—Skäköl a ikiö as i k̄os ché a' tö e' kē tkö ye' ta.

25 Eta i o' Skäköl tö ie'pa ta e' ttè paké Pedro ena Juan tö. Nies s'pattéakitö Skäkëpa Jesús tté wa. E' ukuök̄i ta ie'pa míyalne Jerusalén. Ta ñala wa Samaria shuá ká tso' taië, e' wakpa a ie'pa tö Jesús tté buaë pakerami wēs imir-dak es.

Felipe tö Etiopía wák eköl wöbla'wé

26 E' ukuök̄i ta Skäköl biyöchökwak eköl tö iché Felipe a: “Be' yúshka dayë ñak kke Jerusalén ñalé wa dö Gaza.” Ñala e' tkökemi ká sir poë wé kē yi serku' e' kke.

27 Eta Felipe mía ta ñala e' k̄i wëm kuéitö eköl, e' dör Etiopía wak. Ie' dör iká wökirpa e' eköl. Ie' dör alaköl tso' Etiopía blúie, e' inuköl blök wökir. Ie' dare Jerusalén Skäköl dalöiök.

28 Ie' mirwane ikaska' karreta k̄i, e' a itkër yëkkuö kit

Skäköl tteköl kië Isaías tö, e' sauk.

29 Eta Wiköl Batse'r tö iché Felipe a: “Be' yú, be' e' sköwa karreta sē o'mik.”

30 Mik Felipe e' skéwa karreta o'mik, eta ie' tö ittsé tö Etiopía wak tö Skäköl yëkkuö kit Isaías tö, e' aritserami. Felipe tö ie' a ichaké:

—Yëkkuö sē aritseke be' tö çe' wà ane be' éna?

31 Ie' tö iüté:

—Kē yi ku' ye' wöbla'uk ta çwes ye' a iwà armi?

Ie' tö Felipe kié e' tkökka ie' o'mik.

32 Ie' tö iaritserami wé ichéitö:

“Ie' dör wēs obeja urula tsëmi ttëwa es.

Wēs obeja pupula kē arta' mik iköyök tërke eta,

es ñies kē ie' wa i yëne.

33 Ie'pa tö ijaëwé siarë ta ikichatéttsarakitö,

erë i k̄i ikichatënettsa e' kē dör moki.

Ie' ttëwarakitö as kē iseria ká i' k̄i,

e' kuək̄i kē ie' alà atë.”*

34 Etiopía wak tö Felipe a ichaké:

—Be' we'ikèyö, ichö ña, çyi cheke Skäköl tteköl Isaías tö ttè i' wa? Çle' wák e' chöke ö o'ka chekeitö?

35 Eta ttè aritsétkeitö, e' wa Felipe tö ie' a Jesús tté buaë pakémi.

36-37 Es ittöramirak ñala wa ta eë di' kuérakitö. Eta Etiopía wak tö iché Felipe a:

* 8:33 Isaías 53.7-8 † 8:36-37 Yëkkuö kitule ká iaiaë keweie imalepa yök̄i esepa kē wa 8.37 kiteka. Ttè e' tö iché: *Felipe tö ie' a iché: —Be' tö ttè i' klö'wé mokjē e' ta be' wösurni. Eta wëm tö iüté: —Ye' tö iklö'wé tö Jesucristo dör Skäköl Alà e'.*

—Íe di' tso'. ¿Ì kuèkì be' kě tò ye' wòskuè?†

³⁸ Eta Etiopía wak tò iché karreta ñakòkwak a tò karreta wòklò'úwà. Ta ie'pa e' éwa ta imíyal bölè di' a. Ee Felipe tò Etiopía wak wòskué.

³⁹ Mik ie' yélune di' a eta Skèkòl Wikòl tò Felipe batsékami bet ká bánet a, Etiopía wak kě wà isuneia yès, erè imía ttsé'ne buaè kaneè.

⁴⁰ Eta Felipe tò isué tò ie' demi dur ká kiè Azoto ee. Eta ie' mía Jesús tté buaè pakòk ká tso' ñalà kì ese wakpa a dõmi Cesarea.

9

Saulo er mane'wé Jesús a

¹⁻² E' dalewa Saulo tso'ia Skèkèpa ttòkatapa pauñuk ttèwa. E' kuèkì ie' mía sacerdote kibi ska' yèkkuò kiòk shkowàie judiowak ñì dapa'wo wé tso' Damasco ee. Yèkkuò e' kì kawò mène ia s'tso' ttè kiè Jesús dör Ñalà Pa'alì e' dikia esepa yulòk klò'wowa tsèmi Jerusalén, kě tkine tò alakòlpa ò wèpa idir.

³ Erè mik Saulo dökemitke tsinet Damasco e' bet ibitèshka ká jaì a bö'wòie e' olo bune taiè ipamik.

⁴ Ta ie' anere iski. Eta ttò ttséitò tò iché ia: “A Saulo, a Saulo, ¿iòk be' tò ye' we'ikeke?”

⁵ Saulo tò ie' a ichaké: “A Skèkèpa, ¿be' dör yi?” Eta iüténeitò: “Ye' dör Jesús we'ikeke be' tò e'.

⁶ Erè be' e' kòka. Be' yú Damasco. Ee be' a iyèrmi tò ì uk be' ké.”

⁷ Eta Saulo wapiepa tkirulune taiè. Ie'pa tò yile ttò ttsé, erè kě ie'pa wà yi sune.

⁸ E' ukuòkì ta Saulo e' kèka ta iwòbla shuppée, erè kě iwawër. E' kuèkì itsémirakitò ulà ièrule dõ Damasco.

⁹ Ee ie' sené ká mañat kě wòbla wawène, kě wà ì ñane, kě wà ì yane yès.

¹⁰ Jesús ttòkata ekòl kiè Ananías serke Damasco e' a Skèkèpa Jesús e' kkachéwa kabsueie ta iché ia: “¡A Ananías!” Ie' iüté: “A Skèkèpa Jesús, ichò ña.”

¹¹ Skèkèpa tò iché ia: “Be' yú ñalà kiè Yèsyèsè e' kì dõ Judas u a. Ee wèm tso' kiè Saulo datse Tarso, e' yulò. Ie' tso' ttòk S'yè ta.

¹² Ie' tò isué kabsueie tò wèm kiè Ananías dewà ie' ska' iulà méka ikì as iwòbla wawèrne, e' dör be'.”

¹³ Ie' iüté: “A Skèkèpa Jesús, erè ye' a iyèule taiè ie'pa wà tò wèm e' tò be' icha batse'r tso' Jerusalén e'pa we'ikeke siarè.

¹⁴ I'ñe ta e' de íe. Sacerdotepa wòkirpa tò kawò mé ie' a as wépa tò be' a e' tsatkè kiè esepa kòs klò'uluritò.”

¹⁵ Erè Skèkèpa Jesús tò iché ia: “Be' yú. Ye' tò wèm e' shukitbak as ie' tò ye' tté pakò pè' kě dör Israel aleripa esepa a ena iblúpa a ñies Israel aleripa a.

¹⁶ Ye' wák tò ikkacheraè ie' a tò ie' kawòta weinuk ye' tté kuèkì.”

¹⁷ Eta Ananías demi Saulo ska' ta iulà méka ikì ta iché ia:

—A yami Saulo, Skèkèpa Jesús e' kkayè'wa be' a ñalà kì be' dè'bitu e' wa, e' tò ye' patké

as be' wöbla wawërne ñies as Wiköl Batse'r iërwa be' a.

18 E' bet ta i tso' Saulo wöbla mik nima kkuö sü, e' darolone ta iwöbla wawënene. Eta ie' e' kéka ta imía ta ie' e' wöskué.

19 E' ukuöki ta ichkéne ta idiché iënene. Eta ie' e' tséat Jesús ttökatapa welepa tso' Damasco e'pa ta ká elke ulatök.

Saulo tö Jesús tté paké Damasco

20 E' ukuöki ta bet Saulo tö Jesús tté pakémi judiowak a ie'pa ñi dapa'wo wé kos a. Ie'pa a ichekeitö tö Jesús dör Skököl Alà chökle.

21 Wépa kos tö ie' ttö tseé, e'pa wökrarulune ittök ta iñi chakerak:

—¿Ie' wí ké dör wépa tö e' tsatké kié Jesús a tso' Jerusalén esepa we'ik siarë? ¿Ké ie' wëbi wí dé'bitu ie'pa esepa tso' íe e'pa klö'ukwa wömëttsa sacerdotepa wökirpa ulá a?

22 Erë Saulo tö Jesús tté pakéwaie kíta kíta, ké suane. Ie' tö ikkaché judiowak serke Damasco e'pa a tö mokí Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'. Tté e' wa ie'pa siwa'blówélur ie' tö.

Saulo tkashkar judiowak yöki

23 Ká tajë ukuöki ta judiowak tté ñita Saulo ttowa.

24 Erë e' jchenewa ie' wa. Ñië nañeé ie'pa tso' ipanuk ttéwa ká wékkö dökettsa ese ska'.

25 Erë nañewe iklépa tö ie' iéka kkö blublu a ta iíemi ká

tso' kköiëule shkit kakkeé e' mik enaena. Es ie' tkashkar.

Saulo dene Jerusalén

26 Mik ie' demi Jerusalén, eta ie' dapa'wak Jesús ttökatapa ta. Erë ie'pa ké wa iklöone tö mokí ie' erblé Jesús mik. Ie'pa suane iyöki.

27 Erë Bernabé wa ie' mítser kkaché Jesús ttekölpa tsá e'pa a. Bernabé tö ipaké ie'pa a tö Saulo tö Sköképa Jesús sü' ñala kí ta ee itté ie' ta. Ñies ichéitö tö Saulo kapakétke Damasco Jesús ttö wa ké suane.

28 Es Saulo e' tséat Jerusalén dami Jesús ttekölpa tsá e'pa ta. Kékraé ie' tö Sköképa Jesús tté pakeke ké suane.

29 Ñies ie' tö itté pakeke judiowak ttöke griegoie esepa a. Erë ie'pa ñi iütéka tajë ie' ta. E' kueki ie'pa tö ima'wé ttéwa.

30 Mik e' jchenewa iyamipa wa, eta ie'pa wa imítser Cesarea, ee ta ipatkémi dö Tarso.

31 E' ukuöki ta Sköképa Jesús icha erule erule kos tso' Judea ena Galilea ena Samaria e'pa atene bërë, ké yi tö ie'pa we'ikéia. Ie'pa yörike buaé Skököl tté dikia. Ñies ie'pa tö Skököl dalöieke tajë. Wiköl Batse'r tö ie'pa kimeke as iki ierdak tajë kékraé.

Eneas buanene

32 Pedro shköke ká wa'ñe ie'pa kos pakök wé ie'pa tso' ese ska'. Eta ide ñies ká kié Lida s'batse'ra serke ee e'pa pakök.

33 Eta ee wëm eköl kuéitö kié Eneas e' kraulewa me'r ka' kí e' kí duas de paköl (8).

34 Pedro tö iché ia:

—Jesucristo tō be' bua'wéne. Be' e' kōkə tā be' ka' pashuǒ.

E' bet tā ie' e' kēka.

³⁵ E' ukuōki tā pē' tso' Lida ena Sarón, e'pa ulitane tō ie' sué. E' kueki ie'pa er mane'wé Skēkēpa Jesús a.

Dorcas shkenekane

³⁶ E' kēwō ska' tā ká kiè Jope eē alakōl serke ekōl dōr Jesús ttōkata, e' kiè Tabitá (griegoie ikiè e' dōr Dorcas*). Kēkraē ie' bak ì buaē uk ena s'siarēpa kimuk.

³⁷ Ká e' ulatōk tā ie' kirinewā tā iduowā. Inú pasunetke tā iméka úshu kákke ese a.

³⁸ Jope atē Lida o'mik wé Pedro tso' eē. Jesús ttōkatapa serke Jope, e'pa wā ijcher tō ie' tso' Lida, e' kueki ie'pa tō wēpa patké bōl ichök ie' a: "Be' shkō bet Jope."

³⁹ Es ie' mīa ie'pa tā. Mik idemirak, etā ie' tsémi u shuā wé Dorcas nu me'r eē. Alakōlpa schō† kōs iuke tajē. E'pa iēnewā ie' pamik. Etā ie'pa tō paio ena datsi' yō' Dorcas tō mik ibak ttsé'ka etā, e' kkaché Pedro a.

⁴⁰ Etā Pedro tō ie'pa ké e' yökulur tā ie' e' tkēwā kuchē ki tā itté S'yé tā. E' ukuōki tā ie' tō inú sué tā iché:

—A Tabitá, be' e' kōka.

Etā ie' wōbla shuppée. Mik Pedro suéitō etā ie' e' tkésér.

⁴¹ Pedro tō iklö'wēwā iulà a duéka. E' ukuōki tā ie' tō alakōlpa schō ena s'batse'r malepa kié tā Tabitá kkachéitō ie'pa a ttsé'ka.

⁴² E' jchenewā Jope wakpa kōs wā tā ie'pa tajē erblé Skēkēpa Jesús mik.

⁴³ Tā Pedro e' tséat tajē Jope wēm kiè Simón e' ska'. Wēm e' dōr iyiwak kkuōlit kanéukwak.

10

Pedro tō Jesús tté buaē paké Cornelio a

¹ Ká kiè Cesarea eē wēm serke ekōl kiè Cornelio, e' dōr Roma ñippōkwakpa eruleē kiè Italiano e' capitán.

² Ie' kē dōr judiowak erē ie' dōr wēm yēsyesē Skēkōl wōa. Ie' ena iyamipa ekka, e'pa tō Skēkōl dalōieke tajē. Nies ie' tō inukōl kakmeke tajē judiowak kimoie. Kēkraē ie' ttōke Skēkōl tā.

³ Ká et tsáli tā diwō de mañat, etā ie' tō isué buaē kabsueie tō Skēkōl biyōchōkwak ekōl dewā wé ie' tso' eē tā ichéitō ia: "A Cornelio."

⁴ Ie' tkinewā tā Skēkōl biyōchōkwak suéwaitō krereē tā ie' tō iché ia: "A kēkē, ¿ì kiane be' ki?" Etā Skēkōl biyōchōkwak tō ie' iuté: "Be' ttōke Skēkōl tā ena s'siarēpa kimeke, e' wēr buaē ie' wa."

⁵ E' kueki yile patkōmi Jope. Eē wēm tso' kiè Simón, kiè ñies Pedro e' kiök patkō.

⁶ Ie' tso' wēm ekōl kiè ñies Simón dōr iyiwak kkuōlit kanéukwak, e' ska', ie' u me'r dayē kkōmik."

⁷ Mik Skēkōl biyōchōkwak ttē one Cornelio tā e' mīa etā

* **9:36 Dorcas:** S'kiè e' wā kiane chē sulí. blēulewā kam serwane ese.

† **9:39 schō:** E' dōr alakōlpa wēm

Cornelio tö ikanè mésopa kié böl ena ñippökwak kiéitö eköl ñies. Ñippökwak e' tö Skököl dalöieke tajë. Ie' dör Cornelio kimukwak bua'ie.

⁸ Cornelio tö ì kōs tka ie' ta e' paké ie'pa a. E' ukuökj ta ie'pa patkémiiitö dö Jope.

⁹ Bule es diwö de bata a ta Cornelio kanè mésopa dami ñalā wa döketke tsjinet Jope. E' dalewa Pedro tkakā u bata ki ttök Skököl ta.

¹⁰ Pedro dué bli wa erë ulirkeia ie' a, e' dalewa isuéitö kabsueie.

¹¹ Ie' tö isué tö ká jai kköbunane ta datsi' ukuö bërie suë iklöulewa ibata tkël a, e' bitewā dö iski.

¹² Datsi' ukuö e' shuā iyiwak klōka, e' sköke ibatsi' ki ena dù dör ñá judiowak a esepa tkërkj tsakjē.

¹³ Eta ie' tö ttö tssē ta ichéitö ia: “A Pedro, be' e' kōkā. Iyiwak se ttö ta ikatö.”

¹⁴ Erë ie' tö iiuté: “Au. A Skököl, iyiwak dör ñá ese kë kataule ye' wā yēs.”

¹⁵ Ta ttö e' tö ichéne Pedro a: “Ï batse'wétke Skököl tö e' kë kiaria ñá.”

¹⁶ E' tka mañatökicha ta datsi' ukuö mīkane ká jai a.

¹⁷ Pedro tso'ia ibikeitsök tajë ì suéyö kabsueie žima e' wā kiane chë? E' wōshāē ta wēpa patkē Cornelio tö, e'pa tö Simón u kué ta iēter Simón ukkö a.

¹⁸ Ie'pa tö ichaké: “Žje wēm kié Simón kiekerakitö ñies Pedro, e' tso'?”

¹⁹ Pedro tso'ia ì suéitö kabsueie e' bikeitsök, eta Wiköl

Batse'r tö iché ia: “Ittsö. Wēpa mañal tso' be' yulök.

²⁰ Be' e' öwa ta be' yú ie'pa ta. Kē ibikeitsar bötböt. Ye' tö ie'pa patkēbitu be' tsukmi.”

²¹ Eta Pedro e' éwa ta iché ie'pa a:

—Yi yuleke a' tö, e' dör ye'. ŽÏ dör iwà?

²² Ie'pa iiuté:

—Wēm kié Cornelio dör Roma ñippökwakpa capitán eköl, e' tö sa' patkē' be' yulök. Ie' dör wēm yēsýēsē. Skököl dalöiekeitö tajë. Judiowak ulitane ki ie' kiar tajë. Skököl biyöchökwak batse'r e' eköl tö iyē' ie' a: “Pedro kiö as ie' bitu be' u a. Ì kōs cheke ie' tö be' a, e' ttsö.”

²³ Eta Pedro tö ie'pa kiéwa weshke. Eē ie'pa kapére. Bule es ta ie' mīā ie'pa ta. Ñies s'yamipa serke Jope e'pa welepa mīā ie' wapieie.

²⁴ Bökkj es ta idemirak Cesarea. Eē Cornelio tö iyamipa ena pē' sule iwā buaē e'pa ki' e' dapa'ukkā Pedro ttö tssök. E'pa kōs de ie' panuk.

²⁵ Mik ie' de Cornelio u a eta Cornelio dettsā ishke'uk ta ie' e' tkéwā kuchē ki ie' wōshāē idalöioie.

²⁶ Erë ie' tö iké e' duökkā ta iché ia:

—Be' e' duōkā. Ye' dör s'ditsö ñies wēs be' es.

²⁷ Pedro ttöramiā Cornelio ta eta idewarak weshke ta ie' isué tö tajë pē' dapanewā.

²⁸ Ie' tö iché ie'pa a:

—A' wā ijcher tö sa' judiowak kë a kawō ta' pē' kë dör judiowak esepa pakök ena shkök pē' esepa ta. Erë

Skëköl tō ikkaché ye' a tō kë ye' kawō tã iã ichök tō yile dör ñá.

²⁹ E' kuëki mik ye' kine, e' bet tã ye' biteã, kë wã ì chakine. Ye' tō a' a' ichakè çïök a' tō ye' kié?

³⁰ Cornelio tō iüté:

—Tkali ikëkkë tã ye' tkër ttök Skëköl tã ye' u a wës ye' wöblar ká bit ekkë diwö de mañat etã. E' bet tã wëm eköl de dur ye' wörki, e' datsi' dör dalölöë.

³¹ E' tō ye' a' iché: 'A Cornelio, be' ttöke Skëköl tã e' ttsé ie' tō. Be' tō s'siarëpa kimeke e' wër buaë ie' wa.

³² Yile patkómi Jope Simón kiè ñies Pedro, e' kiökbitu. Ie' tso' wëm skà kiè Simón dör iyiwak kkuölit kanéukwak e' u a. E' u me'r dayë kkömik.'

³³ E' bet tã ye' tō be' tsuk patké tã be' debitu er bua' wa. Es sa' ulitane e' dapa'wé ie Skëköl wöã ì chök ie' tō be' ké sa' a' e' ttsök.

Pedro tō Skëköl tté buaë paké Cornelio ska'

³⁴ Etã Pedro ttémi tã ichéitö ie'pa a:

—I'ñe tã ye' éna iane tō mokì sulitane dör ñies éme Skëköl a.

³⁵ E' kuëki ká wa'ñe wépa tō ie' dalöieke tã iserke yësyësë esepa kiar ie' ki.

³⁶ Ie' er buarmine se' ki Jesucristo dör sulitane Këköl e' batamik, e' tté buaë pakane sa' dör Israel aleripa e'pa a. E' jcher a' wã.

³⁷ Ñies ì bak judiowak ké kos a' e' jcher buaë a' wã. Juan tō iyè' tō s'kawõtã e' wöskuök.

E' ukuökì tã Jesús tō s'pattémi Galilea.

³⁸ Ñies a' wã ijcher buaë tō Skëköl tō iWiköl Batse'r patké Jesús Nazaret wak e' ki idiché taië. Ie' shké kekraë pè' ulitane shuã iyi buaë kanéuk. Ñies s'we'ikeke bë tō esepa bua'wéneitö Skëköl tso' ie' tã e' kuëki.

³⁹ Ì wé ie' tō Jerusalén ena judiowak ká malepa a, e' kos sué sa' tō. E' ukuökì tã ittëwarakitö wötëulewã krus mik.

⁴⁰ Erë e' ki ká de mañat tã Skëköl tō ishke'wékane tã ikkachéitö sa' a.

⁴¹ Ie' kë e' kkayëne sulitane a. Sa' ë a' ie' e' kkaché. Skëköl tō sa' shukitbak as sa' tō Jesús saü sa' wák wöbla wa. Ie' shkënekane e' ukuökì tã sa' chké sa' di'yé ie' tã.

⁴² Ie' tō sa' patké ittë buaë pakök sulitane a ñies ichök iarak tō ie' tkéka Skëköl tō s'ttsé'ka ena s'duulewã, e'pa shulökwakie.

⁴³ Ká iaiaë Skëköl ttekölpã ulitane tō Jesús paka'atbak tã iyè'atraitö tō yi erblé ie' mik esepa nuì olordaë ie'pa ki ie' batamik.

Pè' kë dör judiowak esepa ki Wiköl Batse'r de

⁴⁴ Pedro tso'ia' ipakök ie'pa a tã e' shuã Wiköl Batse'r debitu ie'pa kos tso' ie' ttö kittsök, e'pa ki.

⁴⁵⁻⁴⁶ Etã Jesús mik erblökwakpa dör judiowak dë'bitu Pedro tã e'pa tō isué tō wës Wiköl Batse'r debitu pè' kë dör judiowak, esepa ki ñies. Ie'pa tō ittse' tō ittökerak

ttō kua'ki kua'ki wa. Nies Skököl kikökka itso'rak. E' tō ie'pa tkiwēwā.

⁴⁷ Etā Pedro tō iché:

—Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes sa' ki itsá dē'bitu es. E' kueki kē yi a iwöklönuk tō kē ie'pa wöskuar di' a.

⁴⁸ Ie' tō ikérak e' wöskuök Jesucristo ttō wa. E' ukuöki tā ie'pa tō ie' a ikié taië: “Be' e' tsúat sa' tā ká böt mañat.”

11

Pedro tō Cornelio tté paké Jerusalén

¹ Jesús ttekölpa tsá ena s'yamipa malepa tso' Judea, e'pa tō ittsé tō pē' kē dör judiowak, ñies esepa tō Skököl tté klö'wé.

² Mik Pedro dene Jerusalén, etā Jesús mik erblökwakpa dör judiowak, esepa welepa tō ie' ché suluë.

³ Ie'pa tō ie' a ichaké:

—¿Iök be' dare pē' kē dör judiowak esepa pakök ena chkök ie'pa tā?

⁴ Ie' tō ì kos tka e' paké ie'pa a seraa tā iché ia:

⁵ —Ye' bak Jope tā ye' ttöke Skököl tā, e' shua ye' tō ì sué kabsueie. Ì suéyö e' dör datsi' ukuö bérie sué klöulewā ibata tkel a. E' bitewā ká jai a dö wé ye' tso' eë.

⁶ Etā ye' tō isué bua'iewa isuöie tō ì tso' ishua. Ye' tō iyiwak klöka, iyiwak kañiru, iyiwak e' sköke ibatsi' ki ena dù, esepa sué.

⁷ Etā ye' tō ttö ttsé e' tō iché ye' a: ‘A Pedro, be' e' köka. Iyiwak se ttö tā ikatö.’

⁸ Ye' iüté: ‘Au. A Skököl, ye' kē wā iyiwak dör ñá ese kataule yës.’

⁹ Tā ttö datse ká jai a, e' tō ichéne ye' a: ‘Ì batse'wétke Skököl tō ese kē kiariä ñá.’

¹⁰ E' tka mañatökicha tā imíkane sekkā ká jai a.

¹¹ E' wöshaë tā, wēpa mañal patküle datse Cesarea ye' yulök, e'pa debitu wé ye' tkēr e' wé a.

¹² Wiköl Batse'r tō ye' a iché: ‘Kē ibikeitsar bötböt. Be' yú ie'pa tā.’ Nies s'yamipa teröl ì dare ye' tā. Sa' kos dewā Cornelio u a.

¹³ Ie' tō sa' a ipaké tō wes ie' tō Skököl biyöchökwak sué dur eköl ie' u a. E' tō iché ia: ‘Yile patkömi dö Jope eë wēm tso' kié Simón, e' kié ñies Pedro, e' kiöbitu.’

¹⁴ Ie' tō icheraë be' a wes be' ena be' yamipa kos e'pa tsatkërmi.’

¹⁵ Mik ye' tō Jesús tté pakémi ie'pa a, etā Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki wes idē'bitu sa' ki kuaë es.

¹⁶ Etā ì yē' Skökēpa Jesús tō ye' a, e' ane ye' éna. Ie' tō ye' a iyē': ‘Juan tō s'wöskué di' a, erē a' ierdawā Wiköl Batse'r a.’

¹⁷ Iwēnewā tō Skököl tō iWiköl mé ie'pa a wes imenebak se' a kuaë mik se' erblē' Skökēpa Jesucristo mik etā es. E' kueki ¿ye' dör yi Skököl wöklö'woie?

¹⁸ Mik ì ché Pedro tō e' ttsé ie'pa tō, etā isiwā'bléwarak tā Skököl kikékarakitö. Ie'pa tō iché:

—E' wa se' wā ijcher tō pē' kē dör judiowak, esepa a

ñies Skëköl tō imé as ie'pa er mane'ù ie' a senoie michoë.

Skëkëpa Jesús icha eruleë tso' Antioquia e' pakë

¹⁹ Esteban kötwarakitō e' ukuökj ta Jesús mik erblökwakpa we'ikémitke taië pë' tō. E' yökj ie'pa welepa tkayal. Welepa míyal dō Fenicia. Welepa míyal dō Chipre. Iskà mírak dō Antioquia. Ká ekkëpa a ie'pa tō Jesús tté buaë pakeke judiowak ë a.

²⁰ Erë Jesús mik erblökwakpa datse Chipre ena Cirene, ese welepa míyal Antioquia. Eë Skëkëpa Jesús tté buaë pakéraitō pë' kë dör judiowak esepa a.

²¹ Eta Skëkëpa tō ie'pa kímé taië. E' kuekj taië ká e' wakpa erblé Skëkëpa Jesús mik ta ier mane'wérak ie' a.

²² Mik Skëkëpa Jesús icha erule tso' Jerusalén, e'pa tō tté e' ttsé, eta Bernabé patkémirakitō tkörō Antioquia.

²³ Mik ie' demi, eta ie' tō isué wes Skëköl er buaë ché ie'pa a. E' tō ie' ttsé'wé buaë. Ie' tō ie'pa kj patté as ie'pa e' tkōwā darërë kekraë ier kos wa ie'pa erblö Skëkëpa mik e' a.

²⁴ Ie' dör wëm yësyësë. Ie' a taië Wiköl Batse'r tso'. Ie' tō Jesús bikeitseke bua'iewā. Es taië pë' kj de erblök Skëkëpa mik.

²⁵ E' ukuökj ta ie' mia Tarso Saulo yulök.

²⁶ Mik ikuéitō, eta itsémi Antioquia e' ta. Eë ie' tséarak duas ek. Ie'pa e' dapa'uke Skëkëpa Jesús icha erule

e'pa ta. Ká e' wakpa taië wöbla'wekerakitō. Ká e' a Jesús ttökatapa tsá kine Cristo wakpa.

²⁷ E' këwō ska' ta Skëköl ttekölpa welepa tso' Jerusalén míyal Antioquia.

²⁸ E'pa shuā eköl kië Agabo, e' e' duéka ta ichéitō Wiköl Batse'r wa tō bli datse ká wa'ñe kj. E' debitu mik Claudio bak Roma wökir kibi e' këwō ska'.

²⁹ Eta Jesús ttökatapa tso' Antioquia e'pa tō iché ñi a: "Mishka inuköl shtök patké se' yamipa serke Judea, e'pa kimoie kos se' a imer ekkë."

³⁰ Es ie'pa tō iwé. Eta ipatkémirakitō Bernabé ena Saulo ulà a as ie'pa tō imù Skëkëpa Jesús icha wökir kibipa tso' Judea e'pa ulà a.

12

Pedro wötéwarakitō s'wōto wé a

¹ E' këwō ska' ta blu' kië Herodes, e' tō Skëkëpa Jesús icha welepa klö'wéwā we'ikë.

² Ie' tō Santiago dör Juan ël, e' ttökwa patké tabè wa.

³ Mik ie' isué tō e' wër buaë judiowak wa, eta ie' tō Pedro klö'ukwā patké. E' wéitō mik judiowak tō Pan Kë Yöule Iwölöwōka Wa e' këwō tkö'wekerakitō eta.

⁴ Mik Pedro klönewa, eta Herodes tō iwötéwā s'wōto wé a. Eë ñippökwakpa dōka dabom eyök kj teröl (16) e'pa tō ikkö'neke tkël tkël. E'pa mane'weke tkël tkël kukur kukur. Herodes tō ibikeitse tō kawō tkö'wekerakitō, e'

ukuöki ta iyekettsaneyö shulè sulitane wöa.

⁵ E' dalewa Pedro tso' s'wöto wé a. Erë Skëkëpa Jesús icha erule e'pa tso' ikiök Skëköl a darërëe ie' ki këkraë.

Skëköl biyöchökwak tö Pedro yéttsa s'wöto wé a

⁶ Herodes tö Pedro yekettsa shulè, e' nañewe Pedro kapötër ñippökwakpa böl shusha moulewa tabechka kichaie bötö wa. Ñies ñippökwakpa böl tso' s'wöto wé ukkö kkö'nuk.

⁷ E' bet Skëköl biyöchökwak de dur ie' ska' ta bö'wö olo buneka dalölöe s'wöto wé a. Eta ikéwaitö ichane a as iti'rka ta iché ia: "¡Be' e' kōka bet!" E' bet ta imoulewa tabechka kichaie wa e' wöyërulune.

⁸ Eta Skëköl biyöchökwak tö iché ia: "Be' datsi' iōka, be' klökkuō iōka." Ta ie' tö iwé es. Skëköl biyöchökwak iki ché ia: "Be' paio kikkuō iōka ta be' shkō ye' itōki."

⁹ Eta Pedro mía itōki, erë ie' kë éna iane tö ì weke Skëköl biyöchökwak tö e' dör mokī. Ie' tö ibikeitsè tö ie' tso' kabsauk.

¹⁰ Eta ie'pa tkami wé ñippökwakpa iëter ukkö kkö'nuk eë. E' ukuöki ta wé ñippökwakpa skà iëter eë itkamirak ñies. Mik ie'pa demi ukkö kibi a yöule tabechka wa ate ñala kke, eta e' kköbunane er wa. Eta ie'pa deyal u'rki shkémirak ekuölö ta Skëköl biyöchökwak tö iméat eköl.

¹¹ Ekkë ta ie' éna iane tö ì suéitö e' dör mokī. Ie'

ibikeitsè: "I'ñe ta yö isué tö mokī Skëköl tö ibiyöchökwak patké ye' tsatkök Herodes ulà a ena ì kos wamblak judiowak éna ye' ki, e' ulà a ñies."

¹² Mik ie' éna iañewa bua'iewa ta imía María u a. María dör Juan mì. Juan kië ñies Marcos. Eë ie'pa daparke tajë ttök Skëköl ta.

¹³ Mik Pedro de dur ukkö a ie'pa chakök, eta busi eköl dör kanè méso kië Rode e' mía iweblök tö yi idir.

¹⁴ Mik ie' ttö ttséwa Rode tö, eta ittse'neka buaë kë deia ukkö ppök ta itunemine weshké ichök tö Pedro de dur ukkö a.

¹⁵ Ie'pa tö iché ia:

—¡Be' alineka!

Erë ie' iüté:

—Mokī ye' ttöke.

Ie'pa ie' a iché:

—Au, e' kë dör ie'. E' dör Skëköl biyöchökwak patküle ikkö'nuk e'.

¹⁶ E' dalewa Pedro tso'ia ichakök ukkö a. Mik ukkö kköppéerakitö, eta isuérakitö tö ie' e' idir ta itkinewarak tajë.

¹⁷ Erë ie' tö ikkaché ulà wa tö a siwa'blö. E' ukuöki ta ie' tö ipaké ie'pa a tö wes Skëköl tö iyéttsa s'wöto wé a ta ichéitö:

—Ttë e' pakö Santiago a ena s'yamipa malepa a.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa mía bánet.

¹⁸ Mik ká ñine eta s'wöto wé a ñippökwakpa shutineka tajë Pedro kë ku' e' kuëki.

¹⁹ Herodes tö Pedro yulök patké. Erë mik ie'pa kë wa iküne, eta ie' tö inuí tkéwa

iñippökwakpa mik ta ie' tö ie'pa ttökwä patké.

E' ukuöki ta ie' e' yéttsa Judea mía senuk Cesarea.

Herodes du'wa

²⁰ E' kéwö ska' ta blu' Herodes ulurke taië Tiro ena Sidón wakpa ki. E' kuëki ie'pa kawö mé ñi a shkowaie ie' ska' ttök ie' ta. Ie'pa tö wëm kië Blasto e' pablë'bak as ie' mi' ie'pa ttekölie ttök Herodes ta. Ie' kanëblöke Herodes a iu kuëbluie. Ie' ttö wa ie'pa tö kawö kië Herodes a tö ie'pa múat bèrè, ie'pa tö chkwö tueke Herodes ká a e' kuëki.

²¹ Ká et ta Herodes tö ie'pa kiéttsa. Mik e' kéwö de, eta ie' tö blu' datsí iéka ta ie' e' tkéka s'shulo kulé tso' iwé a e' ki ta ee ikapaké ie'pa ta.

²² Ie'pa tö Herodes ché aneule i' es: "¡ittöke i', e' kë dör s'ditsö, e' dör këköl wele ttöke!"

²³ E' ttsër buaë ie' kukua ta ie' e' kikéka taië, kë wa Skëköl kikaneka. E' kuëki e' wöshaë ta Skëköl biyöchökwak eköl tö duè méka iki. Ie' katéwa öña tö ta iduowa.

²⁴ E' dalewa ta Skëköl ttè pakarke ëme ká wa'ñe.

²⁵ Mik Bernabé ena Saulo e'pa tö i uk ie'pa dë' Jerusalén e' wawé one, eta ie'pa míyalne Antioquia. Ie'pa wa Juan kië ñies Marcos, e' mitserñak.

13

Wiköl Batse'r tö Bernabé ena Saulo patké Jesús tté buaë pakök

¹ Skëkëpa Jesús icha erule tso' Antioquia, e'pa

shua Skëköl ttekölpa ena s'wöbla'ukwakpa tso'rak ee. E'pa dör Bernabé ena Simón (Simón e' kië ñies Dalo'riwak), ena Lucio dör Cirene wak, ena Menahem (Menahem e' talane Galilea blú kië Herodes e' ta ñita), ñies Saulo tso'ñak.

² Ká et ta ie'pa tso' Skëköl dalöiök batsè wa ta e' shua Wiköl Batse'r tö iché ie'pa a: "Kanè kua'ki tso' ye' wa Bernabé ena Saulo a. Ie'pa shushtétkeyö iwakanéwoie e' kuëki ie'pa böi yöttsa ye' a kanè e' woie."

³ Ie'pa batsé ena tté S'yé ta one, ta iulà mékarak ie'pa böi ki e' dalewa ikié S'yé a iki. E' ukuöki ta ipatkémirakitö iwakanéuk.

Bernabé ena Saulo tö Jesús tté paké Chipre wakpa a

⁴ Es Bernabé ena Saulo míyal Seleucia patkéule Wiköl Batse'r wa. Ta ee ie'pa e' iéka kanò a míyal ká kië Chipre ee.

⁵ Idemirak Chipre wé kanò irirke ee, e' ké kië Salamina. Mik idemirak ee, eta ie'pa tö Skëköl ttè pakémi judiowak a iñi dapa'wo wé kos a. Juan mirwa ie'pa ta ie'pa kimuk.

⁶⁻⁸ Chipre kos a itkarak demirak ká kië Pafos ee. Ee ie'pa tö judiowak kué eköl kië Barjesús (e' kië griegoie Elimas). E' dör ie'pa awá eköl. Ie' e' chö tö ie' dör Skëköl tteköl. Ie' yé'arie këkraë ká e' wökir kië Sergio Paulo, e' ska'. Sergio Paulo kabikeitsö buaë, ie' ki Skëköl ttè kiane ttsè. E' kuëki ie' tö Bernabé ena Saulo tsuk patké. Erè

awá ñe' kě kị ikiane tō Sergio Paulo tō ttè mik se' erblōke e' klō'wè. E' kuəkị ie' tō Bernabé ena Saulo ma'wé wōklō'wè.

⁹ Eta Saulo, e' kiè ñies Pablo, e' kị Wikōl Batse'r debitu tajë. Eta Elimas suéwaitō krereë

¹⁰ ta iché ia:

—Be' kaçhō. Be' e' wamblō suluë. Be' dör wes bë es. Sene yësyësë kos, e' bolök be' dör. ¿Kos be' tō Skëköl ñalé yësyësë e' shkuli'wëmirō?

¹¹ I' ta Skëköl tō be' we'ikeraë. Be' wōbla kě wawërpaia. Ká tkōraë tajë be' kị ta be' kě tō diwō olo suepaia.

E' bet ta Elimas wōa ká mia ttsetseë, iwōbla kě wawëneia, e' kuəkị yile yulekeitō as tō iulaiō.

¹² Mik ká e' wōkir tō e' sué, eta ie' erblé Jesús mik. Ie' wōkranewa wes Skëkëpa ttè dör e' kītsök.

Pablo ena Bernabé tō Jesús ttè paké Antioquia atë Pisidia ee

¹³ Pablo ena ishkōwapa e' iëkarak kanò a Pafos ta imíyal Perge atë Panfilia ee. Eta Juan tō ie'pa méat ee, ta imíane Jerusalén.

¹⁴ E' ukuökị ta imíyal Antioquia atë Pisidia ee. Eta ee judiowak eno diwō ta ie'pa dewa judiowak ñi dapa'wo wé a e' tulésër.

¹⁵ Eta wele tō ì kit Moisés ena Skëköl ttekōlpa tō yëkkuō kị, e' aritsé dō ekuölō. E' ukuökị ta ñi dapa'wo wé wōkirpa tō ichök patké Pablo ena Bernabé a:

—A yamipa, a' wa ilè tso' sa' pattoie, e' ta sa' pattō.

¹⁶ Eta Pablo e' kékā ta ikkaché ulā wa tō a' siwā'blō ta ichéitō:

—A Israel aleripa ñies ká kua'kị wakpa tō Skëköl dalōieta', a' tō ye' ttō ttsō.

¹⁷ Skëköl dör Israel aleripa e' Këköl, kuaë e' tō se' bak ká iaiaë, e'pa shukitbak iwák a. Ie'pa sene' Egipto wes ká kua'kị wakpa es. Eë ie' tō ie'pa kímé tajë alōne tajë. E' ukuökị ta ie' tō ie'pa yéttsa ká e' kị idiché wa.

¹⁸ Ie' tō ie'pa dalë'ttsé ká sir poë wé kě yi serku' e' a dōka duas dabom tkëyök (40).

¹⁹ Pë' ditséwōpa dōka kul bak senuk Canaán e'pa eō'waitō ká mè se' yépa bak ká iaiaë, e'pa a.

²⁰ E' kos kị duas bak cien tkëyök kị dabom skeyök (450) ekkë.

“E' ukuökị ta Skëköl tō ie'pa shu kékā eköl eköl imalepa wëttsōie dō itteköl Samuel e' kēwō ska'.

²¹ E' ukuökị ta ie'pa tō Samuel a blu' kié eköl. Es Skëköl tō Saúl méka ie'pa blúie, e' dör Quis aladulaköl. Ie' dör Benjamín ditséwō. Saúl sené ie'pa blúie dōka duas dabom tkëyök (40).

²² E' ukuökị ta Skëköl tō Saúl uyéttsa ta David mékaitō blu'ie iskéie. David ché Skëköl tō i' es: 'Ye' tō David dör Jesé alà, e' sué. Ie' wër buaë ye' wa, ie' erbikō wes ye' erbikō es. Ì kiane ye' kị wè, e' wakaneweraëtō'.

²³ David aleri eköl dör Jesús, e' patké Skëköl tō se' dör Israel

aleripa e'pa tsatkök wës ie' kablë' es.

²⁴ Erë kam Jesús döbitu e' yöki Juan S'wöskuökwak tö se' Israel aleripa ulitane patté tö se' kawötä er mane'uk Skököl a. Nies se' kawötä e' wöskuöklor di' a.

²⁵ Mik Juan kanë erkewatke tä ie' tö ichë: 'Wëm datse eköl e' kinuk a' tso', e' kë dö'r ye'. Ie' datseia ye' itöki. Ie' dö'r ye' tsata, e' kueki ie' klökkuö kicha ë kë wötsënanuk ye' siarla e' a.'

²⁶ "A s'yamipa, Abraham aleripa, nies a' wëpa kë dö'r ie' aleripa erë Skököl dalöieta' esepa, se' ulitane a' s'tatkë tté e' patkënetke.

²⁷ Jerusalén wakpa ena iwökirpa e'pa kë wä ijcher tö Jesús dö'r S'tatkök'kwak. Nies eno diwö bit tä ie'pa tö ie' tté kitule yëkkuö ki Skököl ttekölpa wä, e' aritseke, erë e' kë wä ane ie'pa éna. Mik ie'pa tö Jesús wömëttsa ttëwä etä e' wa ie'pa tö ie' tté tso' kitule Skököl yëkkuö ki e' wä tkö'wé.

²⁸ Ie'pa kë wä i sulu kune iki ittowa erë ikkatëraakitö Pilato a' as ittökwa patköitö krus mik.

²⁹ Es Jesús ttëwarakitö. Mik ie'pa tö i kos kitule Skököl yëkkuö ki, e' wawé one, etä inu éwarakitö krus mik tä iwötëwarakitö pö a.

³⁰ Erë Skököl tö ie' shke'wëkane.

³¹ E' ukuöki tä ie' e' kkachéne ká taië wëpa manetwä ie' wapie Galilea dö

Jerusalén, e'pa a. I'ñe tä e'pa kos dö'r ie' ttekölpa judiowak ulitane wörki.

³² "Es sa' tso' tté buaë i' pakök a' a. E' dö'r i uk Skököl kablë' sa' yëpa bak ká iaiaë e'pa a

³³ e' wä tka sa' dö'r ie'pa aleripa e' wörki. Itka mik Skököl tö Jesús shke'wëkane etä. Itka wës itso' kitule Salmo böt ki es wé ichéitö: 'Be' dö'r ye' alä. I'ñe yö ikkachétke tö ye' dö'r be' yë.*

³⁴ Nies Jesús yë'at Skököl tö iyëkkuö ki: 'Wës ye' tö ye' tté yësyësë batse'r taië e' me' David a' tö ye' er buaë chöraë ie' a, es ye' er buaë chöraë be' a.'† E' wä dö'r tö Skököl tö ie' shke'werane as kë ichkà nurwä.

³⁵ E' kueki nies itso' kitule: 'Be' kanë méso batse'r, e' kë mepaatbö as ichkà nurwä.'‡

³⁶ Es David, se' blü bak iaiaë, e' tö imalepa bak e' këwö ska', e'pa wëttsé wës Skököl tö iyë'ia es. E' ukuöki tä idu'wä tä itöbinewä iyëpa pö a tä inunewä.

³⁷ Erë wé shke'o'kane Skököl tö e' chkà kë nune'wä.

³⁸ A yamipa, a' wä ijchenú tö se' nuì olo'yarmi se' ki Jesús batamik, e' tté pakeke sa' tö a' a.

³⁹ Ttë méat Moisés tö dalöiëno, e' kë a' se' nuì olonuk. Erë wëpa erblé Jesús mik esepa nuì olordaë ie'pa ki.

⁴⁰ A' tso' erki as a' kë tä itkö wës Skököl ttekölpa tö ikit es wé Skököl tö ichë:

* 13:33 Salmo 2.7 † 13:34 Isaías 55.3

‡ 13:35 Salmo 16.10

41 'A ye' wayuökwakpa, ye' ttö
ttsö.

Ì weraëyö a' kéwö ska' ta, e'
dör tajë kë klöönuk a' a
ekké.

Erë a' a ipakarmi erë kë a' tō
iklö'wepa.

E' kuëki a' tkinú. A' enúwa.' "§

42 Eta Pablo ena Bernabé e'
yé lur ñi dapa'wo wé a. Eta
pë' tō iché ie'pa a a' kiéne tté
ekképa skà pakökne sa' a eno
diwö étö wa.

43 Mik ie' dapa'wérak e'
one, eta judiowak, ñies pë'
e' yué judiowakie esepa tajë
míyal Pablo ena Bernabé ta.
Pablo ena Bernabé tō ie'pa
patté tō a' e' tkōwa darërëë
Skököl er buaë chöke se' a e' a.

44 Eno diwö étö wa eta ká
e' wakpa iekké ta idettsarak
seraa Skököl tté kíttsök.

45 Erë mik judiowak tō isué
tō pë' dapané tajë Pablo ttö
kíttsök, eta ie'pa yöki isulune
ta ie' kékarak ichök tō ì cheke
ie' tō e' dör kache. Ie'pa tō ie'
ché suluë.

46 Erë ie' ena Bernabé kë
suane ta iché iarak:

—Sa' kawöta a' dör ju-
diowak e'pa pattoie kewe
Skököl tté wa, erë a' kë wa
iklöne. Wësua a' ibikeitseke
tō sene michoë kë mène a' ki.
E' kuëki sa' míyal ipakök pë'
kë dör judiowak esepa a.

47 Es Skököl tō sa' patké. Ie'
yëkkuö tō iché:

'Be' tkékayö wes bö'wö wöñar
stui a es.

Es ye' tō be' patkeraë ká uli-
tane wakpa pattök,

Ie'pa tsatkè e' tté pakeraëbö
ká wa'ñe dö wé ká i'
erkerö ee.*

48 Mik pë' kë dör judiowak
e'pa tō tté e' ttsé eta ie'pa
ttsënekarak buaë. Ie'pa e'
kékarak Skökëpa Jesús tté
kikökka. Wépa kos suletëneat
senuk michoë, esepa erblé
Jesús mik.

49 Es Skökëpa Jesús tté
pakane ká e' wa'ñe a.

50 Erë alakölpä dalöiërta'
tajë ká e' ki esepa tō ju-
diowak tté dalöieke buaë, ñies
wëpa dalöiërta' tajë ká e' ki,
esepa shutiwéka judiowak
tō as Pablo ena Bernabé
we'ikörakitö as ie' yöttsarak
ká e' ki.

51 Eta Pablo ena Bernabé tō
iklö po ppée ikkachoie ie'pa a
tō ie'pa ki inuí ane ta imíyal
Iconio.

52 Erë Jesús ttökatapa ate
e'pa ttsë'ne buaë ñies ie'pa a
Wiköl Batse'r tso' tajë.

14

*Pablo ena Bernabé tō Jesús
tté paké Iconio wakpa a*

1 Mik Pablo ena Bernabé
demi Iconio, eta ie'pa dewa
judiowak ñi dapa'wo wé a
wes ie'pa wöblar es. Ie'pa
tō Jesús tté paké buaë. Es
judiowak ñies pë' kë dör ju-
diowak, esepa tajë erblé Jesús
mik.

2 Erë judiowak kë erblëne
imik, e'pa tō pë' kë dör ju-
diowak, esepa shutiwéka ena
iluwéka tajë s'yamipa ki as
iwe'ikörakitö.

³ Erë Pablo ena Bernabé e' tséat ká tajë eë. Ie'pa tō Skëkëpa ttë pakeke kë suane. Skëköl tō diché mé ie'pa a ì kë or yi a ese woie iwà kkachoie tō ie' er buaë chöke siä e' ttë dör moki.

⁴ Erë ká e' wakpa ñi blabatsélor, shabötspa wa judiowak ttë wër buaë, shabötspa wa Jesús ttekölpa tsá e'pa ttë wër buaë.

⁵ Judiowak ena pë' kë dör judiowak, e'pa tō kawö mé ñi a iwökirpa tã Pablo ena Bernabé we'ikoie, tē ák wa ittowaie.

⁶⁻⁷ Erë mik Pablo ena Bernabé, e'pa wã ijchenewa, etã ie'pa tkayalmi dömi ká kiè Licaonia eë. Ká kiè Lистра ena ká kiè Derbe atë eë. Ká e' wa'ñe ie'pa tō Jesús ttë buaë paké.

Pablo tēne ák wa ittowaie ká kiè Lистра eë

⁸⁻⁹ Etã wëm tso' eköl Lистра, e' kune' klö bachiulewã. Ie' kë shko. Ie' tkër Pablo ttöke e' ttsök. Pablo tō isuëwã krereë. Ie' wã ijcher tō wë' ierblé Jesús mik as ibuarne.

¹⁰ Etã ie' tō iché iã aneule:

—jBe' e' kōkã, be' e' duōkã!

Etã wëm e' kékã tunekã tsut tã ishkémi.

¹¹ Mik pë' tō, ì wé Pablo tō e' sué, etã ie'pa tō ichémi aneule ie'pa Licaonia ttö wa:

—jWépa dalöiekesö skëkölle e'pa dettsã se' shuã s'ditsöie!

¹² Pablo kapaké kibiie, e' kuëki ie'pa tō ie' klö'wé ie'pa

këköl kiè Hermes e' skéie. Bernabé klö'wërakitö ie'pa këköl kiè Zeus e' skéie.*

¹³ Zeus wé merka ká e' ñalé ukuö o'mik tsinet. Zeus sacerdote wã baka wë'ñe ena ma'ma wörkua debitu tajë. Ie' ena pë' ulitane éna baka wë'ñe jchak mē Pablo ena Bernabé a idalöioie ikëkölpae.

¹⁴ Erë mik Bernabé ena Pablo wã ijchenewa, etã ie'pa e' datsi' jchéie ikkachoie tō e' dör suluë ie'pa a. Tã ie'pa miã pë' shuã tã ichéraitö aneule:

¹⁵ —A këkëpa, ì uk a' tso'? Sa' dör s'ditsö wës a' es. Sa' debitu ttë buaë pakök a' a as a' tō iyi ikkë kë wã tã ese kos watöttsã tã a' er mane'ü Skëköl chök e' a. Ie' tō ká jai ena ká i' ena dayë ena ì kos tso' iki e' yö'at.

¹⁶ Ká iaiaë dö ikkë tã sultane serke wës iwák ki ikiane es, e' dalë'ttsë'bitu Skëköl tō.

¹⁷ Erë e' dör es, erë ie' dör buaë se' tã këkraë, e' wa ie' tō iwà kkaché siä tō ie' dör Skëköl chök. Ie' tō kalì patkeke a' a. Ie' tō iyiwö wëke a' a. Ie' tō chkè meke a' a ñanoie a' ttsë'woie buaë.

¹⁸ Erë ie'pa tō ì kos ché iarak, erë iekkë tã baka wë'ñe jchéraitö Pablo ena Bernabé dalöioie wës Zeus ena Hermes es.

¹⁹ E' shã tã judiowak welepa datse Antioquia ena Iconio, e'pa debitu tã Lистра wakpa dakiñéraitö Pablo ttökwa. Iklö'wëwarakitö tã itéraitö tajë ák wa.

* **14:12 Zeus ena Hermes:** E'pa dalöiök griegowak bak skëkölle ká iaiaë. Ie'pa a Zeus dör skëköl bua'ie imalepa tsatã. Ie'pa tō iklö'wé tō Hermes dör Zeus tteköl. Romawak tō Zeus kiè mékã Júpiter ena Hermes kiè mékarakitö Mercurio.

Ibikeitséraitō tō iduowa, e' kueki ie'pa tō ikuémi méat tēr Lистра ké kkō a wj'kie.

²⁰ Erē mik Jesús ttōkatapa malepa e' dapa'wēka ipamik, etā ie' e' kēka miane Lистра. E' bule es tā ie' mīa Bernabé ta dō ká kiè Derbe ee.

²¹ Ie'pa demi Derbe tā Jesús tté buaē pakéraitō ká e' wakpa a. Tajē ie'pa e' yué Jesús ttōkataie. E' ukuōki tā ie'pa debitune Lистра ena Iconio ena Antioquía.

²² Ká ekkē kōs a ie'pa tō Jesús ttōkatapa er diché ié ena ipabléraitō as ie' tkōwarak darērēē tté mik se' erblōke e' a. Ie'pa tō iché iarak: “Se' wake' weirdaē ká i' ki dowāie aishkuō tā i blúie Skékōl tso' e' a.”

²³ Nies ká kōs e' ki ie'pa tō wēpa shushté kanēblōk Skékēpa Jesús icha erule erule e'pa wōkirpaie. E'pa ki ie'pa ikié S'yē a ena batsé, e' ukuōki tā iméarakitō Skékēpa mik ie'pa erblōke e' ulà a.

Pablo ena Bernabé dene Antioquía atē Siria ee

²⁴ E' ukuōki tā Pablo ena Bernabé tkami ká kiè Pisidia demirak Panfilia.

²⁵ Ie'pa tō Jesús tté buaē paké ká kiè Perge e' wakpa a. E' ukuōki tā ie'pa mīa ká kiè Atalía ee.

²⁶ Eē tā ie'pa e' iéka kanò a miane Antioquía iyamipa tō ie'pa patkē'mi Jesús tté pakōk e'pa ska'. Eē iyamipa tō ie'pa me' Skékōl er buaē chōke se' a e' ulà a i kanēuk ie'pa dare e' wojē.

²⁷ Mik ie'pa demine Antioquía, etā Skékēpa Jesús icha erule e' dapa'wēkarakitō. Tā i kōs wē Skékōl tō ie'pa tā, n̄ies wes ie' tō ikkayē' pē' kē dōr judiowak, esepa a tō ie'pa erblōmi ie' mik wes judiowak es, e' kōs pakéraitō iyamipa a.

²⁸ Etā ie'pa e' tséat ká tajē Jesús ttōkatapa tso' Antioquía, e'pa tā.

15

Skékēpa Jesús icha e'pa wōkir kibipa n̄i dapa'wé Jerusalén

¹ E' kēwō tā, wēpa wēlepa e' yéttsa Judea demi Antioquía. Ie'pa tō s'yamipa wōbla'wēmi ttē i' wa: “A' wēpa kōs kawōta tottola kkuōlit tēe tsir wes Moisés ikitat es. E' kē kaneone a' wā, e' tā kē a' tsatkērpa.”

² E' kueki Pablo ena Bernabé n̄i iutēka darērēē ie'pa tā. E' kueki iyamipa tō Pablo ena Bernabé ena wēlepa skā, e'pa shushté as imi'yal Jerusalén ttē n̄e' shulōk Skékēpa Jesús icha wōkir kibipa ena Jesús ttekōlpa tsá, e'pa tā.

³ Es Skékēpa Jesús icha erule tso' Antioquía, e'pa tō Pablo ena imalepa patkēmi Jerusalén. Ie'pa tkami Fenicia ena Samaria. Etā ipakeramirakitō iyamipa a tō wes pē' kē dōr judiowak, esepa er mane'wé Skékōl a. Ttē e' tō ie'pa ttsē'wé buaē.

⁴ Mik Pablo ena Bernabé demirak Jerusalén, etā ee Skékēpa Jesús icha eruleē e'pa kōs ena iwōkirpa ena

Jesús ttekölpa tsá, e'pa tö ie'pa kiéwa buaë. Eta ì kos o' Skèköl tö ie'pa wa e' pakérakitö imalepa a.

⁵ Erë Jesús mik erblökwakpa dör fariseowakpa, esepa welepa e' kékä ta ichéitörak:

—S'yamipa kë dör judiowak esepa wëpa kawöta itóttola kkuölit tëe tsir. Nies ie'pa a ikawötä chë tö Moisés ttë kitulebak e' dalöiök ie'pa kawöta.

⁶ Eta Skèképa Jesús icha wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa ñi dapa'wëkä ttë e' bikeitsök bua'iewa.

⁷ Ie'pa tö ipaké taië, e' ukuöki ta Pedro e' kékä ta ichéitö:

—A yamipa, a' wa ijcher tö ká iaiaë Skèköl tö ye' shukitbak a' shua Jesús ttë buaë pakök, pë' kë dör judiowak, esepa a' as ie'pa erblö imik.

⁸ Ie' wa se' er suule buaë, ie' tö Wiköl Batse'r mé ie'pa a' wes se' a' ime'itö es. Es ie' tö se' a' ikkaché tö nies ie' tö ie'pa klö'wé ie' ichaie.

⁹ Ie' tö ie'pa er paiklé ie'pa erblé Jesús mik e' wa. Es se' wa ijcher tö ie'pa ena se' dör nies ëme ie' wöa.

¹⁰ A' tö ie'pa ké Moisés ttë darërëe e' dalöiök, erë e' kë dalöiene' se' a, nies se' bak ká iaiaë e'pa kë a' idalöiene'. I'ñe ta jöök a' tso' Skèköl wöñatkök es?

¹¹ E' kë dör es. Se' tö iklö'wé tö se' tsatkëne Skèképa Jesús er buaë chöke sia e' ë wa. E' suë ie'pa tsatkëne nies.

¹² E' ukuöki ta ie'pa ulitane siwa' blélur tso' Bernabé ena Pablo e'pa kapaköke e' ttsök. Ie'pa tso' ipakök tö wes ì kë or yi a' ese wérakitö Skèköl batamik pë' kë dör judiowak, esepa shua Skèköl diché kka-choie.

¹³ Ie'pa kapaké one eta Santiago tö iché:

—A yamipa, ye' ttö ttsö.

¹⁴ Simón tö se' a' ipaké wes Skèköl tö, pë' kë dör judiowak, esepa tsá kime' er bua' wa as ie'pa welepa dö ie' wák ichaie.

¹⁵ Nies e' sini'kué Skèköl ttekölpa bak ká iaiaë e'pa tö. Ie'pa tö iyë':

¹⁶ Skèköl tö iché: 'Aishkuö ta ye' datsene.

Eta David jchúlipa kerakayö iwák suë.

Ie'pa dörane diché ta' taië wes iaiaë es

¹⁷ as pë' malepa kë dör judiowak dör ye' icha

esepa tö ye' yulö.

¹⁸ Es ye' tö ttë i' chétke.

Ká iaiaë ttë i' me'atbakyö a' a.*

¹⁹ "Ttë i' kuëki ye' ibikeitsë tö, pë' kë dör judiowak er mane'wé Skèköl a, esepa kë tsiriuk s'kàne judiowak ser ese wa.

²⁰⁻²¹ E' kuëki yëkkuö patkömisö ie'pa a' e' ki' ichösö tö iyi meule iyi diököl tso' dalöie skèkölle ese a, ese kë kar, ese kë katar. Nies ie'pa kë kàne trënuke. Iyiwak ttéwa kuli' siuleka ese chkà kë katar nies ipë kë katar. Ká iaiaë ttë i' pakanemi ká wa'ñe se'

* 15:18 Amós 9.11-12

ñi dapa'wo wé a eno diwö bit ekkë. E' kuëki İyi ekkë ë shtömisö ie'pa a."

Yëkkuö patkëne s'yamipa kë dör judiowak, esepa a

²² Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa kos ena iwökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, e'pa wa iwër buaë tö wëpa welepa shushtë ie'pa shuá as imi'rak Pablo ena Bernabé ta dömi Antioquia. Es ie'pa tö Judas kië ñies Barsabás ena Silas, e'pa shushtë. Wëpa e'pa dalöieke tajë s'yamipa ulitane tö.

²³ Eta yëkkuö shtë iwökirpa tö e' mé ie'pa a as iwá imi'rak. Yëkkuö e' tö iché i' es:

"Sa' dör Skëkëpa Jesús icha eruleë e'pa wökir kibipa ena Jesús ttekölpa tsá, sa' dör a' yamipa. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör sa' yamipa erë kë dör judiowak serke Antioquia ena Siria ena Cilicia e'pa a. A shké'wëmi sa' tö.

²⁴ Sa' wá ijchenewá tö sa' yamipa welepa e' yë'ttsá sa' shuá, e'pa dë'mi a' ska'. Ie'pa tö a' tsirio' iwákpa ttë wa. E' tö tajë a' wökir tsiriwéka. Kë sa' wá kawö mène ie'pa a' wöbla'woie i' wa.

²⁵ E' kuëki sa' ulitane wa iwër buaë wëpa welepa shushtë sa' shuá as imi' a' sauk Bernabé ena Pablo ta. Sa' yami e'pa dalër tajë sa' éna.

²⁶ Ie'pa e' me'ttsá weinuk tajë. Ie'pa kë suane ttëwá Skëkëpa Jesucristo ttë kuëki.

²⁷ Sa' tö Judas ena Silas patkëmi ttök a' ta. Ie'pa tö ipakeraë a' wöshaë yësyësë wes yëkkuö i' ki ikitule es.

²⁸⁻²⁹ Buaë idir Wiköl Batse'r a, ñies sa' a, tö a' kë kawöta judiowak ser e' blök seraá. I' ë blök a' ké: Chkë meule İyi diököl tso' dalöie ese a, e' kë katar. Ñies ipë kë katar ena İyiwak ttëwá kuli' siuleka ese chká kë katar. Kë a' kàne trënuK. İyi ekkë ë kawöta blë a' tö. A' tö iwé es, e' ta e' dör buaë. Skëköl tö a' kime."

³⁰ Eta ie'pa e' chëat ta imiyal Antioquia. Mik ie'pa demi ee ta ie'pa iyamipa dapa'wëka, e'pa a yëkkuö mirdak iwá e' méitö.

³¹ Mik iyamipa tö yëkkuö aritsé, eta e' tö ie'pa er pablé tajë, e' kuëki ittse'nerak buaë.

³² Judas ena Silas, e'pa dör Skëköl ttekölpa ñies, e' kuëki ie'pa tö iyamipa patté tajë. E' tö iyamipa er pablé tajë, ikimé tajë.

³³⁻³⁴ Ie'pa sené ee kukuie. Mik ie'pa mitkene itö wane eta iyamipa tö iché iarak a' shkó wöbla wa.

³⁵ Erë Pablo ena Bernabé e' tsëat Antioquia. Ie'pa ena imalepa tajë e'pa tso'rak Skëkëpa Jesús ttë buaë pakök. Ñies ttë e' wa s'wöbla'uk ie'pa tso'.

Pablo ena Bernabé kë kanëblöku'ia ñita

³⁶ Kawö İka tajë, e' ukuöki ta Pablo tö iché Bernabé a:

—Mishkane etökichane ká kos ki se' bak Skëkëpa Jesús ttë pakök e' ane s'yamipa sauk tö is ie'pa tso'.

³⁷ Bernabé *k*í Juan kiane tsèmi ie'pa ta. Juan e' kiè ñies Marcos.

³⁸ Erè Marcos tò ie'pa me'at *ká* kiè Panfilia eē. Ie' *kē* kaneblēneiā ie'pa ta. E' *kuēk*í Pablo *kē* *ē*na ie' tsakmi ie'pa ta.

³⁹ Iñi iutérak darērēē erè *kē* ishuline. E' *kuēk*í ie'pa ñi blabatsélor. Bernabé wa Marcos mītser e' ta ta ie'pa míyal kanò *k*í dō Chipre.

⁴⁰ Pablo tò wēm kiè Silas e' kiémi e' wapie. Iyamipa tò ie'pa méat Skèköl er buaē chō siā e' ulā a. Etā ie'pa e' yéttsa eē

⁴¹ tkamirak Siria ena Ciliacia. Ie'pa tso' Skèkēpa Jesús icha erule erule tso' *ká* e' *k*í e'pa diché *k*í iök Jesús tté wa.

16

Timoteo míq Pablo ena Silas wapie

¹ E' ukuōkí ta Pablo ena Silas demi Derbe ta imíyal Litra. Eē wēm kiè Timoteo e' serke, ie' dör Jesús ttökata. Ie' mi dör judiowak e' dör Jesús ttökata ñies. Erè iyē dör griegowak.

² S'yamipa serke Litra ena Iconio, e'pa tò icheke tò Timoteo dör pē' buaē.

³ Pablo *k*í ie' kiane tsèmi e' wapie. Erè judiowak serke *ká* e' *k*í e'pa ulitane wa ijcher tò Timoteo yē e' dör griegowak. E' *kuēk*í Pablo tò ie' *ké* itóttola kkuölit tók tsir as judiowak *kē* ulurka *iki*.

⁴ *Ká* *kos* wé ie'pa dami eē ì uk patkē' Skèkēpa icha erule tso' Jerusalén e'pa wōkirpa ena Jesús ttekölpa tsá e'pa tò,

e' wà paké ie'pa tò s'yamipa ulitane a.

⁵ Es Skèkēpa Jesús icha erule erule e'pa *kos* diché *k*í iēne Jesús tté a. Ñies pē' *k*í iērke taiē *kēkraē*.

Pablo tò wēm dör Macedonia wak e' suē kabsueie

⁶ Etā Wiköl Batse'r *kē* wa kawō mēne ie'pa a Jesús tté buaē pakök *ká* kiè Asia eē. E' *kuēk*í ie'pa tkami *ká* kiè Frigia ena Galacia

⁷ demi *ká* kiè Misia e' kköröwa eē. Etā ie'pa tò ima'wé shkōkwa *ká* kiè Bitinia e' a, erè Jesús Wiköl *kē* wa kawō mēne ie'pa a.

⁸ E' *kuēk*í ie'pa tkami yēsyesē Misia kker demi *ká* kiè Tróade dayē kkō a wé kanò irirke eē.

⁹ Etā nañewe Pablo tò ì suē kabsueie. Ie' tò wēm suē eköl, e' dör *ká* kiè Macedonia e' wak. E' dur shkē'ka ta ikköché ia: "Be' shkōtkō Macedonia sa' kimuk."

¹⁰ Pablo tò e' suē one ta bet sa' dali iémi mitke Macedonia. Sa' wa ijcher buaē tò Skèköl *k*í ikiane tò sa' tò Jesús tté buaē paké *ká* e' *k*í.

Alaköl kiè Lidia e' erblé Jesús mik

¹¹ Etā sa' e' iéka kanò a Tróade, míyal yēsyesē *ká* kiè Samotracia eē. Bule es ta sa' demi *ká* kiè Neápolis eē.

¹² Eē ta sa' míyal klō *k*í dō *ká* kiè Filipos eē. *Ká* e' a romawak tso' taiē. E' dör *ká* bua'buwa ate Macedonia. Eē sa' sené *ká* tkēl *ká* skēl ulatök.

¹³ Judiowak eno diwō ta sa' e' yélur míyal di' kkōmik wé sa'

tö ibikeitsè isalema judiowak wà ká tso' ttoie Skéköl tã eë. Mik sa' tö ikué, etã eë sa' e' tulésér Jesús tté buaë pakök alakölpã ñi dapa'wéka e'pa a.

14 Ie'pa eköl kiè Lidia, e' dör ká kiè Tiatira e' wak. Ie' dör datsi' bua'buá daloshdalosh ese wataukwak. Ie' tö Skéköl dalöieke taië. Skékëpa tö ie' er ñi'wé as Pablo ttöke kos e' klö'ütö mokjë.

15 Etã ie' e' wöskué iyamipa tso' ie' u a e'pa tã. E' ukuökí tã ie' tö sa' a iché kröröë:

—A' ibikeitsè tö mokjë ye' dör Jesús mik erblökwak, e' tã a' klönúia ye' ska'.

Es ie' tö sa' ké klönukia ie' ska'.

Pablo ena Silas wötënewã s'wöto wé a Filipos

16 Ká et tã sa' mirwane wé s'ttöke S'yé tã eë. Sa' mirwaia tã pë' busi kuéwã sa' tö eköl, e' a wimblu sulusi tso' eköl, e' wa íyi tötkekeitö. Wëpa welepa tö ie' tã'ttsã ie'pa a kanëblök íyi tötök, e' ské klö'wëke ie'pa tö taië e' a.

17 Busi e' shkémí Pablo ena sa' itöki. Ie' ardatse:

—Wëpa ikkëpa dör Skéköl íyi ulitane tsãtã e' kanè mésopa. Ie'pa tö s'tsatkè ñalé e' tté pakeke a' a.

18 E' wambléitö ká taië, bata ekkë tã Pablo ulunëka taië. Ie' e' wötréene tã ichéitö wimblu sulusi tso' busi a e' a:

—Jesucristo ttö wa ye' tö be' a ichè be' e' yöttsã ie' a.

E' wöshã tã wimblu sulusi e' yéttsã ia.

19 Mik busi wökirpa tö isué tö inuköl kë dë'ia ie'pa ulã a busi batamik, etã ie'pa tö

Pablo ena Silas klö'wéwã tsémirak wé tté shulökwakpa tso' eë.

20 Ie'pa tö ikkatérak tté shulökwakpa a tã ichérakitö:

—Wëpa ikkëpa dör judiowak. Taië ie'pa tso' sa' shütiuk.

21 Sa' dör romawak, e' kuëki kë sa' a kawö mène ie'pa tö s'wöbla'wëke sene wa e' klö'ük ena e' wã uk.

22 Etã ká e' wakpa biteshka Pablo ena Silas ki. Etã ishulökwakpa tö idatsi' yöktsã ké ikí tã ippök ké darërëë kal wa.

23 Ibunerak siarë wötëwarakitö s'wöto wé a. Tã ichérakitö s'wöto wé wökir a tö ikkö'nú bua'iewã as kë itköyal.

24 Mik ie' a kawö e' mène, etã ie' tö Pablo ena Silas wötëwã iwé wötëulewã bua'iewã, ese a. Ie' tö ie'pa klö tiéwã kaltak wöbiule s'klö wötowã ese a. Es imëarakitö.

25 Ká de ká shãböts etã Pablo ena Silas tso' ttök Skéköl tã ena ittseittsök. Imalepa tso' ittök.

26 E' wöshã tã í tka darërëë. S'wöto wé wöppéitö darërëë. E' wöshã tã ukkö ulitane kköburo lone. Í kos wa ie'pa tso' moulewã, e' wötsërolone.

27 S'wöto wé wökir tì'neka. Mik ie' isué tö ukkö kos tso' áie tã ibikeitséitö s'tso' wötëule e' kos tkayal. E' kuëki itabë kuéttsaitö e' ttowãie.

28 Erë Pablo anëka:

—Íkë be' e' ttökwa! Sa' tso'ia ulitane.

29 Etã s'wöto wé wökir tö bö'wö kié tã itunewã Pablo ena Silas ska'. Eë ie' e' tkéwã

kuchë ki ie'pa wöa painéka suane tajë.

³⁰ Etä ie' tö ie'pa yéttsa u'rki ta ie'pa a ichakë:

—A këkëpa, çì uk ye' kawöta e' tsatkoie?

³¹ Ie'pa ie' iuté:

—Skëkëpa Jesús mik be' erblö etä be' tsatkërdaë ñies be' yamipa tsatkërmi es.

³² Etä ie'pa tö Skëkëpa ttë paké ie' a ena iyamipa kos tso' iu a, e'pa a.

³³ Etä e' nañewe ulatök s'wöto wé wökir tö ie'pa tsémi e' ta. Ie'pa shka'ule tajë e' kapeyéitö. Etä ie' ena iyamipa kos e' wöskuélor.

³⁴ E' ukuöki ta ie' tö itsémirak iu a ta itiérakitö. Ie' ena iyamipa e'pa erblé Skëköl mik, e' kueki ie'pa kos ttsë'ne buaë.

³⁵ Kä ñine ta ishulökwakpa tö ishkëkipa patkëmi ichök s'wöto wé wökir a tö Pablo ena Silas ömine.

³⁶ S'wöto wé wökir tö iché Pablo a:

—Sa' shulökwakpa tö ye' a kawö mé a' ökmine. E' kueki a' yüne bërë.

³⁷ Erë Pablo tö iché ia:

—Sa' dör romawak* Ie'pa tö sa' buk sulitane wöshaë kam sa' shulir e' yöki. Sa' wötë'waitö s'wöto wé a. I'ñe ta ie'pa ki sa' kiane èmine akir. Ie'pa kë a kawö ta' iwöie es. As ie'pa wákpa bitu sa' ökmine.

³⁸ Etä shkëkipa tö ttë e' chéne ishulökwakpa a. Mik ie'pa ittse tö Pablo ena Silas dör romawak, etä tajë ie'pa suane.

³⁹ Etä ie'pa míyal Pablo ena Silas ska' ta ichérakitö:

—Ï sulu wamblé sa' tö a' ki e' olo'yö sa' ki.

Etä iémine ta ikköchérak ia: “A' e' yölor sa' ka ki.”

⁴⁰ Etä Pablo ena Silas yënetsa s'wöto wé a míyal Lidia u a iyamipa weblök. Ie'pa pablérakitö etä imíyal.

17

Tesalónica wakpa tsirineka Jesús ttë kueki

¹ Pablo ena Silas tkami ka kië Anfiópolis ena ka kië Apolonia demirak ka kië Tesalónica wé judiowak wa ñi dapa'wo wé tso' ee.

² Etä Pablo dewa e' wé a eno diwö wa wes ie' wöblar es. Ee ie' kapaké ie'pa ta Skëköl yëkuö wa eno diwö mañat.

³ Ie' tö ikkaché ie'pa a tö itso' kitule Skëköl yëkuö ki tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' tterawa ta ishkerdakane. Ie' tö iché ie'pa a:

—Jesús pakök ye' tso' a' a, e' wák dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁴ Judiowak welepa erblé Jesús mik, ta ie'pa de Pablo ena Silas kie. Ñies griegowak tö Skëköl dalöieke wes judiowak es, esepa tajë erblé Jesús mik ena alakölpa dalöiërta' esepa tajë erblé imik ñies.

⁵ Erë e' tö judiowak malepa uluwéka tajë. Etä wëpa sususipa tso' éme ñala ki, esepa kiérakitö pë' dapa'uk tajë, e'pa ki uluwérakitö ta imíyal

* **16:37 Romawak:** Pablo ditséwö dör judiowak erë ie' yami bak e' wele e' yö romawakie, e' kueki ñies ie' dör romawak.

kēsik wa pē' malepa uluukka. Etā itkawarak kēsik wa Jāsón u a Pablo ena Silas yulök yetsa mè imalepa ulurke tajē e'pa ulà a.

6 Erē kē iwā ikunerak ee. E' kueki Jāsón ena iyamipa welepa e'pa kuémirakitō ká e' wōkirpa wōa tā ichéitōrak aneule:

—Wēpa ikkēpa tō ká ulitane wakpa tsiriō', e'pa de iē ñies.

7 Jāsón tō ie'pa kiéwa iu a. Ie'pa ulitane tso' ichök tō se' blú kibi dör kua'ki, e' kiè Jesús. Ie'pa tō sa' blú kibi e' ttè dalōsēwēwa.

8 Mik pē' ulitane ena iwōkirpa tō ttè e' ttsé, etā ie'pa shutineka tajē.

9 Erē Jāsón ena iyamipa kērakitō inuköl mukat iwā kkachōie tō ie'pa datskene ishulök tā iéminerakitō.

Pablo ena Silas tō Jesús tté paké Berea wakpa a

10 Ká tuietke etā bet iyamipa tso' Tesalónica e'pa tō Pablo ena Silas patkēmi ká kiè Berea ee. Ie'pa demi Berea etā imíyal judiowak ñi dapa'wo wé a.

11 Judiowak e'pa er dör buaē judiowak tso' Tesalónica e'pa tsatā. Ie'pa tō Jesús tté kí ttsé er bua' wa. Kēkraē ie'pa tō Skéköl yēkuō suēkewa bua'iewā isuōie tō ì ché Pablo tō e' yēne ö kē iyēne.

12 Es tajē ie'pa erblé Jesús mik. Ñies tajē griegowak

erblé imik alakōlpa dalöiērtā' ena wēpa ñies.

13 Erē mik judiowak serke Tesalónica e'pa wā ijchenewa tō Pablo tso' ñies Berea Skéköl ttè pakök, etā imíyal ee. Ie'pa tō Berea wakpa dapa'wēmi shutiwēmi Pablo ki.

14 Erē s'yamipa tso' Berea, e'pa tō Pablo kē e' yöktsa tā ipatkēmi dayē kkōmik. Erē Silas ena Timoteo e' tsēat Berea.

15 Wēpa wā Pablo mirwa, e'pa wā imí dō ká kiè Atenas ee. E' ukuökī tā ie'pa biteyalne. Pablo tō ie'pa ka' ichök Silas ena Timoteo a tō “a' kié bet.”

Pablo tō Jesús tté paké Atenas wakpa a

16 Pablo tso' Silas ena Timoteo kinuk Atenas, e' dalewa ie' tō isué tō ká e' wakpa wā íyi diököl tso' dalöiè, ese tso' tajē. E' tō ie' tsiriwēka tajē.

17 E' kueki judiowak ñi dapa'wo wé a ie' kapakōke judiowak tā ena pē' kē dör judiowak erē Skéköl dalöieta' esepa tā. Ñies ie' kapakōke kēkraē Atenas wakpa tā wé ie'pa dōke tajē íyi taük ee.

18 Ñies ie'pa wōbla'ukwakpa welepa kiekerakitō epicúreo wakpa* ena estoico wakpa†, e'pa ñi iutēmi Pablo tā. Ie'pa welepa tō ie' cheke i' es:

—¿Ì kabeweke s'ñeñe diö tō?

Ie'pa welepa skà tō icheke:

* 17:18 *epicúreo wakpa*: E' wakpa tō iklō'wé tō s'ser e' wā bua'ie dör ttsē'ne buaē. Ttè e' wa s'wōbla'weke ie'pa tō. † 17:18 *estoico wakpa*: E' wakpa tō iklō'wé tō s'ser e' wā bua'ie dör se' e' kkō'nù ì sulu kōs e' yōki. Ttè e' wa s'wōbla'weke ie'pa tō.

—Ttsëskua e' dör kékölpa tsakjē dalöieke ká bár wakpa tō e'pa ttē pakökwak.

Pablo tso' Jesús kötēwā shkēnekāne e' ttē buaē pakök e' kuēkī ie'pa tō ie' ché es.

19 E' kuēkī ie' tsémirakitō wé ie'pa e' dapa'uke ttē tsakjē pakarke ese ttsök ee. Ká e' kiē Areópago. Ta ichakérakitō:

—Ttē pa'alī pakeke be' tō, ¿e' pakēmibō sa' a?

20 Ttē pakeke be' tō, e' kē ttsēule sa' wā, e' kuēkī e' kiane jchenukwā sa' kī ¿ima e' wā dör?

21 Atenas wakpa kōs ena ká kuā'kī wakpa serke Atenas, e'pa ulitane tō ttē pa'alī ttseke ese ē pakeke ñi a kēkraē.

22 Etā Pablo e' duéka ie'pa shuā Areópago wé a ta ichéitō:

“A Atenas wakpa, i kōs suéyō, e' wa ye' wā ijcher tō a' tō kékölpa tsakjē dalöieke.

23 Mik ye' tkami a' ká shuā, etā wé a' tō kékölpa ñe' dalöieke ese kē suéyō tajē. E' shuā ye' tō ká' tso' idalöioie ese kué et e' kī itso' kitule i' es: 'Skököl eköl kē jcher se' wā tō yi idir, e' dalöioie'. Ie' dalöieke a' tō, erē a' kē wā ijcher tō yi idir. Skököl e' pakeke ye' tō a' a.

24 “Ie' tō ká ulitane ena íyi ulitane tso' ikī e' yō'at. Ie' dör ká jai ena ká i' e' kōs wák. Ie' kē serku' Skököl wé yöule s'ditsō wa ese a.

25 Sulitane serke ie' mik. Ñies íyi ulitane kiane se' kī senoie, e' mekeitō se' a kēkraē. E' kuēkī ie' kē kī ikiar tō se' ie' kīmē i' wa.

26 “Wēm eköl ē wa ie' tō se' ditsōwō ulitane alōwē. Ie' tō se' kē senuk ká wa'ñe. Mik ie' tō ká i' yö', etā ie' tō se' katatē'atbak tō mik se' sermi, wé se' sermi ditséwō wa ditséwō wa.

27 Ie' tō se' katatē'at es as se' tō ima'ù yulē isalema sō ikuēmi. Erē mokī ie' kē ku' kamiē se' yöki.

28 E' dör wēs yile tō iché es, e' tō iché: 'Skököl mik se' serke se' shkōke, ie' wa se' tso'.' Ñies e' dör wēs a' wákpa ttsököl eköl tō iyē'at es, e' tō iché: 'Sulitane dör Skököl aleripa.'

29 Se' dör Skököl ditséwō, e' kuēkī kē se' kane ibikeitsök tō ie' dör wēs íyi diököl yöule se' wā orochka wa ö inukölchka wa ö ákchka wa es. E' kōs yuésō wēs se' ibikeitsē es wēs se' wákpa a iyör es. Erē Skököl kē dör es.

30 Iaiāē ta kē se' wā ijcher tō wēs ie' dör, e' kuēkī e' nuí tkōo'atbak ie' tō ie'pa kī. Erē i'ñe ta ie' tso' ichök ká ulitane wakpa a tō a' kawōtā er mane'uk.

31 Skököl tō idiwō me'atbak wekkē alē ta ie' tō sulitane shuleraē yösyēsē wēm eköl tkē'kaitō e' wa. Wēm e' kötēwā erē ishkeo'kane Skököl tō, e' wā ie' tō iwā kkaché sulitane a tō mokjē wēm ñe' tkē'kaitō.”

32 Erē mik Atenas wakpa tō ittse tō Pablo tō s'du'wā shkēnekāne e' ché, etā ie'pa welepa tō ie' wayué, erē welepa skà tō iché:

—Ì pakeke be' tō, e' skà ttsēmi sa' tō iëtökichane.

33 Etā Pablo mía.

³⁴ Erë wëpa wëlepa míyal Pablo ta, ta e'pa erblé Jesús mik. Ie'pa e' shua Dionisio tso'ñak, e' dör Areópago wökirpa eköl. Nies alaköl eköl kiè Dámaris ena pè' skà tso'ñak ishua.

18

Pablo míá Corinto

¹ E' ukuöki ta Pablo e' yéttsa Atenas míá Corinto.

² Eë wëm kuéwaitö eköl dör judiowak kiè Áquila, e' dör ká kiè Ponto e' wak. Ie' alaköl kiè Priscila. Ie'pa bak senuk Roma aṭe Italia eë. Ie'pa dë'bitu erpa Corinto. Ká tso' tseë romawak ttè dikia e' wökir kibi kiè Claudio, ie' tö judiowak kos serke Roma e' yökulur patké. E' kueki Áquila ena ilaköl e' yë'lur Roma demi Corinto. Pablo míá ie'pa pakök.

³ Ie' kanè dör ie'pa kanè ese ë, e' kueki ie' e' tséat ie'pa ta kanëblök. Kanè e' dör iyiwak kkuölit yueke üie tsëmi ese kanè.

⁴ Eno diwö bit ekkë Pablo mi'ke judiowak ñi dapa'wo wé a. Eë ie' tö Jesús tté pakeke ie'pa ulitane a. Ie' tö judiowak ena pè' kè dör judiowak e'pa ulitane pableke as ie'pa erblö Jesús mik.

⁵ Mik Silas ena Timoteo tso' Macedonia, e'pa demirak Corinto, etä Pablo kè kanëblëneia Áquila ta. E' skéie ie' e' mé Jesús tté buaë e' ë pakök kekraë. Nies ie' tö judiowak pablé kekraë tö Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e'.

⁶ Erë ie'pa wötkémi Pablo ta ta iché suluë. E' kueki ie' datsi' wöppée iwà kkachoie tö ie' kè ki inuí ku' ta iché iarak:

—A' weirdaë siarë, e' wiie a' wákpa iane. E' kè wëneia ye' wöki. I'tami ye' míá pè' kè dör judiowak esepa pattök.

⁷ Etä Pablo e' yéttsa judiowak ñi dapa'wo wé a míá wëm kiè Ticio Justo, e' u a senuk. Wëm e' tö Skököl dalöieke taië. Ie' serke judiowak ñi dapa'wo wé o'mik.

⁸ Wëm kiè Crispo, e' dör judiowak ñi dapa'wo wé, e' wökir. Ie' erblé Skökëpa Jesús mik iyamipa kos e' ta. Es nies taië Corinto wakpa tö Jesús tté ttsé ta ierblérak imik ta ie' wöskuélor.

⁹ Ká et nañewe Skökëpa Jesús tö Pablo a iché kab-sueie: “Kè be' suanuk. Ye' tté ki pakö kekraë. Kè be' siwa'blök.

¹⁰ Ye' tso' be' ta. Kè yi a ì sulu wamblënuke be' ki yës. Ye' wa pè' tso' taië ká i' ki.”

¹¹ Es Pablo aṭe duas ek ki shaböts Corinto ie'pa wöbla'uk Skököl tté wa.

¹² Mik Galión bak Acaya wökirie, etä judiowak serke Corinto e'pa ñi dapa'wëkä Pablo naméie ie' tsëmi tté shulo wé a.

¹³ Ie'pa tö Pablo kkaté Galión a ta iché ia:

—Wëm i' tso' sa' pablök tö Skököl dalöiö sa' tö, erë kè dör wes tté dalöiëno meneat sa' a e' tö iché es.

¹⁴ Pablo ttémitke ta Galión tö iché judiowak a:

—Mokì ì sulu wamblöpaítö, e'ma ye' tō a' ttō tsemì.

¹⁵ Erë a' tso' ñi wõñatkök ttè kì ena wëpa wëlepa kiè kì, ena a' wákpa ttè dalöiëno e' kì, e' kuëkì e' shulö a' wákpa tō. Ye' kë tō ttè ese shulë.

¹⁶ Etā Galión tō ie'pa uyéttsa ttè shulo wé a.

¹⁷ Etā pë' tso' tajë e'pa tō wëm kiè Sóstenes dör judiowak ñi dapa'wo wé wökir, e' klö'wëwä ppérakitö ttè shulo wé wöshäë. Erë e' kì Galión kë tkine yës.

Pablo dene Antioquia

¹⁸ Pablo e' tséatīa tajë Corinto. E' ukuökì tā ie' e' chéat iyamipa a tā imía ká kiè Cencreas wé kanò irirke eë. Etā eë ie' e' iéka kanò mi'ke Siria ese a. Áquila ena Priscila mitke ie' tā ñies. Kam ie' e' iökā kanò a, etā ie' tsà téé manene. E' wéitö ittè me'itö Skëköl a e' blóie wës iyë'itö es.

¹⁹⁻²¹ Mik ie'pa demi ká kiè Éfeso eë, etā Pablo mīa judiowak ñi dapa'wo wé a Jesús tté buaë pakök judiowak ñi dapa'uke eë, e'pa a. Ie'pa tō iché iā tajë: “Be' e' tsúatīa sa' tā.” Erë kë ie' e' tsakat. Ie' e' chéat ie'pa a tā ichéitö: “Skëköl kì ikiane, e'ma ye' skà dörane a' pakök.” Áquila ena Priscila e' tséat senuk Éfeso.

E' ukuökì tā Pablo e' iéka kanò a tā imía.

²² Mik idemi Cesarea tā imía Jerusalén Skëkëpa Jesús icha erule e'pa shke'uk. E' ukuökì tā imía Antioquia.

²³ Eë ie' sené ekuölö. E' ukuökì tā iskā mīane Galacia

ena Frigia, ká e' kos a Jesús ttökatapa er diché kì iök.

Apolo tō Jesús tté paké Éfeso wakpa a

²⁴ E' këwö ska' tā wëm eköl kiè Apolo dör judiowak, e' de Éfeso. Ie' datse ká kiè Alejandro eë. Ie' dör wëm ttö buaë ese. Ie' wä Skëköl yëkkuö suule buaë.

²⁵ Ie' yöule buaë Skëköl ñalé tté wa. Ie' tō s'wöbla'wëke kaneë yësyësë Jesús tté wa. Erë ie' kë wä Jesús tté jcher seraa. Ie' wä Juan S'wöskuökwa, e' ttè ë suule.

²⁶ Ie' ttémi judiowak ñi dapa'wo wé a, kë suane. Etā mik Priscila ena Áquila tō ie' kapaköke e' tseé, etā ikiémirakitö iu a. Tā eë ie'pa tō ie' kì wöbla'wé buaë Skëköl ñalé tté wa.

²⁷⁻²⁸ E' ukuökì tā ie' shkak ká kiè Acaya eë. E' kuëkì iyamipa serke Éfeso, e'pa tō ie' kímé. Yëkkuö shtérakitö Jesús ttökatapa tso' Acaya, e'pa a as ie'pa tō ie' kiöwä buaë. Mik ie' demi Acaya tā wëpa erblë'bak Jesús mik Skëköl er buaë ché ie'pa a e' kuëkì, esepa kímé tajë ie' tō. Ie' e' alöke judiowak kì ie' tté wa sulitane wörkì. Ie' tō ie'pa siwä'blöwëke. Ie' tō ikkacheke yësyësë Skëköl yëkkuö wa tō mokì Jesús dör wé pairine'bitü idi' wa s'blúie e'. Es ie' tō iyamipa kímé.

19

Pablo tō Jesús tté buaë paké Éfeso wakpa a

1 Apolo tso'ia Corinto e' dalewa Pablo tkami kabata wa demi Éfeso. Ee ie' tō Jesús ttōkatapa welepa kué.

2 Ie' tō ie'pa a ichaké:

Mik a' erblé' Jesús mik eta ¿Wiköl Batse'r dé' a' ki?

Ie'pa tō iuté:

—Ké sa' wā ittsēule tō Wiköl Batse'r tso'.

3 Pablo tō ie'pa a ichaké:

—Eta ¿wōskuè wése wa a' wōsune?

Ie'pa iuté:

—Juan s'wōskuè e' wa.

4 Ie' tō iché iarak:

—Wépa er mane'wé Skéköl a, esepa wōsuk Juan tō. Eré ie' tō iyé' ie'pa a tō wēm datse ie' itōki e' mik ie'pa ké erblök.

5 Ttè e' ttsérakitō ta iwōskuélor Skéképa Jesús ttō wa.

6 Pablo ulà méka ie'pa ki ta Wiköl Batse'r debitu ie'pa ki ta ie'pa ttēmi ttō kuā ki kuā ki wa. Nies ì mé Skéköl tō ie'pa a ché, e' ché ie'pa tō.

7 Seraa ie'pa dōka dabom eyök ki böl (12) wépa.

8 Si' mañat Pablo shkére judiowak ñi dapa'wo wé a, ee Jesús tté pakéitō ké suane. Ie' tō ie'pa pableke taijé as ie'pa e' tiuwa ì blúie Skéköl tso' e' tté dikia.

9 Eré ie'pa welepa wōkir darērēē, e' kuéki ie'pa ké wa ttè e' klōne. Ie'pa tō Jesús dōr se' ñala e' tté ché sulué sulitane kukua. Eta Pablo e' skéttsa ie'pa yōki. Wépa detke Jesús ttōkatapaie e'pa tsémi e' ta dō wé wēm kié Tirano e' wa u tso' s'wōbla'woie ee. Ee Jesús tté pakeke Pablo tō kēkraē.

10 Es iwéitō dō duas bōk. Sulitane serke Asia, judiowak ena pé' ké dōr judiowak, e'pa tō Skéképa Jesús tté ttsé.

11-12 Ì ké or yi a ese wé Skéköl tō kibiie Pablo wa tkōka imalepa tsata dō tsamo ena datsi' dōne ie' mik ese mi'kerak iwa wépa kirirke esepa ska' ta ibuanene ta wimblupa sulusi e' yélur ie'pa a.

13 Eré judiowak welepa shkōrami ñala ki wimblupa sulusi yōkulur pé' a. E'pa tō iché 'ima'usō Skéképa Jesús ttō wa.' Ie'pa ichémi wimblupa sulusi a i' es: "¡A' e' yólur Jesús pakeke Pablo tō, e' ttō wa!"

14 Es wēm kié Esceva e' ala'r dōka kul e'pa tō ima'wémi ñies. Esceva dōr judiowak sacerdotepa wōkirpa e' ekól.

15 Eré etōkicha ta wimblu sulusi tō ie'pa iuté: "Yi dōr Jesús e' jcher ye' wa. Nies yi dōr Pablo e' jcher ye' wa. Eré ¿a' dōr yi?"

16 E' wōshaé wēm a wimblu sulusi tso', e' unekā ie'pa ki. Ie' e' alékā ie'pa ki idiché taijé wa. Ie'pa ppéitō siarē. Ie'pa e' yélur tkayal sume shka'ule taijé.

17 Éfeso wakpa kos, judiowak ena ké judiowak, e'pa wa ijchenewa. Taijé ie'pa suane. Es Skéképa Jesús tté kí bunekā taijé.

18 Taijé pé' erblé Jesús mik esepa debitu ì kos wamblé'rakitō sulué e' chōkka sulitane kukua.

19 E'pa shua taijé ie'pa awápa tso'ñak. E'pa kos

wa iyëkkuö tso'rak iwa wakanewè, ese debitu ta iña'wëwa sulitane wöshaë. Ie'pa tö iyéttsa kos yëkkuö e' ské dör ta idettsa inuköl tajë. E' dör ie'pa inuköl döka 50.000 ekkë.

20 Es Skëkëpa Jesús tté kî bunekä tajë. Sulitane tö isuë tö tté e' diché ta' tajë.

21 E' ukuöki ta Pablo ibikeitsé: "Ye' mi'ke ká kiè Macedonia ena Acaya e' wakpa pakök. E' ukuöki ta ye' michoë dö Jerusalén. Eë ta ye' kawötä shkök dö Roma ñies."

22 E' ukuöki ta ie' kimukwakpa bö, Timoteo ena Erasto, e'pa patkémiitö dö Macedonia, e' dalewa ie' ateia Asia ekuölo.

Éfeso wakpa shutineka tajë

23 E' këwö ska' Éfeso wakpa shutineka tajë Jesús dör Se' ñalä e' tté kueki.

24 Wëm tso' eköl kiè Demetrio e' dör iyi diököl yuök inukölchka wa e' sté. E' tö Éfeso wakpa Këköl kiè Artemisa wak dör alakölie, e' wé diököl yueke inukölchka wa. Kanè e' wa ie' ena ikanè mésopa inuköl klö'uke tajë.

25 Ikanè mésopa dapa'wëkaitö imalepa kanëblöke kanè ese ë a e'pa ta, ta ichéitö: "A këkëpa, a' wa ijcher tö kanè i' wa se' inuköl klö'uke.

26 Erë a' isuë, a' ittse tö Pablo e' tso' ichök tö iyi diököl yuekesö dalöie skëkölie, e' kë dör skëköl moki. Tajë pë' tö tté e' klö'wétke ie Éfeso ñies Asia kos e' a.

27 E' dör suluë. E' tö se' kanè sulu'wëmiwa. Ñies

Artemisa, se' këköl tajë, e' wé dalösewëwamiitö. Se' këköl tajë dalöiertä' tajë Asia ena ká wa'ñe, e' dalösewëwaraitö."

28 Mik tté e' ttsérakitö, eta ilunekarak tajë. Eta ianekarak: "Artemisa dör Éfeso wakpa këköl, e' dör këköl tajë."

29 Eta Éfeso wakpa kos aláneka tajë. Wëpa datse böl Macedonia. Eköl kiè Gayo iëköl kiè Aristarco, e'pa dör Pablo wapiepa, e'pa tso'ñak eë. Éfeso wakpa tö ie'pa bö klö'wëwa kuëmi dö wé ie'pa ñi dapa'uke e' wé a.

30 Eta Pablo shkakwa eë ttök ie'pa ta, erë Jesús ttökatapa malepa kë wa ianemi.

31 Ñies Asia wökirpa welepa éna Pablo dalër tajë, e'pa tö tté patké Pablo a: "Kë be' minukwa eë."

32 E' dalewa Éfeso wakpa daparke e'pa shutineka tajë. Ie'pa arkekarak tajë. Ikibiiepa kë éna iwà ane iök ie' dapa'wërak. E' kueki eköltëpa arke kua'ki, iëköltëpa arke kua'ki.

33 Eta judiowak tö wëm kiè Alejandro e' tsëmi patkéule duëser sulitane wörki, e' kueki pë' welepa tö ibikeitsé tö ie' wöki iwërke. Eta ie' tö ikkaché ulä wa tö "A' siwa'blö. Ye' ttöke judiowak tsatkoie."

34 Erë mik ie'pa wa ijchenewa tö ie' dör judiowak, eta ie'pa skà e' kékane anuk: "Artemisa dör Éfeso këköl. E' dör këköl tajë." Es ie'pa arkerak dö hora böt.

³⁵ E' ukuöki ta ká wökirpa yëkuö shtökwak, e' tö pë' ké siwa'blökwa. Ie' tö iché ie'pa a: "A Éfeso wakpa, ká ulitane wakpa wa ijcher tö se' dör Éfeso wakpa e'pa dör se' kéköl taië Artemisa e' wé kkö'nukwakpa, ñies ie' diököl anebitu ká jai a, e' kkö'nukwakpa.

³⁶ Kë yi a iyërpa tö kë idör es. E' kueki a' siwa'blölor. Kë ì wamblar kë bikeitsule buaë.

³⁷ Wëpa i' debitu a' wa, e'pa kë wa ì blëulewa se' kéköl wé a. Ie'pa kë wa se' kéköl yëule suluë.

³⁸ E' kueki Demetrio ena ikanè mésopa, ie'pa éna yile kkatak, e' ta as imi'arak ikkatök ttè shulökwakpa a ena s'wökirpa a. E'pa tso' kanëblök ttè shulo wé a. Ee ie' tsatkömirak ñi wöshaë.

³⁹ Erë ì skà kianeia a' ki yënoie, e' ta e' choie a' kawötä mik se' daparke wës ikanewëkesö es eta.

⁴⁰ Ì tka ierö i'ñe, e' ki s'wökirpa tö se' kkatëmi. Kë iwà ta' mokië, e' kueki ie'pa tö se' kkaté iki, e' ta kë se' a e' tsatkënuke iyöki."

⁴¹ Ie' tté one ta ichéitö ie'pa a, "A' yúshka."

20

Pablo míä Macedonia ena Grecia

¹ Éfeso wakpa shütineka, e' olone ta Pablo tö Jesús ttökatapa kiétsa pattè. E' ukuöki ta ie' e' chéat ie'pa a ta imía Macedonia.

² Ie' tkami ká e' wa'ñe iyamipa pattök, e' tö ie'pa er

kuwé taië. E' ukuöki ta ie' míä Grecia.

³ Eë ie' sené si' mañat. Ie' tso'tke kanò klö'uk shkomi dö Siria, e' shua ta ie' wa ijchenewa tö judiowak iler-itsétke ie' ttowa. E' kueki ie' míane klö wa tkamine Macedonia.

⁴ Ie' wapiepa dör kul. Eköl kiè Sópatro, e' dör Berea wak, iyé kiè Pirro. Iëköl kiè Aristarco. Iëköl kiè Segundo, e' dör Tesalónica wak. Iëköl kiè Gayo, e' dör Derbe wak. Iëköl kiè Timoteo. Ñies wëpa böl dör Asia wakpa, e'pa kiè Tíquico ena Tróximo.

⁵ Wëpa ekkëpa míä kewe sa' yöki sa' kinuk ká kiè Tróade eë.

⁶ Pan Kë Yöule Iwölöwoka Wa e' kewö tka, eta sa' e' yélur Filipos míä kanò ki dö Tróade. Ká skel ukuöki ta sa' demi Tróade, eta ie'pa kué sa' tö eë. Eë sa' e' tséat ká kul.

Pablo tö ttè bata paké Skëkëpa Jesús icha erule tso' Tróade, e'pa a

⁷ Eno diwö tuinetke ta sa' e' dapa'wéka ñita Jesús kötëwa e' kewö tkö'uk. Pablo tso' iyamipa ta kapakök. Ie' kawötä e' yöksa bule es, e' kueki ie' kapaké dö ká shaböts.

⁸ Sa' dapaneka u kakkëë e' a. Taië bö'wö tso' wötskiuleka eë.

⁹ Duladula tkër eköl ukkö tsitsir ki, e' kiè Eutico. Pablo tso' kapakök taië e' dalewa Eutico shtrinewatke kapakwatke. Bata ekkë ta ikapowa ta ibrutanemi döttsa

iski. Eta ikéka ie'pa tö erë iduowaie.

¹⁰ Eta Pablo dur kákke, e' e' éwa ta ie' e' méka duladula bata ki, ipaklö'wëwaitö ta ichéitö:

—Kë a' tkinukia. Itso' ttsë'ka.

¹¹ E' ukuöki ta Pablo tkakane kákke ta Jesús kötëwa e' kéwö tkö'wëitö ie'pa ta. Eta ie' kapakéia dö ká ñine ekkë ta imia.

¹² Eta duladula tsémirakitö ttsë'ka iu a. E' tö ie'pa ulitane ki ttsë'wëka buaë.

Pablo e' yétsa Tróade mia Mileto

¹³ Sa' míyal kewe Pablo yöki kanö ki dö ká kië Aso ee. Pablo wák shkak klö wa dö ee, e' kueki sa' kawö me'attke ie' ta ñi kinuk ee.

¹⁴ Mik sa' tö ie' kué, eta ie' e' iéka sa' ta kanö ki ta sa' míyal ká kië Mitilene ee.

¹⁵ Ta sa' michoë. Bule es ta sa' tkami ká kië Quío, e' wöshaë. E' bule es ta sa' demi wë kanö irirke kië Samos ee. E' bule es ta sa' mia Mileto.

¹⁶ Pablo shkakmi bet dö Jerusalén Pentecostés kéwö tkö'uk, e' kueki sa' mineyal es. Pablo kë e' wöklö'wak taië Asia, e' kueki ie' kë dë' Éfeso.

Pablo kapaké Skëképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa ta

¹⁷ Pablo tso' Mileto e' tö Skëképa Jesús icha erule tso' Éfeso e' wökirpa tsuk patké ñi dapa'uk ie' ta.

¹⁸ Mik idebiturak, eta Pablo tö iché iarak:

—Wes ye' sené a' shua ye' tsá dë'bitu Asia e'tami, e' jcher buaë a' wa.

¹⁹ Erë judiowak ileritseke ye' tsaiök e' ye' rreweke taië, erë kekraë ye' e' wöawa diöshet ta Skëképa Jesús kanë uk ye' bak a' shua ië wa i wa.

²⁰ Ñies a' wa ijcher tö ttë buaë a' kimoie, ese kë blënewa ye' wa yës a' yöki. Ese wa ye' bak a' wöbla'uk sulitane wörki, ñies u a u a.

²¹ Ye' bak ichök wö yësyësë wa judiowak a ena pë' kë döer judiowak esepa a: 'A' ké er mane'uk Skëköl a. A' ké erblök Skëképa Jesús mik mokië.'

²² I'ne ye' mitke Jerusalén. Ye' ittse tö es Wiköl Batse'r ki ikiane. Kë ye' wa ijcher wes ye' wëmirakitö ee.

²³ Ká wa'ne wé ye' dë'ule ee Wiköl Batse'r tö ye' a icheke: 'be' wötërdaë, be' weirdaë siarë, e' ë jcher ye' wa.

²⁴ Ye' a ta ye' ttëwa ö ye' tso' ttsë'ka, kë e' ki ye' tkine. Kanë me' ye' a Skëképa Jesús tö, e' ë ewakwa ye' éna er bua' wa. Kanë e' döer Skëköl er buaë chöke sia, e' ttë buaë pakök.

²⁵ I blúie Skëköl tso' e' ttë pakéyö a' a. I'ne ye' wa ijcher buaë tö a' ulitane kë tö ye' suepaiane.

²⁶ E' kueki i'ne ta yö ichè a' a mokië tö a' wëpa kë tsatkëne, e' ta kë ye' iane iwiie.

²⁷ I kiane kanewë Skëköl ki, e' ttë pakéyö a' a se. Kë ye' wa ttë wëne blënewa yës a' yöki.

²⁸ E' kueki a' e' kkö'nú. Ñies Wiköl Batse'r tö a' tkë'ka Skëköl ichapa erule e'pa

wökirpaie ikkö'nukrak, e' kuëki ie'pa kkö'nú buaë a' tö. Ie'pa to'ttsa Skëköl tö iwák pë wa.

²⁹ Ye' wä ijcher tö mik ye' mía e' ukuöki tä pë' döraë s'yamipa eukwa wës chichi sulusi tö iyiwak ewëwa es.

³⁰ Nies a' shua welepa e' köraka s'wöbla'uk kache tté wa as s'yamipa erblé Jesús mik e'pa mi' ie'pa ë itöki.

³¹ A' tso' erkí. A' éna ianú tö duas mañal, ñiwe nañewe, kekraë ye' bak a' ulitane pattök eköl eköl iè wa ì wa.

³² Es ye' tö a' méat Skëköl ulà a. Nies a' méatyö Skëköl er buaë chöke se' a e' tté a. Ie' wä diché tä' a' er diché kí ioie. Nies ie' wä diché tä' ì kos buaë moie a' a wës ikablè' imuk ie' icha batse'r esepa a es.

³³ Kë ye' wä yi inuköl ena yi datsi' kkeyëule yës.

³⁴ Erë a' wä ijcher buaë tö ye' kë bak senuk yi ulà mik. E' skéie ye' kaneblè' ye' wák ulà i' wa e' kkö'noie. Nies e' wa ye' tö ye' wapiëpa kimé.

³⁵ Es ye' bak a' wöbla'uk kekraë tö s'kawöta kaneblök darërëë wëpa kë a kaneblër, esepa kimioie. Kë se' éna ichökwa tö Skëkëpa Jesús wák tö iyë': "Se' tö ikakmè e' dör ibua'ie se' a, kë dör ikaktsè."

³⁶ Mik Pablo tté one, etä ie' e' tkéwä kuchë kí tä itté Skëköl tä ie'pa ulitane tä.

³⁷ Ie'pa ulitane tso' e' chökät Pablo a iuke tajë tä ie'pa tö ipaklö'wëmi iwöalattsémi.

³⁸ Pablo tö ichétke ie'pa a: "A' kë tö ye' suepaiane." E' tö ie'pa eriawé tajë. E' ukuöki

tä ie'pa mía ññalëmuk dö wë kanò irirke eë.

21

Pablo mía Jerusalén

¹ Mik sa' tö sa' yamipa méat, etä sa' e' iéka kanò a. Sa' míyal yësyësé ká kiè Cos eë. E' bule es tä sa' míyal ká kiè Rodas eë tä sa' míyal ká kiè Pátara eë.

² Etä sa' tö kanò kué Pátara mi'ke ká kiè Fenicia, e' a sa' e' iéka tä sa' míyal.

³ Sa' tkami tä sa' tö ká kiè Chipre e' suë, e' atë ulà bakli'kka. Etä sa' mir dö Siria. Dalì mir kanò a e' mekeat Tiro, e' kuëki sa' demi eë.

⁴ Etä Jesús mik erblökwakpa serke eë, e'pa yulé sa' tö tä ikué sa' tö. Sa' sené ká kul ie'pa ska'. Ie'pa tö iché Pablo a Skëköl Wiköl wa: "Be' mú kë mi' Jerusalén."

⁵ Erë ká kul tka sa' kí etä sa' e' yéttane. Ie'pa kos, ilakölpa ena ila'r, e' yéttä ie'pa ká a míyal sa' ññalëmuk dömi dayë kkömik. Eë sa' e' tuléwä kuchë kí ttök Skëköl tä.

⁶ E' ukuöki tä sa' e' chéat ie'pa a tä sa' e' iéka kanò a. Etä ie'pa míyalne iu a.

⁷ Sa' e' yéttä Tiro demi ká kiè Tolemaida eë. Sa' tö s'yamipa serke eë e'pa shké'wé. Sa' e' tséat ie'pa ska' ká et.

⁸ E' bule es tä sa' e' yéttane demi klö wa Cesarea. Eë sa' mí Felipe dör Jesús tté buaë pakökwa e' u a. Ie' dör wëpa kul shukitulebak Jesús ttekölpa tsá e'pa kimuk, e' eköl. Ie' ska' sa' e' tséat.

⁹ Ie' ala'r busipa dōka tkēl kam iserdak wēpa tā. Ie'pa kōs dōr Skēkōl ttekōlpa.

¹⁰ Sa' sené ie' ska' elkeē eta wēm debitu ekōl datse Judea, e' kiè Agabo. Ie' dōr Skēkōl ttekōl.

¹¹ Ie' dewa sa' o'mik tā Pablo kipamo klō'wēwaitō. Tā e' wa ie' e' muēwa iklō a ena iulā a tā ichéitō:

—Wikōl Batse'r tō ichè: “I' es judiowak tō kipamo i' wák, e' muerawa Jerusalén. Tā imerattsa ie'pa tō pē' kē dōr judiowak, esepa ulā a.”

¹² Mik sa' tō ttè e' ttsé, eta sa' ena Cesarea wakpa tso'ñak sa' tā, e'pa ulitane kkōché taiē Pablo a: “Kē be' minuk Jerusalén.”

¹³ Erē Pablo tō iūté:

—¿I' kueki a' iuke? E' tso' ye' eriauk taiē. Ye' e' méttstatke monukwa, ñies ttēwa Skēkēpa Jesús tté kueki Jerusalén.

¹⁴ Ie' kē wa sa' ttō iūtēne, e' kueki kē sa' wa i' kī yēne ia. Sa' iché:

—As Skēkēpa tō iū wēs ie' ki ikiane es.

¹⁵ E' ukuōki tā sa' dali ié míyal Jerusalén.

¹⁶ Jesús ttōkatapa tso' Cesarea, e'pa wēlepa míyal sa' tā. Ie'pa wa sa' mítser wēm kiè Mnasón, e' u a kapōkrō. Wēm e' datse ká kiè Chipre ee. Ie' dōr wēpa tsá erblē' Jesús mik esepa ekōl.

Pablo míq Santiago pakōk

¹⁷ Mik sa' deka Jerusalén, eta s'yamipa tso' ee, e'pa tō sa' kiēwa buaē, ittse'nerak buaē.

¹⁸ E' bule es tā Pablo míq sa' tā Santiago pakōk. Ñies

Skēkēpa Jesús icha e'pa wōkir kibipa tso'ñak Santiago ska' sēraa.

¹⁹ Ie' tō ie'pa shke'wé tā i' kōs wēitō Skēkōl batamik, pē' kē dōr judiowak, esepa shua, e' pakéitō ie'pa a yēsēs.

²⁰ Mik e' ttsé ie'pa tō, eta Skēkōl kikēkarakitō taiē. Ie'pa tō iché ia:

—A yami Pablo, be' isuē buaē tō iē judiowak dōka miles e'pa erblétke Jesús mik. Ie'pa ulitane e' mettsa da'a Moisés ttè dalōiēno e' tsatkōk.

²¹ Ie'pa a iyēne tō be' tō judiowak tso' ká kua'ki kua'ki ki, esepa wōbla'weke tō ttè e' olo'yō. Ñies ichekerakitō tō be' tō icheke tō ila'r kurke wēpa, esepa tottola kkuōlit kē tar. Ñies ichekerakitō tō be' tō s'wōbla'weke tō se' judiowak ser e' kē dalōiaria.

²² Ie'pa ulitane wa ijcherdawa tō be' dē'bitu. E' kueki ¿i wēmi be' tō ie'pa siwa'blōwowa?

²³ I' cheke sa' tō be' a e' ú. Iē sa' shua wēpa tso' tkēl kawō me'bak Skēkōl a, e' orketke.

²⁴ E'pa tsúmi e' tā, tā be' e' batse'ú ie'pa tā. Kōs e' patuē e' pataúbō as ie'pa tsà tōttsa manene iwà kkachōie tō kawō me' ie'pa tō Skēkōl a e' one. Be' tō iwé es, e' tā judiowak ulitane isuēraē tō i' kōs ki pē' tso' be' chōk suluē e' dōr kache. Ie'pa tō isuēmi tō Moisés ttè dalōiēno e' dalōieta' be' tō ñies.

²⁵ Erē s'yamipa kē dōr judiowak, esepa a i' bikeitsé sa' tō e' kitmibak sa' tō yēkuō ki. E' ki sa' tō ie'pa a iyē'

tö ie'pa kë kàne chkè meule íyi diököl tso' dalöiè ese a ese katök. Iyiwak pé kë katar. Iyiwak ttéwā kuli' siulekā ese chkà kë katar. Ñies ie'pa kë kàne trënuκ.

Pablo klö'wéwarakitö Skëköl wé pamik

²⁶ Es Pablo e' yéttsa wëpa tkël, e'pa tā. E' bule es tā ie' e' batse'wé ie'pa tā. E' ukuökī tā ie'pa tkawā Skëköl wé a. Ee Pablo tö ibiyö ché tö mik tā ie'pa batse'ne e' diwö ene tā ie'pa íyi meke Skëköl a iwakpa bil ekkè.

²⁷ Kawö kul shuā ie'pa tso' batse'ne e' erkewatke etā judiowak wëlepa datse Asia, e'pa tö Pablo sué Skëköl wé a. Ie'pa tö imalepa shutiwéka tā imishkarak Pablo kī iklö'wéwarakitö.

²⁸ Ie'pa anekarak: "A yamipa, sa' kímú. Wëm i' shköke ká wa'ñe s'wöbla'uk tö se' judiowak ser, e' kë dör buaë. Ie' icherami tö Moisés ttè dalöièno ena Skëköl wé i' kë dör buaë. I'ñe tā pé' kë dör judiowak esepa wëlepa debitū ie' wā íe Skëköl wé a. E' tö ká i' dör batse'r e' ia'wéka."

²⁹ Wëm kiè Trófimo e' su' ie'pa tö Jerusalén ie' dör Éfeso wak. Ie'pa tö ibikeitsé tö Pablo wā imí Skëköl wé a, e' kuekī ie'pa tö iché es.

³⁰ Ká e' wakpa kos shutineka debitū tuneule. Ta Pablo klö'wéwarakitö kuémī u'rki. E' bet Skëköl wé wékkö ulitane wötéwarakitö.

³¹ Ie'pa tö ittekewatke etā ttè de Roma ñippökwakpa eruleë e' comandante a tö

Jerusalén wakpa ulitane shutineka taië.

³² Etā ie' tö ñippökwakpa dapa'wé ikayuapa tā, etā itunemirak wé pé' daparke ee. Mik pé' tö ñippökwakpa ena icomandante sué, etā ie'pa tö Pablo méat, kë íppèia.

³³ Etā comandante debitu, e' tö Pablo klö'wéwā tā imaukwā ké tabechka kichaie bötö wa. E' ukuökī tā ie'pa a ichakéitö: "¿I' dör yi? ¿Ì wambléitö?"

³⁴ Erë wëlepa tö iché kuā'ki aneule, ieltépa iché kuā'ki aneule. Taië ie'pa arkerak kuā'ki kuā'ki, e' wa kë ishulir, e' kuekī ie' tö itsukmi ké ñippökwakpa wé a.

³⁵ Pé' éna ie' klö'wakwā kësik wa, e' kuekī mik idemirak ñippökwakpa wé klékata kī, etā ñippökwakpa tö Pablo batsékami.

³⁶ Pé' kos arke Pablo itöki: "¡ittówa!"

Pablo e' tsatké judiowak wörki

³⁷ Mik Pablo dökewatke ñippökwakpa wé a etā ie' tö comandante a iché:

—Kawö mú ña ttök be' tā.

Etā comandante tö iüté:

—Ye' kë wā ijcher tö be' ttö griegoie.

³⁸ E'ma be' kë dör Egipto wak dë'bitū eköl e' ka'ka ñippök sa' tā e'. Ie' miā ká wé kë yi ku' ee s'ttökwā wakpa tā dōka mīl tkëyök (4000).

³⁹ Etā ie' tö iché ia:

—Au, ye' dör judiowak kune Tarso, ká e' dör ká kibi atē Cilicia. Kawö mú ye' a ttoie ie'pa tā.

40 Etā comandante tō kawō mé ia. Etā ie' dur shkē'ka ñippōkwakpa wé klékata kī tā iulà kkaché pē' tso' tajē, e'pa a tō a' siwā'blōlur. Mik isiwā'bléwarak, etā ie' tté ie'pa tā hebreoie. Tā ichéitō iarak:

22

1 “A yamipa, a kēkēpa, ye' e' tsatkoke, e' ttsō.”

2 Mik ie'pa tō ittse tō Pablo ttōke ie'pa tā iwákpa ttō wa, etā ie'pa kī siwā'blélur. Ie' tō iché:

3 “Ye' dōr ñies judiowak wēs a' es. Ye' kune' Tarso ate Cilicia ee. Erē ye' talane iē Jerusalén. Gamaliel tō ye' yō' yēsēsē wēs se' ttē dalōiēno kiteat iaiaē e' tō iché es. Kēkraē ye' tso'ie Skēkōl dalōiōk ye' er kōs wa kōs a' ulitane tō idalōieke i'ñe ekkē.

4 Mik se' wēpa tō Jesús dōr Se' ñalā e' tté klō'wé, etā esepa tōtiuk ye' bak ttēwā, klō'wēwā, wōtēwā s'wōto wé a. Kē ye' tkine tō wēm idir o alakōl idir.

5 Ñies sacerdote kibi ena s'kueblupa ulitane, e'pa tō a' a ichēmi tō e' dōr mokiē. Ie'pa tō ye' a yēkkuō me' tsēmi s'yamipa tso' Damasco e'pa a. Yēkkuō e' tō kawō me' ye' a Jesús mik erblōkwakpa esepa tsōbitū dō Jerusalén we'ikē.

6 “Erē ye' miria ñalā kī. Diwō de bata a tā ye' dōkemitke Damasco tsinet, e' bet tā i biteshka ká jaì a bō'wōie e' olo bune tajē ye' pamik.

7 Eē ye' anere iski. Etā ittō ttséyō tō iché ña: ‘A

Saulo, a Saulo žiōk be' tō ye' we'ikeke?’

8 Etā ichakéyō: ‘A Skēkēpa, žbe' dōr yi?’ Etā ie' tō iūtē: ‘Ye' dōr Jesús Nazaret wak, e' we'ikeke be' tō.’

9 Itso'rak ye' tā, e'pa tō bō'wō sué, erē i yēne ye' a, e' wā kē ane ie'pa éna.

10 Etā ye' tō ie' a ichaké: ‘A Skēkēpa Jesús, ži wēmiyō?’ Tā ie' tō iché ye' a: ‘Be' e' kōka. Be' yú Damasco. Eē i kōs wēmi be' tō, e' yērdaē be' a.’

11 Bō'wō olo tō ye' wōbla batuwēwā, e' kuēkī ye' wapiepa tō ye' ulā iémirak dō Damasco.

12 “Eē wēm tso' ekōl kiē Ananías, e' tō Skēkōl dalōieke tajē. Moisés ttē dalōiēno kitulē e' dalōiekeitō yēsēsē. Judiowak kōs serke Damasco e'pa tō icheke tō ie' dōr wēm buaē.

13 Ie' debitu ye' ska' tā ye' a iché: ‘A yami Saulo, be' wōbla buanú. E' wōshaē tā ye' wōbla buanene iwawēnene Ananías suéyō iwa.

14 E' ukuōkī tā ie' tō ye' a iché: ‘Skēkōl dalōiōk se' yēpa bak ká iaiaē, e' tō be' shukitatbak as i kiane wē ie' kī e' jcher be' wā. Ñies be' shukititō as yi dōr Yēsēsē e' saūbō ena ie' wák ttō ttsōbō.

15 Be' dōraē ie' ttekōlie. I kōs su' be' tō, i kōs ttsē' be' tō, e' cheraēbō sulitane a.

16 I' tā kē bō ipanukia. Be' e' kōka. Be' e' wōskuō. Skēkōl a ikiō as i sulu kōs wamblébō e' nu' olo'yōitō be' kī.’

17 “Mik ye' dene Jerusalén etā, ye' miā ttōk Skēkōl tā iwé a, eē ye' tō i sué kabsueje.

18 Skëkëpa Jesús suéyö ta ichéitö ña: 'Be' tö ye' tté pakëmi judiowak a, e' kë klö'wëpa ie'pa tö. E' kueki be' e' yöttsa bet Jerusalén.'

19 Eta ye' iché ia: 'A Skëkëpa, ie'pa wákpa wa ijcher tö ye' bak ie'pa ñi dapa'wo wé kos a, be' mik erblökwakpa, esepa yulök ppè, wötëwa s'wöto wé a.

20 Mik Esteban dör be' kanè méso bak be' tté pakök, e' kötwa ie'pa tö, eta ye' tso' eë. E' wëne buaë ye' wa. E' dalewa ye' tso' ie'pa datsi' kkö'nuk.'

21 Erë ie' tö ye' a iché: 'Be' shkömitke ñala ki. Ye' be' patkeke kamië pë' kë dör judiowak esepa a.' "

Pablo atë comandante ulä a

22 Pablo ttöke e' ttsök ie'pa tso' buaë, erë mik pë' kë dör judiowak e' aritséitö, eta ie'pa ñi kékä anuk darërëë: "iWëm ese kë kawöta senukia! jittöwasö!"

23 Ie'pa arkekarak taië, ta idatsi' wötj'wekerakitö kashuk a, ñies ká po uyekerakitö kashuk a kësik wa.

24 E' kueki comandante tö Pablo tsukmi ké weshke ñippökwakpa wé a ta ippök ké as itö ichökä i kueki pë' wöñarke ie' ki taië.

25 Erë mik ie'pa tö Pablo muéwatke ppè tsa'bata daloie wa, eta ie' tö capitán dur eë, e' a ichaké:

—iA' a kawö mène wëpa dör romawak esepa ppök kam ishulir e' yöki?

26 Mik e' ttsé capitán dur eë e' tö, eta imía icomandante a ibiyö chök ta iché ia:

—iWes be' iwëmi? Wëm e' dör romawak.

27 Eta comandante debitu Pablo ska' ta ie' tö ie' a ichaké:

—iMoki be' dör romawak?

Pablo iüté:

—Tö, es idir.

28 Eta comandante tö iché:

—Ñies ye' dör romawak, e' pato'yö inuköl taië wa.

Ta Pablo iüté:

—Erë ye' dör romawak ye' kune' es e' kueki.

29 Mik ittserakitö, eta ippökwakpa tö Pablo méat bërë. Mik comandante wa ijchenewa tö Pablo dör romawak, eta ie' suane tö iök ie' tö imaukwa patkë'.

Pablo e' tsatké judiowak wökirpa wörki

30 Comandante ki ikiane jchenowa mokië tö i ki Pablo kkateke judiowak tö. E' kueki bule es ta ie' tö sacerdotepa wökirpa ena judiowak wökir malepa ké e' dapa'ukka. E' ukuöki ta ie' tö Pablo wötsöök patké ta iyëttsaitö tsëmi duëser ie'pa wörki.

23

1 Eta Pablo tö ie'pa suéwa krereë iwö ki ta iché iarak:

—A yamipa, ikkë ye' senére, eta ye' er kë wa ye' kkatëne i ki Skëköl wöa.

2 Eta sacerdote kibi kië Ananías, e' tö, itso'rak Pablo o'mik, e'pa ké Pablo ppök ikkë ki.

3 Erë Pablo tö iüté:

—iBe' dör e' ökwak, e' pperaë Skëköl tö! Se be' tkër ye'

shulök Moisés ttè dalöiëno e' wa. Erë žiök ye' ppök kébö? E' wa ttè ñe' dalösewëwä be' tō.

4 Itso'rak ee, e'pa tō iché Pablo a:

—jBe' tso' Skëköl sacerdote kibi e' chök suluë!

5 Pablo tō iché:

—A yamipa, ye' kë wä ijcher tō ie' dör sacerdote kibi. Skëköl yëkkuö tō iché: 'Yi tso' s'wökirie, ese kë char suluë.'

6 Mik Pablo wä ijchenewa tō iwökirpa shabötspa dör saduceowakpa, shabötspa dör fariseowakpa, eta' ie' tō ie'pa a iché aneule:

—A yamipa, ye' dör fariseowak. Ñies ye' yëpa kos dör fariseowakpa. S'duowä shkerkane, e' wä panekeyö kröröe, e' ki a' tso' ye' kkatök.

7 Mik Pablo tō ttè e' ché, eta' fariseowakpa ena saduceowakpa e'pa wöñanemi ñi ki. Eta' ie'pa ñi blabatsélor.

8 Saduceowakpa tō icheke tō s'duowä kë shkerta'kane. Ñies ichekerakitö tō Skëköl biyöchökwakpa kë ta', wimblupa sulusi kë ta'. Erë fariseowakpa tō iyi ekkë kos klö'wé tō itso'. E' kueki ie'pa ñi blabatsélor.

9 Ie'pa ulitane arkerak tajë. Fariseowakpa dör s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa wakpa welepa e' kékä ta' iché'akitö:

—Wëm i' kë wä i' sulu wamblëne. Isalema wimblu ö Skëköl biyöchökwak wele utule ie' ta'.

10 Erë ie'pa ki shutirkeka tajë kësik wa, e' kueki comandante suane dö' Pablo ttëw'arakitö. E' kueki

iñippökwakpa tsuk patkéitö Pablo yottsä ee tsëmi ñippökwakpa wé a.

11 E' nañewe ta' Skëképa Jesús debitu e' tō Pablo a iché: "Be' er kuú. Wes be' tō ye' tté paké ie' Jerusalén es ñies be' kawötä ipakök Roma."

Judiowak kawö mé ñi a Pablo ttökwa

12 E' bule es ta' judiowak welepa tō kawö mé ñi a Pablo ttökwa. Ie'pa tō ittè mé Skëköl a ttè i' wa: "Kë sa' chköpa, kë sa' di' yöpa dö mik Pablo ttëwä sa' tō eta'."

13 Wëpa tō ittè mé es, e'pa döka dabom tkëyök (40).

14 Eta' ie'pa míyal sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa ska' ta' iché iarak:

—Sa' tō ttè me' Skëköl a tō kë sa' chköpa, Pablo kam ttöwä sa' tō e' yöki. E' kë wä one sa' wä, e' ta' as Skëköl tō sa' we'jkö.

15 E' kueki a' ena s'wökirpa malepa, a' ichö comandante a tō Pablo tsúbitu bule. A' e' ö tō a' ki ie' kiane chakè bua'iewä ishuloie. E' dalewa sa' tso'tke ikinuk ñala ki ttëwä kam idö a' ska' e' yöki.

16 Erë Pablo nauyö wä ijchenewa ta' imía ñippökwakpa wé a ta' ibiyö méitö Pablo a.

17 Eta' Pablo tō capitán kié eköl ta' iché ia:

—Duladula i' tsúmi comandante ska'. Ie' wä ilè tso' yönoie ie' a.

18 Eta' capitán e' tō itsémi comandante ska' ta' iché ia:

—Pablo tso' wötëule, e' tō ye' kié tã ikkōché ye' a tō duladula i' tsúmi be' ska'. Ie' wa ilè tso' yënoie be' a.

19 Etã comandante tō iklō'wéwã iulà a tã itsémi bánet. Eë ie' a ichakéitō:

—¿Ì cheke be' tō ye' a?

20 Ie' tō iché ia:

—Judíowak kawō métké ñi a be' a ichök tō bulepa Pablo tsúmi wé judíowak wökirpa e' dapa'uke eë. Ie'pa e' öke tō Pablo ttè kiane shulè bua'ie ie'pa kî.

21 Erë ie'pa ttè ké klō'war. Judíowak wëpa dökã dabom tkëyök (40) kîta, e'pa tso' blëule Pablo panuk. Ie'pa kablë' Skëköl a ttè i' wa: “Kë sa' chköpa, ké sa' di' yöpa dö mik sa' tō Pablo ttëwã etã.” Ie'pa tso'tke, ima be' icheke, e' ë panuk.

22 Etã comandante tō ipatkémine tã iché ia: “Kë yi a ichar tō e' ché be' tō ye' a.”

Pablo patkëmi Judea wökir kié Félix e' ska'

23 Etã comandante tō ikimukwakpa kié bül tã ichéitō ie'pa a: “Ñippökwa kpa mi'ke klö wa esepa klö'ú dökã cien böyök (200). Ñies ñippökwa kpa mi'ke kabaio kî esepa shtö dökã dabom kuryök (70). Ñies ñippökwa kpa wã kët mi'ke esepa klö'ú dökã cien böyök (200). Katuine de sulitu (9:00 pm) etã e'pa kos dapa'ú as imi'rak Cesarea.”

24 Ñies ichéitō: “Kabaio yulö Pablo tsömi. Itsúmi kkö'nú buaë dömi s'wökir Félix ska'.”

25 Ie'pa tã comandante tō yëkkuö patkëmi mè Félix a. Ikkítule yëkkuö kî e' tō iché i' es:

26 “A Félix, s'wökir kibi. Ye' döer Claudio Lisias. Yëkkuö i' shtéyö be' a. Be' shké'wéyö.

27 Judíowak wökirpa tō wëm i' klö'wã iminerak ittökwa. Erë mik ye' wã ijchënewã tō ie' döer romawak, etã ye' mía ye' ñippökwa kpa tã tã itsatkée sa' tō.

28 Ye' kî ikiane jchënu kwã tō i' kî ie'pa tō ikkateke. E' kuëkî itsémiyö judíowak wökirpa wörkî.

29 Ie'pa tō ikkaté ie'pa ttè dalöiëno kitule, ese kî. Erë ké ye' wã i' sulu kuné ie' kî ittowaie ö iwötoie s'wöto wé a.

30 Erë ye' wã ijchënewã tō judíowak welepa kawō mé ñi a ittowaie, e' kuëkî ye' tō ipatkébitu be' a. Ñies ye' tō ichétke ikkatökwa kpa a tō i' kî ie'pa éna ikkatak, e' chö be' wöshäë.”

31 Etã ñippökwa kpa wã Pablo mítser nañewe wës ie'pa a ikéwö mène es. Ie'pa demi ká kié Antípatris eë.

32 Bule es tã ñippökwa kpa dami klö wa, e' eltëpa biteane ñippökwa kpa wé a. Etã ieltëpa dami kabaio kî, e'pa wã Pablo mítser.

33 Mik ie'pa demirak Cesarea eë, etã ie'pa tō yëkkuö mé iwökir kibi a. Ñies Pablo méitörak ia.

34 Iwökir kibi tō yëkkuö sué one etã ie' tō Pablo a ichaké:

“¿Wé be' datse?” Mik ie' wa ijchēnewa tō idatse Cilicia,

³⁵ etā iché ia:

—Mik be' kkatōkwakpa debitu etā be' ttē tseraëyō.

Etā ie' tō Pablo wötōkwa patké s'wōto wé tso' u bērie yō' blu' Herodes tō ká e' wōkirpa a e' a. Ee iwötéwarakitō.

24

Pablo e' tsatké Félix wörki

¹ Ká de skel etā sacerdote kibi kiē Ananías, e' demi Cesarea judiowak kueblupa welepa tā Pablo kkatōk. Nies wēm ekōl kiē Tértulo, e' de ie'pa wa ie'pa ttekōlie Pablo kkatōk Félix a.

² Mik Pablo debitu etā Tértulo tō ikkatémi. Ie' tō Félix a iché:

A kēkēpa s'wōkir kibi, be' ttē dikia ká taiē sa' serke bēre nita. Be' erbikō buaē, e' wa be' tō sa' wakpa kime taiē. E' kuēki sa' tō wēstela chē be' a.

³ A Félix, kēkēpa taiē, be' tō sa' kimeke taiē, e' kuēki kekraē ká ulitane kī sa' tō wēstela chē taiē be' a.

⁴ Kē ye' éna be' kawō chōwak taiē, erē be' we'ikēyō, sa' ttō tso' bērbēr ē er' bua' wa.

⁵ Sa' wa ijchēnewa tō wēm i' dör pē' suluē. Ie' shkōke ká wa'ñe judiowak shutiuk nī kī as iñi blabatsōlor. Ie' dör Jesús Nazaret wak e' klēpa eruleē e' wōkir ekōl.

⁶⁻⁷ Nies ie' éna Skēkōl wé ia'wakka ñaie. E' kuēki sa' tō iklö'wéwa.*

⁸ Be' wák a ie' chakirmi, es be' wa ijchēmi tō i' kī sa' tō ikkateke, e' dör mokiē.

⁹ Judiowak tso' ee, e'pa ulitane tō Pablo kcateke nittsēē,

¹⁰ Etā Félix tō ie' a kawō mé toie tā ie' tō iché:

—Ye' wa ijcher tō ká iaiaē be' dör ká i' wakpa ttē shulōkwak. E' kuēki ye' tse'ne buaē e' tsatkōk be' wörki.

¹¹ Be' wák wa ijchēmi tō ye' dē'rōka Jerusalén Skēkōl dalōiök, e' kī ká detke dabom eyök kī böt (12).

¹² Ie'pa kē wa ye' kune yi tā nī chök. Ie'pa kē wa ye' sune pē' shutiukka Skēkōl wé a, ñies judiowak nī dapa'wo wé malepa a, ñies Jerusalén kos a.

¹³ I' kos kī ie'pa tō ye' kcateke, e' kē yērpa ie'pa a yēsēsē be' a.

¹⁴ Erē ye' tō be' a ichē tō Jesús dör ñala chōkle, e' ttē wa ye' tso' sa' yēpa bak ká iaiaē e'pa Kēkōl dalōiök. Ie'pa tō ichē tō ttē e' kē dör buaē. Erē ñies i' kos kitatbak yēkkuō kī Moisés ena Skēkōl ttekōlpa tō, e' klō'wé ye' tō.

¹⁵ Nies ye' erblōke Skēkōl mik wes ie'pa es tō se' yēsēsē ena se' suluē duowa e' shkerdakane.

¹⁶ E' kuēki kekraē ye' e' chōke senuk buaē Skēkōl wōa ena sulitane wōa as kē ye' er tō ye' kkatō i' kī.

* **24:6-7** Yēkkuō kitule ká iaiaē welepa tō ttē i' kī méka ttē i' wa: Sa' kī ikiane shulē wes sa' ttē dalōiēno tō ichē es. **7** Erē shkēkīpa wōkir kibi kiē Lisias, e' debitu tā iyētsa sa' ulā a kēsik wa. **8** Ie' tō sa' a ichē tō Pablo kkatōkwakpa kawōtā ikkatōk be' wörki.

17 “Ye' mîne sené duas tajë kë dë'ia ië, e' ukuöki ta ye' dene ië ye' wakpa shua inuköl kakmuk s'siarëpa a. Nies ye' dene iyi muk Skëköl a idalöioie.

18 E' kanéuk ye' tso' Skëköl wé a e' dalewa ye' sué ie'pa tö. Ye' e' batse'wétke wes sa' ttè kitule tö ichè es. Eë pè' kë ku' tajë. Kë yi shutineka.

19 Erë judiowak welepa datse Asia, e'pa tso' eë. E'pa éna ye' kkatak ilè ki, e' ta warma ie'pa kawöta shkökrö ië ye' kkatök.

20 Ie'pa kë shkakrö, e' ta as ië itso'rak e'pa tö ichö tö i sulu kué ie'pa tö ye' ki mik ye' dë' e' tsatkök judiowak wökirpa wörki eta.

21 Erë mik ye' bak ie'pa wörki, eta ttè i' ë yë' ye' tö aneule: ‘S'duowa e' shkerkane e' klö'wéyö, e' ki a' tso' ye' kkatök i'ñe.’”

22 Jesús dör ñala chökle e' ttè jchertke buaë Félix wa. E' kuëki mik i ché Pablo tö, e' ttséitö ta ie' kë ki ttè i' kianeia ttsè. Ie' iché ie'pa a:

—Mik comandante kiè Lisias, e' de, e' wa ye' tö a' ttè shulé.

23 Eta Félix tö capitán eköl ké Pablo wötökwane s'wöto wé a, erë ichéitö ia:

—Ikkö'nú er bua' wa wes kë s'wötëule es. Kawö mú ie' a as iyamipa bitu ikané uk.

24 Bökkj es ta Félix debitune ilaköl kiè Drusila e' ta. E' dör judiowak. Félix tö Pablo tsuk patké. Pablo tö s'kawöta erblök Jesucristo ë mik e' wà paké Félix a. E' tsök ie' tso'.

25 Erë mik Pablo tö sene yësyësë ena e' kkö'nè sene sulu yökj ena s'shulir aishkuö ta e' wà paké, eta e' tö Félix tkiwéwa. Ie' tö iché Pablo a:

—Be' yüne. Mik ye' kawö kune e' wa ye' tö be' kiène.

26 Nies Félix tö ipaneke tö Pablo mú tö inuköl watkè ia iomine bër, e' kuëki ie' tö Pablo kiekerö kekraë ttök ie' ta.

27 Es itka dö duas bök. E' ukuöki ta Félix kë kanëblöia s'wökirie. Ie' skéie wëm kiè Porcio Festo, e' de s'wökirie. Félix atak buaë judiowak ta, e' kuëki Pablo méatitö wötëule s'wöto wé a.

25

Pablo e' tsatké Festo wörki

1 Festo demi Cesarea kanëblök s'wökirie e' ki ká de mañat ta imía Jerusalén.

2 Eë ta sacerdotepa wökirpa ena judiowak wëpa kibipa, e'pa tö Pablo kkaté Festo a.

3 Ie'pa tö ikié ie' a: “Sa' kimú er bua' wa. Kawö mú Pablo tsobitu ië Jerusalén.” E' dör Pablo ttowa ñala ki.

4 Erë Festo tö iüté:
—Pablo tso' Cesarea wötëulewa s'wöto wé a. Eë ye' mi'ke kukuie.

5 I sulu wamblé ie' tö, e' ta as a' wökirpa mi' ye' ta Cesarea ie' kkatök eë.

6 Festo sené Jerusalén ká paköl (8) ká dabom (10) e' ulatök ta imiáne Cesarea. E' bule es ta ie' e' tkéka ikula' ki ttè shulo wé a. Eta Pablo tsuk patkéitö shulé.

7 Mik Pablo dewa, eta judiowak datse Festo ta

Jerusalén, e'pa dewa ie' o'mik ta ikkaté iyi suluë taië ese ki. Erë ie'pa kë a iwöklönuk yës tö e' dör moki.

⁸ E' ukuöki ta Pablo tté e' tsatkoie. Ie' tö iché ia:

—Ye' kë wa i sulu wamblëne yës judiowak tté dalöiëno ki, ñies Skököl wé ki, ñies Roma wökir kibi e' ta. Ekkëpa kë yëule ye' wa suluë.

⁹ Erë Festo atak buaë judiowak ta, e' kueki ie' tö Pablo a ichaké:

—¿Be' shkak Jerusalén as ye' tö be' shulö ee?

¹⁰ Ie' tö iüté:

—Au. Ye' tso'tke Roma wökir kibi e' tté shulo wé a. Íe a' kawöta ye' shulök. Be' wa ijcher buaë tö ye' kë wa i sulu wamblëule judiowak ta.

¹¹ Erë ilè sulu wambléyö, ese kué a' tö, e' ki ye' kawöta ttëwa, e' ta ye' ttöwa. Erë i kos ki ie'pa tö ye' kcateke, e' kë yëne, e' ta kë yi kawöta ye' muktsa ie'pa ulä a. E' kueki ye' tö ikié tö Roma wökir kibi as e' wák tö ye' shulö*

¹² Eta Festo tté ipattökwakpa ta eta ichéitö Pablo a:

—Buaë be' ikiétke tö Roma wökir kibi tö be' shulö. E' kueki ye' tö be' patkekemi Roma as ie' be' shulö.

Festo tö Pablo tté paké blu' Agripa a

¹³ Kä tka wekkë alè e' ukuöki ta blu' kiè Agripa e' demì Cesarea ikutà kiè Berenice e' ta Festo tkëneka ká wökirie e' kéwö tkö'uk.

¹⁴ Ie'pa e' tséat ká taië. E' dalewa Festo tö i tköke Pablo ta e' paké blu' Agripa a: Ie' tö iché ia:

—Íe wëm tso' eköl méat Félix tö wötëule s'wöto wé a.

¹⁵ Mik ye' bak Jerusalén, eta sacerdotepa wökirpa ena judiowak kueblupa, e'pa debitu wëm e' kkatök ye' a. Ye' a ikiérakitö as ye' iwömüttsa ttëwa.

¹⁶ Ye' tö ie'pa iüté tö romawak wökirpa kë yi tteta'wa, kam ie' tsatkö ikkatökwakpa ta ñi wöshaë e' yöki.

¹⁷ E' kueki mik ie'pa debitu íe, eta kë ye' kawö chöone. E' bule es ta ye' e' tkéka ye' kula' ki tté shulo wé a ta wëm e' tsuk patkéyö.

¹⁸ Erë mik ikkatökwakpa debitu, eta ie'pa kë wa ikkatëne iyi sulu ki wes ye' ibikeits es.

¹⁹ Ie'pa tö ikkaté wes ie'pa Skököl dalöieke ese ki. Ñies wëm kötëwa kiè Jesús, e' ché Pablo tö tö itso' ttsë'ka, ese ë ki ie'pa tö ikkaté.

²⁰ Ye' kë wa ijcher wes yö tté e' wè, e' kueki ye' tö Pablo a ichaké: “¿Be' shkak Jerusalén as ee be' shulir tté i' ki?”

²¹ Erë ie' ikié tö as se' wökir kibi tö ishulö. E' kueki ye' tö ikéwö mé tö as itkër wötëule dö mik ye' tö ipatkekemi eta.

²² Eta Agripa tö iché Festo a: —Ye' éna wëm e' ttö ttsak ñies.

Ta Festo tö iüté:

—Bule bö ittseraë.

* 25:11 Pablo dör romawak e' kueki ie' a kawö ta' ikiök Roma wökir kibi a tö e' tö ishulö. Roma wökirpa tsitsir kë a iwöklönuk.

23 Bule es ta Agripa ena Berenice, e'pa debitu, tkawa u a shkōrami wes kēkē tajē es. Nippōkwakpa wōkirpa ena ká e' kēkēpa dalōiērtā tajē, esepa debitu ie'pa ta ñies. Etā Festo tō Pablo tsuk patké

24 ta ichéitō:

—A blu' Agripa ena kēkēpa ulitane tso' ie se' ta, ie wēm dur ekōl kiē Pablo. Judīowak kōs tō ie' kcateke ye' a Jerusalén ñies ie Cesarea. Ie'pa kē shtrirtā wā ye' a ikiōk aneule tō ikēwō mūttsā ttēwā.

25 Erē ye' a ta ie' kē wā i wamblēne i kī yō ittōkwā ipatkēmi. Erē ie' wák tō ikiē as Roma wōkir kibi tō ishulō. E' kuēkī ye' tō ibikeitsbak patkēmi eē.

26 Erē kē i kune ye' wā shtēmi yēkkuō kī mēmi s'wōkir kibi a ikkatoie. A Agripa, e' kuēkī ye' wā idebitu a' wōrki, bua'ie be' wōrki, as be' ichakō. Ima be' ichē, e' ukuōkī ta iyēkkuō shtēmiyō.

27 ¿Wes ye' tō yi patkemimi shulē kē wayēule tō i kī ikkatērke?

26

Pablo e' tsatké blu' Agripa wōrki

1 E' ukuōkī ta Agripa tō Pablo a iché:

—Be' ttō e' tsatkoie.

Etā Pablo ulā kēka ta ittēmitke i' es:

2-3 “A blu' tajē Agripa. Se' judiowak ser, e' jcher buaē be' wā. Ñies ttē i' kī sa' ñi chōke, e' jcher buaē be' wā. E' kuēkī i'ñe ta ye' tsē'ne buaē

e' tsatkōk be' wōrki i kōs kī judiowak tō ye' kcateke, e' yōkī. Es ikiéyō be' a tō ye' ttō ttsō enaē.

4 “Se' wakpa kōs wā ijcher buaē tō wes ye' ser ye' kaska' ena Jerusalén mik ye' bak duladula etā.

5 Ñies ie'pa wā ijcher buaē tō kekraē ye' dōr fariseowak. Ese wakpa e' tiuke Skēkōl ttē dikīa yēsyesē se' wakpa malepa tsatā. Ie'pa kī ikiane, e' ta ie'pa tō ichēmi tō mokī ye' dōr fariseowak.

6 Skēkōl kablē' se' yēpa bak ká iaiaē e'pa a tō s'duowā e' shkerdakane, e' wā panekeyō mokī, e' kī ie'pa tso' ye' kkatōk i'ñe ta.

7 Se' dōr Israel aleripa e' ditsēwōpa dōka dabom eyōk kī bōl (12), e'pa tō iwā paneke ñies er mokī wa. E' kuēkī ie'pa tō Skēkōl dalōiē e' wakanewekerakitō ñiē nañēē kekraē. A blu' Agripa, s'duowā shkerdakane, e' panekeyō wes se' wakpa malepa es, e' ta ¿i kī ie'pa tso' ye' kkatōk?

8 ¿I kuēkī a' ibikeitseke tō s'duowā e' kē shkenukkane Skēkōl a?

9 “Ye' wák bak ibikeitsōk tō ye' kawōtā i kōs or ye' a e' uk Jesús Nazaret wak e' ttē wōklō'woie.

10 Es ye' tō iwamblē' Jerusalén. Sacerdotepa wōkirpa tō ye' a kawō me' iwambloie. S'batse'rpa tajē wōtē'wā ye' tō s'wōto wé a. Kē dōr e' ē, ñies mik ie'pa ttekerakitō, etā ye' a ta e' dōr buaē.

11 Tajë ie'pa we'ikyö se' ñi dapa'wö wé ulitane a ie'pa koie ie'pa erblö Jesús mik e' olo'yök. Ye' kësik blë' ie'pa ki tajë. Ye' tö ie'pa töte'rö tkörö ká bár ki we'ikè.

12 “Sacerdotepa wökirpa tö ye' a kawö me' ena ye' patkë' ese wamblök Damasco, e' wakanéuk ye' mirwä.

13 Erë, a blu', ñala ki dibata a ta ká jai a ye' tö i sué bö'wöie e' tkökä diwö olo tsata. Bö'wö e' olo bune ye' pamik ena imirwarak ye' ta e'pa pamik ñies.

14 Sa' kos anere iski ta ittö ttséyö e' tö iché ña hebreoie: ‘A Saulo, a Saulo, ¿iök be' ye' we'ikeke? Ì sulu wamblekebö ye' ki e' wa be' wák e' mukettsä we'ikè wes iyiwak kë shkak ppèsö kal wa es.’

15 Ye' tö ie' a ichaké: ‘A Skëképa, ¿be' dör yi?’ Ie' ye' iüté: ‘Ye' dör Jesús, e' we'ikekebö.

16 Erë be' e' duökä. Ye' e' kkaché be' a be' patkoie kanablök ye' a. Ì kos suébö j'ñe ena ì kos kkacheraëyö be' a, e' pakerabö sulitane a.

17 Ye' tö be' patkeraë be' yamipa a ena pë' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö be' tsatkeraë ie'pa ulä a.

18 Ye' tö be' patkeraë ie'pa wöä ká ñi'uk as ishkörak Skëköl ta ká ñi a, kë ku'ia klöulewä stui a Satanás ulä a; ñies as inui olo'yardak iki as idörak Skëköl icha bats'e' e'pa k'ie ierblérak ye' mik e' wa.’

19 “A blu' Agripa, ì yëne ña ká jai a e' wawéyö.

20 Jesús tté buaë tsá pakéyö Damasco wakpa a, e' ukuöki ta yö ipaké Jerusalén wakpa a ñies ká malè tso' Judea e' kos wakpa a. Ñies ipakéyö pë' kë dör judiowak esepa a. Ye' tö ie'pa kos patté: “A er mane'ú Skëköl a. A senú buaë yësyësë ikkachoie tö moki a' er mane'wétke ie' a.”

21 E' kuëki se' yamipa judiowak e'pa tö ye' klö'wä Skëköl wé a ttëwä.

22 Erë dö ikkë ta Skëköl tö ye' kimé, e' kuëki ye' tso'ia ie' tté pakök sulitane a, s'dalöiërta' tajë esepa a, ñies se' esepa a. Ì yë'atbak Skëköl ttekölpa ena Moisés, e'pa tö tö itköraë, e' ë pakekeyö. Kë ye' wä tté kuä'ki pakane.

23 Ie'pa tö iyë'at tö wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e' kawöta ttëwä. E' ukuöki ta ie' shkerdakané keweie sulitane yöki, ta s'tsatko tté pakeraëitö judiowak a ena ká ulitane wakpa a. Tté e' dör wes bö'wö es se' er ñi'woie.”

Pablo tö Agripa shkeñé erblök Jesús mik

24 Es Pablo e' tsatköke e' shua Festo tö iché ie' a aneule:

—¡A Pablo, be' alineka! Be' e' yué yëkkuö wa tajë, e' tö be' aliwéka.

25 Erë ie' iüté:

—A këképa Festo. Ye' kë alineka. Ì chéyö e' kë dör alipa tté, e' dör tté moki.

26 Se blu' Agripa tkër. Ie' wä tté ikkë suule buaë. E' kuëki kë ye' tkine ttök ie' wörki.

Íyi ikkë kōs kē wamblēne blēulewā. E' kuēkī ye' wā ijcher tō ie' wā íyi ikkë jcher buaē.

²⁷ A blu' taiē Agripa, ye' wā ijcher buaē tō be' tō ì yē' atbak Skēkōl ttekōlpa tō, e' klō' wé.

²⁸ Agripa tō iūtē:

—Kē be' ibikeitsōk tō be' ye' kēmi e' mane' uk Cristo kléie i' ta.

²⁹ Pablo tō iché:

—I' ta ō i' ukuōkī ta, erē Skēkōl mú kī ikiar tō be' ena a' kōs tso' i' ñe ye' ttō ttsōk, e'pa mú dōr wēs ye' es, erē kē moulewā tabechka kicha wa wēs ye' es.

³⁰⁻³¹ Eta blu' ena s'wōkir kibi ena Berenice ena kōs itulur eē, e'pa ulitane e' kēka míyal bānet ttōk ñita Pablo ttē kī. Ie'pa tō iché ñi a:

—Wēm i' kē wā ì sulu wamblēne ì kī ittēwasō, warma kē ie' kawōta wōtēwā.

³² Eta Agripa tō iché Festo a:

—Wēm i' kē tō ichōpa: 'ye' patkōmi Roma wōkir kibi a shulè', e'ma sō iēmimi.

27

Pablo patkémirakitō Roma

¹ Mik ie'pa tō ibikeitsétke tō sa' patkekemi Italia, eta Pablo ena pē' skà tso' wōtēule, e'pa méraakitō wēm ekōl kiè Julio e' ulà a. Wēm e' dōr ñippōkwakpa eruleē kiè Emperador Icha, e' capitán.

² Eta sa' e' iéka kanò a. Kanò e' datse ká kiè Adramitio eē michoē Asia wé kanò irirke dayē kkōmik ese a. Wēm kiè Aristarco, e' tso' ñak sa' ta ñies. Ie' datse Tesalónica ate Macedonia eē.

³ Bule es ta sa' demi Sidón. Julio tō Pablo sué er bua' wa. Ie' tō iémi s'yamipa serke eē, e'pa pakōk as ì kiane ie' kī e' mù ie'pa tō ie' a.

⁴ Sa' e' yéttsa Sidón mir wōwí, erē siwa' bitsirke darērēē wōiá. E' kuēkī sa' míyal dayē nane kiè Chipre e' kke wé siwa' kē bitsirku' taiē e' ēka.

⁵ Sa' tkami Cilicia ena Panfilia demi Mira ate Licia eē.

⁶ Eta eē capitán tō kanò datse Alejandria, e' kué etō. E' mi'ke Italia. Eē sa' e' mane' wé kanò e' etō a ta sa' míyal.

⁷ Siwa' kuēkī sa' mirwa kanò kī enaē, kanè taiē wa. Ká bōt ō ká mañat alè eta sa' demi ká kiè Cnido wōshaē. Siwa' bitsirkeia sa' kke, e' kuēkī sa' tkami Salmona wōshaē ta sa' tkami dayē nane kiè Creta e' wishet.

⁸ Sa' mí kanò kī dayē kkō ē wa kanè taiē wa. Eta sa' demi ká kiè Buenos Puertos (kiè e' wà kiane chē wé kanò irirke buaē), e' ate tsinet ká kiè Lasea eē.

⁹ Sa' kī kawō chó taiē ta yuēdiō dewatke. E' kēska' ta kē se' a shkanukia dayē kī dō' ì sulu tkō s'ta. E' kuēkī Pablo tō ipattérak:

¹⁰ —A kēkēpa, yō isuē tō se' mirwa i' eta ì sulu tkōmi. Kanò i' ena dalì i', e' weirwami, ñies dō' se' wákpa duđlur.

¹¹ Erē capitán kē wā Pablo ttō iūtēne. Ie' tō kanò wák ena kanò ñakōkwakpa wōkir, e'pa ttō iūtē.

¹² Wé ie'pa kanò irine e' kē dōr buaē yuēdiō tkō'woie. E'

kuəkᵢ kanò wakpa kibiiepa tō ibikeitseke tō se' mú dōmi Fenice yuēdiò tkō'uk ee, e' dōr bua'ie. Ká e' atē dayē nane kiè Creta ee. Eē dayē atē noroeste ena sudoeste.

Siwa' bitsirke taiē dayē kᵢ

13 Etā siwa' datse sur kke, e' bitsinemitke bērebēre. Ie'pa tō ibikeitsē tō se' tkōmimi, e' kuəkᵢ ie'pa e' yēttsa míyal Creta dayē kkō ē mik kanò kᵢ.

14 E' ukuōkᵢ bet tā sērke bitsineka taiē datse nordeste kke, e' tērke kanò mik.

15 E' tō kanò uyēmi. Sa' kē a kanò wōklōneia siwa' kke. E' kuəkᵢ sa' tō iēmi as siwa' wa imítser sa' tā.

16 Sa' tkami dayē nane tsitsir kiè Cauda, e' tsjikka, wē kē siwa' bitsirku' darērē shute ee. Sa' kaneblé darērēē, e' wa sa' tō kanóla tso' s'tsatkoie e' muéwa buaē as kē imi'a dayē a.

17 E' ukuōkᵢ tā ie'pa tō kanò kibi etō kᵢ payuéwa buaē ttsa' wa. Ie'pa suane dō' kanò tkērka ttsa'wō tso' taiē kiè Sirte, e' kᵢ. E' kuəkᵢ ie'pa tō datsi' ukuō tso' kanò shkōwoie, e' iéwa dayē a kanò wōklō'woie as imi' enaē. Tā ie'pa tō iēmi as siwa' wa imi'.

18 Bule es tā siwa' bitsirkeia taiē, e' kuəkᵢ ie'pa tō dalí damirak iwā kanò a, e' tuléttsami dayē a.

19 Bōiki es tā ie'pa tō íyi taiē tso' kanò shkōwoie, e' kibiie tuléttsa dayē a iwákpa ulà wa.

20 Ká tka taiē etā diwō kē wēneia bēkwō kē wēneia. Sērke taiē tērkeia sa' kᵢ. E' kuəkᵢ sa' tō ibikeitsé tō sa' duólurdaē, kē sa' tsatkēpaia.

21 Sa' tka ká taiē kē chkaule. E' kuəkᵢ Pablo e' kēka ie'pa tso' kos e' shua tā ichéitō:

—A kēkēpa, a' tō ye' ttō ttsōpa, e'ma kē se' e' yēnettsa Creta ena i sulu tka se' tā, e' kē bak se' tā. Nies kē se' íyi weinewa.

22 Erē i'ñe tā a' er kuú. Kē yi duōpawa. Erē kanò ē weirwami.

23 Enia nañewe Skékōl dōr ye' blú dalōieke ye' tō, e' tō ibiyōchōkwak patké ye' ska',

24 e' tō ye' a' iché: 'A Pablo, kē be' suanukia. Be' kawōta shkōkrō Roma wōkir kibi e' ska'. Skékōl er buaē ché be' a. E' kuəkᵢ pē' kos tso' be' tā kanò a, e'pa tsatkeraeitō.'

25 A kēkēpa, e' kuəkᵢ a' er kuú. Ye' erblōke Skékōl mik. Ye' wa ijcher buaē tō i kos tkōraē wēs Skékōl biyōchōkwak tō ye' a' iché es.

26 Erē siwa' tō se' patkeraē dō ká wēle dayē kkōmik.

27 Dayē kiè Adriático e' kᵢ sa' dami siwa' wa wᵢ'kē iō'kē. E' kᵢ ká de domingo bōtō e' nañewe ká shabōts etā kanò ñakōkwakpa éna iane tō sa' dōketke ká sí kᵢ.

28 Ie'pa tō dayē shu ma'wé tō wēkkē idir dōttsa iski tā ide metro dōka dabom mañayōk kᵢ terōl (36). E' ukuōkᵢ tā wᵢ'kie iskā ma'wēnerakitō tā ide metro dabom bōyōk kᵢ kul (27).

29 Ie'pa suane dō' ák tso' blubluē ese mik kanò tēr, e' kuəkᵢ tabechka tso' kanò wōklō'woie e' émirakitō tkēl kanò ñakka dayē shua. Tā ikiérakitō Skékōl a' tō sa' kᵢmú ká ñirke e' dalewa.

30 Erë kanò ñakökwakpa tó ibikeitsé: se' tköyalmi as se' e' tsatkö. E' kuëki ie'pa tó kanóla éwami dayë a. Ie'pa e' é tó ie'pa mí tabechka tso' kanò wöklö'woie, e' ökmi kanò wökka dayë shua.

31 Erë ì weke ie'pa tó e' biyö ché Pablo tó ñippökwakpa a ena capitán a. Ie' tó iché:

—Ie'pa tkayal, e' ta a' kē tsatkërpa.

32 Etā ñippökwakpa tó kanóla e' ttsé télor ta íémirak dayë a.

33 Ká ñirketke etā Pablo tó ie'pa ulitane a iché:

—Ilè ñú. A' tso' ipanuk tó ì tkömi, e' kī domingo de bötö e' dalewa kē ì ñane a' wā yës.

34 A' kényö ilè ñuk. A' e' tsatkak, e' ta a' kawötā ilè ñuk. Kē a' weirpa yës.

35 Pablo tté one, etā pan klö'wéitö et, ta wéstela chéitö Skököl a. Sulitane wörki iblatéitö ta ie' wák tó itsá ñé.

36 Etā e' tó imalepa erkiöwé ta ichkérak ñies.

37 Sa' dökā cien böyök kī dabom kuryök kī teröl (276) seraa.

38 Ie'pa chké one kos ie'pa kī kiane ekké ta dalì éyök atē e' tuléttsarakitö dayë a as kanò at öböbla. Dalì e' dör trigowö.

Kanò jchënané

39 Ká ñine ta kanò ñakökwakpa kē wā dayë kkö suule. Erë ie'pa tó isué tó tsa'wö buaë ulat tēr kanò iklokā. E' kuëki ie'pa tó ibikeitsétke tó kanò ma'üsö klökā eë.

40 Etā íyi tso' kanò wöklö'woie, e' ttsé télor ie'pa

tó émi dayë a. Etā kaltak tso' kanò ñakoie, e' wöttselör ie'pa tó. E' ukuökī ta dats'kuö skékarakitö kanò wökka ta idökemitke dayë kkömik.

41 Erë tsa'wö tkërka dayë dikīa, e' kī kanò tkëne kuj. Ta kanò wökka bunewā tsa'wö a, kē yënettsaiā. E' dalewa dayë tērke kanò ñakka e' tó kanò tskélor tajë.

42 Wépa mir klöulewā e'pa kiane ñippökwakpa kī ttélur as kē itköyal ùkule.

43 Erë capitán éna Pablo tsatkak, e' kuëki ie' kē wā ikéwö mène ittökulur. Ie' tó iché: “Wépa ukuo, e'pa e' ppölor kewe dayë a as e'pa dötsa ká sí kī.

44 As imalepa mi' kanò tak kī.” Es sa' ulitane dettsa ká sí kī buaë.

28

Pablo sené si' mañat ká kié Malta ee

1 Mik sa' dettsa etā sa' wā ijchenewā tó ká e' kié Malta.

2 Ká e' wakpa tó sa' kiéwā buaë seraa. Kase sulué ena kalì yërke, e' kuëki bö' batsékarakitö tajë ta sa' kierakitö bö' baiklök.

3 Etā Pablo tó bö' ulatska shtë, e' tuleke bö' a. E' wöshaë ta tkabë sulusi e' yéttsa bö'ba yöki, e' tó Pablo kuéwā iulà kkue a, kē èwa.

4 Mik ká e' wakpa tó isué tó tkabë moar Pablo ulà mik, etā ichérakitö ñi a: “Wëm i' wā s'kötulewā alè. Erë dayë a itsatkëne, erë s'shulökwak tso' ká jai a e' kē wā kawö mène ia as iser.”

⁵ Erë Pablo ulà wöppé ta tkabë anewa bö' a. Kë wës Pablo dë'.

⁶ Wekkë Pablo iërkeka ö wekkë Pablo duömiwa etkëme, e' panuk ie'pa tso' seraä. Erë ie'pa tö ipané tajë. Mik ie'pa tö isué tö kë ì bak ie' ta, eta' ie'pa ibikeitséne kuä'kij. Ie'pa tö ichémi tö Pablo dör këköl wele.

⁷ Eë tsjinet ká tso', e' dör Malta wökir kibi kië Publio, e' icha. Ie' tö sa' kiéwa ena sa' sué buaë dö ká mañat.

⁸ Ta Publio yé, e' duöke duè dalölö wä ena ishütërke tajë. E' ie' teme'r. Eta' Pablo mía iweblök ta ie' tö ikië S'yé a ta iulà méka iki ta ibua'wéneitö.

⁹ E' ukuökij ta imalepa kirirke tso' ká e' a, e'pa kos debitü ta ibuanerak ñies.

¹⁰ E' kuëkij ká e' wakpa tö iyi kakmé sa' a tajë. Mik sa' mitkene kanò kij ta ì kos kiane sa' kij shkoie, e' kakmé ie'pa tö sa' a.

Pablo demi Roma

¹¹ Sa' sené ká e' a si' mañat ta sa' e' iéne kanò iëtö a. Eë kanò e' tö yuëdiö tköo'. E' datse Alejandría. Kanò e' kië ie'pa këkölpa dalöiekerakitö dör klö e'pa kië wa.

¹² Sa' míyal kanò e' kij ká kië Siracusa eë. Eë sa' sené ká mañat.

¹³ E' ukuökij ta sa' míyal ká kië Regio eë. E' bule es ta sa' e' yélur Regio a. Siwa' bitsirke buaë datse sur kke, e' wa ká böt ta sa' demi Pozzuoli wé kanò irirke eë.

¹⁴ Eë sa' tö s'yamipa welepa kué. Ie'pa tö sa' ké e' tsukat

ie'pa ta domingo etö. Bata ekkë ta sa' demi Roma.

¹⁵ S'yamipa tso' Roma, e'pa wä ijchertke tö sa' datse. E' kuëkij ie'pa de sa' ñaletsuk dö wé dalì wé tso' tajë kiekerakitö Apio eë. Ñies ie'pa skà de sa' ñaletsuk ká kië S'kaporö Wé Mañat eë. Mik Pablo tö ie'pa sué ta wëstela chéitö Skëköl a ta ittse'neka buaë.

¹⁶ Mik sa' demi Roma, eta' Roma wökirpa tö ie' ké senuk u etkue a ekörla, erë ishkëki méarakitö eköl Pablo kkö'nuk.

Pablo tö Jesús tté paké Roma

¹⁷ Pablo demi Roma, e' kij ká de mañat, eta' ie' tö judiowak wökirpa tso' Roma, e'pa kiök patkè. Mik ie'pa e' dapa'wéka ie' ska' ta ie' tö iché iarak:

—A yamipa judiowak, kë ye' wä ì sulu wamblène se' wakpa kij. Ñies kë ye' wä ì sulu wamblène se' yépa bak ká iaiaë e'pa sene e' kij. Erë ye' tso' Jerusalén e' me'ttsarakitö Roma wakpa ulà a.

¹⁸ Roma wakpa tö ye' ichaké iskië, erë kë ie'pa wä ì sulu kune ye' kij ye' ttowaie. E' kuëkij ie'pa éna ye' akmi.

¹⁹ Erë judiowak kë kij ikiane tö ye' émi ie'pa tö. E' kuëkij ye' kawöta ikiök tö ye' patkó Roma wökir kibi a as ie' tö ye' shulö. Erë ye' kë wä ì ta' se' judiowak kkatoie.

²⁰ Ì paneke se' dör Israel aleripa e'pa tö, e' kuëkij ye' tkër íe moule. Ñies e' kuëkij ye' tö a' kiök patké a' suöje ena ttoie a' ta.

²¹ Ie'pa tö iché ia:

—Judea wakpa kē wā yēkkuō patkēule sa' a be' choie yēs. Nies sa' yamipa datse Judea, e'pa kē wā ì sulu yēule sa' a be' kī.

²² Sa' wā ijcher tō ttē pa'ālī i' pakē be' tō e' cheke suluē sulitane tō ká wa'ñe. E' kuēkī sa' kī ikiane ttsè tō çīma be' tō ibikeitseke?

²³ Ie'pa tō kawō skà mé ñī a kapakoie. Mik e' kēwō de, etā ie'pa dapanekā tajē Pablo ská'. Ie' tō ì blúie Skēkōl tso' e' ttē paké bla'mi dō tsálij. Ì kit Moisés ena Skēkōl ttekōlpa tō yēkkuō kī e' wa ie' tō ie'pa pablé tajē as ie'pa tō iklō'ù tō Jesús dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e'.

²⁴ Ie'pa wēlepa tō ttē paké Pablo tō, e' klō'wé. Erē wēlepa kē wā iklōone.

²⁵ Ie'pa kē wā ibikeitse ñikkēē, e' kuēkī imítkerak erē Pablo tō ttē i' bata ché iarak:

—Ì yē' Wikōl Batse'r tō a' yēpa bak iaiaē, e'pa a, ittekōl bak kiè Isaiás e' wa, e' dör mokī. Skēkōl tō iché ia:

²⁶ 'Be' yú tā ichǒ ká i' wakpa a. A' tō ittseraē je', erē kē a' éna iwà anak.

A' tō iwebleraē je', erē kē a' tō isuepa.

²⁷ Es ie'pa dör, ie'pa wōkir suluē, e' kuēkī.

Ie'pa tō ikukuō wötéwā as kē iwattsēr.

Ie'pa tō iwōbla tsimiwéwā as kē iwawēr.

Ie'pa kē éna iwà anak.

Ie'pa kē shkakne ye' ska' as ye' tō ibua'ùne.*

Es Isaiás tō iyē'at.

²⁸⁻²⁹ A' wā ijchenú tō i' ukuōkī tā Skēkōl tō s'tsatkè e' ttē tso'tke pakē pē' kē dör judiowak esepa a. Ie'pa e' tō iklō'weraē.

³⁰ Pablo e' tséat duas bök wa'ñe wé u patuekeitō ee. Sulitane mi'ke ie' weblök tā ee ie' tō ikiéwa.

³¹ Ie' tso'ie ì blúie Skēkōl tso' e' ttē pakōk ena s'wōbla'uk Skēkēpa Jesucristo ttē wa. Kē yi wā ie' wōklōone. Kē yi wa ie' tsirione yēs.

* 28:27 Isaiás 6.9-10

Yëkkuö kit Pablo tö Roma wakpa a Romanos

Yi tö yëkkuö i' kit, e' wák kiè Pablo. Welepa tö ibikeitsè tö yëkkuö i' kit ie' tö etä ie' wák tso' Corinto. Ie' tö ikit duas dabom skeyök ki kul (57) Cristo kune'bak e' ukuöki ta. Ie' ikkeyè' taiè shkökmi Jesús mik erblökwakpa tso' Roma e'pa pakök. Erè kè ie' a kawö kune shkoie. E' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit patkëmi ie'pa a as ie'pa wa ijcher tö ì o' Jesús tö ie'pa dalërmik. Ie'pa kibiiepa kè dör Israel aleripa erè Israel aleripa erblé Cristo mik esepa e' iè'wa ie'pa ta. Israel aleripa erblé Cristo mik esepa tö ibikeitsè tö ie'pa klöo'bak Skëköl tö keweie e' kuëki ie'pa dör ibua'ie pè' kè dör ie'pa ditséwö esepa tsata. E' kuëki ie'pa kè ñi sini'kune.

E' kuëki Pablo ki ikiane kkachè ie'pa a yëkkuö i' ki tö sulitane dör ñies è Skëköl wöa. Israel aleri ö kè idör ileri e' dör ñies ème. Kewe Pablo tö ie'pa a ikkaché tö sulitane tö Skëköl watè'ttsa e' kuëki e' nuí tso' sulitane ki. E' ukuöki ta ie' tö ie'pa a ikkaché tö Jesús tté buaè e' è wa Skëköl tö se' tsatkëmi ñikkëè, Israel aleripa ena kè idör ileripa esepa ñies. E' kkaché ie' tö ie'pa a. Ñies Pablo tö ikkaché tö erblè Jesús mik e' wa Skëköl tö se' klö'wèmi wës pè' buaè yësyèsè es. Israel aleripa tö ibikeitsè tö Moisés tté dalöièno e' dalöiè

wa Skëköl tö se' klö'wèmi wës pè' buaè yësyèsè es. Erè Pablo tö ie'pa a iché tö e' kè dör es. Se' kè a ì onuk Skëköl ttsè'woie buaè as se' tsatköitö. Erè Jesús mik erblè e' wa ie' tö se' tsatkeke. Es Pablo tö ichè yëkkuö i' ki.

Shkë'wè

1 Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús kanè méso klöule ie' ttekölpa tsá e' ekölie. Ñies ye' klöule tté buaè kkayè' Skëköl tö e' pakök.

2 Ká iaiaè Skëköl kablè' tö tté buaè ñe' kkayërdaè, e' kit ittekölpa tö iyëkkuö batse'r e' ki.

3 Tté buaè ñe', e' dör ilà Skëkëpa Jesucristo e' tté. S'ditsö wa ta ie' dör Israel blú bak kiè David e' aleri.

4 Erè mik ishkenekane, etä e' wa ikkayène Wiköl Batse'r wa tö ñies ie' dör Skëköl Alà diché ta' taiè e'.

5 Ie' batamik Skëköl er buaè ché ye' a. Ie' ye' tkè'ka kaneblök Jesucristo a ittekölpa tsá e'pa ekölie as ká wa'ne pè' kè dör judiowak esepa kur ie' ttö iütök erblè ie' mik e' wa.

6 Ñies a' tso' ie'pa shua. A' klöule Jesucristo ichaie.

7 Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dalër taiè Skëköl éna serke Roma e'pa a. A' klöule ie' wa s'batse'rpa kíie. S'yé dör Skëköl ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaè chö ena sene bërè mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a

8 Kewe ye' ichè tö a' erblé Jesús mik e' tté buneka ká

wa'ñe. E' kuëki wëstela chekeyö Skëköl a Jesucristo ttö wa a' ulitane ki.

⁹ Skëköl a ye' kanëblöke ye' er kos wa ie' alà tté buaë e' pakök, e' wák wä ijcher tö kekraë ye' er arke a' ska'.

¹⁰ Kekraë ie' a ikiekeyö tö ie' ki ikiane, e' ma as bata ekkë tä ie' kawö mù ye' a shkoie a' pakök.

¹¹ Sulu ye' éna a' suak. Ye' éna a' kimak as a' er diché ki iër buaë Skëköl Wiköl wa.

¹² E' wä dör tö se' erblöke Jesús mik eköl eköl, e' wa se' ñi er diché iö buaë.

¹³ A yamipa, ye' ki ikiane tö a' wä ijcher tö taië ye' ileritsé shkoie a' pakök, erë dö ikkë tä ye' wötkërke. Ye' ki ikiane tö kanë me' Skëköl tö ye' a e' wä döttsa buaë a' shua wes ká malepa wakpa shua idë'ttsa es.

¹⁴ Ye' ittse tö ye' ki kanë tso'ia Jesús tté buaë pakök sulitane a. Kë ye' tkine tö s'dalöiër tä taië ese idir ö s'ësepa idir ö s'yöule ö kë s'yöule idir.

¹⁵ E' kuëki ñies ye' shkak Roma Jesús tté buaë pakök a' wakpa shua.

Jesús tté buaë dör Skëköl diché taië s'tsatkoie e'

¹⁶⁻¹⁷ Jesús tté buaë e' wa Skëköl a wépa kos tö iklö'wé esepa tsatkërmi. E' kuëki ye' kë jaëne tté e' ki. Tté e' pakane judiowak a kewe, e' itöki pë' kë dör judiowak esepa a. Tté e' tö ikkachè se' a tö wes Skëköl tö se' klö'wëmi wes pë' buaë yësyësë es. Se' klö'wëitö

es se' erblé Jesús mik e' wa. E' ë wa ie' tö se' klö'wëmi es. E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Yi dör yësyësë ierblö Skëköl mik e' batamik, ese serdaë."*

Sulitane ki i sulu nuí tso' Skëköl wöa

¹⁸ Skëköl tso' ká jai a, e' tso' wépa tö i sulu wambleta' ena kë ser yësyësë esepa we'ikök. E' wa ie' tso' ikësik kkachök. I sulu kos wambleke ie'pa tö, ese tö ie' tté mokí e' wöklö'weke.

¹⁹ Kos s'éna iane tö wes ie' dör, e' kkayë' ie' wák tö ie'pa a, e' kuëki buaë ie'pa wä ijcher.

²⁰ Kewe tä ie' tö ká i' yö'at, e'tami sulitane wä ijcher tö wes ie' dör. Ie' kë wërta' erë i kos yö'itö e' wa iwënewa buaë tö ie' dör Skëköl, ñies tö ie' diché kë erta'wa. E' kuëki kë ie'pa a iyënuke tö kë sa' wä ijcher.

²¹ Erë ie'pa wä ijcher buaë tö ie' tso'tke, erë ie'pa kë wä ikikanekä wes ikawötä kikëkä es. Ñies ie'pa kë wä wëstela yëne ie' a. E' skéie i bikeit-seke ie'pa tö ese kë wä tä'. Ie'pa erbiköke kos ese dör sulu ëme.

²² Ie'pa e' chö tö ie'pa wä iyi kos ese jcher buaë, ñermata ie'pa ianewä kë kabikeitsöta'.

²³ Ie' olo tä' taië kë erta'wa, e' kë dalöiëne' ie'pa wä. E' skéie ie'pa tö s'duöta'wä ese diököl dalöieke. Dö kal ö ák yöule düie ö bakaie ö talokie ese dalöiekerakitö ie' skéie.

²⁴ E' kuëki Skëköl tö ie'pa émi e' ia'ukkä sene sulusi wa

* 1:16-17 Habacuc 2.4

wes ie'pa k_i ikiane es. Es ie'pa ñi dalösewewa iyi s'jaewè tajë ese wa.

²⁵ Ie' ttè mokjè e' olo'yérakitö, e' skéie kache ttè ë klö'wekerakitö. İyi yö'at ie' tö ese ë dalöiekerakitö skökölie, kë dör ie' wák dalöie. Ie' ë k_i kikèka mène buaë kekraë. Es e' idir.

²⁶ E' kuek_i Skököl tö ie'pa émi e' ya'uk wes ie'pa er sulu k_i ikiane es. Dö alakölp_a e' mane'wéttsa kë senakia wépa ta wes imeneat es. Ie'pa senéka ñita iwakpa ë.

²⁷ Es ñies wépa kë senakia alakölp_a ta. Ie'pa e' mane'wéttsa. Suluë ie'pa éna senakka iwakpa ë ñita. E' dör jaë tajë. Ie'pa e' ya'u sulu es, e' nuí k_i iwakpa weirke siarè wes ikiane we'ikè es.

²⁸ Ie'pa kë éna Skököl bikeitsak, e' kuek_i ie' tö ie'pa émi i suluë e' ë bikeitsök as i kë wamblök s'kane ese wamblörakitö.

²⁹ Es ie'pa er sulunewa da'aje. I sulu kos e' wambleke ie'pa tö tajë. Ie'pa wöttsérke tajë. Ie'pa e' wamblöke suluë. Ie'pa ukyérke imalepa ta. Ie'pa s'ttekewa ena ñi wöñakköke suluë ena s'kitö'weke tajë. Kekraë ie'pa er me'rie i sulu ë k_i. Ie'pa biyöblöke ñi k_i.

³⁰ Ie'pa tö s'malepa cheke suluë. Sulu ie'pa éna Skököl ar. Ie'pa e' kkeökeka tajë e' ttsökeka tajë ena kë tkirku' imalepa k_i. İyi sulusi bikeitseke ie'pa wákpa tö, ese

wamblekerakitö. Ie'pa kë tö imi ena iyë ttö dalöieta'.

³¹ I dör buaë e' kë ane ie'pa éna. I uk ie'pa kablé e' kë waweta'itö. Ie'pa kë éna yi dalërta'. Kë yi sueta' er siarè wa.

³² Erë ie'pa wa ijcher buaë tö Skököl ttè dalöieno tö ichè tö wépa tö iyi ekkè wambleke esepa k_i duèwa kiane, erë ie'pa tö iwamblekeia. E' k_iie ta ie'pa wa buaë iwër tö s'malepa tö iwamblè.

2

Skököl tö sulitane shuleraë ñikkëë

¹ A' isie* tö pè' chéyö ñe'sepa kichatekettsa, esepa kë a i yënuke e' tsatkoie Skököl wörki. I sulu kos wambleke ie'pa tö ese wambleke a' tö ñies. E' kuek_i mik a' tö ie'pa kichatéttsa, eta e' wa a' wákpa tso' e' kichatöktsa. E' kuek_i kë a' a e' tsatkënuke.

² Se' wa ijcher tö Skököl tö s'shulè yësyësë, e' tö se' e' wamblö sulu es esepa kos kichaterattsa.

³ A' tö i sulu wamblé wes wépa kichatéttsa a' tö es, e' ta ¿wes a' ibikeitsëmi tö Skököl kë tö a' kichatepattsa ñies?

⁴ A' tö ibikeitseke es, e' ta e' wa ie' er buaë se' ta, e' watöktsa a' tso'. Ie' tö se' anewekeia tajë, ie' kë tö se' we'ikè bet. Ie' er buaë a' ta, e' tö a' dalë'ttsekeia buaë, e' wa ie' tso' a' ulaiök as a' er mane'ü ie' a, ¿e' kë jcher a' wa?

* **2:1** Versículo i' a Pablo ttökemi judiowak ta. E' wënewa bua'ie verículo 12 ena itöki itso' e' k_i.

⁵ Erë a' er darërëë. A' kě éna er mane'wak ie' a, e' nuí kǐ a' tso' Skéköl kěsik e' kǐ kiök e' kǐ. Mik ie' s'shuleraë e' kěwö de etá ie' tó s'shuleraë yěsyēsë.

⁶⁻¹¹ Sulitane dör ñies ěme ie' a, e' kuekǐ ie' tó iské meraë ěköl ěköl a wes s'ser es. Wépa e' chöke kekraë ì buaë uk, tso' ilo ena ikíkèka ena sene michoë yulök, esepa ulá a sene michoë dóraë. Erë wépa tkirke iwák ě kǐ, e' wamblö sulu, kě tó ie' ttè mokǐ dalöië, esepa we'ikeraëitö kěsik wa da'a. Wépa e' wamblö suluë esepa kos weirdaë siarë kewe judiowak e' ukuökǐ ta sulitane, e' dalërdarak imik tajë. Erë wépa serke yěsyēsë esepa kos a ilo ena ikíkèka ena sene bërë e' merdaë tajë kewe judiowak a e' ukuökǐ ta sulitane a.

¹² Pë' kě dör judiowak esepa kě ku' Moisés ttè dalöiëno e' dikǐa. Ie'pa tó ì sulu wamblé, e' ta iweirdaë siarë erë ie'pa kě shulirpa ttè ñe' wa. Erë judiowak tso' ttè e' dikǐa, e'pa tó ì suluë wamblé e' ta ttè e' wa ie'pa shulirdaë.

¹³ Wépa tó ttè dalöiëno e' ttsé, e' ě kuekǐ ie'pa kě klöwépa Skéköl tó wes pë' buaë yěsyēsë es. E' skéie wépa tó ttè e' wà dalöië esepa klöweraëitö es.

¹⁴⁻¹⁵ Pë' kě dör judiowak esepa kě wá Skéköl ttè dalöiëno kit Moisés tó yëkkuö kǐ e' jcher. Erë mik ie'pa tó ttè ñe' wà dalöië iwákpa wá ijcher e' kuekǐ, etá e' wa iwënewá tó ttè dalöiëno tso' ie'pa er a. Ttè e' dikǐa ie'pa tso'. Ttè

e' ě wa ie'pa er tó ie'pa a icheke tó ì dör buaë ì dör suluë. Ttè e' wa mikle ta ie'pa er tó ie'pa kcateke, mikle ta ie'pa tsatkeke. Ttè e' wa ie'pa shulirdaë.

¹⁶ E' tkóraë aishkuö ta mik Skéköl tó ì kos tso' blëulewá se' er a e' shuleraë Cristo Jesús batamik etá, wes ttè buaë pakekyö e' tó ichè es.

¹⁷ Erë a' wélepa dör judiowak, esepa erblöke Moisés ttè dalöiëno e' mik. A' e' ttsöka tó a' dör Skéköl icha.

¹⁸ Ì kiane ie' kǐ ese jcher buaë a' wá. A' yöule buaë ie' ttè wa, e' kuekǐ ì dör ibua'ie e' shukitmi a' a wë.

¹⁹ A' ibikeitseke tó o'ka pautmi a' a buaë. E' dör wes s'wöbla kě wawër esepa ulaië es ö wes se' tso' stui a esepa a bö'wö kkachè es.

²⁰ A' wá ttè dalöiëno tso', e' dör ttè mokǐ ena íyi jcher tajë e' ttè. E' kuekǐ a' ibikeitseke tó a' a se' kam yör esepa yörmi ena wépa kě wá ì jcher esepa wöblarmi.

²¹ E' dör es, e' ta ¿wes a' kě e' wöbla'ù? A' tó s'patteke tó kě s'kàne akblök ta ¿wes a' akblöke?

²² A' icheke tó kě s'kawöta s'senewabak dalöseukwá ta ¿wes a' tó idalöseweke? Íyi diököl tso' dalöië e' ar suluë a' éna ta ¿wes íyi tso' iwé a' ekibleke a' tó?

²³ Ttè dalöiëno meneat a' a, e' wa a' e' ttsöka tajë ta ¿wes a' kě tó idalöië? E' wa a' tó ie' dalösewéwa.

²⁴ Wëe' Skéköl yëkkuö tó ichè: "Pë' kě dör judiowak, esepa tó Skéköl cheke suluë a'

ukuömik.”†

²⁵ Mok_i wépa tō Moisés ttè dalöiëno e' iuteke, esepa a itóttola kkuölit tëule tsir e' dör buaë. Erë yi kē tō iütè, esepa a kē idör iie bua', e' dör wēs kē s'wakyöule es.

²⁶⁻²⁹ ¿Wépa dör judiowak chök_{le}? E' kē dör iditséwö ë wa. E' kē dör iwakyöule iyese alè k_i e' wa. Judiowak chök_{le} e' dör wépa er yësyësë Skëköl wöa esepa, e' dör wēs ie'pa wakyöule ier a es. E' kē onuk ttè dalöiëno e' a. E' ormi Wiköl Batse'r ë a. Esepa wër buaë Skëköl wa, kē dör s'ditsö wa. E' kuek_i pè' kē dör judiowak, kē wakyöule, kē wā Moisés ttè dalöiëno e' ku', esepa tō idalöié buaë, e' tã ie'pa suëraë Skëköl tō wēs judiowak wakyöule es erë kē iwakyöule mok_i. Pè' tō ttè dalöiëno e' dalöié, erë kē iwakyöule ichkà k_i, esepa tō judiowak kē tō iütè esepa kkateraë ik_i aishkuö tã, erë iwakyöule ëna ttè dalöiëno tso' iwā.

3

¹ Yile tō ichakèmi: “E' dör es, e' tã ¿iie bua' idir tō se' dör judiowak? Se' tottola kkuölit tëule tsir ¿iie bua' e' dör?”

² Ye' iütè tō e' dör buaë shütè ëna iwà dör tajë. Ibia'ie dör tō Skëköl tō itte me'atbak judiowak ulà a.

³ Yëne tō ie'pa wélepa tō ttè ñe' dalösewéwā, erë e' ë kuek_i ¿ichèmisö tō Skëköl kē ttö mok_ië?

⁴ Au, kē idör es. Erë sulitane kachömi suluë, erë ie' ttö

mok_ië kékraë. E' dör wēs itso' kitule ie' yëkkuö k_i es, e' tō ie' chë i' es:

“Sulitane isuëraë tō be' ttö mok_ië.

Be' ttè shulirmi, e' tã be' e' alörakā be' kkatökwakpa k_i.”*

Es Skëköl yëkkuö tō ichè.

⁵ Pè' wélepa kē wā ijcher yësyësë, esepa tō icheke tō s'ser suluë, e' wa ik_i wënëwā bua'ie tō Skëköl dör yësyësë sulitane tsata. E' kuek_i ie'pa tō icheke tō e' nu_i k_i s'we'ikéitö, e' kē dör yësyësë. ¿Es idir?

⁶ Au, kē idör es. Skëköl chöpa kē dör yësyësë, e'ma ¿wēs ie' a sulitane shulirmi yësyësë?

⁷ Es yile tō ichakèmi: “Ye' kache wa Skëköl ttö mok_ië e' k_ikarkeka tajë, e' tã ¿i kuek_i e' nu_i k_i ye' kkatekeiaitö?”

⁸ E' chöpa es, e'ma sö ichèmi tō “i sulu k_i wamblösö as e' wa i buaë k_i dö tajë.” Wélepa tō icheke tō ttè ese wa ye' tō s'wöbla'wëke. Ie'pa ëna ye' wöakwa, e' kuek_i ie'pa tō ye' cheke sulu es. Erë ie'pa esepa kichatëttsā kiane.

Kë yi dör yësyësë Skëköl wöa

⁹ E'ma ¿i chèmisö? Sa' dör judiowak ¿esepa dör buaë sulitane tsata? Au, kē idör es. Ikkachétkeyö a' a tō sulitane, judiowak ëna wépa kē dör judiowak, esepa kos tso' sene sulu dik_ia.

¹⁰ E' dör wēs itso' kitule Skëköl yëkkuö k_i es, e' tō ichè: “i kē yi ku' eköl wè'ia dör yësyësë Skëköl wöa!

† 2:24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22

*

3:4 Salmo 51.4

11 Ì dör buaë Skëköl ā ese kē
ane yi ɛna yēs.

Kē yi ku' Skëköl yulök.

12 Sulitane ts̄i tröuke ie' yöki;

Ie'pa er sulunewā suluë.

Kē yi ku' eköl wē'iā ì buaë ese
uk.†

13 Ie'pa ttō suluë, e' dör wēs
s'nu kélkuö kköppèe
alar suluë es.

Ie'pa kkō k̄i s'k̄itō'wē me'rie.‡

Ie'pa kapakō e' dör wēs tkabē
ichök kapöli es.§

14 Ie'pa tso'ie alibchök
s'malepa k̄i kēsik wa.*

15 Ie'pa er me'rie s'ttēwā ẽ k̄i.

16 Wē ie'pa dami eē s'we'ikē
ena s'eriawē siarē ese
mekearakitō.

17 Sene b̄rē ñalé e' kē s̄ule
ie'pa wa.†

18 Skëköl dalöie e' kē eri ta'
ie'pa wa yēs.‡

Es Skëköl yēkkuö tō ichē.

19 Se' wā ijcher tō ì kōs
chē Skëköl ttē dalöiēno tō,
e' chēitō wēpa tso' idik̄iā,
esepa a. Ttē e' wa sulitane
siwa'blōwēkewā Skëköl tō.
Ñies ttē e' tō ikkacheke tō
silitane k̄i nūi tso' ie' wōa.

20 Ttē dalöiēno e' dör ikka-
choie se' ā tō se' dör ì sulu
wamblōkwakpa. E' kuēk̄i kē
yi ā iyēnukka: “ttē dalöiēno
iūtēyō sēraa, e' kuēk̄i Skëköl
kawōtā ichök tō ye' dör pē'
buaë yēsēsē.”

*Wēs Skëköl tō se' klō'wēmi
wēs pē' buaë yēsēsē es*

(3.21-31)

21-23 Erē i'ñe tā Skëköl tō
se' ā ikkachétke tō wēs ie'

tō se' klō'wēmi wēs pē' buaë
yēsēsē es. E' kē dör ttē
dalöiēno iūtēsō e' wa. E' dör
se' erblé Jesucristo mik e' wa.
Wēpa kōs erblé ie' mik, es-
epa klō'wē Skëköl tō wēs pē'
buaë yēsēsē es. Ñies Skëköl
yēkkuö kōs e' tō isini'kué tō
moki idir. Sulitane dör ì sulu
wamblōkwak. Kē se' serku'
buaë yēsēsē wēs Skëköl olo
ta' taiē e' ser es. E' kuēk̄i suli-
tane dör ñies ie' wōa.

24 Erē Cristo Jesús tō se'
yē'ttsā ì sulu ulā a. E' wa
Skëköl tō se' klō'wē wēs pē'
buaë yēsēsē es. E' kē k̄i se'
ñarku', e' dör ẽme. Es ie' er
buaë chē se' a.

25 Ie' tō Jesucristo me'ttsā
ttēwa se' skéie e' pē tēne taiē
se' nūi olo'yoie. E' de se' ulā
a se' erblé Jesús mik e' wa.
E' wa ie' tō ikkaché tō ie' dör
yēsēsē. Kā iaiāe ie' tō sene
suluë dalē'ttsē'bitū ɛnaē.

26 E' kēwō ska' tā ie' kē
wa se' weine wēs s'kawōtā
weinuk es. Erē se' nūi patōne
Jesucristo weine e' wa. E'
wa Skëköl tso' ikkachök i'ñe
tā tō ie' dör yēsēsē. Ñies
ie' tso' ikkachök tō wēs ie'
tō wēpa erblé Jesús mik es-
epa klō'wēmi wēs pē' buaë
yēsēsē es.

27 E' dör es, e' tā ¿ì wa se'
e' ttsōkami Skëköl wōa? ¡Kē
ì wa! Se' erblé Jesús mik, e'
kuēk̄i ie' tō se' klō'wē wēs pē'
buaë yēsēsē es. Kē idör ttē
dalöiēno iūtēsō e' kuēk̄i. E'
kuēk̄i kē se' ā e' ttsēnukka ì wa
yēs.

† 3:12 Salmo 14.1-3; 53.1-3   ‡ 3:13 Salmo 5.9   § 3:13 Salmo 140.3   * 3:14
Salmo 10.7   † 3:17 Isaías 59.7-8   ‡ 3:18 Salmo 36.1

28 Es se' tō ibata chéat tō Skéköl tō se' klö'wé wés pè' buaë yësyësë es se' erblé Jesús mik e' kueki. Kë idör ttè dalöiëno e' iütësö e' kueki.

29 Erë ¿Skéköl dör judiowak ë Këköl? ¿Ie' kë dör pè' malepa Këköl? Tö, ie' dör pè' kë dör judiowak esepa Këköl ñies.

30 Ie' dör eköl ëme. Wépa erblé Jesús mik esepa klö'wéitö wés pè' buaë yësyësë es. Kë ie' tkine tō judiowak idir ö kë idir judiowak.

31 Se' tsatkërmi se' erblé Jesús mik e' wa, etä ¿sö ichëmi tō Moisés ttè dalöiëno e' kë diché ta'ia? ¡Au, e' kë dör es! E' skéie se' tō ikí ché mokí tō idiché tso'ia iwák es.

4

Abraham erblé Skéköl mik

1 Etä sa' judiowak yë bak kië Abraham, ¿ima e' chëmisö? ¿Ì jchenewä ie' wa erblé Skéköl mik e' wa?

2-3 Skéköl tō Abraham klö'úpa wés pè' buaë yësyësë es ì buaë wéitö e' kueki, e'ma buaë ie' a e' ttsërmika. Erë Skéköl yëkkuö tō ichë: "Abraham erblé Skéköl mik, e' kueki iklö'wéitö wés pè' buaë yësyësë es."* E' kueki ie' kë a e' ttsënukkä yës Skéköl wöa.

4 E' dör wés s'kanëblétke ese patuë es, e' kë dör kakmeule. E' dör ikanebletke e' ské.

5 Erë yile erblé Skéköl tō s'sulusipa klö'wëmi wés pè' buaë yësyësë es e' mik, e' ta

ese klö'wëraë Skéköl tō es, erë kë iwä ì buaë one e' tsatkoie.

6 Ñies e' sini'ku' David tō. Ie' iché tō ayëcha buaë wé klö'wé Skéköl tō wés pè' buaë yësyësë es, kë dör ì buaë wéitö e' kueki.

7 Ie' tō iyë':

"Wépa ki inuì olo'yé Skéköl tō ena itköwëë iki, jayëcha buaë esepa!

8 Wépa kë chakepaia Skéköl tō inuì ki, jayëcha buaë esepa!"†

Es itso' kitule.

9 Ye' ichakè tō wépa yë David tō ayëcha buaë ¿esepa dör wépa wakyöule itóttola kkuölit tëule tsir e' wa esepa ë? Au. Ñies ie'pa dör wépa kë wakyöule esepa. Ye' ichétke tō Abraham erblé Skéköl mik, e' kueki iklö'itö wés pè' buaë yësyësë es.

10 Erë ¿mik Skéköl tō iklö' es? ¿E' dör iwakyöne e' ukuöki ö e' yöki? Kë idör e' ukuöki, e' dör e' yöki.

11 Ie' tō iklö'wé es ierblé imik e' kueki. E' ukuöki ta' ie' kèitö e' wakyuök iwä kkachoie tō iklö'wéitö wés pè' buaë yësyësë es. Es ie' de wépa erblé Skéköl mik erë kë iwakyöule, esepa kos yë tsaweie. Es ie'pa kos klö'wé Skéköl tō wés pè' buaë yësyësë es.

12 Ñies ie' dör wépa wakyöule ena ierblö Skéköl mik wés ie' es kam iwakyuö e' yöki, esepa kos yë.

Skéköl tō ttè me' Abraham a

* 4:2-3 Génesis 15.6 † 4:8 Salmo 32.1-2

13 Skëköl kablë' Abraham a ttè i' wa: "Ye' tò ká ulitane meraë be' a ena be' aleripa a." Erë ie' kě wā imène Abraham a ttè dalöiëno e' iutè wa. Iméitö ia ierblé imik e' wa. E' wa Abraham klöne wës pë' buaë yësyësë es.

14-15 Mik Skëköl ttè dalöiëno dalösewéwasö, etā e' nuī kī se' we'ikeraëitö. Erë ttè ñe' kě kunúpa, e'ma kě ì ta' dalösewéwa. E' kuëkī ì uk Skëköl kablë' Abraham a e' wā mú dō wépa tò ttè dalöiëno e' wā iutè esepa a, e'ma erblé Skëköl mik ena ie' kablë' Abraham a e' kě dör ìe bua'.

16 E' kuëkī ì uk Skëköl kablë' Abraham a, e' wawéitö éme wës íyi kakmeule es ie' erblé imik e' wa. Ie' tò iwé es er buaë choie sulitane a as iwà dō Abraham aleripa ulitane ulà a. E' wā dör tò ì yëne Abraham a, e' kě dör wépa tso' ttè dalöiëno dikīa esepa ë a. Nies e' dör wépa kos erblé Skëköl mik wës Abraham es esepa a. Es Abraham de se' ulitane erblé Skëköl mik esepa yëie.

17 E' dör wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es. E' kī Skëköl tò iché Abraham a: "Ye' tò be' tkéka ká tajë wakpa yëie."‡ Skëköl dör s'duowa shké'ukkanewak e'. Ì kě ku' e' yuëmitö ittö ë wa. Skëköl e' mik Abraham erblé.

18 Ì yë' Skëköl tò Abraham a wësua kě iwà tköpa suë. Erë Abraham tò iklö'wé mokīë ta iwà panéitö. E' kuëkī ie' de ká ku'kī tajë e' wakpa yëie

wës ie' a iyënebak es. Skëköl tò ie' a iyë': "Be' aleripa alördaë tajë."§

19 Tsir etā ie' kī duas de cien eyök (100). Ie' wā ijcher tò ie' ena ilaköl Sara dewatke kékëpa alula kě dōpaia alàë. Erë erblé Skëköl mik e' kě olo'yane ie' wā yës.

20 Ie' kě wā ibikeitseka bötböt. Skëköl kablë' ie' a e' kě bikeitse ie' wā tò kě iwà tköpa. E' skéie ie' kī erblé Skëköl mik ta ikikékaitö.

21 Ie' tò iklö'wé mokīë tò Skëköl wā diché tso' ì uk ie' kablë' ese woie.

22 E' kuëkī Skëköl tò iklö'wé wës pë' buaë yësyësë es.

23 "Skëköl tò iklö'wé wës pë' buaë yësyësë es." Ttè e' kě kiteat yëkkuö kī Abraham ë a.

24 Nies ikiteat se' a. Skëköl tò Skëkëpa Jesús shkéo'kane e' mik se' erblé, e' ta ñies ie' tò se' klö'weraë wës pë' buaë yësyësë es.

25 Jesús wömenetsta ttèwa se' nuī kī, e' ukuökī ta ishkéo'kanéitö as se' klör wës pë' buaë yësyësë es.

5

Skëköl er buanene se' kī

1 Se' erblé Jesucristo mik e' wa Skëköl tò se' klö'wé wës pë' buaë yësyësë es. E' kuëkī ì ñe' ta ie' er buanene se' kī Skëkëpa Jesucristo batamik.

2 Jesucristo batamik ie' er buaë ché se' a, se' erblé ie' mik e' wa. Ie' er buaë chö se' a, e' a se' e' tkéwa darërë. Se' wā ijcher tò se' dörami ie' ska' olo ta' tajë ie' ta ñita. E' wā

paneke se' tō kröröë, e' tō se' t̄tsē'wēke buaë.

³ Erë kē dör e' ě, ñies se' t̄tsē'rke buaë mik se' weirke etā. E' wā dör tō se' wā ijcher tō mik se' weirke, etā e' tō se' k̄i diché ieke idalē't̄tsök er bua' wa.

⁴ Ì kōs dalē't̄tsésö er bua' wa e' wēr buaë Skëköl wa. Se' wēr buaë ie' wa, e' tā e' tō se' kē iwā k̄i panuk kröröë. E' kuek̄i se' t̄tsē'rke buaë se' weirke e' shua.

⁵ Wiköl Batse'r mēne se' a e' tō se' a ikkacheke tō Skëköl éna se' dalēr tajë, e' kuek̄i ipanè ñe' e' kē tō se' eriawēpa.

⁶ Mik Skëköl tō ikéwö me' e' de, etā Cristo kōtewā se' nū skéie se' tso'iā kē a e' tsatkēr e' dalewa.

⁷ Darërë idir se' a e' muktsa ttēwā o'ka skéie, eré imú dör pē' buaë yēsyesē ese. Isalema yile e' mumittsa ttēwā pē' buaë shutē ese skéie.

⁸ Erë Cristo e' me'ttsa ttēwā se' skéie, se' bakiā e' wamblök suluë e' dalewa. E' tō se' a ikkacheke tō kōs Skëköl éna se' dalēr.

⁹ Ie' kōtewā ipé tēne tajë e' wa Skëköl tō se' klō'wé wēs pē' buaë yēsyesē es. E' yitā buaë ie' wa se' tsatkērdaë Skëköl kēsik yöki.

¹⁰ Mik se' bak Skëköl bolökpaie, etā ie' wák tō ier bua'wēne se' k̄i ilà ttēwā e' batamik. Erë ìñe tā ie' er buanene se' k̄i, e' yitā buaë se' tsatkērdaë Cristo tso'ne t̄tsē'ka e' diché wa.

¹¹ Erë kē dör e' ě. Skëkēpa Jesucristo batamik Skëköl er buanene se' k̄i, e' kuek̄i se' t̄tsē'rke buaë ie' batamik.

Adán ena Cristo

¹² Wēm tsá yöne kiè Adán, e' wā sene sulu tsá dē'bitu k̄a i' a. Ie' dör sulitane yēie. E' kueki mik ie' tō ì sulu tsá wamblē', etā e' dör wēs sulitane tō iwamblē' ie' tā ñitā es. E' tō sulitane wōme'ttsa ì sulu wamblök ena e' nū k̄i duökwa. E' kuek̄i duēwā de sulitane k̄i.

¹³ Kam ttē dalöiēno mer Moisés a, e' yöki ì sulu wamblēnemibak je'. Erë e' kēwö ska' tā ttē dalöiēno kē tā', e' kuek̄i kē yi kkatēne inū k̄i.

¹⁴ Erë Adán kēwö ska' dō Moisés kēwö ska' sulitane blērke. Ñies wēpa kē wā Skëköl ttō dalöseonewā wēs Adán es, esepa blērulune. Ie' dör wēm eköl doiā ie' itōk̄i e' klíla.

¹⁵ Ì sulu wamblē' Adán tō ena ì buaë o' Skëköl tō se' a e' dör kua'k̄i. Adán tō ì sulu wamblē', e' kuek̄i tajë s'blērulune. Erë wēm eköl skā, e' dör Jesucristo, e' batamik Skëköl er buaë ché se' a éme kē tué tā'. E' dör buaë ichökle, e' wa s'tsatkērke tajë.

¹⁶ Adán tō ì sulu wamblē' etökicha éme, e' nū k̄i sulitane kichatē'ttsa Skëköl tō. Erë Skëköl er buaë ché se' a, e' kuek̄i ie' tō se' klō'wé wēs pē' buaë yēsyesē es, eré se' tō ì sulu wambleke tajë. E' kuek̄i ì buaë o' ie' tō se' a, e' kē dör wēs ì sulu wamblē' Adán tō es.

¹⁷ Es wēm eköl ě tō ì sulu wamblē', e' wa duēwā e' aléka sulitane k̄i. E' yitā ì o' Jesucristo tō, e' wa wēpa a Skëköl er buaë ché klō'wéitō wēs pē'

buaë yësyësë es, esepa kōs ulà a sene pa'alì dōraë tã ie'pa e' alōrakã ie' tã ñita. E' dōr tajë tkōkã ì wamblé Adán tō e' tsata.

¹⁸ Ì sulu wamblé Adán tō etōkicha, e' wa sulitane kichatēnettsã. Erë ì yësyësë wé Jesucristo tō etōkicha, e' wa sulitane klōrmi wēs pē' buaë yësyësë es as isēr michoë.

¹⁹ Adán tō Skëkōl ttō tsá dalōseō'wã e' wa sulitane wōmenettsã ì sulu wamblök. Erë Jesucristo tō Skëkōl ttō dalōié, e' wa se' tajë klōrdaë wēs pē' buaë yësyësë es.

²⁰ Skëkōl tō ttē dalōiēno mé se' a as ì sulu wamblekesō kōs e' jcherwã se' wã yësyësë tō e' dōr suluë. Erë mik ijchēnewã se' wã, etã se' éna iwà armì bua'ie tō kōs Skëkōl er buaë ché se' a. E' dōr tajë ì sulu kōs wamblekesō e' tsata.

²¹ Mik se' bak klōulewã duèwã ulà a, etã sene sulu e' ali'kã se' kī. Erë Skëkōl er buaë ché se' a, e' dikjã se' tso' i'ñe tã wēs se' bak kuaë sene sulu dikjã es. Ie' er buaë ché se' a Skëkēpa Jesucristo batamik, e' wa se' klō'wéitō wēs pē' buaë yësyësë es tã sene michoë méitō se' a.

6

Se' dōr wēs s'duulewã es sene sulu yōkī

¹ E' dōr es e'ma ¿ima sō ichèmi? ¿Ì sulu kī wamblēiasō as Skëkōl er buaë kī chō se' a tajë shūte?

² Au, e' kē dōr es. Se' dōr wēs s'duulewã es sene sulu yōkī. ¿Wēs ì sulu wamblēmijāsō?

³ ¿A' kē wã ijcher tō se' wōsune e' tō iwà kkacheke tō se' batsulewã Cristo Jesús mik? E' dōr wēs se' ttēwãñak ie' tã es.

⁴ Se' wōsune e' wã kiane chē tō se' tōbinewã ie' tã. E' dōr es as se' serne kua'kī wēs Cristo shkēnekane S'yé olo tã tajë e' wa e' ser es.

⁵ Se' batsulewã ie' mik ie' dunewã eerō, es ñies se' shkērdakane wēs ie' shkēnekane es.

⁶⁻⁷ Se' wã ijcher tō s'duulewã kē ku'ia ì sulu wamblök. Es ñies wēs se' dōr kuaë e' dunewã Cristo tã wōtēulewã krus mik. E' tka es as s'wák dēr suluë e' diché erwa tã s'tkōshkar sene sulu ulà a kē ku'ia klōulewã.

⁸⁻⁹ Se' wã ijcher tō Cristo shkēnekane, e' kuëkī ie' kē duōpawane. Duewã kē e' alōpakajã ie' kī. E' kuëkī se' duulewatke ie' tã, e' tã se' tō iklō'wé mokië tō se' serdane ie' tã.

¹⁰ Mik ie' kōtwã, etã ikōtwã etōkicha éme se' nuì kī, kē iskà duōpawajane. Erë ishkenekane serkene Skëkōl a.

¹¹ Es ñies a' e' ttsō mokië tō a' duulewã sene sulu yōkī, erë a' tso' ttsé'ka senoie yësyësë Skëkōl a' a' batsulewã Cristo Jesús mik e' wa.

¹² E' kuëkī kē a' kawō mukjã sene sulu a as kē ie' alōkã a' kī tã ì sulu kōs wamblak a' éna ese wamblé a' tō.

¹³ Kē a' e' muktsajã sene sulu ulà a as e' kē tō a' klō'ùwã ì sulu wamblōie. E' skéie a' e' múttsã Skëkōl a wēs

s'duulewā shkēnekane es. A' e' mūttsa wa'ñe Skēkōl a senuk yēsyesē.

14 A' kē ku'ia Moisés ttē dalōiēno dikia. A' tso' Skēkōl er buaē chōke se' a e' dikia. E' kueki a' e' mūttsa senuk yēsyesē tā es sene sulu kē e' alōpaka a' ki.

Skawōta senuk buaē yēsyesē Skēkōl a

15 E' dōr es, e' tā žima sō ichēmi? Se' kē ku'ia ttē dalōiēno e' dikia. Se' tso' Skēkōl er buaē chō se' a e' dikia. E'ma e' kueki ži sulu wamblōsō? Au, kē idōr es.

16 A' wā ijcher buaē tō yi ttō iutekesō, ese ulā a se' tso' klōulewā wes s'klōulewā kanē mésoie tso' iwōkir ulā a es. Es sene sulu ttō iutekesō, e' tā e' ulā a se' tso' klōulewā wes kanē méso es tā e' nuí ki se' duōralur weir michoē. Erē Skēkōl ttō iutekesō, e' tā e' ulā a se' tso' tā e' wa se' serdaē yēsyesē.

17 A' bak klōulewā sene sulu ulā a wes kanē méso es. Erē wēstela Skēkōl a tō i'ñe tā ttē buaē pakane a' a e' iutē a' tō er moki wa.

18 Es a' yēulettsatke sene sulu ulā a tā i'ñe tā a' de sene yēsyesē e' ulā a.

19 (A' iā katōtō Skēkōl ttē a, e' kueki ttē i' kleekeyō a' a kanē méso ttē wa.) Kenet a' e' me'ttsa e' ia'ukka sene sulusi wa ena i sulu ē kī wamblōk. Erē e' sū i'ñe tā a' e' mūttsa senuk yēsyesē as a' ser batse'r.

20 Mik a' bakia klōulewā sene sulu ulā a, etā kē a' tkine sene yēsyesē kī.

21 E' wa ži bua' dē' a' ulā a? E' ulā a a' mīne duōkukur weir michoē. I'ñe tā i sulu wamblē' a' tō ese tō a' jaēwēne.

22 Erē a' yēnettsa sene sulu ulā a. A' de Skēkōl kanē mēsopaie. E' ulā a a' serke batse'r, e' bata dōr sene michoē.

23 I sulu wamblekesō ese skēie s'duōrawā. Erē wēpa batsulewā Skēkēpa Cristo Jesús mik, esepa a sene michoē meraē Skēkōl tō ēme.

7

Se' du'ulur ttē dalōiēno yōki

1 A yamipa, Moisés ttē dalōiēno, e' sūle buaē a' wā. A' wā ijcher tō ttē e' dikia s'tso', s'tso'ia ttsē'ka e' dalewa.

2 E' dōr wes alakōl sēnewabak es. Ese kē kawōta iwēm ōkwa iwēm tso'ia ttsē'ka e' dalewa. Erē mik iwēm blēnewā, etā e' ttē olone ie' kī.

3 Alakōl ese sené wēm o'ka tā iwēm chōkle tso'ia ttsē'ka e' dalewa, e' tā ttē e' dalōsewēwāitō. Erē iwēm chōkle blēnewā, e' tā ie' kē ku'ia ttē e' dikia. Ie' a serwamine buaē wēm skā tā, e' kē dōr trē.

4 A yamipa, es idōr se' a ñies. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki se' du'ulur ie' tā ttē dalōiēno e' yōki. Ñies se' shkēnekane ie' tā as se' ser wes Skēkōl wa iwēr buaē es.

5 Mik se' bak senuk s'wák dēr sulu e' dikia, etā ttē dalōiēno tō se' wōrieikeke i sulu kī wamblōk. E' ulā a se' mīne duōkukur.

6 Se' bak klōulewā ttē dalōiēno e' dikia, erē i'ñe tā se' durulune ttē e' yōki. Se'

yënettsa ttè e' ulà a as se' kanablö Skëköl a kua'ki sene pa'ali mé iWiköl tö se' a e' wa. E' kë dör wes se' bak kanablök ie' a ttè dalöiëno kitule yëkkuö ki e' iutè wa es.

Sene sulu ta ñippök

7 Es idir, e'ma çima sö ichëmi? Moisés ttè dalöiëno kitule çe' dör suluë? Au, kë idör es. Ttè e' kë kunúpa, e'ma ye' kë wa ijcher tö ì dör suluë. Ttè e' kë tö ichöpa: "Kë a' kawö ta' o'ka iyi kkechök," e'ma ye' kë wa ijcher tö e' dör suluë.

8 Erë ttè dalöiëno kë kunúpa, e'ma sene sulu kë diché ta'. E' kueki ttè dalöiëno e' wa sene sulu tö ye' erkiöwëka ì sulu tsakjè wamblök.

9 Kä iaiaë kam ye' wa ttè dalöiëno jcherwa, e' yöki ye' ttsë'ne' buaë. Erë mik ye' wa ttè e' jchenewa, eta sene sulu tso' ye' a e' diché iëne ta' ye' éna ianewa tö ye' dör ì sulu wamblök wak

10-11 kichatëulettsa. Ttè dalöiëno batamik sene sulu tö ye' kitö'wé as ì sulu wamblöyö, ese tö ye' kichatëttsa. Es ttè e' tö warma sene michoë mëmi ye' a, e' skéie ye' kichatëttsaitö.

12 Es Moisés ttè dalöiëno e' dör buaë, e' dör yësyësë, e' dör batse'r.

13 Eta çe' yëne tö ttè buaë e' tö ye' kichatëttsa? Au, kë idör es. Ttè buaë e' batamik, ì sulu wamblekeyö, ese tö ye' kichatëttsa. Ttè dalöiëno e' tö se' a ikkacheke mokjè tö ì sulu wamblekesö, ese dör suluë ichök. Es ttè dalöiëno

dör buaë, e' wa sö isuëmi tö mokjè ì sulu wamblekesö ese dör sulu ëme.

14 Se' wa ijcher tö ttè dalöiëno e' dör Skëköl wák ttè. Erë ye' dör siarë kë diché ta' klöulewa sene sulu ulà a ikanë mésoie.

15 Ì wamblekeyö ese kë ane ye' wák éna. Ì buaë wak ye' éna ese kë wëyö. Erë ì ar suluë ye' éna, ese wamblekeyö.

16 Ì kë wamblak ye' éna ese wambléyö, e' ta' e' wa ye' icheke tö ttè dalöiëno e' dör buaë.

17-18 Ì buaë wak ye' éna, ese kë or ye' a, e' wa ye' wa ijcher tö ì dör buaë e' kë ku' ye' er a. Sö ichöma kë ì bua' ku' ye' wák dër sulu e' a. Es idir e' kueki ye' kë tö ì sulu wamblaku' ye' wák er wa. Sene sulu tso' ye' er a, e' tö ye' ké iwamblök.

19 Ì buaë wak ye' éna, ese kë wëyö. Ñies ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wamblekeyö.

20 Es ì sulu kë wamblak ye' éna, ese wambléyö, e' ta' e' kë dör tö ye' tö iwambleke ye' wák er wa. E' dör tö sene sulu tso' ye' éna, e' tö ye' keke iwamblök.

21 Es ye' éna iane tö erë ì buaë wak ye' éna erë ye' a sene sulu tkër.

22 Ttè dalöiëno me'at Skëköl tö, e' wa ye' wöbatsö tajë.

23 Erë ilè skà tso' ye' a, e' ttséyö tö e' tso' ì buaë wak ye' éna ese wöklö'uk. E' dör sene sulu tso' ye' er a e', e' ulà a ye' tso' klöulewa.

24 Ye' dör siarëla. Ì sulu tso' ye' er a, e' tö ye' kichatëttsa. E' yöki çyi tö ye' tsatkëmi?

25 Skëköl tö ye' tsatké Skëkëpa Jesucristo batamik. E' kuëki wëstela chéyö ia.

Es ye' éna ttè dalöiëno me'at Skëköl tö e' ë iutak. Erë ye' wák dër suluë, e' tö ye' ké ì sulu wamblök.

8

Se' sermi buaë yësyësë Skëköl Wiköl wa

1-2 Cristo Jesús batamik Skëköl Wiköl tö sene michoë meke se' a, e' tö ye' yëttsa sene sulu ena duëwä e' ulà a. E' kuëki i'ñe ta wëpa batsulewä Cristo Jesús mik, esepa kë kichatepa Skëköl tö yës.

3 Ì kë onuk Moisés ttè dalöiëno a, e' wé Skëköl tö. Se' wák dër sulu e' kë tö se' kë ttè dalöiëno iutök buaë, e' kuëki e' kë a se' tsatkënuke. Erë Skëköl tö iwák alà patkë'bitu s'ditsöie ttëwä se' skéie se' nu patuoie. Es ie' tö sene sulu tso' se' er a e' kichatë'ttsa.

4 E' wé ie' tö as se' klö'uitö wes pë' buaë yësyësë es wes ttè dalöiëno yësyësë e' tö se' a ikië es. Se' klöne es, esepa serke wes Skëköl Wiköl ki ikiane es. Ie'pa kë serku'ia wes s'wák dër sulu ki ikiane es.

5 Wëpa serke wes s'wák dër sulu ki ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' ki ese ë ki. Erë wëpa serke wes Skëköl Wiköl ki ikiane es, esepa er me'rie ì kiane e' ki ese ë ki.

6 Ì kiane s'wák dër sulu ki, ese ki se' er me'rie, e' ta e' bata dër se' duöwä. Erë se' er me'rie ì kiane Skëköl Wiköl ki, ese ki, e' ta e' bata dër sene

michoë, ñies sene bërë Skëköl ta e'.

7 Erë wëpa er me'rie ì kiane s'wák dër sulu ki, ese ki, esepa kë tö Skëköl ttè dalöiëno e' dalöie, moki ie'pa kë a idalöier. E' kuëki ie'pa dër Skëköl bolökpa.

8 Wëpa serke wes s'wák dër sulu ki ikiane es, esepa kë a ì onuk wër buaë Skëköl wa.

9 Erë Skëköl Wiköl tso' se' a, e' ta se' kë ku'ia s'wák dër sulu ulà a. E' skéie se' tso' Skëköl Wiköl ulà a. Yi kë a Cristo Wiköl ku', ese kë dër ie' icha.

10 Erë Skëköl tö se' klö'wë wes pë' buaë yësyësë es, e' kuëki Cristo tso' se' a. E' dër es, e' ta erë s'chkà nurdawä se' nu kuëki, erë se' wiköl ser michoë.

11 Skëköl tö Cristo Jesús shkeo'kane, e' Wiköl tso' se' a, e' ta aishkuö ta ie' tö se' nu shke'werakä iWiköl tso' se' a e' wa.

12 A yamipa, e' kuëki kë se' kane senukiä wes s'wák dër sulu ki ikiane es.

13 Se' serke es, e' ta se' duörawä. Erë se' e' aléka iki Skëköl Wiköl wa, e' ta se' ser michoë.

14 Wëpa wëttseke Skëköl Wiköl tö, esepa dër Skëköl ala'r.

15 Skëköl kë wä iWiköl mène se' a se' klö'wowä kësik wa as se' suarne. E' skéie iWiköl wa se' de ie' ala'rie. Ie' Wiköl wa ie' a ichëmisö: "A yëwöla."

16 Ñies ie' Wiköl tö se' ké ittök se' er a tö se' dër ie' ala'r.

17 Es se' dër ie' ala'r. Se' weirke Cristo ta ñita, e' je' ta ñies se' kirdawä buaë ie' ta ñita ie' olo ta' taië e' ska'. Aishkuö ta ì kôs tso' blëule

Skëköl wà mè se' a, e' dōraë se' ulà a Cristo tã ñita.

Ì tso' se' a aishkuö tã e' dör buaë chökle

18 Ye' a tã ie' olo tajë e' a se' dōrañak aishkuö tã, e' dör buaë shütë. E' o'mik tã se' weirke kōs ká i' kī e' kē dör ì.

19 Aishkuö tã ikkayërdaë wōshaë tō se' dör Skëköl ala'r. E' kēwō paneke kröröë íyi ulitane yō'at Skëköl tō ese tō.

20 Íyi ulitane yō'at Skëköl tō ese kōs sulunewã. Ì kōs yōule e' kē wák e' suluñewã. Erë Skëköl wák tō iwōme'ttsã es. Erë ibua'wëneraëitō aishkuö tã.

21 Ie' wák tō iyë'at: "Aishkuö tã íyi kōs yō'at ye' tō e' yerattsaneyö iweirke tajë e' ulà a as itsatkënar ena ilókarka tajë ye' olo wa ye' ala'r tã ñita." E' kuekī íyi ulitane yō'atitō e' tso' kawō e' panuk kröröë.

22 Se' wã ijcher tō dō ikkë tã íyi ulitane yō'atitō e' rrerkeia ena iweirkeia wës alaköl alà kurketke weir es.

23 Erë kē e' ë rrerku' kawō e' panuk. Ñies se' a Skëköl Wiköl menetke wës íyi tsá kadmè sia es, e'pa rrerkeia kawō e' panekesö e' dalewa. E' kēwō ska' tã Skëköl tō se' tseratkō da'a ila'rie, tã se' chká mane'werattsaneitō buaë kē duötã'waja.

24 Se' tsatkëne erë se' tsatkërkette da'aie e' panekesö. Ì tso'tke s'wã ese kē paneku'sö. E' kuekī mik se' tō iché tō e' kēwō panekesö, etã e' wã kiane chë tō kam sō isaü.

25 Erë ì kam saüsö ese panekesö, e' tã se' kawötã ipanuk bërë s'weirke kōs e' dalë'ttsë wa.

26 Es ñies se' kē diché tã, e' kuekī Skëköl Wiköl tō se' kimeke. Kē se' wöblar buaë ttök Skëköl tã wës se' kē ttök itã es. Erë ie' wák Wiköl tso' se' ttë chök ie' a tajë kköchë wa ena ttë kē yër sia ese wa.

27 Ie' wã se' er suule buaë. Ie' Wiköl tō ikieke ie' ichapa batse'r kī wës ie' kī ikiane es. E' kuekī ì cheke iWiköl tō ie' a e' ane buaë ie' éna.

Se' e' aléka íyi ulitane kī Cristo batamik

28 Se' wã ijcher tō wépa éna Skëköl dalër, ñies iklö'bakitō wës ie' wák tō ibikeitsbak es, esepa tã ì kōs tköke, e' a ie' ulà ter ie'pa kimoie as idöttsã buaë wës ie' kī kiane es.

29 Wépa shukitbakitō e'pa bikeitsbakitō tō idōraë wës ie' Alà es as ie' Alà dō ie'pa tajë e' shuã wës ikok es.

30 Wépa bikeitsbakitō e'pa kiéitō ñies. Wépa kiéitō e'pa klö'wéitō wës pë' buaë yësyësë es. Wépa klö'wéitō es, esepa dōraë ie' tã ñita ilo tajë e' a.

31 E' dör es, e' tã kē ì kianeia chë. Skëköl tso' se' tã, e' tã çì e' alömikã se' kī?

32 Ie' kē wã iwák Alà kkëone, e' me'ttsaitō ttëwã se' ulitane skéie je' yitã ì kōs meraëitō se' a ilà tã ñita!

33 ÇYi tō wépa shukitbak Skëköl tō esepa kkatëmi? Kē yi. Ie' wák tō ie'pa klö'wétke wës pë' buaë yësyësë es.

34 ÇYi a ie'pa kichatërmi? Kē yi. Cristo Jesús kötwa se'

skéie, e' k̄iie t̄a ishkenekane tk̄er Sk̄ek̄öl ulà bua'kka se' tt̄e ch̄ök.

35 ¿Ì t̄o se' yèttsami Cristo éna se' dal̄er taj̄e e' ulà a? ¿Se' weir taj̄e alè? ¿Ì dar̄er̄eē alè? ¿Se' weir Jesús tt̄e batamik alè? ¿Se' duoke bli w̄a alè? ¿K̄e se' datsi' t̄a' alè? ¿Ìlè tk̄o se' t̄a alè? ¿S'tt̄ew̄a alè? Au. K̄ē ì a se' ȳerpatt̄sa ie' ulà a.

36 E' d̄ör w̄es Sk̄ek̄öl ȳekkuö t̄o ich̄e es, e' t̄o ich̄e: Be' dal̄ermik w̄ekk̄e alè t̄a sa' tteraw̄a p̄ē' t̄o. Sa' sūeke ie'pa d̄ör w̄es obeja ts̄emi tt̄ew̄a es.*

Es Sk̄ek̄öl ȳekkuö t̄o ich̄e.

37 Er̄e e' shūa se' d̄ör e' alökwakpa ts̄at̄a, Cristo éna se' dal̄er taj̄e e' batamik.

38 E' kūeki ye' w̄a ijcher buaē t̄o k̄ē ì t̄o se' yepatt̄sa Sk̄ek̄öl éna se' dal̄er taj̄e e' ulà a. Duew̄a, s̄ene, ie' biyöchökwakpa, íyi w̄okir k̄ē w̄ert̄a'w̄a, ì tk̄oke se' t̄a ì'ñe t̄a, ì tk̄ömi se' t̄a aishkuö t̄a, ì sk̄a tso' diché t̄a',

39 ì k̄os tso' k̄á jai a, ì k̄os tso' k̄á diösh̄et, ekk̄e k̄os ena ì sk̄a ȳö'atit̄o, e' k̄os k̄ē a se' ȳerpatt̄sa ie' éna se' dal̄er taj̄e e' ulà a. Ie' éna se' dal̄er taj̄e, e' kkach̄eit̄o se' a Sk̄ek̄epa Cristo Jesús e' wa.

9

Sk̄ek̄öl t̄o Israel aleripa shukitbak ie' ala'rie

1 Ì cheke ye' t̄o a' a e' d̄ör mokīe. Ye' d̄ör Cristo icha, k̄ē ye' k̄ach̄ö. Ñies Wiköl Batse'r wa ye' er̄ t̄o ye' a ich̄eke t̄o e' d̄ör mokīe.

2-3 Moki ye' chkenewa siar̄e, taj̄e ye' eriarke kekraē ye' wák dits̄ew̄opa kūeki. Ye' wák mú kichat̄e Sk̄ek̄öl t̄o yèttsa Cristo ulà a as ie'pa ts̄atk̄er ye' skéie.

4 E'pa d̄ör Israel aleripa. K̄á iaiaē Sk̄ek̄öl t̄o ie'pa ts̄e'tk̄o ie' ala'rie. Ie'pa a ie' t̄o ilo taj̄e e' k̄kaȳe'. Ie' ena ie'pa tt̄e me' ñi a ts̄akīe ñies itt̄e dal̄oīeno e' me'it̄o ie'pa a. W̄es íyi wakanew̄e ie' dal̄oīoie e' wa ie'pa wöblaq'it̄o. Ñies ie' kabl̄e' ie'pa a er̄ buaē ch̄ök.

5 Ie'pa d̄ör sa' ȳepa bak k̄á iaiaē dal̄oīerta' taj̄e, e'pa aleripa. Ñies w̄e pairine'bitu idi' wa s'bl̄uie e' k̄une' ie'pa dits̄ew̄o wa, e' d̄ör Sk̄ek̄öl d̄ör íyi ulitane ts̄at̄a k̄ikarkeka kekraē e'. Es e' idir.

6 K̄ē ye' ku' ichök t̄o Sk̄ek̄öl kabl̄e' er̄ buaē ch̄ök ie'pa a e' k̄ē w̄a bak. E' k̄ē d̄ör es. E' d̄ör t̄o k̄ē ie'pa s̄eraa d̄ör Israel aleripa ch̄ökle Sk̄ek̄öl a.

7 Ñies Abraham aleripa, e'pa kibiiepa k̄ē d̄ör ie' aleripa ch̄ökle Sk̄ek̄öl a. Sk̄ek̄öl t̄o iȳe' ie' a: "Be' aleripa ch̄ökle, e'pa d̄öraē Isaac wa."*

8 E' w̄a kiane ch̄e t̄o k̄ē yi d̄ör Sk̄ek̄öl ala'r s'dits̄ew̄o wa. E' skéie w̄epa t̄o ì uk Sk̄ek̄öl kabl̄e' e' kl̄o'w̄e w̄es Abraham t̄o ikl̄o'w̄e es, esepa ē d̄ör Abraham aleripa ch̄ökle Sk̄ek̄öl a.

9 Sk̄ek̄öl kabl̄e' ie' a tt̄e i' wa: "K̄aw̄o ikk̄e t̄a duas īek ye' d̄örane t̄a be' alak̄öl Sara alà t̄a'tke."† E' kl̄o'w̄e Abraham t̄o.

* 8:36 Salmo 44.22

* 9:7 Génesis 21.12

† 9:9 Génesis 18.10,14

10 Erë kě dör e' ě. Sara alà kune' ñe' dör sa' yě bak ká iaiäe kiè Isaac e'. Ie' alà ka'ka itayè Rebeca ta' e'pa dör klō wakpa wēm.

11-13 Erë kam ie'pa kur, kam ie'pa tō ì buaë ù ö ì sulu wamblō, e' yōki Skëköl tō iyë' Rebeca a: "Ikibi ěk dōraē it-sirla kanè mésoie."* E' dör wēs iskà tso' kitule Skëköl yëkkuō kī es, e' kī ie' tō ichè: "Jacob dalène ye' éna, erë Esau watéttsayō."§ Es iatetke tō wēne shushtak ie' wák éna, ese shushtéitō as iwà dōttsa wēs ie' kī ikiane es. Kě dör ì wēsō ese kuëki.

14 Es idir, e' ta' çsö ichèmi tō Skëköl kě dör yēsyesē? Au, kě idör es.

15 Ie' tō iyë' Moisés a: "Wé a ye' er buaë chak, ese a ye' er buaë chōraē. Ñies wé suak ye' éna er siarē wa, ese suerayō er siarē wa."*

16 E' kuëki ie' kě er buaë chō se' a, se' kī ikiane ö ì wēkesō e' kuëki. Erë wépa suëke ie' tō er siarē wa, esepa a ie' er buaë chōraē.

17 E' dör wēs itso' kitule Skëköl yëkkuō kī es. E' kī Skëköl tō iché Egipto blú a: "Ye' tō be' tkéka ká i' blúie, e' wà ta' ye' wā. E' dör ye' diché kkachoie be' wa as yi dör ye' e' tté pakar ká wa'ñe."†

18 Es yi suak Skëköl éna er siarē wa, ese sueräitō er siarē wa. Ñies yi er darë'wakwā ie' éna, ese er darë'werawā ie' tō.

19 Erë isalema a' wēle tō ye'

a ichèmi: "Moki tō ì kiane wè Skëköl kī ese kě wöklönuk yi a çwēs ie' tō se' chakèmi se' nuī kī?" 20 Erë ye' iütèmi: A wēm çima be' erbikō be' dör yi, e' tō Skëköl iütè er sulu wa? Skaū kě tō ichepa iyuökwak a: "Çi kuëki be' tō ye' yué i' es?"

21 Skaū yuökwak e' a iyörmi wēs ie' éna iyuak es. Skauchka e' ě yörmi skaū bua'buaié ena skaū ëseie ñies.

22 Es ñies Skëköl tō iwèmi wēs ie' kī ikiane es. Ie' éna ie' kēsik ena ie' diché kkachak ì sulu wamblōkwakpa wōmeulettsa weinuk esepa ewēwa wa, e' ta' e' wèmi ie' tō. Erë e'pa kōs dalè'ttsekeia ie' tō bërè énaē

23 as ie' olo taië shuteë e' kkachōitō se' shukitbakitō e'pa a. Ká iaiäe ie' tō se' shukitbak suè er siarē wa ñies se' klōo'bakitō as se' dō ie' ska' olo ta' taië ie' ta' ñita.

24 Es judiowak ena pè' kě dör judiowak, e'pa shuā ie' tō se' klōo'bak ie' wák a.

25 E' dör wēs Oseas tō ikit iyëkkuō kī es. E' kī Skëköl tō ichè:

"Wépa kě dör ye' icha, esepa kieraëyō ye' icha.

Wépa kě dalër ye' éna, esepa a icheraëyō: 'ye' éna a' dalër."‡

26 Ñies ká wé kī ye' tō iyë': 'a' kě dör ye' icha'

ká e' ě kī ye' icherane: 'Ye' dör Skëköl chök e' ala'r a' dör.' "§

27-28 Isaías tō Israel aleripa yè' i' es:

‡ 9:11-13 Génesis 25.23 § 9:11-13 Malaquías 1.2-3 * 9:15 Éxodo 33.19 † 9:17

Éxodo 9.16 ‡ 9:25 Oseas 2.23 § 9:26 Oseas 1.10

“Ká wa'ñe wépa wömeulettsa
kichatë nuk
e' wakaneweraë Skëköl tö bet
kë wötkë nuk yës.

E' kuëki erë Israel aleripa dör
tajë wes dayë tsëwö es,
erë ie'pa welepa ë tsatkërdaë,
kë dör tajë.”*

29 E' dör wes Isaías tö iyë' es.
Ie' ichè:

“Skëköl diché ta' íyi ulitane
tsata, e' kë tö se' aleripa
múpaat,

e'ma se' enewa seraa wes
Sodoma ena Gomorra
wakpa enewa es.”†

*Jesús ttë buaë e' dör Israel
aleripa a ñies*

30 Es sö isuë tö pë' kë
dör Israel aleripa, kë ku'
sene yësyësë e' yulök, esepa
klö'wë Skëköl tö wes pë' buaë
yësyësë es ie'pa erblé Jesús
mik e' wa.

31 E' skéie Israel aleripa
ki ikiane tö Skëköl tö ie'pa
klö'wë wes pë' buaë yësyësë
es ttë dalöiëno e' dalöie wa,
erë e' kë ska' ie'pa ulà dë'.

32 ¿I kuëki e' kë dë' ie'pa
ulà a? Ie'pa kë erblëne Jesús
mik e' kuëki. Ie'pa erblé i
buaë wekerakitö e' mik. E'
kuëki ie'pa tène Jesús mik wes
s'klastkër ák mik es.

33 E' dör wes itso' kitule
Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè:
“Ye' ttö ttsö. Ák tkë'atyö et
Sión,
e' mik pë' klastkërdaë, ák e' tö
ie'pa eröraë iski.

Erë wépa erblé ák e' mik, es-
epa kë eriarpa.”‡

Es Skëköl yëkkuö tö ichè. Ák e'
tö Jesús chë.

10

1 A yamipa, Israel aleripa
mú tsatkër e' kkechekeyö tajë
ye' er a, e' kiekeyö Skëköl a.

2 Ye' ichè tö mokí ie'pa
kaneblak darërë Skëköl a.
Erë ie' ttë mokíe e' wà kë ane
ie'pa éna buaë.

3 Ie'pa kë éna iane tö ie'
tö s'klö'weke wes pë' buaë
yësyësë es s'erblé Jesús mik
e' wa. Ttë e' watéttsa ie'pa
tö. Ie'pa atak buaë yësyësë ie'
wöa ie'pa serke es e' wa.

4 Erë Moisés ttë dalöiëno
e' wà dör Cristo kkachë. E'
kuëki mik ie' de, etä ttë
e' wà de. E' kuëki wépa
erblé ie' mik esepa ulitane
klö'weraë Skëköl tö wes pë'
buaë yësyësë es.

5 Se' wër yësyësë Skëköl wa
sene yësyësë wa, e' yë' Moisés
tö i' es: “Yi tö ttë dalöiëno e'
dalöie yësyësë seraa, ese ser
michoë ttë e' wa.”*

6 Erë se' wër yësyësë Skëköl
wa se' erblé Jesús mik, e' yë'
Moisés tö i' es: “Kë a' tö
ibikeitsar tö ¿yi mi'mi ká ja'
a?” —E' dör wes se' mú mi'
Cristo yulök as ibitune ká i'
ki.—

7 “Ñies ¿yi mi'mi ká diá
kaska?” —E' dör wes se'
mú mi' Cristo yulök as
ishkerkane s'duulewá tso'
esepa shua.—

8 Erë ttë e' tö ichè: “Ttë buaë
e' tso' tsinet se' ska' ena se'
kkö a ena se' er a.”† Ttë buaë

* 9:27-28 Isaías 10.22-23 † 9:29 Isaías 1.9 ‡ 9:33 Isaías 8.14; 28.16 * 10:5
Levítico 18.5 † 10:8 Deuteronomio 30.14

e' dör as a' erblö Jesús mik, e' tté pakeke sa' tō.

9-10 Se' er a tté e' klö'wésö as Skököl tō se' klö'ù wes pè' buaë yësyësë es. Nies s'wák kkö wa ichésö tō Jesús dör Skökëpa eköl ë e' as se' tsatkër. E' kuëki iché a' tō a' wák kkö wa tō Jesús dör Skökëpa eköl ë e', nies iklö'wé a' tō a' er a tō Skököl tō ishkeo'kane, e' ta' a' tsatkërdaë.

11 Skököl yëkkuö tō ichè: "Yi erblé ie' mik esepa kë eriarpa."‡

12 Skökëpa ñe' ë dör suli-tane Këköl. Judiowak ena wépa kë dör judiowak, esepa kos Këköl ie' dör. E' kuëki ie'pa dör ñikkëe ie' wöa. Wépa kköchöke ie' a as ie'pa tsatköitö, esepa a ie' er buaë chö tajë.

13 E' dör wes Skököl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè: "Yi kos tō e' tsatkë kié Skököl a, esepa ulitane tsatkërdaë."§

14 Erë kë s'erblëne ie' mik, e' ta' çwes s'kköchömi ie' a? Nies kë s'wä ie' tté ttsëule, e' ta' çwes s'erblömi ie' mik? Nies kë yi wä ie' tté pakane sia, e' ta' çwes ittsemisö?

15 Nies ie' tté pakökwakpa kë patkëne yi wä, e' ta' çwes e'pa dömi ie' tté pakö sia? E' dör wes Skököl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè: "Wépa wä tté buaë datse sia, esepa de e' dör buaë shute."*

16 Erë kë suli-tane wä tté buaë e' klöne. Es Isaías tō

iyë'bak: "A Skököl, tté paka' sa' tō wësua kë yi wä e' klöne."†

17 Es sö isuë tō se' erblé Skököl mik, e' datse ie' tté ttsésö, e' wa. Tté e' dör Cristo tté.

18 Erë ye' ichakè: çA' ichè, kë iwarak tté e' ttsëule? Erë ye' e' iütöne tō, ie'pa wä ittseule je'. E' dör wes Skököl yëkkuö tō ichè es wé ichèitö:

"Skököl tté pakökwakpa, e'pa tka ká wa'ñe,

Tté i' de dö wé ká i' erkerö ee."‡

Es Skököl yëkkuö tō ichè.

19 Ye' iskà chakène: çA' ichè Israel aleripa kam éna iwà ar? E' iüt' Moisés tō mik ie' tō iyè' ie'pa a tō Skököl tō iyè' i' es:

"Ye' tō a' keraë sbinukka pè' kë dör ì, esepa wa.

Ye' tō a' keraë ulunukka pè' kë éna ì ane, esepa ki."§

20 E' ukuöki ta' Isaías diché dè'ka ichök tō Skököl tō pè' kë dör Israel aleripa esepa yè' i' es:

"Wépa kë ku' ye' payulök, esepa tō ye' kuë.

Wépa kë ku' ye' chakök, esepa a ye' e' kkaché."*

21 Nies Isaías tō iskà yè' tō Skököl tō Israel aleripa yè' i' es:

"Ie'pa tō ye' ttö dalösewéwa ñippöke ye' ta,

esepa a këkraë ye' tō ikimè watkè."†

Es Skököl yëkkuö tō ichè.

‡ 10:11 Isaías 28.16 § 10:13 Joel 2.32

* 10:15 Isaías 52.7 † 10:16 Isaías 53.1

‡ 10:18 Salmo 19.4 § 10:19 Deuteronomio 32.21 * 10:20 Isaías 65.1 † 10:21 Isaías 65.2

11

Skëköl er buaë chöraë Israel aleripa a

1 I' ta ye' ichakè: ¿A' ichè, Israel aleripa watéttsa Skëköl tò seraa? Au, kë idör es. Ye' wák dör Israel aleri eköl. Ye' dör Abraham aleri eköl Benjamín ditséwö wa.

2 Kuaë Skëköl tò Israel aleripa shukitbak iwák ichaie. Kë ie'pa watëulettsa ie' wa. Elías tté tso' kitule Skëköl yëkkuö k_i wé Israel aleripa kkatè'k_aitö Skëköl a, ¿e' kë jcher a' wa? Ie' iché Skëköl a:

3 “A Skëköl, ie'pa tò be' ttekölpa malepa kos ttélur. Nies ka' tso' íyi moka be' a, e' kos tkéttsarakitö. Ye' è atéat ttsè'ka erè ye' ttakwa ie'pa éna ñies.”*

4 Erè Skëköl tò ie' iuté: “Wépa doka mil kuryök (7.000) e'pa kë e' tkëulewa kuchë k_i Baal dalóioie ekképa tso'ia ye' wa.”†

5 Es ñies i'ñe ta Israel aleripa tso' taië, erè e' shua wépa a Skëköl er buaë ye' ta ishukititö, esepa kë dör taië.

6 Ie'pa shukititö ie' er buaë ché ie'pa a e' kueki, e' ta e' wà kiane ché tò e' kë dör i buaë wé ie'pa tò e' kueki. Ichópa es, e'ma kë ie' er bua' yène.

7 E' kueki sö isué tò Israel aleripa bak tsatkè yulök, e' kë dè' ie'pa ulitane ulà a. Erè ie'pa wélepa shukit Skëköl tò, e'pa ulà a ide, erè imalepa er darërulune.

8 E' dör wës Skëköl yëkkuö tò ichè es. E' ichè: “Skëköl tò ie'pa ké er chökwa ie' ska'. E' dör wës ie'pa wöbla ta', erè kë iwawër es. E' dör wës ie'pa kuköña ta' erè kë iwattsër. Dö i'ñe ta ie'pa dör es.”‡

9 Es ñies David tò ie'pa ye' i' es:

“Mik ie'pa tso' kawö tkö'uk kaneë, eta as ee ibolökpa tò iklö'üwa kësik wa

as ie'pa klastkër ta iweirdak.

10 Iwöbla mú kë wawëria.

Itsiwö mú körwa dali ekkeë dikia kekraë.”§

Pë' kë dör Israel aleripa esepa tsatkërdaë

11 I' ta ye' ichakè: A' ichè Israel aleripa tò Jesús watè'ttsa ¿e' wà kiane ché tò ie'pa kë tsatkërpa? Au, e' kë dör es. E' skéie i sulu wamblé ie'pa tò ñe' batamik pè' malepa tsatkërmi. E' tka es as ie'pa sibirka pè' malepa ki ta ierkindak erblök Jesús mik.

12 I sulu wamblé' ie'pa tò, e' batamik pè' malepa a Skëköl er buaë ché taië ká wa'ñe. E' yita buaë sulitane a ie' er buaë k_i chöraë taië shute mik judiowak taië erblé Jesús mik eta.

13 Erè a' kë dör judiowak, esepa a ye' tò ilè cheke. Skëköl tò ye' a kanè i' me' Jesús ttekölie pè' kë dör judiowak esepa a ttè pakök. Kanè e' dalër taië ye' éna.

14 Isalema kanè e' wa ye' tò ye' wák ditséwöpa wélepa

* 11:3 1 Reyes 19.10,14 † 11:4 1 Reyes 19.18 ‡ 11:8 Deuteronomio 29.4; Isaías

29.10 § 11:10 Salmo 69.22-23

mú ukyëwëkā tā ie'pa ñies erblōmi Jesús mik ās itsatkër.

15 Ie'pa watéttsā Skëköl tō e' batamik ie' ena ká wa'ñe wakpa malepa er buarmine ñi k̄i. E' yitā mik ie' tō ie'pa skà kiéwāne buaë, etā e' dör buaë shute. E' dör buaë wës s'duulewā e' shkenekane es.

16 Harinachka tsá meule Skëköl ā* e' dör batse'r, e' tā iëyök dör batse'r ñies. Ñies kal wikicha dör batse'r, e' tā kal e' kos dör batse'r ñies. Es judiowak yëpa tsá dör Skëköl icha, e' kuëki ileripa dör ie' icha ñies.

17 Skëköl tō judiowak watéttsā, e' dör wës kal uru kiè olivo e' ulà tée es. Pë' kē dör judiowak esepa dör wës olivo klō kañiru ulà tkéwā olivo uru ulà tēule ese skéie es. E' batamik i'ñe tā a' serke buaë olivo klō uru e' wì mik.

18 E' kuëki olivo uru ulà tēule, e' kē k̄i a' e' ttsökka. Erë a' e' tsakka, e' tā a' éna ianú tō ulà serke iwí mik; iwí kē serku' iulà mik.

19 Isalemā a' ichèmi: “E' yëne erë iulà uru tērolone ās sa' tkërwane iskéie.”

20 E' yëne erë ie'pa tērolone ie'pa kē erblēne Jesús mik e' kuëki. Erë a' erblé Jesús mik, e' ē kuëki a' tkéulewā olivo klō uru mik. E' kuëki kē a' e' ttsökka. Warma a' kawōtā Skëköl dalöiök.

21 Ie' kē wā kal chök e' ulà meneat, e' yitā kē ie' tō a' mepaat.

22 A' éna ianú tō wës Skëköl

dör. Ie' er buaë chōmi se' a, erë ñies ie' a' s'kichatërmi. Wépa anemi ì sulu a, esepa kichaterattsaitō. Erë ie' er buaë ché a' a. A' erblōkeiā ie' mik, e' ma buaë idir. Erë a' kē serku'iā es, e' tā a' tērdattsā ñies.

23 Judiowak kē erblēne Jesús mik. Erë e' kē wamblēiā ie'pa tō tā ierblé imik, e' tā Skëköl wā diché tso' ie'pa tkowāne iwákpa kéli mik, e' kuëki itkërdawarak.

24 E' wà dör i' es: a' kē dör judiowak, e'pa dör wës olivo kañiru ulà tēule tkéulewā olivo uru mik es. Erë e' kē weta'sö es, erë es Skëköl tō iwé a' a. E' yitā buaë judiowak dör wës ulà chök es, esepa tkërwane buaë iwákpa kéli mik.

Israel aleripa tsatkërdaë taië

25-26 A yamipa, kenet tā ttè tso' blēule, ese chekeyö a' a. Ye' k̄i ikiane tō ttè e' jcherwā a' wā ās a' kē e' ttsökā tō a' wā íyi jcher Israel aleripa tsata. Ttè blēule e' dör i': i'ñe tā Israel aleripa kibi-iepa er darërulune dō mik pë' malepa shukitbak Skëköl tō e' kos tsatkëne etā. E' ukuök̄i tā ie'pa kos tsatkërdaë wës Skëköl yëkkuö tō ichè es, e' tō ichè:

“S'tsatkökwak datse Sión,
e' tō sene sulu kos yerattsa
Jacob aleripa shuā.

27 Ttè e' meraëyö ie'pa a

* **11:16 Harinachka tsá meule Skëköl a:** Pablo tso' ichök tō judiowak dör wës harinachka es. Harinachka tsá e' dör wës judiowak yëpa tsá Abraham ena Isaac ena Jacob es. Harinachka iëyök e' dör wës ileripa datse itök̄i es. † **11:27** Isaías 59.20-21; 27.9

mik ie'pa nuì olo'yéyo ie'pa ki eta.”†

Es Skèköl yèkkuò tò ichè.

28-29 Mik Skèköl tò s'shushtë er buaë choie sia, eta e' kè mane'wepaitò. Israel aleripa tò Jesús tté buaë watéttsa, e' kueki i'ñe ta ie'pa dör Skèköl bolòkpa. Erè ká iaiaë ie'pa yépa bak e'pa shukititò er buaë choie ie'pa a. E' kueki ie'pa aleripa dalërkeia ie' éna. E' tka es ie'pa ta as a' tsatkër.

30-32 Sulitane tò ie' tté dalösewéwa, e' nuì ulà a se' tso' klöulewa. E' me'atbakitò es as ie' a sulitane sur er siarè wa ñikkë. E' kueki kenet a' tò ie' dalösewéwa, erè i'ñe ta a' suéitò er siarè wa, ie'pa tò ie' dalösewéwa e' kueki. Es ñies i'ñe ta ie'pa tò ie' dalösewékewa, erè e' dör as a' saùitò er siarè wa, ñies as ie'pa saùneitò er siarè wa.

33 Skèköl er buaë ché taië shute se' a. Ie' wa íyi ulitane jcher buaë sulitane tsata. Ie' kabikeitsò taië iskië. Ì bikeitseke ie' tò ese kè wà pakanuk yi a. Ì wekeitò ese kè anuk yi éna.

34-36 Ì kos e' wì dör ie'. Ì kos tso' ie' batamik. Ì kos tso' ie' wák a. E' kueki Skèköl yèkkuò tò ichè:

“Skèköl erbikò e' kè jcher yi wa.

Kè yi a ie' pautuk.

Kè yi a ì menuk ie' a keweie as ie' tò iské mune ia.”

¡Skèköl kíkòkasò kekraë! ¡Es e' idir!

12

Wes se' kawöta senuk Skèköl ala'rie

1 A yamipa, Skèköl er buaë ché se' a taië, e' kueki ye' kköchò a' a' tò a' e' múttsa eköl eköl ie' a kekraë wes ì batse'r meule ie' a wër buaë ie' wa es. Es se' tò ie' dalöie e' wakanewemi mokie.

2 Kè a' senukia wes wépa kè tò ie' dalöie esepa ser es. E' skéie a' erbikè mane'úttsa pa'ali ta e' wa a' sermi buaë yesyèsë. Es ì kiane ie' ki ese jchermi buaë a' wa wawè. E' wà dör ì dör buaë, ì wër buaë ie' wa ena ì dör yesyèsë ese.

3 Ie' er buaë ché ye' a, e' kueki ie' tò kanè me' ye' a Jesús ttekölie. E' wa ye' tò a' kos a' ichè tò kè a' e' bikeitsökka tkòka kos s'ké e' bikeitsök e' tsata. E' skéie se' e' bikeitsò yesyèsë kos Skèköl tò imé se' a erbloie ie' mik ekkè.

4 E' dör wes se' dör es. Se' wöbla ta', ulà ta' ena s'yese skà tso' taië kua'ki kua'ki, erè e' kos wöieulewa ñita s'wák eköl è a.

5 E' sù se' erblöke Cristo mik esepa dör taië kua'ki kua'ki, erè se' kos dör wes wák eköl è es, se' kos batsulewa ie' mik e' wa.

6 Es Skèköl tò imé se' a kua'ki kua'ki ñi kimoie wes ie' ki ikiane es. E' kueki wépa a iméitò ttoie ittekölie, esepa ttò es, ie'pa erblö Skèköl mik e' wa.

7 Wépa a imé Skèköl tò s'kimoie, esepa tò s'kimú. Wépa a iméitò s'wöbla'woie Skèköl tté wa, esepa s'wöbla'ú.

8 Wépa a imène s'er diché ioie, esepa tò s'er diché iö. Wépa a imène íyi kakmoie,

ešepa ikakmú er bua' wa kě dör ì skéie. Wépa a imène s'wéttsöie, ešepa s'wéttsú kaneë. Wépa a imène s'malepa suöie er siarë wa, ešepa tō iwà ú ttsë'ne buaë wa.

Jesús mik erblökwakpa ñi dalër

⁹ A' ñi dalëritsö er mokí wa. Sene sulu kos e' watöttsa. E' skéie sene yësyësë kos e' a' senú kekraë.

¹⁰ A' ñi dalëritsö wes ñi elpa ñi dalër es. A' ñi dalöiö tajë.

¹¹ Ì kos weke a' tō, e' ú kaneë. Kě a' bikë nuk. Skëköl kanë ú ttsë'ne buaë meke iWiköl tō se' a' e' wa.

¹² Ì buaë panekesö, e' kuëki a' senú ttsë'ne bua' wa. A' weirke e' dalë'ttsö er bua' wa. A' ttö S'yë ta kekraë.

¹³ S'batse' rpa malepa weirke kí ilè kiane, ešepa kimú. Yi de a' pakök, ese kiöwa er bua' wa.

¹⁴ Wépa tō a' we'ikeke Jesús ttë kuëki, kě ešepa kí alibchök, e' skéie er buaë chö iarak.

¹⁵ Wépa ttsë'rke buaë, ešepa ta a' ttsë'nú buaë. Wépa iuke, ešepa ta a' iú.

¹⁶ A' senú bërë ñita. Kě a' e' ttsökkä s'malepa tsata. E' skéie a' e' batsö se' èsepala ta buaë. Kě a' e' bikeitsökkä tō a' wa íyí jcher tajë.

¹⁷ Yi tō ì sulu wamblé a' kí, e' ta kě iské wamblarne. Ì kos dör buaë yësyësë sulitane a' ese ú.

¹⁸ A' senú bërë sulitane ta kos a' dirmi ekkë.

¹⁹ A yamipa dalër ye' éna, kě ì sulu ské wamblarne yi kí. E' skéie imúat Skëköl kësik ulà a. Ie' tō ichè iyëkuö kí i' es: "Ye' ë wökí iské wërke wè. Yi tō ì sulu wamblé, e' ské werayö iki."*

²⁰ Ñies ichè: "A' bolökpa dué bli wa, e' ta itiö. Ie' er sine, e' ta di' mú ia yè. A' iwé es, e' ta ie'pa jaërdaë."†

²¹ Kě sene sulu kar e' alökka a' kí. E' skéie a' e' alökä sene sulu kí sene yësyësë wa.

13

¹ Sulitane kawöta ká wökirpa ttë dalöiök. Skëköl tō kawö me' ie'pa a' s'wéttsöie. Itso' rak kos e'pa tkë'ka ie' tō.

² E' kuëki wépa kě tō ie'pa dalöië, ešepa ñippöke wépa tkë'ka ie' tō ešepa ta. Ese wakpa weirdaë iulà a.

³⁻⁴ S'wökirpa kě tkëneka s'ser yësyësë ešepa we'ikök as isuardak. Ie'pa dör Skëköl kanë mésopa a' kimoie. Ie'pa tso' s'ser suluë ešepa we'ikoie. Ešepa je' kawöta suanuk. A' senak kě suar ta' s'wökirpa yöki, e' ta a' senú yësyësë ta ie'pa tō a' kikeraka. Erë wépa serke suluë, ešepa je' kawöta suanuk. Kě ë ichök ie'pa a' kawö mène s'we'ikoie. Ie'pa tso' kanëblök Skëköl a' s'ser sulu we'ikoie wes kawö meneat ie'pa a' es.

⁵ E' kuëki se' kawöta ie'pa ttë iütök, e' kě dör as kě itö s'we'ikö e' ë kuëki. E' dör tō se' er tō se' a' icheke tō e' dör buaë yësyësë e' kuëki.

* 12:19 Deuteronomio 32.35 † 12:20 Proverbios 25.21-22

6 E' kuəki ñies inuköl patauk ie'pa tō se' keke ese patuēkesō. Ie'pa dör Skököl kanè mēsopa kaneblöke ie' a s'wökirpaie. E' dör ie'pa kanè, e' kuəki ie'pa patuē e' dör buaē.

7 E' kuəki imusō ie'pa a eköl eköl wēs s'kawōta imuk es. Ilè kawōta patuē eṭa ipataú. Wēpa kawōta dalöiè esepa dalöiō.

8 A' wā nuì tso' kōs e' pataú. Erē nuì tso'ia se' kī kekraē, e' dör ñi dalëritsè, e' kē patonuktsa se' a. S'malepa dalëritsesesō, e' ta e' wa ttè dalöièno me'at Moisés tō e' wà kōs dalöiésō.

9 Ttè e' tō ichè: "Kē a' kawō ta' s'senewabak dalōseukwa; kē a' kawō ta' s'ttökwa, kē a' kawō ta' akblök; kē a' kawō ta' o'ka iyi kkechök."* Ttè e' ena imalepa kōs e' wöiēnewa ttè etkē a, e' dör i': "A' malepa dalëritsō wēs a' wákpa e' dalër es."†

10 S'malepa dalëritsesesō, e' ta kē ì sulu wamblepasō yi ta. Es ttè dalöièno kōs e' dalöiekesō mokjë yēsēsē.

11 A' senú es. S'tsatkè kēwō kī dewatke tsinet se' erblē' Jesús mik kuaē e' tsata. E' kēwō a se' tso' i'ñe ta, e' anú a' éna. E' kuəki kē a' senukia wēs s'kapötër nañewe es.

12 Sene sulu kēwō erkewatke ta se' tsatkeke e' kēwō dökewatke wēs ká ñirketke s'kī es. E' kuəki kē se' e' wamblöia suluē wēs pē' tso'ia stui a e' wamblö es. E' skéie se' senú yēsēsē, e' dör wēs s'ser ká ñí a es. Se' e'

duōser ñippök sene sulu ta wēs ñippökwakpa es.

13 Se' senú buaē yēsēsē wēs s'ser ká ñí a es. Kē se' kàne e' wamblöia bloblopa es. Kē se' kàne trēnuk, e' ya'uk sulu. Kē se' kàne ñippök. Kē se' kàne ukyēnuk s'malepa ta.

14 E' skéie a' senú buaē yēsēsē wēs Skökēpa Jesucristo kī kiane es. Kē a' tō ibikeitsök tō wēs a' a s'wák dër sulu e' wopatërmi.

14

Kē a' ñi bikeitsök suluē

1 Wēpa erblöke Jesús mik, erē kam ierblö bua'ie, esepa kiōwā er bua' wa. Ttè bikeit-seke a' tō kua'kī kua'kī ese kē kī a' ñi iütök.

2 A' wēlepa tō ibikeitseke tō Jesús mik erblökwakpa a iyi ulitane katarmi. Erē a' wēlepa skà kam erblö bua'ie Jesús mik, esepa tō iklö'wé tō iyiwak chkà kē katar.

3 Wēpa tō iyi ulitane katé, esepa kē kàne wēpa kē ikatè esepa chök ikī. Ñies wēpa kē ikatè, esepa kē kàne wēpa tō ikatè esepa chök ikī, Skököl tō ie'pa klöo'bak ie' ichaie e' kuəki.

4 Se' dör Skökēpa Cristo kanè mēsopa. Wēs se' wër ie' wa eköl eköl, e' wërke ie' wák wöki. Ie' a se' kimermi as se' wër buaē ie' wa, e' kuəki se' wërdaē ie' wa buaē. E' kuəki çwēs s'yamipa chëmisō suluē?

5 Ñies se' shua wēlepa tso' tō ibikeitseke tō s'kawōta diwō wele batseitsök imalepa

* 13:9 Éxodo 20.13-17 † 13:9 Levítico 19.18

tsaṭa. Erë iëltëpa tō ibikeit-seke tō diwō ulitane dōr ñies ěme. Se' kawōṭa wā ijchenuk ekōl ekōl tō ì klō'wēsō e' dōr yēsüēsē.

⁶ Wēpa tō iklō'wé tō s'kawōṭa diwō wele batseitsōk bua'iewā, esepa tō batseiteke Skëkëpa Cristo dalōioie. Ñies wēpa tō iyi ulitane katé esepa tō ikateke Skëkëpa Cristo dalōioie ṭa wēstela chekeitō Skëkōl a iki. Wēpa kē tō iyiwak chkā katēia, esepa tō ilo'yé Skëkëpa Cristo dalōioie ṭa wēstela chekerakitō Skëkōl a ì ñekerakitō e' kī.

⁷ Se' dōr Skëkëpa Cristo icha, e'pa tso' ttsē'ka ö e'pa duowa e' dōr ie' dalōioie, kē idōr se' wák dalōioie.

⁸ Mik se' tso'ia ttsē'ka, eṭa se' serke ie' a. Mik se' duowa, eṭa se' duowa ie' a. Se' tso' ttsē'ka ö se' duowa, erë se' dōr ie' icha.

⁹ Ie' kōṭewa e' shkenekane as ie' dō s'durulune ena s'tso' ttsē'ka e'pa kōs Këkōlie.

¹⁰ Se' ulitane dōraē Skëkōl tkër s'shulo kulé kī e' wōrkī. E' kuëkī žiōk a' ñi chō ö ñi saù suluē?

¹¹ Skëkōl tō ichè iyëkkuō kī i' es:

“Ye' wák ser wa yō ichè:
Sulitane e' tulōrawā kuchë kī
ye' wōrkī.

Sulitane tō ye' kikeraka.”*

Es Skëkōl yëkkuō tō ichè.
¹² Es sō isuē tō weş se' serke e' kī Skëkōl tō se' chakerane ekōl ekōl.

¹³ E' kuëkī kē se' kàne ñi chōkia suluē. E' skéie a' e' tkōwā darërë ì tō s'yamipa

wōklō'wëmi ö ì tō iëmimine sene sulu a, ese kē war.

¹⁴ Ye' wā ijcher buaē tō kē chkè wéne tō s'ia'wepa ñáie Skëkōl wōa. Ye' erblōke Skëkëpa Jesús mik, e' wa ye' iklō'wé yēsüēsē tō es idir. Erë wēpa tō iklō'wé tō chkè wele tō s'ia'wëmi ñáie, e' ṭa es idir esepa a.

¹⁵ E' kuëkī a' tō s'yami wele siawéwa ì kateke a' tō e' batamik, e' ṭa e' kē dalëritseku'ia a' tō. Ñies ie' skéie Cristo kōṭewa, e' kē sulu'warwā ì kateke a' tō e' batamik.

¹⁶⁻¹⁸ Ì blúie Skëkōl tso' e' wà kē dōr chkè ena di'yè. E' wà dōr sene yēsüēsē ena sene bërë ena ttsē'ne buaē Wikōl Batse'r wa. Yi tō Cristo kanë weke es, ese wër buaē Skëkōl wa ñies sulitane wa. E' kuëkī ì tō a' yamipa këmi a' chōk suluë ì dōr buaē a' a e' kī, ese kē war.

¹⁹ Es ì kōs tō se' kimeke senuk bërë ñita ena ñi diché iōk Skëkōl a, ese üsō.

²⁰ Ì buaē wëtke Skëkōl tō a' er a, e' kē sulu'warwā chkè ë kuëkī. Moki chkè ena di'yè kōs dōr batse'r. Erë sulu idir tō s'yamipa armine sene sulu a se' ukuömik ì katésö ì yésö ese wa.

²¹ Buaë idir tō iyiwak chkā mú kē katésö ö blo' mú kē yēsö ö ì kōs mú kē wēsö. Erë kē idōr buaē tō s'yamipa armine se' ukuömik.

²² Ima a' ttè i' bikeitsè e' blō a' er a Skëkōl ë a. Wēpa tō ì wër buaē ie'pa wa ese wé ṭa ittésö tō kē ikī ì nuí ku', jayëcha buaë esepa!

* 14:11 Isaiás 45.23

23 Erē yi tō ì katé ta ibikeitsékaitō bötböt dö' ye' tso' ì sulu wamblök, e' ta e' nuí tso' iki. Ie' kē wā iklöne mokí tō buaē idir, e' kuēki e' dör suluē ie' a. Ì kos wésö e' kē one se' wā yēsýēsē wēs iklö'wésö es, e' ta e' dör suluē se' a.

15

S'kawōta s'malepa kimuk

1 Se' wēpa erblöke buaē Cristo mik, esepa ké wēpa kam erblö buaē tso'ia katötö esepa sauk wēs se' wák katörwā es. Kē se' kàne ì tō se' wák ttsé'wēke buaē ese ē bikeitsök.

2 Se' kos ké ì tō s'malepa ttsé'wēmi buaē ese bikeitsök eköl eköl ikimoie ena idiché ioie buaē Skököl a.

3 Cristo wák kē wā ì tō ie' ttsé'wēke buaē ese ē bikeitse. E' skéie ie' ta itka wēs Skököl yēkkuö tō ichè es, e' tō ichè: "A Skököl, wēpa tō be' cheke suluē esepa tō ye' cheke suluē ñies."*

4 Ì kos kite ká iaiaē Skököl yēkkuö kī, e' kite s'wöbla'woie as se' e' tköwā darērēē ena as se' er pablö. E' wa ì buaē panekesö e' kē olo'yepasö.

5 Skököl tō se' ké e' tkökwa darērē ñies se' er pablekeitö. As ie' tō a' kimù senuk bēre ñita wēs Cristo Jesús ser es.

6 A' serke es, e' ta Skököl dör Skökēpa Jesucristo Yé e' kikerakā a' ulitane tō sekka ñita.

7 Es a' ñi kiöwā er bua' wa wēs Cristo tō a' kī'wā es as sulitane tō Skököl kikōka.

8 Mokí ye' ichè a' a tō Cristo dē'bitu judiowak kimuk ikka-choie ie'pa a tō ì uk Skököl kablē' sa' yēpa bak ká iaiaē e'pa a, e' wawéitö.

9 Ñies idē'bitu as pē' kē dör judiowak, esepa tō Skököl kikōka ie'pa suéitö er siarē wa e' kuēki. E' dör wēs Skököl yēkkuö tō ichè es wé ichéitö:

"E' kuēki ye' tō be' kikerakā pē' kē dör judiowak esepa ulitane shūa.

Ye' tsöraē be' kikokaie buaē."†

10 Ñies itso' kitule i' es: "iA' kē dör judiowak esepa ttsé'nú buaē wēpa dör Skököl icha esepa ta ñita!"‡

11 Ñies ichéitö: "iA pē' kē dör judiowak Skököl kikōka!

iA ká ulitane wakpa, Skököl kikōka!"§

12 Ñies Isaías tō ikitat iyēkkuö kī i' es:

"Jesé aleri eköl dōraē se' shūa, e' tkērdakā ká ulitane wakpa wēttsöie.

Pē' kē dör judiowak esepa tō ie' ē paneraē e' tsatkoie."*

Es itso' kitule.

13 Ì buaē kos doia se' a e' panekesö kröröe e' wì dör Skököl. As e' tō ttsé'ne buaē ena sene bēre mù a' kos erblé ie' mik e'pa a. As ie' tō a' kimù iwà kī panuk buaē Wiköl Batse'r diché batamik.

* 15:3 Salmo 69.9 † 15:9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 ‡ 15:10 Deuteronomio 32.43 § 15:11 Salmo 117.1 * 15:12 Isaías 11.10

14 A yamipa, mokḡ ye' iklō'wé tō a' serke buaē yēsēsē. Nies ye' iklō'wé tō a' wā iyi jcher tajē. A' a' n̄i pautmi buaē.

15 Erē yēkkuō i' kḡ ye' er deka a' pattōk wōshaē ttē wésele wa as kē a' éna ichōwa. Skēkōl er buaē ché ye' a' e' wa kanè me'itō ye' a, e' kuēkḡ ye' a' kawō ta' a' pattoie es.

16 Ye' dōr Cristo Jesús kanè méso ie' ttē buaē kkayē' Skēkōl tō se' a' e' pakoie pē' kē dōr judiowak esepa moie Skēkōl a' batse'oule Wikōl Batse'r wā. E' dōr wēs iyi mè sacerdotepa tō Skēkōl dalōioie wēr buaē ie' wa es.

17 Ye' batsulewā Cristo Jesús mik, e' kuēkḡ ye' kanēblōke Skēkōl a' e' tō ye' ttsē'weke buaē.

18 Ye' kē er dē'ka kabenukka i' kē one Cristo wā ye' wa ese kḡ. Ie' batamik ye' tō pē' kē dōr judiowak esepa ulaié Skēkōl ttē iūtōk. E' wé ye' tō ipakē wa ena iwakanewē wa

19 éna Skēkōl Wikōl diché wa. Nies i' kē or yi a' ese wéyō tajē ie'pa wōrkḡ ikkachoie tō i' chéyō e' dōr mokḡ. Es kanè mène ye' a' Cristo ttē buaē pakoie e' wawétkeyō ká tso' kōs Jerusalén dō Iliria e' shūa.

20 Kēkraē ye' e' mukettsa ttē buaē e' pakōk wé kē yi tō Cristo dalōieta' ese ska'. Ye' iwé es as ye' kē dōr wēs yi tō u yuēka u chkḡ tulu'wabak o'ka tō ese kḡ es.

21 E' skéie ye' éna iwak wēs Skēkōl yēkkuō tō iché es, e' tō

iché:

“Wépa a' ie' ttē kē pakaule, esepa a' ká ardaē; Wépa kē wā ie' ttē ttsēule, esepa éna iardaē.”†

Pablo shkak Roma

22 Kēkraē ye' shkak a' weblōk, erē kanè i' tō ye' wōklō'weke.

23 Erē i'ñe tā ye' kaneone ká ikkēpa kḡ. Bānet ye' tō a' kkeyē'mi pakē,

24 e' kuēkḡ ye' mú tkōmi Roma a' pakōk mik ye' mi'ke España etā. Erē ye' kē a' kawō kunuk tajē a' ska' senuk, erē ye' ttsē'rmi buaē. E' ukuōkḡ tā a' mú ye' kīmè as ye' dō España.

25 Erē i'ñe tā ye' mitke Jerusalén s'batse'r malepa serke ee' e'pa kḡmuk.

26 E' dōr tō s'yamipa serke Macedonia ena Acaya e'pa tō inukōl kitbak iwákpa er wa patkēmi s'batse'rpa dōr siarē tso' Jerusalén e'pa kḡmoie.

27 E' wé ie'pa tō iwákpa er wa, erē mokḡ ie'pa kḡ inuḡ tso'. E' kuēkḡ buaē idir tō ie'pa tō judiowak kīmè. E' dōr tō i' buaē de judiowak ulà a' Cristo wa, e' de ie'pa ulà a' n̄ies judiowak wa. E' kuēkḡ buaē idir tō i' tso' ie'pa wā e' kāk mē s'yamipa dōr judiowak esepa a.

28 Es mik ye' tō inukōl kitule kōs ie'pa a' e' mé ie'pa ulà a, etā ye' mía España e' tkōkemi a' pakōk.

29 Ye' wā ijcher tō mik ye' demi a' ska', etā se' n̄i er diché iōraē buaē Cristo er buaē chō siā e' kōs wa.

30 A yamipa, Skëkëpa Jesusu ttõ wa, ñies se' ñi dalëritsõke Skëkõl Wikõl wa, e' wa ye' kkõchõ a' a' tõ a' e' chõ darërë ye' ta ñita kanë mène ye' a' e' wà uk. E' wëmi a' tõ, a' tõ Skëkõl a' ikië ye' ki e' wa.

31 Ikiõ ie' a' as ie' tõ ye' tsatkõ Judea wakpa kë tõ Jesús ttë iutë esepa yöki. Ñies ikiõ ie' a' tõ i kõs mi'ke ye' wa s'batse'rpa tso' Jerusalén e'pa kimoie as ie'pa tõ e' tsu er bua' wa.

32 Es ikiõ ie' a' as ye' dömi a' ska' ttsë'ne buaë wa enuk a' pakekeyõ e' dalewa, es ie' ki ikiane e'ma.

33 Ie' dör sene bërë mukwak as e' tõ a' wapiõu. Es e' idir.

16

Roma wakpa shke'wëmi Pablo tõ

1 Tayë ekõl kië Febe dör s'yami, e' ttë chekeyõ a' a. Ie' dör Skëkëpa Jesús icha erule tso' Cencreas e' kimumkwak ekõl.

2 Ie' kiõwa buaë Skëkëpa Jesús ttõ wa wës s'batse'rpa ñi kiõwa es. Ie' tõ s'yamipa taië e'pa kime, ñies ye' wák kiméitõ. E' kuëki mik ie' ki ilë kiane etã ie' kimú.

3 Prisca ena Áquila e'pa shke'ú ña. Ie'pa bak kanëblök ye' ta Cristo Jesús kanë a.

4 Ie'pa e' me'ttsa ye' tsatkõk, kë tkine tõ dö' ittëwa. Wëstela chekeyõ ie'pa a, erë kë dör ye' ë. Skëkëpa Jesús icha erule erule kõs kë dör judiowak, e'pa tõ wëstela cheke ie'pa a ñies.

5 Ñies Skëkëpa icha erule darpark Prisca ena Áquila u a, e'pa shke'ú ña. Ñies ye' yami dalër taië ye' éna kië Epéneto, e' shke'ú ña. Ie' dör s'tsá erblë' Cristo mik Asia e'.

6 María shke'ú ña. Ie' kanëblë taië a' a.

7 Wëpa bõl kië Andrónico ena Junias, e'pa shke'ú ña. Ie'pa dör judiowak wës ye' es. Ie'pa bak wõtëule s'wõtõ wé a ye' ta. Ie'pa dör Jesús ttekõlpa kkeaulëka buaë imalëpa wa. Ie'pa erblë' Cristo mik ye' yöki kewe.

8 Ampliato shke'ú ña. Ie' dör ye' yami Skëkëpa Jesús ttõ wa, e' dalër taië ye' éna.

9 Urbano shke'ú ña. Ñies ie' kanëblõke Cristo a wës sa' es. Ñies Estaquis shke'ú ña. Ie' dalër taië ye' éna.

10 Apeles shke'ú ña. Ie' wër buaë Cristo wa. Ñies wëpa dör Aristóbulo icha, e'pa shke'ú ña.

11 Herodiõn, e' shke'ú ña. Ie' dör judiowak wës ye' es. Ñies wëpa dör Narciso icha erblë Skëkëpa mik e'pa shke'ú ña.

12 Tayëpa kië Trifena ena Trifosa shke'ú ña. Ie'pa kanëblõke Skëkõl a. Ñies tayë dalër se' éna kië Pérside e' shke'ú ña. Ie' kanëblõke taië Skëkõl a.

13 Rufo shke'ú ña, e' dör Jesús mik erblõkwak buaë suule sulitane wa. Ñies ie' mi e' shke'ú ña. Ie' dör wës ye' wák mi es.

14 Asíncrito, Flegonte, Hermes, Patrobas, Hermas ena s'yamipa kõs tso' ie'pa ta, e'pa kõs shke'ú ña.

¹⁵ Ñies Filólogo, Julia, Nereo ena ikutà, Olimpás ena s'batse'r malepa tso' ie'pa ta, e'pa kos shke'ú ña.

¹⁶ A' ñi shke'ú ñi dalër wa. Cristo icha erule erule e' kos tö a' shke'wémi.

¹⁷ A yamipa, ye' kköchö a' a tö wépa éna se' blabatsak ena se' akmine sene sulu a, esepa yöki a' e' kkö'nú. Ie'pa se' a icheke tö ttè wa se' wöblaule kéwe e' ké dör mokjë. Esepa yöki a' e' skö.

¹⁸ Ie'pa ké ku' Sköképa Cristo kanèuk. E' skéie ie'pa tso' iwákpa è kanèuk. Se' kam éna iar buaë esepa dakiñekerakitö ttè ttsër buaë ese wa. E' kuëki esepa yöki a' e' skö.

¹⁹ Sulitane wa ijcher tö Skököl ttè mokjë e' dalöieke a' tö buaë. E' tö ye' ttsë'weke buaë. Ye' ki ikiane tö a' mú wöblar ttè buaë yësyësë wa wawë. Erë a' mú ké e' wöbla'ù kache tté wa ì sulu wambloie.

²⁰ A' serke es, e' ta betka Skököl dör sene bërë mukwak, e' tö Satanás shtowerawa a' klö dikja. As Sköképa Jesús er buaë chö a' a.

²¹ Ye' yami Sköképa Jesús kanè a' kiè Timoteo e' tö a' shke'wémi. Ñies Lucio ena Jasón ena Sosípatro, e'pa tö a' shke'wémi. Ie'pa dör judiowak wës ye' es.

²² Ye' dör Tercio, e' tso' Pablo ttöke e' shtök yëkuö i' ki. Ñies ye' tö a' shke'wémi Sköképa ttö wa. I' ta ì cheke Pablo tö e' shtekeneyö.

²³⁻²⁴ Gayo tö a' shke'wémi, e' u a' ye' serke. Eë Sköképa

Jesús icha erule tso' ká i' ki e'pa daparke. Erasto tö a' shke'wémi. Ie' dör ká i' inuköl kuëblu. Ñies s'yami kiè Cuarto, e' tö a' shke'wémi.

Pablo tö Skököl kikéka

²⁵ ¡Skököl kikökasö! Ie' a a' kimermi e' tkökwa darërë Jesucristo tté buaë pakekeyö e' a. Ká iaiaë ttè buaë e' blëule se' yöki.

²⁶ Erë i'ñe ta ikkayënewa se' a ì kit Skököl ttekölpa tö yëkuö ki e' wa. Skököl yöbië e' tö ie'pa ka' ishtök. Ttè buaë ñe' kkayënewa as ká ulitane wakpa erblö imik ta iwà iütö.

²⁷ Skököl e' dör Skököl eköl éme e'. Ie' erbikö tajë sulitane tsata. ¡As e' kikarka këkraë Jesucristo wa! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Corinto wakpa a 1 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Éfeso etá ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto e'pa a. Pablo kēwō ska' tā Corinto dör Grecia ká bua'ie. Pē' bak senuk iki dōka 650.000. E'pa shuā 400.000 klöulewā kanëblök é. Pablo wák tö tsawe Corinto wakpa a Jesús tté buaë paka'. E' tté tso' kitule Hechos 18.1-17 e' kī.

Alaköl eköl kiè Cloe e' yami wele de Pablo pakök ie' tso' Éfeso ee. E' tö ie' a iyē' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa ñippöke tajë ena welepa tso' íyi sulusi wamblök tajë, e' kuëkī ie' tö yëkkuö i' kit. Ñies ie' tö ikit ilè chaki' ie'pa tö ie' a e' iutoie ie'pa kimoie ena ipattoie.

Kam Corinto wakpa erblö Jesús mik etá ie'pa tö íyi tajë dalöieke Skököl skéie, e' dör kabene et. Ì dalöieke ie'pa tö e' a ie'pa tö iyiwak jcheke e' chkà katekerakitö iyamipa tā ì dalöiekerakitö e' dalöioie. E' cheke Pablo tö yëkkuö i' kī.

Ñies ì dalöieke ie'pa tö e' wé kōs a alakölpa sulusi datse tā wēpa serkerak ita. Erē mik wēpa ñekkēpa erblē' Jesús mik etá ie'pa kē éna iane tö wes ie'pa ké senuk. E' kuëkī Pablo tö ikkaché tö wes wēpa alaköl tā' ena alaköl kē tā' e'pa kawōtā senuk.

Kīie tā pē' wele bak ñi dapa'uk Jesús mik erblökwakpa tā, e'pa tö ie'pa wöbla'weke kache tté wa. Ese ché Pablo tö yëkkuö i' kī.

Shkē'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skököl tö ye' klōō'bak iwák er wa Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa ekolie. S'yami kiè Sóstenes tso' ye' tā.

² A' dör Skököl icha erule serke Corinto, e'pa a sa' tso' yëkkuö i' shtök. A' batse'oule a' batsulewā Cristo Jesús mik e' wa. A' klōō' Skököl tö ie' icha batse'rpaie wēpa kōs tso' ká wa'ñe tö e' tsatké kié Skökēpa Jesucristo a e'pa tā ñita. Jesucristo dör ie'pa ena se', e' Kököl.

³ Skököl dör S'yé ena Skökēpa Jesucristo, as e'pa er buaë chō ena sene bërè mù a' a.

Pablo tö wéstela ché Skököl a

⁴ Skököl er buaë ché tajë a' a Cristo Jesús batamik, e' kuëkī ye' tso' wéstela chök ie' a kekraë.

⁵ A' batsulewā Cristo mik, e' wa ì kōs kiane a' kī wakanewè Skököl a, e' mène a' a tajë. Skököl tö ieri mé a' a iwà pakoie buaë, ñies iwà jchenowā buaë.

⁶ E' wa iwēnewā a' shuā tö moki a' tö Cristo tté klō'wè buaë.

⁷ Es ì kōs kiane a' kī kanëbloie Skököl a, ese métke ie' tö a' a iWiköl wa. E' wakanewēke a' tö a' tso' Skökēpa Jesucristo datskene e' panuk, e' dalewa.

8 Ñies ie' tō a' kimerāē buaē as a' e' tkōwā darērēē ie' mik dō bata ekkē. Es a' kē kī ì nuī tā' ie' wōā mik Skēkēpa Jesucristo datskene e' kēwō ska'.

9 Skēkōl ttō mokiē e' tō a' klōō'bak as a' ser batsulewā ie' alā Jesucristo dōr Skēkēpa e' mik.

Jesús mik erblōkwakpa ñi blabatsélor

10 A yamipa, ye' tō a' a' ichē Skēkēpa Jesucristo ttō wa tō a' kōs erbikō ñikkēē. Kē a' ñi blabatsōk. A' senú buaē ñita. A' kabikeitsō ñikkēē wēs wák ekōl ē es.

11 A yamipa, tayē kiè Cloe, e' yamipa welepa tō ibiyō ché ye' a' tō a' tso' ñippōk ttē kī. E' kuekī ye' tso' a' a' ichōk es.

12 Ie'pa tō ye' a' iché tō a' kōs ñippōke ñita i' es: A' welepa tō icheke: "Ye' dōr Pablo klé." Welepa skà tō icheke: "Ye' dōr Apolo klé." Iēkōlpa tō icheke: "Ye' dōr Cefas* klé." A' skà tō icheke: "Ye' dōr Cristo klé."

13 ¿Ima a' ibikeitsē tō Cristo tso' blabutsule? Au, kē idōr es. ¿Ye' kōtewā krus mik a' skéie? Au. ¿A' wōsune ye' ttō wa? Au.

14 Wēstela chekeyō Skēkōl a' tō ye' kē wā a' wōsune tajē. Wēpa kiè Crispo ena Gayo, e'pa ē wōsuk ye' tō.

15 Kē yi a' iyēnuk tō ye' tō a' wōsuk ye' ttō wa.

16 Ye' éna iānewā i' tā tō ñies ye' tō wēm kiè Estéfanos e' wōsuk ena ie' yamipa ekka. Kē ye' éna iāne tō yi skà wōsuk ye' tō.

17 Cristo kē wā ye' patkēne s'wōskuök, ie' tō ye' patké ie' ttē buaē pakōk. Ye' kē tō ttē e' paketa' ttē iskiē wa wēs s'yōule tajē esepa kapakō es. Ye' tō ipakeke ttē wōshakla wa as Cristo kōtewā krus mik e' ttē diché kē chōwa.

Skēkōl diché tajē ena ie' siwē iskiē, e' wā dōr Cristo

18 Wēpa weirdaē aishkuō tā, esepa a' Cristo kōtewā krus mik, e' ttē dōr alīpa ttēie. Erē se' tsatkērke, esepa a' Skēkōl diché tajē, e' ttē idir.

19 E' dōr wēs itso' kitule Skēkōl yēkkuō kī es, e' tō ichē: "Skēkōl tō ichē: Wēpa wā siwā' jcher iskiē, esepa meraatyō wēs kē wā ì jcher es.

Wēpa kabikeitsō tajē, esepa éna ká chōwerawayō."† Es Skēkōl yēkkuō tō ichē.

20 Es idir e' kuekī s'ditsō wā siwā' jcher iskiē, ¿wēs esepa de? S'wōbla'uk ttē dalōiēno wa wakpa, ¿wēs esepa de? Wēpa a' s'ditsō íyi ttē wā pakar ñi a' buaē ¿wēs esepa de? Skēkōl a' tā siwā' iskiē jcher s'ditsō wā, e' kē wā tā', e' dōr wēs alīpa ttē es.

21 Ttē e' wā dōr i' es: Skēkōl wā íyi jcher iskiē, e' kuekī ie' kē wā imeneat tō se' tsatkēr ì jcher s'ditsō wā iskiē ese wa. E' skéie ie' tō ime'at tō wēpa erblé Cristo mik ittē pakarke e' wa, esepa ē tsatkērdaē erē ittser alīpa ttēie.

22 Ì kē or yi a' ese kiane suē judiowak kī ttē klō'woie.

* 1:12 Cefas: E' ē kiè ñies Pedro. † 1:19 Isaías 29.14

Griegowak tō siwā' iskiē ese yuleke tajē.

²³ Erē Cristo kōtēwā krus mik, e' ttē pakeke sa' tō. Ttē e' sulune judiowak yōki. Pē' kē dōr judiowak, esepa a tā e' dōr alīpa ttē.

²⁴ Erē wēpa kos klō'o'bak Skēkōl tō iwāk a, judiowak o pē' kē dōr judiowak, esepa a Cristo dōr Skēkōl diché tajē ena ie' siwē iskiē e'.

²⁵ I wē ie' tō e' wēr wes i wē alīwakpa tō es. Ñermata ie' wa siwā' jcher iskiē tkōkā sultane tsata. Iwēr wēsua tō ie' kē diché tā', ñermata ie' diché tā' tajē tkōkā sultane tsata.

²⁶ A yamipa, mik Skēkōl tō a' klō'o'bak, etā ¿wes a' dōr? E' anú a' éna. Ká i' wakpa a tā a' kibiiepa kē wā siwā' iskiē jcher. A' kibiiepa kē ttō dalōiērtā'. A' kibiiepa kē dōr kēkēpa tajē ese ditséwō.

²⁷ Erē wēpa cheke ká i' wakpa tō tō kē iwā i jcher, esepa shukit Skēkōl tō wōbla wa, wēpa wā siwā' jcher iskiē, esepa jaēwoie. Wēpa kē dōr kēkēpa tajē ká i' wakpa a, esepa shukit ie' tō wōbla wa, wēpa dōr kēkēpa tajē, esepa jaēwoie.

²⁸ Wēpa watēulettsa, wēpa bikeitseke ká i' wakpa tō tō kē idōr iie bua', wēpa kē dōr i, esepa shukit ie' tō, wēpa dalōiērtā' tajē ká i' kī, esepa wōowaie diōshet.

²⁹ Es kē yi a e' ttsēnukka Skēkōl wōrki.

³⁰ Erē Skēkōl wák tō a' bātswā Cristo Jesús mik. Cristo batamik ie' tō se' ké

siwā' moki jchenukwā iskiē. Ñies Cristo batamik ie' tō se' klō'wé wes pē' buaē yēsyesē es, ñies se' de ie' wák ichaie batse'r yēnettsa sene sulu ulā a.

³¹ E' kueki s'kawōtā senuk wes Skēkōl yēkkuō tō ichē es, e' tō ichē: "Yi e' ttsakka as ese e' ttsōka i wē Skēkōl tō ese wa."[‡]

2

Cristo kōtēwā wōtēulewā krus mik, e' ttē paké Pablo tō

¹ A yamipa, mik ye' dē' kewe Skēkōl ttē buaē pakōk a' a, etā kē ye' wā iwā pakane siwā' iskiē ese wa wes a' wakpa yōule tajē esepa tō s'wōbla'wēke es.

² Mik ye' bak a' shua, etā ye' kē kī i bār ttē kianeia. Ye' ibikeitsétke Jesucristo kōtēwā wōtēulewā krus mik e' ttē ē pakōk.

³ Mik ye' dē'bitū a' ska, etā ye' ttsē'rke alabēbē kē diché tā' tajē, ye' suarke tajē painuke tajē.

⁴ Ye' tō Skēkōl ttē buaē e' paké a' a, erē kē ye' wā ipakane siwā' iskiē s'ditsō a ese wā a' dakiñoie. E' skéie i pakéyo a' a, e' wā kkaché a' a Skēkōl Wikōl tō idiché wa tō mokiē idir.

⁵ Skēkōl tō iwé es as a' kē erblō siwā' iskiē ese mik, e' skéie as a' erblō ie' diché mik.

Se' wā Skēkōl siwē jcher iWikōl wa

⁶ Erē wēpa tkēulewatke darērē Cristo mik, esepa je' éna iane tō ttē pakeke sa' tō, e' dōr siwā' iskiē chōkle.

Erë e' kě dör s'ditsö ena iwökirpa siwā' ese; esepa diché erkewatke.

7 Siwā' pakeke sa' tō, e' dör Skëköl siwā' bak blëulewā s'ditsö yökī e'. Ká iaiäē kam ká i' yör, e' yökī ie' tō ibikeits-bak tō sene michoë olo tã tajä, e' meraëitö se' a ie' siwā' wā.

8 Siwā' e' kě ane s'ditsö wökirpa éna. Ie'pa éna ianúpa, e'ma ie'pa kě wā Skëképa Jesús olo tã tajä e' kōtewā.

9 Erë e' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: "Ì buaë kě sūule yi wā, ì buaë kě ttsëule yi wā, ì buaë kě bikeitsule yi wā, ese tso' Skëköl wā mē wépa éna ie' dalër esepa a."*

10 Erë e' kōs wā kkachëtö se' a iWiköl wa. Iwiköl tō íyi ulitane shuyulekettsā sēkka dō Skëköl erbikō įskjē eseë.

11 Se' wiköl tso' se' a, e' ě wā ijcher ì tso' se' er a. Es ñies Skëköl Wiköl ě wā ijcher ì tso' ie' er a.

12 Ie' tō iWiköl mé se' a, e' kuëkī kě se' kabikeitsöia wes s'ditsö kabikeitsö es. Ie' tō iWiköl mé se' a as ì buaë kōs méitö se' a er bua' wa e' wā ar se' éna.

13 E' kuëkī kě sa' tō s'wöbla'weku' ká i' a siwā' tso' ese wa. S'wöbla'weke sa' tō ttè kkaché Skëköl Wiköl tō sa' a e' wa. Es sa' tō Skëköl Wiköl íyi e' wā pakeke ttè méitö sa' a ese wa.

14 Wépa kě a Skëköl Wiköl ku', esepa a ie' íyi e' dör alīpa íyi, e' kuëkī ie'pa kě kī ikiane.

Ñies ie'pa kě éna iwā ar, ttè e' wā arke se' éna Skëköl Wiköl ě wa e' kuëkī.

15 Erë wépa a Skëköl Wiköl tso', esepa éna ie' íyi ulitane wā armi buaë. Erë ì weke ie' tō ie'pa a e' kě wā anuk yi éna.

16 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es, e' tō ichè: "Skëköl erbikō e' kě jcher yi wā. Kě yi a ie' pautuk."† Erë se' eltépa wā Cristo erbikē tso'.

3

Se' kōs dör Skëköl kanè mēsopa

1 A yamipa, mik ye' bak a' shūa, etā ye' kě a kapakar a' ta wes s'wëttseke Skëköl Wiköl tō esepa tã kapakè es. E' skéie ye' kawōta kapakök a' ta wes ye' kunúpa kapakök s'tso'ia s'wák dër sulu dikia ö ala'r tsitsirla kě yöule buaë Cristo ttè wa esepa tã kapakè es.

2 Ttè wa ye' tō a' wöbla' e' dör tottola wes tsu'diö mē ala'rla a es, kam a' a chké darërē katar e' kuëkī. jErë ikkē tã kam a' a chké darërēē katar,

3 a' serkeia wes s'wák dër sulu kī ikiane es e' kuëkī! A' ñippöke, a' ukyërke ñi kī tajä, e' wā kiane chē tō a' seriā wes s'wák dër sulu kī ikiane es, wes pē' kě a Wiköl Batse'r ku' es.

4 A' wēlepa tō icheke: "ye' dör Pablo klé." A' wēlepa skā tō icheke: "ye' dör Apolo klé." A' ttōkeia es, e' wa iwēnewā tō a' dör wes pē' kě a Wiköl Batse'r ku' es.

* 2:9 Isaías 64.4 † 2:16 Isaías 40.13

⁵ Etā ichō ye' a tō ¿Apolo dör yi? ¿Pablo dör yi? Sa' dör Skëköl kanè mésopa ě. Sa' tō Jesús tté buaë paka' a' a, e' batamik a' de erblök Jesús mik. Kanè me' ie' tō sa' bōl a kua'ki kua'ki, e' wakanewé sa' tō.

⁶ Jesús tté buaë e' tsá tkéyö a' er a, wes iyi kuatkè es. Apolo tō ikkō'né as italar, erë Skëköl wák tō iwà tala'weke.

⁷ Yi tō iyi kuatkeke, ñies yi tō ikkō'neke, esepa kë dör ì. Skëköl tō iwà tala'weke, e' dör ibua'ie.

⁸ Yi tō iyi kuatkeke, ñies yi tō ikkō'neke, esepa dör ñies ěme ie' a. Ie' tō iské meraë ie'pa a eköl eköl wes iwakanewekerakitö es.

⁹ A' dör wes ie' tē es, e' a sa' bōl kanēblöke ie' a. Ñies a' dör wes u yörke ie' a es.

¹⁰⁻¹¹ Ie' er buaë ché ye' a, e' wa ime'itō ye' a ichki tkökwa wes u yuökwak bua'buā es. E' ukuökī tā u yuökwakpa skā de ikī yuökmi. U yörke Skëköl a e' chki tkënewatke e' dör eköl ě, e' dör Jesucristo. Kë yi a ichki kua'ki tkënuwane. E' kueki se' ulitane eköl eköl kawōtā e' kkō'nuk buaë tō wes iwà kī yuekemisö.

¹² Se' tō iwà yuèmi orochka wa, inukölchka wa ena ák bua'buā wa ö iwà yuèmisö kaltak wa, kakö wa ena kuaköl wa.

¹³ Mik Jesucristo datskene, etā iwërdaë tō is iwà yuésö. E' kēwö ska' tā se' kanè ma'ordaë bö' wa isuöie tō is idir.

¹⁴ U chki tulunewā, e' kī se' tō iwà yué, e' tā e' kë ñanewā

bö' a tā esepa a iské merdaë.

¹⁵ Erë ì yuésö e' ñanewā, e' tā kanè e' weirdawa. Erë esepa tsatkërdaë bö' yökī, erë kë ì ate ie'pa ulà a wes s'tkōshkar u ñarkewa yökī es.

¹⁶ ¿A' kë wā ijcher tō a' wákpa dör Skëköl wé, ie' Wiköl serke a' shua e' kueki?

¹⁷ Ie' wé dör batse'r, e' dör a' wákpa. E' kueki e' olo'yéwā yi isie tō, e' tā ese olo'yerawā ie' tō.

¹⁸ Kë a' e' kitö'ukia. A' welepa e' bikeitsö tō a' wā siwā iskië jcher wes s'ditsö tō ibikeitseke es, e' tā esepa kawōtā e' ökwa aliie as siwā mokī jcherwā iwā.

¹⁹ Ì dör siwā iskië s'ditsö a, ese dör alipa tté Skëköl a. E' dör wes ie' yëkuö tō ichè es: “Wépa wā siwā iskië jcher taië, esepa klö'werawā Skëköl tō iwákpa erbikö s'dakiñoie e' wa wes iyiwak klö'wèwasö sho' wa es.”

²⁰ Ñies ichéitö i' es: “Skëköl wā ijcher buaë tō ì tso' ká i' a, ese siwé jchermi s'wā taië, e' kë dör ìie bua'.”

²¹⁻²³ Erë a' dör Cristo icha ena Cristo dör Skëköl icha. E' wā kiane ché tō iyi ulitane mé Skëköl tō a' a' kimoie. Ye' ena Apolo ena Pedro, e'pa tso' a' kimuk. E' kīie tā ì kos tköke i'ñe tā, ñies aishkuö tā, s'ser ena s'duōwā, ekké kos tso' a' kimuk. E' kueki kë a' kàne s'ditsö wele kkeökka taië tō e' dör ibua'ie as s'mi' ikléie.

4

Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa kanè

1 Sa' bikeitsõ tö sa' dör Cristo kanè mésopa. Skèköl ttè bak blèulewà e' wà pakè wërke sa' wöki wës íyi kuëblu es.

2 Íyi kuëblu kawõta iwakanéuk yësyësë wës iwökir tö iuk patké es.

3 Es idir, e' kuëki ima a' tö ö yile skà tö is ye' kanèblöke Cristo a' e' bikeitseke, e' kè ki ye' tkine. E' kije ta' ima ye' wák tö ye' kanè bikeitseke, e' kè ki ye' tkine.

4 Ye' er kè wà ye' kkatène, erè kè e' wa yò ichepa tö kè ì sulu ku' ye' ki. Skèkëpa Jesucristo tö ye' shuleraë, ima e' tö ye' bikeitseke, e' è ki ye' tkirke.

5 Mik ie' dene età sulitane shuleraëitö. Ì kôs tso' blèulewà se' er a, ñies ì dalèrmik se' serke, ese kôs kkacheraëitö wõshak sulitane wörki. E' kèwö ska' ta' se' kôs kanèblöke buaë ie' a, e'pa kikerakà ie' tö. E' kuëki kè s'kkatar, kam s'shulir kèwö dökà e' yöki.

6 A yamipa, ye' tö ye' wák ena Apolo ché a' a' kimoie as e' wa a' tö iwà saù tö kè a' kàne ì tso' kitule Skèköl yèkkuö ki chétkeyö ñe' dalöseukwà. Kè a' kàne e' ttsökà taië sa' eköl wa ena sa' eköl wöökwa diõshët.

7 ¿Wës a' tö ichèmi tö a' dör s'malepa tsàta? Ì kôs tso' a' wà, ì buaë eri ta' a' wà, wës a' kabikeitsõ, e' kôs me' Skèköl tö a' a. ¿Iök a' e' ttsökà taië tö wësua íyi kôs e' dè'bitu' a' wákpa wà, a' wákpa er wa?

8 Wësua a' ibikeitseke tö Skèköl siwà jcher taië

a' wà, e' dör wè', kè ì ki kianeia a' ki. A' e' ttsõ tö a' s'wëttsëmitke blu'paie, erè kam sa' dökà ekkè. Moki a' mú s'wëttsëmitke blu'paie, e'ma sa' detke a' ta' ñita s'wëttsuk.

9 Erè ye' a ta', wësua sa' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa méat Skèköl tö s'ditsõ malepa bataie. Ye' ittse tö ká ulitane wakpa ñies Skèköl biyöchökwakpa ulitane e'pa tso' sa' weirke e' weblök. Sa' dör wës s'bolökpa tö s'klö'wéwà tsèmi sulitane wörki ttèwà es.

10 Cristo tté kuëki sa' wër aliie, erè a' e' bikeitsõ tö a' wà siwà iskië jcher buaë a' bat-sulewà Cristo mik e' kuëki. Iyërke tö sa' kè diché ta', erè a' diché ta' taië. A' dalöiërta' taië, erè sa' kè dalöiërta'.

11 Dõ ikkè ta' sa' tekeia bli tö ersir tö; kè sa' datsi' ta' buaë; pè' tö sa' we'ikeke siarè; sa' wákpa kè wà u ta' senoie;

12 sa' kanèblöke darèrèe sa' wák ulà wa dõ sa' shtrinewà da'a ekkè. Mik pè' alibchöke sa' ki, età e'pa a sa' er buaë chöke. Mik ie'pa tö sa' we'ikeke, età e' dalè'ttseke sa' tö er bua' wa.

13 Mik pè' tö sa' cheke suluë, età e' iutekene sa' tö ttè bua' wa. Dõ ikkè ta' ká i' wakpa wa sulu sa' wër. Ie'pa a sa' dör wës ushña uyanettsà u'rki es.

14 Ye' kè wà ttè i' kite a' a a' jaëwoie, è ye' tso' a' pattök wës iyë éna ila'r dalèr ese pattèitö es.

15 Cristo Jesús tté buaë paka' ye' tö a' a kewe, e' wa a' bàtsëwà ie' mik. E' kuëki

mokj ye' dör wes a' yé es. A' mú wā s'wöbla'ukwakpa Cristo tté wa tso' dōka 10.000, eré ye' eköl ě dör wes a' yé es.

16 E' kuekj ye' tō a' pattē tō a' senú wes ye' serke es.

17 E' kuekj ye' tō Timoteo patkēmi a' ska'. Ie' dör wes ye' wák alá es Skēkēpa wa. Ie' dör ye' ttökata yēsyesē dalēr tajē ye' éna. Wes ye' dör Cristo Jesús mik erblōkwak e' ser, e' ttē wa ye' tō ie' icha kōs tso' erule erule ká wa'ñe, e'pa wöbla'weke. Ttē e' ska' Timoteo tō a' er erane.

18 A' welepa e' ttséka tajē tō ibikeitseke tō ye' kē dōpa a' ska'.

19 Erē Skēkēpa kī ikiane, e' tā ye' mi'ke a' pakōk bet. Mik ye' de etā ye' tō isuēraē tō a' wépa e' ttséka tajē, esepa wā Skēkōl diché tā' ō ie'pa kaberke ě.

20 Ī blúie Skēkōl tso' e' wā wēnewā idiché tajē e' kī, kē dör ttē ě wa.

21 Ī kiane a' kī? Ī A' kī ikiane tō ye' dō kēsik wa a' uñuk? ō Ī a' kī ikiane tō ye' dō a' ska' er bua' wa, a' dalēritsè wa?

5

Sene sulu watōttsasō

1 Ye' ittē ttsé tō a' shūa wēm tso' eköl e' trērke suluē tkōka pē' kē tō Skēkōl dalōiè, esepa tsata. Ie' wā iyē alakōl tso'.

2 Ī sulu e' tkōke a' shūa, erē e' wa a' e' ttsōkekaia tajē. E' skéie ĩwes e' kē wā a' jaēne? ĩWes e' kē wā a' eriane?

Warma wēm ñe' uya'ttsabak a' tō a' shūa.

3-4 Erē ye' wák kē ku' a' tā, erē ye' ttōke wes ye' wák tso' a' tā es. Wēm ñe' shulétke ye' tō Skēkēpa Jesús ttō wa wes ye' wák tso' a' tā es. Mik a' ñi dapa'uke etā eē ye' tso'ñak a' tā Wikōl Batse'r wa. Ñies Skēkēpa Jesucristo diché tso' a' tā.

5 E' wōshā tā wēm ñe' wōmūttsā a' tō Satanás ulā a' as iwák dēr suluē e' wōklōr tā iwák tsatkēr mik Skēkēpa datskene e' kēwō ska'.

6 A' e' ttsōka tajē sene sulu wa, e' kē dör buaē. ĩKē a' wā ijcher tō pan wōlōwōka elkela tō harinachka kōs wōlōwēka?

7 Sene sulu e' dör wes pan wōlōwōka kēchke* es, e' tō a' sulu'wēkewa. E' kuekj ese kōs uyōttsā a' shūa. Es a' dōraē buaē yēsyesē kē a' ĩ sulu tā'ia wes pan yōule kē a' iwōlōwōka iēne es. Cristo kōtewa se' nuì skéie. Ie' dör wes obeja jcheke Judiowak Yēpa Yērulune Egipto, e' kēwō tkō'woie es. E' kuekj ñermata a' batse'oule Skēkōl wōa Cristo batamik.

8 Es kē se' kàne Cristo kōtewa se' skéie, e' kēwō tkō'uk pan yōule iwōlōwōka wa ese wa. Itkō'ūsō pan kē yōule iwōlōwōka wa ese wa. E' wā kiane chē tō itkō'ūsō kēkraē sene mokj yēsyesē ese wa. Kē se' kàne itkō'uk sene sulu tō s'sulu'wēkewa ese wa.

9 Yēkkuō iēt patkē' ye' tō a' a, e' kī ye' iyē' tō a' kē kàne e'

* 5:7 pan wōlōwōka kēchke: Judiowak wōblar pan wōlōwōka tso' ie'pa u' a' e' kōs uyōktsā Ie'pa Yēpa Yērulune Egipto e' kēwō tkō'wēketke ie'pa tō e' yōki.

batsök trër wakpa ta.

¹⁰ Erë pë' kē tō Skëköl dalöie dör trër wakpa ö iyi kkechök tajë ese wakpa ö akblökwakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa, esepa kē chök ye' ku' a' a. Esepa chöpa ye' tō, e'ma a' kawöta duökwa as kē a' e' batsö esepa ta.

¹¹ Wëpa yë' ye' tō a' a yëkkuö ki, esepa dör wëpa e' chö tō ie'pa erblöke Jesús mik esepa. Erë ie'pa dör trënukwakpa ö iyi kkechök tajë wakpa ö iyi diököl dalöiökwakpa ö s'chök suluë wakpa ö bloblopa ö akblökwakpa. Kē a' e' batsök esepa ta, ñies kē a' chkök esepa ta.

¹²⁻¹³ Wëpa kē dör Skëkëpa Jesús icha çwes esepa shulëmi ye' tō? Skëköl wák tō ie'pa shuleraë. Erë wëpa dör Skëkëpa icha ñi dapa'uke a' ta, esepa kawöta shulë a' tō. E' kueki a' tō iú wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tō ichë: "Yi tō i sulu wamblé, e' uyöttsa a' shua."

6

A' ñippöke e' shulö a' wákpa tō

¹ Mik a' wele tō i sulu wamblé iyami eköl ki, eta çwes ese mi'ke ie' wá kkatë s'shulökwakpa kē tō Skëköl dalöie, esepa ska'? çlök e' kē shulë a' wákpa dör batse'r e'pa tō?

² çA' kē wá ijcher tō se' batse'r, e'pa tō ká i' wakpa shuleraë aishkuö ta? E' dör es, e' ta çwes i'ñe ta iyi tsitsirla ese ë kē shulir a' a?

³ çA' kē wá ijcher tō ñies Skëköl biyöchökwakpa shuleraësö? Ie'pa shuleraësö, e' ta çwes a' kē a' ñippè tso' ká i' ki ese shulir?

⁴ E' kueki a' welepa ñippöke ñita, e' ta çwes ese mi'ke a' wá shulë pë' bänet ska'?

⁵ I' chéyö a' jaëwoje. Yi a' a' shulirmi çese kē ku' a' shua da'a?

⁶ Erë e' skéie a' mi'ke ñi kkatök s'shulökwakpa kē erblöta' Jesús mik esepa ska'.

⁷ A' ñi kkatöke s'shulökwakpa ska', e' ë wa iwënewa tō sene sulu e' alékatke a' ki. Idalë'ttsök bërë çe' kē dör ibua'ie? çAs itö se' iyi ekiblö!

⁸ Erë e' skéie a' wákpa tō i sulu ñe' wamblöke ñi ta dö s'yamipa erblöke Cristo mik esepa iyi ekibleke a' tō.

⁹ çA' kē wá ijcher tō wëpa dör i sulu wamblökwakpa, esepa kē döpa i blúie Skëköl tso' e' a? Kē a' e' kitö'uk. Wëpa dör trënukwakpa, wëpa dör iyi diököl dalöiökwakpa, s'senewabak dalöseukwa wakpa, wëpa trër wëpa ta, alakölpa trër alakölpa ta, esepa kos kē döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

¹⁰ Ñies wëpa dör akblökwakpa, wëpa dör iyi kkechök tajë wakpa, bloblopa, s'chök suluë wakpa, esepa kos kē döpa i blúie Skëköl tso' e' a.

¹¹ A' welepa bak senuk iyi ekkë wamblök, erë Skëköl tō a' paköa'bak, a' batseo'bak, a' klöo'bak wes pë' buaë yësyësë es iWiköl wa Skëkëpa Jesu-cristo ttö wa.

Skëköl kë wə se' tsətkëne as se' tō i sulu wamblōiə

12 A' welepa tō icheke: "se' wə kawō tso', i kōs kiane wē se' ki, ese woie." Erë ye' ichē tō kë i ulitane dör buaē se' a wē. Ye' wə kawō tə' i ulitane woie, erë kë ye' e' mùpattsə as ilè e' alōkə ye' ki.

13-14 A' welepa tō icheke: "chkè dör s'ñawi a, ñies s'ñawi dör chkè a." E' yēne erë aishkuō tə' iyi bōt ñe' ewerawa Skëköl tō. Erë s'chkà kë dör trënoie. Skëköl tō s'chkà shke'werakane aishkuō tə' idiché taië wa wes ie' tō Skëkëpa Jesús shke'okane es. E' kueki s'chkà kë meneat trënoie wes a' tō ibikeitseke es, imeneat i buaē woie Skëkëpa a, ñies ie' tō s'chkà kkō'neke.

15 ¿A' kë wə ijcher tō se' bat-sulewə Cristo mik, e' kueki se' chkà dör etkë ie' chkà tə? E' dör es, e' tə ¿wes se' tō s'chkà dör Cristo icha e' ia'wēmikə senukə alaköl sulusi tə ese wa? ¡Kë se' kane e' ia'ukka yēs!

16 ¿A' kë wə ijcher tō mik yi sené alaköl sulusi tə, e' tə ie'pa bōl mīə wes wák eköl è es? E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuō ki es. E' tō wēm ena ilaköl e' chē i' es: "Ie'pa bōl serdaē ñitə tə ie'pa mīə wes wák eköl è es."*

17 Erë yi batsulewə Skëkëpa Jesús mik, ese dör wes wák eköl è es ie' tə.

18 E' kueki a' tkōshkar trë yöki. Sené sulu skà kōs, e' kë tō s'chkà dalōsewəwə wes trë es. Mik se' trërke,

etə s'chkà dör Cristo icha, e' mëttsasō o'ka kë dör Cristo icha, ese a. E' wa s'wák chkà dalōsewəwasō.

19-20 ¿A' kë wə ijcher tō a' chkà dör Wiköl Batse'r e' wé? Skëköl tō iWiköl mé a' a, e' tso' a' a. Ie' tō a' to'ttsabak, e' ské dör darërë. A' kë dör a' wákpa icha, a' dör ie' icha. E' kueki a' ké senuk yësyësə as ie' kikarkə.

7

Se' serwə ñitə e' pakè

1 I' chaki' a' tō ye' a yëkkuō ki, e' wə iuteke ye' tō i'ñe. A' tō ye' a ichaki' tō ¿buaē idör tō se' kë serwə alakölpa tə?

2 Erë ye' ichè a' a tō taië trë tso', e' yöki a' kōs maso tsúwə eköl eköl.

3 A' wəpa kōs kawōtə senuk ilaköl tə, es ñies a' alakölpa kōs kawōtə senuk iwēm tə.

4 Alaköl chkà kë meneat ie' wák è a, e' meneat ñies iwēm a. Es ñies iwēm chkà kë meneat ie' wák è a, e' meneat ñies ilaköl a.

5 Ie'pa kë kane ichkà kkëuk ñi yöki. Erë ie'pa kawō mé ñi a e' batsöktsə ñi yöki ekuölö è ttoie S'yé tə, e' tə e' è dalewa kë ie'pa ñi kōpawə. Mik kə e' tka, etə ie'pa ñi kōwəne dō' Satanás tō ie'pa erkiowē trënuke, kë ie'pa diché dē'ka e' kkō'nuk e' kueki.

6 Erë ye' kë ku' a' a ichök tō a' kawōtə ñi batsöktsə ñi yöki es, a' ki ikiane, e' tə a' tō iwēmi es.

7 Ye' a' tə sulitane mú dör wes ye' es, kë alaköl tə.

* 6:16 Génesis 2.24

Erë Skëköl tō imé sulitane a kuā'kī kuā'kī ñi kimoie.

8 A' wépa tso'ia ekōrla ñies a' wépa dör schö, esepa a ye' ichè tō buaë idör tō ie'pa mú ser kekraë ekōrla wës ye' es.

9 Erë ie'pa kë e' kkö'nuku' trë yöki, e' ta ie'pa mú maso yulöne senowaie. S'serwa e' dör bua'ie maso kkechekesö ñie e' tsata.

10 A' wépa senewabak, esepa a ye' tō ttè dalöiëno i' meke: a' kë kàne ñi ökwa. Ttè e' kë dör ye' ttè, e' mé Skëkëpa Jesús tō se' a. Alakölpä kë kàne iwëm ökwa.

11 Erë ie' tō iéwa, e' ta ie' kë kàne senukwa wëm o'ka ta, ie' kawöta senuk ekōrla kë wëm ta'. Ie' kë senak es, e' ta ie' ké er bua'ukne iwëm kī. Ñies wépa alaköl ta', esepa kë kàne ilaköl ökwa.

12-14 A' malepa senewabak, erë e' maso kë erblöta' Jesús mik, esepa a ttè dalöiëno kë meneat Skëkëpa Jesús wa. Erë esepa a ye' ichè tō a' masopa kë arwa. Iwëm kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi ilaköl olomik. Ñies alaköl kë erblöta' Jesús mik, isalema e' tsatkërmi iwëm olomik. Ie'pa ñi éwa, e' ta ie'pa ala'r dör wës pë' kë erblöta' Jesús mik esepa ala'r es, ie'pa tsatkè e' dör darërë. Erë iyé ena imì serke ñita, kë ñi anewa, e' ta isalema ie'pa tsatkërmi iyé ö imì olomik. E' kuekī ye' ichè tō a' maso senakia a' ta, e' ta kë iarwa.

15 Erë a' maso kë erblöta' Jesús mik, e' éna a' akwa kröwa, e' ta kë iwöklö'war a' kë

klöulewa iulà a. Erë Skëköl tō se' klöo'bak senuk bërë ñita.

16 E' kuekī ibua'ie dör tō a' sermiia bërë ñita. A wëm çì tō be' a ichök tō be' alaköl kë tsatkërpa be' olomik? A alaköl çì tō be' a ichök tō be' wëm kë tsatkërpa be' olomik?

17 E' dör wës ttè wa ye' tō Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa ulitane wöbla'weke ká wa'ñe es. Ye' tō ie'pa a ichè tō wës a' ku' Skëköl tō mik a' klöo'itö iwák a eta, es a' atú bër. Ie' tō ieri mé a' a seno eköl eköl es.

18 Wépa tottola kkuölit tüele tsir, mik ie'pa klöo' Skëköl tō iwák a eta, esepa kë kàne e' mane'ukne wës. Es ñies wépa kë wakyöule es, mik Skëköl tō ie'pa klöo' eta, esepa kë kàne e' wakyuök.

19 Se' wakyöule ö kë se' wakyöule e' ska' Skëköl kë tkine yës. Ie' ttè dalöiëno, e' dalöiekesö, e' je' kī ie' tkirke.

20 A' kos e' tsúat wës a' dör mik ie' tō a' klöo' iwák a eta es.

21 Mik ie' tō a' klöo', eta ça' klöulewa kanè mésoie? e' ta kë a' tkinuk e' kī. Erë a' a kawö tso'ia e' yöktsa e' ulà a, e' ta a' e' yötsa.

22 Mik ie' tō a' klöo', eta a' klöulewa kanè mésoie, e' ta e' yè'ttsa ie' tō sene sulu ulà a kanebloie Skëkëpa Jesús a. Es ñies mik Skëköl tō a' klöo', eta a' kë dör kanè méso ñe'se, e' ta e' klöo' Cristo tō ie' wák kanè mésopaie. E' kuekī a' klöulewa kanè mésoie, e' ta kë a' tkinuk e' kī.

23 Skëköl tō a' to'ttsabak, e' kuekī kë a' e' tiukne yile skà ttè dikia.

24 A yamipa, wes a' ku' Skëköl tō mik a' klōg'itō etā, es a' atū bër. A' senú buaë yësyësë ie' a, sene me'itō a' a e' a.

25 Ima a' tō ye' chaki' yëkkuō kī wēpa tso'ia ekōrla, esepa kī, e' iuteke ye' tō i'ñe. Ese ttē kē mène ye' a Skëkēpa Jesús wa. Erë ima ibikeitsëyō, e' chekeyō a' a. Skëköl ye' suë er siarë wa e' wa ieri méitō ye' a iwà jchenowā buaë. E' kuekī ì chekeyō e' mik a' erblōmi.

26 I'ñe tā se' serke kawō darërë a, e' kuekī ye' a tā buaë idir tō se' kos e' tsuat wes s'tso' es.

27 Wēm senewābak, ese kē tō ilaköl ökwa. Wēm duria ekōrla, ese tayë kē yular.

28 Erë wēm senéwa, e' tā buaë idir. E' wa ie' kē wā ì sulu wamblëne. Nies alaköl kam serwā, ese senéwa, e' tā e' dör buaë. E' wa ie' kē wā ì sulu wamblëne. Erë wēpa senewābak, esepa we'ikēmi ká i' kī s'weirke ese tō tkōkā wēpa kē senewābak esepa tsatā. E' yōkī ye' éna a' tsatkak, e' è kuekī ye' ichè tō buaë idir tō a' ser ekōrla.

29-31 A yamipa, ye' ichè tō kē se' a kawō tā'ia taië. Wes ká i' dör i'ñe tā e' erkewatke. E' kuekī i'ñe tā ena kekraë kē se' kàne senukia er me'rie ì tso' ká i' kī ese kī. Se' senewābak, esepa kē er mukwā e' kī. Se' ijuke siarë, esepa kē er mukwā e' kī. Nies se' ttsë'rke buaë, esepa kē er mukwā e' kī. Se' tō ì tuë tā, esepa kē er mukwā ì tso'rak iwā ese kī. Se' serke buaë ì tso' ká i' kī ese

mik, esepa kē er mukwā ese kī.

32 Ye' kī ikiane tō a' mú ttsë'r buaë, kē tkir ì kī. Wēpa serke ekōrla, esepa wā kawō tso' kibiie Skëköl iyi sauk ena ì wër buaë ie' wa ese uk.

33 Erë wēpa senewābak, esepa kawōtā ì tso' ká i' kī ese sauk as iwër buaë itayë wa.

34 Es ie'pa kī iyi böt kané tso'. Es nïes alakōlpa dör schō ena busipa wēm kē tā, esepa wā kawō tso' kibiie Skëköl iyi sauk. Ie'pa e' mumittsa senuk batse'r. Erë alakōlpa senewābak, esepa kawōtā ì tso' ká i' kī ese sauk as iwër buaë iwēm wa.

35 Ttē ekkē chéyō a' kimoie, kē dör a' wöklō'woie. Ye' kī ikiane tō a' ser buaë yësyësë Skëköl è a, kē wötkeku' ì tō.

36 Wēpa ttē meuletke tayë a senukwā, esepa wele tō ibikeitsë: "Tayë duéswō de-tke senowā, nïes ye' kē a seneia ekōrla. Bua' idir ye' a senukwā ie' tā", e' tā esepa a ye' ichè tō a' senakwā, e' tā a' senúwā, e' kē dör suluë. A' senúwa.

37 Erë wēpa ttē meuletke tayë a senukwā, erë esepa kē éna senakwāia, e' tā esepa a ye' ichè tō e' dör buaë tō a' kē serwā. Erë a' kawōtā ibikeitsökwa bua'iewā kewe tō a' wákpa er wa a' kē senakwā. Nies a' kawōtā isauk buaë tō kē yi ku' a' a ichök tō kē a' senukwā. A' tō ibikeitsétke tō a' senak ekōrla kekraë, e' tā bua' idir tō a' kē serwā.

38 Es ye' tō ichè tō wēpa senéwa, esepa tō iwé buaë.

Erë wépa kě sene'wa, esepa tō iwé bua'ie.

³⁹ Alaköl senewabak, e' kawōta senuk iwēm ē ta dō mik iwēm blēnewa etā. Iwēm blēnewa e' ta ie' serwamine wēm o'ka ta. Erë ie' kawōta senukwa wēm erblé Skékēpa mik ese ē ta.

⁴⁰ Erë ye' ichè tō bua' idir ie' a tō ie' mú ser ekōrla, kě senewane. E' tō ie' ttsē'weraē buaē shute. Ye' tō iklo'wé tō ye' a Skéköl Wiköl tso' ñies, e' kuēki ye' tō a' a ichè es.

8

Iyiwak jchēule íyi diököl tso' dalöie ese a, e' paké

¹ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a, ese ki a' tō ye' a ichaki' yēkkuō ki, e' iutekeyō j'ñe.

Ima a' tō íyi diököl ñe'se ché, e' dör mokī e' jcher se' wa. Erë kě a' éna ichökwa tō se' wa íyi jcher, e' tō se' kēmi e' ttsökka taiē s'malepa ki. Erë s'malepa dalëritsesö, e' tō ie'pa diché ki ieraē.

² Yi e' bikeitsö tō ie' wa íyi jchertke taiē, e' wa iwēnewa tō kam ie' wa ijcher wes ikawōta jchenuk es.

³ Erë yi tō Skéköl dalëritseke, ese mik ie' batsē buaē.

⁴ Chkè meule íyi diököl tso' dalöie ese a ese katèsö, e' ki a' tō ye' a ichaki'. Se' wa ijcher buaē tō íyi diököl ñe'se wák kě ta', e' kuēki kě idör ñie bua'. Skéköl chökle, e' dör eköl ē.

⁵ Pè' kě tō Skéköl dalöie, esepa tō iklo'wé tō ì dalöiekerakitō, esepa tso' taiē serke ká jai a ò ká i' a. Esepa

kiérakitō kéköl ò skékēpa. Mokī esepa tso',

⁶ erë Skéköl dalöieke se' tō, e' dör Skéköl eköl ñeme e'. Ie' dör S'yé. Ie' dör íyi ulitane wì, ñies se' tso' ie' ē a. Ñies Skékēpa dör eköl ē, e' dör Jesucristo. Íyi ulitane tso' ie' mik, ñies se' tso' ie' mik.

⁷ Erë kě s'yamipa ulitane éna iwà ane buaē tō íyi diököl tso' dalöie, ese kos kě wà ta'. Ie'pa bak íyi diököl ñe'se dalöiök, e' kuēki e' tso'ia ie'pa er a dō ikkē ta. Mik ie'pa tō chkè meule íyi diököl a, ese katé, etā e' ki ier tō ikkaté. Ie'pa diché kě dē'ka ierbikō es, ese wöklö'woie. E' kuēki ie'pa tō ittse tō iianekane ñáie.

⁸ Se' bats Skéköl mik e' kě dör chkè wa. Ì katekesö ò ì kě katèsö e' kě a se' onuk buaē ò suluē ie' wōa.

⁹ E' jcher a' wa, e' kuēki a' tō iklo'wé tō chkè kos katēmi a' tō. E' yēne, erë a' e' kkö'nú as kě a' ukuömik s'yamipa kam éna iwà ar buaē, esepa ardōne sene sulu a.

¹⁰ Ichösö tō be' éna iane buaē, e' mía e' tkésēr chkè meule íyi diököl a, ese katök iwé a. Erë e' dalewa s'yami kam éna iwà ar buaē ese eköl tō be' sué chkök ta e' tō ie' erkiöwéka ta imía ta ikatéitō ñies.

¹¹ Be' tō iwé es, e' ta e' wa be' tō se' yami, kě diché dē'ka wē', e' émine sene sulu a ta isulurdawa be' ukuömik. Ie' dör s'yami, ñies Cristo e' mettsa ttēwa ie' skéie. Be' tō iwé es, e' ta be' tō ì sulu wamblé s'yami ki.

12 Se' tō s'yamipa kām éna iwà ar buaé, esepa kī ì sulu wamblé es, e' tã ñies se' tso' ì sulu wamblök Cristo kī.

13 E' kuekī ye' ichè tō s'yami wele armine sene sulu a ye' ukuömik, iyiwak chkà katéyo e' kuekī, e' tã kē ye' tō ikatepaiane.

9

Pablo tō ikanè tsatké

1 ¿Wes a' tō ibikeitsèmi tō ye' kē a kawō tã' ì woie wes ye' kī ikiane es? Wësua a' tō ibikeitseke tō ye' kē dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. Erë ye' tō Skëkëpa Jesús su' ye' wák wöbla wa, e' kuekī mokī ye' dör ie'pa eköl. A' dör ye' kaneblöke Skëkëpa a e' wà.

2 A' wakpa kī iwënewa tō mokī ye' dör Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. O'kapa tō ichèmi tō ye' kē dör es, erë e' kē yënuke a' a.

3 Wépa tō ye' ché es, esepa yöki ye' e' tsatköke i' es.

4 ¿Wes a' ibikeitsèmi tō wépa wöbla'wekeyö, esepa kē kawötã ye' kimuk inuköl wa chkoie di' yoie?

5 Ñies ¿ima a' ibikeitsè tō ye' kē a kawō tã' senukwa tayë erblöke Jesús mik ese tã tsèmi e' tã wes Jesús ttekölpa malepa ena Jesús èlpa ena Pedro e'pa tō iweke es?

6 ¿ima a' ibikeitsè tō ye' ena Bernabé, sa' böle è kawötã kaneblök sa' wákpa ulà wa e' kkö'noie?

7 ¿Wé a' wã isuule tō ñippökwa kpa mi'ke, erë iwákpa e' kkö'nuke ichkè wa idi'yè wa? ¿Wé a' wã isuule

tō iyiwö tkèsö, erë kē sō iwà katepa? ¿Wé a' wã isuule tō yi tso' chibo kkö'nuk, erë ese kē tō chibo tsu'diö yepa?

8-9 Ì chök ye' tso' a' a, e' kē bikeitse s'ditsö è wã, ñies itso' kitule Moisés ttè dalöiëno kī, e' tō ichè i' es: “Baka wë'ñie tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kē kawō tã' kkö payuèwã itso' kaneblök e' dalewa as trigowö katöitö.” ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Ttè dalöiëno e' me'at Skëköl tō baka wë'ñie è kkö'noie?

10 Au, ie' tō ime'at se' a ñies. Wépa tō iyiwö tkeke ena wépa tō ishteke, esepa tō iwakaneweke ie'pa tō iwö kak paneke e' kuekī.

11 Es ñies sa' tō Wiköl Batse'r iyi tsá paka' a' a, e' dör wes iyiwö tkèsö es, e' kuekī kē idör suluè tō a' tō sa' kimù ì tso' a' wã ese wa, e' dör wes iyiwö shtekesö es.

12 A' wöbla'ukwakpa skà e' kkö'nuk a' kawötã, e' yitã buaé a' kawötã sa' kkö'nuk.

Erë e' wà kē kine sa' wã a' a. Mik sa' bak a' ska', etã sa' kē wã a' iyi kàne e' kkö'noie. Sa' kaneblè' sa' wákpa ulà wa e' kkö'noie. E' dör darèrè sa' a, erë e' kos dalé'ttsè' sa' tō as kē ì tō a' wöklö'ù Cristo ttè buaé e' klö'uk.

13 A' wã ijcher tō wépa kaneblöke Skëköl wé tso' Jerusalén e' a, esepa serke ì kaneweke ie'pa tō ese mik. E' wã dö tō iyiwak jcheke ie'pa tō kã' tso' imokã Skëköl a e' kī, ese chkà kak tsekeat ie'pa tō katé.

14 Es ñies Skëkëpa Jesús tō iyè'at tō wépa kaneblöke ie' a

ittè buaë pakök, esepa serdaë kanè e' mik.

15 Erë ye' kē wā íyi ikkē kine a' a' yēs. Nies ye' kē ku' i' chök a' a' as a' tō ye' a' imù. Ye' tō Jesús ttè buaë pakeke éme, e' tō ye' ttsè'weke buaë shute. E' kē yepattsā yi tō ye' ulā a. Ye' a' tā buaë idir tō ye' duōwā, erë ye' kē tō a' ulā a' ì klō'wepa.

16 Erë ye' patkēule Jesús ttè buaë pakök, e' kueki e' wa ye' kē a' e' ttsēnukka yēs. Ye' kawōtā iwā pakök. Ye' kē tō ipakè, e' tā iwēstela ina ye' tā!

17 Ipakōpayō ye' wák er wa, e'ma ye' wā kawō tā' s'ña'woie iki. Erë kanè e' me'at Skököl tō ye' ulā a, e' kueki ye' kawōtā ipakök.

18 E' dör es e'ma çì dör iské ye' a? Ye' ttsē'ne buaë ipakök éme e' dör iské ye' a. E' wā kiane chē tō erë ye' wā kawō tā' senuk ye' kanè e' wa, erë e' kē kī ye' s'ña'weku' yēs. E' tō ye' ttsè'weke buaë shute.

19 Erë ye' kē dör yi kanè méso, erë ye' e' mettsā sulitane kanè mésoie as kos ie'pa erblömi Jesús mik, ekkēpa dō erblök imik.

20 Mik ye' tso' judiowak shuā, etā ye' serke wes sa' judiowak ser Moisés ttè dalöiëno dikia es as ie'pa erblö Jesús mik. Erë ye' kē ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, erë mik ye' tso' ie'pa shuā, etā idalöiekeyō as ie'pa erblö Jesús mik.

21 Es nies mik ye' tso' pē' kē dör judiowak esepa shuā, etā

ye' serke wes ie'pa ser es as ie'pa erblö Jesús mik. (Erë kē ì sulu wambleku'yō. E' wā dör tō erë ye' kē ku'ia Moisés ttè dalöiëno e' dikia, erë ye' tso'ia Skököl ttè dalöiëno e' dikia, ye' tso' Cristo ttè dikia e' kueki.)

22 Mik ye' tso' s'yamipa kam éna Jesús ttè wā ar buaë, esepa shuā, etā ye' serke wes ie'pa ser es, as ye' a' ie'pa kimer as ie'pa éna iwā ar buaë. Es mik ye' tso' pē' shuā etā ye' serke wes ie'pa es as wes alé ie'pa welepa tsatkēr.

23 Ì kos wekeyō e' dör Jesús ttè buaë kī shkōwoie as iwā dōñak ye' ulā a.

24 A' wā ijcher tō mik se' turke tseë isuöie tō wé e' alömi, etā iturkerak seraā, erë eköl é e' alömi, ese ulā a iské dōraë. E' sū a' senú Skököl a' buaë as iské dō a' ulā a wes wé e' alé ese ulā a iské de es.

25 Tunukwakpa ulitane e' kkō'nuke, e' yuöke kekraë e' aloka imalepa kī. Ì kos tō ie'pa wöklö'wēmi, e' olo'yeke ie'pa tō. E' kos weke ie'pa tō as kal kō yuekerakitō wöshkiie* tkēkā iwökir kī, ese dō ie'pa ulā a ie' alérak e' skéie. Iské e' chklörtā'wā, erë se' iyuleke, e' dör yöbië kē chklörtā'wā.

26 Ye' serke Skököl a' wes yi tur e' aloka ese es, kē dör wes tunukwak turke éanas ese es. Ye' kē dör wes nippökwa tō iulā tsiní uyeke é siwā' kī, kē wā tā' ese es.

27 Ye' e' wöklö'uke darërë, ye' chkā kekeyō kēsik wa as tō

* 9:25 kal kō yöule wöshkiie: E' merke tunukwakpa e' alé esepa a, e' kkecheke ie'pa tō tajë. Wé kī itkēnēka ese wák dalöiërta' tajë.

iù wēs Skëköl k_i ikiane es. E' wēkeyō es dö' ye' s'patté tajē Skëkēpa ttē wa, erē ye' wák kē ulà a iské dö.

10

Kē a' minuk íyi diököl dalöie ese wé a

¹ A yamipa, ye' kē k_i ikiane tō a' éna ichōwa tō ì bak se' yamipa bak ká iaiaē Moisés kēwō ska' e'pa tā. Ie'pa kōs wēttsē' Skëköl tō mò ar tajē e' wa. Nies Skëköl diché wa ie'pa kōs baktsā klō wa dayē kiē Dayē Mat, e' shuā kē nune'kā dayē wā.

² E' dōr wēs ie'pa wōsunerak mò a ena dayē a es iwà kkachöie tō ie'pa batsulewā Moisés mik.

³ Es nies chkè mé Skëköl wák tō ie'pa a, e' ē ñé ie'pa ulitane tō.

⁴ Nies di' mé ie' wák tō ie'pa a, e' ē yé ie'pa ulitane tō. Di' e' dōwēttsaitō ákkuō a. Ákkuō e' tō Cristo wà ché, e' mir ie'pa tā kekraē ikimukrak.

⁵ Erē ie'pa kibiiepa kē wēr Skëköl wa buaē. E' kuēk_i ie'pa kibiiepa durulune, nu atē tkēter ká wa'ñe ká sir poē e' k_i.

⁶ E' kōs tka ie'pa tā se' a iwà kkachöie tō kē se' kàne ì sulu kkechök wēs ie'pa tō ikkeyē' es.

⁷ Se' kē kàne íyi diököl dalöiök wēs ie'pa wēlepa tō idalöie' es. Ì wamblē' ie'pa tō e' tso' kitule Skëköl yēkkuō k_i. E' tō ichè: "Ie'pa e' tuléwā chkök di'yök tajē buaē íyi diököl dalöioie. E' ukuōk_i tā iē' kékarak klötök trēnuk ì sulu

wamblök tajē e' ttsē'wōkarak buaē."*

⁸ Kē se' kàne trēnuk wēs ie'pa wēlepa trēnerak es, e' nuí k_i ie'pa tajē e'pa durulune ká etkē a dōkā 23,000.

⁹ Kē se' kàne Cristo wōñatkök ì sulu wa wēs ie'pa wēlepa iwōñatkē' es, e' nuí k_i ie'pa kōtultur tkabē wa.

¹⁰ Kē se' kàne kköchökka Skëköl wōa wēs ie'pa wēlepa kköyē'kā es, e' nuí k_i S'ttökulurwak tō ie'pa kōtultur.

¹¹ Íyi ekkē kōs tka s'yamipa bak ká iaiaē, e'pa tā iwà kka-choie se' a tō se' kē kàne ì sulu wamblök wēs ie'pa es. E' kōs kiteat Skëköl yēkkuō k_i se' serke i'ñe tā ká i' erkewatke e' kēwō ska', esēpa a ikkachöie tō wēpa tō Skëköl watéttsa, es-epa weirdaē inuí k_i.

¹² A' wēlepa e' bikeitsō tō "ye' e' tkéwā darērē Jesús mik, kē ye' arpamine ì sulu a." Ese wakpa kawōtā senuk erki as kē iarmine ì sulu a.

¹³ Se' erkirke ì sulu wamblök, ese kōs tköke sulitane tā. Erē Skëköl ttō mok_iē, ie' kē tō se' mepattsa tō ì sulu tō se' erkiöwē tajē shute kē se' a iwöklör ekkē. Mik se' erkiöwēke ì sulu tō, etā ie' tō se' a ikkacheraē wēs se' tkōshkarmi iulā a as se' a iwöklör.

¹⁴ A yamipa, a' dalēr tajē ye' éna, íyi diököl tso' dalöie ese kōs yök_i a' tkōshkar bánet.

¹⁵ A' kabikeitsō buaē, e' kuēk_i ì chekeyō a' a, e' bikeitsō tā a' isuēraē tō mok_iē idir.

* 10:7 Éxodo 32.6

16 Mik se' ñi dapa'uke Cristo kötewā e' kēwō tkō'uk, eta wēstela chēsō Skēkōl a vino yekesō ñita tka' etkē a e' ki. Vino ñe' tō ie' pē tēne tajē s'tsatkoie e' wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik. Ñies pan etō ē blatekesō ñi a e' ñekesō ñita. E' tō ie' chkā wà chē. E' wa se' kōs tso' batsulewā ie' mik.

17 Se' dōr tajē, e' kōs tō pan etō ē e' ñeke, e' kueki se' kōs dōr wēs wák ekōl ē es.

18 Ì wēke Israel aleripa tō e' wà bikeitsō. Mik ie'pa tō iyiwak jcheke ka' tso' imoka Skēkōl a e' ki, eta wēpa tō ese chkā kak kateke, esepa kōs tso' ie' dalōiök ñita. Es ñies a' mi'ke iyi diökōl dalōio wē a, ta' chkē meule iyi diökōl a, ese kak katē a' tō, e' ta' a' tso' idalōiök ie'pa ta' ñita.

19 E' wa ye' kē ku' ichök tō iyi diökōl ese ena chkē meule ia ese dichē ta'.

20 Au, kē idōr es. Ye' tso' ichök tō pē' kē tō Skēkōl dalōiē esepa tō iyiwak jcheke mē iyi diökōl a, ñermata e' meule aknamapa a, kē meule Skēkōl ichök e' a. Ye' kē ki ikiane tō a' e' tiū aknamapa iyi shūa yēs.

21 A' kē a Skēkēpa Jesús tka' ena aknamapa tka' e' wà yanuk ñita. A' kē a Skēkēpa chkē ena aknamapa chkē katanuk ñita.

22 Iwēsō es, e' ta' s'tso' Skēkēpa tsiriuk as isibirka s'ki. Ie' uluneka s'ki, e' ta' ζwes e' dalē'ttsērmi sia?

23 A' wēlepa tō icheke tō "se' wā kawō tso', ì kōs kiane se' ki wē, ese wōie." E' yēne erē kē ì ulitane e' dōr buaē se' a wē. Ì kōs kiane se' ki wē, e' wēmisō, erē kē ì ulitane a s'yamipa er dichē iēnuk.

24 Se' kē kane tkinuk se' wák ē ki. Ñies s'kawōta tkinuk s'malepa ki.

25-26 Skēkōl yēkkuō tō ichē: "Ká i' ena iyi kōs tso' iki, e' dōr Skēkōl icha."† E' kueki iyiwak chkā watōrke iwé a, ese kōs katēmiso. Kē iwà chakar tō imeule iyi diökōl a ò au as s'er kē tō s'kkatō iki.

27 Yi kē erblōta' Jesús mik, ese ekōl tō a' wēle kié chkök ie' ta, ta' a' shkak, e' ta' a' yú. Ì kōs wà a' dēne e' katō bēre kē ichakar as a' er kē tō a' kkatō iki.

28 Erē o'ka tō a' a' iché: "Iyiwak chkā se meule iyi diökōl a", e' ta' kē ikatar ie' dalērmik, ñies erbikē dalērmik.

29 Ye' tso' ie' erbikē chök, ye' kē ku' a' erbikē chök.

Ye' a kawō ta' iyiwak chkā ulitane katök, ζwes e' kē katepayō, imēne sulu o'ka ki e' ē kueki?

30 Ì kateke ye' tō, ese ki ye' tō wēstela cheke Skēkōl a, e' ta' ζwes e' sulurmi o'ka yōki? ζWes e' ki ie' tō ye' chēmi suluē?

31 E' kueki ì kōs yekesō, ñekesō, ñies ì kōs wēkesō, e' usō as Skēkōl kikarka.

32 A' senú wōsh wa as kē yi wōklōr a' ukuōmik. Judiowak idir ò kē idōr judiowak ò wēpa dōr Skēkōl icha ese idir, ese kōs kē wōklō'war.

Ì kōs ú Skēkōl ē kikoka

33 A' senu wēs ye' serke es. Ye' wák e' ché senuk kekraē as e' wēr buaē sulitane wa. Ye' kē tkirkū' ye' wák kī. Ye' tkirke sulitane kī ie'pa kimoie as itsatkērdak.

11

1 A' senu wēs ye' serke es. Ye' serke wēs Cristo ser es.

Wēs alakōlpa kawōta e' uk mik se' ñi dapa'uke eta

2 Kekraē a' er arke ye' ska'. Ñies i kōs wa ye' tō a' wōblaō', e' wekeia a' tō. E' kueki ye' tso' a' kikōkka.

3 Erē ye' kī ikiane tō a' wa ijcher tō Cristo dōr wēpa dōr ie' icha esepa kōs wōkir. Ñies wēm dōr alakōl wōkir. Ñies Skēkōl dōr Cristo wōkir.

4 Mik a' ñi dapa'uke ttōk Skēkōl ta, eta a' wēpa welepa ttōke ie' ta ö ilè chekerakitō ie' ttekōlie ta iwōkir pabakekewaitō, e' ta e' wa yi dōr iwōkir e' dalōsewēkewaitō.

5 E' skēie kē dōr es alakōlpa a. Ie'pa ttōke Skēkōl ta ö ilè chekerakitō ie' ttekōlie, kē wōkir pabakulewa, e' ta e' wa ie'pa tō yi dōr iwōkir e' dalōsewēwa. Ie'pa dōr wēs alakōlpa tsā tō dabebe esepa es.

6 Alakōl wele kē éna iwōkir pabakakwa, e' ta ese mú tō itsā tēe wēs wēm es. Erē e' dōr jaē taiē ie' a. E' kueki buaē idir ie' a tō iwōkir pabakōwa.

7-9 Skēkōl tō wēm yō' wēs ie' wák es, e' kueki wēs ie' dōr e' wērke wēm kī. E' kueki wēpa kē kàne iwōkir pabakōkwa mik ittōke ie' ta e'

dalewa. Erē alakōl dē'ka wēm wa, e' kē dōr tō wēm dē'ka alakōl wa. Ñies alakōl yōne wēm kueki ikimoie, e' kē dōr tō wēm yōne alakōl kueki. E' kueki wēs wēm dōr e' wērke alakōl kī.

10 E' kueki alakōlpa ké e' wà kkachōk iwōkir pabakēwa wa. Ñies ie'pa ké e' uk Skēkōl biyōchōkwakpa kueki.

11 Erē alakōlpa ena wēpa batsulewa Skēkēpa mik esepa kē meneat ulawa ulawa ñi yōki. E' skēie imeneat ñi kīmuk ñi dalōiök.

12 Mokī tō alakōl tsā dē'ka wēm tsā wa. Erē ñies e' ukuōki ta wēpa ulitane kurke alakōl wa. Erē se' kōs ena íyi kōs, e' dē'ka Skēkōl wa.

13 A' wakpa tō ibikeitsō. ¿Buaē idir tō alakōlpa ttōke Skēkōl ta wōkir kē pabakule?

14 Sulitane wa ijcher tō iwake' meneatbak tō wēm tsā batsi, e' dōr jaē.

15 Erē alakōl tsā batsi, e' mēne ie' a iwōkir pabakoie, e' kueki e' mēne buaē ie' kī ikikoka.

16 Yile kē wa ye' sini'kune, e' ta ese éna ianú tō se' dōr Skēkōl icha erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe, e'pa kōs wōblar tō alakōlpa ttōke Skēkōl ta wōkir pabakulewa.

Wēs se' ké Skēkēpa kōtēwa e' kēwō tkō'uk

17 Ì cheke ye' tō a' a' i' ta, e' kē kī ye' a' a' peñanuk. Mik a' ñi dapa'uke, eta e' wà dettsa suluē ichōk i buaē tsata.

18 Keweie yō ichē tō ye' wa ibiyō jcher tō mik a'

ñi dapa'uke, eta a' ñi blabatsélor. Wele ta ye' iklö'wé to e' dör moki.

19 Moki e' dör buaë to a' ñi blabatsö as iwërwa a' shua to a' wépa wër moki Skököl wa buaë.

20-21 Mik a' ñi dapa'uke Sköképa kötewa e' kéwö tkö'woie chké wa di'yé wa, eta a' wákpa to a' chké ñéwa ké wa iyamipa ké wa i ta' esepa bikeitse. Bataie ta a' welepa até ké chkaule welepa e' ttéka taië blo' wa. E' wa i ché a' tö tö ikéwö tkö'weke a' tö e' dalösewéwa a' tö.

22 Wësua a' ké u ta' chkoie di'yoie. Wësua se' dör Skököl icha e'pa dalösewékewa a' tö. Wësua a' éna s'yamipa dör siarë, esepa jaëwakka. ¿I chëmiyö a' a' iyi ekké kueki? ¿A' ki ikiane tö ye' tö a' peñè iki? Au, ye' ké tö iwépa.

23 Sköképa Jesús tté meneat ye' a' paka'neyö a' a, e' dör i' es: Nañewe kam ie' merttsa, e' yöki ie' tö pan klö'wé.

24 E' ki wëstela chéitö Skököl a. E' ukuöki ta iblatéitö ta iché: "Pan i' dör ye' chkà merdattsä a' tsatkoie e'. I' ú kekraë as a' er arne ye' ska'."

25 Es ñies mik ie'pa chké one ta tka' a' vino tkër, e' klö'wéitö ta iché: "Vino i' dör ye' pë. Ye' tterawa e' pë tërdaë, e' wa tté pa'alí me' Skököl tö, e' wà de. Bitökicha a' tö iyeke, eta a' er anú ye' ska'."

26 Es bitökicha a' tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, e' wa a' tso' ichök tö ie' kötewa se' skéie. Es a' tö iché michoë dö mik ie' datskene eta.

27 E' kueki yi isie tö pan ñe' ñé ena vino ñe' yé, eré ké iserku' wes kawö tkö'weke ñe' wà kiane chë es, e' ta esepa tso' Sköképa chkà ena ipé dalöseukwa.

28-29 Iñésö ena iyésö, eré s'yamipa malepa dör wes wák eköl ë es se' ta Sköképa batamik, esepa dalösewéwasö, e' ta Skököl wö kiekésö e' ki. E' kueki se' kos eköl eköl kawöta e' sauk kéwe tö is s'tso', e' ukuöki ta pan ñú ena vino yö.

30 Eré a' ké ku' iwà dalöiök es. E' kueki a' taië kirirke ianewa alabëbë, ñies a' welepa duolur.

31 Se' e' sué buaë, e'ma Sköképa ké tö se' shulepa.

32 Eré ie' tö se' shuleke, e' ta e' dör se' kimoie as se' ké kichatër aishkuö ta wépa ké tö ie' dalöieta' esepa ta ñita.

33 A yamipa, mik a' ñi dapa'uke chkök ñita Sköképa kötewa e' kéwö tkö'woie, eta a' ñi panú.

34 A' wépa dué bli wa, e' ta esepa chköbitu iwák u a' as a' ké tö Skököl wö kiö e' ki a' ñi dapa'uke chkök ñita e' wa. Íyi malè kianeia shulè, ese shulekeyö mik ye' dene a' ska' eta.

12

Ìmerke Wiköl Batse'r wa e' pake

1 A yamipa, i' ta ye' tö i merke Wiköl Batse'r wa se' a e' tté pakeke a' a. Ye' ki ikiane tö a' éna tté e' wà ar buaë.

2 A' wa ijcher buaë tö kenet ta kam a' tö Skököl dalöiö, e'

yöki a' bak e' muktsa wëttsè wës alè iyi diököl kē ttō ta', ese dalöiök.

³ E' kuëki j'ñe ta ye' ki ikiane tō a' wā ijcher tō wēpa ttōke Skököl Wiköl wa, esepa kē tō ichepa: "Jesús mú kichatër!" E' sù wēpa kē ttōku' Wiköl Batse'r wa, esepa kē tō ichepa moki: "Jesús dör sulitane Këköl!"

⁴ Ì mène se' a ñi kimoie ese dör kuä'ki kuä'ki, erë e' wì dör Skököl Wiköl eköl ë.

⁵ E' sù kanè tso' se' wa s'kimoie ese dör kuä'ki kuä'ki, erë e' wì dör Skëkëpa Jesús eköl ë.

⁶ E' sù ì wëkesö ese wà dökettsa kuä'ki kuä'ki, erë e' wì dör Skököl eköl ë, e' tō iwakanewëke se' a as iwà döttsa wës ie' ki ikiane es.

⁷ Se' kos eköl eköl a imène Skököl Wiköl wa s'malepa kimoie.

⁸ Wëlepa a imerke Skököl Wiköl wa Skököl siwé iskië e' pakoie. Wëlepa skà a Wiköl e' ë wa imerke ttè blëule ese wà pakoie.

⁹ Wëlepa skà a imerke Wiköl e' ë wa erbloie Skököl mik bua'ie. Wëlepa skà a imerke Wiköl e' ë wa s'duöke ese bua'wone.

¹⁰ Wëlepa skà a imerke ì kē or yi a ese wöie. Wëlepa skà a imerke ttoie Skököl ttekölie. Wëlepa skà a imerke isuöie tō yile kapaköke ese dör Skököl ttè moki ö au. Wëlepa skà a imerke ttoie ttō kuä'ki kuä'ki wa. Wëlepa skà a imerke wēpa ttōke ttō kuä'ki kuä'ki wa, ese wà pakone.

¹¹ Erë ekkè kos dör Skököl

Wiköl eköl ë e' kanè. Ie' tō imeke se' kos a eköl eköl wës ie' ki ikiane es.

¹²⁻¹³ Se' dör Cristo icha e'pa dör wës wák eköl ë es. Se' ulà ta', klō ta' ena se' yese skà tso' taië, erë e' kos wöiëulewä etkëme. Es ñies se' dör kuä'ki kuä'ki. Se' wëlepa dör judiowak, se' wëlepa skà kē dör judiowak, se' wëlepa klöulewä kanè mésoie, se' wëlepa skà kē dör es. Erë se' kos iënewä Skököl Wiköl a, e' ë a se' kos tso'. E' wa se' de wës wák eköl ë es Cristo ta' ñita.

¹⁴ S'chkà kē dör etkëme, iyese tso' taië kuä'ki kuä'ki.

¹⁵ Ichösö tō s'klō mú tō ichè: "Ye' kē dör ulà, e' kuëki ye' kē ku'chkà mik." Ie' tō ichèmi es, erë ie' tso' chkà mik.

¹⁶ S'kukuöña mú tō ichè: "Ye' kē dör wöbla, e' kuëki ye' kē ku'chkà mik." Ie' tō ichèmi es, erë ie' tso' chkà mik.

¹⁷ S'chkà kos e' mú dör wöbla ë, e'ma çwës ì tsëmisö? S'chkà kos e' mú dör kukuöña ë, e'ma çì wa iyi alar tsëmisö?

¹⁸ Erë Skököl kē wā se' chkà yöne es. Ie' tō ì kos tso' s'chkà mik, e' méat wé ie' ki ikiane méat eë as ikaneblö buaë ñita.

¹⁹ Es s'chkà ulitane mú dör wöbla ë ö kukuöña ë, e'ma s'chkà kē dör moki.

²⁰ Erë kē idör es. S'yese tso' taië.

²¹ E' kuëki s'wöbla kē a iyënuke s'ulà a: "Be' kē dör ìie bua' ye' a." Es ñies s'wökir kē a iyënuke s'klō a: "Be' kē dör ìie bua' ye' a."

²² E' skéie, s'chkà wésele bikeitsekösö tō kē ia ì or buaë, e' kē ta' etä kē se' serpa.

23 S'chka wésele k_i se' jaërke, kě k_{kayër} ta', ese paiekese buaë datsi' wa kkö'neke buaë.

24 Erë s'chka wésele kě k_i se' jaërku', e' kě paieku'sö datsi' wa. S'chka wésele bikeitsekesö tö kě idör buaë chökle, ese kkö'nekesö bua'ie. Es Skököl tö s'chka tulu'wa.

25 Ie' tö iwé es as s'chka kě ñi blabatsö e' skéie ñi kkö'nurak buaë ñikkëë.

26 Se' yese alè dalène s'mik, e' ta s'chka k_{os} e' tö ittse. Ñies se' yese alè peñarke buaë, e' ta s'chka k_{os} e' ttsë'ne buaë.

27 A' k_{os} eköl eköl tso' bat-sulewä Cristo mik wës wák eköl ë es.

28 Se' dör Skökëpa Jesús icha e'pa shuä Skököl tö se' tkë'ka kanè kua'k_i kua'k_i uk. Kewe ie' tö Jesús ttekölpa tsá, e'pa tkë'ka. E' ukuöki ta ittekölpa malepa tkëneka. E' ukuöki ta s'wöbla'ukwakpa ittè wa esepa tkëneka. E' ukuöki ta ì kě or yi a ese ukwakpa tkëneka, ñies s'duöke ese bua'ukwakpa ena s'kimukwakpa ena s'wëttsukwakpa esepa tkëneka. Ñies wépa ttöke ttö kua'k_i kua'k_i wa, esepa tkëneka.

29 Se' ulitane kě dör Jesús ttekölpa tsá. Se' ulitane kě dör Skököl ttekölpa. Se' ulitane kě dör s'wöbla'ukwakpa. Se' ulitane kě dör ì kě or yi a ese ukwakpa.

30 Se' ulitane kě dör s'duöke ese bua'ukwakpa. Se' ulitane kě ttöpa ttö kua'k_i kua'k_i wa. Ì chekerakitö ttö

kua'k_i kua'k_i wa, ese wà kě pakanukne se' ulitane a.

31 Erë ì merke se' a Wiköl Batse'r wa, e' bua'ie yulö a' dör poë.

Se' ñi dalëritsö e' dör ñala bua'ie

Erë ñala bua'ie shute, e' kkachekeyö a' a' i' ta.

13

1 S'ttö kua'k_i kua'k_i dö Skököl biyöchökwakpa ttö e' k_{os} mú yër ye' a, erë s'malepa kě dalër ye' éna, e' ta ye' dör wës tabechka ppésö ese blar es ö wës panakkuö ppésö ese blar es kě wà ta'.

2 Ye' mú ttö Skököl ttekölie, ñies ie' siwé blëule e' k_{os} mú ar ye' éna ñies íyi k_{os} mú jcher ye' wa ñies ye' mú erblö Skököl mik taië dö kabata skéu ekkë, erë s'malepa kě dalër ye' éna, e' ta ye' kě dör ì.

3 Ì k_{os} tso' ye' wa e' mú mëttsayö s'siarëpa a, ñies ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë Skököl ttè kuëki e' ttsoka*, erë s'malepa kě dalër ye' éna, e' ta e' kě dör ìie bua' ye' a.

4 Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì k_{os} dalë'ttsekesö bërë, ñies se' er buaë chöke s'malepa a. Se' ñi dalëritsöke, e' ta kě se' ukyërta' ñi k_i, kě se' e' ttsöta'ka s'malepa k_i, kě se' e' bikeitsöta'ka tö se' dör pè taië.

5 Se' ñi dalëritsöke, e' ta kě s'malepa suèsö er sulu wa, kě se' er mutä'wa se' wák ë k_i, kě se' ulurta'ka bet, ì sulu

* 13:3 ye' wák mú e' müttsa we'ikè siarë: Yëkkuö këchke wele tö ichë: ye' mú e' müttsa ña'wëwa

wamblërke se' ta, e' ta ese nuí olo'yekesö.

⁶ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì sulu wamblërke ese kë tō se' ttsë'wepa buaë. E' skëie mik s'malepa serke wes ttë moki tō ichë es, e' ta ese je' tō se' ttsë'weke buaë.

⁷ Se' ñi dalëritsöke, e' ta ì kos dalë'ttsekösö, se' erblö michoë Skëköl mik, ì buaë yë' Skëköl tō se' a ese kos wà panekesö kröröë, ì kos wöklö'wekesö.

⁸ Se' ñi dalëritsöke e' kë erta'wa. I'ñe ta imerke ttoie Skëköl ttekölie, erë aishkuö ta e' kë merpaia es. I'ñe ta imerke ttoie ttö ku'a'ki ku'a'ki wa, erë aishkuö ta e' kë ku'ia. I'ñe ta imerke iyi blëule ese jchënoie Wiköl Batse'r wa, erë aishkuö ta e' erdawa.

⁹ E' wà dör tō ì mène se' a jchënoie i'ñe ta ese kë dör Skëköl iyi wa'ñe, e' dör ikakla ë. Ñies ì chekesö Skëköl ttekölie, ese kë dör seraä.

¹⁰ Ese kos erdawa mik ì dör ibua'ie e' de seraä eta.

¹¹ E' dör i' es: Mik ye' ià alala, eta ye' ttöke wes alala es, ye' erbiköke wes alala es, iyi suekeyö wes alala es. Erë mik ye' kibineone, eta ye' kë dör alala, e' kueki ye' kë seria wes alala es.

¹² I'ñe ta se' wa Skëköl jcher wes iyi olo suësö wösuö nula wa es. Erë aishkuö ta isuerasö ñi wöshaë. I'ñe ta ie' kak jcher ye' wa, erë aishkuö ta ijcherdawa ye' wa buaë wes ie' wa ye' jcher buaë es.

¹³ I'ñe ta se' erblöke Skëköl mik. Ñies ì yë'atbakitö, ese wà panekesö kröröë. Ñies se' ñi dalëritsöke. İyi mañat ekkë

wawekesö i'ñe ta, erë ibua'ie dör se' ñi dalëritsö.

14

Imène ttoie ttö ku'a'ki ku'a'ki wa, e' pakë

¹ A' e' chö ñi dalëritsök buaë. Ñies ì merke se' a Wiköl Batse'r wa ñi kimoie ese yulö poë. Erë ttök Skëköl ttekölie e' yulö bua'ie imalepa tsata.

² E' wà dör tō yi a imène ttoie ttö ku'a'ki wa ese kë ttöku' imalepa ta, ittöke Skëköl ë ta. Kë yi skà éna ittöke e' anuk. Erë ttë blëulewa ese chekeitö Skëköl Wiköl wa.

³ Erë yi a imène ttoie Skëköl ttekölie, ese ttöke imalepa ta ie'pa er diché ki ioie, ie'pa pattoie ena ie'pa er pabloie.

⁴ Yi ttöke ttö ku'a'ki wa Wiköl Batse'r wa, ese tō iwák ë er diché ki ieke. Erë yi ttöke Skëköl ttekölie, ese tō Skëképa Jesús icha malepa er diché ki ieke.

⁵ Ye' ki ikiane tō a' ulitane mú a imer ttoie ttö ku'a'ki ku'a'ki wa. Erë a' mú ttö Skëköl ttekölpaie, e' dör ibua'ie ttök ttö ku'a'ki ku'a'ki wa ese tsata. Erë a' ttöke ttö ku'a'ki ku'a'ki wa ta yile tō iwà pakëne imalepa a as ie'pa er diché ki iër, e' ta e' dör buaë wes yi ttöke Skëköl ttekölie ese es.

⁶ A yamipa, e' wà pakekeyö a' a' i' es. Ichösö tō ye' de, e' ttöke a' ta ttö ku'a'ki wa, e' ta ze' tō a' kìmëmi? Au, e' kë dör lie bua'. Erë ilè kkayëne ye' a ese chëneyö a' a' ö ilè jcher ye' wa ese pakëneyö ö ilè chéyö Skëköl ttekölie ö a' wöbla'wéyö ttë wësele wa ese kos chéyö a'

wákpa ttõ wa, e' ta e' je' tã a' kímëmi buaë.

7 E' dör wes ma'ma tso' blarta' pulë sù ö ma'ma kicha ta' sù ese blar es. Kë iblane wes ikawõtã bla'wë es, e' ta çì se' a' ichök tã ì bla'wekerakitõ?

8 Ñies duk bla'weke ñippökwakpa kioie ñippök ibolökpa ta, e' kë blane wes ibla'weke es, e' ta ñippökwakpa kë bitúpa ñippök.

9 E' sù a' ta itköke. A' ttöke ttõ kuã'kì kuã'kì wa, e' ta çwes e' wã armi yì éna? A' ttöke é, wes yì ttõ ekörla ese es.

10 S'ttõ daklilië, e' tso' taië kã i' a, ese kos wã ane iwákpa éna.

11 Erë wele ttöke iwákpa ttõ wa, kë wã ane ye' éna, e' ttséyö, e' ta ie' dör kã kuã'kì wak ye' a, ñies ye' dör kã kuã'kì wak ie' a.

12 Ì meke Skëköl tã se' a iWiköl wa, ese kos yuleke a' tã poë. E' kuëki yö ichè a' a, e' wëse tã se' malepa dör Skëképa icha e'pa er diché kì ieke, ese kos yulö bua'iewã.

13 E' kuëki yì ttöke ttõ kuã'kì wa ese wák tã ikiö Skëköl a as imütö ie' a iwã pakone imalepa a.

14 Ichösö tã ye' tso' ttök Skëköl ta ttõ kuã'kì wa, e' ta mokì ye' tso' ttök ie' ta, erë iwã kë ane ye' wák éna.

15 Çwes ye' iwëmi? Ye' iweke i' es: ye' ttöke Skëköl ta ttõ kuã'kì wa, ñies ye' ttöke ie' ta ttõ ane ye' éna ese wa. E' sù ye' ttsöke ie' kíkokaie ttõ kuã'kì wa, erë ñies ye' ttsöke ttõ ane ye' éna ese wa.

16 Ichösö tã a' wele tso' wëstela chök Skëköl a ttõ kuã'kì wa a' malepa kukua, erë iwã kë ane a' éna, e' ta çwes a' ichëmi, "Es e' idir"?

17 Mokì ie' tã wëstela ché buaë Skëköl a, erë e' kë wã a' er diché kì iëne.

18 Ye' ttöke ttõ kuã'kì wa taië a' tsata, e' kì ye' tã wëstela cheke Skëköl a.

19 Erë mik se' ñi dapa'uke, eta ee ye' a ta ye' kapaköke tte böt mañat wã ane se' éna ese wa, e' dör buaë ye' kapaköke tte taië ttõ kuã'kì wa döka 10.000 kë ane yì éna e' skéie.

20 A yamipa, kë a' kabikeitsökia wes ala'rla es. A' kabikeitsö wes s'kibinetke es. Erë buaë idir tã sene sulu yökì a' kabikeitsö wes ala'rla es.

21 Skëköl tã ichè iyëkkuö kì i' es: "Erë ye' ttöraë kã i' wakpa ta s'ttõ kuã'kì kuã'kì wa ena kã kuã'kì kuã'kì wakpa wa, erë ie'pa kë tã ye' ttõ iutepa."

22 E' wa isuésö tã s'ttöke ttõ kuã'kì wa e' dör ilè kkachöie wëpa kë erblöta' Jesús mik esepa a, kë idör se' erblö Jesús mik esepa a. Erë se' ttöke Skëköl ttekölie e' je' dör se' erblö ie' mik esepa a.

23 E' wã dör i' es: A' ñi dapa'uke e' kos tso' ttök ttõ kuã'kì kuã'kì kë ane yì éna ese wa, e' wösha pè' kë yöne Jesús tte wa kë erblöta' ie' mik, esepa dewã a' shua, e' ta ie'pa tã ibikeitseraë tã a' dör aljie.

24 Erë e' skéie a' ulitane ttöke Skëköl ttekölie wã ane sulitane éna ta pè' kë erblöta' Jesús mik kë yöne ie' tte wa

ešepa dewa, e' ta ie'pa éna iardaë tō nuì tso' ie'pa kī ta ie'pa e' shulōraë.

25 Ì tso' blēule ie'pa er a, ese yēneka sulitane kukua ta ie'pa e' tkōralur kuchē kī Skēkōl dalōioie ta icheraërakitō, "Mokī Skēkōl tso' a' ta."

A' ñi dapa'ú bërë kē chiliwarka

26 A yamipa, ttè ikkē kos bata dōr i' es: Mik a' ñi dapa'uke, etā a' ulitane wā ilē bitūmi ekōl ekōl s'malepa er diché ioie. A' wele wā Salmo bitūmi ttsoie. A' wele skā wā ttè tso' s'wōbla'woie. A' wele skā wā ttè kchaché Skēkōl tō ese tso' chē. A' wele wā ilē skā tso' chē ttō kuā'kī wa. A' wele wā ì yēne ttō kuā'kī wa, e' wā pakē tso'ne. E' kos ú ñi er diché ioie.

27 A' wépa ttōke ttō kuā'kī kuā'kī wa, e' ta buaë idir tō bōl ē ttō, isalema mañal, erē e' dōr wē'. Ñies ešepa kawōta ttōk ekōl ekōl. Ñies ì chekerakitō e' wā pakōkne yile kawōta.

28 Erē kē yi ku' iwā pakōkne, e' ta ie'pa kawōta siwā'blōkwa. As ie'pa ttō Skēkōl ta ttō kuā'kī wa bānet ekōrla.

29 Es ñies wépa a imène ttoie Skēkōl ttekōlie, ešepa ttō bōl ō mañal, e' ukuōkī ta a' malepa tō iwā bikeitsō isuoie tō mokī idir ō au.

30 Erē a' wele ttōke Skēkōl ttekōlie, e' dalewa a' wele skā tkēr ee, ese a Skēkōl tō ittē é ñies, e' ta wé tso' ttōk ese siwā'blō as iekōl tō icha chō.

31 Es a' ulitane ttōmi Skēkōl ttekōlie ekōl ekōl as a' ulitane

wōblar ena a' ulitane a diché kī iër.

32-33 Skēkōl dōr sene bërë mukwak e' kē chilirta'ka. E' kuēkī ie' kī ikiane tō se' ñi dapa'ū bërë, kē chilirta'ka wes s'batse' rpa erule erule ñi dapa'uke ká wa'ñe es. E' kuēkī wépa a imène ttoie Skēkōl ttekōlpaie, ešepa a e' wōklōrmi as ittō ekōl ekōl.

34 Mik a' ñi dapa'uke, etā alakōlpa kos kē siwā'blōkwa. Ie'pa kē kàne ttōk, e' skéie ie'pa kē ittōk bërë wes Skēkōl ttē dalōiēno tō ichē es.

35 Ie'pa ttōke mik a' ñi dapa'uke, e' dalewa e' dōr jaë. E' kuēkī ie'pa éna ilē chakak, e' ta as ichakōrakitō iwēm a iu a.

36 ¿Ima a' ibikeitsè? ¿Skēkōl ttē de a' batamik? ¿A' ē ulā a ide? Au. ¡A' e' kitē!

37 Yi e' bikeitsō tō ie' dōr Skēkōl ttekōl ō Wikōl Batse'r tō ie' kē ichōk, e' ta ese kawōta ichōk tō ì shtekē ye' tō a' a e' dōr ì uk se' patkē' Skēkēpa Jesús tō e'.

38 Erē yi tō ttē i' watéttsa, ese watērdattsa.

39 A yamipa, es ye' tō a' a ichē tō ttōk Skēkōl ttekōlie, e' yulō poë. Ñies wépa ttōke ttō kuā'kī wa, ešepa kē wōklō'war.

40 Erē íyi kos ese ú a' tō buaë yēsyesē, kē chiliwarka.

15

Cristo shkenekane, e' pakē

1 A yamipa, Jesús ttē buaë paka' ye' tō a' a, e' skā pakekeneyō a' a i' ta as e' ska' a' er dōne. Ttē ñe' klōo'bak a' tō, e' a' a' tso' tkēulewā darērēë.

² A' e' tkéwā michoë ttè buaë ñe' a' yësyësë wës ye' tō a' a' iwà paka' es, e' tã e' wa a' tsatkëne. Kë idör es, e' tã ë ichök a' erblé imik.

³ Ttè meneat ye' a, e' ë paka'neyö a' a. E' bua'ie dör i' es: Cristo kötewā se' nuì kī wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es.

⁴ Ñies ie' wötënewā pō a, e' kī ká de mañat, etã ishkenekane wës itso' kitule Skëköl yëkkuö kī es.

⁵ Ñies ie' kkaché Cefas a. E' ukuökī tã ie' kkaché ittekölpa tsá dabom eyök kī bøl (12), e'pa a.

⁶ E' ukuökī tã ie' kkaché s'yamipa dōkã cien skeyök (500) kīta, e'pa a' mik iñi dapa'wé ek tsjini ëme etã. Ie'pa ekkëpa welepa blërulunetke, erë ikibiiepa dobyërkeia.

⁷ E' ukuökī tã ie' e' kkaché Santiago a. E' ukuökī tã ie' e' kkaché ittekölpa kos a.

⁸ Bata ekkë tã ie' e' kkaché ye' a. Ye' dör ittekölpa tsá e'pa yulë, erë ñies ie' e' kkaché ye' a.

⁹ Skëköl icha, e'pa we'ikök ye' bak. E' kuëkī ye' dör ittekölpa malepa dikīa diöshet. Ye' kiök ie'pa eköl, e' kë dör ye' siarla e' a.

¹⁰ Erë Skëköl er buaë ché ye' a, e' kuëkī ye' dör ie'pa eköl. Ie' er buaë ché ye' a e' kë dör ëme. E' wakanewéyö tajë ie'pa malepa tsata. Ñermata kë dör tō ye' wák tō iwakanewé. Iwakanewéyö Skëköl er buaë chö ye' a e' batamik.

¹¹ Erë Jesús tté buaë, e' dör etkëme, e' paka' sa' tō a' a, e' mik a' erblé. Ye' tō ipakè ö ie'pa tō ipakè, e' kë dë' wës.

Se' duulewā shkerdakane

¹² Sa' tō ipakeke tō Cristo kötewā, e' shkenekane. Erë a' welepa tō icheke tō s'duulewā kë shkerta'kane. ¿Wës e' chëmi ie'pa tō?

¹³ S'duulewā kë shkerta'kane, e' ma Cristo kë shkenekane.

¹⁴ Ie' kë shkenúpakane, e' ma ë ye' tō ie' tté buaë pakeke. Ñies ë a' erblöke ie' mik.

¹⁵ Sa' tō ipakeke tō Skëköl tō ie' shkeo'kane, erë s'duulewā kë shkerta'kane, e' ma ie' kë shkenekane. E' mú dör es, e' ma tté pakeke sa' tō Skëköl ttō wa e' dör kache.

¹⁶ S'duulewā kë shkerta'kane, e' ma Cristo kë shkenekane.

¹⁷ Ie' kë shkenúpakane, e' ma ë a' erblöke ie' mik. Se' tso'ia se' nuì ulá a.

¹⁸ Ñies e' mú dör es, e' ma wépa erblë' ie' mik blërulune, esepa tso'tke weinuk.

¹⁹ Se' tō Cristo paneke, e' kë wà tköpa aishkuö tã, e' ma se' dör siarë chökle s'malepa dikīa.

²⁰ ¡Erë moki Cristo shkenekane! Ie' dör se' shkerkane e'pa tsá, e' kuëkī se' wā ijcher tō ñies se' shkerdakane.

²¹ E' wà dör i' es: Wëm eköl wa s'duöwā e' ali'kã sulitane kī. E' sù wëm skà eköl wa s'duulewā shkerdakane.

²² Sulitane dë'kã Adán wa, e' kuëkī sulitane wömenettsã duökwa wës ie' es. Erë se' batsulewā Cristo mik e'pa

kos shkërdakane wes ie' shkënekane es.

23 Erë e' kos mir wes ikawōta minuk es. Cristo shkënekane kewe. E' itōki mik idene, etā se' dör ie' icha, e'pa kos shkërdakane.

24 Etā kā i' erdawa. E' kēwō ska' tā Cristo e' alōraka iyi wōkir, iyi wāk, iyi kēkōl wā diché tā' ese kos kī. İ kos blu'ie ie' tso' e' merattsaitō Skëkōl dör S'yë e' ulā a.

25 Erë i'ñe tā ie' tso'ia iyi kos wëttsuk blu'ie dō mik ibolōkpa kos menewa ie' klō dikia etā.

26 Ie' bolök bata, e' dör s'duōwa, e' kī ie' e' alōraka bataie.

27 E' dör wes itso' kitule Skëkōl yëkuō kī es, e' tō ichè: "İyi ulitane menewa ie' klō dikia." Erë se' ena iane tō mik iyëne "İyi ulitane" etā Skëkōl kē ku' e' shua, ie' wāk tō i kos mērō Cristo klō dikia e' kueki.

28 Erë mik iyi ulitane mērōtke Skëkōl tō Cristo dör ilā e' klō dikia, etā ñies Cristo e' murattsa iyë ulā a as iyi ulitane dō ie' dikia.

29 S'duulewa kē shkerta'kane, e'ma wēpa wōsune s'duulewa skéie* çïök e' wëkerakitō? S'duulewa kē shkerta'kane, e'ma çïök ie'pa wōsune esepa skéie?

30 S'duulewa kē shkerta'kane, e'ma çïök se' e' mūmi weinuk kekraë ttè e' pakök?

31 A yamipa, kā bit tā ye' kī idalō me'rie ttsësua ye' ttëmiwā yile tō. E' dör mokī wes a' tso' batsulewā Skëkēpa

Cristo Jesús mik, e' tō ye' ttsë'wëke buaë e' dör mokī es.

32 İe' Éfeso ye' bolōkpa tso' ñippök ye' tā wes iyiwak sulusi es. Kē se' shkerta'kane, e'ma çïök e' dalë'ttsekeyō? E' kē dör ñie bua' ye' a. Mokī tō s'duulewa kē shkerta'kane, e'ma iūsō wes wēlepa tō icheke es. E' dör i' es: "Bulepa s'duōralur, e' kueki i'ñe se' chkō, se' di'yō buaë kaneë."

33 Kē a' e' muktsa e' kitō'uk es. E' dör wes yile tō iyë' es, e' dör i' es. "S'yamipa e' wamblō sulu esepa tō s'ser yësyësë esepa sulu'wëkewa."

34 A' erbikōne buaë yësyësë. İ sulu kē wamblaria a' tō. A' wēlepa kē bātse Skëkōl mik yës. E' chéyō a' a' jaewōka.

Se' duulewa shkërdakane çis e' chkà dör?

35 Isalema a' wēlepa tō ichakëmi: "Se' duowa, çwes e' shkërmikane? çIs e' chkà dör?"

36 İ çaké a' tō wes kē s'kabikeitsō ese i çakè es! İyiwō tkësō, e' kē dē'kane, ikuala deka tā iwō dalola nunēwa.

37 Mik se' tō trigo wō tkēwa, etā kē se' wā itkēne kuáie. Se' tō iwō dalola tké.

38 E' ukuōki tā ikua deka wes Skëkōl ime'atbak es. E' sū iyiwō ulitane dōraka iwakmik iwakmik wes imeneat es.

39 S'ditsō ena iyiwak klōka ena dù ena nima e' wāk dör kuā'kī kuā'kī ñies ichkà dör kuā'kī kuā'kī.

* 15:29 s'wōsune s'duulewa skéie: E' dör i' uk ie'pa wēlepa wōblar es. Kē iyëne Skëkōl wā tō iū es.

40 Ñies ì meneat ká jaì a ena ì meneat ká i' a e' dör kuä'kì kuä'kì. E' kōs dör buaala, erē iwēr kuä'kì kuä'kì.

41 Diwō si'wō bēkwō e' kōs dalöburke kuä'kì kuä'kì. Ñies bēkwō kōs e' wák dalöburke ek kuä'kì kuä'kì.

42 Mik se' shkenekane, eta se' manenetsatke wes iyiwō tkēne e' manerttsa es. Se' chkà i' nurta'wa, erē mik ishkenekane, eta kē inurpawaiä.

43 S'chkà i' dör ësela, erē ishkerdakane olo ta' taië. S'chkà i' kē diché ta', erē ishkerdakane diché ta' taië.

44 S'chkà i' dör buaë senoië i'ñe ta, erē mik ishkenekane, eta imanenetsa senoië buaë aishkuō ta Wikōl Batse'r ta.

45 E' dör wes Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè: “Wēm tsá kiè Adán, e' yöne se'ie ttsë'ka.”† Erē wēm skà de eköl Adán es, e' dör Cristo, e' yöne sene mi-choë mukwak.

46 Erē s'chkà senoië aishkuō ta, e' kē mēne Skëköl wa se' a kewe. S'chkà i' me'itō se' a kewe. E' itōki chkà senoië aishkuō ta Wikōl Batse'r ta ese merdaë se' a.

47 Wēm tsá yöne íyök wa, e' kuëki e' dör ká i' wak. Erē wēm skà de Adán es, e' datse ká jaì a.

48 Wépa dör ká i' wakpa, esepa dör wes wēm tsá yöne íyök wa ñe' es. Erē wépa dör Skëköl tso' ká jaì a e' icha esepa dör wes wēm datse eë es.

49 Se' tō wēm datse ká jaì a e' kítseraë wes wēm yöne íyök wa ñe' kítse'sō es.

50 A yamipa, ye' tō a' a ichè tō se' chkà i' duōta'wa nurta'wa e' kē döpawā ì blúie Skëköl tso' e' a.

51-52 Ye' ttō ttsō. Ttè bak blëulewā ese chekeyō a' a i' ta: Kē se' ulitane duöpawā erē mik Skëköl duk blane iwà kkachoië tō kawō i' enewatke eta se' kōs maneordattsä bet wes s'wöbla tsimiü es. Mik duk ñe' blane, eta s'duulewā kōs shkerdaka, kē duöpawaiä. Ñies se' tso'iaä ttsë'ka, e' chkà maneordattsä.

53 Se' chkà i' nurta'wa, e' maneordattsä chkà kē nurta'wa ese wa. Se' chkà i' duōta'wa, e' maneordattsä chkà kē duōta'wa, ese wa.

54 Mik se' chkà i' manenetsa kē duöpawaiä, kē nurpawaiä, eta ì tso' kitule Skëköl yëkkuō kì, e' wà de, e' tō ichè: “Duewā kì Skëköl e' aléka.‡

55 A Duewā, ¿wé be' diché taië e'? ¿wé be' e' alō taië e'? Be' kirëbata tso' se' rrewoie taië, ¿wé e' i' ta?”§

56 Se' ser sulu kuëki duèwā tō se' rrewëke ena sene sulu diché iëne ttè dalöiëno wa.

57 Erē se' nuì olo'yane se' kì Skëképa Jesucristo batamik, e' kuëki kē se' suaneia s'duōwā yöki. E' kuëki këkraë wëstela chekesō Skëköl a.

58 E' kuëki, a yamipa dalër ye' éna, a' e' tkōwā darërë këkraë Skëképa ttè a, kē a' e' sköktsä bánet. A' wā ijcher tō ì kōs kanewé a' tō ie' a, e' kē weirpa éme. E' kuëki a' kì kaneblō buaë këkraë ie' a.

† 15:45 Génesis 2.7 ‡ 15:54 Isaías 25.8

§ 15:55 Oseas 13.14

16

Inuköl shteke s'siarëpa kimoie, e' pakë

1 Inuköl shteke a' tö s'batse'rpa serke Jerusalén e'pa kimoie, e' pakeke ye' tö a' a' i' ta. Inuköl shtó wes ye' tö iyë' Skëkëpa icha erule erule tso' Galacia, e'pa a es.

2 Domingo bit ta a' wakpa bik ekkë tö a' inuköl shta'ú tö kos a' ulà a ide. Età kos a' a imermi, e' blö bänet. A' tö iwé es, età mik ye' de a' ska', età kë a' kawötà inuköl shtök, a' wa itso'tke blëule e' kuëki.

3 Mik ye' de a' ska', età wëpa shushtëtke a' tö patkëmi Jerusalén inuköl ñe' muk, e'pa tté choie yëkkuö shtekemiyö e' mi'ke ie'pa wa. Es ye' tö ie'pa patkeke Jerusalén.

4 A' ibikeitsé tö buaë idir tö ye' mi'ñak ie'pa ta, e' ta ye' mi'mi.

Pablo tö ishkak e' aleritsé

5 Ye' kawötà minuk Macedonia, e' ukuökì ta ye' mi'ke a' ska'.

6 Isalema ye' e' tsukeat a' ska' si' et si' böt ulatök ö isalema ye' e' tsümiat dö yuëdiö tka ekkë. Es a' a ye' kimermi i kiane ye' kì shkoie ese wa as ye' mi' buaë wé ye' mi'mirö ee.

7 Ye' kë shkak a' pakök shkaule. Ye' mú ser a' ska' ká tajë, Skëkëpa kì ikiane e'ma.

8 Erë ye' e' tsukeat ië Éfeso dö Pentecostés këwö tka ekkë.

9 Ië buaë ye' a kawö kune Jesús tté buaë pakoie. Ye' bolökpa tso' tajë, erë ñies tajë

pë' éna Jesús tté buaë ttsak. E' kuëki kë ye' e' yaktsa i' ta ië.

10 Timoteo kanëblöke Skëkëpa a wes ye' es, e' kuëki ie' de a' ska', e' ta ikiöwà buaë.

11 Kë yi kàne ie' dalöseukwà. E' skéie ie' kimú as ie' döne bërë ye' ska'. Ye' tso', ie' ena s'yamipa urke ie' ta, e'pa panuk.

12 Ye' tö s'yami Apolo e' cheke a' a i' ta. Ye' kköyë' ie' a tajë tö ie' yúñak s'yamipa mi'ke a' pakök e'pa ta. Ie' kë shkak i' ta, erë wëkkë alë ta ie' a kawö kürmi, età ie' mi'mi.

Pablo tö ie'pa bata patté

13 A' senú erkì. A' e' tköwà darërë a' erblöke Jesús mik e' a. A' e' tköwà wëbla suë, kë a' suanuk. A' erblö darërë ie' mik.

14 I wëke a' tö kos ese ú ñi dalëritsë wa.

15 A yamipa, a' wa ijcher tö Estéfanos ena iyamipa e'pa dö Acaya wakpa tsá erblë' Jesús mik e'pa. Ie'pa e' ché buaë s'batse'r malepa kimuk.

16 Ye' tö a' a ikië tajë tö ie'pa esepa ttö dalöiö er bua' wa. Ñies yi isie tso'ñak kanëblök Skëkëpa kanë a esepa ttö dalöiö.

17 Ye' ttsë'ne buaë tö Estéfanos ena Fortunato ena Acaico e'pa de ye' ska'. Ie'pa tso' ye' kìmuk tajë a' kë ku' e' skéie.

18 Ie'pa tö ye' er pablé wes a' er pablérakitö es. Buaë idir ie'pa esepa kikökka.

Pablo e' chéat

19 Skëkëpa Jesús icha erule erule kos tso' Asia, e'pa tö a' shkë'wëmi. Áquila ena Prisca

ena Skëkëpa icha ñi dapa'uke
ie'pa u a, e'pa tö shkëne patké
tajë a' a Skëkëpa ttö wa.

²⁰ S'yamipa kos tso' íe, e'pa
tö a' shke'wémi. A' ñi shke'ú
ñi dalër wa.

²¹ Ye' dör Pablo e' tö shkëne
i' shté ye' wák ulà wa.

²² Yi kë éna Skëkëpa dalër, e'
ta as ese kichatër. ¡A Skëkëpa,
be' shköne bet!

²³ As Skëkëpa Jesús er buaë
chö a' a.

²⁴ Ye' éna a' dalër Cristo
Jesús batamik. Es e' idir.

Yëkkuö skà kit Pablo tō Corinto wakpa a, i' ta ide böt 2 Corintios

Mik Pablo bak kanëblök Macedonia etä ie' tō yëkkuö skà kit Jesús mik erblökwakpa serke Corinto ena ipamik e'pa a. Wëm kiè Tito e' kanëblöke Pablo tã Jesús tté pakök. Ie' tso' Corinto, mik ie' dene Pablo ska' etä ie' tō Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kabërke ñita e' paké Pablo a. E' kuëki Pablo tō yëkkuö i' kit. Ì tköke Corinto wakpa tã e' dör i': Welepa e' chõ tō ie'pa dör Jesús ttekölpa erë kë idör moki. Esepa dë'mi Corinto tã Jesús mik erblökwakpa tō iki'warak buaë. Ie'pa ñëkkëpa tō s'wöbla'weke kache tté wa. Ie'pa e' ü tō ie'pa dör buaë Pablo tsata. Ie'pa tō ichëke tō Pablo dör siarë kë dör këkëpa tajë. Es ie'pa tso' Jesús mik erblökwakpa kitö'uk. Pablo éna Jesús mik erblökwakpa dalër tajë e' kë kiane ie' ki tō imi'yal ñala sulusi ki kachökwakpa itöki. E' kuëki ie' tō yëkkuö i' kit ie'pa a as ie'pa tso' ttsë'ka kachökwakpa yöki ena er bua' wa ì kkeyëne ie'pa a e' dalöiök. Ñies ie' tō ie'pa a iché tō ie' dör Jesús tteköl moki.

E' kúie tã kam ie' tō yëkkuö i' shtö etä ie' tō inuköl ki' ie'pa a Jesús mik erblökwakpa siarëpa tso' Jerusalén e'pa

kimoie. S'kitö'ukwakpa tō iyë' tō Pablo tō inuköl e' tsetekö iwák a, erë ie' tō iché tō e' kë dör es. Ie' mi'ke betka Jerusalén pakök e' kuëki Jesús mik erblökwakpa tso' Corinto e'pa kawöta inuköl kī shtök tsëmi Jerusalén.

Shkë'wë

1 Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá e'pa eköl. S'yami kiè Timoteo, e' tso' ye' tã íe. Sa' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skëköl icha erule serke Corinto, e'pa a. Ñies sa' tso' yëkkuö i' shtök s'batser malepa serke ká malepa ate Acaya, e'pa ulitane a.

2 Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chõ ena sene bërë mù a' a.

Pablo weirke e' shua Skëköl kikëkaitö

3 Skëköl dör Skëkëpa Jesucristo yé, e' kikëkasö tajë. Ie' dör S'yé e' tō se' suëke er siarë wa ena se' er pableke këkraë.

4 Sa' weirke kos Cristo tté kuëki, e' shua sa' er pableke Skëköl tō as s'malepa weirke esepa er pablö sa' tō wës ie' tō sa' er pableke es.

5 Cristo weine tajë, e' ukuö miria sa' ki tajë. Erë ñies ie' batamik sa' er pablërke tajë shute.

6 Sa' weine es, etä e' dör a' er pabloie, a' tsatkoie. Ñies Skëköl tō sa' er pablé, etä ñies e' dör a' er pabloie as a' weirke wës sa' es ese dalë'ttsö a' tō er bua' wa.

⁷ Sa' wā ijcher tō a' weirke wēs sa' es, erē ñies a' er pablērke wēs sa' er pablērke es. E' kuękī sa' wā ijcher buaē tō a' kē tō sa' eriawepa.

⁸ A yamipa, sa' kī ikiane tō a' wā ijcher tō sa' weine Asia e' dōr darērē sa' a. Sa' diché kē dē'ka iwōklō'woie. Sa' ibikeits tō kē sa' dōpattsa ttsē'ka.

⁹ Sa' e' ttsē' wēs s'wōmenettsa ttēwā es. Erē e' wamblēne sa' tā as kē sa' erblō sa' wákpa mik, e' skéie as sa' erblō Skéköl tō s'shke'wēkane e' wák mik.

¹⁰⁻¹¹ Sa' ttekelur ñe' e' ulà a ie' tō sa' tsatkē'ttsa ena sa' tsatkeraeitō. Ie' dapōmik sa' moneka darērē. A' sa' kímé S'yē a ikiök sa' kī, e'ma ie' tō sa' tsatkē michoē. A' tajē tō iwé es, e' tā ie' tō sa' kimerae e' kī wēstela cheraē ie' a se' tajē tō.

İ kuękī Pablo kē dē' Corinto

¹² Sa' er kē tō sa' kkatē ì kī, e' tō sa' ttsē'wēke buaē. Kēkraē Skéköl tō sa' a imē seno yēsýēsē e' batseitsök buaē er moki wa sulitane wō wa ena bua'ie a' wō wā. Sa' ser es, e' kē dōr siwā' iski tso' ká i' a ese wa, e' dōr Skéköl er buaē chō se' a e' wa.

¹³⁻¹⁴ Yēkkuō kos kitmi sa' tō a' a, e' wā kē dōr ttē blēulewā ese, iaritsmi a' a ena iwā armī a' éna. Erē wēs sa' dōr e' kē ane a' éna bua'ie, erē ye' ipaneke tō wēkkē alè tā a' éna iarđae seraā. E' dōr es, e' tā mik Skékēpa Jesús datskene, etā e' kēwō ska' a' e' ttsōraka buaē sa' wa wēs sa' e' ttsōraka buaē a' wa es.

¹⁵ Ye' ibikeitsé tō a' e' ttséka ye' wa buaē, e' kuękī warma

ye' ibikeitsé tō ye' mi' a' pakök bötökicha as a' ttsē'r buaē bötökicha.

¹⁶ Ye' ibikeitsé tō mik ye' mi'ke Macedonia, etā warma ye' tkökemi a' pakök. Ye' datskene, e' tā ye' damitkōne a' pakök. Es a' a ye' kimermi shkoie Judea.

¹⁷ Erē kē ye' wā ione es. Ye' dē' a' pakök etökicha ē, e' kuękī ¿a' ibikeitsé tō ye' kē wā iwā bikeitse buaē kewe? ¿A' ibikeitsé tō ye' ttō bötböt wēs s'ditsö ese es?

¹⁸ Erē Skéköl ttō mokiē, e' ttō wa ye' ichè a' a tō ye' kē ttō a' tā bötböt.

¹⁹ E' wā dōr tō Jesucristo dōr Skéköl Alà, e' kē ttō bötböt, ie' ttō etkēme. Ie' ttē buaē paka' ye' ena Silvano ena Timoteo, e'pa tō a' a.

²⁰ İ kos uk Skéköl kablē', e' wéitō Cristo wa. E' kuękī mik se' ñi dapa'uke Skéköl kikökka, etā se' tō icheke: "Es e' idir" Cristo Jesús ttō wa.

²¹ Yi tō a' ena sa' kkō'neke as se' tulurie Cristo mik, e' dōr Skéköl. Ie' tō se' shukitbak iwák a.

²² Ie' tō se' er wakyué ie' wák a. Ñies iWiköl méitō se' a wēs íyi tsá patuésö es ikka-choie tō se' tsatkeraeitō da'a.

²³ Ie' wā ye' suule buaē e' wōwa ye' ichè a' a tō kam ye' dōne Corinto warma wēs ye' ibikeitsé es, e' wā dōr tō kē ye' éna a' kī eriawak.

²⁴ Sa' wā ijcher tō a' erblöke buaē Jesús mik, e' wa a' tkēnewā darērē. E' kuękī sa' tso' a' kímuk er bua' wa as a' ttsē'r buaē. Kē sa' ku' a'

patkök kësik wa a' erblöke e' iütök.

2

1 E' kueki ye' ibikeits tö ye' kë shkakne a' pakök a' eriawoie.

2 A' ë tö ye' ttsë'wëmi buaë. Erë a' eriawéyö, e' ta ¿yi tö ye' ttsë'wëmi buaë?

3 Warma a' ye' ttsë'wë buaë, e' kueki yëkkuö iët kitmiyö a' a e' ki a' pautyö darërë as a' e' shulö, etä es a' kë tö ye' eriawëpa. Ye' iklö' yësyësë tö a' ulitane ttsë'rdaë buaë ye' ta ñita.

4 Mik ye' tö yëkkuö ñe' kit, etä ye' eriane siarë, ye' chkenewä tajë dö ye' iëttsaie ekkë. Erë kë ye' wa ikite a' eriawoie. E' skéie ye' ikitmi as a' éna iar tö a' dalër tajë ye' éna.

Yi tö ì sulu wamblë' e' nuí olo'yé Pablo tö

5 Wëm tö kabene tski'ka a' shuä ì sulu wambléitö e' wa, e' kë wa ye' ë eriaone. Isalema ye' tso' iki kuötkökka, erë ye' ichè tö wës alè ie' tö a' ulitane eriawé.

6 Kos a' kibiiepa tö ie' ki inuí métké e' dör wë'.

7 I'ñe ta a' tö inuí olo'yö iki ta ikimú as kë ieriar tajë kë er pablëneia ekkë.

8 E' kueki ye' kköchö a' a tajë tö ikkachöne ie' a tö mokí a' éna ie' dalër.

9 Yëkkuö ñe' kitmiyö a' a isuoie tö ye' ttö iüté a' tö sëraa ö au.

10 Yi isie nuí olo'yé a' tö iki, ñies ese ki ye' tö ilo'yeke. Mokí yö ichè Cristo wöwa ena

a' dalërmik tö ilè nuí tso' kiane olo'yé, e' ta e' olo'yétkeyö

11 as Satanás kë e' alöka se' ki. Wës ie' éna se' sulu'wakwa, e' ane se' éna buaë.

Tito kë dë' Tróade

12 Mik ye' de ká kiè Tróade Cristo tté buaë pakök ee, etä ye' isué tö Skëkëpa tö ye' a ñala yuétke buaë itté pakoie.

13 Erë s'yami Tito wa a' biyö done ye' a, e' kë kune ye' wa wës ikablë' es. E' tö ye' tkiwë kabikeitséka tajë. E' kueki ye' e' chéat Tróade wakpa a ta ye' mía Macedonia ie' yulök.

Íyi ulitane ki se' e' alökami Cristo wa

14 ¡Erë wëstela Skëköl a! Kekraë ie' tö sa' wëttseke e' aloka íyi ulitane ki Cristo ta ñita. Sa' wa ie' tö Cristo tté buaë pakeke ká wa'ñe, e' dör wës kiö masmas alabur es.

15 Sa' tö Cristo tté pakeke, e' dör wës íyi alar masmas ña'wë Cristo tö Skëköl a ikikoka es. Sa' dör wës kiö masmas alar es. Erë wëpa tsatkërke ena wëpa kë tsatkërku' esepa böltëpa wöa ilär kuä'ki kuä'ki.

16 Wëpa kë tsatkërku' esepa a tté pakeke sa' tö e' dör wës s'nu alar es, e' wa ie'pa duöralur e' kueki. Erë wëpa tsatkërke esepa a e' dör wës íyi alar buaë es, e' wa sene michoë döraë ie'pa ulà a e' kueki. ¿Yi dirmí ttè i' wakanéuk?

17 Tajë pë' tö Skëköl tté pakeke inuköl ë klö'woie, erë sa' kë dör es. Ie' tö sa' patké ipakök, e' kueki sa' tö ipakeke

er mokj wa ie' wöwa Cristo dalërmik.

3

Skëköl ttè pa'ali e' wakanéukwakpa sa' dör

¹ ¿Ima a' ibikeitsè tò sa' wákpa e' tté chöke a' a? ¿Ima a' ibikeitsè tò sa' ki yëkkuö kiane sa' tté choie a' a ö a' tò yëkkuö mèmi sa' a sa' tté choie wës wele tò iweke es? Yëkkuö ese kë kiane sa' ki.

² A' wakpa dör wës sa' tté choie yëkkuö es. E' kitule sa' er a sùle ena aritsule suli-tané wä.

³ Iwënewä wöshak tò a' dör wës yëkkuö kitmi Cristo tò patkëne sa' ulä a es. Yëkkuö e' kë kitule tinta wa, e' skéie ikitule Skëköl ichökle e' Wiköl wa. E' kë kitule ákkue ki wës ttè dalöiëno kite ákkue ki es. E' skéie ikitule a' er a.

⁴ Sa' erblöke Skëköl mik Cristo batamik, e' ë kueki sa' tò a' ché es.

⁵ Sa' kë a iyënuK tò kanè wé sa' tò a' shua, e' dör sa' wákpa diché wa. Skëköl tò sa' a ieri mé iwakanéwoie.

⁶ Ie' tò sa' a ieri mé ie' ttè pa'ali mène se' a e' wakanéuk. Ttè e' kë datse ttè dalöiëno mène ká iaiaë e' wa. E' skéie idatse Skëköl Wiköl wa. Ttè dalöiëno ñe' tò s'kichateta'ttsa erë Skëköl Wiköl tò sene mi-choë meke se' a.

⁷ Ttè dalöiëno këchke kitule ákkue ki, e' mène ká iaiaë Israel aleripa a. Mik ttè e' tsá mène, eta Skëköl olo bune taië. E' klöne Moisés wö ki dalölöë dö imalepa kë wö dë'wä ie' wö sauk ekkë. Erë dalö e' chowamine enaena.

Ttè ñe' mène olo ta' taië ikka-choie tò e' dör ttè dalö ta' taië ese.

⁸ jE' yita Skëköl Wiköl kanè e' olo tköka taië ttè ñe' tsata!

⁹ E' wà dör tò ttè tò s'kichateta'ttsa ñe' mène dalö ta' taië, je' yita ttè wa Skëköl tò s'klö'wemi wës pë' buaë yësyësë es e' pakè olo ta' taië shute tköka ttè tsá mène e' tsata!

¹⁰ Mokj ttè pa'ali e' olo ta' taië shute, e' o'mik ttè iët olo kë dör i.

¹¹ Ttè kë dör yöbië e' de olo ta' taië, je' yita ttè dör yöbië e' olo ta' taië shute!

¹² Ttè e' wà paneke sa' tò kröröë, e' kueki sa' tò iwà pakeke sulitane kukua kë suarta'.

¹³ Sa' kë tò iweku' wës Moisés tò io' es. E' wö pabakéwä datsi'tak wa as Israel aleripa kë tò isaü tò ie' wö dalö bune e' chowamine seraä.

¹⁴ Erë ie'pa er darë'newä, kë éna iwà ane. Ie'pa er pabakulewä wës Moisés wö pabakwä es. Es ñies i'ñe ta ie'pa aleripa er pabakulewä mik ie'pa tso' ttè këchke mène iyëpa bak e'pa a e' aritsök eta. Ie'pa er pabakulewä e' sir-mittsa erblë Cristo mik, e' ë wa. E' kueki ie'pa icha kam sirttsa.

¹⁵ Dö ikkë ta, mik ie'pa tò yëkkuö kit Moisés tò e' aritseke, eta ie'pa er tso'ia pabakulewä.

¹⁶ Erë mik se' er mane'wé Skëképa a, eta se' er pabakulewä, e' sinettsa.

¹⁷ Skëképa e' dör Skëköl

Wiköl. Wé e' tso', eta eē se' yēnett̄sa ttē dalōiēno ulā a.

¹⁸ Es se' dör wēs s'wō kē pabakulewā es, esepa kōs kī Cristo olo wērke buaē wēs wōsuō es. Se' maner michoē as se' dō wēs Skēkēpa olo tā' tajē es. E' kōs wakanewēke Skēköl Wiköl tö.

4

Sa' dör Jesucristo ttekölpa tsá

¹ Skēköl tö sa' sué er siarē wa, e' batamik kanē i' méitō sa' a. E' kuēkī kē sa' e' chkeuwa.

² E' skēie kē sa' tö iwakanewēku' blēule wēs i' dör jaē ese es. Sa' kē ku' s'kitō'uk. Sa' kē ku' Skēköl ttē shūtuōkka kache ttē wa. E' skēie ttē mokī pakeke sa' tö yēsýēsē Skēköl wōa as sulitane wā ijcher tö i' ché sa' tö, eta es idir.

³ Erē Jesús ttē buaē pakeke sa' tö, e' pabakulewā, e' tā ipabakulewā wēpa kichatērke esepa ē yōkī.

⁴ Ie'pa kē erblōtā' Cristo mik. Bē dör ká i' kēköl, e' tö ie'pa er pabakéwa da'aie as kē ie'pa éna Cristo dör Skēköl wák suē olo tā' tajē e' ttē buaē wā ar.

⁵ Sa' kē tö sa' wákpa ttē pakeku'. Sa' tö Jesucristo dör Skēkēpa, e' ttē pakeke. Sa' e' chō tö sa' dör wēs a' kanē mēsopa es a' kimoie Jesús dalērmik.

⁶ Mik Skēköl tö ká i' yō', eta ie' iyē': "ká ñinú," eta ká ñine. Ie' wák tö se' er ñi'wé as ie' olo tajē burke Jesucristo wō kī, e'

ar se' éna. E' kuēkī sa' tö ie' ttē buaē e' pakeke sulitane a.

Se' weirke ká i' kī, e' dör bērbēr ē

⁷ Jesús ttē buaē, e' dör wēs iyi bua'buá ské darērē es, e' meneat sa' a wakanewē. Erē sa' kē diché tā'. Sa' dör tot-tola wēs skau es. E' dör iwā kkachoie tö diché wa sa' tö iwakanewēke e' meke Skēköl tö sa' a, e' kē dör sa' diché.

⁸ Erē kabene tso' sa' kī tajē kekraē, erē e' kē e' alineka sa' kī. Erē sa' kē wā ijcher wēs sa' e' ùmi, erē kē sa' e' ōwa e' yōkī.

⁹ Erē sa' bolōkpa tö sa' tōtiēke, erē Skēköl kē wā sa' meneat. Erē sa' dettsā iski, erē sa' e' kōkekane.

¹⁰⁻¹¹ Se' tso'ia' ttsē'ka ká i' a, e' dalewa sa' chōke sa' bolōkpa ulā a sa' ttekelur Jesús ttē kuēkī wēs ie' kōtwarakitō es. Sa' weirke es as iwērwa sa' kī tö mokī ie' shkenekane, e' tso' sa' ta.

¹² Duewā dalō me'rie sa' kī, es sa' weirke a' dalērmik as sene michoē dō a' ulā a.

¹³ Itso' kitule Skēköl yēkkuō kī wé yile tö iyē': "Ye' erblé imik e' kuēkī ye' iché."* Es ñies sa' erblōke Skēköl mik wēs yi ñe' es, e' kuēkī sa' tö ie' ttē pakeke.

¹⁴ Sa' wā ijcher tö ie' tö Skēkēpa Jesús shkeō'kane ñies ie' tö sa' shke'werakane wēs Jesús shkeō'kaneitō es, sa' batsulewā Jesús mik e' kuēkī. Aishkuō tā ie' wā sa' miraē a' tā ñita wé ie' tso' eē.

¹⁵ Sa' weirke kōs e' dör a' kimoie as se' tajē tö wēstela chō Skēköl a ier buaē ché se'

* 4:13 Salmo 116.10

tajë a e' kuëki. E' wa ie' k̄ikardak̄a tajë.

16 E' kuëki sa' k̄e e' chkeuwa. Erë sa' chka mir wa'k̄e, erë sa' er diché k̄i iërke k̄ita k̄ita k̄a bit ekkë.

17-18 Ì kos suekesö s'wöbla wa ese erta'wa. Erë ì kos k̄e wërta' ese dör yöbië. E' kuëki k̄e sa' er menewa ì suekesö ese k̄i. E' skéie sa' er me'rie ì k̄e wërta' ese k̄i. E' kuëki sa' weirke siarë, e' k̄e dör tajë sa' a, e' dör ekuölö ë. E' wã dör tö e' wa ì dör buaë, olo ta' tajë yöbië, e' döraë sa' ulã a tajë shute tkökã kos sa' weine e' tsãta.

5

1 S'chka dör wes úla es, e' dör buaë senoie k̄a i' k̄i ë. Se' wa ijcher tö mik se' úla i' panane, eta u yöbië tso'tke Skëköl wa se' a k̄a jai a. E' dör se' chka pa'al̄i ser michoë yöule ie' wa e'.

2 E' kuëki moki k̄a i' k̄i se' rrerke. S'chka pa'al̄i merke se' a aishkuö ta' k̄a jai a, e' kkecheke se' tö poë. Se' éna s'chka i' mane'waktke s'chka pa'al̄i wa wes datsi' mane'wësö es.

3 E' kiane se' k̄i as se' wiköl k̄e at aishkuö ta' k̄e chka ta' wes se' sume es.

4 Se' tso'ia se' úla i' a eta se' kköchöke se' serke chkeulewa wes dali ekkëë e' dikia es. Kë dör tö se' duakulurtke senoie chka k̄e ta'. E' skéie se' éna s'chka i' mane'waktke chka pa'al̄i ñe' wa as ì duöta'wa ese manerttsane ì ser michoë ese wa.

5 Skëköl wák tö se' kanewétke maneonuk ñe' es.

Ie' tö iWiköl mé se' a wes íyi tsã patuësö es iwã kkachöie tö iwã döraë se' ulã a wake'.

6 E' kuëki k̄e se' tkirku' ì k̄i, erë se' wa ijcher tö se' tso' kamië Skëkëpa yöki, se' tso'ia ttsë'ka k̄a i' a e' dalewa.

7 Ì ñe ta' ie' k̄e sunuk se' a, erë se' serke se' erblé ie' mik e' wa.

8 Kë se' tkirku' ì k̄i. Se' a ta' s'chka i' mú meätsö, e' ta' es se' mia senuk ie' ska', e' dör ibua'ie.

9-10 Se' ulitane kawöta dökwa Cristo tkër s'shulö kulé k̄i e' wörki. Eë ì kos wé se' tö k̄a i' k̄i, buaë ena suluë, ese kkayërdaë ta' e' ské meraëitö se' a eköl eköl. E' kuëki se' tso'ia ttsë'ka ö se' mia ie' ta, erë kekraë se' e' chöke senuk yösyësë as ie' wa iwër buaë.

Skëköl er buarne se' k̄i e' pake

11 Sa' tö Skëkëpa dalöieke tajë, e' kuëki sa' e' chöke darërë s'malepa pablök as ñies ie'pa tö ie' dalöiö. Skëköl wa ijcher buaë tö sa' er yösyësë, e' mú jcher a' wa ñies.

12 Sa' k̄e skã ku'ne e' ttë chök a' a. E' skéie sa' tso' a' a kawö skã mukne e' ttsökã sa' wa. E' wa a' tö sa' tsatkëmi wëpa tö sa' cheke suluë, esepa yöki. Ie'pa esepa e' ttsökã tajë is imalepa wa iwër ese wa, k̄e dör is ie'pa er dör Skëköl wöã ese wa.

13 Sa' wër al̄ie, e' ta' e' dör Skëköl dalërmik. Kë sa' wër es, e' ta' e' dör a' kimoie.

14 Sa' éna iane tö Cristo éna se' dalër tajë, e' tö sa' ké senuk ie' a. Sa' éna iane tö ie' eköl ë kötëwa sulitane skéie, e' wã

kiane chë tö e' dör wës suli-
tane kötëwä es.

15 Ie' kötëwä sultane skéie
as se' tso'ia ttsë'ka esepa kë
seria wës se' kī ikiane es,
e' skéie as se' ser wës ie'
kötëwä shkënekane se' skéie
e' kī ikiane es.

16 E' kuekī kë sa' ku'ia
s'malepa bīkeitsök wës ká
i' wakpa tö ibikeitseke es.
Kenet sa' tö Cristo bikeits
es. Sa' ibikeits tö ie' dör se'
ëse ë. Erë i'ñe ta sa' kë tö ie'
bikeitseku'ia es.

17 E' kuekī yi batsulewä
Cristo mik, esepa er ma-
neonettsa yöne pa'ali. Wës
ie'pa bak senuk e' kë ku'ia, e'
skéie isenémine pa'ali.

18 E' kos wé Skëköl tö.
Ie' er buanene se' kī Cristo
batamik. Ñies ttë buaë pakë
e' kané me'itö sa' a.

19 Ttë buaë ñe' dör i' es:
Skëköl er buarmine ká uli-
tane wakpa kī Cristo batamik
kë ie'pa wöchakeku' inuī kī.
Ñies ie' tö ttë buaë e' me' sa' a
wà pakë sultane a.

20 Sa' dör Cristo ttekölpa. E'
dör wës Skëköl wák kköchöke
a' a sa' wa es. E' kuekī sa'
kköchöke a' a Cristo ttö wa tö
a' er bua'üne Skëköl a.

21 Cristo kë wä ì sulu
wamblëne yës, erë Skëköl tö
ie' su' wës ì sulu wamblökwak
es se' skéie. Ie' tö iwé es as
se' batsulewä Cristo mik e'pa
saütö wës iwák dör yësyësë
es.

6

1 Sa' kanëblöke Skëköl ta
ñita, e' kuekī sa' kköchöke a' a

tö ie' er buaë chë a' a, e' kë tsar
ë.

2 E' wà dör tö ie' tö ichë
iyëkkuö kī i' es:

“Mik ye' er buaë chö be' a e'
këwö de,
eta be' kköchöke e' ttséyö.
Mik be' tsatkë e' këwö de,
eta be' kiméyö.”*

Ye' ttö ttsö: Skëköl er buaë chö
a' a, e' këwö detke. Ie' tö a'
tsatkë e' këwö de i'ñe.

3 Sa' e' kkö'nuke buaë
këkraë sultane wörkī as kë
yi tö Skëkëpa Jesús watöttsa
sa' ukuömik. E' kë dör es, e' ta
sa' kanëblöke Skëköl a e' yërmi
suluë.

4-5 E' skéie ì ulitane wa sa'
tö ikkacheke tö mokī sa' dör
Skëköl kanë mësopa. Mikle ta
sa' weirke, mikle ta sa' kë wä ì
ta, mikle ta kawö darërë tköke
sa' ta. Mikle ta sa' burke siarë,
sa' wötërke, pë' iërkekä tajë sa'
kī. Sa' kanëblöke darërëë tajë
shüte, wöñirke tajë, tteke bli
tö. Erë e' kos dalë'ttseke sa' tö
bërë.

6 Ñies sa' tö ikkacheke sa'
ser batse'r ena ì jcher se' wä
e' wa. ì kos paneke sa' tö bërë
er bua' wa. Sa' er buaë chöke
s'malepa a. E' kos wa sa'
tö ikkacheke tö mokī sa' dör
Skëköl kanë mësopa. Iwënewä
tö Wiköl Batse'r tso' sa' ta.
S'malepa dalëritseke sa' tö er
mokī wa.

7 Ttë mokī pakeke sa' tö. ì
kos weke sa' tö diché meke
Skëköl tö sa' a e' wa. Sa' serke
yësyësë, e' dör sa' a wës tabë
tso' ñippökwakpa wä ñippoie
ena e' tsatkoie es.

* 6:2 Isaías 49.8

8 Mikle tã sa' dalöiërke, mikle tã kē sa' dalöiërku'. Mikle tã sa' kikekeka buaë, mikle tã sa' cheke suluë. Sa' ttö mokî, erë mikle tã sa' suëke kachökwakpaie.

9 Ie'pa wã sa' suule buaë, erë ie'pa tö sa' suëke wës ie'pa kē wã sa' suule es. Wësua sa' duökelurtke, erë sa' tso'ia ttsë'ka. Ie'pa tö sa' we'ikē siarë, erë kē itö sa' ttélur.

10 Sa' eriarke tajë, erë sa' ttsë'rke buaë kekraë. Wësua sa' dör siarëpa, inuköl kē tã', erë Skëköl ttè wa sa' tö s'blu'weke tajë. Wësua sa' kē wã ì tã', ñermata ì ulitane tso' sa' wã.

11 A Corinto wakpa, sa' ttöke a' tã yësyësë. A' dalër tajë sa' éna.

12 E' kē blëne sa' wã a' yöki, erë a' je' tö iblé sa' yöki.

13 E' kuëki ye' kköchöke a' a wës alà a iyë kköchö es, sa' bikeitsö er bua' wa wës sa' tö a' bikeitseke es.

A' e' batsöttsa ì sulu kôs e' yöki

14 Kē a' e' batsök wépa kē erblöta' Jesús mik esepa tã. ¿Wës sene yësyësë batsmi sene sulu tã? ¿Wës ká ttsettse ena kã ñi a e' shuïrirmikã ñita?

15 ¿Wës Cristo ena bë sermi bëre ñita? Yi erblöta' Jesús mik ena yi kē erblöta' imik ¿wës esepa batsmi ñi mik?

16 Se' dör wës Skëköl ichök e' wé mokî es. E' kuëki ¿wës e' ñi sini'kumi íyi diököl tso' dalöië ese tã? E' ye' Skëköl tö i' es:

“Ye' serdaë ie'pa shua, Ye' shköraë ie'pa tã ñita; Ye' döraë ie'pa Këköl ena ie'pa döraë Ye' icha.”†

17 E' kuëki ñies Skëköl tö iyë':

“A' e' yöttsa, a' e' skötttsa bánet pë' kē tö ye' dalöië es-epa yöki.

Ì kôs dör ñá ese kē kar e' tã Ye' tö a' kierawa buaë.

18 A' serke es, e' tã Ye' döraë a' yëie

ena Ye' tö a' klö'wëraë Ye' ala'rie.

Ye' dör Skëköl diché tã' tajë íyi ulitane tsata, e' wák tö ichë es.”‡

7

1 A yamipa dalër tajë ye' éna, es se' a Skëköl kablë' e' kuëki se' e' paiklö sene sulusi kôs tö se' er ena se' chkà ia'wëmi, e' yöki. Se' e' chö senuk batse'r kekraë, ie' dalöië tajë e' wa.

Pablo ttsë'wé buaë Corinto wakpa tö.

2; Sa' bikeitsö er bua' wa! Kē sa' wã ì sulu wamblëne yi tã. Kē sa' wã yi weine yës. Kē sa' wã yi kitëne kache tté wa.

3 A' dalër tajë sa' éna, e' kuëki kē ye' ku' ttè i' chök a' kkatoie. Ye' tö a' a iyë'baktke kuaë tö sa' tö a' bikeitsë mi-choë dö sa' duolur ekkë.

4 Ye' erblöke buaë a' mik. A' wa ye' e' ttséka tajë. Sa' weirke kôs e' shua ye' er künene buaë. Ye' ttsë'ne buaë shute.

5 Sa' de Macedonia tã kē sa' wã kawö kune enoie. E' skéie

† 6:16 Levítico 26.12; Jeremías 32.38 ‡ 6:18 2 Samuel 7.14; Isaías 52.11; Ezequiel 20.34,41

kabene k₁ de tajë sa' k₁. Tajë sa' tsiriwé sa' bolökpa tö. Ñies sa' suane tajë.

⁶ Erë Skëköl tö s'er pableke, e' tö sa' er pablé s'yami Tito de sa' ska' e' wa.

⁷ Kë dör tö ie' de e' ë kuek₁. Ñies wes a' tö ie' er kuwé e' biyö tö sa' er pablé tajë. Ie' tö sa' a' iché tö suluë a' éna ye' suak. Ñies ie' iché tö i wamblé a' tö sulu, e' tö a' eriawé tajë ta j'ñe ta a' tso'ne ye' tsatkök. Ttë e' tö ye' k₁ ttsë'wé buaë.

⁸ Yëkküö patkë'miyö a' a, erë e' tö a' eriawé, erë kë ye' tkine tö iök ye' tö ipatkë'mi. Tsawe ta ye' ttsë'wéitö sulu, erë i'ñe ta kë ye' ttsërku'ia es. Moki yëkküö e' tö a' eriawé, erë e' dör ekuölö ë.

⁹ I'ñe ta ye' ttsë'ne buaë. E' kë dör tö ye' tö a' eriao' e' kuek₁. E' dör tö a' eriane es, e' tö a' er mane'wéne Skëköl a. A' eriane wes Skëköl k₁ ikiane es, e' kuek₁ sa' kë wa a' suluone yës.

¹⁰ Mik se' eriane wes ie' k₁ ikiane es, eta e' dör se' er mane'woie ie' a' as se' tsatkër. E' kuek₁ kë se' kàne ttsë'nuk suluë se' eriar ese k₁. Erë se' eriar ese, kë mène Skëköl wa, ese tö duèwa tskeke.

¹¹ A' eriane wes Skëköl k₁ ikiane es, e' saú, jiwà dettsa buaë! E' wà bikeitsö. E' batamik a' er téwa darèrè ta a' ñi kékarak wëm tö i sulu wamblé a' shua, e' shulök. E' wa a' tö ikkaché tö a' kë ku' i sulu e' a. Iwënewa tö a' e' tuléwaie darèrè. I sulu e' tö a' uluwé a' suawéitö. Iwënewa tö a' éna ye' dalëne tajë. Iwënewa tö a' tso'tke

i sulu shulök. E' kos wa iwënewa tö moki a' kë ku'ñak i sulu ñe' a.

¹² Ye' kë wa yëkküö ñe' kite mi a' a wëm tö i sulu wamblé' ñe' kkatoie. Ñies ye' kë wa ikitemi yi ta iwambléitö e' tsatkoie. E' skéie ye' tö ikitmi as a' wákpa éna iar buaë Skëköl wöa tö moki a' tö sa' bikeitseke tajë.

¹³ I' wé a' tö, e' tö sa' er k₁ kuwéne buaë.

E' k₁ie ta a' tö Tito er kuwé tajë. Ie' ttsë'ne buaë e' tö sa' k₁ ttsë'wé buaë.

¹⁴ A' k₁ika'kayö ie' a' ta a' kë wa ye' jaëone. Këkraë sa' ttö moki a' ta, ñies ima sa' e' tséka a' wa Tito kukua, e' suéitö tö e' dör moki.

¹⁵ A' tö ie' kiéwa suane wa painè wa ena a' tso'tke ie' ttö dalöiök, mik e' ska' ie' er ane eta e' tö ie' ké a' k₁ dalëritsök tajë.

¹⁶ Ye' erblömi a' mik e' tö ye' ttsë'weke buaë.

8

Se' er buaë chö siarëpa kimoie

¹ A yamipa, sa' éna a' a ipakak tö wes Skëköl er buaë ché Skëköpa icha erule erule ñi dapa'uke Macedonia kos a, e'pa a.

² Ie'pa weine siarë íyi ulitane ulà a, erë e' shua ie'pa ttsë'rke buaë. Ie'pa dör siarë, kë i ta' tajë, erë ie'pa tö inuköl kakmé er bua' wa. Wësua ie'pa dör inuköl blüpa.

³ Ye' tö a' a' iché tö ie'pa imé kos ie'pa a' imermi, e' tsata iwákpa er wa.

4 Ie'pa kköché tajë sa' a tö ñies kawö mú sa' a s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimoie inuköl wa.

5 Ie'pa tö imé tajë shute, sa' kë wä ibikeitse tö ie'pa a imermi ekkë. Kewe ie'pa wákpa e' mé Skëképa a, e' ukuökí ta' ie'pa e' ché sa' a wes Skëköl kí kiane es.

6 E' kuekí sa' tö ikié Tito a tö ie' mi'ne a' ska' inuköl tsá kititö a' shü a e' bata shtöktsa s'siarëpa kimoie.

7 Ì kos weke Skëköl a e' weke a' tö tajë. A' erblö buaë Jesús mik. A' tö ttè pakë buaë. A' wä íyi jcher tajë. Sulu a' éna s'malepa kímak. Sa' dalër tajë a' éna. E' sù sa' kí ikiane tö ñies a' er buaë chö tajë s'siarëpa a.

8 Ye' kë kü' ichök a' a a' patkoie. E' skéie ye' éna isuak tö mokí a' éna s'malepa dalër wes s'yamipa tso' Macedonia e'pa éna s'malepa dalër es.

9 A' wä ijchertke buaë tö Skëképa Jesucristo er buaë ché a' a tajë. Ie' íyi tso' tajë ká jai a, e' me'atitö dë'bitü ká i' a siarëpaie a' dalërmik as a' blur ie' íyi tajë wa.

10 A' tö ibikeits kewe sultane yökí tö a' éna s'siarëpa kímak. Dwas suköt bak e' wa a' tö iwà kímémi kewe. E' kuekí ima ye' tö ibikeitsè, e' chekeyö a' a.

11 Kanè buaë o'mi a' tö, e' eüwa er bua' wa wes tsawe a' tö ibikeits es. Inuköl shtö s'siarëpa kimoie kos a' a ikit ekkë.

12 Ì kë ta' se' wä, ese kë

kiekü' Skëköl tö se' a. Erè ì tso' se' wä ese kakmésö er bua' wa kos se' a imer ekkë, e' ta' e' wër buaë ie' wa.

13 Ye' kë kü' ichök tö a' íyi kakmü eta' a' atne weinuk kë wä ì ta'. E' skéie buaë idir tö a' ñi kímü ñikkëë.

14 Ì ñe ta' a' wä íyi tso' tajë, e' kuekí buaë idir tö a' tö s'yamipa kë wä ì ta', esepa kímü. Es aishkuö ta' mik a' kë wä ì ta' tajë, erè ie'pa wä itso', eta' ie'pa tö a' kímémi. Es a' ulitane ñi kímümi ñikkëë.

15 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kí es, e' tö ichè: "Wé tö ishtë tajë, e' icha kë bata atë. Wé tö ishtë bërëbërë, e' icha deka wè'."*

Tito ena iwapiepa

16 Skëköl tö Tito erkiöwé a' kímuk wes sa' éna a' kímak es. E' kuekí ye' tö wëstela cheke Skëköl a.

17 Mik sa' tö ikié Tito a' tö ie' mi' a' ska' a' kímuk inuköl shtök, eta' ie' éna a' kímak tajë, e' kuekí ie' e' ché iwák er wa minuk a' ska'.

18 Tito ta' s'yami skà patkekemi sa' tö eköl. E' tö Jesús tté buaë pakeke buaë ká wa'ñe. E' kuekí ie' tté cheke buaë Skëképa Jesús icha erule erule tso' ká wa'ñe e'pa tö.

19 E' kúie ta' ie'pa kos tö ie' shushtë as imi' sa' ta' Jerusalén, inuköl shteke sa' tö e' muk. E' kaneweke sa' tö buaë Skëképa kíkoka' ena iwà kkachöie tö mokí sa' éna ie'pa kímak.

20-21 Sa' e' chöke iwakanéuk buaë Skëképa wörki ñies sultane wörki. E' kuekí wëm ñe'

* 8:15 Éxodo 16.18

mi'ke sa' wā, e' wa kē yi a sa' kkatēnuk inuköl shteke tajē sa' tō e' kī.

22 Nies sa' tō s'yami skā patkeke ie'pa bōl tā. E' er me'rie kanēblök buaē kekraē. Bānet sa' tō ie' su'bitu, e' kuēki ie' sūle buaē sa' wā. Nies ie' isuē tō a' dör pē' buaē, e' kuēki ie' e' ché sa' kimuk kanè i' wa.

23 Tito dör ye' wapie e' kanēblöke ye' tā a' kimuk. S'yamipa bōl ñe' mi'ke ie' tā, e'pa patké Skēkēpa Jesús icha eruleē tso' ká wa'ñe e'pa tō. Ie'pa wa Cristo kīkarkeka.

24 E' kuēki ikkachō ie'pa a tō ie'pa dalēr a' éna as Skēkēpa icha eruleē tso' ká wa'ñe e'pa kos wā ijcher tō mokī a' tō s'dalēritseta'. Ikkachō ie'pa a tō wēe' sa' e' ttsōka tajē a' wa.

9

1-2 Ye' wā ijcher tō s'batse'r malepa serke Jerusalén, e'pa kimak a' éna er bua' wa. E' kuēki inuköl shteke sa' tō ie'pa a, e' kī ye' kē kawōta a' a yēkkuō skā shtökne. Kekraē ye' e' ttsōkeka a' tté pakök Macedonia wakpa a. Ye' iché ie'pa a tō duas suköt bak e' wa a' dör Acaya wakpa, e'pa éna inuköl mak er bua' wa. E' tō ie'pa kibiie erkiowé.

3 Erē s'yamipa mañal ñe' patkekeyō a' ska' as ye' e' ttsōkeka a' wa e' kē dör é. E' skéie ye' kī ikiane tō a' wā inuköl tso'tke kitule wà mè ē wes ye' tō a' pakè es.

4 Dō' Macedonia wakpa döbitu ye' tā e'pa tō isuéwa

tō kam a' tō inuköl e' shtō. E' tō sa' jaeweraē tajē sa' iklō'wé tō a' tō ishtétke e' kuēki. ¿Wes e' kē tō a' jaewepañak?

5 E' ē kuēki ye' ibikeitsé tō buaē idir s'yamipa mañal ñe' a ikiök tō ie'pa mi' ye' yōki kewe a' kimuk inuköl muk a' kablē' e' shtöktsa. Es inuköl meke a' tō e' tso'tke kitule mik ye' de eta, iwā kkachoie tō a' imeke er bua' wa, kē dör kkē'blè wa.

6 Tté i' anú a' éna: "Yi tō i' kuantké elkela, ese ulā a iwā wördane elkela. Erē yi tō i' kuantké tajē, ese ulā a iwā wördane tajē."

7 A' ulitane eköl eköl tō imú kos a' ibikeitsé mè ekké. Wēpa tō imeke ttsē'ne bua' wa esepa dalēr Skēköl éna, e' kuēki kē imar er sulu wa o diché wa.

8 Kē a' tkinuk. Skēköl er bua' kī chōmi a' a tajē as i' kos kiane a' kī sēnoie ese dō a' ulā a wē' kekraē. Nies ie' tō ikī mēmi a' a tajē shute as a' ulā a idō tajē i' buaē kos e' wōie.

9 E' dör wes itso' kitule Skēköl yēkkuō kī es. E' tō, yi tō i' meke er bua' wa, ese ché i' es:

"Ie' tō ikakme' tajē er bua' wa s'siārēpa a;

I' buaē wéitō e' ska' Skēköl er arke kekraē."*

Es Skēköl yēkkuō tō ichè.

10 Skēköl tō iwō meke kuantké ena chké mekeitō se' a' ñe, ñies e' ē tō i' kos kiane se' kī s'kimoie, ese kī meraëitō a' a tajē as a' tō i' buaē ese kī u' tajē.

11 Kekraē ie' tō a' a iyi kī meraë buaē wē' as a' tō s'malepa kimù buaē kekraē.

* 9:9 Salmo 112.9

Ie' tō iweraē es as wēstela yēr tajē ie' a inukōl mēmi a' tō sa' ulā a e' kī.

¹² Es ì meke a' tō i' Skēkōl dalōioie, e' wa s'batse'r malepa kimē kiane, esepa ulā a ì kiane ie'pa kī ese dōraē. E' kīie tā ie'pa tō wēstela cheraē tajē ie' a ttsē'ne bua' wa.

¹³ Ì buaē weke a' tō ie'pa kimōie, e' wa iwērdawa tō mokī a' tso' Cristo ttē buaē cheke a' tō tō mokī idir e' wà iūtōk. Nies iwērdawa tō a' tō ie'pa ena sulitane kimeke tajē er bua' wa. E' kōs kuēkī ie'pa tō Skēkōl kikeraka tajē.

¹⁴ E' kīie tā ie' er buaē ché a' a tajē shūte, e' kuēkī ie'pa tō ikieraē ie' a a' kī a' dalēritsē tajē e' wa.

¹⁵ Wēstela chōsō Skēkōl a ilā méitō se' a e' kī, e' dōr buaē shūte kē se' a iyēnuk ekkē.

10

Pablo tō kanē me' Skēkōl tō ie' a, e' tsatké

¹⁻² Ye' dōr Pablo, e' wák kkōchōke a' a bēre er bua' wa wes Cristo es tō ye' ttō ttsō. A' welepa tō sa' cheke tō sa' kanēblōke e' kē dōr Skēkōl a, e' dōr sa' wákpa a wes s'ditsō malepa es. Ie'pa icheke tō mik ye' tso' a' ska', etā ye' kēsik kē tā' a' uñoie. Erē mik ye' tso' yēkkuō shtōk ká bānet, e' je' tā ye' kēsik deka. Erē e' kē yēne. Ye' kēsik tā' yi isie tso' ye' chōk ese uñoie darērēē. E' kuēkī ye' kkōchōke a' a tō a' e' shulō as kē ye' kawōtā a' uñuk darērēē mik ye' de a' ska' etā.

³ Mokī sa' dōr s'ditsō wes sulitane es, erē kē sa' ñippōkū' wes s'ditsō ñippōke es.

⁴ Ì tso' sa' wā e' aloka ì sulu kī, e' kē dōr wes ì tso' s'ditsō wā e' aloka ibolōkpa kī es. E' skēie e' dōr ì meke Skēkōl tō sa' a diché tā' tajē e' aloka ì sulu diché kī ese. E' wa sa' tō kache ttē ewekewa.

⁵ Nies ttē kōs pakarke e' ttsēka wa s'wōklō'woie as kē s'wā Skēkōl jcher, ese chōwekewa sa' tō. Erbike kōs klō'wekewa sa' tō mekerō Cristo klō dikīā as itō ittō iūtō.

⁶ Mik a' de sa' ttō iūtōk buaē, etā sa' tso'tke wēpa kē éna iūtak, esepa kōs we'ikōk.

⁷ A' tō pē' sueke ikikke ē, e' kē dōr buaē. A' welepa e' bikeitsō tō e'pa ē dōr Cristo icha, e' tā as esepa tō ibikeitsōne. Nies sa' dōr Cristo icha wes ie'pa es.

⁸ Skēkōl tō ye' a ikéwō me' a' wōbla'woie. Isalema e' wa ye' e' ttsōka tajē shūte. Erē e' kēwō mēne ye' a a' er diché kī ioie, kē dōr a' sulu'woie. E' kuēkī kē ye' jaēne e' ttsōkka ikéwō mēne ye' a e' wa.

⁹ Kē a' tō ibikeitsar tō ye' éna a' tkiwāk yēkkuō shtekeyō a' a' e' wa.

¹⁰ Welepa tō icheke: "Yēkkuō kōs kitbitū Pablo tō se' a, e' kī ie' tō se' uñēbitū darērē ttsēsua ie' kēsik deka buaē se' uñuk. Erē mik itso' se' ska' etā ikēsik kē tā' yēs. Wes ie' kapakō e' kē wa yi wā ie' dalōiēne."

¹¹ Wēpa tō icheke es, esepa wā ijchenú tō mik sa' demi a' ska' etā ì kit sa' tō yēkkuō kī ká bānet, e' waweraē sa' tō.

¹² Ie'pa esepa ñi kīkōkeka tajē. Kē sa' diché dē'ka e' chōk tō sa' dōr buaē wes ie'pa e'

chõ es. Ie'pa wákpa tō itské ier wa tō ì dör buaë wè. Wēs ie'pa wakpa serke e' wéwa ie'pa ñi saù. jE' kueki ie'pa dör me'ukuöie!

¹³ Kanè me' Skèköl tō sa' a, e' è wa sa' a e' ttsèrmika. Kè sa' a e' ttsènkka ì skà wa. Kanè mène sa' a ñies e' wà dör a'.

¹⁴ E' kueki kè sa' ku' e' ttsökka tajè shute. Sa' kè dōpa kewe kanèblök a' shua, e' ma è sa' e' ttsökka. Erè sa' tō Cristo tté buaë e' paka' a' a tsawe.

¹⁵ Ñies sa' kè e' ttsökka o'ka kanè wa, e' kèwö kè mène Skèköl wà sa' a e' kueki. E' skéie sa' ki ikiane tō sa' kanè a' shua e' mú ki ier buaë wēs a' ki erblö mir Skèkèpa mik es. Erè kè sa' kanèblōpa kos sa' a ikéwö mène e' tsata.

¹⁶ Ñies Jesús tté buaë e' ki pakak sa' éna a' serke ee ká bánet tso' diwö mi'kewa e' kke ee. Erè kè sa' éna ipakak ká wé o'ka tso' ipakök ee as kè sa' e' ttsökka o'ka kanè wa.

¹⁷⁻¹⁸ Wépa e' ttséka tajè, esepa kè wèr buaë Skèköl wa. Erè wépa kikéka ie' wák tō, esepa je' wèr buaë ie' wa. Wèe' itso' kitule iyèkkuö ki i' es: "Yi e' ttsakká as ese e' ttsökka ì wé Skèköl tō ese wa."*

11

Pablo tō s'kitö'ukwakpa ché

¹ Ye' ttöke aliwakpaie erè a' mú tō ye' dalè'ttsèia bèrbèr è. A' we'ikèyö, ye' ttö ki ttsö ekuölö è.

² Ye' éna a' dalèr tajè. Ye' éna a' kkö'nak wēs Skèköl tō se' kkö'neke es. Ye' ki ikiane

tō a' e' tkōwā kekraè darèrèe Jesús è a. E' dör wēs ye' tō a' mé senukwa wèm eköl è ta es as a' dō wēs busi batse'r dō imaso ulà a es. A' maso e' dör Cristo.

³ I'ñe ta a' tso' tkèulewa buaë darèrèe Cristo è a, erè ye' suane dō' a' e' müttsa e' kitö'uk wēs Eva kitö'ka Satanás e' a' tkabèie e' tō kache wa es. Ye' suane dō' a' er tso' buaë etkème Cristo è a, e' watè a' tō.

⁴ Wèlepa de a' ska' Jesús tté pakök, erè kè idör imoki wēs sa' tō ipakeke es. Erè e' ttseke a' tō buaë. Wiköl tté pakeke ie'pa tō, e' kè dör Wiköl Batse'r dè'wa a' er a e'. Tté buaë pakeke ie'pa tō, e' kè dör imoki wēs sa' tō ipaka' a' a es. Erè esepa kiekewa a' tō buaë. E' kueki ye' suane dō' a' erblö Cristo mik, e' olo'yène a' tō.

⁵ Ie'pa de a' ska' sa' itöki e' chök tō ie'pa dör Jesús ttekölpa tsá bua'iewa, erè ye' kè e' tsé'ne ie'pa dikia diöshet yès.

⁶ Isalema ye' kè a ipakar buaë wēs ie'pa icha pakö es. Erè tté pakeke ye' tō e' wà jcher buaë ye' wa. E' wà kkayè'bitu sa' tō a' a tajè íy ulitane shua.

⁷ Mik ye' tō Skèköl tté buaë e' paka' a' a, eta ye' kè wa a' ña'one e' ki yès. E' kueki isalema a' tō ibikeitsé tō tté pakeke ye' tō a' a, e' kè dör buaë. Erè es ye' e' wöéwa diöshet as a' dalöier. ¿Ima a' tō ibikeitsé? ¿I wéyö es e' dör sulué?

* 10:17-18 Jeremías 9.24

8 Skëkëpa icha erule erule ñi dapa'uke kâ bânét, e' dapômik ye' monekâ kanebloie éme a' shua. E' dör wes ie'pa íyi ekiblëyö a' kimoie es.

9 Mik ye' sene' a' shua, eta ilè kiane ye' kî sënoie, e' ta ye' kē wā a' tsirionē ese wa. Erë s'yamipa datse Macedonia, e'pa wā ì kos kiane ye' kî e' de ye' a. Es ye' kē wā ì kine a' a, ñies kē yö ì kiepa.

10 Ye' e' ttsö es e' kē yënuksa ye' ulà a' a' dör Acaya wakpa e' kos a. E' dör mokî wes Cristo tso' ye' a' e' dör mokî es.

11 Ye' ttö es, ¿e' dör tö ye' kē éna a' dalër? Au, e' kē dör es. ¡Skëköl wák wā ijcher buaë tö ye' éna a' dalër!

12 Ye' kanëblöraë a' shua wes ye' io'bitu es as ie'pa ñe' kē e' ttsökâ tö ie'pa kanëblöke wes sa' es.

13 Ie'pa kē dör Jesús ttekölpa tsá mokî esepa. Ie'pa dör s'kitö'ukwakpa. Ie'pa e' ö tö ie'pa dör Cristo ttekölpa tsá mokî, erë e' kē dör es.

14 E' kē dör ì kē suule se' wā ese. Satanás wák e' ö tö ie'pa dör Skëköl biyöchökwak olo ta' tajë ese.

15 E' kuëkî kē se' tkine tö ie' kanë mésopa e' ö tö ie'pa tso' sene yësyësë e' tsatkök. Bata ekkë ta' ie'pa ulà a' iské döraë wes ie' wamblörak es.

Pablo weine ie' dör Cristo tteköl e' kuëkî

16 Ye' tö iskâ chëne a' a, kē a' tö ye' bikeitsök tö ye' dör aljie. Erë a' welepa tö ye' bikeitsë es, eta kawö mú ña bërber ë e' ttsökâ wes aliwak es.

17 Ye' e' ttsökekâ, e' ttë kē mène Skëkëpa Jesús wā ye' a. Ye' wák tö icheke aljie.

18 Tajë itso'rak e' ttsökâ iwákpa íyi wa, es ñies ye' e' ttsökekâ wes ie'pa es.

19 ¡Aj! A' dör íyi jcher tajë ese wakpa. Erë s'kukuö darërë esepa dalë'ttseke a' dör er bua' wa.

20 Wépa de a' ska' a' klö'ukwā wes ie'pa icha es, esepa kiekewā buaë a' tö. Ie'pa de a' kitö'uk a' íyi yottsā a' ulà a. Ie'pa e' ttsöke tajë a' kî, a' ppeke a' wö kî, a' cheke erë ie'pa kiéwā a' tö er bua' wa.

21 ¡Aj! ¡Ye' wák e' jaëune mik ye' ichë tö sa' diché kē dë'kâ a' sauk es eta!

Ie'pa diché deka e' ttsökâ tajë, e' ta' ñies ye' diché deka e' ttsökâ. Ye' wák a' ta' ye' ttö es, e' dör wes aliwakpa ttö es.

22 Ie'pa dör hebreowak, e' wa ie'pa e' ttsökekâ tajë. Erë ñies ye' dör ie'pa ditséwö. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Israel aleripa, erë ñies ye' dör Israel aleri. Ie'pa e' ttsökekâ tajë tö ie'pa dör Abraham aleripa. Ñies ye' dör Abraham aleri.

23 Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Cristo kanë mésopa. Es ye' dör ñies, erë ye' dör ikanë méso bua'ie ie'pa tsata. Ye' ttö es e' dör wes aliwak ttö es, erë Cristo a' kanëblë e' wa ye' e' aléka tajë ie'pa kî. Ye' wötëule s'wöto wé a' tajë ie'pa tsata. Ye' buule tsa'bata daloie ese wa tajë shutë ie'pa tsata. Tajë ye' bakshkar ye' duöwā e' ulà a.

24 Skëtökicha judiowak tö

ye' buk tsa'bata wa. Bitökicha ie'pa tö ye' ppé, etä ie'pa tö ye' ppé dö dabom tkëyök tsá yënettsa et ekkë*

²⁵ Mañatökicha romawak tö ye' buk kal wa. Etökicha ye' të'rakitö ák wa ye' ttowa. Mañatökicha kanò kī ye' mirwa, e' wötunewa dayë a. E' shua etökicha ye' bak àr kaltakla kī dayë kī ká et ñië nañeë.

²⁶ Ye' shké tajë, e' shua di' tajë ena akblökwakpa tö ye' tkiwé siarë. Ye' wák ditséwöpa ena o'kapa, e'pa tö ye' we'ikeke, e' dalö tajë e' shua ye' shké. Wé pë' serke tajë ena wé pë' kë serku' tajë, ñies dayë kī, ese ska' ye' shké wösh wa. Ñies wépa e' ö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, esepa dalö mène tajë ye' kī.

²⁷ Ye' kanéblé tajë darërëë. Ye' wöñine tajë, ye' bli dalé'ttsé' tajë, ye' ersi dalé'ttsé' tajë. Mikle ta ye' kë wa ì kune ñanoie, tteke kase tö tajë, kë datsi' ta' wë' e' patroie.

²⁸ E' kī skà tso', e' dör tö Skëkëpa Jesús icha erule erule, e'pa kos bikeitsekeyö kekraë tö is ie'pa mir.

²⁹ Mik ie'pa welepa diché kë dë'kaia buaë e' tkowa darërë Jesús mik, etä ye' mik e' dalëne. Mik yile tö ie'pa ké ì sulu wamblök, etä e' tö ye' uluwé suluë.

³⁰ Ye' mú e' ttsakka, e'ma ì tö ikkacheke tö ye' kë diché

ta' ese wa ye' e' ttsömika.

³¹ Skëköl dör Skëkëpa Jesús Yë ena ikëköl kikarka kekraë, e' wa ijcher tö ye' kë ku' kachök.

³²⁻³³ Mik ye' bak Damasco, etä ká e' wökir kanéblöke iblú kiè Aretas e' a, e' tö ishëkipa patké ye' klö'ukwa ká e' kköiëule shkit kakkeë, e' wëkkö a. Erë s'yamipa welepa tö ye' iéka kkö a ta tsa' wa ye' émi enaena iwëkkö tsitsir tso' ese a dötsa iski. Es ye' tkashkar ie' yöki.

12

Ì kkaché Skëkëpa tö Pablo a kabsueie

¹ Kë dör ìie bua', erë ye' kawöta kī e' ttsökkaia e' tsatkoie. Ì kkaché Skëkëpa Jesús tö ye' a kabsueie e' pakekeyö a' a i' ta.

² Wëm suule ye' wa eköl dör Cristo ttökata, e' minetser ká jai a, e' kī duas de dabom eyök kī tkël (14). Ye' kë wa ijcher tö ie' mine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wa.

³⁻⁴ Wëm e' suule ye' wa, e' minetser ká jai a e' dör ká buaala ee. Eë ttè kë yënuke se' a ena kë se' a ikéwö mène chë, ese ttséitö. Iskà chekeneyö a' a tö ye' kë wa ijcher tö imine'ka chkaë ö wikölie, e' jcher Skëköl ë wa.

⁵ Wëm ese kikémika ye' tö, erë ye' wák kë e' kiköpaka. Erë ye' diché kë ta' e' ë wa ye' e' kikömika.

* **11:24 dabom tkëyök tsá yënettsa et:** E' kéwö ska' ta judiowak ttè dalöiëno tö ichë tö kë kawö ta' s'ppök döka dabom tkëyök tsata. Ie'pa wöblane pë' sulusipa ppök döka dabom mañayök kī sulitu as kë itköka dabom tkëyök tsata.

6 Ye' mú e' ttsakka, e' ma ye' a e' ttsärmikā ttè mokī wa, e' kuēki e' kē dör suluē. Erē kē ye' e' ttsōta'ka as kē yi ibikeitsō tō wes ye' wēr ena wes ye' ttō e' tsata ye' dör.

7 İyi tajē buaē kkayēne ye' a ká jai a, ñe' kuēki ilè mēne ye' a ye' wōowaie as kē ye' e' ttsōka i buaē su'yō e' wa. E' dör wes dika tkērwa ye' chka a es, e' wa ye' rrewēke Satanás tō kekraē.

8 Mañatōkicha ye' kköyē' Skēkēpa a tō iyōttsa ye' a.

9 Erē ie' ye' iuté: "Mik be' diché kē ta', etā e' kī Ye' diché wēnewa bua'iewa. E' kuēki ye' er buaē chō be' a, e' ē dör wē' be' a." E' kuēki buaē idir ye' a e' ttsōkka ye' diché kē ta' e' wa as Cristo diché tajē e' wērwa bua'iewa ye' kī.

10 Mik ye' tse'r tō ye' diché kē ta', e' je' ta' ye' diché ta' tajē. E' kuēki mik ye' diché kē ta', mik ye' yērke suluē, mik ye' kē wa i ta', mik ye' we'ikeke siarē pē' tō, mik ye' kawō tkōke suluē, mik ese kos tkōke ye' ta' Cristo dalērmik, etā ye' tse'ne buaē.

11 Erē ye' kē dör yi, erē wēpa cheke a' tō tō e'pa dör Jesús ttekōlpa tsá bua'iewa, e'pa kē dör ye' tsata. A' tō ye' tsatkōpa ie'pa yōki erē e' kē one a' wa. E' kuēki a' tō ye' ké e' ttsōkka tajē wes aliwak es.

12 Mik ye' bak senuk a' shua, etā ye' weine kos e' dalē'ttséyō bēre er bua' wa. Ñies i kē or yi a ese wéyō tajē a' wōrkī Skēkōl diché tajē wa s'tkiwē ekkē. E' wa iwēnewa tō mokī ye' dör Jesús ttekōlpa

tsá, e'pa ekōl.

13 Ye' kē wa a' kàne ye' kanéuk. E' ē wa a' wōanewa Skēkēpa icha erule erule malepa e' dikia diōshet. A' we'ikèyō, e' nuī olo'yō ye' kī.

Pablo kablé ie'pa pakōk

14 Ye' tso'tke shkōk a' pakōk. I' ta ide mañatōkicha. I' ètōkicha wes kekraē kē ye' e' maupaka a' mik as a' tō ye' kkō'nū. Ye' kē tkirku' a' İyi kī, ye' tkirke a' wákpa kī. A' dör wes ye' ala'r es. İla'r kē kawōta iyē kkō'nuk, e' skéie iyē kawōta İla'r kkō'nuk.

15 E' kuēki ye' e' chétke i kos tso' ye' wa e' eukwa er bua' wa a' kimoie dō ye' wákē. Ye' tō a' dalēritseke kīta kīta, etā a' éna ye' dalēr ¿e' mir wa'k ē?

16 A' ye' sini'kué buaē tō mik ye' bak a' ska', etā ye' kē e' moneka a' mik. Erē a' wēlepa tō icheke tō ye' tō a' kītō'wé a' inukōl klō'woie akir.

17 ¿İma a' erbikō tō wēpa patkē'yō a' ska', e'pa wa ye' tō a' kītō'wé?

18 Ye' kköyē' tajē Tito a' tō ie' mi' a' ska', etā s'yami skā ekōl patkē'miyō ie' ta. ¿Tito tō a' kītōō'? Au, ie' sene buaē yēsyesē a' shua wes ye' es. Sa' bōl sené a' shua ñi suē.

19 İsalema a' tso'ia ibikeitsōk tō sa' e' tsatkōke a' yōki. E' kē dör es. Ñermata sa' tso' ttōk Skēkōl wōrkī wes s'batsulewa Cristo mik esepa ttō es. A yamipa dalēr ye' éna, i kos wēke sa' tō e' dör a' er diché kī ioie.

20 Mokī ye' suane dō' mik ye' de a' ska', etā ye' kē tō a' suē wes ye' kī a' kiane suē

es. Ñies ye' suane dö' a' kē tö ye' suē wēs a' kī ye' kiane suē es. Ye' suane dö' ye' ikuē tö a' ñippöke, a' ukyërke ñi kī, a' ulurke ñi kī, a' er me'rie a' wákpa ě kī, a' biyöblöke ñi kī, a' ñi chöke suluē, a' e' ttsökeka tajē, a' ñi chiliuke.

²¹ Ñies ye' suane dö' mik ye' dene a' ska' etā Skököl tö ye' jaewē a' kuękī. Dö' a' tajē kē er maneone. Dö' a' e' ia'ukekajā senē sulusi wa. Dö' a' tso'ia trēnuk ena a' tso'ia i sulu skā kukuēña a' wā e' a. E' dör es, e' tā Skököl tö ye' iuwéraē siarē a' wa.

13

¹ I' tā mañatökicha ye' mi'ke a' pakök. I' tso' a' wā shulē, e' shuleraēsö wēs itso' kitule Skököl yēkuō kī es, e' tö ichē: "Ttē kōs shulekesö etā ittekölpa kiane böł ö mañal ichoie tö mokī idir ö au."

² Mik ye' bata dē'rō a' ska', etā wēpa tö i sulu wamblé, e'pa a' ye' iyē' tö a' kawōta ilo'yök. I'ñe tā ye' kē ku' a' ska', erē ye' tö iskā chekene ekkēpa a' ena a' malepa tso' i sulu wamblök, esepa a' tö mik ye' dene, etā a' shuleraeyö darērē.

³ A' ichē tö a' kī ikiane suē tö mokī ye' ttöke Cristo diché wa. Mik ye' de a' ska', etā a' isueraē tö es idir. Cristo diché tā' tajē, e' tso' iwakanéuk a' shuā, ie' kē dör wēs se' kē diché tā' es.

⁴ Mokī ie' kötewā wötēulewā krus mik wēs se' kē diché tā' es, erē ie' serkene Skököl diché tajē e' wa. Es ñies sa' batsulewā ie' mik, e' kuękī

wēsua sa' kē diché tā', erē Skököl diché wa sa' serdaē a' kimoie.

⁵ A' wakpa e' saú tö mokī a' erblöke Jesucristo mik. A' ibikeitsö buaē. ¿A' kē wā ijcher tö ie' tso' a' er a? E' kē dör es, e' tā e' wā kiane chē tö a' kē dör ie' icha.

⁶ A' mú wōā iwēne tö sa' kaneblē' a' shuā e' wā dettsa buaē.

⁷ Sa' tso' ikiök Skököl a' tö a' kē tö i sulu wamblökia. Sa' kē ku' e' kiök as iwēr tö ye' kaneblē' a' shuā e' wā dettsa buaē. E' skéie sa' kī ikiane tö a' ser buaē yēsyesē wēs Skököl kī ikiane es, erē wēlepa wa iwēr tö sa' kaneblē' e' kē wā dēttsa buaē.

⁸ Mik a' serke buaē wēs Skököl ttē mokī tö ichē es, etā e' kī kē sa' a' i yēnuk. E' skéie e' kīkekeka tajē sa' tö.

⁹ Sa' kē diché tā', erē mik a' e' tkēulewā darērē Skökēpa ttē a, etā e' tö sa' ttsē'weke buaē. Sa' tö ikiē michoē Skököl a' tö a' mú dö senuk buaē yēsyesē kekraē wēs ie' kī ikiane es.

¹⁰ Mik ye' de a' ska', etā kawō mēne ye' a' a' kī, e' kē wā shulak ye' éna darērē kēsik wa. Skökēpa Jesús tö e' kēwō me' ye' a, se' er diché ioie, e' kē dör se' sulu'woie. E' kuękī ye' tso' yēkuō i' shtök a' a' kam ye' dö a' ska' e' yökī as i kōs tso' shulē, e' shulō a' tö kam ye' dö e' yökī.

Pablo e' chéat

¹¹ A' yamipa, bataie yō ichē tö a' ttsē'nú buaē. A' e' chō senuk yēsyesē. A' er kuú. A' kabikeitsö ñikkēē. A' senú bēre ñita. A' serke es, e' tā

Skököl dör dalëritsökwak ena sene bërë mukwak, e' serdaë a' ta kekraë.

¹² A' ñi shke'ú ñi dalëritsè wa. S'batse'rpa kos tò a' shke'wémi.

¹³⁻¹⁴ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chõ a' a. As Skököl tò a' a ikkachõ tò a' dalër tajë ie' éna. Ñies as Wiköl Batse'r tò a' kô senuk wës wák eköl ë es.

Yëkkuö kit Pablo tö Galacia wakpa

a

Gálatas

Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' ká kiè Galacia e' shuà ká wa'ñe e'pa a ikimoie. Iekkëta ie'pa kos e' kè dör Israel aleripa. E' kueki kam ie'pa erblö Jesús mik etä ie'pa kè tö Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè. Mik Pablo dë'rö Jesús ttè buaë kkachök ie'pa a etä ie' tö ie'pa a iché tö kè se' tsatkërpa Moisés ttè dalöiëno e' dalöiè wa.

Erè mik ie' mineane etä Israel aleripa shuà pè' demì e' ò tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa. E'pa tö ie'pa wöbla'weke sulu ikitöwoie. Ie'pa tö iché tö se' kè tsatkërpa Jesús mik erblè e' è wa. E' kueki ñies se' kawöta Moisés ttè dalöiök. Ì sulu e' wöklö'woie Pablo tö yëkkuö i' kit. Jesús mik erblökwakpa tö s'wöbla'uk kache tté wa, e'pa ki'wa buaë, e' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit as ie'pa tso' ttsë'ka iyökì ena ie'pa shulir er bua' wa. S'wöbla'uk kache tté wa e'pa tö icheke tö Pablo kè dör Jesús tteköl chökke ie' kè wa Moisés tté e' dalöiëne e' kueki.

Pablo tö iché Jesús mik erblökwakpa a tö Jesús wák tö ie' klöo' kanablök ittekölie. Ñies ie' tö iché tö Jesús mik erblè e' è wa Skököl tö se' klö'wëmi wes pè' buaë yësyësë es. Kè dör Moisés ttè dalöiè wa Skököl tö se' tsatkeke. E' skéie ie' er buaë

ché se' a e' wa ie' tö se' tsatkeke senoië ie' a iWiköl wa. E' kkacheke Pablo tö yëkkuö i' ki.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' kè kine s'ditsö wa ñies ye' kè patkëne s'ditsö wa. E' skéie Skököl dör S'yé tö Jesús shkeo'kane, e' ena Jesucristo, e'pa tö ye' patkë' ie' tté buaë pakök.

² Ye' tso' yëkkuö i' shtök Skökëpa Jesús icha erule erule kos tso' Galacia e'pa a. Ye' ena s'yamipa kos tso' ye' ta'ie, e'pa tö a' kos shke'wëmi.

³ Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bërè mù a' a.

⁴ Jesucristo e' me'ttsa ttéwa se' nuì skéie wes Skököl dör S'yé e' ki ikiane es. E' o' ie' tö se' yottsä sene sulu kos tso' ká i' a e' ulá a.

⁵ ¡Ie' kükökasö kekraë! Es idir.

Jesús tté buaë, e' dör etkëme

⁶ Ye' tö a' me'at, e' itökì bet ta, Skököl olo'yé a' tö. Ie' tö se' klöo'bak. Ie' er buaë ché taië se' a Cristo batamik. Erè ie' olo'yé a' tö. E' skéie a' tso'ne tté kua'ki klö'uk. E' tö ye' tkiwéwa eriawéka taië. Welepa tö icheke tö tté e' dör Jesús tté buaë,

⁷ erè e' kè dör es. Jesús tté buaë mokì, e' dör etkëme. Pè' welepa de a' wökir a ká chöukwa tté kua'ki wa. Ie'pa tö Cristo tté buaë, e' ki kuötkéka. Es ie'pa tö ie' tté buaë mokì e' shkuli'weke.

⁸ Erë ye' tō a' a ichè tō yi tō ttè kuā'kī pakeke a' a Jesús ttéie, kē dör wēs sa' tō a' a ipaka' kuaë es, e' tã as ese wák kichatër. Kē ye' tkine tō ye' wák alè tō ipakè ò Skèköl biyöchökwak wēle datse ká jaì a, ese tō ttè kuā'kī pakè a' a, as esepa kichatër.

⁹ Ye' tō a' a iskà chène: Yi tō ttè kuā'kī paké a' a Jesús ttéie, kē dör ie' tté buaë paka' sa' tō a' a e', kē dör ttè klöo' a' tō kewe e', e' tã as ese wák kichatër.

¹⁰ ¿Ima a' ibikeitsè? Ye' ttöke es, ¿e' wa ye' atāk buaë Skèköl tã ò s'ditsö tã? Ye' mú atāk buaë s'ditsö tã, e'ma ye' kē dör Cristo kanè méso mokī.

Jesús tté buaë, e' kē dē'bitu s'ditsö wā

¹¹ A yamipa, a' wā ijchenú tō Jesús tté buaë pakekeyö, e' kē dē'bitu s'ditsö wā.

¹² Ttè e' kē yēne yi wā ye' a, kē yi wā ye' wöblane iwa, e' skéie Jesucristo wák tō ikkayè ye' a.

¹³ Wēs ye' bak senuk judiowak ttè dikīa, e' ttsëule a' wā buaë. Ye' bak Skèköl icha e'pa we'ikök siarè töiök kēsik wa. Ye' éna ie'pa ewākwa seraā.

¹⁴ Mik ye' bak judiowak ttè dikīa, etã ye' tō sa' yēpa bak e' ser kos iuté buaë yēsyesë, iwakpa bak kos ye' tã e' késka', e'pa tajè tsata.

¹⁵⁻¹⁶ Erë Skèköl er buaë ché ye' a tajè, e' kuëkī ie' tō ye' shukitbak iwák a, kam ye' kur e' yöki. Ie' tō ye' klöo'bak kanëblök ie' a. Mik ie' éna ilà kkachak ye' a, etã ie' tō ye' a

ikkaché as ye' tō ilà tté buaë e' pakö pè' kē dör judiowak esepa a. Mik ie' tō ilà kkaché ye' a, etã ye' kē dē' s'ditsö ska' e' yuök.

¹⁷ Nies ye' kē dē' Jerusalén, wēpa dör Jesús ttekölpa tsá ye' yöki kewe, e'pa ska' e' yuök ie'pa ttè wa. E' skéie bet ye' mīa Arabia, e' ukuökī tã ye' dene Damasco.

¹⁸ Dwas de mañal, e' ukuökī tã ye' mīa Jerusalén Pedro, kē suule ye' wā, e' sauk. Erë kē ye' sene ie' ska' ká tajè, domingo bötö è.

¹⁹ Nies Santiago dör Skèkēpa Jesús èl, e' suéyo. Erë kē ye' wā Jesús ttekölpa tsá, e'pa malepa sune.

²⁰ Mokī ye' tō a' a ichè Skèköl wörki tō ì shteyö yökkuö i' kī, e' dör mokī.

²¹ E' ukuökī tã ye' mīa bānet Siria ena Cilicia.

²² E' kēwö ska' tã Cristo icha erule erule tso' Judea, e'pa wā ye' tté jcher, erë ie'pa kē wā ye' suule.

²³ Ie'pa tō ittsé: “Pablo bak se' we'ikök, ttè mik se' erblöke e' olo'yakwā ie' éna, erë i'ñe tã ie' tso'ne ipakök.”

²⁴ E' kuëkī ie'pa tō Skèköl kikéka tajè ye' kuëkī.

2

¹ Dwas de dabom eyök kī tkël (14), e' ukuökī tã ye' skā mīane Bernabé tã Jerusalén. Nies Tito mīa ye' tã.

² Skèköl tō ye' a ikkayè tō ye' kawöta shkök Jerusalén ttök Skèkēpa Jesús icha kos e'pa wökirpa tã, e' kuëkī ye' mīa. Se' ulitane wā ie'pa

suule tö ie'pa dör se' wökirpa. Mik ye' de Jerusalén, etä ttè buaë pakekeyö pè' kè dör judiowak esepa a, e' wa pakéneyö se' wökirpa ulitane e'pa è a bänet isuoie tö iyène ö kè iyène. Ye' kè kī ikiane tö yi tö ichè tö Jesús kanè kos o'bituyö, e' dör è.

3 Ie'pa tö iché tö ttè pakekeyö, e' dör buaë yësyësé, kè i skà kianeia. Tito mirwa ye' ta, e' dör griegowak, e' kuëki ie' tottola kè kkuölit tëule tsir wes judiowak wöblar es. Erè ie'pa kè wa ie' kàne itöttola kkuölit tök tsir.

4 Erè pè' welepa tso' ee e' chö tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa, erè kè idör es. Ie'pa kè ichöpa tö Tito tottola kawötä kkuölit tëe tsir, e'ma s'wökirpa kè wa i yène. Pè' esepa tso' se' shua se' weblök bër tö wes se' ser buaë, ttsè'r buaë Cristo Jesús ttè a. Ie'pa a ta kè idör buaë tö kè se' tö judiowak ttè dalöiëno e' iutèia. Ie'pa kī ikiane tö se' klörwane ttè ñe' ulà a.

5 Sa' kī ikiane tö Jesús ttè buaë mokië, e' è klö'ù a' tö kekraë. E' kuëki sa' kè wa ie'pa ttè iutène yës.

6 Se' wökirpa kièsö skëkëpa tajë, e'pa iché tö ttè pakekeyö e' dör buaë. Ie'pa kè wa ikī kuötkëne yës. (Skëköl a ta se' ulitane dör ñies ème, e' kuëki è yö ichè tö ie'pa dör këkëpa tajë ö kè idör es, e' kè kī ye' tkine.)

7 Ie'pa éna iane tö Skëköl tö kanè me'at ye' ulà a Jesús ttè buaë pakök, pè' kè dör

judiowak, esepa a, wes ie' tö kanè me'at Pedro ulà a ipakök judiowak a es.

8 Skëköl tö Pedro patkë' Jesús ttè buaë pakök judiowak a, e' è tö ye' patkë' ipakök pè' kè dör judiowak esepa a.

9 Santiago ena Pedro ena Juan, e'pa suule se' ulitane wa tö ie'pa dör se' wökirpa kibiie. Ie'pa éna iane tö Skëköl er buaë yè' ye' a kanè i' wa. E' kuëki ie'pa ulà mé ye' a ena Bernabé a iwà kkachöie tö ie'pa tö sa' klö'wé ie'pa kīie. Ie'pa éna iane tö Skëköl tö sa' patkë' Jesús ttè buaë pakök pè' kè dör judiowak esepa a, erè ie'pa patkë' itö ipakök judiowak a. Es buaë idir ie'pa a.

10 Ýyi etkë kié ie'pa tö sa' a, e' dör tö s'yamipa siarëpa serke Jerusalén, esepa kīmè sa' tö. E' wawekeyö kekraë er bua' wa.

Pedro uñé Pablo tö Antioquia

11-12 Erè e' ukuöki ta mik Pedro demi Antioquia sa' pakök, etä kewe ie' chköke buaë Jesús mik erblökwakpa kè dör judiowak, esepa ta. Erè s'yamipa dör judiowak datse Jerusalén, patkë' Santiago tö, e'pa de. E'pa tö iklö'wé tö s'yamipa kè dör judiowak, esepa kawötä itöttola kkuölit tök tsir. Ñies ie'pa tö iklö'wé tö esepa kawötä senuk wes judiowak ser es. Pedro suane ie'pa yöki, e' kuëki mik ie'pa de, etä ie' e' batséttsa wépa kè dör judiowak, esepa yöki. Ie' kè chköia ie'pa ta ñita.

13 Ñies judiowak malepa tö Pedro e' a' ñe' es, e' wambléñak dö Bernabéé.

14 E' kuęki, mik ye' isué tö Pedro kę ku' iwä iütök yęsyęsę węs Jesús ttę buaę moki tö ichę es, etä ye' tö ie' a' ichę sulitane kukua: "Be' tso' e' ök. Be' dör judiowak, erę be' kę serku' węs judiowak ser es. İök be' tö, pę' kę dör judiowak, esepa keke senuk węs judiowak ser es?"

15 Se' böł dör judiowak se' ditsęwö wa. Se' kę dör pę' sulusipa kę tö Skęköl dalöie esepa.

16 Erę se' wä ijcher tö Skęköl kę tö se' klö'wępa węs pę' buaę yęsyęsę es, Moisés ttę dalöięno e' iütęsö e' batamik. Se' wä ijcher tö se' erblé Jesucristo mik, e' kuęki ie' tö se' klö'wé węs pę' buaę yęsyęsę es. Ie' ichę tö ie' kę tö se' klö'wępa węs pę' buaę yęsyęsę es, ttę dalöięno e' iütęsö e' batamik. E' kuęki se' böł erblétke Jesucristo mik as Skęköl tö se' klö'ü węs pę' buaę yęsyęsę es. E' kę dör tö Moisés ttę dalöięno, e' iütęsö buaę e' batamik." Es ye' tö ichę Pedro a.

17 E' ukuökü tä ye' tö ie'pa ulitane a' ichę: "Se' erblöke Cristo mik, e' batamik Skęköl tö se' klö' węs pę' buaę yęsyęsę es, e' wä paneke se' tö. Es se' kę erblökü'ia Moisés ttę dalöięno e' mik. E' kuęki judiowak tö se' chęmi tö se' dör i' sulu wamblökwakpa węs pę' kę dör judiowak es. E' kuęki şsö ichęmi tö Cristo tö se' ké i' sulu wamblök? Au, kę idör es.

18 Se' éna iane tö Skęköl kę tö se' tsatkepa ttę dalöięno e' batamik. E' kuęki se' kę erblöneia ttę e' mik e' tsatkoie. Erę se' erblöne ttę dalöięno e' mik e' tsatkoie, e' tä e' je' tö se' a' ikkacheraę tö moki se' dör i' sulu wamblökwakpa, se' kę a' iwä iütęnuk seraą e' kuęki.

19 Mik ye' bak erblök Moisés ttę dalöięno e' mik e' tsatkoie, etä ye' éna iane tö ye' kę a' ttę e' iütęnuk yęsyęsę węs s'kawöta iütök es. E' kuęki ye' éna iane tö nu' tso' ye' ki, e' ki Skęköl tö ye' kichaterattsä. E' kuęki i' ñe' tä ye' kę erblöia ttę dalöięno e' mik e' tsatkoie. Ye' a' tä e' dör węs ye' du'wä ttę dalöięno e' yökü es. I' ñe' tä ye' erblöke Cristo ę mik as ye' ser yęsyęsę Skęköl a. Cristo kütęwä krus mik ye' skéie ye' nu' patuoie,

20 e' kuęki e' dör węs ye' kütęwä ie' tä krus mik es. I' ñe' tä e' dör węs kę ye' serku'ia es, erę Cristo serke ye' er a' iWiköl wa. Ie' tö ye' dalëritsé, ie' e' mettsä ttęwä ye' skéie. E' ę mik ye' erblöke, e' mik ye' serke ká i' ki.

21 Es Skęköl er buaę chę ye' a, e' kę watepa ye' tö yęs. Erę sene yęsyęsę mü dö se' ulä a' ttę dalöięno e' iütę wa, e' ma e' wä kiane chę tö Cristo kütęwä ęme, kę wä tä'." Es ye' tö ichę Jesús mik erblökwakpa tso' Antioquia, e' pa a.

3

Skęköl tö iWiköl mé se' a, se' erblö Jesucristo mik, e' batamik

1 *¡A Galacia wakpa, wësua a' kē kabikeitsōtä! ¿Yi alibché a' kī, e' tō a' wōlīwēkā tajē es? Jesucristo kōtēwā krus mik se' skēie, e' ttē wa sa' tō a' wōblaō' buaē yēsēsē, e' wā ane buaē a' éna kuaē. Eta ¿wes ttē e' olo'yakne a' éna?*

2 *I' chakeke ye' tō a' a, e' iūtō: ¿Ì batamik Skëköl Wiköl dē' a' kī? ¿E' dör Moisés ttē dalöiēno e' iūtē a' tō e' batamik? Au, kē idör es. Ie' dē' a' kī mik a' tō Jesucristo ttē buaē e' ttsē' tā a' erblē' imik eta.*

3 *¡A' kē kabikeitsōtä! Kuaē Skëköl tō se' yué ie' ala'rie iWiköl wa, erē ¿wes a' tō ibikeitsē i'ñe tā' tō se' kawōtä Moisés ttē dalöiēno e' iūtök se' wákpa diché wa as se' at buaē yēsēsē ie' wōa?*

4 *Es idör, e' tā éme se' weine tajē Jesús ttē buaē kueki. ¡Ayēcha, e' kē weinewa éme!*

5 *Ye' tō iskà chakéne a' a: ¿Skëköl tō iWiköl me' se' a, ñies ì kē or yi a ese o'itō a' shua, e' dör Moisés ttē dalöiēno e' iūtēsō, e' batamik? Au, kē idör es. E' kōs o' Skëköl tō, se' tō Jesucristo ttē buaē e' ttsē' tā se' erblē' imik e' kueki.*

Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki Skëköl tō ie' klō'wé wes pē' buaē yēsēsē es

6 *Es ibak ñies sa' yē bak kiē Abraham e' tā. Skëköl yëkkuō tō ichè: Abraham erblé Skëköl mik, e' kueki iklō'wéitō wes pē' buaē yēsēsē es.*

7 *E' kueki a' wā ijchenú tō wépa erblō Skëköl mik, esepa dör Abraham aleripa chök.*

8 *Ká iaiaē Skëköl ibikeits-bak tō mik pē' kē dör judiowak, esepa erblé ie' mik, eta ie' tō ie'pa klō'weraē wes pē' buaē yēsēsē es. E' kueki ttē buaē e' tso' kitule ie' yëkkuō kī wé ie' tō iyē' Abraham a' i' es: “Be' batamik ye' er buaē chōraē ká ulitane wakpa a.”**

9 *Es se' isuē tō wépa kōs erblōke ie' mik wes Abraham es, esepa kōs a' ie' er buaē chōraē wes ie' er buaē yē' Abraham a' es. Esepa ē a' ie' er buaē chōraē.*

10 *Skëköl yëkkuō tō ichè i' es: “Wépa kē tō ì kōs tso' kitule ttē dalöiēno yëkkuō kī e' wā dalöieku' yēsēsē, esepa kōs kichateraē Skëköl tō.”† Erē kē yi tō iwā iūtepa es, e' kueki se' wā ijcher tō wépa erblé ttē dalöiēno mik e' tsatkoie, esepa kōs kichateraëitō.*

11 *Ñies ie' yëkkuō tō ichè i' es: “Yi dör yēsēsē ierblō Skëköl mik e' batamik, ese serdaē.”‡ Es se' wā ijcher tō kē yi tsatkë nuk Moisés ttē dalöiēno iūtē wa.*

12 *Ñies Skëköl yëkkuō tō ichè i' es: “Yi tō ttē dalöiēno e' dalöié yēsēsē seraa, ese ser michoē ttē e' wa.”§ Ttē e' tō se' a' ikkachè tō ttē dalöiēno, e' tō se' ké idalöiök seraa. Erē se' erblō Cristo mik, e' kē dör es, e' kī erblé ē kiane ie' mik. E' kueki ttē e' kē shutunukka Moisés ttē dalöiēno e' wa, e'*

* 3:8 Génesis 12.3 † 3:10 Deuteronomio 27.26 ‡ 3:11 Habacuc 2.4 § 3:12

Levítico 18.5 * 3:13 Deuteronomio 21.23

dör ttè kuà'kì e' kuèkì.

13 Skèköl yèkkuö tō ichè: “Yi ttéwà kichatkèule kal mik, e' wa iwènewà tō ese kichatéttsà Skèköl tō.”* Es Cristo kötèwà krus mik, e' wà kiane chè tō ikichatéttsà Skèköl tō. Erè ikichatènettsà se' skéie, Skèköl ttè dalöièno e' dalösewéwasö e' nuí'kì. Es Cristo tō se' yè'ttsà se' nuì ulà a.

14 Es ibak ie' tã as Skèköl kablè' er buaë chök Abraham a, e' wà dō ñies pè' kè dör judiowak esepa ulà a Cristo Jesús batamik. E' dör tō Skèköl kablè' iWiköl muk se' a, se' erblö Cristo mik, e' batamik.

Skèköl er buaë ché se' a, e' kè dè' ttè dalöièno e' batamik

15 A yamipa, se' a tã mik se' tō se' ttè mé ñi a, e' shtésö yèkkuö kì tã s'kiè shtésö iki, etã ttè e' kè maneorpattsane yès, kè ikì kuötkèrpakajia yès.

16 Es ì uk Skèköl kablè' Abraham a ena ileri eköl a, e' dör. Skèköl yèkkuö tō Abraham ditséwö eköl è e' cheke, kè dör seraa. Abraham ditséwö chekeitö e' dör Cristo.

17 Ì chök ye' tso' e' dör i': Skèköl tō ittè me'tke Abraham a tã ikkachéitö ia tō moki iwaweraeitö. E' ukuökì tã duas tka dökà cien tkéyök kì dabom mañayök (430) tã ie' tō ittè dalöièno me' Moisés a as Israel aleripa tō idalöiö. E' wa isuésö tō ttè mène Abraham a, e' mène ia kewe, ttè dalöièno mène Moisés a e' yökì. E' kuèkì ttè dalöièno mène Moisés a, e' kè a ì uk Skèköl kablè' Abraham a, e' wöitukwà.

18 Ì uk Skèköl kablè' se' a, e' wà dōpa se' ulà a, Moisés ttè dalöièno e' iutésö e' batamik, e'ma e' kè dè'ttsà se' a wes ì kablèule es. Erè Skèköl kablè' Abraham a imuk éme.

19 E' dör es, e' tã çì kuèkì Skèköl tō ittè dalöièno me' Israel aleripa a? Ie' kablè' Abraham a, e' ukuökì tã ittè dalöièno méitö ie'pa a ì sulu wamblekerakitö, e' wà kka-choie dō mik Abraham aleri eköl yène ie' a, e' de etã, e' dör Cristo. Ttè dalöièno e' me' Skèköl biyöchökwakpa tō Israel aleripa a Moisés dör itteköl e' wa.

20 Erè Skèköl wák kablè' Abraham a, e' kè dör itteköl wele wa. E' kuèkì se' wã ijcher tō ttè e' dör kibiie, ttè dalöièno mène Moisés a e' tsatã.

Çì kuèkì Skèköl tō ittè dalöièno me' Israel aleripa a?

21 E' dör es, e' tã çe' wà kiane chè tō ttè dalöièno, e' kè ñi sini'kune Skèköl kablè' Abraham a e' tã? ¡Au, kè idör es! Ttè dalöièno tō sene mi-choë múpa se' a, e'ma se' dōmi buaë yèsyèsè Skèköl wörkì ttè ñe' dalöièsö e' wa.

22 Erè e' kè dör es. Skèköl yèkkuö tō ichè tō s'ditsö kos klöulewà sene sulu ulà a, kè se' a e' tsatkènu. E' dör es as Skèköl kablè', e' wà dō se' ulà a, se' erblö Jesucristo mik e' wa.

23 Kam Cristo döbitu s'tsatkök se' erblö ie' mik e' wa, e' yökì se' bak klöulewà ttè dalöièno dikia wes s'wötewà s'wöto wé a es. Erè se' kè a e' yènuksà ttè e' dikia dō mik Cristo dè'bitu ikkachök se' a

tö s'kawötä erblök ie' mik e' tsatkoie etä.

²⁴ Nies ichëmisö tö Skëköl tö se' méwä ttë dalöiëno dikia s'kkö'noie dö mik Cristo de etä. E' dör wës alä yë tö yi yulë ilä kkö'noie es. Skëköl tö iwë es as ie' tö se' klö'ü wës pë' buaë yësyëse es, se' erblö Cristo mik e' wa.

²⁵ I'ñe tä se' erblö Jesucristo ttë buaë e' mik, e' kueki ttë dalöiëno kë ku'ia se' kkö'nuk wës alä kkö'nukwak es.

²⁶ A' kôs dör Skëköl ala'r, a' erblé Cristo Jesús mik e' wa.

²⁷ A' wépa kôs wösune iwà kkachöie tö a' erblé Cristo mik, esepa ki Cristo ser iëne wës se' datsi' iö es. E' kueki a' serke buaë wës Cristo ser es.

²⁸ Se' kôs batsulewä Cristo Jesús mik, e' kueki se' dör wës wák eköl ë es. E' kueki se' dör judiowak ö se' kë dör es, se' klöulewä kanë mésoie ö se' kë dör es, se' dör wëm ö se' dör alaköl, e' kë dë' wës Skëköl a.

²⁹ Se' dör Cristo icha, e' tä se' dör Abraham aleripa chök. Nies i uk Skëköl kablë' Abraham a e' wà döraë se' ulä a.

4

Se' kë ku'ia Moisés ttë dalöiëno e' dikia

¹⁻² Ye' tö ikleeke a' a ttë i' wa: Ichösö tö pë' eköl dör inuköl blu' taië e' blënewä. Ie' iyi kôs méatitö ilä ulä a. Erë ie' alä iä tsirlala, kë a ikaneonuk. E' kueki o'ka tso'ne ie' kkö'nuk, ie' wëttsuk. Ie' kawötä ie'pa ttë iütök dö mik wekkë iyë tö ikéwö me'at ekkë. Erë ie' dör iyë blënewä e' dali kôs e' wák, erë kam ikéwö dö e' yöki

ie' dör wës s'klöulewä kanë mésoie tso' iu a es. Erë mik iyë blënewä e' tö ikéwö me'at e' deka, etä iyë dali kôs döraë iulä a.

³ E' sù sa' judiowak bak wës alala ñe' es. Kam Skëköl tö ilä patkö e' yöki sa' bakia klöulewä ttë ëse tso' ká i' a ese dikia idalöiök.

⁴ Erë mik kawö bikeitsitö e' de, etä ie' tö ilä patké ká i' ki, e' kune' s'ditsöie sene' Moisés ttë dalöiëno e' dikia.

⁵ Ilä debitü sa' bak klöulewä ttë e' ulä a, e'pa yöksä as sa' dö Skëköl ala'rie.

⁶ A' erblé Cristo mik, e' kueki a' dör Skëköl ala'r ñies wës sa' es. E' kueki ie' tö ilä Wiköl patké senuk se' er a, e' wa se' kköchöke buaë Skëköl ska', ie' wa se' tö icheke buaë Skëköl a: "¡A yëwöla!"

⁷ Es se' kë ku'ia wës s'klöulewä kanë mésoie es. E' skéie se' detke Skëköl ala'rie, e' kueki i kôs tso' ie' wä e' dör se' icha ñies.

⁸ Kenet tä a' kë e' batsöta' ie' mik, e' kéwö ska' tä a' bak klöulewä skëkölpa dalöiök a' bak esepa ulä a. Nermata ie'pa kë dör Skëköl ichökle e'.

⁹ Erë i'ñe tä a' bätse buaë Skëköl chök e' mik —ö ichëmisö bua'ie tö ie' bätse buaë a' mik— ¿wës i'ñe tä a' e' maktsane ttë ëse kôs e' ane? Ttë ekkëpa kë a se' tsatkënuk. Ttë e' kë dör iie bua' se' a. Kë se' senukne ttë ese dikia.

¹⁰ Judiowak tö idiwö tkö'weke, isi'wö tkö'weke, ikéwö tkö'weke ñies iduéswo tkö'weke. ¿Iök se' tö e' wakaneweke es?

11 Ye' suane dö' kanè kōs wéyō a' shuā, e' weirwa ě.

Kenet ta Galacia wakpa tö Pablo kiéwa buaë

12 A yamipa, ye' dör judiowak erë ye' kë serku'ia judiowak ttè dikia. ¿Wes i'ñe ta a' e' tiakwa ttè e' dikia? E' kë war a' tō es. Ye' kköchō a' a tō a' senú wes ye' es. Mik ye' bak a' ska' kuaë, etā a' kë wā i sulu wamblēne ye' ta.

13 Mik ye' tō Jesús ttè buaë tsá paka' a' a, etā ye' kirirke tajē, e' kuēki ye' e' tséat a' ska'.

14 Ye' kirirke, e' dör darērē a' a, erë e' kuēki a' kë wā ye' watēnettsa. E' skéie a' tō ye' sué buaë wes Skököl biyöchökwak suè es. A' tō ye' kiéwa buaë wes Cristo Jesús kiéwa a' tō es.

15 A' ttsē'ne buaë ye' ta kuaë, ¿wes e' de i'ñe ta? Ye' ichè tō a' wák wöbla mú yérttsa a' a tkéwa ye' icha skéie, e' ma a' tō io' es. Es a' kikékayō.

16 Erë i'ñe ta wēsua a' ye' sué a' bolökíe, ttè mokí chéyō a' a e' ě kuēki.

17 Pē' tso' a' wöbla'uk judiowak ttè wa, e'pa tō iché tō ie'pa kī a' kiar tajē, erë e' kë dör er bua' wa. Ie'pa kī kiane tō a' tō sa' watöttsa ta es a' mi' ie'pa ě ttè iutök.

18 Ie'pa tō a' saúpa, a' kimúpa er bua' wa mik ye' tso' a' ta ö ye' kë ku' a' ta, e' ma buaë idir ye' a. Erë ie'pa tso' a' wöbla'uk ttè kë dör mokí ese wa. E' kuēki ye' yökí isulune.

19 A ye' ala'r, ye' skā weirke tajē a' dalērmik wes alaköl alā kūrke weir es dö mik a' de senuk wes Cristo ser es etā.

20 I' ta ye' mú dö a' ska' ttök bua'ie a' ta as a' isaü tō a' dalēr tajē ye' éna. I' wambleke a' tō es, e' tō ye' tkiwéwa suawé tajē.

Agar ena Sara, e' pakè

21 A' welepa senak judiowak ttè dikia, erë i' tso' kitule Moisés yēkkuō kī, ¿e' jcher a' wā?

22 E' tō ichè tō Abraham ala'r bōl. Eköl kune' alaköl kiè Agar, e' ta. E' kiè Ismael. Agar dör Abraham alaköl kiè Sara e' kanè méso toulettsa ese. Iëköl kune Sara ta. E' kiè Isaac. Sara kë dör yi kanè méso.

23 Kanè méso ñe' alà kune' wes se' èsepa kūr es. Erë Sara kë dōta' alàe, e' alà kune' mik idetke kēkēpalatke etā, wes Skököl kablē' Abraham a es.

24-25 E' tō ilè kleeke se' a. Alakölpa bōl ñe' tō ttè mène böt e' wā chē. Agar bak kanè méso e' tō ttè dalöiēno mène Israel aleripa a' Sinaí kēbata atē Arabia, e' wā chē. E' wā dör tō Israel aleripa erblé ttè dalöiēno e' mik e' tsatkoie. E' dör wes ie'pa tso' klöulewa ttè e' dikia wes kanè méso tso' klöulewa iwökir ulā a es. E' kuēki wēpa kōs tso' klöulewa ttè dalöiēno e' ulā a, esepa dör wes Agar ala'r es. Nies Sinaí kēbata, e' tō Jerusalén tso' ká i' kī i'ñe ta e' wā chē. Ee judiowak serke. Ie'pa tso' klöulewa Moisés ttè dalöiēno dikia wes kanè méso es.

26 Erë Sara alà kune' e' tō ttè mène Abraham a, e' wā chē. Se' kë ku' klöulewa Moisés ttè dikia, e' kuēki se' dör wes

Sara alà es. Se' dör Jerusalén èt tso' ká jai a e' wakpa.

27 E' dör wes itso' kitule Skèköl yèkkuö kī es, e' tō ichè i' es:

A alaköl, be' kē dōtā' alàë, is alala kur, e' kī alakölpa weir, e' kē tseüle be' wā.

Erè be' dōraë alàë taië tkōkā alaköl dōtā' alàë e' tsāta.

E' kuekī be' tse'nú buaë.

Be' anú taië tse'ne bua' wa.* Es Skèköl yèkkuö tō ichè.

28 A yamipa, se' dör wes Isaac es. Isaac kune' wes Skèköl kablè' Abraham a es. Es ñies se' erblé Cristo mik, esepa de Skèköl ala'rie wes ie' kablè' es.

29 Agar alà kune' wes s'ditsö kur es, erè Isaac kune' Skèköl Wiköl batamik. E' kéwō ska' tā Agar alà tō Isaac we'ik taië. E' sū i'ñe tā wépa tso' klōulewā Moisés ttè dikīa, esepa tso' se' dör Skèköl ala'r, esepa we'ikök.

30 Erè Skèköl yèkkuö tō iché i' es: "Iyè íyi tso' mè alaköl kē dör kanè méso, e' alà a, e' kē kawō tā' blatè alaköl dör kanè méso e' alà a. E' kuekī iyuōshkar alàë."[†]

31 E' kuekī, a yamipa, se' kē dör wes alaköl dör kanè méso e' ala'r es. Se' dör wes alaköl kē dör kanè méso, e' ala'r es.

5

Se' yēnettsā ttè dalōiēno dikīa

1 Cristo tō se' yē'ttsā Moisés ttè dalōiēno e' yōkī as se' kē ku'ia klōulewā ttè e' ulā a.

E' kuekī se' e' tkōwā darèrē erblök Cristo ě mik. Kē se' e' tiukwane ttè dalōiēno dikīa wes s'klōulewā kanè mésoie es.

2 A' tō ye' ttō ttsō. Ye' dör Pablo. Ye' wák tō ichè a' a tō a' wépa e' mettsā itóttola kkuölit tōk tsir wes judiowak wōblar es e' tsatkoie, e' tā Cristo kē tō a' kimepa yēs.

3 Ye' tō iskà chène wépa ulitane e' mettsā itóttola kkuölit tōk tsir, esepa a tō ie'pa kawōtā Moisés ttè dalōiēno e' wā dalōiök seraā.

4 A' ulitane éna ttè dalōiēno, e' iūtak as a' dō yēsyesē Skèköl wōa, esepa kōs e' batséttsā bānet Cristo yōkī. Es Skèköl er buaë ché se' a' Cristo batamik, e' watéttsā ie'pa tō seraā.

5 Erè se' erblöke Cristo mik, esepa wā ijcher Skèköl Wiköl wa tō ie' tō se' klō'weraë wes pē' buaë yēsyesē es, se' erblé Cristo mik, e' batamik. E' wā panekesō tse'ne bua' wa.

6 Se' batsulewā Cristo Jesús mik, e' tā yi tottola kkuölit tēule tsir ö kē itēule e' kē ška' Skèköl tkine. Se' erblö Cristo ě mik, e' tō se' ké ñi dalēritsök, e' dör ibua'ie.

7 Kuaë tā a' mir buaë. ¿Yi tō a' wōklō'wé as a' kē tō ttè moki iūtō?

8 E' kē dör Skèköl tō se' klō'bak iwák a e'.

9 A' taië e'pa sulu'wera wā ttè suluë elkela ě tō wes pan wōlōwōkā elkela tō harinachka kōs wōlōwēkēka es.

10 Erè ye' erblöke Skèkēpa Jesús mik tō a' kē mi'pa ttè sulu e' itōkī. Wé tso' a' tsiriuk

* 4:27 Isaías 54.1,2 † 4:30 Génesis 21.10

ttè ese wa, e' we'ikera Skèköl tò. Kě kị ie' tkine tò yi idir.

11 Erè a yamipa, ye' mú tso'ia ipakök tò wèpa kawöta itóttola kkuölit tók tsir, e'ma ǰi kuękị judiowak tò ye' we'ikekeia tajë? Ye' tò ttè e' paköpaia, e'ma ie'pa kě ulurku' ye' kị mik ipakekeyö tò Cristo kötewā krus mik se' skéie eta.

12 Erè wépa tso' a' wökir a ká chökwa ttè ese wa, jesepa mú e' biöttsaie i' ta!

Ñi dalëritsè

13 A yamipa, Skèköl tò se' klöo'bak as se' kě seria ttè dalöiëno dikia. Erè e' kě dör i sulu wambloie wës s'wák dër sulu kị ikiane es. E' skéie se' ñi kịmù, ñi dalëritsè kuękị.

14 Moisés ttè dalöiëno kôs e' wöiënewā ttè etkë a, e' tò ichè: "A' malepa dalëritsö wës a' wákpa e' dalër es."*

15 A' e' kkö'nú. A' ñi saukeia suluë, a' ñippökeia tajë wës iyiwak sulusi es, e' ta a' wákpa ë ñi eurawa.

Sene Wiköl Batse'r wa

16 Es ye' tò a' a' ichè tò se' senù Skèköl Wiköl wa. Se' serke es, e' ta i sulu kiane s'wák dër sulu e' kị wamblè, ese kě wamblepasö.

17 I kiar s'wák dër sulu e' kị, ese kě kiar Skèköl Wiköl kị. Nies i kiar Skèköl Wiköl kị, ese kě kiar s'wák dër suluë e' kị. S'wák dër suluë ena Skèköl Wiköl e'pa ñi wöklö'uke, e' kuękị i kiar se' kị wè ese kě or se' a.

18 Erè Skèköl Wiköl tò se' wëttsëke, e' ta se' kě ku'ia ttè dalöiëno dikia.

19 Wépa tso' iwák dër sulu e' iutök, e' wërwa wöshak. Es-epa trër ena e' ia'uke sene sulusi wa. Iyi sulu ese skà kakuetéwarakitö darërëë.

20 Ie'pa tò iyi diököl dalöieke. Ie'pa dör alibchökwakpa. Ie'pa ñi saü suluë, ñi wöñatkö ñië, ñippö tajë, ukyër ñi kị. Ie'pa ulurka bet. Ie'pa e' ttsökā imalepa tsata. Ie'pa dör s'blabatsökwakpa. Wépa e' batsöke ie'pa mik, e'pa ë ta ie'pa ser buaë.

21 Ie'pa kě wöbatsö tò i kiane ie'pa kị, ese tso' s'malepa wā. Ie'pa e' ttöke blo' wa, e' kuękị i sulu kị wamblekerakitö tajë. E' sū iyi skà suluë wambleke ie'pa tò. Ye' tò a' a' ichekene wës ye' tò iyë'bak es tò wépa serke es, esepa kě döpa i blúie Skèköl tso' e' a.

22 Erè mik se' serke Skèköl Wiköl wa, eta se' ñi dalëritsöke, se' ttsërke buaë, se' serke bërë, i kôs dalë'ttsekesö er bua' wa, se' ñi saü er bua' wa, se' er buaë chö s'malepa a, se' ttö mokị,

23 kě se' e' ttsökā tajë, se' e' kkö'nú buaë. Se' serke es, e' ta ttè dalöiëno kôs, e' kě dalöseönewā se' wā.

24 Se' wák dër suluë, ñies i kôs suluë wamblak se' éna, ese kôs watëttsa se' dör Cristo Jesús icha e'pa tò. E' dör wës se' tò ese kôs ttéwā wötëulewā krus mik es.

25 Se' serke Skèköl Wiköl mik, e' kuękị se' e' mù as ie' tò

* 5:14 Levítico 19.18

se' wëttsù.

²⁶ Kě se' e' ttsökka tajě, kě se' ñi tsiriuk, kě se' ukyënuK ñi kị.

6

Se' kawöta ñi kımuk

¹ A yamipa, a' wele anemine i sulu wamblë a, e' ta' a' serke Wiköl Batse'r wa, esepa ké ie' kımuk er bua' wa as ie' e' kőkane. Erë a' e' kkö'nú dö' i sulu tó a' erkiöwë ta' a' armi i sulu wamblë a wes ie' es.

² A' welepa kawö tköke suluë, e' ta' a' ñi kımú. A' tó iwé es, e' ta' a' serke wes Cristo ttë dalöiëno tó ichë es.

³ A' wele e' bikeitsö tó buaë idir imalepa tsata, ñermata ké dö'r i, e' ta' ie' kitö'uke.

⁴⁻⁵ Is se' ser buaë ö suluë ese wërke se' wökı eköl eköl. E' kuëki se' ulitane ké e' sauk tó is se' ser, e' wa se' e' kkö'nú. Se' serke buaë yësyësë, e' ta' se' ttsë'rdaë buaë se' wák a. Erë ké se' kàne e' kkö'nuk wes s'malepa serke es.

⁶ İ buaë kos tso' a' wa ese kakmú wépa tó a' wöbla'weke Skëköl ttë wa esepa a.

⁷ Kě se' e' kitö'uk tó se' a Skëköl wayörmi ké nuı ta'. İ kuatkésö buaë ö suluë, e' wà wöweranesö.

⁸ İ sulu kiane s'wák dër suluë e' kị wamblë, ese wamblësö, e' ta' e' wà dörane s'kị ta' se' weir michoë. Erë i buaë kiane Skëköl Wiköl kị wë ese wésö, e' ta' e' wà dörane s'kị ta' sene michoë döraë se' ulä a.

⁹ İ buaë wëkesö kekraë, ké ilo'yeta', e' ta' aishkuö ta' mik ikëwö de, etä iské döraë se'

ulä a. E' kuëki kě se' shtrinuk i buaë uk kekraë.

¹⁰ E' kuëki mik se' a i buaë ormi, etä iüsö sulitane a, bua'iewa s'yamipa erblöke Cristo mik, esepa a.

Pablo e' chéat

¹¹ Ttë bata i' shtök ye' tso' ye' wák ulä wa. A' isaü tó ikite bërre, es a' wa ijchermi tó moki ye' tso' ishtök.

¹² Wépa tó a' keke a' wépa tottola kkuölit tók tsir, e'pa tó iweke es as ie'pa at buaë judiowak malepa ta. Ie'pa tó ichöpa tó se' tsatkërke, Cristo kötëwa krus mik se' skéie, e' batamik, e'ma judiowak tó ie'pa we'ikera siarë.

¹³ Erë ie'pa wákpa tottola kkuölit tëule, e'pa ké tó Moisés ttë dalöiëno e' iütë seraä. Ie'pa tó a' keke a' tottola kkuölit tók tsir e' ttsokä iwákpa a tó ie'pa tó a' ké e' wakyuök wes judiowak es.

¹⁴ Erë ye' i, e' ké e' ttsöpaka i ulitane kị. Skëkëpa Jesu-cristo kötëwa krus mik, e' ë kikekekayö. E' batamik i sulu kos tso' ká i' a ese dunewabak ye' a, ñies ese a ye' dunewabak.

¹⁵ S'tottola kkuölit tëule tsir ö ké tëule, e' ké kị Skëköl tkine. Ie' tó se' er mane'wé pa'ali iWiköl wa, e' ë kiar ie' kị.

¹⁶ Wépa kos serke wes ttë i' tó ichë es, as esepa a ie' tó sene bërre mù ena isaü er siarë wa. Esepa dö'r ie' ala'r chök, esepa dö'r Israel aleripa chök ie' a.

¹⁷ Ye' weine kos Jesús ttë kuëki, e' tó tso' ye' wa ye' chkà kị. E' wa ye' tó iwà kkacheke

tö ye' dör ie' kanè méso moki.
E' kueki i'tami kë yi tö ye'
tsiriwaria ttè e' ki.

¹⁸ A yamipa, as Skëkëpa Je-
sucristo er buaë chõ a' uli-
tane a. Es e' idir.

Yëkkuö kit Pablo tö Éfeso wakpa a Efesios

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma wötëulewā s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki e' ta. Ì bak ie' ta e' tso' kitule yëkkuö Hechos 28.17-31 e' ki. Pablo tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso ena ipamik e'pa a. E' kèwö ska' ta Éfeso dör ká bua'ie ena eë tajë u tso' ì dalöieke ie'pa tö Skëköl skéie e' dalöioie. E' bua'ie dör ie'pa kéköl eköl kiè Artemisa e' dalöioie (Hechos 19.23-31). Mik Pablo shka' Jesús tté buaë pakök, etā ie' dë'mi Éfeso (Hechos 18.18-21). Erë eë ie' sené bërber ë ta iminea. E' ukuöki ta iska mineane ta isené eë duas mañal Skëköl tté kkachök. E' tso' kitule Hechos 19 ki.

Jesús mik erblökwakpa kē wā kabene ku' tajë. E' kueki Pablo kē wā ì kite tajë e' ki. E' skéie ì buaë tsakie o' Skëköl tö se' a, ier buaë yë' sia e' batamik, e' ki ie' tö ikit kibiie. Ie' tö ichè tö e' kueki se' kawöta senuk Skëköl kikokaie. E' kit ie' tö yëkkuö i' ki.

Jesucristo wa Skëköl tö se' ulitane tsatké Israel aleripa ena pë' ulitane, ñies e'pa er bua'wëitö ñi ki.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö

i' shtök s'batse'rpa e' tkëulewā darërë Cristo Jesús mik serke Éfeso, e'pa a.

² Skëköl dör S'yé ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Skëköl tö se' tsatké Jesucristo batamik

³ Skëköl dör Skëkëpa Jesucristo yë, e' kikokasö tajë. Se' batsulewā Cristo mik, e' kueki Skëköl er buaë ché se' a ì kos buaë tso' ie' wā ká jaì a' e' wa.

⁴ Kam ie' tö ká i' yuö, e' yöki se' shukitbakitö as se' dö batse'r, kē ki ì sulu ta' yës ie' wöa, se' batsulewā Cristo mik e' batamik. Ie' éna se' dalër tajë,

⁵ e' kueki ie' tö ibikeitsbak tö se' tseratköitö ila'rie Jesucristo batamik, e' kiane ie' wák ki, ñies e' tö ie' ttsë'weke buaë.

⁶ Ie' tö iwé es as se' tö ie' kikoka michoë ie' er buaë ché se' a tajë shute e' kueki. E' kos wé ie' tö ila dalër tajë ie' éna, e' batamik.

⁷⁻⁸ Cristo kötewā se' skéie, ie' pë tène, e' wa se' yënettsā sene sulu ulā a ena se' nuì olo'yé Skëköl tö se' ki. E' wa se' isué tö ie' er buaë ché tajë shute se' a. Ñies ie' tö erbikè buaë mé se' a as ì weke ie' tö e' wā ar se' a.

⁹ Ì bikeitsbak ie' tö wè, e' wawëitö ì o' Cristo tö e' batamik. Kuaë ta iblë'waitö sulitane yöki, erë iwā kkachëitö se' a.

¹⁰ Ie' ibikeitsbak tö mik ikéwö de, etā ie' tö Cristo

tkerakā íyi ulitane tso' ká jai a ena ká í' a e' wókirie.

11 Í kōs weke Skékōl tō, e' weke ie' tō iwák er wa wes ie' kī ikiane es, wes ie' tō ibikeit-seke es. Es sa' dōr judiowak e'pa shukitbak ie' tō as sa' dō ie' ichaie, sa' batsulewā Cristo mik e' batamik wes ie' tō ibikeitsbak es.

12 Ie' tō iwé es as sa' erblē' kewe Cristo mik e'pa tō ie' olo tajē e' kīkōka.

13 Es a' ñies, mik a' tō s'tsatkē tté buaē moki e' ttsé ta' a' erblé imik, eta' a' bātsewā Cristo mik ena Wikōl Batse'r muk ikablē' e' méitō a' a' iwā kkachōie tō a' dōr ie' icha.

14 Wikōl Batse'r tso' se' a, e' dōr iwā kkachōie tō ì kōs yē' Skékōl tō tō imeke, se' dōr ie' icha, e'pa a' aishkuō ta', e' meraëitō se' a. E' kuekī se' wā ijcher tō ie' tō se' tsatkeræ da'a. E' kuekī ie' olo ta' tajē, e' kīkōkasō.

Pablo tté Skékōl ta' Éfeso wakpa kī

15 E' kuekī, mik ye' tō a' tté ttsé tō a' erblōke mokiē Skékēpa Jesús mik, ñies mik ye' ittse' tō s'batse'r malepa kōs dalëritseke a' tō tajē,

16 e'tami wëstela yē'miyō Skékōl a' a' dalërmik kekraë mik ye' ttōke ie' ta' eta.

17 Ie' dōr Skékēpa Jesucristo e' Kékōl. Ie' dōr S'yé olo ta' tajē e'. Ie' a' ye' tso'ie ikiök tō ie' tō a' kīmè iWikōl wa as ie' íyi wà ar buaë a' éna, ñies as a' wā ijcher bua'iewā tō yi dōr ie'.

18 Ie' tō se' klōo' ikablē' se' a' e' wà panuk kröröë. E' tso' ie' wā mè se' dōr ie' icha batse' rpa esepa a. Ye' tso'ie ie'

a ikiök tō a' er ñi'úitō as kōs kablē ñe' bua' dōr ena olo dōr e' wà ar a' éna.

19 Ie' diché ta' tajē íyi ulitane tsata. Í kōs ormi ie' a. Idiché e' wa ie' tso' se' erblōke Cristo mik, e'pa kīmuk. Ye' tso'ie ikiök ie' a' tō a' er ñi'úitō as e' kōs wà ar bua'ie a' éna. Diché e' dōr tajē shute,

20 e' wa Cristo kōtewā, e' shkeo'kane ie' tō. Diché e' wa ie' tō Cristo tkéka ká jai a' iulā bua'kka íyi ulitane wókirie.

21 Ee Cristo tkërka diché ta' tajē íyi wókir, íyi wák, íyi kékōl wā diché ta', ese kōs tsata. Ie' tkënekā íyi ulitane tsata. Ie' dōr ì kōs tso' i'ñe ta' ena aishkuō ta' e' tsata.

22 Skékōl tō ì kōs méwā ie' klō dikia. Ñies ie' tō iméka se' dōr ie' icha e'pa kōs wókirie.

23 Se' dōr wes Cristo wák chkà es, ta' ie' dōr wes s'wókir es. Ie' tō se' wëttseke ì kōs kiane ie' kī wè ká i' kī, e' uk. Ie' tso' ká wa'ñe, kē ì a' ie' wóklönuk.

2

Skékōl er buaë ché se' a se' tsatkoie

1 Kam a' erblō Cristo mik, e' yōkī a' bak e' wamblök suluë, e' kuekī a' bak wes s'duulewā es Skékōl a.

2 E' kéwō ska' ta' a' bak senuk suluë wes wépa kē tō Skékōl dalōië esepa ser es. Wimblu sulusi dōr ì sulu kōs tso' ká i' a' e' wókir e' ttō iütōk a' bak. Ie' tso' Skékōl tté dalōseukwā wakpa esepa wōrieikōk.

3 Se' kōs bak senuk wes ie'pa es. Í sulu kōs kiane

s'wák dër suluë e' k̄i wamblè, ese wamblök se' bak. Se' erbikè sulu, e' ë wà wamblök se' bak s'wák ttsè'woie buaë. Se' bak wömeulettsa weinuk Skëköl ulà a wës pè' malepa es.

⁴⁻⁵ Se' bak duulewa se' nuì k̄i, erë Skëköl tō se' suë er siarë wa tajë. Ie' tō se' dalëritsé tajë. E' kuëk̄i ie' tō sene michoë mé se' a. E' dör wës ie' tō se' shkë'wékane Cristo ta es. Ie' er buaë ché se' a tajë, e' kuëk̄i se' tsatkëne.

⁶ Se' batsulewa Cristo Jesús mik, e' kuëk̄i e' dör wës Skëköl tō se' shkë'wékane Cristo ta ñita es. Ñies ie' tō se' tkéka Cristo ta ñita ká jai a.

⁷ E' k̄os wé ie' tō es iwà kkachoië aishkuö ta tō k̄os ie' er buaë ché se' a ì wé Cristo Jesús tō se' dalërmik e' batamik. E' dör tajë shütë kē wöet ta' ekkë.

⁸⁻⁹ Skëköl er buaë ché a' a, e' batamik a' tsatkëne, a' erblöke Jesucristo mik e' kuëk̄i. E' kē dör ì buaë wé a' tō ie' wörk̄i ese skéie. Ie' tō a' a imé ëme wës iyi kakkè es. Ie' tō iwé es as kē yi e' ttsöka tō ie' tsatkée ì buaë wéitö ese batamik.

¹⁰ Ie' tō se' er mane'wé pa'al̄i se' batsulewa Cristo Jesús mik e' batamik. Ie' tō iwé es as se' tō ì buaë k̄os ese ù. E' k̄os bikeitsbakitö as se' ser wës ie' k̄i ikiane es.

Judiowak ena wépa kē dör es, esepa de wës wák eköl ë es Cristo batamik

¹¹ A' wépa kē dör judiowak, kē a' éna ichökwa tō wës a' bak kam a' erblö Cristo mik e' yöki. Judiowak wépa k̄os esepa tottola kkuölit tēule

tsir iwà kkachoië tō ie'pa dör Skëköl icha. Pè' kē dör judiowak, esepa kië ie'pa tō tottola kkuölit kē tēule ese wakpa. Es ie'pa tō a' cheke suluë. Ie'pa a' a' dör ñá.

¹² A' éna ianú tō a' bak e' butsulettssa bánet Cristo yöki. A' kē bak Israel aleripa shua. Ì uk Skëköl kablè' ie'pa a' ena ttè mène ie'pa a' tsakië e' shua a' kē bak. A' bak senuk ká i' a' Skëköl chök kē ta', kē a' ì paneta'.

¹³ Erë ì'ñe ta' a' batsulewa Jesucristo mik. E' kuëk̄i a' dewa Skëköl ska' buaë, Cristo Jesús kōtewa a' skéie, ie' pè tène a' tsatkoie, e' batamik.

¹⁴ Cristo tō judiowak ena pè' kē dör judiowak, esepa er bua'wé ñi k̄i. Se' bak ñi bolökpaie, erë Cristo tō se' er bua'wé ñi k̄i. Ie' tō se' woiéwa ká etkë wakpaie. Ì tō se' wé ñi bolökpaie ese shulé ie' tō ikōtewa krus mik se' skéie e' wa.

¹⁵ Ttè me'atbak Skëköl tō judiowak a' dalöiëno, e' tō se' me'ka ñi bolökpaie. Erë Cristo kōtewa se' skéie e' kuëk̄i ttè e' k̄os kē diché ta'ia. Skëköl tō iwé es as sa' dör judiowak ena a' kē dör judiowak, e'pa dö ñi yamipaie batsulewa Cristo mik wës wák eköl ë es. Es ie' tō se' er bua'wé ñi k̄i.

¹⁶ Ì tō se' wé ñi bolökpaie, ese shulé Cristo tō. Ie' kōtewa krus mik se' skéie, e' wa ie' tō Skëköl er bua'wé judiowak k̄i ena pè' kē dör judiowak esepa k̄i. Es se' de wës wák eköl ë es Skëköl a.

¹⁷ Sene bërë Skëköl ta, e' ttè buaë pakök Cristo

de, pë' kē dör judiowak e' butsulettša bānet Skëköl yōki, esepa a, ñies judiowak kē e' butsulettša bānet esepa a.

18 Cristo batamik se' kōs dōwami buaë S'yë ska', iWiköl dör eköl ë, e' wa.

19 E' kuëki i'ñe ta a' kē dör wēs ká kuā'kī wakpa es. A' de s'batse'rpa kīie. Ñies a' de Skëköl ala'rie.

20 Se' dör wēs u es. Jesús ttekölpa tsá ena Skëköl ttekölpa, e'pa dör wēs u kukulëwö es. Jesucristo wák dör wēs u chkí es.

21 Cristo dör u wöklö'ukwak. Se' kōs dör u e' yese alè. Cristo batamik u e' yörmir dō ide u etkue batse'r Skëkëpa a ekkë.

22 Se' batsulewā Cristo mik, ñies se' batsulewā ñi mik, es se' kōs dō wēs Skëköl wé es, e' a Skëköl serke iWiköl wa.

3

Pablo klöne Cristo tté pakök pë' kē dör judiowak esepa a

1 Ye' wák tso' wötëulewā s'wöto wé a Cristo Jesús tté pakë kuëki a' kē dör judiowak esepa kimoie. Skëköl er buaë ché a' a tajë, e' kuëki ie' a ye' tso' ikiök a' kī.

2 Ye' wa ijcher tö a' wa ittseüle tö Skëköl er buaë ché ye' a, e' kuëki ie' tö kanè i' me' ye' a Jesús tté pakök a' kē dör judiowak esepa a.

3 Ibikeitsbak Skëköl tö wè, e' blë'waitö erë iwà kkayë'itö ye' a. E' wà shtétke ye' tö a' a yëkkuö i' kī böt mañat.

4 Yëkkuö i' sué a' tö, etā a' éna iwà armi tö Cristo tté

blëulewā se' yōki kuaë, e' wà ane ye' éna buaë.

5 Ibikeitsbak Skëköl tö wè Cristo batamik, e' blëulewā kuaë. Erë i'ñe ta ie' tö iwà kkaché iWiköl wa sa' dör Cristo ttekölpa tsá e'pa a, ñies Skëköl ttekölpa batse'r e'pa a.

6 Ttè e' blëulewā se' yōki kuaë, e' wà dör i' es: A' kē dör judiowak, esepa kieke Skëköl tö Jesús tté buaë e' wa as i kōs tso' ie' wā mè sa' a, e' mütö a' a ñies, as a' dōñak sa' ta ñita wēs wák eköl ë es, as i kōs muk Skëköl kablë' sa' a e' dō a' ulā a ñies, a' batsulewā Cristo Jesús mik e' kuëki.

7 Skëköl er buaë ché ye' a, e' kuëki ie' diché wa ie' tö ye' me'kā ttè buaë ñe' wakanéuk.

8 S'batse'rpa kōs, e' sulula ye' dör. Erë Skëköl er buaë ché ye' a, ie' tö ye' shushtë Cristo tté buaë e' pakök pë' kē dör judiowak esepa a. I tso' Skëköl wā ie'pa a Cristo batamik, e' dör buaë shütë, kē se' a iwà bikeitsuk ekkë.

9 Ñies i bikeitsbak Skëköl tö wè Cristo wa, e' wà pakök sulitane a ie' tö ye' patké. Ttè e' bak blëulewā ká iaiaë, ie' dör íyi ulitane yuök'wak e' wā.

10 Ie' kē wā ikkayëne yi a ká iaiaë ta, ie' tso' se' dör Skëkëpa Jesús icha e'pa panuk e' kuëki. Se' wa ie' tö iwà kkaché i'ñe ta íyi wökir ena íyi wák tso' kē wërta'wā ese kōs a as ie'pa éna iar tö ie' siwā' dör įskię tsąkië íyi ulitane tsata.

11 E' kōs wé ie' tö Cristo Jesús dör Skëkëpa e' wa, wēs ie' tö iwà yōbië e' bikeitsbak es.

12 Se' batsulewā Cristo mik, se' erblöke ie' mik, e' kuëki se' dömiwā buaë ttök ie' ta kē suarta', kē wöklör i a.

13 Ye' weirke kos a' dalërmik, e' wa a' ké e' ttsökka. E' kuëki ye' tö a' a' ichè tö kē a' e' siaukwā.

Pablo tténe Skëköl ta Éfeso wakpa ki

14 Ýi ekkë kos kuëki ye' e' tkéwā kuchë ki S'yë wörki ttök ie' ta.

15 Ý kos dör ttsë'ka ká jaì a ena ká' i a, e' tso' ie' ë batamik.

16 Ie' olo ta' tajë shute, e' a ye' tö ikieke tö ie' tö a' er diché iö iWiköl wa.

17 Nies ye' tö ikieke ie' a tö Cristo mú ser a' er a, a' erblöke ie' mik e' kuëki. Ye' tö ie' a ikieke tö a' e' tköwā darërëë ñi dalëritsök ñies Skëköl dalëritsök.

18 Ye' tö ikieke ie' a es as a' ena s'batse'r malepa, e'pa kos éna iwà ar tö kos Cristo éna se' dalër, e' dör tajë, shoë, batsjë, kakkëë, iskië, kē enukwa.

19 Ye' ki ikiane tö a' éna iwà anù buaë tö kos Cristo éna se' dalër, e' tköka kos se' kabikeitsö e' tsata. Es ye' ki ikiane as a' ser buaë yësyësë, kabikeitsö buaë mokjë wes Skëköl wák es.

20 Skëköl diché ta' tajë, e' tso' iwakanéuk se' er a. Ie' tö i buaë wëmi se' a, i kos kiekesö ena i kos bikeitsekösö e' tsata, e' kuëki ie' kikökasö.

21 As Skëköl kiköka se' dör Skëképa Jesús icha e'pa tö. Nies ikikökasö Cristo Jesús kuëki këkraë. Es e' idir.

4

Se' dör wes ñi yamipa es Wiköl Batse'r wa

1 Ye' tso' wötëulewā Skëképa Jesús ttë kuëki. Skëköl er buaë ché a' a' tajë Cristo batamik, e' kuëki ye' kköchö a' a' tö a' senú buaë yësyësë wes Skëköl tö a' klöo'bak senuk es.

2 A' e' wöowa bërë, a' senú buaë ñita kē kësik wa. A' ñi dalëritsö, ñies a' ñi dalë'ttsö er bua' wa.

3 A' kos dör wes ñi yamipa es Skëköl Wiköl wa. A' e' chö darërë as a' kē ñi blabatsölor ñi yöki. A' senú bërë ñita.

4 Se' kos dör wes wák eköl ë es. Skëköl Wiköl tso' se' ta e' dör eköl ë. Skëköl tö se' kos klöo' as se' ser michoë ie' ta, e' wà paneke se' kos tö ñita ttsë'ne buaë wa.

5 Se' Këköl dör eköl ë, ttë mik se' erblöke e' dör etkë. S'wöskuë etkë a' se' ulitane wösune.

6 Skëköl dör eköl ë, e' dör se' ulitane yë. Ie' dör se' ulitane wökir. Ie' tso' iwakanéuk se' ulitane wa, ñies ie' tso' se' ulitane ta.

7 Se' kos dör wes wák eköl ë es, erë Cristo tö imé se' a eköl eköl kanebloie ie' a' kuä'ki kuä'ki wes ie' ki ikiane es.

8 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tö ichè: "Mik ie' e' aléka ibolökpa ki eta' ie' míkane ká jaì a.

Ibolökpa klö'wéwaitö tajë, e'pa mítser iwā e' ta,

ñies i buaë méitö iwakpa a."*
Es Skëköl yëkkuö tö ichè.

* 4:8 Salmo 68.18

⁹ Wé ichéitō tō “ie' míkane kákke”, etā ħima e' wà dör? E' wà dör tō ie' dè'rō kewē ká dià kaska'.

¹⁰ E' wà kiane chè tō ie' dè'rō ká dià kaska', e' ě mine'kane ká jaì a iyi ulitane tsata ká kōs wà ioie ie' olo taië e' wà.

¹¹ Cristo tō diché mé se' a eköl eköl kanebloie ie' a. Se' welepa shushtë ie' tō kaneblok ie' a ittekölpa tsáie. Se' welepa skà shushtë ie' tō Skèköl ttekölpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tō itte buaë pakökwakpaie. Se' welepa skà shushtë ie' tō itte klö'ukwakpa wökirpaie ena s'wöbla'ukwakpaie itte wa.

¹² Esepa kanè dör s'batse'r malepa kōs wöbla'uk kaneblok buaë ie' a ena ñi kī muk buaë. Se' serke wēs ie' kī ikiane es, e' tā se' kōs dör wēs Cristo chkà es, e'pa er diché kī iërdaë Cristo tté a.

¹³ Es se' kōs dōraë erblök ñikkëë Jesús dör Skèköl Alà, e' mik. Ñies se' kōs wā ijcherdaë ñikkëë se' er a tō wēs ie' dör. Se' dōraë wēs wēm kibineone es. Se' serdaë buaë yēsyesē wēs Cristo es.

¹⁴ Es se' kē dōpaia wēs alala es kitēr tottola ttè ulitane wa. Esepa dör wēs dichawō ppé siwā tō es. S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa erbikō taië, ie'pa tō ttè pa'alī yuémi s'kitō'woie. Mik se' kibine Cristo tté a, etā eseпа kē kitōnukia yi a.

¹⁵ Kē se' e' muktsā kitō'wè kache tté wa. E' skéie ttè mokī, ese chekesō ñi a se' ñi dalèritsō e' kuëkī. Se' tō iwé

es, etā se' diché iërke buaë Cristo dör s'wökir, e' ttè kōs a.

¹⁶ Cristo batamik se' kōs dör wēs s'chkà es. S'chkà a s'dichéwō tso', s'kicha tso' ena s'yese skà tso' tsakīë, e' kōs tso' iëulewā buaë ñikkëë, kanebloke buaë ñikkëë ñita. Es se' dör taië, e'pa kanebloke Cristo a eköl eköl kanè dör kuā'kī kuā'kī, erë Cristo batamik se' dör wēs chkà etkë es, iëulewā buaë ñita, kanebloke buaë ñita. Es se' mir buaë, ñi kī diché iöke buaë ñikkëë ñi dalër wa.

Kē se' senukia wēs pē' kē tō Skèköl dalöie es

¹⁷ Skèkëpa Jesucristo ttō wa ye' tō a' a ichè tō kē se' seriā wēs pē' kē tō Skèköl dalöie ser es. Ì kōs bikeitseke ie'pa tō, e' wà kē dör iie bua'.

¹⁸ Ie'pa erbikè ttsenewatke. Skèköl ttè mokī, e' wà kē ane ie'pa éna yēs. Ie'pa er darërëë, e' kuëkī sene mokī meke Skèköl tō se' a, e' kē dē' ie'pa ulà a.

¹⁹ Ie'pa er burinewā. Ie'pa e' mettsā ì sulu kukuétökwa darërëë. Ie'pa e' ia'uke sene sulusi wa, kē e' wöklö'uta' yēs.

²⁰ Erë Cristo ttè kē wa se' wöblane senuk es.

²¹ Mokī a' tō ie' ttè ttsé, a' e' yué ie' ttè mokī wa.

²² E' kuëkī se' bak senuk suluë, ese kōs olo'yösö. Ñies se' wák dër suluë, e' olo'yösö. E' tō se' kitō'weke ì sulu wamblök. Se' tō iüté es, e' tā se' er sulurdawā.

²³ Erë se' erbiköne kuā'kī buaë yēsyesē.

²⁴ Skèköl tō se' wák dër suluë, e' mane'wéttsā pa'alī wēs

ie' wák es, e' kuëki se' senú yësyësë ena batse'r wës ttè mokì tò ichè es.

²⁵ E' kuëki a' kě kachökia ñi kì. Se' kòs dör wës wák eköl ë es, e' kuëki ì cheke a' tò ñi a, e' chõ ttè mokì wa.

²⁶ A' ulune, e' ta' kě iwà wamblar. A' er buanúne kam katuirwà e' yökì.

²⁷ Kě kawõ mar bẽ a' as ie' tò a' kõ ì sulu wamblök.

²⁸ Yi bak akblök, e' kě ak-blökia. E' skéie ese kanëblö iwák ulà wa as iulà a' iwà dö ta' ikakmëitõ s'siarëpa a.

²⁹ Ttè sulusi kě charia. E' skéie a' tò ttè buaë ese ë chõ s'malepa kukua as ie'pa kì er tõwà Skëköl mik darërëë. Es a' tò ie'pa kìmëmi buaë mik ie'pa kì ikiane etä.

³⁰ Skëköl tò iWiköl me' se' a' iwà kchacheie tò se' dör ie' icha. Es se' wà ijcher mokì tò Skëköl tò se' bleräë buaë dö mik se' tsatkërdattsä aishkuö ta, e' kèwõ ska' ta. E' kuëki kě ì sulu wamblaria as Wiköl Batse'r kě eriar.

³¹ Kě a' kësik blökia ñi kì. Kě a' ñi saukia suluë. Kě a' ulunukia ñi kì. Kě a' wõñanukia ñi kì. Kě a' ñi chökia suluë. Ese kòs olo'yõ.

³² E' skéie ì buaë ë ú ñi a. A' ñi saú er siarë wa. Ì sulu wambleke a' tò ñi kì, ese nuí olo'yõ ñi kì wës a' nuí olo'yë Skëköl tò a' kì Cristo batamik es.

5

¹ A' dör Skëköl ala'r dalër tajë ie' éna, e' kuëki a' senú buaë yësyësë wës ie' ser es.

² A' ñi dalërítsõ kekraë wës Cristo tò se' dalërítsé es. Ie' e' mettsä ttëwà se' skéie. E'

wër buaë Skëköl wa wës íyi mekesõ ie' a' ala'r buaë mas-mas es.

³ A' senú wës s'batse'rpa kě senuk es. Kě a' kàne trënuke. Kě a' kàne e' ia'ukka sene sulusi wa. Kě a' kàne íyi kkechök. Íyi ese yökì a' e' kkõ'nú bua'iewà as kě yi tò a' kkatõ iki.

⁴ Ttè sulusi kòs, ttè kě wà ta' kòs, ttè tsuleie kulúie kòs, ese kě char. E' skéie Skëköl ë kíkõka.

⁵ A' wà ijchenú buaë tò wépa trërke ena wépa tò íyi sulusi wambleke, ñies wépa tò íyi kkecheke (e' dör wës íyi diököl dalöie skëkölíe es), esepa kòs kě döpa ì blúie Cristo ena Skëköl e'pa tso' e' a.

Sene buaë yësyësë

⁶ Íyi sulu ekkë kòs kuëki wépa tò Skëköl ttè dalösewéwà, esepa kì Skëköl kësik ardaë. E' kuëki kě a' e' muktsä yi a' kitõ'wë ttè kě wà ta' ese wa.

⁷ Kě a' e' tiuk ie'pa esepa ta, a' e' skõ ie'pa yökì bánet.

⁸ A' bak senuk suluë, e' dör wës a' bak senuk ká ttsettseë a' es. Erë i'ñe ta' a' tso' bat-sulewà Skëképa Jesús mik, e' dör wës a' serke ká ñi a' es. E' kuëki a' senú wës s'ser ká ñi a' es.

⁹ S'serke wës ká ñi a' es, esepa er buaë, ser yësyësë ena ttõ mokìë.

¹⁰ A' e' chõ e' wöbla'uk ì wër buaë Skëképa wa ese wa.

¹¹⁻¹² Ì sulu wambleke wépa ser wës ká ttsettseë a' es, esepa tò, ese kě dör ìe bua'. Ì sulu wambleke ie'pa tò

akirie, ese pakè tò s'jaewè ekkè. E' kuekì kē ì sulu wamblaria yēs wēs ie'pa es. E' skéie ì buaē kí ú kekraē. E' tò ie'pa a ikkachèmi tò ì wambleke ie'pa tò e' dör suluè.

13-14 Erè ká ñiwe tò íyi ulitane kkachèwā buaē míā ñiweie. E' kuekì mik ì sulu wambleke ie'pa tò e' kkachésö ie'pa a, e' ta ie'pa welepa éna iarmi tò e' dör suluè ta ier mane'umi ta imía ser buaē wēs ká ñiwe wakpa es. E' kuekì ttè tò ichè i' es:

“A' dör wēs s'kapötkëter es, esepa tì'nú,

a' dör wēs s'duulewā es, esepa shkenúkane, etā Cristo tò a' er ñi'weraè.”

15 E' kuekì a' ser kkö'nú a' tò. Kē a' senukia wēs wépa kē er ta' esepa ser es. E' skéie a' senú yēsyesè.

16 Tajè pè' tò íyi sulu wambleke i'ñe ta, e' kuekì ì buaē ormi se' a, e' ta iüsö kos se' a iormi ekkè.

17 Kē a' senuk wēs kē se' erbikotā buaē es. Erè ì kiane Skëképa Jesús kī tò se' tò iwè, ese wā anú a' éna.

18 Kē a' e' ttökkaiā blo' wa yēs. E' tò s'sulu'wëkewā da'a. E' skéie a' senú buaē yēsyesè kekraē Wiköl Batse'r diché wa.

19 Mik a' ñi dapa'uke, etā a' ttsö ñita Salmo wa ena Skëköl ttsé wa, ñies ttsé meke iWiköl tò a' a ese wa. A' ttsö Skëköl a ikikokaie a' er kos wa.

20 Wëstela chö kekraē Skëköl dör S'yé e' a Skëképa Jesucristo ttö wa.

Wēs se' ké senuk ñita

21 Cristo dalöieke a' tò, e' kuekì a' ñi dalöiö.

22 Alakölpa ké iwépa dalöiök wēs ie'pa tò Skëképa dalöieke es.

23 Alaköl wëm dör ie' wökir wēs Cristo dör ie' ichapa wökir es. Ie' dör ie'pa tsatkökwak. Ie'pa dör wēs ie' chkà es.

24 E' kuekì alakölpa ké iwépa dalöiök ì kos a wēs wépa dör Cristo icha esepa tò ie' dalöieke es.

25 A wépa, a' alakölpa dalëritsö wēs Cristo tò se' dör ie' icha esepa dalëritseke es. Ie' e' mettsā ttèwā se' skéie.

26 Ie' tò iwé es se' batse'woie. Ie' tò se' paiklé ittè wa as se' dö maneneë Skëköl wōa. E' wā suëkesö mik se' wösune etā.

27 Ie' tò iwé es as se' dö ie' wák wörki batse'r, kē kī ì sulu ta' yēs, oló ta' tajè wēs alaköl ulabatsöketke es, ese paiëule buaē, kē iaulekā, idatsi' kē wöklioulekā.

28-30 Es ñies wépa ké ilakölpa dalëritsök wēs ie'pa e' dalëritsö es. Kē yi e' sautā' suluè. E' skéie se' e' kkö'nú buaē, e' tiö buaē. E' kuekì wëm tò ilaköl dalëritseke, e' wa ie' wák e' dalëritsö. Es ñies se' dör Cristo icha, e'pa dör wēs ie' chkà es, e' kuekì ie' tò se' kkö'neke buaē.

31 Itso' kitule Skëköl yëkkuö kī i' es: “Wëm kē serpaia iyé ena imì e'pa dapömik, e' skéie iserdawā ilaköl ta. Ie'pa bøl serdaë ñita ta ie'pa míā wēs wák eköl è es.”*

* 5:31 Génesis 2.24

32 Ttè e' dör tajë iskië, kë se' éna iwà ar bet. Erë ye' a ta, ttè e' tso' Cristo ena se' dör ie' ichapa e'pa chök.

33 Erë ñies ttè e' tso' se' a ichök tō wēpa kōs ké ilakōlpa dalëritsōk wēs iwákpa e' dalëritsō es. Ñies alakōlpa kōs ké iwēpa dalöiök.

6

1 A ala'rla, a' yë ena a' mì, e'pa ttō dalöiō Skëkëpa Jesús dalërmik, e' dör buaë yësyësë e' kueki.

2-3 Ttè dalöiëno me'atbak Skëköl tō e' et tō ichè: "A' yë ena a' mì e'pa dalöiō. A' tō iwé es, e' ta a' kawō tkōraë buaë ena a' serdaë ká tajë ká i' kī."* Ttè e' dör ttè dalöiëno tsá kablé se' a ilè uk iütè skéie e'.

4 A' dör ala'rla yëwōpa ena imiwōpa, kë a' tō a' ala'r uluukka. E' skéie ie'pa tala'ú buaë, ie'pa shulō er bua' wa. Ñies ie'pa wōbla'ú Skëkëpa Jesús ttè wa.

5 A' klōulewā kanè mésoie, a' wōkirpa tso' ká i' kī, e'pa ttō iütō er mokī wa. Ie'pa dalöiō suane wa painè wa. A' kanëblō ie'pa a buaë wēs a' chōpa kanëblök Cristo a es.

6 A' kanëblō buaë ie'pa a kekraë, kë dör mik ie'pa tō a' sueke e' è ta ie'pa wōkatoie tō a' dör kanè mésopa buaë ese. Mokī a' dör Cristo kanè mésopa, e' kueki a' kanëblō ie'pa a kanë wēs Skëköl kī ikiane es.

7 A' kanëblō ie'pa a kanë wēs Skëkëpa Jesús wák a

s'kanëblō es, kë dör wēs s'kanëblō s'ditsō a es.

8 A' wā ijchër tō wēpa tso' klōulewā kanè mésoie ena wēpa kë dör es, esepa kōs a Skëkëpa Jesús tō iské meraë eköl eköl wēs i buaë wēsō es.

9 A' dör kanè wōkirpa, a' kanè mésopa dalöiō ñies. Kë ie'pa pauñar. A' éna ianú tō a' ena ie'pa, e'pa kōs wōkir dör Skëköl tso' ká jai a e'. Se' kōs kawōta ie' ttè dalöiök. Se' dör kanè wōkirpa ö se' dör kanè mésopa esepa, esepa kōs dör ñies éme ie' a.

Se' e' tsatkō bé yöki

10 A yamipa, ibataie ta ye' tō a' a icheke tō a' e' diché iō kekraë a' batsulewā Skëkëpa Jesús ta e' wa, ñies ie' diché tajë e' wa.

11 Ì kōs mé Skëköl tō a' a e' tsatkoie i sulu yöki, e' dör wēs i kōs tso' ñippökwaqpa wā e' tsatkoie es. E' iō a' tō as a' e' tsatkō, e' wa a' e' tkōwā darërë bé éna se' kitō'wak e' yöki.

12 Kë se' ñippökü' s'ditsō ta. E' skéie se' ñippöke íyi sulusi diché ta' kë wërta'wā esepa ta. E'pa dör íyi wōkir ena íyi wák tso' i sulu kōs tso' s'pamik wēs stui a es ese wëttsuk.

13 E' kueki i kōs mé Skëköl tō a' a e' tsatkoie, e' iō a' tō, e' klō'ú as mik i sulu datse a' erkiök i sulu wamblök, eta' a' a iwöklör. A' tō iwé es kekraë, e' ta a' e' alōraka i sulu kī ta a' a e' tkërdawā darërë mokie.

14 E' kueki a' tso' erki ñippök i sulu ta. Skëköl ttè mokī e' klō'ú a' tō, e' dör wēs

* 6:2-3 Deuteronomio 5.16

ñippökwakpa kipamo es. A' senú yësyësë Skëköl a, e' tō a' kimerä wës iyi daloie ieke ñippökwakpa tō ibatsi' kī e' tsatkoie es.

¹⁵ Skëköl tō a' er bua'wëne ie' kī Cristo batamik, e' ttë buaë klō'wé a' tō, e' dör a' a wës ñippökwakpa klökkuö iōka as kë ikulirttsa es.

¹⁶ Ñies a' erblō këkraë Skëkëpa Jesús mik, e' dör wës i tso' klöule ñippökwakpa wā iulā a shoë e' tsatkoie es. E' wa a' tō i sulu kōs patkeke bë tō a' kī ese kōs wöklō'wëraë. E' dör wës kuaböt wōñarke bö'ie uyeke ñippökwakpa kī, e' wöklō'wëke wöshteke i tso' ie'pa wā iulā a e' wa es.

¹⁷ Skëköl tō a' tsatkeraë, e' bikeitsō a' tō këkraë, e' dör wës iyi daloie tkekeka ñippökwakpa tō iwökir kī e' tsatkoie es. Ñies a' er múwā ie' ttë kī, e' dör wës ie' Wiköl tabè es.

¹⁸ I kōs a tā ikiō ie' a tō ie' tō a' kimè. Ie' tā a' ttō këkraë iWiköl wa, kë ilo'yar yës. Ñies ie' a ikiō s'batse'r malepa kōs kī.

¹⁹ Ñies ikiō ie' a tō ye' a ttë mèitō wà pakè as ye' tō Jesús ttë buaë blëulewā ká iaiaë, e' wà pakō kë suarta'.

²⁰ Ye' patkëule ttë buaë e' pakök, erë i'ñe tā ye' tso' wötëulewā s'wōto wé a ttë e' kuëkī. A' ikiō Skëköl a ye' kī as ye' tō iwà pakō buaë kë suarta'.

Pablo e' chéat

²¹⁻²² Ye' kī ikiane tō a' wā ijcher tō is ye' tso' ena i wëke ye' tō. E' kuëkī ye' tō yëkkuö i'

patkeke Tíquico ulā a. Ie' dör s'yami dalër tajë sa' éna. Ie' dör Skëkëpa Jesús kanè méso yësyësë ese. Ie' tō a' a ichèmi tō is ye' tso'. Ñies ie' tō a' er diché ièmi.

²³ Skëköl dör S'yë ena Skëkëpa Jesucristo as e'pa tō sene bërè mù s'yamipa kōs a. Ñies as Skëköl tō ie'pa kimù ñi dalëritsök buaë. Ñies as ie'pa erblō Skëköl mik këkraë.

²⁴ As Skëköl er buaë chō wépa éna Skëkëpa Jesucristo dalër këkraë kë manertā'ttsa esepa kōs a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filipos wakpa a Filipenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit, etä ie' tso' Roma wötëulewä s'wöto wé a Jesús tté buaë pakè kueki. E' tso' kitule Hechos 28.14-31 e' ki. E' yöki mik Pablo dè'rö Filipos Silas ena Timoteo e'pa ta Jesús tté buaë pakök, etä taië pè' erblè' Jesús mik (Hechos 16.11-40). Mik Jesús mik erblökwakpa wä ijchenewä tö Pablo tso' wötëulewä, etä ie'pa tö inuköl ena ilè skà patkè'mi Epafrodito ulà a ikimoie. E' ki wëstela ché Pablo tö yëkkuö i' ki.

Filipos wakpa weirke Jesús mik erblè e' kueki. E' kueki Pablo tö ie'pa a ikkaché tö eré ie' weirke, eré ie' ttsè'rke buaë. Ie' tö ie'pa a iché tö ie'pa ké senuk wës Jesús sené es. Ie' e' wöawa diöshet s'malepa kimoie. Es se' kawöta senuk ñi kimoie.

E' kúie ta ie' tö ie'pa a ibiyö ché tö Israel aleripa wëlepa tso' s'wöbla'uk suluë. E' yöki ie'pa kawöta e' kkö'nuk. Ie'pa ñekkëpa s'wöbla'wëke tö kè se' tsatkërpa erblè Jesús mik e' ä wa. Eré Pablo tö iché tö e' kè idör es.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Ñies Timoteo tso' ye' ta ie. Sa' dör Cristo Jesús kanè mësopa. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r batsulewä Cristo

Jesús mik serke Filipos e'pa a, ñies a' wökirpa ena ie'pa kimukwakpa e'pa kos a.

² Skököl dör S'yé ena Skökëpa Jesucristo as e'pa er buaë chö a' a ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skököl a Filipos wakpa dalërmik

³ Bitökicha ye' er ane a' ska', etä ye' tö wëstela cheke Skököl a a' dalërmik.

⁴ Kekraë mik ye' tö ikieke Skököl a a' ki, etä ye' ttsè'ne buaë.

⁵ Kuaë dö ikkè ta, buaë a' tö ye' kimeke Jesús tté buaë pakè e' kané wa. E' kueki ye' ttsè'ne buaë a' dalërmik.

⁶ Ye' wä ijcher buaë tö i' buaë tsä tkéwamitke Skököl tö a' er a, e' wä ki wëraëitö buaë dö mik Jesucristo döne etä.

⁷ A' dalër taië ye' éna, e' kueki e' dör buaë tö ye' tö a' bikeitsè es. Kekraë a' er tso' ye' ska'. Eré ye' tso' wötëule s'wöto wé a Jesús tté buaë kueki, eré a' er tso' ye' ska'. Ñies mik ye' kè ku' wötëule tso' Jesús tté buaë tsatkök ena ichök tö e' dör moki, etä a' er tso' ye' ska'. Skököl er buaë ché ye' a e' kueki kanè méitö ye' a Jesús tté buaë pakök. Kanè e' a a' ulitane tso' ye' ta ñita. E' kueki buaë idir tö ye' tö a' bikeitsè es.

⁸ Skököl wä ijcher buaë tö kos ye' éna a' dalër wës Cristo Jesús éna a' dalër es.

⁹ Ye' tö Skököl a ikieke tö a' kí ñi dalëritsö taië. Ñies ye' tö ie' a ikieke tö as a' kí erbikö yësyèsé ena a' kí éna ká ar buaë

10 as ì dör ibua'ie ese shushtö a' tō wè këkraë. Es a' sermi batse'r, kë kí ì nuí tá dō mik Cristo döne etá.

11 Es Jesucristo batamik a' sermi yësyësë, e' wërdaë buaë wës kal bua'bua wör buaë ese wër es. E' dör es, etá Skëköl dalöiërdaë buaë ikikardaká taië a' batamik.

Pablo tso' wötëule erë Jesús tté buaë kí pakarke

12 A yamipa, ye' kí ikiane tō a' wá ijcher tō ì sulu tköke ye' tá, mokí e' kë wá Jesús tté buaë wöklöne. E' skéie ikí pakarke taië.

13 Shkëkipa kös tso' íe ká i' wökir kibi u a, ñies imalepa kös tso' íe, e'pa wá ijcher tō ye' tso' wötëule Cristo tté kuëki.

14 Ñies ye' tso' wötëulewá moulewá, e' tō taië s'yamipa tso' ká i' a, e'pa kí erkiöwé tté pakök kë suarta'ia, ie'pa kí erblöke Skëképa mik e' wa.

15 Mokí s'yamipa welepá ukyërke ye' kí, ie'pa wötköke ye' kí, e' kuëki ie'pa tō Cristo tté pakeke. Erë welepá tō ipakeke er mokí wa.

16 ie'pa éna ye' dalër taië, ñies ie'pa wá ijcher buaë tō ye' tso' wötëulewá íe, e' dör Jesús tté buaë tsatkoie. E' kuëki ie'pa tō Cristo tté pakeke.

17 Erë welepá skà tso' e' ë bikeitsök, esepá tō ipakeke, erë e' kë dör er mokí wa. ie'pa éna ye' kí we'ikak ye' tso' s'wöto wé a e' dalewá.

18 Erë ipakarke er sulu wá ö er mokí wa, e' kë dë' wës ye' a. Ibua'ie dör tō Cristo tté buaë

e' pakarke, e' tō ye' ttsë' wëke buaë.

Etá ye' kí ttsë' rdaë buaë.

19 E' wà dör tō ye' wá ijcher tō ye' yërdattsane e' kieke a' tō Skëköl a e' batamik, ñies Jesu- cristo Wiköl tso' ye' kimuk e' batamik.

20 Mokí yö iklö'wé tō ye' kë jaënukká Cristo kí s'shulökwakpa wörki. Ye' wá ijcher tō mik ye' e' tsatköke ie'pa wörki, etá ye' ttöraë ie'pa tá kë suane wës këkraë ye' tō Cristo tté pakeke es as ie' kikarká taië ye' wa. Ye' serkeia ö ye' ttëwá e' wa Cristo kikarkeká.

21 Ye' a tá, ye' serkeia, e' dör Cristo kikökka. Erë ye' blënewá, e' tá ye' e' alé.

22 Ye' serkeia ká i' a, etá es ye' kaneblömiia Cristo a tá e' wá kí dörattsá buaë. Ye' wák kë wá ijcher tō wéne dör ibua'ie.

23 Darërë ishukit ye' a. Sulu ye' shkakmitke Cristo ska', e' dör ibua'ie ichökle.

24 Erë a' a buaë idir tō ye' serkeia a' kimoie.

25 Ye' wá ijcher buaë tō e' dör mokí, e' kuëki ye' wá ijcher tō ye' serkeia ká i' a a' kimoie as a' kí ttsë'r buaë tté mik se' erblöke e' a.

26 Ñies ye' serkeia ká i' a e' dör as a' tō Cristo Jesús kikökka taië mik a' tō isuë tō ie' wá ye' dene a' ska' etá.

Senë wës Cristo kí ikiane es

27 Ibua'ie dör tō a' senú yësyësë wës Cristo tté buaë tō ichë es. Ye' de a' ska' ö ye' kë dë' a' ska', erë ye' kí ikiane tō a' ser es as ye' tō a' tté ttsö tō

a' er méwā ñita ñikkëë. Ñies as ye' tō ittsō tō a' e' tkéwā darērëë ñita Jesús tté buaë mik se' erblōke e' tsatkök.

²⁸⁻²⁹ Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tō kawō mé se' a erblök Cristo mik ñies weinuk idalërmik. E' kueki kē a' suanuk se' bolökpa yöki. Ie'pa tō se' we'ikeke, e' dalë'ttsésō er bua' wa, e' ta e' tō ikkacheke ie'pa a tō ie'pa weirdaë siarë aishkuō ta, erë se' tsatkërdaë. E' kos dör Skëköl kanë.

³⁰ I'ñe ta a' weirke wës a' tō isu' tō ye' weine mik a' ta ye' bak etā es. Ñies i'ñe ta a' tō ittsë tō ye' tso'ia weinuk.

2

Se' ké e' wöökwa diöshet wës Cristo e' wöawa es

¹ Cristo tō a' er kuweke. Ie' éna a' dalër tajë e' tō a' er pableke. A' batsulewā ñi mik Skëköl Wiköl wa. Ñies a' ñi saü er bua' wa, er siarë wa.

² E' kueki ye' tō a' a' ikië tajë tō a' er múwā ñita ñikkëë. A' ñi dalëritsō ñikkëë. A' erbikō ñikkëë Skëköl a. A' senú buaë ñita ñikkëë, e' wa a' tō ye' ttsë'ú buaë.

³ Kē ì war wötokoie ñita. Kē ì war e' ttsokā ñi kī. E' skéie a' e' wööwa bërë. Ibikeitsō tō s'malepa dör buaë a' tsata.

⁴ Kē a' e' tkiuk a' wákpa íyi ë kī. A' ké s'malepa kī tkinuk ikimè wa isuè wa.

⁵ Se' erbikō wës Cristo Jesús erbikō es, e' dör i' es:

⁶ Ie' wák dör Skëköl je', erë ie' kē tkine e' kī tō iwák dör Skëköl.

⁷ E' kos méatitō iwák er wa, ie' de ká i' a yöne s'ditsöie wës kanë méso es.

Ie' kune' s'ditsöie.

⁸ Mik ie' bak ká i' a, etā ì kos kiane Skëköl kī e' iütë'itō seraa

dō ie' e' me'ttsa ttëwā wötëulewā krus mik wës pè' sulusi es.

Ekkë ie' e' wöa'wa.

⁹⁻¹¹ E' kueki Skëköl tō ie' tkéka íyi ulitane tsata.

Ñies ikië mékajitō Këköl íyi ulitane tsata.

Ie' tō iwé es as ì kos tso' ká jai a, ena ká i' a ena ká diöshet e'pa kos e' tulöwā kuchë kī Jesús wörki idalöioie,

ñies as sulitane tō ichökā tō Jesucristo dör Skëköl, Skëköl dör S'yë e' kikokā tajë.

Senë yësyësë pè' sulusipa shua

¹² A ye' yamipa dalër tajë ye' éna, Cristo tō Skëköl ttë iüté buaë, e' kueki ye' tō a' a' ichë tō a' tsatkëne e' wà ú suane wa painè wa. Mik ye' bak a' ska' etā kekraë a' tō Skëköl ttë iüté buaë, erë i'ñe ta ye' kē ku' a' ta, etā ikí iütö bua'iewa.

¹³ Skëköl wák tō a' erkiöwë ì kiane ie' kī wè ese woie. Ñies ie' tō idiché mé a' a' iwakanéwoie. E' kueki a' tō iwakanewëmi buaë.

¹⁴ Ì kos weke a' tō, e' ú bërë, kē dör kabene wa, kē dör ukyëne wa.

¹⁵ Iú es as kē ì sulu tté kur a' kī. Es a' sermi pè' sulusipa shua yësyësë kē kī ì nuí ta' wës Skëköl ala'r es. Ie'pa shua

a' dör wēs bēkwō wōñar ká ttsettse a es.

¹⁶ Jesús tō sene michoë mè se' a, e' tté wà pakō ie'pa a. A' tō iwakanewé es, e' ta ye' ttsè'rdaë buaë mik Cristo dene etā. Es ye' tō isueraë tō ye' kaneblé darèrè e' kē weine ë.

¹⁷ A' erblöke Jesús mik, a' tō Skëköl tté iuteke buaë. Ñies a' e' mettsa weinuk ie' tté kuëkì. E' dör wēs iyiwak jchë sacerdote tō mè Skëköl a es. Isalema ie'pa tō ye' ttewami Jesús tté kuëkì. E' wà tka ye' ta, e' ta ye' dōraë wēs vino tekettsa iyiwak jchëne mè Skëköl a e' kì es. Ie'pa tō ye' ttewami, erè ye' ttsè'r buaë a' ta ñita.

¹⁸ Es ñies a' ttsè'nú buaë ye' ta ñita.

Timoteo

¹⁹ Skëkëpa Jesús ttō wa ye' mú tō Timoteo patkëmi bet a' ska'. Ie' tō a' a ye' biyō meraë buaë, e' tō a' ttsè'weraë buaë. Ñies ie' wā a' biyō dōraë ye' a as ye' ttsè'r buaë.

²⁰ Kē yi skà ku' ye' ta tkirke a' kì mokì wēs ie' es.

²¹ Imalëpa tkirke ì kiane ie'pa wákpa kì, ese ë kì, kē tkirtā ì kiane Jesucristo kì ese kì.

²² Erè a' wā ijcher tō Timoteo tō ikkayë'bak tō ie' dör Jesús kanè méso buaë. Ie' kaneblëule buaë ye' ta Jesús tté buaë pakök wēs ye' wák alà es.

²³ E' kuëkì mik ye' wā ijchertke tō wēs ye' dōmi íe, etā ye' mú tō Timoteo patkëmi a' ska'.

²⁴ Ñies ye' erblöke Skëkëpa mik tō ye' dōmine a' ska' kukuie.

Epafrdito

²⁵ Ñies ye' tō ibikeitsè tō ye' kawōtā s'yami Epafrdito patkëkmine a' ska'. Ie' dör wēs ye' ël es. Ie' kaneblöke buaë ye' ta. Ie' tō Jesús tté tsatkeke buaë ye' ta. A' tō ie' patkë'bitu ye' kìmuk a' skéie.

²⁶ Ie' kì a' kiane suë kröröë. Mik ie' wā ijchenewā tō a' tō ibiyō ttsè' tō ie' duöke, etā e' tō ie' eriawëkā tajë.

²⁷ Mokì ie' kirinebak. Tsir etā ie' blënewā, erè Skëköl tō isuë er siarë wa, e' kuëkì ie' buanene. Es Skëköl tō ye' suë er siarë wa ñies. Epafrdito duöpawā, e'ma ye' kì eriane tajë.

²⁸ E' kuëkì sulu ye' éna ipatkakmi bet a' ska' as a' ttsè'rne buaë isaukne, ñies as ye' kē kì eriaría.

²⁹⁻³⁰ A' tō ie' kiōwā ttsè'ne bua' wa wēs Jesús mik erblökwakpa ñi kiōwā es. Tsir etā ie' blënewā Cristo kanè wë kuëkì. Wēs a' kē a ye' kimer, e' kuëkì ie' tō ye' kímé a' skéie. Eë iekkë ta ie' blënewā. E' kuëkì se' esepa dalöiö.

3

Cristo dör buaë ichökle ì ulitane tsata

¹ A yamipa, e' kúie ta ye' tō ichè a' a tō a' ttsè'nú buaë Skëkëpa Jesús batamik. Ì kitbak ye' tō yëkkuö kì a' a, e' skà shtekeneyö a' a i' ta. Ye' kē shtrine iskà chökne a' a. E' dör buaë a' a a tsatkoie wëpa éna a' kitö'wak esepa yökì.

² A' e' kkö'nú pē' sulusipa datse wes chichi sulusipa es esepa yöki. Ie'pa e' wamblörak suluē. Ie'pa icheke tö wēpa tottola kkuölit tēule tsir wes Moisés tö ikitat es, esepa ē dör Skököl ala'r chökle. Ie'pa éna a' er sulu'wakwa ttē ese wa. E' kueki a' e' kkö'nú esepa yöki.

³ E' kē dör wes ie'pa tö ichē es. Se' tö Skököl dalöieke iWiköl batamik, esepa je' dör Skököl ala'r chökle. Kē se' erblöku' se' wákpa mik e' tsatkoie. E' skéie se' erblöke ì o' Cristo Jesús tö e' mik, e' wa se' e' tsökeka tajē.

⁴ Yile e' ttsöka tö itsatkēmi iwák batamik, e' ta ye' e' ttsökami tajē e' tsata.

⁵ Mik ye' ki ká deka päköl (8) etā ye' tottola kkuölit tēne tsir wes Moisés tö ime'at es. Ye' dör Israel aleripa e' eköl. Ye' dör Benjamín ditséwö. Ye' dör hebreo ditséwö chökle. Ye' bak fariseowakie e' kueki Moisés ttē kitule dalöiēno e' dalöiök ye' bak buaē wes fariseowakpa es.

⁶ E' kēwö ska' ta ye' bak ttē e' tsatkök darērē dō Skökēpa Jesús icha esepa we'ikök siarē. Sēne yösyēsē kieke ttē ñe' tö se' a e' wā iütēule ye' wā seraā, kē ki ì sulu ttē ta' yēs.

⁷ Ye' bak ibikeitsök tö íyi ekkēpa kos e' dör buaē ye' a e' tsatkoie, erē ì ñe' ta ye' éna iāne tö e' kos kē dör ìie bua' ye' a. E' kueki e' kos kē wā ta'ia ye' a Cristo dalērmik.

⁸ E' kīie ta, Cristo Jesús dör ye' Kököl, e' mik ye' bātse buaē, mokī e' dör buaē ye' a íyi ulitane tsata. Ie' dalērmik

íyi malē kos watéttsayö, e' dör ushñaie ye' a as ye' ulā dō ie' ska'

⁹ ena ye' bātswā ie' mik da'aie. Es Skököl tö ye' klö'wē wes pē' buaē yösyēsē es ie' wörki, e' kē dör Moisés ttē dalöiēno e' dalöiéyö buaē e' kueki. E' skéie ie' tö ye' klö'wē wes pē' buaē yösyēsē es ye' erblé Cristo mik e' kueki. E' wā dör tö mik ye' erblé Cristo mik etā, e' kueki Skököl tö ichē tö ye' dör pē' buaē yösyēsē ie' a. Ñies ie' tö ye' kímé senuk yösyēsē ie' a.

¹⁰ Ye' kī e' batsak Cristo mik bua'iewā. Ie' kötwā pē' tö e' shkeo'kane Skököl tö ie' diché tajē wa, e' diché kiane ye' ki ye' er a. Ye' e' chak weinuk ie' dalērmik wes ie' weine ye' dalērmik es. Ye' e' chak ttēwā ie' dalērmik wes ie' kötwā ye' dalērmik es.

¹¹ Ye' senak es as Skököl tö ye' shke'ükane aishkuö ta.

Kam se' ser yösyēsē wes Cristo es

¹² Ye' kē tö icheku' tö e' kos wētkeyö. Ye' kē tö icheku' tö ye' dekatke ser yösyēsē wes Cristo Jesús ser es. Erē ie' tö ye' klö'o'bak as ye' dō wes ie' es. E' kueki ye' e' tkéwā darērēē as ye' dō wes ie' es.

¹³ A yamipa, ye' kē ibikeitsē tö íyi ekkē kos detke ye' ulā a. Ì o' ye' tö, ese kē bikeit-seku'iaiyö. E' skéie ì tso' Skököl wā ye' a aishkuö ta, ese ē yuleke ye' tö darērēē.

¹⁴ Ye' e' tkéwā darērēē kekraē dō mik ye' demi ká jai a etā as iské dō ye' ulā a. E' dör sēne michoē Skököl ta. E'

tso' ie' wə bil yi klöule ie' wə
Cristo Jesús batamik esepa a.

¹⁵ Se' ulitane erblö buaë
Cristo mik, esepa kawöta
ibikeitsök ñe' es. A' welepa
tö ilè bikeitseke kua'ki eta
Skököl tö a' er ñi'werane.

¹⁶ Erë ibua'ie dör tö se' uli-
tane ké senuk yësyësë kos se'
a ikkayëne eköl eköl ekkë.

Se' dör ká jai wakpa

¹⁷ A yamipa, a' senú wes ye'
serke es. Ñies wépa serke wes
sa' serke es esepa weblö ta' a'
senú es.

¹⁸ Ye' tö a' a iyë' taië tö
pë' tso' e' chö tö ie'pa erblöke
Jesús mik, erë ie'pa serke
wes Cristo kötəwə krus mik e'
bolökpa es. E' skà chëneyö a' a
i' ta ië wa.

¹⁹ Ie'pa ekkëpa michoë
ewəwa. Ì kiane ie'pa ki ese
dör ie'pa kéköl. Warma ì
tö ie'pa ké jaënuke taië, ese
wa ie'pa e' ttsökeka. Ie'pa er
me'rie ì tso' ká i' a ese ë ki.

²⁰ Erë se' dör ká jai
wakpa. Skökëpa Jesucristo
dör S'tsatkökəwak tso' ká jai a,
e' datskene, e' paneke se' tö
kröröë.

²¹ Ie' wə diché tso' taië e'
aloka iyi ulitane ki. Idiché
wa ie' tö se' chkà nurta'wə e'
mane'werattsə as idö wes ie'
wák chkà olo ta' taië es.

4

¹ A yamipa, a' e' tköwa
darërë Skökëpa Jesús a
kekraë. Suluë ye' éna a'
suakne, a' dalër taië ye' éna.
A' tö ye' tsë'weke buaë. A' dör
wes ye' kaneblöke Skököl a' e'
ské es.

Evodia ena Síntique

² A Evodia ena Síntique, a'
böl dör Skökëpa Jesús icha, e'
kuëki ye' kköchö a' a' tö a'
erbikö ñikkëë.

³ Eköl tso' a' shua, e' dör
ye' kimukwak buaë, e' a' ye'
ikië tö alakölpa e'pa kimú er
buanukne ñi ki. Ie'pa bak
kaneblök buaë ye' ta' Jesús
tté buaë pakè wa. Ie'pa ena
Clemente ena imalëpa bak
kaneblök darërëe ye' ta, e'pa
kië kos tso'tke kitule sene mi-
choë yëkküö ki.

A' ttsë'nú buaë kekraë

⁴ A' ttsë'nú buaë kekraë
a' dör Skökëpa Jesús icha e'
kuëki. Ye' tö iskà chène a' a'
tö a' ttsë'nú buaë.

⁵ Sulitane saú er bua'
wa kekraë. Skökëpa Jesús
datskene bet.

⁶ Kë ì tö a' eriauk, e' skéie ì
kiane a' ki, ese kos mú Skököl
ulà a, ie' a' ikië wa ena kköchë
wa. Ñies wëstela chö ia.

⁷ A' tö iwé es, e' ta' sene bërë
meke ie' tö e' meraëitö a' a. E'
dör taië iskië kë se' éna iwà
ar ekkë. E' tö a' er ena a'
erbikë kkö'neraë Cristo Jesús
batamik.

⁸ A yamipa, ibataie ta' ye' tö
a' a' icheke tö ì kos dör mokië,
ì kos dalöierťa', ì kos dör
yësyësë, ì kos dör batse'r, ì kos
dör buaala, ì kos kikauleka
buaë, iyi ese kos ki a' er múwa
kekraë. Ì kos dör buaë ena
ì kos kıkarkata', ese bikeitsö
kekraë.

⁹ Ì kos wa ye' tö a' wöblaö',
tté kos yë' ye' tö a' a, e' tsë'
a' tö. Wes ye' serke, e' su' a'
tö. A' senú es, e' ta' Skököl dör

se_ne bĕrĕ mukwak, e' tso' a' ta' kĕkraĕ.

Pablo tō ie'pa a wĕstela ché

10 Ye' ttsĕ'ne buaĕ tō bata ekkĕ ta' a' er dene ye' ska'. Ì patkĕ a' tō ye' a, e' wà de ye' ulà a, e' tō ye' ké wĕstela chök Skĕkĕpa Jesús a. Ye' éna iane tō mokĭ a' kĕ er chĕ'wa ye' ska', erĕ a' kĕ ulà dĕ' wĕs ipatkoie ye' a.

11 Ye' kĕ ku' e' chök a' a ilè kĭ kianeia ye' kĭ e' kuekĭ. Ye' wöblanewatke ttsĕ'nuk buaĕ ì kōs tkōke ye' ta' e' a.

12 Ye' wöblanewatke senuk mik ye' wa' íyi tso' tajĕ etā, ñies mik ye' kĕ wa' íyi ta' yĕs etā. Ye' wöblanewatke ì kōs tkōke ye' ta' e' dalĕ'ttsök. Íyi tso' ye' wa' ñĕ ö íyi kĕ ta' ye' wa' ñĕ, erĕ ye' ttsĕ'rke buaĕ. Ì tso' ye' wa' tajĕ ö ì kĕ ta' ye' wa' yĕs, erĕ ye' ttsĕ'rke buaĕ.

13 Íyi kōs dalĕ'ttsĕrmi ye' a buaĕ Cristo batamik, e' tō ye' a diché meke e' kuekĭ.

14 Erĕ buaĕ idir tō a' tō ye' kĭmé ye' weirke tajĕ e' shuā.

15 A yamipa, a' wa' ijcher buaĕ tō mik a' tō Jesús ttĕ buaĕ e' tsá ttsĕ', e' kĕwö ska' ta' ye' e' yĕ'ttsā Macedonia ta' a' erule serke Filipos e'pa ĕ tō ye' kĭmé inuköl wa. Kĕ imalepa skà wa' ye' kĭmĕne wĕs a' es.

16 E' kĭie ta' mik ye' bak Tesalónica, etā a' tō íyi patkĕ' ye' a' e' kĭmoie bötökichakkĕ.

17 Ye' kĕ ku' ì kakmeke a' tō ye' a' e' ĕ bikeitsök. Ì buaĕ kĭ merke a' a' ká jaì a' ì kĕmé a' tō ye' a' e' skĕie, ese bikeitsök ye' tso' bua'ie.

18 A' wa' ijchenú tō ì kōs patkĕ' a' tō ye' a, e' dĕ' ye' ulà a, e' kuekĭ tajĕ ye' wa' itso'. E' kĭie ta' ì ipatkĕ' a' tō Epafrodito ulà a, e' kōs ta' ye' wa' itso' tajĕ shute. Ì wĕ a' tō e' wĕr buaĕ Skĕköl wa wĕs íyi meule ie' a' ala'r buaĕ masmas es. Ese kiar ie' kĭ.

19 E' kuekĭ ye' Kĕköl tō ì kōs kiane a' kĭ senoie ie' a' ese meraĕ a' a' ì tso' ie' wa' buaĕ tajĕ shuteĕ e' wa' Cristo Jesús batamik.

20 ¡Skĕköl dör S'yĕ, e' kikōkasö tajĕ kĕkraĕ! Es e' idir.

Pablo e' chéat

21 Jesucristo icha batse'r e'pa kōs shke'ú ye' a. Ñies s'yamipa tso' ye' ta', e'pa tō a' shke'wĕmi.

22 Ñies s'batse'rpa serke íe, e'pa kōs tō a' shke'wĕmi. Sa' shuā wĕpa kanablöke Roma wökir kibi a, e'pa tō a' shke'wĕmi bua'iewā.

23 As Skĕkĕpa Jesucristo er buaĕ chō a' a.

Yëkkuö kit Pablo tö Colosas wakpa a Colosenses

Mik Pablo tö yëkkuö i' kit etä ie' tso'ia wötëulewā Roma s'wōto wé a. Wes i bak ie' tā e' tso' kitule Hechos 28.17-31 e' kī. Pablo wák kē wā Jesús tté buaë pakane Colosas. Wēm eköl kiè Epaфра, e' tö Colosas wakpa a ipaka'. E' ukuöki ie' dë'rō Pablo weblök s'wōto wé a tā ie' tö Pablo a ipaké tö Colosas wakpa shūa kabene tso' tajë.

Epaфра tö ie' a ipaké tö pë' wele tso' s'wōbla'uk Jesús tté wa erë kē dör yësyësë. Pë' ñe'pa tö s'wōbla'weke tö Skëköl kē wā iyi kōs yöne Cristo wa. Ñies ie'pa tö icheke tö Jesús kē dör këkëpa tajë ese. E' skéie Jesús mik erblökwakpa kawōtā tkinuk bua'ie i kī Is-rael aleripa tkirke ese kī, es ie'pa tö s'wōbla'weke.

E' kuëki Pablo tö yëkkuö i' kit ñippoie ie'pa ñekkëpa tā Jesús tté buaë tsatkoie. Ie' tö ichè tö Jesús ë a se' tsatkërmi. E' kuëki Skëköl tö ie' tkë'ka sulitane ena iyi ulitane tsatā. Ñies ie' ichè tö i kkacheke pë' esepa tö e' kē dör lie bua' ena e' kē a se' tsatkënuuk. E' kīie tā ie' tö ikkaché tö wes se' kawōtā senuk Skëköl wörki.

Shke'wè

1 Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Jesucristo ttekōlpa tsā, e'pa eköl. Ñies s'yami Timoteo e' tso' ye' tā ië.

2 Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör batse'r serke Colosas e'pa a. A' dör s'yamipa e' tkëulewā darërë Cristo mik. Skëköl dör S'yë as e' er buaë chō ena sene bërë mù a' a.

Pablo tö wëstela ché Skëköl a ie'pa dalërmik

3 Kekraë mik sa' tö ikieke Skëköl a a' kī, etā sa' tö wëstela cheke ie' dör Skëkëpa Jesucristo Yë e' a a' dalërmik.

4 Sa' tö a' tté ttsé tö a' tso'ia erblök buaë Cristo Jesús mik. Ñies sa' tö ittse' tö a' tö s'batse'r malepa kōs dalëritseke buaë. E' kuëki sa' tso' wëstela chök ie' a a' dalërmik.

5 Mik Jesús tté buaë mokië e' dë' a' ska' kuaë, etā a' tö ittse' tö Skëköl wā i buaë tso' blëule a' a, e' tso' a' panuk ká jai a. E' wā paneke a' tö kröröë, e' kuëki a' erblöke Cristo mik ena a' ñi dalëritsöke buaë kekraë.

6 Tté buaë e' pakarke tajë ká wa'ñe, e' klö'weke pë' tö tajë. E' tö ie'pa er mane'weke as iser buaë yësyësë. Es ñies ibak a' tā kuaë mik a' tö ittse' tā iklō'g'mi moki tö Skëköl er buaë ché se' a Cristo batamik. Kuaë dö i'ñe tā tté e' waka-neorkear buaë a' shūa.

7 Tté e' paka' Epafras tö a' a, ie' dalër tajë se' éna. Ie' dör Cristo kanè méso wes sa' es. Ie' dör Cristo kanè méso yësyësë a' kimoie.

8 Ie' wā a' tté de sa' ska' tö a' tö sa' dalëritseke tajë Skëköl Wikōl wa.

9 E' kuëki mik sa' tö a' tté ttsë' kuaë, etā sa' utmi S'yë tā a' kī. E' kē olo'yeta' sa' tö dö ikkë tā. Sa' tö ikiear Skëköl

a tö ie' Wiköl tö a' er ñi'ú kabikeitsoie buaë, as ì kiane ie' kî tö a' iwè e' wà ar buaë a' éna.

10 E' ane buaë a' éna, e' ta a' serdaë buaë yësyësë wës wépa dör Skëképa Jesús icha, esepa ké senuk es. A' serke es, e' ta ì kos weke a' tö, e' wër buaë ie' wa. Ì buaë kos weraë a' tö taië wës kal wör taië buaë es. Ñies wës Skëköl dör, e' wà kî ar michoë a' éna buaë.

11-12 Sa' tö ikieke S'yë a tö ie' tö a' er diché iö, ie' olo taië, ie' diché taië, e' wa. Es idir, e' ta a' weirke kos e' dalë'ttsërmi a' a er bua' wa. Ñies ì kos wé S'yë tö a' a, e' kî wëstela cheraë a' tö ie' a ttsë'ne bua' wa. Ì tso' ie' wà mè se' dör ie' icha batse' rpa e' pa a ilo bur taië e' a, e' yök a' yuétkeitö as idö a' ulà a ñies.

13 Ie' tö se' yéttsa ì sulu kos dör wës stui es, ese ulà a ta se' tsémiitö wépa blúie ilà dalër iéna e' tso' esepa kúie.

14 E' batamik se' tsatkéitö ena se' nuì olo'yéitö se' kî.

Skëköl er buanene se' kî Cristo batamik

15 Skëköl kë wërta'wà, erë Cristo wa ie' e' kkayë' s'ditsö a. Kam íyi ulitane yör, e' yöki Cristo tso'tke. Ie' dör íyi ulitane kos e' tsata.

16 Ì kos tso' ká jai a ena ká i' a, e' yö' Skëköl tö Cristo ta ñita. Ì wërta'wà, ñies ì kë wërta'wà íyi wökirie ena íyi kékölie ena íyi wákíe wà diché ta' ese kos yö' ie' tö Cristo ta ena Cristo kíkoka.

17 Kam íyi ulitane yör, e' yöki Cristo tso'tke. Íyi ulitane yöne ie' ta ñita ta i'ñe ta e' kos kicha a'tser ie' wà.

18 Ñies se' dör ie' icha, e' pa wökir ie' dör. Se' dör wës Cristo wák chkà es, eta ie' dör wës s'wökir es. Ie' kōtewà, e' shkenekane se' tsáie as ie' dö íyi ulitane tsata. E' kueki ie' dör se' sene michoë, e' wì kicha bua'ie.

19 Wës Skëköl dör, e' kos wënewa Cristo kî, es Skëköl tö ibikeitsbak.

20 Ñies ie' tö ibikeitsbak tö íyi ulitane tso' ká jai a ena ká i' a ena ká wa'ñe e' dörane ie' ulà a Cristo batamik. Es ie' tö se' er bua'wéne ie' wák kî Cristo kōtewà krus mik, ipé tēne taië se' nuì skéie e' wa.

21 Kenet se' bak ì sulu wamblök ena ì sulu bikeitsök, e' kueki se' bak Skëköl bolökpa siulettsa bánet ie' yöki.

22 Erë ie' tö se' er bua'ne ie' kî Cristo kōtewà se' nuì skéie e' wa as se' döwà ie' wörki batse'r, kë kî ì sulu ta, kë kî ì nuí ta'.

23 Erë se' kawötà e' tkökwa darërëë kekraë se' erblö Cristo mik e' a. Ttè buaë ttsë' a' tö wà paneke a' tö e' kë olo'yar, e' ta iwà döraë a' ulà a. Ttè buaë e' pakane sulitane a ká wa'ñe ñies ye' tso'ñak ipakök.

Kanè mène Pablo a

24 Erë ye' weirke a' dalërmik, erë ye' ttsë'rke buaë. Cristo weine ie' icha dalërmik. Ie'pa dör wës ie' chkà es, e' kueki ie'pa weirke e' dör wës ie' wák tso'ia weinuk es. E' kueki ye' weirke kos a'

dalërmik, e' dalë'ttsök ye' tso'. Es ye' tso'ñak weinuk Cristo ta. E' tö ye' tstsë'weke buaë.

25 Skëköl tö kanè mé ye' a Skëkëpa Jesús icha e'pa kanëuk. Ie' tö ye' patké ie' ttë buaë kôs e' pakök a' a.

26 Se' bak ká iaiaë, e'pa yöki ttë buaë e' bak blëulewa, erë j'ñe ta ikkayëne ie' icha batse'rupa a.

27 Ie' tö ibikeitsbak tö ttë e' kkacheraë ie'pa a. Ttë e' dör buaë shuteë, e' wa ie' er buaë chömi pë' kôs kë dör judiowak esepa a. Ttë buaë blëulewa, e' dör tö Cristo tso' se' er a, e' batamik se' dörañak Skëköl olo ta' tajë, e' ska'. E' wà paneke se' tö kröröë.

28 E' kueki sa' tö Cristo ttë pakeke sulitane a. E' wa sa' tö sulitane patteke wöbla'weke kabikeitsë buaë yësyësë wa as sa' tö ie'pa kôs mü Skëköl ulà a yöuletke buaë batsulewa Cristo ta ñita.

29 E' kueki ye' e' tkéwa darërëë kanëblök diché tajë meke Cristo tö ye' a, e' kôs wa.

2

1 Ye' ki ikiane tö a' wa ijcher tö ye' tso' kanëblök darërëë a' dalërmik kë shtrirta'wa. Ñies ye' tso' kanëblök s'yamipa serke Laodicea e'pa dalërmik ena s'yamipa malepa kë wa ye' suule, e'pa kôs dalërmik.

2 Ye' kanëblöke darërëë ie'pa dalërmik as ie'pa er diché ki iër buaë, ñies as ie'pa ki ñi dalëritsö tajë wës s'yamipa ekka ñi dalëritsö es. E' dör es, e' ta ttë buaë blëulewa Skëköl wa kuaë, e'

wà kôs ardaë ie'pa éna buaë. Ttë buaë e' dör Cristo wák.

3 Skëköl erbikö kôs, ena Skëköl wa iyi jcher kôs, e' tso' Cristo a blëule wës iyi bua'buatuë darërë blësö es.

4 Ye' tö a' a ichè es as kë yi tö a' kitö'ù ttë ttsër buaë, erë kë dör ttë moki, ese wa.

5 Ye' wák kë ku' a' ta, erë e' dör wës ye' wák tso' a' ta es. Ye' wa ijcher tö a' e' tkéwa darërë ñikkëë a' erblö Cristo mik e' a wës wák eköl ë es. E' tö ye' tstsë'weke buaë.

Sene pa'ali Cristo a

6 A' tö Jesucristo klö'wétke e' këkölle, e' kueki a' senú wës ie' ki ikiane es.

7 A' e' tköwa darërëë ie' mik wës kal wì kicha klörwa es. A' talanú ie' mik wës kal talar iwí mik es. A' ki erblö ie' mik këkraë wës a' wöblaone es. Wëstela mú këkraë ie' a.

8 A' tso' erki as kë yi tö a' kitö'ù ttë kë wà ta' ese wa. Ttë e' ttsër buaë erë iwà kë dör moki, ese dör s'ditsö ttë ë. Ttë ese kôs pakane'bitu ká iaiaë, e' dör ttë ëse tso' ká i' ki ese kë idör Cristo ttë.

9 Cristo dör s'ditsö erë wës Skëköl dör, e' kôs wënewa ie' ki.

10 A' batsulewa ie' mik, e' kueki kë i skà kianeia a' ki Skëköl wörki. İyi wökir wa diché ta' kë wërta'wa ese kôs tsata ie' dör. E' kueki kë a' e' kitö'uk ttë ku'ki wa.

11 A' batsulewa Cristo mik, e' tö a' wák dër suluë yëttsa. Es ie' tö a' wakyué a' er a iwà kkachoie tö a' dör ie' icha. E' dör wës sa' judiowak wöblar iwëpa tottola kkuölitla

ttök tsir es iwà kkachoië tō ie'pa dör Skëköl icha.

12 A' tō iklō'wé moki tō Cristo shkeo'kane Skëköl tō idiché taië wa. E' kueki mik a' wösune, eta' e' dör wes a' wötënewa ena a' shkenekane Cristo ta es.

13 Kenet ta a' dör i sulu wamblökwakpa, e' këwö ska' ta a' kë dör Skëköl icha, e' kueki a' dör wes s'duulewa es ie' a. Erë ie' tō a' shkeo'kane, sene moki méitō a' a Cristo ta ñita. Sene sulu e' nuí kos ol'yéitō a' ki.

14 Ie' ttë dalöiëno, e' dalösewa se' tō, e' nuí kos e' ki se' kkatëne. E' dör wes se' nuí kos tso' kitule yëkkuö ki es. Erë ie' tō e' nuí kos patuéttsa Cristo kötëwa e' batamik. E' dör wes ie' tō se' nuí yëkkuö wötë'wa krus mik Cristo ta ñita es.

15 Cristo batamik ie' tō iyi wökir ena iyi wák wa diché ta' kë wërta'wa esepa diché yë'lur. Ie' e' ali'ka ie'pa ki ta ijaëoitō wes s'klöulewa ñippè shua jaewë sulitane wörki yi e' aléka iki e' tō es.

Ì tso' ká jai a ese ki a' er múwa

16 E' kueki kë yi kar a' kkatök chké ki di'yè ki. Ñies kawö tkö'weke judiowak tō duas bit ena si' pa'alí bit ena eno diwö bit ekkë, ese kë tkö'wë a' tō e' kë ki yi kar a' kkatök.

17 E' kos me'atbak Skëköl tō ie'pa a iwà kkachoië tō i weraë Cristo tō mik ide eta'. Erë Cristo dë'bak. Es ttë e' kos wà tka. E' kueki ttë dalöiëno këchke ese kë dalöiaria.

18 Wépa e' ð tō ie'pa dör pë' buaë ser bërë, esepa tō Skëköl biyöchökwakpa dalöieke. Ñies ie'pa e' chö tō Skëköl tō iyi kkacheke ie'pa a kabsueie. E' wa ie'pa e' ttsökeka taië. Erë ie'pa ttë kë wà ta', e' dör iwákpa kabikeitsö ë. Kë a' e' muktsa e' kitö'uk ie'pa esepa ttë wa.

19 Ie'pa esepa kë ku'ia e' batsökwá Cristo dör s'wökir e' mik. Cristo dör wes s'wökir es, eta' se' dör wes ie' chká es. Se' wöbla ta', se' kukuöña ta' ena s'yese skà tso' taië kua'ki kua'ki, e' kos iëulewa buaë ñikkëë ta' ikaneblöke buaë ñita. Erë iwökir kë ta' eta' s'chkà kos e' kë dör iie bua'. Es se' dör Cristo ta' ñies. Se' batsulewa Cristo ta, e' ta se' kos ser buaë ñita, ñi tsatköke buaë wes s'chkà etkë es. E' dör es, e' ta se' er diché ki iërdaë buaë wes Skëköl ki ikiane es.

20 A' duulewabak Cristo ta ñita ttë ëse tso' ká i' a ese kos yöki. A' kë ku'ia idikiä. ¿Wes a' tō iutekeia? Ttë ese dör i' es:

21 Chké se kë kar; chké wí kë katar, kë ñar; chké diö kë kar.

22 Ì kos dör ñá cheke ttë ese tō, e' erta'wa. Mik ichké one, di'yè one, eta' kë ita'ia. Ttë ese kos e' dör ttë dalöiëno me' s'ditsö tō ese ë.

23 Kuaë ta' ittësö tō ttë ese dör moki, wà ta'. Wépa tso' ttë ese iütök, esepa wër wësua ie'pa tō Skëköl dalöieke buaë mokië. Ie'pa e' ð taië, suësö tō wësua moki idir. Ie'pa wák e' we'iköke taië. E' kueki iwër tō ttë ese dör buaë, erë

kě idör es. Ttè ese kẽ a ì wamblak s'wák dër suluë éna ese wöklönuk yës.

3

¹ Se' shkeulekane Cristo ta ñita, e' kueki ì kōs tso' ká jai a, e' ki se' er mùwa. Ee Cristo tkër Skëköl ulà bua'kka dalöiërta' taië.

²⁻⁴ Se' duulewa Cristo ta ñita. Se' sene mokië e' tso' blëule Skëköl wa Cristo ta ñita, e' kueki kam ikkayërwa da'äie. Cristo dör sene moki se' a. Mik ie' dene ká i' a, etä ikkayërdaë sulitane a. Se' kkayërdaë ie' ta ñita olo ta' taië. E' kueki se' er mùwa kekraë ì tso' ká jai a ese ki. Kě se' er mukwa, ì tso' ká i' a, ese ki.

Wépa dör Cristo icha, es-epa serke wes ie' ki ikiane es

⁵ E' kueki, ì sulu tso' ká ì a tö se' erkiöwëke, ese kōs olo'yō a' tö. Trë kōs, sene sulusi kōs, s'er me'rie trë ki, s'erbikō sulusi kōs, ese olo'yō a' tö. Ñies iyi kkechë taië, e' olo'yō a' tö (e' dör wes iyi diököl dalöie skëkölle es).

⁶ İyi ekkë kōs kueki, wépa kě tö Skëköl ttë iüteta', esepa ki Skëköl kësik ardaë.

⁷ A' bak senuk ì sulu kōs ese dichë dikia.

⁸ Erë i'ñe ta a' kawōta ì sulu skà tso' kōs e' olo'yök. Ulune, kësik, ñi wamblō sulu, ese kōs olo'yō a' tö. Kě a' ñi chökia suluë. Kě a' tö ttë sulusi chökia.

⁹ A' wák dër suluë ena wes e' ser, e' olo'ya' a' tö, e' kueki kě a' kachök ñita.

¹⁰ A' wák dër suluë, e' maneñebak sene pa'alì wa.

Skëköl tö a' er yuëne pa'alì. Ie' tö a' er mane'wë michoë kekraë as a' er dō wes ie' wák er es. E' uk ie' tso' as a' dō ie' sini'pa chökìe.

¹¹ Se' dör Cristo icha, e' shua s'tso' dör judiowak ena s'tso' kě dör judiowak. Se' shua s'tso' datse ká bānet, ñies s'tso' kě yöule taië esepa. Se' shua s'tso' klöulewa kanë mésoie ese ena s'tso' kě dör es. E' kōs kě dë' wes se' a. Cristo batamik se' kōs dör ñikkë. Ie' dör iyi ulitane tsata, ñies ie' tso' se' kōs er a.

¹² Skëköl tö a' shukitbak iwák a. A' batseq'itō ena a' dalër taië ie' éna. E' kueki a' ñi saü er siarë wa, er bua' wa. A' e' öwa diöshet ñi yöki. A' senü bërë. İyi kōs panü a' tö enaë.

¹³ A' ñi dalë'ttsö er bua' wa. Yile tö ì sulu wamblé a' ta, etä e' nuì olo'yō a' tö iki. A' nuì olo'yō a' tö ñi ki wes Skëkëpa tö a' nuì olo'yé es.

¹⁴ İyi ulitane ekkë tsata, a' ñi dalëritsö kekraë, e' dör iwì bua'ie. A' ñi dalëritsöke es, e' ta a' serdaë buaë ñita wes wák eköl ë es.

¹⁵ Moki Skëköl tö a' klöo'bak senuk bërë ñita wes wák eköl ë es. E' kueki a' e' mú as Cristo tö a' wëttsü senuk bërë ñita kekraë. Ñies wëstela chö a' tö ie' a kekraë.

¹⁶ Cristo ttë blö a' tö a' er a kekraë. A' ñi wöbla'ü iwa, a' ñi pattö iwa erbikë buaë kōs meke Skëköl tö a' a, ese wa. Wëstela chö a' tö kekraë Skëköl a a' er a Salmo wa ena Skëköl ttsé wa ena ttsë meke Wiköl Batse'r tö se' a ese wa.

¹⁷ Ì kōs wëke a' tö, ñies ì kōs

cheke a' tō, e' kōs ū ena ichō Skēkēpa Jesús ttō wa. Kēkraē wēstela chō a' tō Skēkōl dōr S'yē e' a Cristo batamik.

Wes se' ké senuk ñita

18 A alakōlpa wēm ta', a' wēm ttō dalōiō wes Skēkēpa mik erblōkwakpa kawōta iuk es.

19 A wēpa, a' alakōl dalēritsō, kē kēsik blōk iki.

20 A ala'r, a' yē ena a' mī, e'pa ttō dalōiō, e' wēr buaē Skēkēpa wa e' kuēki.

21 A iyēpa, kē a' tō a' ala'r uluwarka ē ichōkle as ie'pa kē eriar taiē shūte.

22 A' klōulewā kanē mésoie, a' wōkirpa ttō dalōiō kēkraē. A' kanēblō buaē ie'pa a kēkraē, kē dōr tō mik ie'pa tō a' suēke e' ē ta' ie'pa wōkatoie. E' skēie a' kanēblō ie'pa a er mokī wa, Skēkēpa dalōieie a' tō e' kuēki.

23-24 Ñermata a' dōr Cristo kanē mēsopa, ie' dōr a' wōkir mokī. A' kanēblōke buaē ká i' a' a' wōkirpa a, e' ta' e' skē meraē Cristo tō a' a' aishkuō ta. E' kuēki i' kōs weke a' tō e' ū kanēē wes a' tso' iuk Skēkēpa wák a' es, kē dōr wes s'ditsō a' iwē es.

25 Erē Skēkōl a' sulitane dōr ñies ēme, e' kuēki wēpa tō i' sulu wambleke, ese nuí kī ie' tō ie'pa we'ikeraē aishkuō ta.

4

1 A' wēpa wā kanē mēsopa tso', esepa tō ie'pa saū er bua' wa yēsyesē. A' éna ianú tō a' wa wōkir tso' ñies, e' dōr Skēkēpa tso' ká jaí a' e'.

Se' e' chō ttök Skēkōl ta

2 A' e' chō ttök Skēkōl ta kēkraē, kē ilo'yar. Mik a' ttōke ie' ta, eta' e' ē wà bikeitsō, ñies wēstela chō ie' a.

3 Ye' tso' wōtēule iē s'wōto wé a' Cristo ttē buaē blēulewā kuaē, e' pakē kuēki. E' kuēki ikiō Skēkōl a' tō ie' tō sa' kimú Cristo ttē kī pakōk buaē ká wa'ñe as kē i' tō sa' wōklō'ū.

4 Ikiō Skēkōl a' tō ye' mú ipakē buaē yēsyesē wes ye' kawōta ipakōk es as sulitane éna iwà ar buaē.

5 Mik a' tso' pē kē dōr Jesús mik erblōkwakpa, esepa ta, eta' a' senú buaē wes Skēkōl ala'r ké senuk es. Kē a' kawō chōuk ē. Kawō yōttsa kapakōk ie'pa ta. Cristo ttē buaē pakō ie'pa a.

6 A' ké ttök ie'pa ta ttē bua' buaē wa as ie'pa tō a' ttō ttsō er bua' wa. A' tso' erki i' kōs chakeke ie'pa tō a' a' ekōl ekōl, e' iutōk yēsyesē.

Pablo e' chéat

7 Tíquico tō ye' biyō cheraē a' a. Ie' dōr s'yami dalēr taiē sa' éna ese. Ie' dōr ye' kimukwak yēsyesē ese. Ie' dōr Skēkēpa Jesucristo kanē méso ye' ta.

8 E' kuēki ye' tso' ie' patkōk a' ska' as ie' tō a' a' ichō tō is sa' tso', ñies as a' er kuūtō.

9 Ie' ta' Onésimo mi'ke ñies. Ie' dalēr sa' éna, ie' dōr s'yami e' tkēulewā darērē ese. Ie' datse a' ká a. Ie'pa bōl tō a' a' icheraē tō is sa' kawō tkōke.

10 Aristarco tso' wōtēule ye' ta' s'wōto wé a, e' tō a' shkē'wēmi. Ñies Marcos dōr Bernabé duō', e' tō a'

shke'wémi. A' a iyënetke tö ie' de a' pakök, etä ikiöwä buaë.

11 Jesús kiè ñies Justo, e' tö a' shke'wémi. Wépa tso' ye' tã ì blúie Skëköl tso' e' kanè a' e'pa shua ie'pa mañal è dör judiowak. Ye' er pablérakitö taië.

12 Epafras dör a' wakpa eköl, e' tö a' shke'wémi. Ie' dör Cristo Jesús kanè méso. Këkraë ie' kköchöke Skëköl a' a' dalërmik tö a' mú e' tkéwä darërëë Cristo ttè a' kë ibikeitsè bötböt ena e' meulettsä da'äie ì kiane Skëköl kï ese wöie.

13 Ye' wák tö ie' cheke moki tö ie' kaneblöke darërëë a' dalërmik, ñies Jesús mik erblökwaqpa tso' Laodicea ena Hierápolis, e'pa dalërmik.

14 Lucas tö a' shke'wémi. Ie' dör s'kapeyökwak dalër taië se' éna. Ñies Demas tö a' shke'wémi.

15 S'yamipa serke Laodicea, e'pa shke'ú sa' a. Ñies Ninfa ena Skëképa icha erule ñi dapa'uke ie' u a, e'pa shke'ú sa' a.

16 Yëkkuö i' aritsé one a' tö sulitane kukua, e' ukuöki tã ipatkömi a' tö Skëképa icha erule ñi dapa'uke Laodicea, e'pa a as ie'pa tö iaritsö ñies. Ñies yëkkuö patkë' ye' tö Laodicea wakpa a, e' saú mik ide a' ska' etä.

17 Ichö Arquipo a tö Skëképa Jesucristo kanè mène ie' a wè, e' wà ú ie' tö seraa buaë.

18 Ñies ye' dör Pablo, e' tö shkene i' shté ye' wák ulà wa. Kë a' éna ichökwa tö ye'

tso' wötëule s'wöto wé a. As Skëköl er buaë chö a' a.

Yëkkuö Tsá Kit Pablo tö Tesalónica wakpa a 1 Tesalonicenses

Pablo tö yëkkuö i' kit duas dabom skeyök ena skeyök kî et Jesús kune'bak e' ukuöki (50-51 AC) e' shü ulat. E' kuëki i' dör yëkkuö tsá kit ie' tö e'. Mik ie' skà dè'rö Tesalónica Skëköl tté buaë e' pakök etä Timoteo ena Silvano e'pa mir ie' ta. Mik Pablo tö Skëköl tté paka' ká e' a, etä tajë pè' uluneka ie' kî, e' kuëki ie' bakshkarmi dö Atenas. E' ukuöki ie' shkakmine kanëblökne Tesalónica Jesús mik erblökwakpa kimuk, erë kë ie' dè'röne. Erë Jesús mik erblökwakpa we'ikeke tajë pè' kë dör Jesús mik erblökwakpa esepa tö, e' kuëki Pablo tö Timoteo ë patkè'mi yëkkuö i' muk ie'pa a ier diché ioie (Hechos 12.1-14).

Ì kit Pablo tö yëkkuö i' kî e' dör i' es: Et: Ie' tö wëstela mé Skëköl a ì buaë o' ie' tö Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a e' kî. Nies Pablo tö ie'pa a ieri mène tö Skëköl tso' ie'pa ta.

Böt: Pablo tö ie'pa a ieri mène tö wës ie' bak senuk ie'pa shüa ena wës ie' tö ie'pa dalërits. Ie' tö ikit es ie'pa er diché ioie senuk Jesús a.

Mañat: Pablo tö ie'pa er diché ié senuk këkraë Jesús a. Nies ì tköraë Jesús mik erblökwakpa ta mik iblërulune

etä, e' paké ie' tö ie'pa a. Nies ie' tö ikkachè tö wës se' kawöta Jesús datskene e' panuk kröröë.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta ié. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skëkëpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewa Skëköl dör S'yë e' mik, nies Skëkëpa Jesucristo mik. As ie'pa er buaë chö ena sene bërë mù a' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Tesalónica wakpa dalërmik

² Këkraë sa' tö wëstela cheke Skëköl a a' dalërmik. Mik sa' ttöke ie' ta, etä këkraë sa' tö ikieke a' kî.

³ Sa' éna iané tö a' erblöke Jesús mik, e' kuëki a' tö ì kos buaë wëke. S'yë dalër tajë a' éna, e' kuëki a' kanëblöke darërë ie' a. Skëkëpa Jesucristo datskene, e' paneke a' tö mokië, e' kuëki a' e' tkéwa darërë ie' mik. E' kos kuëki këkraë mik sa' ttöke Skëköl ta, etä sa' tö wëstela cheke ie' dör S'yë e' a a' dalërmik.

⁴ A yamipa dalër tajë Skëköl éna, sa' wa ijcher tö ie' tö a' shukitbak ie' ala'rie.

⁵ Mik sa' tö Jesús tté buaë paka' a' a, etä kë sa' wa ipakane tté ë wa. Nies Wiköl Batse'r diché e' kkayë' sa' tö a' a. A' tö isué tö ì ché sa' tö, e' ché sa' tö er mokië wa. A' wa ijcher buaë tö sa' bak senuk yësyësë a' shüa iwà kkachöie tö a' kawöta senuk es.

⁶ Es a' dè'bak senuk yësyësë wës sa' ser es, nies wës

Skëkëpa Jesús ser es. Mik a' tō Jesús tté buaë klō'bak, etā e' kueki pē' tō a' we'ik siarē, erē a' tō ttē e' klō'wekeia ttsē'ne bua' wa Wikōl Batse'r batamik.

⁷ E' wa a' tō iwà kkaché Jesús mik erblōkwakpa serke Macedonia ena Acaya, e'pa kos a tō wēs s'kawōtā senuk Skëkōl a.

⁸ A' batamik Skëkëpa Jesús tté bunekā Macedonia ena Acaya. Kā wa'ñe, wé ye' mirwā, eē pē' kos wā ijcher tō a' erblōke Skëkōl mik. E' kueki kē i ku'ia chē yi a ttē e' ki.

⁹ Sulitane tō sa' a icheke tō a' tō sa' ki'wā buaë. Nies ie'pa tō icheke tō iyi diōkōl tso' dalōiē, ese kos watēttsā a' tō kanebloie Skëkōl chōkle ekōl ē e' a.

¹⁰ Nies ie'pa tō icheke sa' a tō a' tso' Jesús datse kā jai a, e' panuk er mokī wa. Ie' dōr Skëkōl Alā. Ie' kōtewā, erē Skëkōl tō ie' shkeo'kane. Ie' tō se' tsatkēe, se' weirdaē siarē aishkuō tā, e' yōki.

2

Ī o' Pablo tō Tesalónica

¹ A yamipa, a' wā ijcher buaë tō sa' sene' a' shuā, e' wā kē dōr ēme, e' tō a' kime' buaë.

² A' wā ijcher tō kam sa' dō a' ska' e' yōki Filipos wakpa tō sa' ye' suluē, sa' we'ik siarē. Nies a' kā a pē' bak e'pa éna sa' wōklō'wak erē Skëkōl tō sa' kime'. Ie' tō diché mé sa' a Jesús tté buaë pakoie a' a.

³ Sa' kē tō s'patteta' kache tté wa ö iyi sulusi dalërmik ö s'kitō'woie.

⁴ Sa' kē tō s'patteta' es. Skëkōl tō sa' er webleke, e' tō sa' shukit. Ie' tō kanē me'at sa' ulā a Jesús tté buaë pakōk. E' kueki sa' ipakeke as sa' wēr buaë ie' wa, kē dōr s'ditsō wa.

⁵ A' wā ijcher tō sa' kē dē'rō a' ska' a' kikōkka kache tté wa. Kē sa' wā a' pautule inukōl kiane sa' ki e' kueki. Skëkōl wā ijcher tō sa' kē wā iwamblēne es.

⁶ Sa' kē dē'rō a' ska' as a' tō sa' kikōka ö yi skā tō sa' kikōka.

⁷ Sa' dōr Cristo ttekōlpa tsá, e' kueki sa' wā kawō tā' as a' tō sa' saū buaë, erē e' kē kine sa' wā a' a. Sa' tō a' suē wēs alā mi tō ila'rla suē es.

⁸ Sa' éna a' dalër taiē, e' kueki sa' ttsē'ne buaë a' pattōk Skëkōl tté buaë wa. Kē dōr e' ē wa, ñies sa' e' mumittsa weinuk a' dalërmik.

⁹ A yamipa, a' éna iane tō mik Skëkōl tté buaë paka' sa' tō a' a, e' dalewa sa' kaneblē' darērē. Sa' kaneblē' ñiē nañeē as sa' kē tō a' ulā panū sa' tioie.

¹⁰ A' wā ijcher, ñies Skëkōl wā ijcher, tō sa' sene' batse'r yēsyesē kē ki i sulu tté tā' a' dōr Jesús mik erblōkwakpa e'pa shuā.

¹¹⁻¹² A' wā ijcher tō sa' tō a' paut, a' er pablē' ekōl ekōl wēs iyē tō iwē iwāk ala'r tā es. Nies sa' tō a' a iyē' kekraē tō a' senú yēsyesē wēs Skëkōl ki ikiane es. E' tō se' klō'bak as se' dō i blúie ie' tso' olo tā' taiē e' kīie.

¹³ Mik sa' tō Skëkōl tté paka' a' a, etā a' kē wā itsēne wēs s'ditsō ttē es. E' skēie a' tō itse' wēs Skëkōl ttē mokī es,

ta es je' idir. E' kuęki kękraë sa' tso' wëstela chök Skëköl a a' dalërmik. Ie' ttë batamik, iwakanewękeitö a' dör Jesús mik erblökwakpa e'pa er a.

¹⁴ A yamipa, a' wakpa ditséwöpa e'pa tö a' we'ik siarë. Es ñies ibak Skëköl icha erule erule erblö Cristo Jesús mik tso' Judea e'pa ta. Judiowak malepa tö ie'pa we'ik siarë ñies.

¹⁵ Judiowak tö iwakpa we'ik Jesús ttë kuęki, e' wakpa ë tö Jesús kötwa wës ká iaiäë ie'pa tö Skëköl ttekölpa kötulurbak es. Ñies ie'pa ë tö sa' trëo'yal. ¡Ie'pa kę wër buaë Skëköl wa! ¡Ie'pa kę wödör yi mik!

¹⁶ Mik sa' tö Skëköl ttë pakeke pë' kę dör judiowak esepa a as ñies ie'pa tsatkër, etä judiowak ñe'pa tö sa' ma'wé wöklö'wë as kę sa' tö ttë e' pakö, erë ie'pa kę ulà dë' iska'. Es ì sulu nuí, e' kí kieke ie'pa tö e' kí tajë. Bata ekkë ta Skëköl tö ie'pa kichatëttsatke.

Pablo shkakne ie'pa weblök

¹⁷ A yamipa, sa' manétyal, sa' kę ku'ia a' ta ñita, erë sa' er me'rie a' kí. Sa' manétyal erë bet ta sa' éna shkakne suluë a' weblökne.

¹⁸ Sa' tö ima'wé, ye' wák tö ima'wé tseë erë Satanás tö sa' wöklö'wé.

¹⁹ Mik Skëkëpa Jesús dene, etä çyi tö sa' ttsë'wëmi buaë mokië ie' wöa? ¡E' dör a! Ì buaë paneke sa' tö Jesús wörki a' batamik. A' dë' Skëköl ala'rie, e' tö sa' ttsë'wëraë buaë Jesús wörki.

²⁰ Yëne e', a' wa sa' e' ttsökeka, a' tö sa' ttsë'wëke buaë.

3

*Timoteo patkëmine
Tesalónica wakpa ska'*

¹ Bata ekkë ta, mik sa' kę a idalë'ttsëneia, etä sa' tö ibikeits tö "sa' bül ate ie Atenas

² ta s'yami Timoteo e' patkekemi sa' tö a' weblök." Ie' dör Skëköl kanë méso Cristo ttë buaë pakök wës sa' es. Sa' tö ie' patkë'mi a' kímuk as a' diché kí iër Jesús ttë a ena a' erblöia mokië imik.

³ Sa' kę kí ikiane tö a' wële eriwë, a' weirke siarë Jesús ttë kuęki, e' tö. E' tköraë se' ta wake'.

⁴ Mik sa' bak a' ska', etä sa' tö a' a' iyë' tajë tö se' weirdaë pë' kę dör Jesús mik erblökwakpa esepa ulà a. A' wa ijcher buaë tö iwà tka es.

⁵ E' kuęki mik ye' wák kę a idalë'ttsëneia, etä Timoteo patkë'miyö a' ttë ttsök tö çis a' erblöke Jesús mik e' mir? Ye' suane siarë dö' Satanás tö a' erkiöwë ta a' èmine ta kos sa' tö a' patté e' weirdawa ë.

⁶ Erë Timoteo tso' a' ska', írö ie' dene. Ie' wa biyö buaë debitu sa' a. Ie' ichè tö a' erblökeia Cristo mik, ñies a' ñi dalëritsökeia buaë. Kękraë a' tö sa' bikeitseke er bua' wa. A' éna sa' suakne suluë wës sa' éna a' suakne es.

⁷ A yamipa, a' erblöke Jesús mik buaë, e' tö sa' er pableke tajë sa' eriarke kos sa' weirke kos e' shüa.

⁸ Mik sa' ittsé tö a' e' tkéwā darërē Skékēpa mik, eṭa sa' er dekane.

⁹ A' tö sa' ttsē'wé buaë ichökle Skéköl wōa. Kékraë sa' tö wéstela cheke ie' a' tajë a' kī, erë e' kē dör wē'.

¹⁰ Sa' tö ie' a' ikieke tajë ñië nañeë as kawō mütö sa' a' a' suoie a' kī wöbla'woie as a' kī yör erblök Jesús mik.

Pablo tté Skéköl ta

¹¹ Skéköl dör S'yé e' ena Skékēpa Jesús e'pa a' sa' tö ikieke tö sa' kímú shkoie a' ska'.

¹² As Skékēpa tö a' kō ñi kī dalëritsök tajë shuṭe ñies suli-tane dalëritsök wēs sa' tö a' dalëritseke es.

¹³ As ie' tö a' er diché kī iō as a' dō Skéköl dör S'yé e' wörki batse'r, kē kī ì sulu tté ta', mik Skékēpa Jesús datskene ie' icha batse' rpa ta' eṭa. Es e' idir.

4

Sené wër buaë Skéköl wa ese

¹ A' yamipa, sa' tö a' wöblaṭ' tö a' senú wēs Skéköl wa iwër buaë es, e' iuteke buaë a' tö. I' ta' sa' tö a' a' ikieke, sa' tö a' patteke Skékēpa Jesús ttö wa, tö a' kī senú yēsýēsē kékraë.

² Ì uk a' ka' ye' tö Skékēpa Jesús ttö wa, e' jcher buaë a' wa.

³ Skéköl kī ikiane tö a' ser batse'r, e' wā kiane chē tö a' e' sköttsa trē kōs yöki.

⁴ A' e' wöbla'ú e' kkö'nuk batse'r dalöiërta'.

⁵ A' kē kàne senuk wēs pē' kē e' batsötä' Skéköl mik es.

Ie'pa trër tajë wēs iwákpa kī ikiane es.

⁶ A' dör ñi yamipa Jesús tté wa, e' kueki kē a' kàne ñi tsiriuk a' alakölpa wa. A' ñi wamblö es, e' ta' a' ñi dalöseukewa. Sa' tö a' a' iyë'bak tö wépa tö iwambleke es esepa we'ikeraë siarë Skékēpa Jesús tö.

⁷ Skéköl kē wā a' klöone e' ia'ukka sene sulusi wa. Ie' tö a' klöo' senuk batse'r ie' a'.

⁸ E' kueki yi tö tté i' watéttsa, ese kē wā s'ditsö tté watënettsa, ie' tö Skéköl tö Wiköl Batse'r mé se' a, e' tté watéttsa.

⁹ Skéköl wák tö a' wöbla'wé ñi dalëritsök, e' kueki kē ì shteku'ia sa' tö tté e' kī.

¹⁰ A' yamipa, e' yëne tö Jesús mik erblökwakpa serke Macedonia, e'pa kōs dalër tajë a' éna. Erë sa' tö a' kī patteke tö a' kī ñi dalëritsö tajë shuṭe.

¹¹ Ñies a' e' chö senuk bërë. Pē' kē tsiriwar kanè wa, tté wa, ì wa. A' wakpa iyi é wā saú wā shulö. A' kanëblö a' wákpa ulà wa wēs sa' tö a' iyë' es.

¹² A' tö iwé es, e' ta' pē' kē erblö Jesús mik, esepa tö a' dalöieraë. Ñies a' tö iwé es, e' ta' ì kōs kiane a' kī senoie, e' dōraë a' ulà a' as a' kē tö yile ulà panú a' kanéwoie.

Skékēpa Jesús datskene

¹³ A' yamipa, sa' kī ikiane tö a' wā ijcher tö ì tkōraë se' blërulunëbak esepa ta' as a' kē eriar wēs wépa kē ku' ì panuk, esepa eriar es.

¹⁴ Se' tö iklö'wé tö Jesús kötēwā shkënekane, e' kueki

ñies se' tō iklō'wé tō wépa bat-sulewá ie' mik blērulunebak, esepa tserabitū Skēkōl tō Jesús tā mik idatskene etā.

15 E' kuēkī ì k kayē' Skēkēpa tō sa' a e' chekene sa' tō a' a, e' dōr tō mik ie' dene, etā se' dōr ie' icha tso' tssē'ka, esepa kē mīne se' malepa blēnewá, esepa yōkī kewe.

16 Mik Skēkēpa wák bitūkene ká jaì a, etā ittōraē āneule darērē ttseraē sulitane tō. Ñies Skēkōl biyōchōkwakpa wōkir kibi, e' ardaē tā Skēkōl duk bla'weraēitō tajē. Etā wépa batsulewá Cristo mik blērulunebak, esepa shkerdakane kewe.

17 E' ukuōkī tā se' tso' tssē'ka ká i' a, esepa kōs busdakā ie'pa tā ñita' mò a tā Skēkēpa Jesús kuēraēsō kashuk a, etā es se' tso'ie ie' tā kekraē.

18 E' kuēkī a' ñì er diché iō ttē e' wa.

5

1-2 A yamipa, a' wá ijcher buaē tō mik Skēkēpa Jesús datskene, etā kēwō e' datse kē biyō yēule wes akblōkwakpa dōwá se' u a nañewe es. Kē yi wá ijcher tō mik idatskene, e' kuēkī e' kēwō kē kituk sa' a yēkkuō kī a' a.

3 Mik sulitane tō iché: "Ire' sulitane serke bēre ñita, kē pauirku'", e' bet tā ì sulu dōraē ká i' kī tā s'ditsō weirdaē siarē. Ie'pa kē tkōpashkar iulā a wes tayē alā kurke e' kē tkōpashkar iweir tajē e' ulā a es.

4 Erē a yamipa, a' kē serku'ia ká ttsettse a wes

ie'pa es. E' kuēkī e' kēwō kē dōpa a' kī wes akblōkwakpa dōwá es.

5 A' kōs serke yēsēsē Jesús ttē dikia, e' dōr wes se' serke ká ñiwe a es. Skēkēpa Jesús kēwō, e' tō a' tssē'weraē buaē. Kē se' tō ì sulu wambleku'ia wes ká ttsettse wakpa es.

6 E' kuēkī kē se' kane senuk wes ie'pa es. Ie'pa dōr wes se' kapōtulur es, kē ku' i' panuk. Erē se' kawōtā senuk wōsh wa, kabikeitsōke buaē wes s'tso' kkāme es.

7 Wépa kapōtkēter, esepa kapōtkēter nañewe. Wépa tteke blo' tō, esepa tteke blo' tō nañewe.

8 Erē se' dōr wes ká ñiwe wakpa es, esepa kē kabikeitsōk buaē wes s'tso' kkāme es. Se' erblō Jesús mik, ñies se' ñì dalēritsō, e' tō se' bleraē wes iyi daloie ieke ñippōkwakpa tō ibatsi' kī kuabōt yōkī es. Ñies se' tsatkerdaē, e' panusō krōrōē, e' tō se' tsatkeraē wes iyi daloie tkekeka ñippōkwakpa tō iwōkir kī e' tsatkoie es.

9 Skēkōl kē wá se' klōone ie' ala'rie se' we'ikoie. E' skéie se' klōo'bakitō se' tsatkoie Skēkēpa Jesucristo batamik.

10 Cristo kōtewá se' skéie as se' ser michoē ie' tā ñita. Se' blēnewá ò se' tso'ia tssē'ka, e' kē dē' wes ie' a' mik ie' datskene etā.

11 E' kuēkī a' ñì er pablō, a' ñì diché iō, ttē ikkē wa wes a' tso' iwà uk es.

Pablo tō ie'pa kī pattē

12 A yamipa, wépa tso' kaneblōk darērē a' wōkirpaie Skēkēpa Jesús ttē a, esepa tō

a' kkö'neke, a' patteke as a' ser buaë yësyësë Skëköl a. E' kuëki sa' tō a' a' ikieke tō ie'pa dalöiö.

¹³ Ie'pa dalöiö taië. Ie'pa dalëritsö ie'pa kanë kuëki. A' senú bërë ñita.

¹⁴ Ñies sa' tō a' pattè tō a' wépa bikëne, kë éna kaneblak, esepa uñú. Wépa eriarke, esepa er pabló. Wépa kë ku' tkëulewá darëre erblök Jesús mik, esepa kimú. Sulitane dalë'ttsö er bua' wa.

¹⁵ A' e' kkö'nú. Mik yi tō ì sulu wamblé a' kī, etā kë a' tō ì sulu wamblökne ie' kī iskéie. E' skéie a' e' chö kekraë er buaë chök ñi a' ena sulitane a.

¹⁶ A' ttsë'nú buaë kekraë.

¹⁷ A' ttö me'rie Skëköl ta.

¹⁸ Ì kos kī wëstela chö Skëköl a. A' dör Cristo Jesús icha, e' kuëki Skëköl kī ikiane tō a' ser es.

¹⁹ Ì weke Skëköl Wiköl tō a' shua, e' kë wöklö'war.

²⁰ Ttè Skëköl ttekölie, ese kë watarttsa.

²¹ Iwà kos bikeitsö bua'iewá. Wé dör buaë ese blö.

²² Ì sulu kos, ese yöki a' e' sköttsa.

²³ Skëköl dör sene bërë mukwak, as e' tō a' kimù senuk batse'r. Ñies as ie' tō a' chkà, a' er, a' wiköl, a' wák wa'ñe kkö'nù kë kī ì sulu tté ta' yës dō mik Skëkëpa Jesucristo datskene etā.

²⁴ Yi tō a' klöo'bak, e' ttö mokië. Ie' tō ese kos waweraë.

²⁵ A yamipa, a' tō ikiö Skëköl a sa' kī.

²⁶ S'yamipa kos shkë'ú sa' a' ñi dalër wa.

²⁷ Ye' tō a' ké Skëkëpa Jesús ttö wa yëkküö ì sauk s'yamipa kos a.

²⁸ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chö a' a.

Yëkkuö Skà Kit Pablo tò Tesalónica wakpa a, i' ta ide böt 2 Tesalonicenses

Mik Pablo bak Corinto eta ie' tò yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa tso' Tesalónica e'pa a. I' dör yëkkuö skà kit ie' tò ie'pa a, i' ta ide böt. S'wöbla'ukwakpa wele tò iché tò Jesús skà dë'röbakne e' kueki kē s'kawōtā kanēblök. Jesús mik erblökwakpa welepa tò e' klōō', e' kueki ie'pa kē kanēblōiā chke yuloie. E' kueki Pablo tò Jesucristo skà datskene e' paké ie'pa a.

Pablo éna ie'pa a ichak yēsēsē tò Jesús kam dōne e' kueki ie' tò yëkkuö i' kit. Ie' tò ie'pa a iché tò Jesucristo datsketkene e' yōki wēm dōraē ekōl sulitane kitō'uk. E' kanēblōraē Satanás diché wa. Nies ie' tò ie'pa a iché tò mik Jesús dene etā pē' kōs kē erblēne ie' mik e' we'ikeraē Skēkōl tò.

Erē kam Jesús dōne etā ie' mik erblökwakpa kawōtā senuk yēsēsē ena ie'pa kawōtā kanēblök e' kō'noie. Es Pablo tò ie'pa a iché.

Shke'wē

¹Ye' dör Pablo. Silvano ena Timoteo tso' ye' ta iē. Sa' tso' yëkkuö i' shtök Skēkēpa Jesús icha erule serke Tesalónica e'pa a. A' batsulewā Skēkōl

dör S'yē ena Skēkēpa Jesucristo e'pa mik.

²As ie'pa er buaē chō ena sene bēre mü a' a.

Mik Jesús dene, etā pē' sulüē we'ikeraēitō

³A yamipa, kekraē sa' kawōtā wēstela chök Skēkōl a' dalērmik. A' erblöke Jesús mik, e' kī mir buaē. E' sū a' nī dalēritsōke, e' kī mir buaē. E' tò sa' kē wēstela chök Skēkōl a.

⁴Sa' tò a' ttē ppēka buaē Skēkōl icha eruleē kōs e'pa shūa. Erē a' weirke siarē s'bolōkpa ulā a, a' tōierke siarē Jesús ttē kueki, erē a' e' tkēwā darērēē, a' erblōkeiā Jesús mik buaē, e' kueki sa' tò a' kīkēka.

⁵E' kōs wa iwēnewā tò Skēkōl tò s'shulē yēsēsē. Ie' dör se' blū, e' ttē kueki a' weirke. E' wa iwēnewā tò ie' tò ibikeitseke tò a' je' didir i' blūie ie' tso' e' kīie.

⁶Skēkōl tò s'shuleke yēsēsē kekraē, e' kueki buaē idir tò wēpa tò a' we'ikeke esepa we'ikeraē ie' tò siarē.

⁷Tā a' weirke siarē e'pa enuraē sa' tā nīta. E' kōs tkōraē mik Skēkēpa Jesús datskene ie' biyōchökwakpa diché tā' taiē e'pa tā ena bō'wō närke taiē e' shūa etā.

⁸Wēpa kē e' batsōtā Skēkōl mik, kē wā Skēkēpa Jesús ttē buaē e' iūtēne, esepa kōs we'ikōk ie' datse.

⁹Ie'pa weir michoē siarē busdattsa bānet Skēkōl diché tā' taiē olo tā' taiē, e' yōki.

¹⁰E' kōs tkōraē mik Skēkēpa Jesús datskene etā. E' kēwō tā' ie' icha batse'rpa kōs tò ie' kīkerakā. Se' erblé ie' mik,

ešepa kōs tō ie' dalōieraē. A' tō ttē yē' sa' tō a' a, e' klō'wē e' kuēkī a' tso'ñak e'pa šuā.

¹¹ E' kuēkī sa' tō Skēkōl a' ikieke kekraē a' kī. Sa' tō ikieke ie' a' aš ie' tō a' saū tō a' serke yēsēsē wes ie' tō a' klō'bak senuk es. Nies sa' tō ikiē ie' a' tō ie' tō a' kīmū i' buaē kōs kiane wē a' kī e' wā uk buaē ie' dichē wa. E' kōs wāk a' éna a' erblōke Jesús mik e' kuēkī.

¹² Sa' tō ikieke es aš Skēkēpa Jesús kīkarka a' batamik, ñies aš Skēkōl tō a' kīkōka buaē. Ie' ena Skēkēpa Jesucristo e'pa er buaē chō a' a, e' kuēkī ie'pa tō a' kīmeraē iwā uk buaē.

2

Wēm Sulusi Ichōkle

¹ A yamipa, mik Skēkēpa Jesucristo datskene, e'pa se' busdaka kashuk a' ñi dapa'uk ie' ta, e' ttē pakeke sa' tō a' a' i'ñe. Sa' tō a' a' ikieke krörōē tō

² yile iché tō Skēkēpa Jesús datskene, e' kēwō detke, e' ta kē a' e' kītō'uk e' tkiuk ttē ese wa. Isalema yile tō a' a' icheke tō Wikōl Batse'r tō sa' a' ikkaché tō Jesús denetke. Isalema yile tō icheke tō sa' tō ie'pa a' iyē' ö sa' tō ikit yēkkuō kī tō Skēkēpa Jesús denetke ká i' a. Yile tō iché es, e' ta e' dōr kache.

³ Kē a' e' kītō'uk ttē ese wa yēs. Skēkēpa Jesús kam dōne e' yōkī taiē pē' tō Skēkōl waterattsā. Nies wēm sulusi ichōkle wōmenettsābak weinuk e' dōraē.

⁴ I' kōs tso' dalōiē skēkōlie, ese kē kiarpa ie' kī. Ie' wák e' ttsōraka ese kōs tsata. Ie'

kī ikiane tō sulitane tō ie' ē dalōiē. Ie' e' tkōraka Skēkōl wē kibi a' ta ie' chōraē: "ye' dōr íyi ulitane kēkōl."

⁵ Mik ye' bak a' ska', e'pa íyi ekkē yē'yō a' a, ye' a' ta e' ane a' éna.

⁶ I' tō wēm sulusi ñe' wōklō'wekeia aš kē idō kam ikēwō dō e' yōkī e' jcher a' wā.

⁷ Erē i'ñe ta Satanás tso'tke iwakanēuk bēr akirie aš s'ditsō tō Skēkōl ttē watōttsā. Erē wēm sulusi ñe' kē dōpa dō mik yi tso' iwōklō'uk e' yēnettsā e'pa.

⁸ Mik iyēnettsā, e'pa wēm sulusi e' dōraē sulitane wōrkī. Erē mik Skēkēpa Jesús de, e'pa ie' e' alōraka iki ilo taiē wa ta itterawaitō ikkō siwé ē wa.

⁹ Mik wēm sulusi ñe' de (kam Jesús tō ittōwā e' yōkī), e'pa ie' dōraē Satanás batamik. Satanás dichē wa, ie' tō i' kē or yi a' ese kōs weraē s'kītō'woie.

¹⁰ I' sulu kōs wa ie' tō s'wōmeulettā weinuk aishkuō ta ešepa kītō'weraē. Ie'pa kē wā Jesús ttē mokī e' dalēritsē e' tsatkoie, e' kuēkī ie'pa wōmeulettā weinuk.

¹¹ E' kuēkī Skēkōl tō ie'pa wōmerattsā aš ie'pa e' kītō'ū Wēm Suluē Ichōkle e' kache wa.

¹² Es ie'pa kē tō ttē mokīē ñe' klō'wē. E' skēie ie'pa ttsē'r buaē i' sulu wamblōk, e' kuēkī Skēkōl tō ie'pa wōmerattsā weinuk aishkuō ta. Ešepa kōs kī inuī dōraē.

S'yē tō se' šukitbak tsatkē

¹³ Erē, a yamipa, a' dalēr taiē Skēkēpa Jesús éna. Tsawe ta Skēkōl tō a' šukitbak tsatkē i'Wikōl tō a' batse'wē

e' batamik. Ñies a' tsatkëne ttè mokjè klò'wé a' tò e' batamik. E' kos kuekì sa' kawötà wèstela chök Skëköl a' këkraë a' kì.

¹⁴ Sa' tò Jesús ttè buaë paka' a' a, e' wa Skëköl tò a' klö'bak as a' ser michoë Skëkëpa Jesucristo ta ñita e' olo tajë e' a.

¹⁵ A yamipa, e' kuekì, ttè wa sa' tò a' yò' mik sa' bak a' shua eta, ñies mik sa' tò yëkkuö kit a' a eta, ttè e' kos blö buaë a' er a, kë ilo'yar.

¹⁶ Skëkëpa Jesucristo ena Skëköl dör S'yé, e'pa éna se' dalër tajë. Ie'pa er buaë chë se' a, e' tò se' er pablè michoë. Ñies ie'pa kablè' sene michoë muk se' a, e' panuk kröröë se' tso'ie.

¹⁷ As ie'pa tò a' er pablö. As ie'pa tò a' er diché kì iö as a' tò ì buaë kos ù ttè wa ena iwawatke.

3

S'yé a' ikiö sa' kì

¹ A yamipa, bata ekkë ta, a' tò Skëköl a' ikiö sa' kì as Skëkëpa Jesús ttè pakeke sa' tò, e' kì pakar bet ká ulitane wakpa a' ta e'pa tò iklö'wé wës a' tò iklö' es.

² Ñies pè' tso' tajë kë erblöku' Jesús mik, e' kuekì a' ikiö Skëköl a' tò ie' tò sa' tsatkö pè' sulusi yöki.

³ Erë Skëkëpa Jesús ttö mokjè, ie' tò a' se'weraë tkëulewa darërë ie' mik ta' a' tsatkeraitö ì sulu yöki.

⁴ Sa' e' mué ie' mik tò ie' tò a' kimeräë. E' kuekì sa' wa ijcher tò ì uk a' ké sa' tò, e' wawé a' tò ta' a' iwë michoë.

⁵ As Skëkëpa tò a' kimù kos Skëköl éna se' dalër e' wà anuk. Ñies as a' kimuitö a' weirke kos e' dalë'ttsök wës Cristo tò ie' icha dalë'ttsë' es.

Se' kawötà kaneblök

⁶ A yamipa, Skëkëpa Jesucristo ttö wa sa' tò a' a' icheke tò s'yamipa welepa bikërke, esepa yöki a' e' skö. Wépa kë tò ttè me'at sa' tò e' iuteku', esepa yöki a' e' skö, kë iutar.

⁷ A' wa ijcher buaë tò a' kawötà senuk wës sa' bak senuk a' ska' es. A' kë wa sa' sune bikënuke.

⁸ Sa' kë wa yi chkè ñane kë patoule. E' skéie sa' bak kaneblök darërë ñië nañeë shtrine wa ì wa chkoie, di' yoie as sa' kë tò yi tsiriü e' tië wa e' kanewë wa.

⁹ Mik sa' bak a' ska' warma a' kawötà sa' sauk, sa' kkö'nuk, erë sa' kë wa ì kine a' a' es. Es sa' kaneblë' a' ska' as a' wöblar kaneblök wës sa' tò a' a' iwà kkayë' es.

¹⁰ Mik sa' bak a' ska', eta ttè i' yé' sa' tò a' a: "Yi kë kaneblak, ese kë tiar."

¹¹ Sa' tò ittse' tò a' welepa bikërke tajë. Ie'pa kë kaneblöku' yës, e' skéie wépa kaneblöke esepa tsiriwëkerakitö ñië.

¹² Pè' esepa patté sa' tò, ñies ie'pa ké sa' tò Skëkëpa Jesucristo ttö wa kaneblök darërë bèrë e' kanewoie.

¹³ Erë, a yamipa, kë a' shtrinuk ì buaë uk këkraë.

¹⁴ Ttè shtéyö yëkkuö i' kì, e' kë iutè yile tò, e' ta' ichö a' malepa a. Ie' yöki a' e' skö as ijaërka ta' ier mane'üne.

15 Erë kě ie' suar suluë wēs s'bolök es, e' skěie ipattö er bua' wa wēs s'ël es.

Pablo e' chéat

16 Skěkēpa Jesús dör sene bĕrĕ mukwak, as e' tō sene bĕrĕ mù a' a kĕkraë ì kōs tkōke a' tã e' shua. As ie' tkĕrie a' ulitane tã kĕkraë.

17 Ye' dör Pablo, e' tō shkĕne i' shté ye' wák ulà wa wēs ye' tō ishteke yĕkkuö kōs shtéyö ese kĭ es. Es sulitane wã ijcher tō ye' wák tō ishté.

18 As Skěkēpa Jesucristo er buaë chō a' ulitane a tajĕ.

Yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a 1 Timoteo

Pablo tö yëkkuö kit mañat Jesús mik erblökwakpa wökirpa a, e' et e' dör itsá kititö Timoteo a e'. Yëkkuö i' dör ie' pattoie wës ie'pa kawöta s'wëttsuk s'wökirpaie.

Timoteo dör Pablo wapiöuk ikanè a. Mik ie' bak duladula eta Pablo tö ie' klö' kaneblok ie' ta. Timoteo bak senuk ká kiè Lистра atë Asia ee. Ie' yë dör griegowak ena imì dör Israel aleri. Mik Pablo tö Jesús tté buaë paka' Lистра eta Timoteo erblé' Jesús mik. E' ukuöki mik Pablo skà bak Lистра eta ie' tö Timoteo shukit kaneblok ie' ta (Hechos 16.1-4). E' ukuöki Timoteo kaneblé' taië Pablo ta Jesús tté buaë pakök ká kua'ki kua'ki a. E' ukuöki ta Timoteo bak Jesús mik erblökwakpa wëttsuk Éfeso. Pablo tö yëkkuö i' kit Timoteo a ie' kimoie wës ie' ké senuk kaneblok.

E' kijieta se' wëse ké kaneblok Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena e'pa kimukwakpaie, e' kit Pablo tö Timoteo a. Nies Jesús mik erblökwakpa tso' Éfeso e'pa shua kabene tso' taië. Pë' welepa tö s'wöbla'weke kache tté wa, esepa kí talarke taië, e' ché Pablo tö Timoteo a tö wës ie' kawöta tté ese shulök.

Yëkkuö i' tö se' kimèmi taië i'ñe ta. Yëkkuö i' tö se' a ikkachè tö se' wëse

kawöta shushtë s'wökirpaie, ñies se' wëse kawöta shushtë s'wökirpa kimukwakie. E' kijieta wës s'wökirpa ké kaneblok e' tso' kitule yëkkuö tsá kit Pablo tö Timoteo a e' ki.

Shke'wè

1 Ye' dör Pablo. Ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Skököl dör S'tsatkökwak ena Cristo Jesús mik se' erblöke, e'pa ye' ka' kanè e' wà uk.

2 A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dör wës ye' alà chök es tté mik se' erblöke e' wa. Skököl dör S'yë ena Skökëpa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa ñies sene bërë mü be' a.

Se' wöbla'ukwakpa kache tté wa, esepa wöklöü

3 Mik ye' minea Macedonia, eta ye' kköyè' be' a: "Be' e' tsuat Éfeso pë' welepa tso' ee e'pa a ichö tö kë s'wöbla'war kache tté wa."

4 Ie'pa kawö chöke taië se' ditséwö bak ká iaiä e' tté pakè wa. Tté e' kë erta'wa, e' dör tté ese. Ichö ie'pa a tö kë yi wöbla'waria kache tté ese wa. Tté ese kí sulu s'ñi chö. Tté ese tö, i weke Skököl tö se' erblé ie' mik e' wa, ese wöklö'weke.

5 Ye' kí ikiane tö s'yamipa ñi dalëritsö er maneneë wa, erbiké bua' wa. Mik ie'pa ñi dalëritsö es, eta e' wa iwënewa tö mokí ie'pa erblöke Jesús mik. E' kuëki ye' tö be' ké s'wöbla'ukwakpa kache tté

wa esepa wöklö'uk, kē kar s'wöbla'uk.

⁶ Ie'pa welepa tö ttè moki méat ta ittémirak biraraë.

⁷ Ie'pa erkiöke s'wöbla'uk ttè dalöiëno wa. Erë ipakekerakitö wes ichöpa éna iwà anerak buaë es, erë iwákpa kē éna iwà ane.

⁸ Se' wa ijcher tö ttè dalöiëno e' dör buaë, erë se' kawötā iwà jchenukwā tö i kuëki imeneat.

⁹ Se' wa ijcher tö ttè dalöiëno, e' kē meneat s'ser yësyësë esepa shuloie. E' skéie imeneat wépa kē senak yësyësë, wépa tö ttè dalösewëkewa, wépa dör pē' sulusi, wépa e' wamblö sulu, wépa kē tö Skököl ena ie' siwé dalöië, wépa tö imi ö iyë ttèwā, wépa dör s'ttökwakpa,

¹⁰ wépa trër, wépa serke wépa ta alakölpā skéie, wépa tö s'ditsö ekibleke watuë, wépa dör kachök'wakpa, wépa tö s'kkateke kache wa, ñies wépa tö i skā kē dör ttè yësyësë sini'kuë ese wambleke, esepa kos shuloie ttè dalöiëno meneat.

¹¹ Es ttè buaë ichökle e' tö se' a ikkacheke. Ttè e' pakè kané me'at Skököl kikaulekā taië, e' tö ye' ulā a.

Pablo tö wëstela ché Cristo a

¹² Skökëpa Cristo Jesús tö ye' er diché ieke. Ie' isuéwā tö ye' ttö mokië, e' kuëki ye' me'kaitö kanëblök ie' a. E' kuëki wëstela chëyö ie' a taië.

¹³ Ye' bak ie' chök suluë. Ñies ye' bak ie' ttökātapa chök suluë, we'ikök siarë. Erë

Skököl tö ye' sué er siarë wa, kam ye' erblö ie' mik e' kuëki. I wamblë' ye' tö ie' ta, e' wā kē ane ye' éna tö e' dör suluë, e' kuëki ie' tö ye' sué er siarë wa.

¹⁴ Es Skökëpa Jesús er buaë ché ye' a taië shutë as ye' erblö ie' mik, ñies as ye' tö s'malepa dalëritsö buaë Cristo Jesús ttö wa.

¹⁵ Cristo Jesús dë'bitu ká i' a pē' sulusipa tsatkök. Ttè e' dör yësyësë je', sulitane ké iklö'uk. Ye' bak e' wamblök suluë sulitane tsatā.

¹⁶ Erë Skököl tö ye' sué er siarë wa, ie' tö ye' tsatkéë sulitane a ikkachoie tö kos Jesucristo tö se' dalë'ttseke enaë er bua' wa. Ie' tö iwé es as sulitane erblö Jesús mik wes ye' es ta sene michoë dö ie'pa ulā a.

¹⁷ Skököl dör s'blú yöbië, kē duötā'wā, kē wërta'wā, e' dör eköl ëme. I as sulitane tö ie' dalöiö taië, ie' kükökā taië kekraë!

¹⁸ A Timoteo, be' dör wes ye' alā es, ye' tö be' kē iwakanéuk wes Skököl tteköl tö iyë'bak be' a es. Be' e' tköwā darërë wes ñippök'wak bua'buā ñippö es.

¹⁹ Be' erblö michoë Jesús mik. Be' er bikö buaë e' wā iütö. Welepa kē wā ierbikö buaë e' wā iütëne, e' kuëki ie'pa erblöke Jesús mik e' olo'yé ie'pa tö.

²⁰ Esepa tso' böi kië Hime-neo ena Alejandro. Ie'pa méttsa ye' tö Satanás ulā a as iwötkirdak tö Skököl kē yërta' suluë.

2

Skëköl a ikiösö sulitane kî

1 A Timoteo, ttè i' cheke ye' to be' a e' dör ttè bua'ie: Jesús mik erblökwakpa kawöta Skëköl a ikiök sulitane kî kekraë. Ichö ie'pa a tö ie' a ikiö tö ie' tö sulitane kîmè, ñies wëstela chö ie' a sulitane kî.

2 Ie' a ikiö wëpa tso' se' blúpaie se' wökirpaie esepa kos kî as ie'pa s'wëttsù buaë. Ie'pa tö iwé es, e' ta se' serdaë bërë buaë Skëköl dalöiök ë, kë ñi chöta' suluë.

3 E' dör buaë, ñies iwër buaë Skëköl dör S'tsatkëkwak e' wa.

4 Ie' kî ikiane tö sulitane tsatkër. Ñies ie' kî ikiane tö sulitane éna ttè mokië e' wà ar.

5 Ttè e' dör i' es: Skëköl dör eköl ëme.

Ñies wëm tso' eköl ëme, e' tso' se' ttè chök Skëköl a, e' dör Cristo Jesús.

6 Ie' wák e' me'ttsabak ttëwa sulitane nuñ skéie. E' bak mik Skëköl tö ikéwö me'wa eta,

as sulitane wà ijcher tö moki ie' éna se' tsatkak.

7 Ttè e' wà pakök Skëköl tö ye' klö'bak Jesús ttekölpa tsá e'pa ekölie. Ie' tö ye' patkë' pë' kë dör judiowak esepa wöbla'uk ttè moki mik se' erblöke e' wa. Ì ché ye' tö e' dör mokië, e' kë dör kache.

8 Bitökicha a' ñi dapa'uke ká wa'ñe, eta ye' kî ikiane tö wëpa ttö Skëköl ta er batse'r wa, kë ulune yi kî, kë ñi chöta'.

9 Ñies ye' kî ikiane tö alakölpa e' paiö buaë, kë dör ichkà kkachök. Alakölpa kë

kàne íyi tulökka tajë itsà kî. Ñies ie'pa kë kàne e' kîtkökka tajë íyi wöñarke dalölöë oroie ñie ese wa. Datsi' tuë darërë ese kë iër e' ttsoká tajë.

10 E' skéie ie'pa ké e' kîtkökka ì buaë wëkerakitö ese wa wes alakölpa e' chö tö ie' tkëulewa darërë Skëköl ttè a esepa ké senuk es.

11 Ie'pa kawöta s'wöblarke e' kîtsök bërë dalöie wa.

12-14 Skëköl tö Adán yö' kewe, e' ukuökî ta Eva yö'itö. Ñies Adán kë kîtëne, Eva kîtëne, es ie' tö Skëköl ttè dalöse'wa. E' kuekî mik a' ñi dapa'uke Skëköl dalöiök, eta ye' kî ikiane tö alakölpa tulus bërë. Ye' kë tö kawö mè ie'pa a s'wöbla'uk. Ñies ye' kë tö kawö mè ie'pa a e' alökka wëpa kî.

15 Erë alakölpa tö ila'r kaneweke buaë ena ierblöke Jesús mik ena s'dalëritseke ena iserke batse'r ena ierbiköke buaë yësyësë e' kos a itkërie, e' ta itsatkërdarak.

3

Skëkëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirpa

1 Ttè i' dör yësyësë: Yi éna kaneblak Skëkëpa Jesús ichapa erule e'pa wökirie, e' ta ese éna kanë buaë wak.

2 E' kuekî esepa ké senuk yësyësë, kë kî ì sulu kuepa yi tö ikkatoie. Esepa ké alaköl tsukwa eköl ë, e' dalöiök tajë, kë kàne trënuke. Esepa ké e' kkö'nuk buaë, kabikeitsök buaë, ñies senuk yësyësë as idalöier. Esepa ké s'yamipa datse bánet, esepa kiökwa

buaë iu a. Esepa a buaë s'wöblar Skëköl ttè wa.

³ Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë dör kësik tsiriweta', e' skéie ie' er buaë chō sulitane a ta iserke bërë. Esepa kë er me'rie inuköl kī.

⁴ Esepa dör iu wökir buaë. Ñies eseпа ala'r wöblane buaë ie' ttō dalöiök, ñies sulitane dalöiök.

⁵ Esepa kë dör iwák u wökir buaë, e' ta ¿wes idömi Skëköl ichapa erule e'pa wökirie buaë?

⁶ Wëpa míwa erpa Skëköl ttè a, eseпа kë menukka s'wökirpaie dö' ie' ttsökā taië ta iwömerttsa weinuk wes bë es.

⁷ Ñies e' wakpa ké senuk yësyësë as wëpa kë dör Skëkëpa Jesús ichapa eseпа tö idalöiö. Kë dör es, e' ta ie'pa tö iwayuëmi ta ijaerkami ta iarmine wes bë kī ikiane es.

Skëkëpa Jesús icha wökirpa e'pa kimukwakpa

⁸ Es ñies Skëkëpa Jesús ichapa erule wökirpa e'pa kimukwakpa ké senuk yësyësë as idalöiër. Esepa ké ttök moki. Esepa kë kàne e' ttökka blo' wa. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa.

⁹ Esepa ké e' tkökwa darëre ttè mik se' erblöke k kayëne se' a, e' a erbike maneneë wa.

¹⁰ Wëpa merkeka iwökirpa kimukwakpaie, eseпа kawöta suë kewe tö is iserdak. Kë iki ì nuí ta', e' ta imerkami kimukwakpaie.

¹¹ Esepa alakölpā ñies ké senuk buaë as idalöiër. E'pa kë kàne biyöblök, kë kàne e'

ttökka blo' wa. E'pa ké ì kōs uk yësyësë.

¹² Wëpa kanëblak kimukwakpaie eseпа ké alaköl tsukwa eköl ëme, e' dalöiök taië, kë kàne trënuκ. Esepa wöblane buaë ila'r wëttsuk ñies ie' dör iwák u wökir buaë.

¹³ Kimukwakpa tö iwakaneweke buaë, e' ta ie'pa dalöiërdaë, ñies Cristo Jesús ttè mik se' erblöke, e' pakeraëitö kë jaëne.

Jesucristo siwé k kayë' Skëköl tö se' a

¹⁴ Ye' mú mi' bet be' weblök. Ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a

¹⁵ dö' ye' wöklör eta be' wa ijcher tö wes se' dör Skëköl yamipaië eseпа kawöta senuk. Se' dör Skëköl chök e' ichapa, e'pa dör wes u chki bua'ie es ttè mokië e' tsatkoie iwöklö'woie.

¹⁶ Jesucristo siwé e' k kayë' Skëköl tö se' a, ttè e' dör mokië buaë shuteë. Ttè e' dör i' es:

Jesucristo yöne s'ditsöie. Ie' dör yësyësë e' k kayë'

Skëköl Wiköl tö. Ie' su' Skëköl biyöchökwakpa tö.

Ie' ttè buaë e' pakane ká wa'ne wakpa a.

Ie' mik pë' erblöke ká wa'ne.

Ie' kinewa buaë ká jai a olo ta' taië ee.

4

S'wöbla'ukwakpa kache ttè wa

¹ Skëköl Wiköl tö ichè yësyësë tö mik ká i' erkewatke, eta taië pë' tö ierblö Jesús mik e' water-atssa. E' skéie ttè datse

wimblupa tō s'kītō'weke esepa wā ena aknamapa wā ese klō'wekerakitō.

² Pē' e' ō sulu kachō taiē erbikē burinewatke esepa iutekerakitō.

³ Pē' ñe'sepa kē tō s'kē senukwā. Ñies ie'pa tō icheke tō chkē wésele kē katar, kē ñar. Erē chkē kōs me'atbak Skēkōl tō se' a katanoie ñanoie. E' kuēkī se' dōr Jesús mik erblōkwakpa wā ttē mokīē e' jcher, e'pa wā kawō tā' chkē ulitane katōk ñuk wēstela chekesō ie' a e' wa.

⁴⁻⁵ I kōs yō' ie' tō e' dōr buaē, kē se' kàne iwatōktsā. Chkē kōs batse'ormi ie' ttē wa ena ie' a ikiē wa. E' kuēkī ie' a wēstela chésō ikī, e' tā iñemisō.

Jesucristo kanè méso buaē

⁶ Ttē ekkē wa be' tō se' yamipa wōbla'wé, e' tā be' dōraē Cristo Jesús kanè méso buaē ese. Ñies iwēnewā tō be' er diché iērke buaē ttē mokī mik se' erblōke e' kōs wa. Ttē e' wā iūtē'bitū be' tō buaē dō ikkē.

⁷ Erē kapakē ēse, kē wā tā', kē tō Skēkōl dalōiē, ese kōs kē iutar. E' skēie be' e' paulaū kekraē senuk wēs Skēkōl kī ikiane es.

⁸ Se' e' diché iōke e' pa kē'woie e' dōr bērebēre buaē se' a ká i' kī ē. Erē sene wēs Skēkōl kī ikiane es, e' tō sene buaē shuteē e' meraē se' a ká i' kī ñies aishkuō tā.

⁹ Ttē e' dōr yēsyesē, sulitane kē iklō'uk.

¹⁰ Se' erblétke Skēkōl chōk e' mik, e' kuēkī se' dobchōke darērē kanēblōk ie' a. Ie' dōr sulitane tsatkōkwak, erē

bua'iewā ie' dōr wēpa erblē ie' mik esepa tsatkōkwak.

¹¹ Ttē ekkē wa s'yamipa wōbla'ū tā ikō iwā iūtōk.

¹² Kē be' e' muktsā watē be' dōr duladula e' kuēkī. E' skēie be' ttō wa, be' ser wa, be' s'dalēritsē wa, be' erblō wa ena be' ser batse'r wa ikkachō s'malepa erblōke Jesús mik esepa a tō wēs se' kē senuk.

¹³ Kam ye' dō e' yōkī be' e' chō Skēkōl yēkkuō aritsōk s'yamipa a mik a' ñi dapa'uke etā. Ie'pa wōbla'ū iwa, ie'pa pattō iwa.

¹⁴ Mik Skēkēpa Jesús icha e' wōkirpa ulā me'kabak be' kī, etā Skēkōl ttekōlpa tō iyē' be' a tō i me' Wikōl Batse'r tō be' a kanēbloie Skēkōl a, e' wakaneū ie' a buaē, kē iwe'ikar.

¹⁵ Be' e' chō ttē ekkē kōs e' wakanēuk as sulitane tō isaū tō be' kī yörke buaē Cristo ttē wa.

¹⁶ Wēs be' ser ena wēs s'wōbla'wēbō e' kkō'nú. Be' tō iwé es kekraē, e' tā be' ena wēpa tō be' ttōke e' ttsé, e'pa kōs tsatkērdaē.

5

Wēs be' kē senuk Jesús mik erblōkwakpa tā

¹ Wēpa kēkēpatke esepa kē uñar kēsik wa, e' skēie ie'pa pattō er bua' wa wēs s'yēwō es. Duladulapa pattō wēs s'ēlpa es.

² Es ñies alakōlpa kēkēpatke, e' pattō wēs s'mi es. Ñies busipa pattō wēs s'kutapa es er yēsyesē wa.

3 Alakölpa schö siarëla, kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa dalöio, esepa kkö'nü.

4 Erë schöpa wä ala'r ta' ö uyökpa ta' ö wj'chkepa ta' esepa ala'r ö isibayökpa kawöta e' wöbla'uk iwikëla ö imi ate siarë e' kkö'nuk imipa tö ie'pa kköna' e' skëie. E' wër buaë Skëköl wa.

5 Alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, serke ekörla, morke Skëköl ë mik, ttöke ie' ta' ñie nañeë, esepa kawöta kimë.

6 Erë alakölpa schöpa e' mettsa i sulu wamblök e' ttsë'woie buaë esepa tso' ttsë'ka, erë Skëköl a' ie'pa dör wes s'duulewä es. Esepa kë kawö ta' kimë.

7 Ttè e' wä iütök s'yamipa kö as kë yi tö i sulu kü ie'pa ki ikkatoie.

8 Es yi kë tö iyamipa kkö'nè, kë tö iyamipa ekka kkö'nè bua'iewä, ese tö ttè mik se' erblöke e' watëttsa. Ie' dör suluë tköka pè' kë erblöta' Jesús mik esepa tsata.

9 Alakölpa schö ki duas de dabom teryök (60) ö kí ta, senewabak wëm eköl ë ta, esepa ë kiè shtö kimë.

10 E' kúie ta ijcher sulitane wä tö ie'pa s'kimeke buaë, ie'pa ala'r talaq' buaë, ie'pa tö ipakökwakpa datse banet esepa ki'wä buaë, kë ie'pa tkine kanè ëse uk s'batse'r malepa kimoie, ñies s'weirke esepa kimeke ie'pa tö, ie'pa e' muke iyi buaë kos ese uk e' waweke ie'pa tö. Alakölpa schö esepa kiè shtök se' kawöta' yëkkuö ki ikimoie.

11-12 Erë alakölpa schö kam ki duas dö dabom teryök (60) esepa kiè kë shtar yëkkuö ki, esepa kë kawöta kimë. Ie'pa tö ichëmi Cristo a' tö kë sa' serpawane, erë ie'pa erkiöwëne wëpa tö, e' ta' ie'pa serdawane. Es ie'pa ttè me' kuaë, e' kë dalöiëne ie'pa wä, e' ta' e' nuí ate ie'pa ki. E' kuëki esepa kiè kë shtar yëkkuö ki as kë itkö ie'pa ta es.

13 Ñies a' tö alakölpa schö esepa kimé eta' ie'pa bikërdaka tajë, michoë upakök u' èt u' èt biyöblök suluë, e' tiü mir mir s'yamipa tsiriuk, ttè kë yër ta' ese cherami shabatshabat.

14 E' kuëki alakölpa schö iä busipa, esepa a' ye' tö ichè tö a' senúwane, a' ala'r kökane, a' wákpa u' kaneú. Ie'pa tö iwé es eta' pè' kë wöbatsö Jesús ttè wa e'pa kë tö se' chepa suluë.

15 Alakölpa schö wëlepa anemibakne Cristo ttè yöki tso'ne Satanás ttö iütök, e' kuëki ye' tö ichè es.

16 Alaköl isie dör Jesús mik erblökwak, e' yamipa alè dör alakölpa schö, eta' ie' ké ie'pa kkö'nuk as kanè e' kë arka Skëkëpa icha malepa ki. Es imalepa tö alakölpa schö kë wä yi ta' e' kkö'nuk, esepa kkö'nemi.

17 Skëkëpa Jesús icha erule erule e'pa wökirpa tö se' wëttseke buaë, esepa kawöta dalöiè tajë patuë buaë. Ie'pa wëpa e' ché s'pattök s'wöbla'uk Skëköl ttè wa, esepa kawöta' pasuë bua'iewä.

18 Skëköl yëkkuö tö ichè:

“Baka wē'ñe tso' kanebloie trigo wöttsoie, e' kē kawō tā' kkō payuèwā itso' kaneblok e' dalewa as ie' tō trigowō katō.”

Ñies ichèitō: “Kanoblökwakpa kawōtā patuè.” E' kuēki s'wōkirpa pasauk buaë se' kawōtā.

19 Yile debitu s'wōkirpa eköl kkatök, ese kē iutar. Erë mik idebiturak bōl mañal ikkatök tā iché tō ie'pa tō isué, etā ttè e' wà chakō tō iyène ö kē iyène.

20 S'wōkirpa tō ì sulu wamblekeia, kē éna ilo'yak, esepa wōuñú s'yamipa ulitane wörki as imalepa suarka tā ie'pa kē tō íyi sulu wamblö.

21 Ye' tō be' a icheke Skëköl wörki ñies Jesucristo wörki ñies Skëköl biyöchökwakpa shukitule e'pa wörki tō ttè ekkëpa wà iutō ñikkë s'wōkirpa ulitane tā. Ie'pa sau ñikkë.

22 Kē yi marka betbet s'wōkirie. Mik be' tō imekeka, etā iwà bikeitsōwā buaë kewe. Wëm tō ì sulu wamblé, ese mékabō s'wōkirie e' tā ie'pa tō ichèmi tō be' tso' ie' pabakök. Ñies be' sueraë suluë ie'pa tō. Be' e' kkō'nú batse'r ì sulu kos e' yöki.

23 Be' shu dalër ñië, e' kuēki kē be' kâne di' ë yök. Mikle tā vino yö elkela kapöliie.

24 Ì sulu wambleke welepa tō ese jcherwā sulitane wā bet, kam ishulir e' yöki. Erë ì sulu skà tso' ese kē jcherwā yi wā dö aishkuö tā mik ishuline etā.

25 Es ñies ì buaë wëkesö ese wërwa bet. Erë kē iwène

bet, e' tā iwërdaë aishkuö tā, kē iblënu. E' kuēki kē yi marka betbet s'wōkirie kam iwà bikeitswā buaë e' yöki.

6

1 Wëpa tso' klöulewā kanè mésoie, esepa a ichö tō ie'pa kawōtā iwōkirpa dalöiök er bua' wa as iwōkirpa kē tō Skëköl chö suluë, ñies as ie'pa kē tō ttè buaë wa se' tō s'wöbla'wëke, e' chö suluë.

2 Ie'pa wōkirpa dör Jesús mik erblökwakpa, e' tā ie'pa kē kâne idalöseukwā, ie'pa de ñi yamiie Jesús ttè wa e' kuēki. E' skéie ie'pa ké kaneblok bua'iewā. E' wà dör tō iwōkirpa dör ñies Jesús mik erblökwakpa. Ie'pa dör ñi yamipa ñi dalër tajë. Ttè ekkë wa s'wöbla'ú, ichö sulitane a tō iutō.

Se' er me'rie inuköl ki, e' dör suluë

3 Ttè buaë wa se' wöbla' Skëkëpa Jesucristo tō, e' tō se' a ikkacheke tō wës seneke yösyèsë Skëköl a. Ttè e' wa se' tō s'wöbla'wëke. Yile tso' s'wöbla'uk ttè kuä'ki wa, kē dör wës ttè wa se' tō s'wöbla'wëke es,

4 e' tā ie' e' ttsökā tajë, erë ie' kē wā ì jcher yës. Ttè kē wà tā, ese ë tso' ie'pa er a, e' kabewëkerakitō ñië se' tsiriwoie. Wëpa tō ie'pa ttè iuteke, esepa ukyërke s'malepa tā, ñi blabatsökelor, ñi chöke suluë ena ñi bikeitsöke suluë.

5 Kekraë ñi tsiriukerak ttè kuä'ki wa, esepa er me'rie ì sulu ë ki. Ttè mokì ese

kě ku'ia ie'pa wā. Ie'pa tō ttē kua'ki pakeke e' blu'woie ěme.

⁶⁻⁷ Erē ye' tō a' a ichē tō mik se' kune, etā se' kē wā i dē'ka. Nies mik se' blēnewa, etā kē se' wā i mīne yēs. E' kuēki se' serke yēsyesē wes Skēkōl ki ikiane es ena se' tšē'r buaē, i tso' se' wā e' ě wa, e' tā e' dōr buaē shutē se' a inukōl taiē tsata.

⁸ E' kuēki se' wā chke tā datsi' tā, e' tā se' kē tšē'nuk buaē, e' dōr wē' se' a.

⁹ E' skēie wēpa e' blu'wakka taiē, esepa erkirke i sulu wamblōk tā ianemine i sulu ulā a wes dūla klōrwā sho' a es. Ie'pa klōlewā sene sulu a, erē ese tō ie'pa sulu'weke, erē ie'pa tō iwawekeia, bata ekkē tā ie'pa yilitewā idikia weinuk.

¹⁰ Inukōl dalēr s'ēna e' dōr i sulu tsakiē e' wī. Welepa tō inukōl kkecheke taiē, e' ukuōmik ttē mik se' erblōke e' olo'yēakitō tā iweirke eriarke siarē.

Pablo tō Timoteo bata pattē

¹¹ Erē be' dōr Skēkōl kanē mēso buaē. Be' e' skōttsa i sulu kos ekkē yōki. E' skēie be' e' chō senuk yēsyesē wes Skēkōl ki ikiane es. Be' erblō Jesús mik kēkraē. S'malepa dalēritsō. Be' weirke kos e' dalē'ttsō er bua'wa. S'malepa saū er bua'wa.

¹² Be' erblōke Jesús ttē buaē e' mik, e' kuēki be' e' tkōwā darērē nippōk i sulu datse be' ki e' tā. Mik be' erblē' Jesús mik kuaē, etā e' yē'ka be' tō pē' tso' taiē e' kukua. E' kēwō

ska' tā Skēkōl tō be' klō'bak senuk michoē ie' tā, ttē e' mik be' e' klō'ú darērēē kēkraē, kē arwa as iwā dō be' ulā a.

¹³ Skēkōl dōr sene mukwak e' wōrki, nies Cristo Jesús e' tsatkē' ttē mokī wa Poncio Pilato ska', e' wōrki ye' tō be' a ichē tō

¹⁴ i uk ye' tō be' kē e' wā iūtō yēsyesē as kē yi tō i sulu kū be' ki be' kkatōie dō mik Skēkēpa Jesucristo datskene olo tā' taiē etā.

¹⁵ Mik ikēwō de, etā Skēkōl tō Jesucristo patkerane kkachē sulitane a.

Skēkōl kīkarkeka taiē, e' ekōl ě dōr iyi ulitane tsata.

Ie' dōr blu'pa kos e'pa Blū ena skēkōlpa kos e'pa Kēkōl.

¹⁶ ¡Ie' ekōl ě kē duōtā'wā! Ie' serke ie' olo tā' taiē e' shua, kē yi dōpawā e' ska'.

Kē yi wā ie' sūule iwōbla wa, nies kē yi a ie' sunukwā.

¡Ie' ě kawōtā kīkēka kēkraē!

¡Ie' ě dichē tā' taiē kēkraē! ¡Es e' idir!

¹⁷ A Timoteo, inukōl blūpa a ichō tō ie'pa kē kàne e' tšōkka taiē. Inukōl erta'wa, chōtā'wa e' kuēki ichō ie'pa a tō ie'pa kē kàne e' maūkka inukōl mik. E' skēie ie'pa a ichō tō a' e' maūka Skēkōl ě mik. Ie' tō se' a iyi buaē meke taiē senoie, se' tšē'woie buaē.

¹⁸ Ichō ie'pa a tō i buaē ú taiē s'kimoie. A' kē kàne kē'blōk. S'kimú a' inukōl wa er bua'wa.

¹⁹ Ie'pa tō iwē es, e' tā iské merane buaē Skēkōl tō ie'pa a aishkuō tā. Es sene chōkle e' dōraē ie'pa ulā a.

Pablo e' chéat

²⁰ A Timoteo, Skëköl tté buaë mène be' ulà a, e' wakaneú er moki wa. Kapakè kě wà ta', kě dör Skëköl dalöioie, ese kôs yöki be' e' sköttsa. Ie'pa wákpa tö iché tö e' dör ttè mokië. Ie' chörak tö ie'pa wä íyi jcher taië, erë e' dör kache.

²¹ Se' welepa tö iché tö ttè ese sini'kuérakitö ta ttè mik se' erblöke e' olo'yérakitö. E' kueki be' e' sköttsa bánet ttè ese kôs yöki.

As Skëköl er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö skà kit Pablo tò Timoteo a, i' ta ide böt 2 Timoteo

Pablo bak wötëulewà Roma s'wöto wé a, e' yënetsà duas dabom teryök ena teryök kî böt Jesús kune'bak e' ukuöki (60-62 DC) e' ulatök. E' ukuöki tã ie' skà minea Jesús tté buaë pakök i' tã ide tkëtökicha. E' kèwö ska' ie' tò yëkkuö tsá kit Timoteo a ena Tito a. E' ukuöki tã wëm kiè Nero e' yöne Roma blúie etã Pablo skà wötënewane s'wöto wé a. Mik ie' tso' wötëule e' ðalewa ie' tò yëkkuö i' kit Timoteo a. I' ètökicha Pablo wötënewa kuã'ki. Kewe ie' bak wötëule iwák u a. I' ètökicha ie' wötënewa kã suluë ena sesëë ese a. Nies ie' monewà tabechka kicha wa. Ie' wã ijcher tò e' dör ie' kanè bata, e' kuëki yëkkuö i' kit ie' tò Timoteo a. I' es ie' tò ikit. Et: Pablo ittse' tò ie' atë ekörla e' kuëki ie' siãnewa. Wëpa kiè Figelo ena Hermógenes dör ie' wapiepa e'pa tò ie' méat. Nies wëm kiè Demas e' ena imalepa skà tò ie' méat. E' kuëki ie' kî ikiane tò Timoteo bitü bet ie' kîmuk.

Böt: Jesús mik erblökwakpa we'ikeke siarë Roma blú ñe' tò, e' kî Pablo tkirke tajë. E' kuëki ie' tò Timoteo patté tajë tò ie' kawötã e' tkökwa darërë Jesús tté a. Nies ie' tò Timoteo a ichè tò ie' kawötã Jesús tté buaë e' kî wa s'wöbla'uk. E' kîieta ie' tò Timoteo a ichè tò

ie' kawötã e' chöktke weinuk Jesús tté buaë kuëki.

Yëkkuö i' tò se' a ikkachè tò wes se' kawötã senuk Jesús a. Nies se' a ichèitö tò se' kawötã e' chök weinuk Jesús mik erblè kuëki. Welepa tò ibikeitsè tò i' dör yëkkuö bata kit Pablo tò e'.

Shkë'wè

¹ Ye' dör Pablo. Skëköl wák er wa ye' dör Cristo Jesús ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ie' kablé sene michoë muk wëpa batsulewà Cristo Jesús mik esepa a, e' tté pakök ye' patkë'itö.

² A Timoteo, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Be' dalër tajë ye' éna wes ye' wák alá es. Skëköl dör S'yë ena Skëképa Cristo Jesús, as e'pa er buaë chö be' a ena be' saü er siarë wa ñies sene bèrè mü be' a.

Pablo wëstela ché Skëköl a Timoteo dalërmik

³ Skëköl dalöieke ye' tò erbikè maneneë wa wes ye' yëpa bak kã iaiaë idalöiök es. Këkraë mik ye' ttöke ie' tã ñië nañeë, etã ye' er arke be' ska' tã wëstela chekeyö be' dalërmik.

⁴ Mik ye' minea, etã be' ij siarë. Mik e' anewa ye' éna, etã ttsëskua ye' mü be' suëne as ye' ttsë'rne buaë.

⁵ Nies ye' éna iane tò be' erblöke Jesús mik er mokî wa. Ye' wã ijcher buaë tò be' erblöke Skëköl mik wes be' wî'kela Loida ena be' mì Eunice e'pa erblè' imik kewe be' yöki es.

Kě be' jaėnuk Jesúš tté buaė pakök

⁶ E' kueki ì me' Skėköl tō be' a kanebloie ie' a mik ye' ulā me'ka be' kī eta, e' kě olo'yar, e' kī wakaneū bua'iewa.

⁷ Skėköl kě wā se' a iWiköl mène as se' suar. E' skėie iWiköl tō se' a diché mé senioie yėsyėsė ie' a, ñi dalėritsoie, ñies erbikoie buaė yėsyėsė. E' kueki be' kaneblo Skėköl a kě suarta'.

⁸ Kě be' jaėnuk Skėkėpa Jesúš tté buaė pakök. Ñies ye' tso' wötėule Jesúš tté pakė kueki, e' kě kī be' jaėnuk. E' skėie ye' tō be' a ichė tō be' e' chō se' weirke Jesúš tté kueki e' dalė'ttsök ye' ta Skėköl diché wa.

⁹ Skėköl wák tō se' tsatkė'ttsa ñies ie' tō se' klōō' senuk batse'r ie' a. E' kě dör tō se' tō i buaė wė ie' a e' skėie.

E' dör tō ie' wák tō ibikeitsé se ta iwawėitō, ie' er buaė chė se' a, e' kueki. Kam ká i' yör e' yōki ie' tō ibikeits

tō ie' er buaė chōraė se' a Cristo Jesúš batamik.

¹⁰ Cristo Jesúš dör S'tsatkökwa e' dē'rō ká i' a

se' a ikkachök tō Skėköl er buaė chė se' a.

Ie' kōtewā shkenekane, e' wa ie' tō iwā kkachė tō ie' e' alėka duėwā kī.

Ie' tté buaė e' tō se' a ikkacheke

tō se' kě duōpawā da'a, e' skėie sene michoė dōraė se' ulā a

ie' tté buaė e' batamik.

¹¹ Ttė buaė e' wā pakök ena s'wōbla'uk iwa Skėköl tō ye'

klōō' Jesúš ttekölpa tsá e'pa ekölie.

¹² E' kueki erė ye' weirke, erė ye' kě jaėne e' kī. Yi mik ye' erbloke, e' mik ye' bātse buaė, e' dör Jesúš. Ye' wā ijcher buaė tō kanė me' Skėköl tō ye' a e' kkō'neraė ie' wák tō dō mik Skėkėpa Jesúš datskene eta. E' kueki ye' kě jaėne weinuk ie' dalėrmik.

¹³ Ttė yėsyėsė wa ye' tō be' wōblaō' e' wā iūtō. Be' e' tkōwā darėrėė erblök Jesúš ě mik. Ñies s'malepa dalėritsō Cristo Jesúš batamik.

¹⁴ Ttė mokiė mène be' a, e' wā kkō'nú buaė Wiköl Batse'r tso' se' a e' wa as kě yi tō imane'ūttsa.

¹⁵ Be' wā ijcher buaė tō s'yamipa serke Asia, e'pa sėraa iekke ta ye' watė'ttsa, e'pa bōl kiė Figelo ena Hermógenes.

¹⁶ Erė Onesíforo kě jaėne ye' tso' wötėule e' kī. Kėkraė ie' tso' ye' er pablök. As Skėkėpa Jesúš tō ie' ena iyamipa saū er siarė wa.

¹⁷ Mik ie' de iė Roma, eta ie' tō ye' yulė poė ta ye' wakuėitō.

¹⁸ Skėkėpa Jesúš datskene, mik e' kėwō de eta as ie' tō Onesíforo saū er siarė wa. Be' wā ijcher buaė tō wėkkė ie' tō se' kime' Éfeso.

2

Be' weirke Jesúš tté kueki e' dalė'ttsō

¹ A Timoteo, be' dör ye' alāie, Skėköl er buaė chō se' a Cristo Jesúš batamik, e' mik be' e' dichė iō.

2 Wēpa ttō mokiē dirmi buaē s'wōbla'uk esepa yulō ta ì yē'yō s'yamipa taiē e' kukua, ttsē' be' tō ese wa ie'pa wōbla'ū as ie'pa tō s'malepa wōbla'ū iwa.

3 Se' weirke Cristo Jesús ttē kuēki, ese dalē'ttsō darērēē wēs ñippōkwak buaē tō iweirke kōs e' dalē'ttseke es.

4 Mik ñippōkwakpa tso' ikanē a, etā ie'pa kē ku' e' tiuk ì kuā'ki a as iwēr buaē iwōkir wa.

5 Es ñies wēpa inukē esepa kawōta ittē iūtōk buaē. Kē iwa iūtēne, e' ta kē e' alōpaka.

6 Wēpa kaneblōke darērē iyi kuatkōk, esepa ulā a iyiwō tsá dōraē kewe.

7 Ì cheke ye' tō be' a ttē i' wa, e' wà bikeitsō buaē ta Skēkēpa Jesús tō be' kimerāē as be' éna iwà kōs ar buaē.

8 Be' tō Jesucristo bikeitsō me'riē. Ie' dōr se' blú bak ká iaiaē kiē David e' aleri. Cristo kōtēwa shkenekane, e' ttē buaē pakeke ye' tō.

9 Ttē buaē e' kuēki ye' weirke siarē. Ye' tso' wōtēulewa moulewa s'wōto wé a wēs pē' sulusipa es. Erē Skēkōl ttē e' kē ku' wōtēulewa.

10 E' kuēki ye' tō ì kōs dalē'ttseke wēpa shukitbak Skēkōl tō esepa kimoie as ie'pa tsatkēr ena olo yōbiē dō ie'pa ulā a Cristo Jesús batamik.

11 Ttē i' dōr yēsēsē:

Se' bàtsewa Cristo kōtēwa, e' ta ñita,

e' ta se' ser michoē ie' ta ñita.

12 Se' weirke Cristo dalērmik, e' dalē'ttsésō,

e' ta ñies se' dōraē s'wōkirpaie ie' ta ñita.

Se' tō iché s'malepa a tō se' kē dōr Cristo icha,

e' ta ñies ie' tō icheraē aishkuō ta tō se' kē dōr ie' icha.

13 Ie' wák kē a e' watēnuk, e' kuēki erē se' tō ie' watēmitta,

erē ie' kē tō se' watepattsa.

Be' kaneblō as be' wēr buaē Skēkōl wa

14 Be' tō ttē ekkēpa chō ie'pa a as ie'pa er arne iska' kekraē. Ie'pa pattō Skēkōl wōrkī tō a' kē kane ñi wōtkōk ñiē ttē ēse ki. E' kē dōr iie bua'. E' tō wēpa tso' ittōk esepa sulu'wekewa.

15 Be' e' chō kaneblōk Skēkōl a buaē as ie' wa be' wēr buaē. S'wōbla'ū yēsēsē ttē mokiē e' wa, kē shiliwar shilitshilit as be' kē jaērka be' kanē ki.

16 Kapakē kē dōr Skēkōl dalōioie, kē wà ta', ttē ese kōs yōki be' e' skōttsa. Ttē ese tō se' wēttsēmi ì sulu ē a, kē tō Skēkōl ttē iūtēia.

17 Ttē ese tō s'sulu'wēwami wēs smewō tō s'katē es. Wēpa bōl kiē Himeneo ena Fileto e'pa s'wōbla'weke kache ttē wa.

18 Ie'pa tō ttē moki watēttsa. Ie'pa tō s'wōbla'weke kache ttē wa. Ie'pa tō ichēke tō mik se' wōskuēe, etā e' dōr wēs se' wikōl du'wa shkenekānetke Skēkōl a es. E' kuēki mik se' duowa, etā se' nu kē shkerpakane aishkuō ta. Ttē e' wa ie'pa tso' wēlepa er sulu'uk ta kē ierblōiarak Jesús mik.

19 Ie'pa tō s'wōbla'weke kache ttē wa, erē Skēkōl ttē

dör moki e' kē manertā', e' kē wötirtā' wes ak blubluē kē wötirtā' es. Itso' kitule Skēköl yēkkuō kī, e' tō ichè: "Wēpa dör Skēköl icha, esepa suule ie' wā buaē." Nies e' tō ichè: "Wēpa iché tō ie'pa dör Skēköl icha, esepa kawōtā ì sulu kōs wamblekerakitō e' olo'yök."

²⁰ Inuköl blu' u a tkā' tso' dakliliē welepa yōule orochka wa, inukölchka wa, ese dör tkā' bua'buā ikawō tkō'uke buaē ese tkéie. Nies u e' a tkā' ēse tso' yōule skauchka wa, ñies kal yōule tkā'ie ese dör tkā' ēse.

²¹ Es se' dör. Se' e' kk'ō'nuke ì sulu ñe' yōki, e' tā se' dōmi wes tkā' bua'buā maneneē es, batse'oule, dör buaē se' Blú a íyi ulitaneie tso'tke ì kōs buaē ese wōie ie' a.

²² Ì sulu wamblak duladulapa éna, ese kōs yōki be' tkōshkar. E' skéie be' e' chō senuk yēsyesē. Be' kī erblō Jesús mik. S'malepa dalēritsō. Nies be' senú bēre sulitane tā. E' kōs yulō s'malepa tō Skēkēpa chakè er maneneē wa esepa kōs tā ñita.

²³ Ttè kē wà tā', ese kabewekerakitō, e' kē iutar be' tō. Be' wā ijcher buaē tō ttè ese tō sulu se' ké ñippök.

²⁴ Skēkēpa Jesús kanē méso kē kawōtā e' tiuk ñippè a. E' skéie ese ké senuk bēre sulitane tā. Ese a s'wōblarmi buaē Skēköl ttè wa, sulitane dalē'ttsekeitō er bua' wa.

²⁵ Wēpa kē éna ttè moki iutak, esepa kawōtā shulēitō er bua' wa, isalema wekkē alè tā ie'pa er mane'umi Skēköl a tā iyōrmine ttè moki wa.

²⁶ Ie'pa er mane'wéne, e' tā es ēme ie'pa tkōmishkar bē ulā a. Ie' wā ie'pa tso' klōulewā wes dúla klōulewā sho' a es as ie'pa e' wamblō wes ie' kī ikiane es.

3

Mik ká i' erkewa, eta s'ditsō e' wamblōraē suluē

¹ Be' kawōtā wā ijchenuk tō mik ká i' erkewatke, eta kawō suluē datse tajē s'kī.

² Pē' wák ē e' dalēritsōraē. Ie'pa er murawā inuköl kī. Ie'pa e' ttsōrakā tajē, kē tkirpa yi skā kī. Ie'pa ñi chōraē suluē. Iyē ena imi, e'pa ttō kē iuteparakitō. Ie'pa er suluē, kē wēstela chepa yi a. Ie'pa kē tō Skēköl dalōiepa.

³ Kē er ttsē' rpa buaē yi kī, kē er buarpane yi kī. Ie'pa biyōblōraē tajē. Ì sulu datse ie'pa er a, ese wā wambleraē ie'pa tō. Ie'pa tō s'we'ikeraē siarē. Ì buaē kōs sueraē suluē ie'pa tō.

⁴ Íyi sulu wambleraē akirie, íyi wambleraē kē ulé klōule. Ie'pa e' ttsōrakā tajē shuteē. Skēköl kē dalēritsepaítō, e' skéie ì tso' ká i' a s'ttsē' weke buaē, ese ē wa ie'pa wōbatsōraē tajē.

⁵ Ie'pa e' ò tō mokiē Skēköl dalōiekerakitō, erē wes ie' wamblōrak e' wa iwēnewā tō e' dör kache.

Esepa yōki be' e' kk'ō'nú.

⁶ Wēpa esepa welepa mi-cho u ét u ét tā iwachekerakitō tō itso' s'pattök, erē e' dör kache. Ie'pa tso' alakōlpa kitēr tottola esepa dakīñuk. Alakōlpa esepa tso' klōulewā ì

sulu wamblekerakitö ese ulä
a. I sulu wa ie'pa wöbatsö, ese
tö ie'pa erkiöweke taië.

⁷ Ie'pa e' yuak ttè kuä'ki wa
mirmir kekraë, erë Skököl ttè
moki kë ska' ie'pa er dè'.

⁸ Ie'pa esepa tö Skököl
ttè moki cheke suluë wës
ká iaiaë Janes ena Jambrës
tö Moisés yë' suluë Skököl
ttè kueki es. Ie'pa kë a
kabikeitsia buaë. Ie'pa kë
erblöku'ia mokië Jesús mik.

⁹ Erë i wambleke ie'pa tö,
ese wä kë ki ká döpa taië. Bet
tä sulitane wä ijcherdawä tö
ie'pa ttè e' kë wä tä' wës ibak
ká iaiaë Janes ena Jambrës
e'pa tä es.

*Pablo tö Timoteo bata
patté*

¹⁰ Erë ttè wa ye' s'wöbla'weke
e' jcher buaë be' wä. Nies wës
ye' ser, i kiane ye' ki, wës ye'
erblö Jesús mik, wës ye' tö
s'dalë'ttseke er bua' wa, wës
ye' tö s'dalëritseke, wës ye'
weine e' kos dalë'ttsë'yö, e'
kos jcher buaë be' wä.

¹¹ Wës ye' yë'bak suluë pë'
tö, wës ie'pa tö ye' we'ik siarë
Antioquia ena Iconio ena Lis-
tra, e' kos suule buaë be' wä.
Ye' weinebak taië siarë erë
Skököpa Jesús tö ye' tsatkë' e'
kos yöki.

¹² Ttè i' dör moki: yi senak
yësyësë wës Cristo Jesús ki
ikiane es, esepa kos weirdaë
siarë ie' ttè ki.

¹³ Erë pë' sulusipa ena
s'kitö'ukwakpa esepa ki e'
wamblöraë suluë shutë,
s'kitö'uk ena e' kitö'uk.

¹⁴ Erë be' e' tköwä darërëë
kekraë ttè wa be' wöblaone e'

a. Ttè e' dör moki e' jcher
yësyësë be' wä. Wëpa tö be'
wöblaö' iwa e'pa suule bua'
be' wä, e' kueki be' e' tköwäia
kekraë.

¹⁵ Es nies, mik be' iä alala,
etä Skököl yëkkuö batse'r e'
suule be' wä, e' a be' talane.
Ttè e' tö be' a ikkachëmi tö
Skököl tö se' tsatkëmi se' erblë
Cristo Jesús mik e' batamik.

¹⁶ Skököl yëkkuö kos, e'
kitule yësyësë wës ie' wäk
tö ibikeits es. E' dör buaë
se' a s'wöbla'woie, s'wöuñoie,
s'shuloie, nies ikkachoie se' a
wës seneke yësyësë

¹⁷ as wëpa dör Skököl icha,
esepa yör buaë da'äie tso'tke
i buaë kos ese uk.

4

¹ Cristo Jesús datskene
s'blúie ká i' a olo tä' taië
s'blërulunebak kos ena s'tso'
ttsë'ka kos esepa shulök. Ie'
wöa ena Skököl wöa, ye' tö be'
a ichè tö be' ké

² Ie' tté buaë pakök kröröë,
be' éna ipakak ö be' kë éna
ipakak, erë ipakö kekraë.
S'shulö, s'uñú, s'pattö,
s'wöbla'ú énaë er bua' wa.

³ Kawö datse etä pë' kë tö
Jesús tté moki e' ttsepaia. E'
skéie s'wöbla'ukwakpa yuleke
ie'pa tö taië ie'pa wöbla'woie
ttè wése tsak ie'pa éna ese ë
wa.

⁴ Ttè mokië e' water-
attsarakitö tä kapakë ese kos
ese klö'wërarakitö.

⁵ Erë be' e' tköwä darërëë.
Be' erbikö buaë yësyësë. Kos
be' weirke e' dalë'ttsö buaë.
Jesús tté buaë pakö. Kanë

kos me'at Skëköl tö be' a, e' wakaneü er bua' wa.

6 Ye' duökewā, e' kēwō dökewatke. Ye' a tā e' dör wes iyi mekesö Skëköl a idalöioie es.

7 Ye' e' tkéwā darērëë kanè me' Skëköl tö ye' a e' a, e' wawéyö buaë, ye' e' batseitsé iwawöie kekraë.

8 E' kuëki sene yësyësë ské, e' tso' blëule ye' a. Mik ikéwō de, etā imeraë ye' a Skëkëpa Jesús dör s'shulökwak yësyësë e' tö. Kë dör ye' ë a, ñies e' dör wépa éna ie' dalër tajë ena itso' rak ie' datskene olo tā' tajë e' panuk esepa kos a.

Pablo ttè bata ché Timoteo a

9-11 Demas tö ye' méat, ì tso' ká i' kī e' dalërmik tā imía Tesalónica. Ñies Creşcente mía Galacia ena Tito mía Dalmacia. Lucas ë atë ye' tā. E' kuëki be' shkō bet ye' weblök, kë be' e' wöklö'uk ì wa. Marcos yulö tā ikiöbitü e' tā. Ye' kī ie' kiane e' kimuk ye' kanè wa.

12 Tíquico patkëmiyö Éfeso.

13 Be' we'ikëyö, mik be' datse, etā ye' paio kikkü me'atyö Tróade Carpo u a, e' tsúbitü ña. Ñies ye' yëkkuö me'at tseë, e' shuā wele tso', e' dör iyiwak kkuölit yöule yëkkuöie, ese kos kiane ye' kī, ttè bua'iewā tso' kitule iki e' kuëki, e' kos tsúbitü ña.

14 Alejandro dör iyi yuökwak tabechka wa, e' e' wamblé suluë ye' tā. Skëkëpa Jesús tö ie' patuëraë wes ie' e' wamblé es.

15 Ttè buaë pakekesö e' ché ie' tö suluë. E' kuëki be' e' kkö'nú ie' yöki ñies.

16 Ye' tsā mine shulë s'wökirpa ska' etā kë yi dë' ye' kimuk. Sulitane tö ye' méat ekörla. Skëköl mú kë tö ie' pa we'ikè e' kī.

17 Erë Skëkëpa Jesús tö ye' kimé, ie' tö ye' a idiché mé as ye' tö S'tsatkökwaq tté pakö sulitane tso' ee, kë dör judiowak, e' pa kukua. Es Skëkëpa Jesús tö ye' tsatkée ye' bolökpa éna ye' ttakwa e' pa ulà a.

18 Ñies ie' tö ye' yerattsa ì sulu kos e' ulà a. Ie' tö ye' tserami ká jai a wé ie' tkër s'blúie ee, es ye' tsatkeraëitö. ¡Ie' kikökasö tajë kekraë! Es e' idir.

Pablo e' chéat

19 Prisca ena Áquila ena Onesíforo yamipa, e' pa shké'ü ña.

20 Erasto e' tséat Corinto. Trófimo kirirke, e' me'atyö Mileto.

21 Be' mú bitü kam tskiridiö döwā e' yöki. Eubolo, Pudente, Lino, Claudia ena s'yamipa kos tso' ierö e' pa tö be' shké'wëmi.

22 As Skëkëpa Jesucristo tso'ie be' tā. As Skëköl er buaë chö a' ulitane a tajë.

Yëkkuö kit Pablo tö Tito a Tito

Mik Pablo bak klöulewä Roma e' yënettsa, etä yëkkuö i' kititö Tito a duas dabom teryök kī mañal ena teryök kī skel Jesús kune'bak e' ukuöki (63-65 DC) e' ulatök. S'wä ijcher tö Tito erblë Jesús mik Pablo ttö wa. E' ukuöki tä ie' kanéblé Pablo ena Timoteo e'pa tä ñita. Mik Pablo tsá bak klöulewä e' yënettsa etä ie' kanéblé Tito tä kánane blubluë tso' dayë kiè Mediterráneo e' a e' et kiè Creta ee. E' ukuöki tä Pablo mineä bánet tä ie' tö Tito méat e' skéie. Pablo ena Tito bak senuk e' kéwö ska' tä Creta wakpa bak senuk suluë. E' kuëki Pablo tö yëkkuö i' kit Tito a ipattoie tö se' wése kawötä shushtë Jesús mik erblökwakpa wökirpaie ena ikimukwakpaie.

Ñies Pablo tö ie' patté tö wes ie' tö wépa kë kī Jesús tté buaë kiane, esepa wöklö'wëmi. E' kīie tä Pablo tö ie' a ichè tö s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa döraë s'kitö'uk.

Shke'wè

1 Ye' dör Pablo. Ye' dör Skököl kanè méso. Ñies ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá e'pa eköl. Ie' tö ye' patké' wépa shukitbakitö, esepa kimuk as ikī erblörak bua'ie ie' mik ena siwä' moki e' kī wä ar buaë ie'pa éna.

2 Es ie'pa ser michoë aishkuö tä Skököl tä, e' wä paneke ie'pa tö kröröë. Skököl kë kachö ta'. Kam ká i' yör e' yökī ie' kablë' sene michoë muk se' a.

3 Mik kéwö me'bakitö e' de, etä ie' tö Jesucristo tté buaë e' wä kkaché sulitane a. Tté e' wä pakök ye' ka' Skököl dör S'tsatkökwaq e' tö.

4 A Tito, ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Tté mik se' böi erblöke e' wa be' dör wes ye' alà chök es. Skököl dör S'yë ena Jesucristo dör S'tsatkökwaq, as e'pa er buaë chö ena sene bërë mù be' a.

Wes Skökëpa Jesús ichapa wökirpa ké senuk

5 Ye' tö be' méat Creta, kanè kianeia wè, e' eukwa. Ñies ye' tö be' méat ee as be' tö wépa tkökä Skökëpa icha wökirpaie wé itso'rak erule erule ee Creta kos a wes ye' tö be' a iyé' es.

6 Wépa serke yësyësë, kë yi tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie, esepa yulö. Es-epa ké alaköl tsukwä eköl ë, e' dalöiök taië. Esepa ala'r kos ké erblök Jesús mik buaë, kë kkatënuq i' kī. Es-epa ala'r ké ie'pa ttö dalöiök buaë. Wépa esepa tkökä be' tö Skökëpa Jesús icha erule erule wökirpaie.

7 Skökëpa icha erule erule e'pa wökirpa dör wes Skököl kanè kuëblupa es. E' kuëki esepa ké senuk yësyësë, kë yi tö i' sulu kuepa ie'pa kī ikkatoie. Esepa kë e' ttsö tö ie'pa ë wä iyi jcher taië sulitane tsatä. Esepa kë dör kësikie, kë

e' ttöta'ka blo' wa. Esepa kë kàne ñippök yi ta. Esepa kë kàne inuköl klö'uk kache wa s'kitö'wè wa.

⁸ E' skéie ie'pa ké s'yamipa datse ie'pa pakök, eseпа kiökwa er bua' wa. Esepa ttsë'r buaë i buaë kos e' uk. Esepa ké erbikök buaë, senuk yësyësë ena batse'r ena e' kkö'nuk.

⁹ Jesús ttè yësyësë wa ie'pa wöblaoule, e' a ie'pa ké e' tkökwa darërë, kë kàne ilo'yök. Es eseпа tö s'malepa kimëmi Jesús ttè mokj wa. Nies wépa tö ttè mokj cheke suluë, eseпа a ikkayërmi tö wes ie'pa tö ibikeitseke, e' dör suluë.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

¹⁰ Jesús mik erblökwakpa serke Creta e'pa shua taië s'tso' kë éna Jesús ttè mokj e' iutak. Ie'pa eseпа kibiiepa dör judiowak tö s'wöbla'weke tö Jesús mik erblökwakpa kawöta senuk wes judiowak ser es. Ttè pakeke ie'pa tö, e' kë wà ta'. Ie'pa tö s'kitö'weke.

¹¹ Ie'pa mir u ët u ët s'wöbla'uk kache tté wa, es ie'pa tö u wákpa welepa tso', e' kos wöa kachöwekewa kache tté wa. Ie'pa tö s'wöbla'weke es inuköl ë klö'woie. E' kuëki ie'pa eseпа kawöta wöklö'wè.

¹² Ka iaiaë wëm bak eköl Creta e' wa iyi jcher taië, ie' tö iwakpa yë' i' es: "Creta wakpa kachö taië kekraë. Ie'pa dör wes iyiwak kañiru es, ie'pa bikër taië, chkö taië."

¹³ I' yë' ie' tö, e' yëne, e' kuëki ie'pa uñú darërëë as

ie'pa tö ttè mik se' erblöke e' iutö yësyësë.

¹⁴ Es ie'pa tö judiowak tö kache ttè pakeke kë wà ta', ese kë iutepaia. Es nies wépa tö ttè mokj e' watëttsa, eseпа ttè dalöiëno kë dalöiepaia ie'pa tö.

¹⁵ Wépa er maneneë, esepa a i kos dör maneneë. Erë wépa er suluë, kë erblö Jesús mik, eseпа a kë i dör maneneë. Ie'pa er ena ie'pa erbikè dör suluë.

¹⁶ Ie'pa e' chö tö ie'pa batsë buaë Skököl mik, erë wes iserdak sulu, e' wa iwënewa tö e' dör kache. Ie'pa dör suluë ichök, kë tö Skököl ttö dalöierak, kë iarak i buaë or yës.

2

Wes se' kawöta senuk Skököl a

¹ Erë be' ké s'wöbla'uk kekraë Jesucristo ttè mokj wa.

² Wépa këkëpatke, eseпа wöbla'ú tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene sulu yöki. Ie'pa ké senuk buaë yësyësë as sulitane tö idalöiö. Ie'pa ké erbikök buaë yësyësë. Ie'pa ké e' tkökwa darërëë ttè mik se' erblöke e' a. Ie'pa ké s'dalëritsök mokj ena i kos dalë'ttsök er bua' wa.

³ Es nies tayëpa këkëpatke, eseпа wöbla'ú senuk Skököl dalöie a. Ie'pa kë kàne blo' kukueblökwa. Ie'pa kë kàne biyöblök. E' skéie ie'pa ké s'wöbla'uk senuk buaë.

⁴ Ie'pa ké tayëpa wöbla'uk tö ikawöta imaso ena ila'rla e'pa dalëritsök buaë.

⁵ Ie'pa ké erbikök yësyësë. Ie'pa ké senuk kë trërta'. Ie'pa ké iu kanéuk buaë. Ñies ie'pa ké iwëm dalöiök buaë as kë yi tö Skököl ttë chö suluë.

⁶ Ñies duladulapa pattö tö ie'pa ké e' kkö'nuk sene suluë kos yöki.

⁷⁻⁸ Be' senú yësyësë ie'pa wörki as ie'pa ser wes be' ser es. Mik be' tso' ie'pa wöbla'uk, eta iwöbla'ú yësyësë er moki wa Skököl dalöioie, es kë yi a i sulu yërpa be' ki. Es be' bolökpa kë a i sulu kunuk be' ki, e' kueki ie'pa jaërdaka se' ki.

⁹ S'tso' klöulewa kanè mésoie, esepa pattö tö ie'pa ké iwökirpa ttö kos e' iütök er bua' wa as iwërdak buaë iwökirpa wa. Ie'pa kë kàne iwökirpa iütök kësik wa.

¹⁰ Ie'pa kë kàne iwökirpa iyi ekiblök, e' skéie ie'pa ké i kos wekerakitö e' uk buaë yësyësë iwà kkachoie i kos wa tö Skököl dör S'tsatkökwak, e' tté dör buaë.

¹¹ Skököl tö s'tsatkè, e' watkekeitö sulitane a. Es ie' tö se' a iwà kkacheke tö ie' er buaë ché se' a.

¹² Mik se' éna iane tö kos Skököl er buaë ché se' a, eta kë se' éna i sulu wamblakia wes wépa kë tö ie' dalöie esepa es. Ie'pa er me'rie i suluë ë ki. E' skéie se' erbikak buaë. Se' senak yësyësë ena batse'r ie' a wes ie' ki ikiane es, se' serkeia ká i' ki e' dalewa.

¹³ Se' tso'ia ká i' ki eta se' tso' Jesucristo datskene olo ta' taië, e' panuk, e' tö se' ttsé'weke buaë. Ie' dör

S'tsatkökwak, ie' dör Se' Kököl taië e'.

¹⁴ Ie' e' me'ttsa ttèwa se' skéie se' yottsaië i sulu kos e' ulà a, ñies se' er paikloie manene. Es se' de ie' wák a, es se' er de i buaë uk kekraë.

¹⁵ A Tito, ttè e' chö ie'pa a, ie'pa pattö, ie'pa uñú diché wa. Es kë yi tö be' watepattsa.

3

Wes Jesús mik erblökwakpa ulitane kawöta senuk

¹ A Tito, iskà chöne ie'pa a tö ká wökirpa ena s'shkëkipa, e'pa dalöiö, ie'pa ttè iütö. Ichö ie'pa a tö a' tso' erki i buaë kos e' woie.

² Ie'pa kë kàne yi chök suluë; ie'pa ké senuk bërë, sulitane a er buaë chök. Ie'pa ké sulitane sauk er bua' wa.

³ Se' bak senuk suluë, kë kabikeitsöta' buaë, kë Skököl ttè iüteta'. Se' bak senuk kitöule; se' bak klöulewa i sulu ulà a. I sulu kiane se' ki wamblë, ese ë wamblök se' bak. I sulu tö se' ttsé'weke buaë, ese ë wamblök se' bak. Se' bak senuk i sulu ë a. Se' bak ukyënuke ñi ki. Se' sauk suluë s'malepa bak, ñies ie'pa sauk suluë se' bak.

⁴ Erë Skököl dör S'tsatkökwak, e' er buaë ché sulitane a, ie' éna se' dalër taië, e' kkachéitö se' a Jesucristo wa.

⁵ Ie' tö se' tsatké ie' wák er wa, kë dör tö se' serke yësyësë e' kueki. Ie' se' sué er siarë wa, e' ë kueki ie' tö se' tsatké. Skököl tö Wiköl Batse'r mé senuk se' a, e' tö se' er paiklé mane'wé yué pa'alí. Sene pa'alí méitö se' a.

6 Skëköl tō iWiköl mé se' a tajë Jesucristo dör S'tsatkōkwak, e' batamik.

7 Skëköl tō se' klō'wé wēs pē' buaë yēsēsē es ie' wō_a, ie' er buaë ché se' a, e' kueki. Ie' tō iwé es as se' ser michoë ie' ta. E' wà paneke se' tō kröröë, ttsē'ne buaë wa. E' kōs kueki ie'pa ké senuk buaë yēsēsē Skëköl a.

8 Ttè ikkë dör yēsēsē. Ye' kī ikiane tō be' tō ttè ikkë wa s'kī wōbla'wē tajë buaë as wēpa erblöke Skëköl mik, esepa tso'ie i buaë uk. Íyi ikkë dör buaë sulitane a s'kimoie buaë.

9 Erë be' e' skōttsa ttè tō suluë s'blabatsélor ñi yōkī ese kōs yōkī. Pē' wēlepa éna s'bak ká iaiaë, esepa ditséwō ese ttè pakak kekraë, esepa yōkī be' e' skō. Ñies pē' wēlepa ñi uñuke kēsik wa kekraë ttè dalöiëno mène Moisés a e' kī, esepa yōkī be' e' skō ñies. Ñi uñë esepa kōs kē wà ta', kē dör ñie bua', kē a s'kimer i wa.

10 Yi tō Jesús mik erblōkwakpa blabatsélor, ese wōuñú darërëë etökicha bötökicha. Kē itō iütè, etā ie' uyōttsa a' shua.

11 Be' wà ijcher buaë tō pē' ese er sulu'wéwā i sulu tō. Ì sulu wambléitō, ese tō ikichatéttsatke.

Ttè bata yëne Tito a

12 Artemas ö Tíquico, e' eköl patkekeyö be' ska'. Mik ie' de, etā be' kawö yōttsa ta be' shkō kröröë Nicópolis wé ye' tso' eë. Eë ye' tō ibikeitsétke tskiridiö tkō'uk.

13 Zenas dör s'shulōkwak ena Apolo, e'pa kimú buaë i kiane ie'pa kī kōs e' wa, as imi'rak buaë.

14 Se' icha wōbla'ú buaë i kōs buaë e' uk. Ñies ie'pa wōbla'ú s'siarëpa kimuk. Es ie'pa sermi buaë Skëköl wörki.

Pablo e' chéat

15 Ie'pa kōs tso' ye' ska', e'pa tō be' shké'wémi. Wēpa éna sa' dalër ttè mik se' erblöke e' dalërmik, e'pa shké'ú ña. As Skëköl er buaë chō a' ulitane a.

Yëkkuö kit Pablo tö Filemón a Filemón

Pablo tö yëkkuö i' kit mik ie' bak Roma s'wöto wé a eta. E' kèwö ska' ta ie' tö yëkkuö kit Éfeso ena Filipos ena Colosas wakpa a. Ie' tö yëkkuö i' kit iklé eköl kiè Filemón e' a. Ie' serke Colosas ee. Ie' tö kanè méso kè patueta' ese to'ttsa eköl e' kiè Onésimo. E' ukuöki ta Onésimo tö ie' iyi blélur ta ibakshkarmi. E' kèwö ska' ta akblökwakpa ttekeler. E' kueki Onésimo bakshkarmi dö Roma. Ee Pablo tso' wötëulewa Jesús tté buaë pakè kueki. Pablo tö Onésimo a Jesús tté buaë paké ta ierblé Jesús mik. E' kueki ie' shkakmine iwökir Filemón ska' ie' a kët kët chökne.

E' kueki Pablo tö yëkkuö i' kit Filemón a as ie' kè ulurka Onésimo ki. Pablo tö iché Filemón a tö Jesús éna ie' dalène tajë ena i sulu nuí tso' ie' ki e' olo'ya'itö ta iki'wa buaë. Es ñies ie' kawöta Onésimo ki inuì olo'yök ta ikiökwa wes iyami ekka es.

S'kiè Onésimo griegoie e' wà kiane ché kanenamé buaë. Erë yëkkuö i' tö iché tö kam Onésimo tö Jesús tté klö'ù eta ie' kè döer kanenamé buaë. Es Pablo tso' ichök tö Jesús batamik Onésimo dömi wes ikiè wà kiane ché es.

Shke'wè

¹ A Filemón, ye' döer Pablo tso' wötëule Cristo Jesús tté

pakè kueki, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' ena s'yami Timoteo, e'pa tö be' shke'wémi. Be' dalër tajë sa' éna, ñies be' tso' kaneblok Cristo a wes sa' es.

² Ñies sa' tö s'yamipa kiè Apia ena Arquipo, e'pa shke'wémi. Arquipo döer Jesucristo tté buaë e' tsatkökwak buaë wes sa' es. Ñies Skëképa Jesús icha erule daparke be' u a, e'pa kos shke'wémi sa' tö.

³ Skëköl döer S'yé ena Skëképa Jesucristo, as e'pa er buaë chö ena sene bëre mù a' a.

Pablo tö wëstela ché S'yé a Filemón ki

⁴⁻⁵ Ye' tö be' tté ttsé tö be' erblöke buaë Skëképa Jesús mik, ñies s'batse'r malepa kos dalër be' éna. E' kueki mik ye' ttöke Skëköl ta, eta kekraë wëstela chekeyö be' dalërmik.

⁶ Ttè mik se' erblöke e' a be' e' tköwa buaë s'yamipa ta ñita. Ye' tso' ikiök Skëköl a tö e' wa i buaë kos wëmisö Cristo dalërmik, e' ar be' éna.

⁷ A yami, s'batse'r malepa kos er pableke be' tö buaë, ie'pa dalër tajë be' éna. E' tö ye' ttsë'weke buaë, ttsësua ye' er dekae.

Pablo tö Onésimo tté ché Filemón a

⁸⁻⁹ E' kueki ye' tö be' a ikiè er bua' wa tö i kiekeyö be' a, e' wà ú. Cristo tö ye' a kawö mé be' kök iuk. Erë se' ñi dalër tajë, e' kueki ye' tö be' a ikieke er bua' wa. Ye' döer Pablo këképatke

tso' wötëulewā Cristo Jesús tté pakè kuëkī e'.

¹⁰ Ye' be' a ikiè tò Onésimo saüne er bua' wa. Ie' erblé Jesús mik ye' ttō wa íe wé ye' tso' wötëule ee. E' kuëkī ie' dör wes ye' alà es.

¹¹ Kuaë ta ie' bak be' wa toulettša be' kanè mésoie kē dör iè bua' be' a, erē i'ñe ta ie' dör buaë be' a ñies ye' a.

¹² Ie' dalër taië ye' éna, erē ye' tò ie' patkémine be' a.

¹³ Ye' a ta imú e' tsùat ye' ta ye' kimoie be' skéie ye' tso'ia wötëulewā Jesús tté buaë pakè kuëkī e' dalewa.

¹⁴ Erē kē ye' éna ì wak kam be' tò ikéwō mù e' yōkī. Ye' kī ikiane tò ì weke be' tò, e' ùbō be' wák er wa, kē dör tò ye' tò be' ké iük e' kuëkī.

¹⁵ Isalema ie' minea be' yōkī ekuölö ē as idöne tso' be' ta kekraë.

¹⁶ Erē ie' dene e' kē dör kanè mésoie ē, ie' dene be' yamiie Jesús ttè wa dalër taië be' éna, e' dör buaë shute kanè méso ēse tsata. Ie' dalër taië ye' éna, erē ie' dör be' kanè méso, ñies ie' dör wes be' el es Jesús wa. E' kuëkī be' ké idalëritsök, ye' tò idalëritseke e' tsata.

¹⁷ Be' tò ye' klö'wé be' yamiie Jesús mik erblé e' wa, e' ta ie' klö'ú wes ye' wák es.

¹⁸ Ie' tò ilè sulu wamblë' ö be' tò ie' ña'weke ilè kuëkī, eta ye' ña'ú iskéie.

¹⁹ Ye' dör Pablo tso' yëkkuö i' shtök ye' wák ulà wa, e' wák tò ie' nuì patuëraë. Kē ye' éna ichak, erē kē be' éna ichökwa tò ye' ttō wa be' tò Jesús tté klö', e' kuëkī be' wa nuì ta'ia ye' a.

²⁰ A yami, be' we'ikèyö, be' mú er buaë chö ye' a Skëkëpa Jesús dalërmik. Ye' er pablö Cristo batamik.

²¹ Ye' wā ijcher buaë tò be' tò ye' iüteraë, e' kuëkī ye' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna iane buaë tò ì kiéyö be' a, e' tsata be' tò iwëraë.

²² Ñies Skëköl mú tò kawö mè ye' a a' pakoie wes a' tso' ie' a ikiök es. E' kuëkī u yulö ye' a.

Pablo e' chéat

²³ Epafras tò be' shké'wémi. Ie' tso' wötëule ye' ta Cristo Jesús tté pakè kuëkī.

²⁴ Ñies Marcos, Aristarco, Demas ena Lucas, e'pa kaneblöke Skëköl a ye' ta, e'pa tò be' shké'wémi ñies.

²⁵ As Skëkëpa Jesucristo er buaë chö be' a.

Yëkkuö kitule hebreowak a Hebreos

Yëkkuö i' kite Israel aleripa erblé Jesús mik e'pa a. Nies ie'pa kiè hebreowak ena judiowak. Kë yi wa ijcher yi tö yëkkuö i' kit. Pë' wele tö ibikeitsè tö Pablo tö ikit. Wele skà tö ichè tö Bernabé tö ikit. Wele tö ichè tö Apolo tö ikit erë kë s'wa ijcher yi tö ikit. Wele tö ibikeitsè tö ikite Roma wakpa tö Jerusalén suluo'wa e' yöki duas dabom kuryök Jesús kune'bak e' ukuöki (70 D.C.).

Israel aleripa erblé' Jesús mik e' kuëki e'pa bak weinuk. Ie'pa welepa éna ierblö Jesús mik e' olo'yak ta ishkakne Moisés tté dikia. E' kuëki yëkkuö i' kite ie'pa a ikimorak e' tkökwa darërëé Jesús mik. S'kitoukwakpa tö ie'pa wöbla'weke tö Jesús kë diché ta ie'pa kimoie, e' kuëki ie'pa kawöta ie'pa erblö imik e' olo'yök. E' kuëki yëkkuö i' kite Jesús mik erblökwakpa a Jesús kkachoe ie'pa a i' es: Skököl e' kkaché se' a Jesús wa as se' éna iar buaé. Ká iaiaé ta ie' utbitu se' ta ittekölpä wa ena ibiyöchökwakpa wa ena Moisés wa, erë bataie ta iut se' ta ilä eköl ë Jesucristo e' wa.

E' kie ta ká iaiaé Skököl tö iyë'bak tö ie' kablörane Israel aleripa a. E' wà tka Jesucristo wa e' chë yëkkuö i' tö. Nies sacerdotepa tö iyiwak jcheke Jerusalén ká bit ekkë

judiowak nuì olo'yoie. Iyi-wak jcherke e' kë diché ta' se' nuì paiklottsa da'äie. E' kuëki ie'pa tö ijcheke kekraë erë e' kë dör buaé shutë Skököl wöa. E' kuëki Jesucristo kötëwa etökicha ë se' nuì paiklottsa, e' je' dör buaé shutë Skököl wöa. E' kuëki Jesús dör ibua'ie. E' kuëki se' kawöta erblök ie' mik ena ie' ë kawöta ttö iutë. I'ñeta ie' tkër Skököl wörki se' tté chök Skököl a. Ie' dör ibua'ie e' kuëki Israel aleripa erblé ie' mik e'pa kë kawöta ie' olo'yök. Ie' wa iyë tö ñala yö' se' a döka ikaska'. E' kuëki se' kawöta senuk e' meulettsa weinuk erblé Jesús mik e' kuëki. Se' tö ie' watëttsa e' ta Skököl tö se' shuleraë wes ie' tö Israel aleripa shuli' es.

Skököl ut se' ta ilä wa

1 Skököl utbitu taië se' yëpa bak ká iaiaé e'pa ta ittekölpä wa. Ie' utbitu ie'pa ta taië kua'ki kua'ki.

2 Erë i'ñe ta, mik ká i' erkewatke e' kewö ska' ta, ie' tté se' ta iwák alä patkë'itö ká i' ki e' wa. Tsawe ta ie' tö iyi ulitane yö' ilä ta ñita. Nies ie' tö ilä tkë'kabak as iyi ulitane dö ie' ulä a aishkuö ta.

3 Skököl Alä dör iyë olo taië e'. Wes Skököl dör e' suë ie' dör. İyi ulitane kicha a'tser ie' wa ittë diché taië e' wa. Se' nuì paikléttsa'itö e' ukuöki ta ie' tkëka ká jai a dalöiërta' taië Skököl ulä bua'kka.

Skököl Alä olo ta' taië shutë Skököl biyöchökwakpa tsata

4 E' wa iwënewa tö Skököl Alä dör Skököl biyöchökwakpa

tso' ká jai a, e'pa kos tsata. Es ñies wes Skëköl tö ie' kië iwák alá, e' dör bua'iewa wes ie' tö ibiyöchökwakpa kië e' tsata.

⁵ Skëköl yëkkuö kî itso' kit-
ule tö Skëköl tö iché ilà a:
“Be' dör ye' alá;
i'ñe yö ikkachétke tö ye' dör
be' yé.”*

Erë ttè e' kë yëule ie' wa
ibiyöchökwakpa isie a. Ñies
Skëköl yëkkuö kî Skëköl tö ilà
tté ché i' es:
“Ye' tö icheraë tö ye' dör ie' yé,
eta' ie' dör ye' alá.”†
Erë Skëköl kë wä ibiyöchökwakpa
isie tté yëule es.

⁶ Ñies mik ie' tö ilà eköl ëme,
e' patkeketke ká i' a, eta' ie' tö
itté yé i' es:
“Ye' biyöchökwakpa ulitane
kawöta ie' dalöiök
tajë.”‡

Ttè ekké kos kuëki se' wa
ijcher tö Skëköl Alà dör Skëköl
biyöchökwakpa ulitane tsata.

⁷ Mik Skëköl tö ibiyöchökwakpa
tté cheke, eta' ie' tö iché i' es:
“Ye' tö ye' biyöchökwakpa
patkeke wes siwä'
batsir es,

e'pa dör ye' kanè mésopa
patkekeyö wes bö'
wörkua wöñar es.”§

⁸ Erë ie' tö ilà tté cheke i' es:
“¡A Skëköl, be' tö s'wëttseke
s'blúie e' dör yöbië!
Be' tö s'wëttseke yësyësë.

⁹ Sene yësyësë dalër be' éna,
erë sene sulu ar suluë
be' éna;

e' kuëki, ye' dör be' Këköl, e'
tö be' klö'wé ta ttsë'ne

buaë méyö be' a tajë
be' malepa ulitane
tsata.”*

¹⁰ Ñies Skëköl tö ilà tté cheke i'
es:

“A Këköl, tsawe ta be' tö ká i'
yö',
ñies ká jai ena i' kos tso' iki e'
yö' be' wák tö.

¹¹⁻¹² E' kos chörawa erdawa
wes datsi' nurwa ta
ierwa es,

e' kos manerdattsa wes
s'datsi' mane'wè ta
iwötrëwa es.

Erë be' tso'tke kenet. Be' kë
manerpattsa, be' ser
michoë.”†

¹³ Skëköl tö iché ilà a i' es:
“Be' e' tkóser ye' ulà bua'kka
dö mik ye' tö be' bolökpa méro
be' klö dikia eta.”‡

Erë Skëköl kë wä ttè e' yëule
ibiyöchökwakpa isie a.

¹⁴ Skëköl biyöchökwakpa dör
wes siwä' es kë wërta'. E'pa
kos kanëblöke Skëköl a.
Ie' tö ie'pa patkeke wëpa
tsatkërdaë, esepa kimuk. E'
kuëki ie' kë wä ttè ese yëule
ie'pa isie a.

2

*Skëköl Alà tté buaë e'
kawöta dalöie*

¹ Skëköl Alà dör iyi ulitane
tsata, e' kuëki se' ké e' tkökwa
darërë ie' tté buaë moki
ttsëule se' wa, e' a as kë se'
mi'ne wes kanò emi di' kî es.

² Skëköl tö itté dalöiëno, e'
me'atbak ibiyöchökwakpa wa
se' yëpa bak ká iaiäe e'pa
a. Wëpa kos kë wä ttè e'

* 1:5 Salmo 2.7 † 1:5 2 Samuel 7.14; 1 Crónicas 17.13 ‡ 1:6 Deuteronomio
32.43 § 1:7 Salmo 104.4 * 1:9 Salmo 45.6-7 † 1:11-12 Salmo 102.24-27
‡ 1:13 Salmo 110.1

dalöiene', e' nuı kj ie'pa weine wes ikawöta weinuk es.

³⁻⁴ Es ibak ie'pa ta, erë Skëköl Alà tté buaë, e' ẽ wa se' tsatkermi, e' dör ttë bua'iewa ttë ulitane tsata. S'tsatko tté, e' tsá ye' Skëkëpa Jesús wák tö. Wépa tö tté e' ttsë', e'pa tö iyë'ne se' a ta iwà kkachérakitö tö e' dör ttë mokı. Nies ì kě or yi a ese o' Skëköl tö ie'pa wa taië kua'ki kua'ki iwà kkachöie tö ì ché ie'pa tö e' dör mokı. Nies Wiköl Batse'r wa ie' tö imé se' a kanebloie buaë ie' a taië kua'ki kua'ki wes ie' ki ikiane es. E' wa ie' tö iwà kkaché tö ie'pa ttë dör mokı. Ttë e' wà kě dalöiene se' wa, e' ta ¿wes se' tkómishkar inuı ulà a?

Jesús dë'bitı se'yamiie

⁵ Aishkuö ta ká i' mane'werattsane Skëköl tö buaë pa'alı, e' chök sa' tso'. Skëköl tö ibikeitsbak tö ká pa'alı e' kě merpa ibiyöchökwakpa a as ie'pa dö iwökirpaie.

⁶ Kě idör es. Ie' tö ibikeitsbak tö imerdaë s'ditsö ulà a. E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö kı es, e' tö ichè:

"A Skëköl, ¿s'ditsö dör yi? ¿Iök e' ska' be' er de?

¿Wes ie'pa kı be' tkine?

⁷ Erë ekuölö ẽ ie'pa yö' be' tö be' biyöchökwakpa dikıa diöshet tsir.

Erë ie'pa yö'bö olo ta' taië dalöiërta' taië.

⁸ Ie'pa tkë'ka be' tö İyi ulitane yö'bö e' wökirie.*

Yëkkuö e' ichè tö Skëköl tö se' tkë'ka İyi ulitane yö' ie' tö e' wökirie. "İyi ulitane" e' wà kiane ché tö kě ì ku', e' kě ku' se' ulà a. Erë İ'ne ta kam se' tö isaıwa es.

⁹ Erë se' wa ijcher tö ì ché yëkkuö e' tö, e' wà tka Jesús wa. Ie' yöne s'ditsöie, e' wöanewa Skëköl biyöchökwakpa dikıa diöshet tsir ekuölö ẽ. Skëköl er buaë ché se' a, e' kueki ie' tö Jesús me'ttsa ttëwa sulitane nuı skéie. Jesús weine siarë kötëwa se' skéie, e' kueki Skëköl tö ie' kika'ka taië, tkë'ka İyi ulitane blúie dalöiërta' taië.

¹⁰ Skëköl dör İyi ulitane wı, e' kos tso' ie' wa nies ie' a. Ie' kı ikiane tö se' taië dör ie' ala'r esepa dö ie' ta nıta olo ta' taië. E' wawé ie' tö Jesucristo wa. E' kueki buaë idir ie' a tö Jesús weine kötëwa s'tsatkoie. Es ì kos kiane Skëköl kı tö Jesús tö iwè s'tsatkoie, e' wéitö sëraa.

¹¹ Jesús ena se' batse'wekeitö, e'pa Yé dör eköl ẽ, e' dör Skëköl. E' kueki Jesús dör Skëköl Alà, e' kě jaëne ichök tö se' dör ie' elpa ena ie' kutapa.

¹² Es itso' kitule Skëköl yëkkuö kı wé ie' tö ichè Skëköl a i' es:

"A Skëköl, ye' tö be' tté cheraë ye' elpa ena ye' kutapa a.

Mik ie'pa nı dapa'uke, eta ye' tö be' kikeraka ttsë wa ie'pa kukua."†

¹³ Nies iskà tso' kitule Skëköl yëkkuö kı wé Jesús tö iché i' es: "Ye' erblöraë Skëköl ẽ mik."‡

* 2:8 Salmo 8.4-6 † 2:12 Salmo 22.22

‡ 2:13 Isaías 8.17

Ñies ichéitō:

“*Ie ye' dur, wépa me' Skéköl tō ye' a ala'rie, e'pa ta.*”[§]

14-15 Se' dör Jesús icha. Erë se' dör s'ditsö ë. Se' ulitane serkeia ta sulu se' suar s'duöwä yöki, e' wä se' tso' klöulewä. E' kuëki Jesús yöne s'ditsöie. Ie' dë'bitü e' muktsa ttëwä se' skéie e' alokaie bë iane s'duöwä wiie e' ki. Es ie' tō se' tsatkée, se' suar s'duöwä yöki, e' ulä a.

16 Iwënewä buaë tō Jesús kë dë'bitü Skéköl biyöchökwakpa kimuk. Ie' dë'bitü se' dör se' yë bak ká iaiaë Abraham, e' aleripa kimuk.

17 E' kuëki ie' yöne s'ditsöie wes se' es as ie' dö sacerdote kibiie se' tté chök Skéköl a e' wakanewëkeitö yësyësë. Ie' dör s'ditsö wes se' es, e' kuëki ie' tō se' suëke er siarë wa. Ie' wák e' me'ttsa ttëwä se' skéie as se' nuì olo'yar se' ki.

18 Ie' weinebak ñies ie' erkiöone ì sulu wamblök, e' kuëki i'ñe ta wépa erkiöörke ì sulu wamblök, esepa kimermi buaë ie' a.

3

Jesús dör Moisés tsata

1 A yamipa, a' batseo' Skéköl tō. Ie' tō a' klöo'ñak as a' dö ie' ichaie. Jesús bikeitsö bua'ie. Se' tō ichekeka tō ie' dör Skéköl tteköl bua'ie ena se' sacerdote kibi mik se' erblöke e'.

2 Skéköl tō ie' tkë'ka kanëblök se' sacerdote kibiie e' wakanewëitö yësyësë wes Moisés tō, kanë me' Skéköl tō

ie' a, e' wakanëo' yësyësë es. Kos ì kiane wë Skéköl wé a e' o' Moisés tō yësyësë.

3 Erë Jesús dalöiërta' tajë tköka Moisés tsata wes u wák dalöiër tköka u tsata es.

4 Se' wä ijcher tō u ulitane yué yile tō, erë Skéköl dör íyi ulitane yuökwak.

5 Moki Moisés kanëblë' yësyësë Skéköl wé a ikanë mésoie. Ì o' ie' tō, e' wa ie' tō ì buaë kkachera Skéköl tō aishkuö ta Cristo wa e' klea'.

6 Erë Cristo dör Skéköl wák alà, e' kanëblöke yësyësë se' dör wes Skéköl wé es e'pa wökirie. Ì buaë yë' Cristo tō tō idoia se' a, e' wä panekesö kröröë ttsë'ne bua' wa kë tō ilo'yë, e' ta moki se' dör Skéköl icha.

A' e' kkö'nú Skéköl kë watarttsa

7 E' kuëki, ì ché Wiköl Batse'r tō Skéköl yëkküö ki, e' wä iutö buaë. E' tō ichè i' es:

“Ì cheke Skéköl tō e' ttsé a' tō i'ñe ta,

8 eta kë a' er darë'ukwä iyöki wes a' yépa bak ká iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik Skéköl wöa.

Ie'pa tō ie' wöñatkë' ká sir poë wé kë yi serku' tajë e' ké a.

9 Skéköl tō iché tō duas döka dabom tkëyök (40),

e' dalewa ye' tō ì kë or yi a ese wé tajë ie'pa se'woie, ie'pa kkö'noie,

erë ie'pa tō ye' wöñatkë' tajë.

10 E' kuëki ye' uluneka tajë
ie'pa ki eta ye' tö ie'pa
ché i' es:

'Kekraë ie'pa kë ki iklar tö ye'
ie'pa wëttsë,

ie'pa kë senak wës ye' ki
ikiane es.'

11 E' kuëki ye' uluneka ie'pa ki
eta ye' iché

tö ie'pa kë döpawa wé warma
ie'pa enuweke ye' tö
ee."*

12 A yamipa, a' e' kkö'nú
dö' a' isie er sulurwa ta a' kë
erblöia Skëköl chök e' mik ta
a' e' batsöttsa iyöki.

13 E' skéie a' ñi er diché
iö kekraë s'tsatkë kéwö tso'ia
i'ñe ta e' dalewa. A' tö iú es as
kë a' isie e' kitö'ü sene sulu wa
ta a' er darërwa Skëköl yöki.

14 Se' erblö Cristo mik buaë
kekraë dö ibata ekkë wës
kuaë es, e' ta mokí se' tso' ie'
ta. E' kuëki a' ñi er diché iö
buaë.

15 Skëköl yëkkuö tö iché i' es:
"Ì cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö
i'ñe ta,

eta kë a' er darë'ukwa iyöki
wës a' yépa bak ká
iaiaë es.

Ie'pa e' ka'ka e' uk kësik kësik
Skëköl wöa."†

16 Wépa tö Skëköl ttö ttsë'
erë ie'pa e' o' ie' wöa kësik
kësik, ¿e' wakpa dör yi? ¿Kë
dör ie'pa ulitane yé'ttsa Skëköl
tö Egipto Moisés wa, e'pa ë?

17 ¿Yi ki Skëköl ulune dö
duas dabom tkëyök (40)? ¿Kë
dör ie'pa tö ì sulu wamblë' ká
sir poë wé kë yi serku' e' a' e'pa
ë? E' nuí ki idurulune.

18 ¿Yi a' Skëköl tö ichétke:
"A' kë döpawa wé warma a'
enuweke ye' tö ee"? ¿Kë dör
ie'pa tö ie' tté dalöse'wa e'pa
ë?

19 Es se' tö isué tö ie'pa kë
erblëne ie' mik, e' kuëki ie'pa
kë de'wa wé warma Skëköl tö
ie'pa enuweke ee.

4

1 Ñies Skëköl kablë' se' a' tö
se' döwami ie' tö se' enuweke
e' a. E' kuëki e' tso'ia e' dalewa
se' kawöta e' kkö'nuk tajë dö'
se' wele kë ulà a' idö.

2 Se' a' Skëköl tté buaë e'
pakane wës ie'pa bak ká
iaiaë, e'pa a' ipakane es. Erë
ie'pa kë erblëne imik, e' kuëki
tté buaë ttsë' ie'pa tö, e' kë dör
ie bua' ie'pa a.

3 Se' erblé Skëköl mik, e'pa
dörawa ie' tö se' enuweke e' a.
Erë wépa kë erblöku' ie' mik,
eseпа ché Skëköl tö iyëkkuö ki
i' es:

"Ye' uluneka ie'pa ki eta yö
ichétke

ie'pa kë döpawa wé warma
ie'pa enuwekeyö ee."*

Ie' tö iché es, erë ie' kanë
enewa mik ká i' yöne one eta.

4 Skëköl tö iyi ulitane yö' dö
ká teröl. Ká de kul ta ie' eni'.
Es itso' kitule wele Skëköl
yëkkuö ki. E' tö iché:

"Ká de kul eta ì qos yö'bituitö
e' yöne one, e' kuëki
diwö e' wa ie' kë
kaneblëne."†

E' kuëki se' wa ijcher tö
mokí Skëköl tö se' enuweke
e' tso'tke.

* 3:11 Salmo 95.7-11 † 3:15 Salmo 95.7-8

* 4:3 Salmo 95.11 † 4:4 Génesis

2.2 ‡ 4:5 Salmo 95.11

⁵ Erë ttè kitule chétkeyö, e' k_i Skëköl tö ichè:

“Ie'pa kë döpa_w wé warma ie'pa enuwekeyö eë.”[‡]

⁶ Es se' w_a ijcher tö Skëköl tö se' enuweke e' tso'tke se' a. Erë wépa a ttè buaë e' pakane kuaë, e'pa kë dë'w_a, ie'pa tö idalöse_o'w_a e' kuek_i.

⁷ E' ukuök_i t_a duas tka tajë eta Skëköl tö ttè e' ë skà pakène se' a ì kit se' blú bak kiè David e' tö e' wa. Ttè kitule ñe' chétkeyö, e' dör i' es:

“Ì cheke Skëköl tö e' ttsé a' tö j'ñe t_a,

e' t_a kë a' er darë'ukw_a iyök_i.” Es se' isué tö ikéwö skà mé Skëköl tö se' a as se' döw_a ie' se' enuweke e' a, e' kéwö dör j'ñe.

⁸ Josué tö Israel aleripa enuúpa ie' kéwö ska' t_a, e'ma Skëköl kë w_a ene skà yènene.

⁹ E' wà kiane chè tö Skëköl tö se' enuwèmi wës ie' eni' mik ká i' yó'itö eta es, e' tso'ia wépa dör ie' icha esepa a.

¹⁰ Wépa dew_a Skëköl ene e' a, esepa enuraë wës ie' eni' es.

¹¹ E' kuek_i se' ké e' diché iök shkow_a ene e' a as se' kë isie tö ñe'pa kë w_a Skëköl ttè iütène e'pa waköü.

¹² Skëköl ttè dör ttsé'ka, diché t_a' tajë, e' tö iwakaneweke buaë tköka tabè kà yaule di'diè w_i'kè iö'kè e' tsat_a. Idökew_a buaë dö se' er a, se' wiköl a. Ì kos dalèrmik se' serke tso' blèule se' er a, ena ì kos bikeitsekésö, ese weblekettsaitö tö buaë idir ö sulu idir.

¹³ Se' e' chörak_a Skëköl a. Ie' yök_i ì kos yó'itö e' kë a e' blènuw_a. Ì kos tso' áie ie'

wörk_i. E' kuek_i se' e' tköw_a darërè ie' ttè a.

Jesús dör se' sacerdote kibi buaë shute

¹⁴ Se' w_a sacerdote kibi tso' eköl, e' dör sacerdotepa ulitane tsat_a. E' dör Jesús, ie' dör Skëköl Alà. Ie' mineatke tso' ká jai a se' tté chök Skëköl a. E' kuek_i se' kawöt_a e' tkök_wa darërèe ie' ttè buaë klö'wèkesö, e' a.

¹⁵ Se' sacerdote kibi e' wa se' wër siarè. Mik ie' bak senuk ká i' k_i, eta erè ie' ma'oule ì sulu kos wamblök wës se' es, erè ie' kë w_a ì sulu wamblène yès. E' kuek_i ie' w_a ijcher buaë tö is s'ttsër mik se' ma'orke ì sulu wamblök eta.

¹⁶ E' kuek_i a' shkōw_a Skëköl wörk_i. Mik s'kimè kiane eta ikiösö ie' a, kë suar t_a'. Ie' tö se' sueke er siarè wa, e' kuek_i ie' tö se' kimeræ er bua' wa.

5

¹ Wépa dör sacerdotepa kibipa e'pa kos tso' shukitule iwakpa shu_a kanebloie imalepa tté chök Skëköl a. Ie'pa kanè dör iyiwak jchëule ena ilè skà merke Skëköl a, ese wakanéuk imalepa nü olo'yoie.

² Ie'pa dör wës imalepa es. Ie'pa diché kë dë'k_a buaë ì sulu wöklö'woie. Ie'pa weirke siarè wës imalepa weir ì sulu ulà a es. E' kuek_i imalepa kë wöblaule íyi buaë wa, arkedö ì sulu a kekraë, esepa wërmi siarè ie'pa wa.

³ Ñies ie'pa wakpa tö ì sulu wamblet_a', e' kuek_i ie'pa kawöt_a iyiwak jchök

mè Skèköl a ie'pa nuì kì ñies imalepa nuì kì.

⁴ Kaneblök Skèköl a sacerdote kibiie, e' dör kanè buaë, dalöierťa' tajë. Kë yi yörťa' sacerdote kibiie iwák er wa. E' shushteke Skèköl ë tö ta itkéka sacerdote kibiie wës ie' tö Aarón tkè'ka es.

⁵ E' sù Cristo kë e' tkëneka sacerdote kibiie iwák er wa e' kíkoka. E' skéie Skèköl tö iché ie' a:

“Be' dör ye' alà;

ǰñe ye' tö ikkacheke tö ye' dör be' yë.”*

⁶ Ttè kitule skà tö ichè i' es:

“Be' dör sacerdote kekraë wës Melquisedec ese es.”†

⁷ Mik Jesús tso'ia ká i' kì, eta ie' kköyè' Skèköl a tajë aneule wi'wië iè wa ì wa. Skèköl ë a ie' yëmittsa duèwa ulà a, e' kueki ie' tö iki' Skèköl a tö ye' yöttsa iulà a. Ie' tö Skèköl dalöieke tajë, ittè iuteke buaë, e' kueki ì kiéitö e' iuté Skèköl tö.

⁸ Erë ie' dör Skèköl Alà, erë ie' weine tajë, e' wa ie' éna iane tö wës s'weir Skèköl ttè dalöie kueki.

⁹ Mik ì uk ie' patkëne e' wéitö seraa, eta ie' de S'tsatkëkwakie. Wépa tö ie' ttè iuteke, esepa kôs tsatkë michoë ie' tö.

¹⁰ Ñies Skèköl tö ie' tkéka sacerdote kibiie wës Melquisedec ese es.

A' erblöke Cristo mik, e' kë olo'yar a' tö

¹¹ Ttè ese tso'ia sa' wä yëno tajë, erë kë a' éna ianuk bet,

e' kueki iwà pakè a' a e' dör darërëë.

¹²⁻¹³ Ká iaiaë a' erblë'mi Cristo mik, ikkè ta warma a' detke s'wöbla'ukwakpaie. Erë a' skà kianene wöbla'wë Skèköl ttè tsawe tottola ese wa. A' dör wës ala'rla es kë a chké darërë ñar, tso' tsu' ë mik. Kam a' a iwër tö ì dör buaë ì dör suluë.

¹⁴ E' skéie chké darërë ese dör s'wöblauletke esepa a. Ie'pa a iwënetke tö ì dör buaë ì dör suluë. E' kueki ie'pa éna iane mik ta buaë idir mik ta sulu idir.

6

¹ E' kueki Cristo tté tsá wa s'wöblane, e' ë kë charia kekraë. E' skéie Cristo tté kì tso' tajë, ese wa se' kì e' yuö as se' yör iskië wës se' kibirwä es. Kë se' kàne e' wöbla'ukne Cristo tté tsá jchertke se' wä, ese wa. Se' wä ijchertke tö s'kawötä ì sulu nuì kì s'duöwami, ese kôs olo'yök. Se' wä ijchertke tö s'kawötä erblök Skèköl ë mik.

² S'wöskuë tté ena s'ulà mùka s'yamipa kì ese tté wa se' wöblaog'netke. S'duulewä shkerdakane ena s'weir michoë ese tté jchertke se' wa.

³ E' kueki kë se' e' wöbla'ukia ttè ese wa. E' skéie se' kì e' yuö Cristo tté skà tso'ia ese wa. Skèköl tö ikéwö mé se' a, e' ta iwëraësö es.

⁴ Wépa wöa ká ñine'bak Cristo tté wa, erë e'pa tö ilo'yé, e' ta ¿wës kawö mermine ie'pa a er mane'ukne? Ì buaë mé Skèköl tö se' a, e' kak

* 5:5 Salmo 2.7 † 5:6 Salmo 110.4

ttsëule ie'pa wā. Wiköl Batse'r dë'ñak ie'pa kī.

⁵ Ie'pa éna iane tō Skëköl ttè dör buaë. Skëköl këwō olo ta' taië datske aishkuō ta, e' diché kak suule ie'pa wā.

⁶ E' kōs ttsëule ie'pa wā, e' watéttsā ie'pa tō, e' ta ŷwēs ie'pa dōmine e' ska'? E' dör wēs ie'pa tso'ne Skëköl Alā ttōkwāne wötëwāne krus mik es. Ie'pa tso' ie' wayuök suli-tane wō wa.

⁷ Se' dör wēs tē es. Íyi ku-atkëne ikī, kalī yëne ikī buaë, warma e' wà tskirmi buaë wà wōrmi buaë wēs iwák kī ikiane es. Tē ese ā Skëköl er buaë chōraë.

⁸ Erë tē e' kī dika'chka tsk-ine, kualkō tskine, ì tskine, e' ta e' kē dör iie bua'. Kukur ta iwayënarketke ì sulu ā ta ñnardawā.

⁹ A yamipa dalër taië sa' éna, sa' ttōke a' ta es, erë mokī sa' iklō'weke tō a' shkōke buaë s'tsatkë ñalé kī. A' kē dör wēs wépa tō Cristo watéttsā esepa es.

¹⁰ Skëköl dör yësyësë. A' kanëblōke buaë ie' ā. A' tō s'batse'r malepa kimeke buaë, e' wëkeiā a' tō buaë. E' wa iwënewā tō mokī a' éna Skëköl dalër. E' kōs kē ska' ie' er chōpawa.

¹¹ Erë sa' kī ikiane tō a' uli-tane tō, ì buaë weke a' tō, ese kī ù er bua' wa dō ibata ekkë. Es ì buaë kōs panekesō, e' wà dōraë a' ulā ā da'āie.

¹² Sa' kē kī ikiane tō a' bikër. E' skéie sa' kī ikiane tō a' dō wēs wépa erblōtā' mokī Skëköl mik esepa es. Ì

muk Skëköl kablë' se' ā, e' wà panekesō énaë, e' wa iwā dōraë se' ulā ā.

Se' erblōmi Skëköl kablë' se' ā, e' mik

¹³ Mik Skëköl kablë' Abraham ā, etā ie' kē kablëne yi skà ttō wa. Ie' kablë' iwák ttō wa, kē yi ku' ie' tsatā e' kuekī.

¹⁴ Ie' tō iyë' Abraham ā: "Mokī ye' ichè tō ye' er buaë chōraë be' ā taië. Be' aleripa alōwëraëyō taië."*

¹⁵ Ttè e' wà pané Abraham tō énaë ta Skëköl kablë'ia, e' wà de iulā ā.

¹⁶ Mokī mik se' tō ttè mé yi ā, etā imekesō yi dör se' tsatā, ese ttō wa. Mik se' tō ttè métke es, etā ttè e' kī kē ì skà ku'ia chë.

¹⁷ Es ñies Skëköl kī ikiane kkachè wōshak wépa ā ikablë' esepa ā tō mokī iwā dōraë ie'pa ulā ā, kē imane'wëpaneitō yës. E' kuekī ikablë' iwák ttō wa.

¹⁸ Es se' éna iane buaë tō Skëköl tō ittè mé se' ā iwák ttō wa, e' kē mane'wëpaneitō yës, ie' kē kachōtā' e' kuekī. Ie' tō ittè mé se' ā iwák ttō wa tō se' erblōke ie' mik e'pa tsatkeraëitō. E' tō se' er pableke buaë. Ttè e' wà paneke se' tō kröröë, e' ā se' e' tkōwā darërë kekraë.

¹⁹⁻²⁰ Ttè e' wà paneke se' tō, e' tō se' tkéwā darërëë wēs tabechka tso' kanō wōklō'woie dayë shūā es. Jesús mikāne se' yōkī kewe ká jai ā. Eë ie' tso' Skëköl wé kibi e' úshū batse'r taië shūte, e' ā. Úshū e' kkōiëule

* 6:14 Génesis 22.17

àr datsi' buririë shükvar e' wa, e' etmik ie' tso' se' tté chök kekraë Skëköl wörki. Es ie' de se' sacerdote kibi kekraë wës Melquisedec ese es.

7

Jesús dör sacerdote kibi wës Melquisedec ese es

¹ Melquisedec bak ká kiè Salem e' blúie. Ñies ie' kanëblë' sacerdoteie Skëköl dör iyi ulitane tsata e' a. Abraham e' ali'kã blu'pa skel wã ilayök Lot minetsër e'pa kï. Mik Abraham dotkene iu a, etã Melquisedec dettsã ie' ñaletsuk tã ikië Skëköl a as e' er buaë chõ ie' a.

² Ñies dali kos dë'ne Abram ulã a ñippë shua, e' blatëitö dökã dabop, e' eyök méitö Melquisedec a. S'kiè Melquisedec, e' wã kiane chë "sene yësyesë e' blú." Ñies ie' dör ká kiè Salem, e' blú. Salem, e' wã kiane chë "sene bërë," e' kueki ñies ie' dör sene bërë blú.

³ Kë se' wã ijcher tö yi dör iyë, yi dör imì, yi dör iditsëwö, mik ikune ö mik idu'wa. E' kos kë ku' kitule Skëköl yëkkuö kï. E' kueki se' tö ichëmi tö ie' dör sacerdote kë ertã'wa wës Skëköl Alã es.

⁴ Ibikeitsö buaë, e' tã a' wã ijcherdaë tö Melquisedec dalöiertä' taië sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa kos tsata. Abraham dör se' yë bak ká iaiaë dalöiertä' taië ese. Ñippë shua ibolökpa dali de ie' ulã a, e' blatëitö dökã dabop, e' eyök tsã méitö Melquisedec a.

⁵ Leví aleripa yë tsã dör Abraham wës Israel aleripa malepa es. Leví aleripa ë meneat sacerdotepaie. Ie'pa dör Israel aleripa malepa yamipa, erë itso' kitule Moisés tté dalöiëno, e' kï tö Israel aleripa kos kawötã iíyi kos blatök dökã dabop, tã e' eyök tsã muk Leví aleripa a.

⁶ Skëköl kablë' Abraham a tö ie' doraë skëkëpa taië. Erë Melquisedec kë dör Leví aleri, erë e' a Abraham tö iíyi tsã mé. Ñies Melquisedec tö ikië Skëköl a as e' er buaë chõ Abraham a.

⁷ Sulitane wã ijcher tö yi tö e' ché o'ka a, ese wák dör yi a iyëne e' tsata.

⁸ Israel aleripa tö iíyi tsã meke sacerdotepa duötã'wa esepa a. Erë Skëköl yëkkuö tö Melquisedec chë wës ie' tso'ia ttsë'ka es.

⁹⁻¹⁰ Mik Abraham tö iíyi tsã mé Melquisedec a, etã Leví kam kur. Erë se' tö ichëmi tö Leví aleripa bak tö iíyi tsã mé Melquisedec a Abraham wa, Abraham dör ie'pa yë tsã e' kueki.

¹¹ Tté dalöiëno me' Skëköl tö Israel aleripa a Moisés wa, e' ichë tö Leví aleripa ë meneat sacerdotepaie Israel aleripa tté chök Skëköl a as e' tö ie'pa nuì olo'yö. Erë e' mú a nuì olo'yarmi se' kï sërãã, e'ma kë sacerdote ské kua'kï kianeia. E' kueki Skëköl tö sacerdote ské patké. E' kë dör Leví aleripa e' eköl wës Aarón es. Ie' dör sacerdote wës Melquisedec ese es.

¹² Sacerdote wësëpa ské

maneone kua'ki, e' ta ñies ttè dalöiëno tsā e' kawōta mane'wëttsa.

13-14 Sacerdote ské patkë' Skëköl tō chëyō a' a, e' dör Skëkëpa Jesús. E' kë dör Leví aleripa eköl. Sulitane wā ijcher buaë tō ie' dör Judá alerí. Moisés kë wā ì yëule tō Judá aleripa dōmi sacerdoteie. E' kueki kë ie' alerisie tkëuleka sacerdoteie.

15 Sacerdote ské tkënekane kua'ki wes Melquisedec ese es, e' ta se' éna iwà ane tō ñies ttè dalöiëno meneat Moisés a e' maneonettsa.

16-17 Skëköl yëkkuō ki itso' kitule tō ie' tō Jesús a iché i' es: "Be' dör sacerdote kekraë wes Melquisedec ese es."*

E' kueki se' wā ijcher tō Jesús kë tkënekā sacerdoteie ie' ditséwō wa wes Moisés ttè ki itso' kitule es. Ie' de sacerdoteie ie' ser michoë, kë duōta'wā, e' diché wa.

18-19 Moisés ttè dalöiëno bak kenet, e' kë a yi onuk buaë yësyësë Skëköl wōa. E' kë diché ta', kë dör ìie bua' ese woie. E' kueki ttè e' maneonettsa. E' skéie ttè pa'alí wā panekesö kröröë e' dör ibua'ie ttè këchke tsata, e' wa se' e' batsowami buaë Skëköl mik kë ki ì sulu nuí ta'ia.

20 Ñies mik Skëköl tō Jesús tkë'ka sacerdoteie, etā ie' kablë'ia iwák ttō wa tō ikaneblō michoë sacerdoteie. Ie' kë kablëne es sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa a.

21 Erë mik ie' tō Jesús tkë'ka sacerdoteie, etā ie' kablë'ia

iwák ttō wa ttè i' wa:

"Be' dör sacerdote kekraë.

Ye' kablë be' a ye' wák ttō wa, e' kë olo'yepayō yës."†

22 Es Skëköl kablë' Jesús a, e' wa se' wā ijcher mokí tō ttè pa'alí mène se' a, e' dör bua'iewā ttè këchke mène Israel aleripa a e' tsata. Jesús wa se' wā ijcher yësyësë tō iwà suerasö.

23 Ñies sacerdotepa dör Leví aleripa, e'pa duōta'wā, e' kueki ie'pa kë a kanablëne kekraë. E' kueki ie'pa ské tkëuleka taië.

24 Erë Jesús ser michoë, e' kueki ie' kë skéie yi tkënuka.

25 Wëpa kos shkökewā Skëköl wörki Jesús batamik, esepa ttè chök ie' tso'ie kekraë Skëköl a, e' kueki ie'pa kos tsatkërmi ie' a buaë kekraë.

26 Es se' isué tō Jesús dör sacerdote kibiie chökle. Ie' dör batse'r. Kë ì sulu ku' iki, kë iauleka sene sulusi wa. Ie' butsulettsa pë' sulusipa yöki. Skëköl tō ie' tkéka ká jaì a íyi ulitane tsata. Sacerdote ese kiane se' ki.

27 Ie' kë dör wes sacerdote kibi malepa es. Ká bit ta ie'pa kawōta'ia iyiwak jchök mē Skëköl a ie'pa nuí kueki. E' ukuökí ta iyiwak kí jchekerakitō mē Skëköl a imalepa nuí kueki. Erë e' kos skéie Jesús e' me'ttsa ttëwā etökicha ë se' nuí patuoie, e' kë skā tkōpaia.

28 Wëpa tkëuleka sacerdotepa kibiie Moisés ttè wa, mokí e'pa dör wes s'malepa es, kë diché dë'ka e' kkö'nuk buaë yësyësë. Erë Moisés ttè

* 7:16-17 Salmo 110.4 † 7:21 Salmo 110.4

kite, e' ukuöki ta Skököl kablë' iwák ttö wa tö ie' alà tkërdaka se' sacerdote kibiie, e' dör se' sacerdote kibi yöbië bua'iewa yësyësë e'.

8

Jesús dör ttè pa'ali me' Skököl tö, e' wakanéukwak

¹ Ì kos cheratse sa' tö e' wà dör i': Jesús tso' se' wa sacerdote kibiie. Ie' tkër dalöierťa' tajë ká jai a Skököl ulà bua'kka.

² Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' tso' iwakanéuk Skököl wé batse'r chökle tso' ká jai a e' a. E' kë yöne s'ditsö wa, e' yö' ie' wák tö.

³ Sacerdote kibi kos tkëneka iyiwak tso'rak iwa jchë më Skököl a ena ì skà mekerakitö, e' wakanéuk imalepa tsatkoie ie'pa nuì ulà a. E' kueki Jesucristo kawötä ñies ilè muk Skököl a se' tsatkoie.

⁴ Erë ie' kë tö ikanewëku' ká i' a, iwakanewëkeitö ká jai a. Moisés ttè dalöiëno tö ichè tö Leví aleripa ë tkërkami sacerdoteie. E' kueki Jesús mú tö iwakanewëke ká i' a, e' ma ie' kë tkënučka sacerdoteie, ie' kë dör Leví aleri e' kueki.

⁵ Ì kanewëke sacerdotepa tö ká i' a, ese dör ibua'ie tso' ká jai a, e' kleeke ie'pa tö ká i' a. E' dör wes ibak Moisés ta es. Mik Moisés tö u yueketke Skököl a, etä Skököl tö iché ie' a: "Ittsö, ì kos yuö wes be' a ikkayëne Sinaí kébata a e' suë." E' kueki se' wa ijcher tö Skököl wé kibi tso' ká i' a, e' dör ichökle tso' ká jai a e' klí ë.

⁶ Erë Jesús tkëneka se' sacerdote kibiie, e'

wakanewëkeitö buaë sacerdotepa tso' ká i' a e'pa tsatä. Ñies ie' batamik ì muk Skököl kablë' se' a ttè pa'ali wa, e' dör ibua'ie. E' kueki ttè e' dör buaë shutë ttè këchke tsatä.

Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' kë dalöta'ia

⁷ Ttè tsá mène Israel aleripa a, e' mú dör wë' as Skököl tö se' kiöwa buaë, e' ma ttè skà pa'ali kë kianukia.

⁸ Erë ie' isuë tö ie'pa kë wa ttè tsá mène ie'pa a, e' wà iütëne buaë. E' kueki itso' kitule Skököl yëkkuö ki e' tö ie'pa chë i' es:

"Skököl tö ichè: Aishkuö ta kawö döraë, e' këwö ska' ta ye' tö ttè pa'ali meraë Israel wakpa a ena Judá wakpa a.

⁹ Ttè e' kë dör wes ttè tsá me' ye' tö ie'pa yépa bak ká iaiaë e'pa a es.

Ttè e' me'yö ie'pa a mik ie'pa ulaië'yö er bua' wa ibak klöulewa Egipto e' yottsaië etä.

Erë ttè me'yö ie'pa a, e' wà kë iütëne ie'pa wa, e' kueki ye' tö ie'pa me'at.

¹⁰ Ñies Skököl tö ichè: Ttè pa'ali meraëyö Israel aleripa a aishkuö ta, e' dör i' es:

Ye' ttè dalöiëno e' merdaë ie'pa er a,

ta ie'pa tö iüteraë er bua' wa iwákpa er wa.

Ye' döraë ie'pa Këköl, ta ie'pa döraë ye' icha.

¹¹ Ie'pa kos, tsitsirpa dö këkëpa,

e'pa batsdaë ye' mik.

E' kuęki kę ikiarpaia tō yi
tō iyamipa ō o'ka
wöbla'weia as ibats ye'
mik.

12 İ sulu kos wamblekerakitō,
e' nuı olo'yeraęyō ie'pa
ki,

kę ibikeitsepaiayō.”*

13 Es Skęköl tō ichè tō ttè
pa'ali meraęitō se' a. E' wa
ie' tso' ichök tō ttè tsá mène,
e' dör kęchke wöitęwa. İ kos
ianewatke kęchke, e' bet ta kę
iku'ia.

9

*Cristo dewa Skęköl wé a ka
jai a se' tté chök*

1 Ttè dalöiëno tsá me' Skęköl
tō Israel aleripa a, e' a ttè tso'
tō węs ie'pa kawōta Skęköl
dalöiè e' wakanęuk. Nies ie'pa
wa u tso' etkue batse'r ká i' a
iwakanęwoie.

2 Ie'pa tō u yō' Skęköl dalöiè
e' wakanęwoie, e' blatęrakitō
böt. Úshu kęwe e' kiè úshu
batse'r. Úshu e' a bö'wō taloka
tso' et, ńies ka' tso' et, e' ki pan
meke Skęköl a, ese me'r.

3 Úshu ská tso' datsi' buririè
shukuar, e' etmik, e' kiè úshu
batse'r taję shute.

4 Úshu e' a ka' tso' yöule
orochka wa ıyi masmas
ńa'woie Skęköl a e'. Nies
kalkuō tkę ek, e' paięulewa
orochka wa. Kalkuō e' shuá
tká' tso' etk yöule orochka wa.
Tká' e' a chkè me' Skęköl tō
Israel aleripa a kiè maná, e'
kak tso' blęule. Nies kalkuō
ńe' shuá Aarón shko kéli pęri
tskineka, e' tso' blęule. Nies
ishuá ák tak tso' böt, e' ki

Skęköl tō ittè dalöiëno kit.
Kalkuō e' kiè Ttè Mène Ńi A
Kękuō.

5 Kalkuō e' bata ki Skęköl
biyöchökwak pik ta' kiè kęrub,
e' diököl tulur böt. E' tō se'
a iwá kkacheke tō Skęköl olo
tso' eę. Ipik meuleka kalkuō
kköshto bata ki, eę Israel
aleripa nuı olo'yarke. Erę i'
ta ıyi ekke kę wá pakanuktsa
ye' a ıskię.

6 Es ıyi ulitane bak ka-
neoule buaę Skęköl wé a,
ta sacerdotepa bak shkökwa
kękraę úshu batse'r e' a
iwakanęuk.

7 Erę sacerdote kibi, e' ę a
kawō tso' shkowá úshu ská
tso' dör batse'r taję shute e' a.
Eę ie' döwami etökicha ę duas
wa duas wa. Mik ie' mi'kewa
eę, etá ie' wá iyiwak pę mi'ke
mè Skęköl a e' nuı ki, ńies ı
sulu wamblę pę' malepa tō kę
wá jcher ie'pa wa, ese nuı ki.

8 E' kos wa Wiköl Batse'r
tō se' a iwá kkacheke tō úshu
batse'r, e' wakaneorkeia, e'
dalewa kę sulitane döpawa
úshu batse'r taję shute e' a.

9-10 İ kos kaneweke ju-
diowak sacerdotepa tō ttè
dalöiëno tsá mène ie'pa a, e'
wa, e' dör chkeie, di'yeie, se'
batse'weie, ese kos dör s'pa
kikke ę batse'woie. E' tō se'
kimeke kam ttè manerne e'
dalewa ę. E' kuęki ı meke
ie'pa tō Skęköl a ıdalöiè e'
wakanęwoie, ńies iyiwak kos
jcheke mè ie' a se' nuı ki, ese
kos kę a wępa tō ie' dalöieke
es, esepa erbikę pairinuk.
Ie'pa ittsé tō inuı tso' ıa ie'pa
ki. Erę ı kos kaneweke

* 8:12 Jeremías 31.31-34

ie'pa tō Skëköl wé a, e' tō ttè pa'alì mé Skëköl tō se' a Jesús batamik, e' wà kkacheke i'ñe ta.

11 Cristo dë'bitubak. Ie' dör se' sacerdote kibi. Ie' dör ttè buaë pa'alì me' Skëköl tō se' a e' wakanéukwak. Ie' dur iwakanéuk Skëköl wé tso' ká jai a, e' a. Skëköl wé e' kē yöne s'ditsō wā, e' kē dör wēs íyi tso' ká i' a es. E' kueki Skëköl wé e' dör buaë shutē itso' ká i' a e' tsata.

12 Etökicha ěme Cristo dewā Skëköl wé tso' ká jai a e' shu batse'r tajē shutē, e' a s'tsatkoie. Ì wé ie' tō eē, e' dör wē', kē ie' mi'pane iská kanéukne. Mik ie' dewā eē, etā kē ie' wā chibo ö baka pē mīne mē Skëköl a se' nuì kī. E' skéie ie' wák kötewā e' pē mí ie' wā. Es ie' tō se' yëttsa michoë se' nuì ulā a.

13 Wépa bak ttè kēchke dikia, esepa iane ñá, e' ta chibo pē ö baka wē'ñe pē ese sklippeke sacerdotepa tō ie'pa kī ö isalema baka alaki pupula ña'wēke ese muluchka diöbléka di' wa e' sklippekerakitō ie'pa kī. Mokī e' tō ie'pa pa kikke batse'wéne paiklé.

14 Erē e' dör es, e' yita buaë Cristo pē diché ta' tajē iyiwak pē tsata. Skëköl Wiköl yöbië, e' batamik ie' wák e' me'ttsa ttewā se' skéie wēs iyiwak kē kī ì sulu ku' mē Skëköl a ese es. Ie' pē tō se' erbikè paiklèmi ì sulu nuì kī s'duōwami ese yöki as se' tō Skëköl chök e' dalöiö.

15 Jesucristo dör ttè pa'alì me' Skëköl tō se' a, e' wakanéukwak. Ì sulu kos

wamblē' wépa bak ttè tsá mène e' dikia e'pa tō, e' nuì ulā a ie'pa yēnettsa Jesús kötewā krus mik e' batamik. Ñies e' batamik ì buaë yöbië muk Skëköl kablē' wépa klö'bakitō as idö ie' ichaie esepa a, e' dōraë ie'pa ulā a.

16-17 Ye' tō iwà pakē a' a i' es: Kam s'duōwā e' yöki s'wöblane ì mekesö s'yamipa a, ese yēkkuö mukat. Yēkkuö e' wà kē merpa, yi tō imé ese tso'ia ttsē'ka e' dalewa. Iwak blēnewā, e' ě ta imermi. E' kueki s'kawōta isaukwa bua'ie tō yi tō imé, ese wák blēnewatke yēkkuö e' wakanéwomi.

18 Es ñies ttè tsá mène, e' mène iyiwak jchēule e' pē tēne ese wa.

19 Ttè tsá mène dalöiëno, e' wà paka' Moisés tō Israel aleripa kos a. E' ukuöki ta chibo ena baka wē'ñe pē shutuékaitō di' wa. E' sklippéitō yēkkuö kī Skëköl ttè dalöiëno tso' kitule e' kī, ñies e' sklippéitō Israel aleripa kos kī kal kiè hisopo e' ulatska mik datsi'tak batsē rratulewā e' wa.

20 E' wēkeitō ta icheramitō i' es: "Pē i' dör iwà kkachioie tō ttè mé Skëköl tō se' a e' tsá kaneonemitke."

21 E' sū Skëköl wé ena ì kos tso'ia Skëköl dalöië e' wakanéwoie, ñies ese kī Moisés tō pē sklippé.

22 Mokī ttè dalöiëno tsá mène, e' wa ta tsir etā íyi ulitane batse'wēkene pē wa. Ñies e' tō ichè tō iyiwak jchēule ese pē kē tēne, e' ta se' nuì kē olonuk se' kī.

23 Íyi tso' Skëköl wé tso' ká i' a e' a, e' dör ì tso' Skëköl wé tso' ká jai a, e' klí ě. Íyi ekkë kawöta batse'wè iyiwak jchëule mè Skëköl a, ese pë wa. Erë Skëköl wé a íyi tso' ká jai a, e' kawöta batse'wè ì dör buaë shüte iyiwak pë tsata, ese wa.

24 Ì buaë e' dör Cristo. Ie' kě dë'wä Skëköl wé shü batse'r yöne s'ditsö wä tso' ká i' a, e' a. E' dör ibua'ie tso' ká jai a, e' klí ě. E' skéie ie' de ká jai a Skëköl wé chökle e' a, eë ie' tso' Skëköl a se' tté chök.

25 Judiowak sacerdotepa kibipa, e'pa kawöta shkökwa Skëköl wé shü batse'r taië shüte, e' a iyiwak pë muk Skëköl a se' nuì kî duas bik ekkë etökicha etökicha. Erë Jesús kě dë'wä taië wës ie'pa es.

26 Imú dör es, e'ma ká i' yöne dō ikkë ta, etä ie' kawöta e' muktsa ttëwä duas bit ekkë. Erë e' kě dör es. E' skéie, i'ñe ta mik ká i' erkewatke, etä ie' de e' muktsa ttëwä se' skéie etökicha ě se' nuì kos paiklottsa.

27 Sulitane a kawö meneat duökwa etökicha ě, e' ukuöki ta se' shulirdaë.

28 Es ñies Cristo e' me'ttsa ttëwä etökicha ě, se' taië e' nuì paiklottsa. Ie' skà dörane, erë e' kě dör se' nuì shulök. Ie' dörane wépa tso' ie' panuk esepa tsatkök.

10

Ttè dalöiëno kě a se' nuì pairinuktsa

* 10:7 Salmo 40.6-8

1 Ttè dalöiëno mène ká iaiaë Moisés wa, e' dör ì bua'ie doia se' a Cristo batamik aishkuö ta, e' biyö yöne. E' dör wës ilo es, kě dör iwà chök. E' kuëki ttè e' kě a wépa dökewa Skëköl ska' iyiwak jchök mè ie' a kekraë duas bik ekkë esepa batse'onuk da'a.

2 Ttè e' mú a ie'pa nuì pairinettša mokî, e'ma ie'pa er kě tō ie'pa kkatēpaia ta ie'pa kě tō iyiwak jchēpaia mè Skëköl a.

3 Erë e' kě dör es. E' skéie mik ie'pa tō iyiwak jcheke mè Skëköl a duas bit ekkë, etä e' tō ie'pa er awëkene ì sulu wamblekerakitō ese ska'.

4 E' wà dör tō se' nuì kě pairirpattša baka wë'ñe pë wa ena chibo pë wa.

5 E' kuëki mik Cristo dökette ká i' a, etä ì tso' kitule Skëköl yëkkuö kî, e' chéitō Skëköl a, e' tō iché i' es:

“Iyiwak jcheke mè be' a ena ilè skà tso' mè be' a,

e' kě kiane be' kî.

Erë be' tō ye' yueketke s'ditsöie chkà ta' diché ta'.

6 Iyiwak jcheke ña'wè wa'ñe be' a

ena ilè skà tso' mè be' a nuì paikloie,

e' kě wër bua' be' wa.”

7 E' ukuöki ta Cristo tō iché Skëköl a:

“A Skëköl, i' ye' dur ì kiane be' kî wè e' woie,

wës ye' tté tso' kitule be' yëkkuö kî es.”*

8 Kewe ie' tō iché Skëköl a: “Iyiwak jcheke mè be' a ena

ilè skà tso' mè be' a, ñies iyi-wak jcheke ña'wè wa'ñe be' a nuì paikloie, ese kos kè kiane be' kī, kè iwèr bua' be' wa." Erè ie' tò iché es, erè ese kos yè'atbakitò dalöiè Skèköl ttè dalöièno tso'tke kitule e' kī.

9 E' ukuökī ta' ie' tò iché: "A Skèköl, i' ye' dur ì kiane be' kī wè e' wöie." E' wa se' éna iane tò iyiwak jcheke ie'pa tò ttè tsá dikīa ese kos skéttsa Skèköl tò iské pa'alī mokane, e' dör Cristo kötəwə se' skéie e'.

10 Ì kiane Skèköl kī e' wà o' Jesucristo tò. Ie' wák e' me'ttsa ttèwə se' skéie etökicha è, kè skà tteta'waiə. E' kuèkī Skèköl tò se' batseq'.

11 Kèkraè judiowak sacerdotepa tò iwakanewəke. Ká bit ta' ie'pa tò iyiwak jcheke mè Skèköl a sene sulu nuì kī. E' è kanewəke ie'pa tò tajè kèkraè, erè e' kè a nuì pairinuktsa.

12 Erè Jesucristo e' me'ttsa ttèwə se' nuì skéie etökicha è, kè skà tteta'waiə, e' ukuökī ta' ká jai a ie' tkè'ka dalöièrta' tajè Skèköl ulà bua'kka.

13 Ee' ie' tkèr Skèköl e' aléka ibolökpa kos kī, e' mekerö ie' klö dikīa e' panuk.

14 Ie' e' me'ttsa ttèwə se' skéie etökicha è, e' wa wəpa dör ie' icha, esepa batse'wéitò buaè ichökke Skèköl a etökicha è, kè batse'wè kianeia.

15 Ñies Wiköl Batse'r tò iché tò e' dör mokī. Ie' tò iché Skèköl yèkkuö kī i' es:

16 "Kawö döraè ta' ye' tò ttè pa'alī meraè ie'pa a, e' tò iché i' es:

Ye' ttè dalöièno e' merdaè ie'pa er a, eta' ie'pa tò iüteraè er bua' wa iwákpa er wa.

17 Ie'pa e' wamblö sulu kos, kè e' bikeitsepaia ye' tò."†

18 Es se' éna iane tò se' nuì olo'yane se' kī, kè se' kawötaia ì skà muk Skèköl a se' nuì kī.

Se' a kawö mène shkowa Skèköl wörki

19 A yamipa, e' kuèkī i'ñe ta' se' döwami buaè Skèköl dör batse'r tajè shutə e' ska', kè suarta', Jesús kötəwə ipè tene tajè, e' batamik.

20 Kè yi dötə'wə Skèköl wörki éanas wəs kè yi dè'wə éanas Skèköl wé úshu nanetkèar datsi' buririè wa e' etmik es. Erè Jesús kötəwə se' skéie e' ché datsi'ukuö jchénane e' tò. E' wa ñala pa'alī dö Skèköl ska', e' kköyè'ttsa ie' tò se' a, e' dör sene michoè e' ñalé.

21 Jesús dör se' sacerdote tajè. Ie' dör se' dör Skèköl icha, e'pa kos wökir.

22 E' kuèkī se' shkōwə Skèköl wörki er mokī wa ena erblè ie' mik yësyèsè e' wa. Se' erbikè sulu e' pairiulettsa. Se' batse'ouletke, e' dör wəs s'pa skuè buaè manene di' maneneè wa es.

23 Skèköl ttö mokīè. Ì uk ie' kablè' se' a, e' weraèitö. E' wà panekesö kröröè. E' kuèkī se' e' tkōwə darèrè ttè e' a, kè tò ibikeitsè böt böt.

24 A' tò ibikeitsö tò wəs a' a ñi kimermi as a' kī ñi dalèritsö buaè, ñies as a' tò ì buaè kī ù tajè ñi kimoie.

† 10:17 Jeremías 31.33,34

25 Se' ñi dapa'uke, e' kë olo'yar a' tō wes se' welepa wöblane iwamblök es. E' skéie a' er kí diché iö ñita. E' yita mik se' tō isué tō Skëkëpa Jesús datskene, e' kéköwö dökewatke, eta a' er kí diché iërmi ñita.

26 Ttè mokië e' jchertke se' wa, erë e' ukuöki ta ì sulu wamblekeiasö wöbla wa, e' ta kë ì ku'ia jchè mè Skëköl a e' nuí olo'yoie se' ki.

27 Iwamblésö es, e' ta s'pauirke shulè wa, e' ë tso' se' panuk. E' dör bö' ñarke taië wa Skëköl tō ibolökpa ewerawa e'.

28 Ká iaiaë yi tō ttè dalöiëno me'at Moisés tō, e' dalösewéwa ta ikkatökwakpa dör böi ö mañal, e' ta ese wák ttekewa kë ulé klöule.

29 E' dör es, e' ta wépa tō Skëköl Alà dalösewéwa ¿wes esepa kë weirpa taië shute? Jesús pë wa ttè pa'ali mène se' a e' wakaneone, e' pë tuè taië e' wa ie'pa batse'one, erë isuekerakitö wes se' ëse pë es. Ñies Skëköl Wiköl er buaë ché se' a, e' chekerakitö suluë. ¿Wes ie'pa tkömishkar e' nuí ulà a?

30 Skëköl mik se' bàtse e' tō ichè iyëkkuö ki i' es: "Ye' ë wöki iské wërke wè. Yi tō ì sulu wamblé ese ské wërayö iki."‡ Ñies ichéitö: "Skëköl icha kôs esepa shuleraë ie' tō."§

31 |Se' arwa Skëköl chök ulà a weinuk, e' dör siarë ichök!

32 Erë a' éna ianú tō mik kuaë Skëköl tō a' er ñi o' Jesús

tté buaë wa, e' kéköwö ska' ta pë' tō a' we'ik siarë Jesús tté buaë kuëki. Erë e' kôs dalë'ttsë' a' tō er bua' wa.

33 Mikle ta pë' tō a' yë' suluë, ie'pa tō a' we'ik siarë sultane wörki. Mikle ta a' wák er wa a' e' ché weinuk wépa weirke es esepa ta.

34 Wépa wötëne s'wöto wé a Jesús tté kuëki, esepa su' a' tō er siarë wa, ie'pa kime' a' tō. A' wa ijcher tō ì bua'ie kë erta'wa ese tso' taië a' wa ká jai a, e' kuëki mik pë' tō a' iyi kôs yë'lur a' yöki, eta e' dalë'ttsë' a' tō ttsë'ne bua' wa.

35 A' kë e' ökwa a' weirke e' yöki, e' ské merdaë a' a taië, e' kuëki iwöklö'ú a' tō darërè.

36 A' weirke e' dalë'ttsök a' kawöta bërè er bua' wa as a' tō iù wes Skëköl ki ikiane es, ñies as ì buaë muk a' a ie' kablë' e' mütö.

37 E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuö ki es, e' tō Cristo tté chë i' es:

"Wé kawöta dök e' datse kukuie,

e' kë ki kawö tköpa taië.

38 Erë wépa dör ye' icha serke yësyësë,

esepa erblé buaë ye' mik, e' kuëki ie'pa ser michoë.

Erë ie'pa wépa suanéka ta ye' ttè olo'yéraitö,

e' ta kë ye' wa ie'pa wërpaia buaë."*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

39 Erë se' kë dör wes wépa tō Jesús tté buaë e' olo'yé esepa es. Ie'pa weirdaë siarë aishkuö ta. Se' erblöke

‡ 10:30 Deuteronomio 32.35

§ 10:30 Deuteronomio 32.36

* 10:38 Habacuc

buaë Jesús mik, e' kuëki se' tsatkërdaë.

11

Se' erblö Skëköl mik wes këkëpa bak ká iaiäë erblë' imik es

¹ Erblë Skëköl mik, e' wà kiane chè tò se' tò iklö'wé mokië tò ì muk ie' kablë' panekesö, e' meraëitö se' a. Erë e' kë wërta' j'ñe ta, erë se' tò iklö'wé yësyësë tò iwà suerasö.

² Se' yëpa bak ká iaiäë, e'pa bak erblök Skëköl mik, e' kuëki ie'pa yë' ie' tò tò ie'pa dör buaë ie' wöa.

³ Se' erblöke Skëköl mik, e' kuëki se' wà ijcher tò ie' tò íyi ulitane yö' iwák ttë wa. E' wà kiane chè tò ì kos wërta' suësö j'ñe ta, e' yöne ì kë wërta', e' ë wa.

⁴ Abel erblë' Skëköl mik, e' kuëki ì mé ie' tò Skëköl a inuì kj, e' dör bua'ie ì mé Caín tò, e' tsata. Abel erblë Skëköl mik, e' kuëki Skëköl tò ie' klö'wé wes pë' buaë yësyësë es. Ñies ì mé ie' tò Skëköl a e' wër buaë Skëköl wa. Ie' blënewabak ká iaiäë, erë ie' erblë Skëköl mik, e' ttë pakarkeia j'ñe ta.

⁵ Enoc erblë' Skëköl mik, e' kuëki ie' kë blënewa. Ie' minetser ttsë'ka Skëköl wa, e' kuëki kë yi wà ie' nu kune. Skëköl yëkkuö ichè tò kam Enoc mi'tser Skëköl wa, e' yöki ie' wër buaë Skëköl wa.

⁶ Yi isie shkakwa Skëköl wörki, ese kawöta iklö'uk tò moki Skëköl tso'. Ñies ie' kawöta iklö'uk tò wëpa tò Skëköl yuleke er moki wa, esepa ulà a iwà döraë. E' kuëki

kë se' erblökü' Skëköl mik, e' ta kë se' a ì onuk wërmi buaë ie' wa.

⁷ Noé erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik Skëköl tò ie' a iché tò ì sulu tköraë ká i' kj kë suule yi wà ese, eta ie' tò ittë iuté. Ie' tò kanò bërie yué etö, e' a ie' ena iyamipa e' ë tsatkëne. E' wa ikkayëne tò imalepa kj nuì tso'. Ñies sene yësyësë dömi se' ulà a s'erblë Skëköl mik e' wa, e' de ie' ulà a.

⁸ Abraham erblë' Skëköl mik, e' kuëki mik e' tò iché ia: "Be' yú ká yë'yö tò imeraë be' a e' a," eta iütëitö. Erë ie' kë wà ijcher tò ká wé a ie' mïró, erë bet ta ie' yëttsa iwák ká a.

⁹ Ie' erblë Skëköl mik, e' kuëki mik ie' de ká yëne ie' a ee, eta ie' sené wes s'dami shkal ser es. Ie' sené úla yöule datsi'tak wa, ese a. Ie' alà Isaac ena itala Jacob, e'pa ñies sené wes ie' es. Ñies ie'pa a ká e' muk Skëköl kablë'.

¹⁰ Ká bua'ie kë erta'wa bikeitsbak Skëköl tò, yö'itö ká jai a, e' wà pané Abraham tò. E' kuëki ie' sene' wes s'dami shkal ser es, e' dalë'ttsëitö er bua' wa.

¹¹ Skëköl tò iyë' ie' a: be' alà kōrakā be' alaköl Sara e' ta. Erë ie' dewatke këkëpala aluë, ñies Sara wake' kë döta' alàë, erë ie' iklö'wé tò Skëköl kablë' ie' a e' weraëitö. E' kuëki diché mène ie' a alà koka.

¹² Ie' dewatke këkëpala aluë, erë es ie' de alàë. Ila e' wa ileripa dë'bitu tajë kë shtar ekkë wes bëkwö tso' tajë ö tsa'wö tso' tajë dayë kkömik kë shtar es.

¹³ Ie'pa ekkëpa kos erblë' Skëköl mik, kë ilo'yane ie'pa

wa, es ie'pa blërulune. Ká muk Skëköl kablë ie'pa a, e' wà kě dë' ie'pa ulà a ie'pa tso'ia ttsë'ka e' dalewa. Erë ie'pa tò iklö'wé tò iwà döraë ie'pa ulà a aishkuö ta. E' dör ie'pa a wes ilo suë kamië es. E' kueki ie'pa tò iyë' tò ie'pa ser ká i' ki wes ká kua'ki wakpa dami shkal es.

14 Wëpa tò ichè es, e' wa iwënewa tò ie'pa tso'ia ká yulök iwákpa a.

15 Ie'pa mú tso'ia wé ie'pa manete, e' ké bikeitsök, e'ma ie'pa mi'minë buaë ká e' a.

16 Erë ie'pa tò ká bua'ie e' kkecheke, e' dör ká tso' ká jai a. Skëköl tò ká e' yö'bak ie'pa a, e' kueki Skëköl kě jaëne tò ie' kië ie'pa Këköl.

17-19 Skëköl kablë' Abraham a ttë i' wa: "Be' aleripa chökle, e'pa döraë Isaac wa." Erë e' ukuöki ta ie' tò iché ia: "Isaac ttöwa mè ye' a ye' dalöioie." Ie' ki ikiane suë tò moki Abraham erblöke ie' mik, e' kueki ie' ima'wé es. Abraham erblë Skëköl mik, e' kueki moki ie' tò Isaac mekettsa wes Skëköl tò ie' a iyë' es. Ie' tò ibikeitsé tò ie' tò ilà ttéwa, e' ta Skëköl a ishkerkamine, e' kueki ie' tò ittekewa. Erë bata ekkë ta Skëköl tò ie' wöklö'wé. E' kueki ichëmisö tò e' dör wes Isaac kötëwa shkenekane es.

20 Isaac erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' tò iyë', ila'r Jacob ena Esau, e'pa a tò aishkuö ta Skëköl er buaë chöraë ie'pa a.

21 Jacob erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewa, e' këwö döketke, eta ie' tò iyë' italapa dör José ala'r e'pa a eköl eköl tò Skëköl er buaë

chöraë ie'pa a. Nies Skëköl dalöie ie' tò ie' e' duedur ishko kéli mik e' dalewa.

22 José erblë' Skëköl mik, e' kueki mik ie' blërkewatke, eta ie' tò iché tò aishkuö ta Israel aleripa e' yöratsarak Egipto. Es ie' ichéat tò mik a' e' yëttsa ká i' a eta ye' nu tso' blëule e' tsúmi a' tò blëwa wé a' mîró eë.

23 Nies Moisés yë ena imi, e'pa erblë' Skëköl mik. Mik ie' kune', eta ie'pa tò isuë tò alala buaala kune. Egipto blú tò iyë' tò Israel aleripa alala kurke wëpa, e'pa kos ttekelur. Erë Moisés yë ena imi, e'pa erblë Skëköl mik, e' kueki ie'pa kě suane blu' ttë yöki. Ie'pa tò Moisés blé doka si' mañat itsatkoie.

24 Moisés talane Egipto blú duöchkeie dalöiërta tajë. Erë ie' erblë Skëköl mik, e' kueki mik ie' de këchke, eta e' kos watëttsa ie' tò. Ie' kě ki ikiane tò ie' kirwa Egipto blú duöchke.

25 Ie' a ta weinuk wëpa dör Skëköl icha, esepa ta, e' dör buaë tköka sene sulu tò s'ttsë'weke buaë ekuölö ë, ese kos tsata.

26 I buaë döraë ie' ulà a aishkuö ta iskieie, e' ë ki ie' er me'rie. E' kueki ie' tò bikeitsé tò iweir kos wé pairine'bitu idi' wa s'blüie e' tté ki, e' dör buaë shute, iyi bua'buatso' Egipto ese kos tsata.

27 Moisés erblë' Skëköl mik, e' kueki ie' e' yëttsa Egipto, kě suane Egipto blú ulune yöki. Ie' e' tkéwa darëre Skëköl kě wërta' e' mik kě ilo'yane ie' wa.

28 Ie' erblé Skëköl mik, e' kuëki ie' tō Israel aleripa patké Ie'pa Yëpa Yërulune Egipto e' kèwō tkō'uk. Ie' tō ie'pa patké obeja pupula ttökwa tā ipë sklippök ie'pa ukkō kōs e' mik. Ie'pa tō iwé es as Skëköl biyöchökwak patké Skëköl tō s'ttökulur, e' kē mi'wā u a alà wēm tsá kune, esepa kōs ttökulur.

29 Israel aleripa erblë' Skëköl mik, e' kuëki ie'pa tkami Dayë Mat shuā wēs iyök ë kī shkè es. Erë mik Egipto wakpa mí ie'pa itōki, etā e'pa kī dayë unekā tō ie'pa kōs ttélur.

30 Israel aleripa erblë' Skëköl mik, e' kuëki ie'pa shké ká kiè Jericó kköiëule e' pamik dōkā ká kul. E' ukuökī tā ká e' kköiëule kōs, e' tkënettsā jski.

31 Nies alaköl sulusi kiè Rahab, e' erblë' Skëköl mik. E' kuëki mik wëpa bōl patké' Josué tō Jericó weblök bër akir, etā e'pa ki'waitō bërë blë' itsatkoie. E' kuëki ie' kē dunewañak wëpa tō Skëköl ttè dalōsëwëwā esepa tā.

32 Ye' a ikī yërmi tajë. Gedeón ena Barac ena Sansón ena Jefté ena David ena Samuel ena Skëköl ttekölpa kōs, e'pa kōs tté pakarmi ye' a, erë ye' kē kawō kune i' tā ipakoie seraa.

33 Ie'pa ena pë' skà erblë' Skëköl mik wēs ie'pa es, e' wa e'pa wëlepa e' alékā ká kuā'ki kuā'ki wakpa kī. Nies ie'pa wëlepa ttè dalöiëno e' wakanewé yësyësë. Nies Skëköl kablë' ie'pa a, e' wà de

ie'pa ulà a. Ie'pa wëlepa tō ma'name kkō tsatéwā.

34 Ie'pa wëlepa kē kī bō' dakaneka. Ie'pa wëlepa ttekewatke tabè wa, e' tsatkéë Skëköl tō. Ie'pa wëlepa kē diché tā', erë idiché iëne. Ie'pa wëlepa ñippé darërë tā ie' alékā ká kuā'ki ñippökwakpa kī.

35 Nies alakölpa bak erblök Skëköl mik, e'pa wëlepa dëutōpa shkënekane menene ie'pa a.

Pë' wëlepa skà erblë' Skëköl mik, e'pa klō'wëwā pë' tō tā iwe'ikérakitō tajë siarë dō iduowā ekkë. Erë ie'pa erblë' Skëköl mik, e' kē watënettsā ie'pa wā. Ie'pa wā ijcher tō ie'pa shkerdakane aishkuō tā sënöie buaë shutë, e' kuëki ie'pa ekemine áie, e' kē kinewā ie'pa wā.

36 Ie'pa wëlepa wayöne tajë, bune siarë. Ie'pa wëlepa skà monewā tabechka yöule tsa'ie ese wa, es iminerak s'wōto wé a.

37 Ie'pa wëlepa ttélur ák wa. Wëlepa ttélur jchëulettsā shushaë. Nies wëlepa ttélur tabè wa. Ie'pa bak shkök wī a dià a paiëule obeja kkuölit ö chibo kkuölit wa. Ie'pa dör siarë, töiëne siarë, weine tajë.

38 Ie'pa dör buaë shutë, kē dör bua' tō ie'pa ser imalepa serke ká i' kī e' shuā. Erë ie'pa bak shkök wī a dià a ká sir poë wé kē yi serku' tajë ese ska' ö kabata a. Ie'pa bak senuk siarë ákuk a ö kauk a.

39 Ie'pa ekkëpa kōs erblë' Skëköl mik buaë, e' kuëki ie' wa ie'pa wëne buaë. Erë ie'

kablë' ie'pa a, e' wà kām mer ie'pa a,

40 ie' tō iskà bikeitséne bua'ie se' batamik e' kueki. Ì buaë meke ie' tō se' a aishkuō ta, e' kiane ie' ki tō ie'pa ena se', e'pa ulà a idō ñita. E' kueki kām idō ie'pa ulà a.

12

A' erblö Skëköl mik wës Jesús es

1 A yamipa, se' erblöke Skëköl mik ena se' serke ie' a, e' dör wës s'tur e' aloka as ì merke sia e' dō se' ulà a es. Wépa erblë' Skëköl mik ká iaiaë e'pa durulunebak, e' dör wës ie'pa tune e' ali'kabak es. Ie'pa ekkëpa dör taië, e' kos erblë' buaë Skëköl mik, e' dör wës ie'pa iëne se' turke e' sauk es, tō is se' mir. E' kueki ì kos tō se' wöklö'wëke ese ulà watösö. Ì sulu wamblekesö, ese dör wës ttsa' mulıtswa s'klö mik es, e' kueki ilo'yösö. Eta se' tunú darërë dō mik se' deka wé se' mi'kerö ee.

2 Se' er mùwä Jesús ë ki. Se' erblöke Skëköl mik e' wërke Jesús wöki tsawe dō bataie. Ie' kötëwä krus mik, e' dör jaë taië, erë e' kë ki ie' tkine yës. Ie' wä ijcher tō ie' ttsë'rdaë buaë aishkuō ta, e' kueki idalë'ttsëitö er bua' wa. Ì ñe ta ie' tkërka dalöiërta' taië Skëköl tkër ikulé ki e' ulà bua'kka.

3 Pë' sulusipa tō ie' we'ik taië, e' kos dalë'ttsëitö. E' bikeitsö buaë as a' kë shtrirwä erblök Skëköl mik ta ilo'yè.

4 Moki a' tso' ñippök sene sulu ta, e' kueki a' weirke taië, erë kām a' weir dō a' duöwa pë tër taië ekkë wës Jesús es.

5-6 Skëköl yëkkuö ki ie' tō a' pattë wës ie' ala'r es, wësua e' chowa a' éna, e' tō iché i' es:

“A ye' alà, wépa kos dalër Skëköl éna, esepa paruekeitö.

Wépa klö'wé ie' tō ila'rie, esepa uñekeitö.

E' kueki mik ie' tō be' parueke, eta e' kë watöksa be' tō.

Mik be' uñekeitö, eta kë be' erianuk.”*

Es itso' kitule Skëköl yëkkuö ki.

7 A' weirke kos, e' wa Skëköl tso' a' paruök, e' kueki e' dalë'ttsö er bua' wa. A' parueke e' wà kiane chë tō ie' tō a' sué wës ie' ala'r es. ¿Wé a' wä isuule tō alala kë parueta' iyë tō?

8 Skëköl kë tō a' parue wës ila'r ulitane es, e' ta e' wà kiane chë tō a' kë dör ie' ala'r chökle, a' dör wës ñala alé es.

9 Mik se' bak ala'rla, eta se' yë tso' ká i' ki, e'pa tō se' parueta' ta ie' dalöië se' tō. E' dör es, e' yita buaë se' kawöta S'yë tso' ká jaia e' dalöiök taië as sene michoë dō se' ulà a.

10 Se' yë tso' ká i' ki, e'pa tō se' parueta' ekuölö ë wës ie'pa wa iwër buaë es. Erë Skëköl tō se' parueke se' kimoie as se' ser batsë'r wës ie' es.

11 Mik se' padurke, eta e' kewö ska' ta kë ittser buaë idalëne s'mik. Erë

* 12:5-6 Proverbios 3.11-12

s'wöblane iwa, e' tã s'serdaë bërë yësyësë.

12 E' kuëki a' er diché iöne. A' erblöke Jesús mik, e' kè armi a' tō a' shtrine kuëki.

13 A' shkō kekraë ttë yësyësë e' ñalé wa as a' wépa kè erblöku' buaë Jesús mik, shkōkeia wës s'klō kranewa shkō es, esepa kè kī ardō, e' skéie ie'pa buarne tã ishkōmi buaë.

Skököl er buaë ché se' a, e' kè watarttsa

14 A' e' mú senuk bërë suli-tane tã. Ñies a' e' mú senuk batse'r wës Skököl kī ikiane es. Yi isie kè serku' es, ese kè tō Skökëpa Jesús suepa.

15 A' ñi kkö'nú buaë as Skököl er buaë chöke se' a, e' kè watōttsa yi tō. Yi tō iwatēttsa, ese dör a' shua wës kalkua sulusi tskirka es. Mik ideka, etã imalepa taië sulu'wéwaitō.

16 A' kè kãne trënuke. A' kè kãne ì dör batse'r ese dalöseukwa wës Esaú es. Ie' dör iyé alà tsá, e' kuëki iyé iyi kuō meke ie' a. Erë e' wato'ttsa ie' tō iël a chkè tka' etkë, e' ë skéie.

17 A' wa ijcher tō e' ukuöki tã ie' kī ikiane tō iyé mú er buaë chō ie' a wës ie'pa wöblar alà wëm tsá kune ese a er buaë chök es. E' kiéitō iyé a iè wa kköchè wa taië, erë kè wës ie' a ionukia, iwake' watënettsa.

18 I'ñe tã a' kè dökü' Skököl wörki wës ká iaiaë se' yépa dë'rō ie' ska' es. Mik ie'pa dökewatke Sinaí kébata a, etã ká ttsenewa miã ttsetseë, e' shua bö' taië ñarke kabata kī,

siwa' bitsirke darërë, e' kos ttsé ie'pa tō sué ie'pa tō.

19-20 Duk blarke taië ttsé ie'pa tō. Ñies Skököl ttöke e' ttsé ie'pa tō. Ì ché ie' tō ie'pa a, e' yöki ie'pa suane taië. Ie' iché ie'pa a: "Yi deka kabata i' kī, se' ö iyiwak, ese kawōta ttëwa ak wa." Ttë e' kè dalë'ttsënuke ie'pa a. E' kuëki ie'pa kköché taië tō mú kè ittōia ie'pa tã.

21 Moki ì sué ie'pa tō, ì ttsé ie'pa tō e' tō ie'pa suawé taië. Ñies Moisés wák kköchōwëitō tã ichéitō: "¡Taië ye' painéka suane ë wa!"

22 Erë i'ñe tã kè idör es a' a. E' skéie a' detke kabata kè wërta' kiè Sión kébata eë, e' dör Jerusalén tso' ká jai a e'. Eë Skököl chök serke. Eë ie' biyöchökwakpa tso' taië, kè shtarã' ekkë, e'pa daparke ie' kikökka.

23 Eë wépa kos de Skököl alà tsáie esepa tso' ñi dapa'uk ttsë'ne bua' wa. Ie'pa kiè tso' kitule yëkkuö tso' eë e' kī, e'pa shu a' dör. Eë a' detke Skököl dör sulitane shulökwak, e' wörki. Ñies a' detke pë' bak senuk yësyësë ká i' kī, esepa tã ñita. Ie'pa yuétke Skököl tō yësyësë, kè ì kianeia ie'pa kī.

24 Ñies a' detke Jesús ska', ie' dör ttë pa'alí me' Skököl tō se' a, e' kanéukwak. Ie' kōtewa ipé tène taië, e' wa se' batse'wé Skököl tō. Ie' kōtewa e' dör s'tsatkoie, e' kè dör wës Abel kōtewa, e' nuí kī iël tsaiëne es.

25 E' kuëki a' e' kkö'nú. Skököl ttöke a' tã, e' kè watarttsa. Ká iaiaë wépa

ta ie' ut ká i' kǐ, e' watè'ttsa ie'pa tò, e' nuí kē ulà a ie'pa bakyal, e' ta ɔwēs se' tkōyalmi i'ñe ta ie' ttōke ká jaì a e' ttō waté'ttsasō e' nuí ulà a?

²⁶ Ká iaiaē mik ie' ut ie'pa ta, eta e' tò ká i' wōtiō' darērē. Erē i'ñe ta ie' ichē: “kawō dōraē ta ká i' wōti'weraēyō etōkichane, erē kē dōr ká i' ē, ñies ká jaì kōs wōti'weraēyō.”†

²⁷ Mik ie' tò ichē es, eta e' wà kiane chē tò iyi kōs yō'itō wōtirta', ese wōti'weraētō, skerattsaitō as ì kē wōtirta' kē erta'wa, ese ē atne iskēie.

²⁸⁻²⁹ Ì blúie Skèkōl tso' e' a se' tso', e' kē wōtirta' kē erta'wa. E' kueki wēstela chōsō ie' a. Ie' dalō ta' taiē wēs bō' ñar taiē es, e' kueki ie' dalōiōsō taiē suane wa, wēs ie' wa iwēr buaē es.

13

Wēs Jesús mik erblōkwakpa kawōta senuk

¹ A' ñi dalēritsō buaē kekraē ñi òlpaie, kē ilo'yar.

² Yi kē suule a' wa, ese de a' u a, eta ikiōwa buaē. Welepa tò io' es eta Skèkōl biyōchōkwakpa dē'wa ie'pa u a, erē e' kē ane ie'pa éna. E' kueki kē a' éna ichōkwa s'malēpa kiōkwa buaē a' u a.

³ S'yamipa tso' wōtēule s'wōto wé a, esepa kimú wēs a' wákpa tso' wōtēule ie'pa ta ñita es. S'yamipa welepa weirke Jesús ttē kueki, eta a' tò ibikeitsō wēs a' wákpa weirke es.

⁴ S'senewabak e' ttē dalōiō. Wépa tò ttē e' dalōsēwēwa

trē wa ì wa esepa wōmerattsā weinuk Skèkōl tò. E' kueki kē a' trēnuk yēs. Kē a' tò s'senewabak dalōsēukwa.

⁵ Kē a' er mukwā inukōl kǐ yēs. Skèkōl tò iyē'bak i' es: “Ye' kē tò be' mepaat yēs, ye' tò be' kkō'nè michoē.”* E' kueki ì tso' a' wa, as e' tò a' ttsé'ù buaē.

⁶ Se' erblōke Skèkōl mik, e' kueki kē se' suane i' yōki. Se' tò ichēmi wēs itso' kitule Skèkōl yēkkuō kǐ es, e' tò ichē:

“Skèkōl dōr ye' kimukwak, e' kueki ì wēmi s'ditsō tò ye' ta, e' kē yōki ye' suane.”†

⁷ A' wōkirpa bak a' wōbla'uk Skèkōl ttē wa, e'pa ska' a' er anúne. Wēs ie'pa bak senuk kōs ena wēs ie'pa blēnewa, e' bikeitsō buaē ta' a' erblō Jesús mik wēs ie'pa es.

⁸ Jesucristo kē manerta'. Wēs ie' dōr ká iaiaē, es ie' dōr i'ñe, ñies es ie' dōraē aishkuō ta kekraē.

⁹ E' kueki kē a' e' muktsa e' kitō'uk ttē kua'kǐ kōs kē dōr Jesús ttē mokǐ ese wa. Ttē dalōiēno wele tò ichē tò chkē wésele kē katar. Ttē ese kōs kē dōr ìie bua' se' er diché ioie. Wépa tò ttē ese dalōieke, e' kē tò ie'pa kimepa. Erē Skèkōl er buaē chōke se' a, e' je' tò se' er diché iēmi buaē.

¹⁰ Sacerdotepa bak ka' tso' iyi moka Skèkōl a e' wakanéuk, e'pa a kawō mēne iyiwak ña'wēkewa ka' e' kǐ ese chkà kak katōk. Erē se' erblōke Jesús mik, e' dōr wēs ka' ñe' wakanewekerakitō es, ie' wa se' tsatkēmi. Erē

† 12:26 Hageo 2.6

*

13:5 Deuteronomio 31.6

† 13:6 Salmo 118.6-7

wépa tso'ia erblök ka' ñe' mik, esepa kě a e' tsatkënu_k.

11 Iyiwak jchök sacerdote kibi bak duas bik ekkë nu_i olo'yoie, ese pë tsukmi ie'pa bak Skëköl wé shu batse'r tajë shütë eë. Erë iyiwak ese nu ña'ukwa ie'pa bak ie'pa ká döwa e' wishet.

12 Es ñies Jesús kötewa Jerusalén kköiëule e' wishet se' batse'woie ipë wa.

13 E' kueki kě se' erblöia ju-diowak ttë dalöiëno e' mik. Mishka bánet Jesús ta weinuk jaënu_k wës ie' weine jaëne es.

14 E' wà dör tö ká i' a kě se' wá ká ta' wës Jerusalén es. E' skéie ká yöbië doia aishkuö ta, e' panuk se' tso' kröröë.

15 E' kueki Skëköl kikökasö kekraë Jesucristo batamik. E' dör buaë wës iyiwak jchësö mè ie' a idalöioie es. E' kueki ikikökasö s'wák kkö wa.

16 Kě a' éna ichökwa i' buaë uk ena ñi kimuk. E' dör buaë ñies wës iyi mekesö Skëköl a es. A' tö iwé es, e' ta e' wër buaë ie' wa.

17 A' wökirpa wöñirke tajë a' kkö'nè batamik. Ie'pa éna iane tö e' ki ie'pa chakerane Skëköl tö. E' kueki ie'pa ttö iutó ena idalöiö. E' ú as ie'pa ttsë'ü buaë ikanè tö, kě kköchöku'. A' kě tö iwé es, e' ta e' kě dör buaë a' a.

18 A' tö ikiö Skëköl a kekraë sa' ki. Sa' wá ijcher tö sa' er kě tö sa' kkateku' i' ki. Kekraë sa' e' ché senuk buaë yësyësë.

19 Ñies ye' kköchö a' a tö a' ikiö Skëköl a as ie' tö ye' a ikéwö mù tö ye' mi'ne bet a' weblök.

Yëkkuö shtökwak e' chéat

20-21 Skëköl dör sene bërë mukwak e' tö Skëkëpa Jesús shkeo'kane. As ie' tö i kos kiane a' ki senioie wës ie' ki ikiane es, e' mù a' a. Ñies i wër buaë ie' wa as ese kos uk ie' tö a' kö Jesucristo diché wa. Jesús tö ttë pa'ali yöbië mène se' a, e' kaneo' ie' pé wa. Ie' dör se' kkö'nukwak kibiie. iCristo kikökasö tajë kekraë! Es e' idir.

22 A'yamipa, ttë böt mañat i' shtéyo' a' pattoie, e' mú klö'ü a' tö er bua' wa.

23 Ñies ye' ki ikiane tö a' wá ijchenü tö s'yami Timoteo bak wötëule, e' yënettsane. Ie' de bet ye' ska', eta ye' wá ie' mi'ke e' ta mik ye' mi'ke a' weblök eta.

24 A' wökirpa kos ena s'batse'r malepa kos shke'ü ña. Ñies s'yamipa dör Italia wakpa tso' ye' ta, e'pa tö a' shke'wémi.

25 As S'yë er buaë chö a' ulitane a.

Yëkkuö kit Santiago tö Santiago

Yëkkuö i' kit Santiago tö. Welepa tö ibikeitsè tö ie' dör Jesús ël eköl. Ie' bak senuk Jerusalén ena eë ie' bak Jesús mik erblökwakpa wökirie. Ñies mik Jesús ttekölpa tsá ena Jesús mik erblökwakpa wökirpa malepa e'pa ñi dapaq' Jerusalén Pablo kanè pakoie, etá Santiago tso' iwökirie (Hechos 15 saú). Mateo 13.55,56 tö Jesús ëlpa ena ikutapa e'pa ché.

Israel aleripa erblè' Jesús mik esepa taijè bak senuk ká bánet kua'ki kua'ki a o'kapaie. E'pa a Santiago tö yëkkuö i' kit. Yëkkuö i' kit ie' tö kabene kua'ki kua'ki cheke erè e' yöki ie' tö iché: Mik se' serkeia ká i' ki etá se' weirdaë Jesús mik erblè kueki, e' wa Skököl tö se' kimeke senuk yësyèsè ie' a. E' kueki kè se' kàne tkinukwá se' weirke e' wá. Se' ké ttsè'nuk buaë mik s'weirke etá. Es Santiago tö iché.

E' kúie tá ie' tö iché wës se' serke ena ì weke se' tö, e' wa iwënewá tö mokí se' erblöke Jesús mik ö au. Wës se' tö s'malepa sueke e' dör ibua'ie. S'siarëpa ki Skököl tkirke ena ie' wöa tá sulitane dör ñies. E' kueki kè se' kàne inuköl blúpa sauk bua'ie s'siarëpa tsata.

E' kúietá Santiago tö iché tö inuköl blúpa tö s'siarëpa

watëttsá ena kè ipatuè buaë, esepa ki taijè kabene tso' S'yë wöa, e' tö iwe'ikeraë s'siarëpa we'ikè e' nuí ki.

Shke'wè

1 Ye' dör Santiago. Ye' dör Skököl ena Skökëpa Jesucristo, e'pa kanè méso eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök a' dör Skököl icha* e'pa a. A' shke'wëmiyö.

S'weirke kos e' dalë'ttsösö

2 A ye' yamipa, mik ì sulu tköke a' tá tsakië a' ma'woie, etá a' ibikeitsö: "¡Ayëcha buaë ye' tá!"

3 E' wà dör tö a' wá ijcher tö mik se' erblöke Skököl mik e' ma'orke, etá e' tö se' kimeke e' tkökwa darërëë.

4 E' kueki a' e' tköwa darërëë erblök Skököl mik, kè ilo'yar as a' er kurwá buaë darërëë wës ie' ki ikiane es, kè ì kiarpaia a' ki ie' wöa.

5 Erè a' welepa kè éna iane tö ì dör bua'ie wè, e' tá ikiö Skököl a' tá ie' tö a' kimeräë as a' éna iwà ar buaë. E' kiésö ie' a, e' kè tö ie' tsiriwè. Ie' tö ì buaë meke sulitane a' taijè kè ertá'wa ekkè. E' kueki ikiö ie' a.

6 Erè mik a' tö ilè kié ie' a, etá a' erblö darërëë ie' ë mik, kè ibikeitsar bötböt. Yi ibikeitséka bötböt, ese dör wës dayë uyè siwá' tö wí a' diá a' es, kè merta'wá bërè.

7-8 Yi dör es, ese erbiköke bötböt kekraë, kè erbikö etkëme. E' kueki ese kè tö ibikeitsök tö Skököl tö ì mëmi ie' a.

* 1:1 a' dör Skököl icha: Griegoie ttè i' dör: ditséwö dabom eyök ki böl bakyalmi ká wa'ñe.

⁹ S'yamipa siarëpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shute, Skëköl tö ie'pa tkëka pë' tajë ie' a e' kuëki.

¹⁰ Es ñies s'yamipa inuköl blúpa erblöke Jesús mik, esepa ttsë'nú buaë shute, Skëköl tö ie'pa wöewa diöshet e' kuëki. Ie'pa ta itköraë wes ma'ma wörkua es.

¹¹ Mik diwö deka ba'baë, eta e' tö ma'ma wörkua alabëwëwa anewa, kë wëria buaë wes kuaë es. E' suë itköraë inuköl blúpa ta, ie'pa iyi tso' tajë, e' shua iblërdawarak.

¹² Wëpa ma'orke e' dalë'ttsekerakitö er bua' wa, ayëcha buaë esepa. Ie'pa dettsa buaë, e' ta sene michoë merdaë ie'pa a iskéie. E' muk Skëköl kablë' wëpa éna ie' dalër esepa kos a.

¹³ Mik yi erkié i sulu wamblök, e' ta kë ichar: "Skëköl tö ye' erkiowé i sulu wamblök." Kë yi a Skëköl erkinuk i sulu wamblök. Ñies Skëköl kë tö yi erkiowëpa i sulu wamblök. E' kuëki kë yi kane ichök: "Skëköl tö ye' erkiowé i sulu wamblök."

¹⁴ E' skéie, se' wák dër suluë, e' tö se' erkiowëke i sulu wamblök ta sulu se' éna iwamblak.

¹⁵ E' ukuöki ta iwawamblësö. E' ukuöki ta se' wöblanewatke i sulu ë wamblök, e' nuí ki s'duörawa.

¹⁶ A yamipa dalër tajë ye' éna, kë a' e' kitö'uk.

¹⁷ I kos dör buaë yësyësë tso' se' wa, ese meke se' a S'yë tso' ká jai a, e' tö. I kos dalöburke

ká jai a, e' yö' ie' tö. Ýi ekkë kos e' olo maneorta'ne, erë ie' kë e' mane'uta'ne. Ie' wák dër buaë yësyësë këkraë.

¹⁸ Ie' wák er wa, ie' tö ibikeits se' er mane'uk pa'ali ie' ala'rie, se' tö ie' ttë moki klö'wé e' batamik. Ie' tö iwë es as se' dö iyi kos yö' ie' tö ese tsá bua'ie.

Skëköl ttë iütösö

¹⁹ A yamipa dalër tajë ye' éna, ye' ttö ttsö. Mik yile ttöke a' ta, eta ikukueblö bua'ie, kë iütar bet ena kë a' ulunukka bet.

²⁰ Se' ulur e' kë tö se' kè senuk yësyësë Skëköl wörki.

²¹ E' kuëki e' ya'wë kos ena i sulu skà tso' tajë, ese kos watöttsa uyöttsa a' tö sëraa. E' skéie Skëköl ttë tso' se' er a, e' klö'ú, e' wà iütö bërë er bua' wa. Ttë e' tkëule a' a wes iyi kuatkësö es. Ttë e' a' a' tsatkërmi.

²² Erë kë a' tö Skëköl ttë kittsar kukuö ë wa, iwà iütö mokië. A' kë tö iwë es, e' ta a' e' kitö'uke.

²³ Yile tö Skëköl ttë ttsë kukuö ë wa, erë kë itö iwà iütë, e' ta ese dör wes wëm e' saü wösuö wa es.

²⁴ Ie' e' suë wösuö wa ta imía, erë bet iëna ichowa tö i suëitö iwö ki. Ta zïök ie' e' wö suë?

²⁵ Erë yi er me'rie ttë dalöiëno yësyësë tso' s'yottsä i sulu ulà a e' ki, ta e' a ie' tkökëwa darërëë ena iwà iutekeitö buaë, kë ichöta'wa iëna, ese a Skëköl er buaë chöraë i kos wëkeitö e' a.

²⁶ Yi e' bikeitsö tö ie' dör Skëköl dalöiökwaq mokië, erë kë ikkö ki i sulu blërta'wa chë,

e' ta ese e' kītō'uke siarē. Ie' e' bikeitsō tō ie' dōr Skēkōl dalōiōkwak, erē e' dōr kache, kē wā ta'.

²⁷ Erē Skēkōl dōr S'yē, e' wōa wēpa tō ie' dalōieke yēsēsē, kē i sulu ta', esepa tō jchu'rlapa ena alakōlpa schōpa weirke siarē, esepa kimeke. Nies ie'pa kē e' ia'uta'ka i sulu tso' ká i' a ese wā.

2

Sulitane dalōiōsō ñikkēē

¹ A yamipa, se' erblōke Skēkēpa Jesucristo olo ta' tajē e' mik, esepa ké sulitane sauk ñikkēē.

²⁻³ Iwā kkachekeyō a' a' i' es: ichōsō tō wēm inukōl blú debitu ekōl wé a' ñi dapa'uke eē, paiēule buaē datsi' bua'buwa, ñies ula'tsio iéitō dalōlōē. E' kiéwa a' tō weshke ta' ishke'wé buaē ta' iché ia: "be' e' tkōser íe kula' buaē i' ki." E' wōsha ta' s'siarē debitu ekōl datsi' nula sulu dō ē ta' a' tō iché ie' a: "Be' e' duōdur see o be' e' tkōser iski."

⁴ A' tō iwé es, e' ta' a' e' wamblō suluē. A' er suluē, e' kuēki a' kē tō s'dalōieta' ñikkēē.

⁵ A yamipa dalēr tajē ye' éna, ye' ttō ttsō: wēpa dōr siarē ká i' a esepa shukitbak Skēkōl tō as ie'pa dō erblē ie' mik e' blúie. Nies ie'pa shukitbakitō as idōrak wēpa blúie ie' tso' e' kīie wes ie' kablē' wēpa éna ie' dalēr esepa a es.

⁶ Erē ie'pa dalōsewēkewa a' tō. E' skéie inukōl blúpa

sueke a' tō buaē dalōieke tajē, erē esepa tō a' we'ikeke siarē. Ie'pa wā a' mi'ke kkatē s'shulōkwakpa wōrki.

⁷ A' dōr Jesucristo icha erē inukōl blúpa tō ie' cheke suluē. ¿Wes esepa dalōiēmi a' tō s'siarēpa tsata'?

⁸ Skēkōl ttē dalōiēno bua'ie kitule iyēkuō ki, e' tō iché, "A' malepa dalēritsō wes a' wákpa e' dalēr es."* Ttē e' wā iuté a' tō moki, e' ta' e' dōr buaē.

⁹ Erē a' kē tō sulitane suē ñikkēē, e' ta' a' tso' i sulu wamblōk. E' wa a' tso' ttē dalōiēno bua'ie e' dalōseukwa.

¹⁰ Yi tō ttē dalōiēno e' dalōieke iekke ta' seraa, erē e' et dalōsewēwaitō, e' ta' e' dōr wes ie' tō ttē kos dalōsewēwa es. E' nuí kos ane ie' ki.

¹¹ E' wā dōr tō Skēkōl tō iyē': "kē a' kawō ta' s'senewabak dalōseukwa," ñies e' wák tō iyē': "kē a' kawō ta' s'ttōkwa." Kē se' wā s'senewabak dalōseōnewa, erē s'ttēwasō, eta e' wa se' ianewa ttē dalōiēno e' dalōseukwawak.

¹² Ttē e' me'at Skēkōl tō se' tsatkoie se' er sulu e' yōki. Ttē e' wa ie' tō s'shuleraē aishkuō ta. E' kuēki a' ttō, a' senú wes ttē e' tō iché es.

¹³ Kē sō s'malepa suē er siarē wa, e' ta' mik se' shulirketke, eta Skēkōl kē tō se' suepa er siarē wa. Erē s'malepa suekesō er siarē wa, e' ta' idōratsa buaē se' a mik se' shulirketke eta.

I' buaē wésō s'malepa a e' wa iwēnewa tō moki se' erblōke Skēkōl mik

* 2:8 Levítico 19.18

14 A yamipa, yi e' chõ: "ye' erblöke Skëköl mik", erë ese kë tö ì buaë weku' s'malepa kimoie iwà kkachöie, e' ta ie' e' chõ es, e' kë dör ìie bua'. ¿Wes ie' tsatkërmi?

15 E' wà kkachekeyö a' a' i' es: ichösö tö s'yami eköl, wëm ö alaköl, ese tso' siarë, datsi' kë ta', chkewö kë ta',

16 eta a' wele tö iché ie' a: "Be' shkõ wöbla wa, Skëköl be' kimè. Be' e' paiö buaë, be' chkõ buaë." A' tö iché ie' a es, erë ì kiane ie' ki e' kë mène a' wa ie' a, e' ta e' wa ¿ì buaë wé a' tö?

17 Es ñies se' e' chõ tö se' erblöke Skëköl mik, erë se' kë tö ì buaë weku' s'malepa a iwà kkachöie, e' ta se' e' chõ es, e' kë dör ìie bua'.

18 A' wele tö ichèmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ye' erblöke Skëköl mik e' ë batamik." A' wele skà tö ichèmi ye' a: "ye' tsatkërdaë ì buaë wekeyö e' ë batamik."

Ye' tö ie'pa iutèmi i' es: S'erblöke Skëköl mik ena ì buaë wekesö, e' mir ñita. Se' kë wa ì buaë one, e' ta kë se' a iwà kkayënuke tö se' erblöke Skëköl mik. Erë se' tö ì buaë weke, e' ta e' wa se' tso' iwà kkachök tö mokì se' erblöke Skëköl mik.

19 Se' e' chõ tö iklö'wésö tö Skëköl dör eköl ëme, eta e' dör buaë. Erë ñies aknamapa tö iklö'wé es, eta e' tö ie'pa suawekeka painuwekeka tajë.

20 Kë a' senuk wes kë se' er ta' es. A' éna iwà anú tö yi e' chõ tö ierblöke Skëköl mik,

erë kë itö ì buaë weku', e' ta ie' chõ es e' kë dör ìie bua'.

21 Se' yë bak ká iaiaë kiè Abraham, e' tö ilà kiè Isaac, e' méka ka' yö'itö íyi moka Skëköl a e' ki ttëwa ña'wëwa wes Skëköl tö iuk patké' es. Mokì ie' mí e' wà uk erë Skëköl tö iwöklö'wé. Skëköl tö isué tö mokì ie' mí ittö wà iütök. E' kuëki ie' tö iklö'wé wes wëm yësyësë es. ¿E' kë jcher a' wa?

22 Es a' éna iarimi tö mokì ie' erblé Skëköl mik. Ie' tö Skëköl ttö wà iuté, e' tö iwà kkaché tö mokì ie' erblé imik.

23 Es ì tso' kitule Skëköl yëkuö ki e' wà ane se' éna, e' tö ichè: "Abraham erblé Skëköl mik, e' kuëki iklö'wéitö wes pè' buaë yësyësë es."† E' kuëki ie' kine Skëköl sini'.

24 Es se' wa ijcher tö Skëköl tö se' klö'wé wes pè' buaë yësyësë es, ì buaë wekesö iwà kkachöie tö se' erblöke ie' mik ese batamik. E' kë dör tö se' erblöke ie' mik e' ë batamik.

25 Es ñies ibak ká iaiaë alaköl trër tajë kiè Rahab, e' ta. Josué tö wëpa patké Jericó weblök tö wes iulà dömi iska'. Ká e' a e'pa kiéwa Rahab tö buaë ie' u a itsatkoie. E' ukuöki ta ie' tö ñala ku'a'ki kkaché ie'pa a as e' wa itköshkardak. Es ie' tö iwà kkaché tö ie' erblé Skëköl mik. E' batamik Skëköl tö ie' klö'wé wes alaköl yësyësë es.

26 Mik se' duowa, eta se' wiköl mía ta s'nu ë aṭe. E' sù mik se' e' chõ tö se' erblöke Skëköl mik, erë kë ì buaë weku'sö iwà kkachöie, e' ta

† 2:23 Génesis 15.6

se' e' chõ es, e' dör wēs s'nu es,
kē dör ìe bua'.

3

*S'kkõ paklõusõ as kē sõ ì
sulu chõ*

¹ A yamipa, a' wā ijchēr
tõ sa' wēpa tso' a' wõbla'uk
Skëkõl tte wa, esepa chak-
eraë aishkuõ tã Skëkõl
tõ tajë s'malepa kē dör
s'wõbla'ukwakpa esepa tsatã.
E' kuëki kē a' e' yuõkka
s'wõbla'ukwakpaie tajë.

² Sulitane tõ ì sulu
wamblëta' tajë. Erë wé kē tõ
ì sulu cheta' yēs, ese dör buaë
yēsyesë. Ie' a e' wõklõrmi as kē
itõ ì sulu kōs wamblõ.

³ Kabaio diché tajë, erë ikkõ
payuekewasõ ttsa'ukuõla wa
tã iwëttsëmisõ wēs se' kī
ikiane es.

⁴ Nies kanõ blubluë shkõke
dayë kī, ese bikeitsõ. E'pa
dör bērie, e' uyeke siwa' tõ
darērë, erë ñakoie e' dör
tsirlala, e' wa ñakõkwak tõ
ñakeke buaë dõ wé ie' kī
ikiane tõ imi' eë.

⁵ Es s'kkõ dör tsirlala, erë e'
a ì tajë wamblërmi wēs bö'wõ
tsir tõ tē tajë ña'wēwa es.

⁶ S'kkõ dör wēs bö' es, e'
dör ì sulu chõk tso' se' a. Se'
tso'ia' ttsë'ka, e' dalewa e' tõ
se' wák kōs e' sulu'wëkewa
këkraë wēs bö' s'ña'wè es. Bö'
e' datse bö' ké a.

⁷ Iyiwak ulitane urutërmi
se' a. Iyiwak kañiru kōs, dù,
tkabë, ñies ì tso' dayë a, e' kōs
urutõõule se' wā.

⁸ E' skéie kē yi a ikkõ
paklõnuk as kē itõ ì sulu
chõ. S'kkõ a ì sulu dõkëttsa
këkraë, kē wõklõr se' a. E' tõ

s'sulu'wëke wēs kapõli sulusi
tõ s'ttëwã es.

⁹ S'kkõ wa se' tõ Skëkõl dör
S'yë e' kīkekeka e' ë wa se'
alibchõke s'malepa yõ'itõ wēs
ie' wák es e'pa kī.

¹⁰ Se' er buaë chõke, se'
alibchõke s'kkõ e' ë wa.
A yamipa, kē se' kãne e'
wamblõk es.

¹¹ ¿Wé a' wā isuule tõ di'
tum etkë a yëri tskirke ena di'
sēsë tskirke?

¹² A' wā ijchēr buaë tõ higo
klõ kē wõrtã' olivoie õ uva
kicha kē wõrtã' higoie. A
yamipa, es ñies di' sēsë ena
yëri kē tskirkũ' di' tum etkë a.

*Skëkõl siwé mokī, e' tõ se'
ké senuk yēsyesë*

¹³ A' wēlepa e' bikeitsõ tõ
a' wā siwa' meke Skëkõl tõ
e' jchēr tajë iwà ane buaë a'
éna, e' tã e' wà kkachõ sene
yēsyesë e' wa. A' senu kē e'
ttsõtã'ka wēs wēpa wā siwa'
yēsyesë jchēr esepa ser es.

¹⁴ Erë a' ukyërkeia ñitã, a'
kkõwërkeia ñitã, ese tso'ia' a' er
sulu'ukwã, e' tã kē a' e' ttsõkka
tõ a' wā siwa' yēsyesë jchēr. A'
e' ttsõka es, e' tã a' tso' kachõk.

¹⁵ Siwa' ese kē mène Skëkõl
tso' kã jaì a e' wā. E' dör siwa'
tskirke kã i' kī s'ditsõ er a ese.
E' meke se' a bē tõ.

¹⁶ Mik se' ukyërke kkõwërke
ñi tã etã eë tajë se' ñi chiliuke,
eë ì sulu kōs wamblërke.

¹⁷ E' skéie, wēpa tõ Skëkõl
siwa' datse kã jaì a e' iuteke,
esepa serke yēsyesë. Esepa
serke bërë ñitã. Ie'pa er buaë
ñi kī. Ie'pa tõ s'malepa sueke
er siarë wa tajë. Ie'pa tõ ì
buaë wëke këkraë sulitane a
ñikkëë er mokī wa.

18 Wépa tō s'patteke er bua'ukne ñi k̄i, esepa dör wēs ýyi kuatkökwak es. Sene bërē kuatkeke ie'pa tō ta e' wà dörattsa sene yēsýēsie.

4

Yi éna sene sulu dalër, ese dör Skëköl bolök

1 ¿I tō a' ké ñi tsiriuk ñippök ñita? E' dör tō a' éna i sulu wamblak e' tsë'woie buaë, ese tso' ñippök, i buaë tso' a' er a, ese ta.

2 Ilè kkecheke a' tō tajë, erë e' wà kē dō a' ulà a, e' kuëki a' tso'tke s'ttökwa. Ilè tō a' ukyëweke, erë e' kē dō a' ulà a, e' kuëki a' ñi tsiriuke ñippöke ñita. Erë i kiane a' k̄i, ese kē kië a' tō Skëköl a, e' kuëki kē idō a' ulà a.

3 Mik ilè kié a' tō Skëköl a, etā kē a' wā ikine er mok̄i wa. A' éna iwā we'ikakwa a' wákpa k̄i e' tsë'woie buaë. E' kuëki kē a' ulà a idë'.

4 ¡A' kē tō Skëköl dalöie wēs trër wakpa kē tō imaso dalöie es! ¿A' kē wā ijcher tō i sulu tso' ká i' a, ese wa se' wöbatsö, e' ta se' mía Skëköl bolökíe? Iskā chekeneyö, yi tō i sulu tso' ká i' a ese sini'kué, e' ta ese wák mía Skëköl bolökíe.

5 Kē a' tō ibikeitsök tō è Skëköl yëkkuö tō ichè: "Skëköl tō se' wiköl me'at senuk se' er a, e' ulatska tkënettša se' k̄i, e' tō se' sibirtseke tajë."

6 Erë i sulu wamblak se' éna ese wöklö'uk Skëköl tō s'kimeke tajë. Es itso' kitule ie' yëkkuö k̄i wé ichèitö: "Wépa e' ttsöka tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tō. Erë

wépa e' wöéwa diöshët, esepa a' ie' er buaë chö."*

7 E' kuëki a' e' mú Skëköl ttè dalöiök. Bë kē iutar ta' ie' tkörashkar a' yök̄i.

8 A' e' batsö Skëköl mik ta' ie' e' batsöra a' mik. ¡A' pë' sulusipa, sene sulu olo'yö, a' er batse'ú! A' erbikökeia bötböt, e' olo'yö, e' skéie a' erbikö etkëme Skëköl è a.

9 ¡A' erianú, a' kköchö tajë, a' iú siarë! ¡Kë a' jañukia, e' skéie a' iú siarë! ¡Kë a' ttsë'nukia buaë, e' skéie a' erianú!

10 A' e' öwa bërë Skëköl wöa ta' ie' tō a' k̄ikerakā.

Kë se' ñi chök suluë

11 A' yamipa, kē a' ñi chök suluë. Yi tō iyami cheke suluë ö iwatekeitö, e' dör wēs Skëköl ttè dalöiëno cheke suluë ena iwateke es. Es ese tō idalösewéwa. A' tō iwé es, e' ta a' e' tkéka iwā shulök, kē dör iwā dalöiök.

12 Skëköl eköl è tō itte dalöiëno me'at se' a. Ie' è dör s'shulökkwak. Ie' è a se' tsatkërmi. Ie' è a se' kichatërmi. Etā ¿yi tō a' a kawö mé s'malepa kichatök?

Kë se' e' ttsökka

13 Ye' ttö ttsö. A' wëlepa tō ichèmi i' es: "Bulebökö sa' mi'ke ká kuak̄i, etā eë sa' serke duas ek ta sa' kaneblömi tajë, inuköl klö'weraë sa' tō tajë e' blu'woie."

14 A' tō ichèmi es, erë i tkömi a' ta e' kē ijcher a' wā. A' dör wēs mochka es, bla'mi ta' sō isué, erë bet ta' kē iku'ia.

* 4:6 Proverbios 3.34

15 A' kəwōta ichök i' es: "Skököl kī ikiane, e' t̄a sa' sermiia t̄a kanè wésele wēmi sa' t̄o."

16 Erē a' e' t̄sōka tajē, e' kuēki a' kē t̄o icheta' es. A' ibikeitseke t̄o a' serke a' wákpa ē mik. Se' e' t̄sōka es, e' kōs dör suluē.

17 Ì dör buaē wē, ese jcher se' wā, erē kē se' wā ìone, e' t̄a e' dör suluē.

5

Inuköl blúpa pattē

1 ¡A inuköl blúpa, ye' ttō t̄tsō! ¡Skököl t̄o a' we'ikeraē, e' kēwō dōketke a' kī! ¡E' kuēki a' iū, a' kkōchō tajē!

2 Ì bua' bua' tso' a' wā tajē, ese sulunewatke, a' datsi' katétke powak t̄o.

3 Ñies a' orochka, a' inukölchka kōs, e' dōli tokatke weirketke. Dōli e' t̄o iwā kkacheke t̄o a' kkē'blō suluē. E' kuēki aishkuō t̄a a' weirdaē bō' kē a. Ká i' erkewatke, erē a' tso' iā íyi blök tajē a' wákpa a.

4 A' t̄o itt̄sō. Wēpa kanēblōke a' a' a' iyiwō shtōk, e'pa kē patōne a' wā. E' t̄o ie'pa kkōchōweke tajē, e' t̄tsé Skököl diché t̄a' tajē e' t̄o.

5 Ká i' a' a' wā íyi bua' bua' tso' tajē e' t̄tsē'woie buaē. Ñermata a' dör wēs kōchi kiéiesō ttēwā es; kōchi kē éna iane t̄o ì sulu dat̄se iki.

6 Pē' ser yēsyesē kē a e' tsat̄kēr a' yōki, esepa kkaté a' t̄o wōmēttsā ttēwā.

Se' weirke dalē'ttsōsō bēre er bua' wa

7 A' yamipa, a' weirke kōs, e' dalē'ttsō er bua'

wa bēre dō mik Skökēpa Jesucristo dat̄skene et̄a. Íyi kuatkōkwakpa saú wēs ie'pa t̄o iwōrke e' wā paneke bēre er bua' wa es. Ñies ie'pa t̄o kalī paneke bēre er bua' wa as iyiwō tskir, talar buaē, wōne tajē.

8 Skökēpa dat̄skene e' kēwō dōketke tsinet, e' kuēki e' wā panú bēre. A' e' tkōwā darērēe ie' a.

9 A' yamipa, kē a' ñi chök suluē as a' kē we'ikō Skököl t̄o. Jesucristo dör s'shulōkwak, e' dōketke tsinet wēs yi dōkewatke ukkō a es.

10 A' yamipa, Skököl ttekolpa bak ká iaiāē, e'pa weine tajē, e' dalē'ttsē'rakitō bēre er bua' wa. E' saú, et̄a iwā ú es.

11 Se' t̄o ichē: "Wēpa weine siarē, e' dalē'ttsérakitō bēre er bua' wa, ayēcha buaē esepa." A' wā itt̄sēule t̄o ká iaiāē wēm bak eköl kiē Job, e' weine tajē, erē ie' t̄o idalē'ttsē' bēre er bua' wa. Ñies a' wā ijcher t̄o mik iweine siarē e' tka, et̄a Skököl er buaē yē' ie' a tajē. Skököl er dör buaē, se' wēr siarē ie' wa, e' kuēki ier buaē yē' Job a tajē.

12 A' yamipa, ttē chekeyō i' e' dör ibua'ie: Mik a' t̄o ì cheke, et̄a kē ichar: "Ì chéyō e' dör mokī Skököl t̄o ká jai ena ká i' yō' e' wōwa" ö yile skà wōwa. A' ttō et̄kē. Mik a' icheke, "t̄o", et̄a es idir; mik a' icheke, "au", et̄a es idir. A' ichō es as kē a' kichatēr.

Ikiōsō Skököl a ñi kī

13 A' wēle weirke eriarke siarē, e' t̄a ese ttō Skököl t̄a. A'

wēle ttsē'rke buaē, e' t̄a ese tō Skēkōl k̄ikōk̄a itt̄sé wa.

¹⁴ A' wēle duōke, e' t̄a ese tō Skēkēpa J̄esús icha erule e'pa wōkirpa tsuk patkō, as e'pa bitu ikiōk Skēkōl a iki ena kiō tōk iki Skēkēpa ttō wa.

¹⁵ Ie'pa tō ikié Skēkōl a erblè imik mok̄i e' wa, e' t̄a ibuardane t̄a Skēkēpa tō ikerakane. Ñies ì sulu nuí tso' iki, e' t̄a e' olo'yeraëitō iki.

¹⁶ E' kuēk̄i a' e' kkatōk̄a ñi a t̄a ikiō Skēkōl a ñi k̄i as a' buarne. Mik s'ser yēs̄yēs̄ē, esepa tō ì kié Skēkōl a er mok̄i wa, et̄a ie' tō iwà iūteraē buaē taiē.

¹⁷ Skēkōl ttekōl bak k̄a iaiaē kiè Elías, e' dōr s'ditsō wēs sulitane es. Erē ie' tō iki' Skēkōl a er mok̄i wa tō as kal̄i kē yēr, et̄a kal̄i kē yēne dō duas mañal k̄i shabōts.

¹⁸ E' ukuōk̄i t̄a ie' tō ikiéne Skēkōl a tō as kal̄i yērne, et̄a mok̄i kal̄i yēnene t̄a íyi kuá kōs talane buaē.

Ì sulu wamblōkwakpa k̄imusō ilo'yök

¹⁹ A yamipa, a' wēle tō ttē mok̄i, e' olo'yé, erē a' wēle skà tō ikimé as idōne iūtōkne, e' t̄a e' dōr buaē.

²⁰ A' éna ianú tō wépa tō pē' sulusi k̄imé ì wambléitō e' olo'yök, esepa tō ie' tsatkée ikichatēr yōk̄i, ñies inūi taiē e' kōs olo'yane iki.

Yëkkuö tsá kit Pedro tö 1 Pedro

Pedro, kiè ñies Simón, e' tö yëkkuö i' kit. Jesús ttókatapa shuá ie' dör kéké tajë imalepa tsata. Erë mik Jesús klönewa ttëwá etá Pedro ë tö iyë' tö ie' kë wá Jesús suule. E' ukuöki tá ie' eriane tajë tá ie' e' me' Jesús dalöiökne. Kë s'wá ijcher wé ie' bak senuk mik ie' tö yëkkuö i' kit etá. Ie' tö iché tö ie' bak senuk Babilonia (1 Pedro 5.13) erë ká bak böt kuá'ki kuá'ki Babilonia. Roma wakpa tajë bak senuk suluë Skököl wöá wës Babilonia wakpa bak senuk es. E' kueki ie'pa ká kiè ñies Babilonia. E' kueki pë' tajë tö ibikeitsè tö mik Pedro tö yëkkuö i' kit, etá ie' tso' Roma.

Ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa bak senuk ká kuá'ki kuá'ki tso' Asia Menor shuá e'pa á. I'ñe tá ká e' kiène Turquía. Ie'pa bak weinuk, e' kueki Pedro éna ikimak senuk batse'ne kekraë Jesús á mik ie'pa weirke e' dalewa. Ñies ie' tö ie'pa á iché tö Skököl wák tö ie'pa klöç'bak iwák ichaie, e' kueki ie'pa tuè tajë Skököl á. E' kueki ie'pa kë kàne tkinuk iwák ë ki. E' skéie ie'pa ké senuk tso'tke e' meulettsá er bua' wa weinuk Jesús dalërmik wës ie' weine ie'pa dalërmik es. Mik ie'pa weirke Jesús kueki etá ie'pa ké ttsë'nuk buaë Wiköl Batse'r tso' mokië ie'pa á e' kueki. Es Pedro tö iché.

Shke'wè

¹ Ye' dör Pedro. Ye' dör Jesucristo ttekölpa tsá, e'pa eköl. Ye' tso' yëkkuö i' shtök wépa shukitbak Skököl tö iwák á mineyal senuk Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, ñies Bittinia, esepa á.

² Skököl dör S'yé e' tö se' shukitbak wës ie' tö ibikeitsbak kuaë es. Iwiköl wa ie' tö se' batseo' as se' tö Jesucristo ttè iutö, ñies as se' er pairir Jesucristo pé wa se' nuí yöki. As Skököl er buaë chö ena sene bërè mü a' á tajë.

Skököl kíkokaşó

³⁻⁴ Skököl dör Sköképa Jesucristo yé, e' kíkokaşó tajë. Ie' tö se' sué er siarë wa. Jesucristo kótëwá shkenekane, e' batamik ie' tö se' á sene pa'ali mé. Aishkuö tá ì buaë kos tso' ie' wá blëule se' á ká jaí á, e' döraë se' ulá á, e' wá panekesö kröröë. E' kos kë nurta'wá, kë sulurta'wá, kë erta'wá yës.

⁵ A' erblöke Jesucristo mik, e' kueki Skököl tso' a' kkö'nuk ie' diché wa as ie' tö a' tsatké, e' dö a' ulá á. E' tso'tke kkachè sulitane á ká erkewatke etá.

⁶ Isalema a' kawöta weinuk ekuölö wí sù diö sù Cristo tté kueki, erë e' dalewa a' ttsë'rke buaë a' wá ijcher tö Skököl tö a' tsatkeraë aishkuö tá e' kueki.

⁷ A' erblö Jesucristo mik, e' ské dör orochka weirta'wá, e' ské tsata. Se' tö orochka ma'weke bö' wa iwá kkachoie tö moki oro wöchka idir. Ì kë dör oro wöchka ese ñarkewa. E' sù a' weirke, e' dör a' ma'woie iwá kkachöie tö moki a' erblöke Jesucristo

mik. A' dettsa buaë, e' ta mik Jesucristo datskene, eta Skëköl tö a' tté keraka, a' kikeraka buaë.

8-9 A' kë wa Jesucristo suule a' wöbla wa, erë a' éna ie' dalër. I'ñe ta a' kë ku' ie' sauk, erë a' erblöke ie' mik, e' wà tö a' tsatkeraë. E' kueki a' ttsë'rke buaë shute, kë ttè ta' iwà choie ekkë.

10 Ká iaiaë Skëköl ttekölpa tö s'tsatkè ñe' bikeits ena itö yulö'ttsarakitö. Nies i kos meraë Skëköl tö se' a' ie' er buaë ché se' a' e' dalërmik, e' yë'rakitö.

11 Cristo Wiköl tö ie'pa ka' ijchenuk tö Cristo weirdaë siarë, e' ukuöki ta ilo kardaka taië. Erë kë ie'pa éna iwà ane tö yi idir ö mik ö wes iwà tkömi.

12 Erë Skëköl tö ie'pa a' iwà kkayë' tö ttè e' kë wà tköpa ie'pa kéwö ska', e' skéie iwà tköraë se' kéwö ska'. Ttè buaë yë' ie'pa tö, e' dör Jesucristo tté buaë ttsë'bak a' tö e'. Ipakökwakpa tö a' a' ipaka' Wiköl Batse'r patkëulebitu ká jai a' e' diché wa. Iyi ikkë jchenakwa suluë Skëköl biyöchökwakpa wa.

Skëköl tö se' kié senuk buaë yësyësë

13 E' kueki a' erbikö buaë yësyësë, a' e' kkö'nú, a' tso' erki. Mik Jesucristo datskene, eta Skëköl er buaë ché a' a, e' wà döraë a' ulà a. E' wà panú kröröë, e' ki a' er múwaie kekraë.

14 Skëköl ttè iütö wes ala'rla buaë tö s'ttö iütè es. Kë

a' e' muktsane a' bak i sulu wamblök ese ane wes a' bak kenet kë wa ie' ttè moki jcher es.

15 E' skéie a' senú batse'r kekraë, Skëköl tö a' klö' e' dör batse'r e' kueki.

16 Skëköl yëkkuö tö ichè i' es: "Skëköl tö ichè: Ye' dör batse'r, e' kueki a' senú batse'r."* Es iyë'itö.

17 Skëköl tö sulitane shuleke yësyësë ñikkëë wes se' serke es, e' kieke a' tö "S'yë", e' ta a' kawötä ie' dalöiök suane wa a' serkeia ká i' ki e' dalewa.

18 A' wa ijcher tö ie' tö a' yë'ttsa a' ser suluë wes a' yëpa bak senuk suluë es, e' nuí ulà a. E' ské kë patone iyi erta'wa wes orochka ö inukölchka ese wa.

19 E' skéie ipatone Cristo kötëwa pé tene taië, e' wa. Ie' pé tuë taië kë tonuk yi a. Ie' dör wes obeja wë'ñe pupula jchë judiowak tö më Skëköl a es. Obeja e' dör bua'buäë kë iki i sulu ku' yës. E' sù Cristo kë ki i sulu ta' yës, erë ie' e' me'ttsa ttëwa se' skéie. E' kueki Skëköl dalöiösö kekraë.

20 Kam ká i' yör, e' yöki ie' tö Cristo wöme'ttsabak ttëwa, erë i'ñe ta mik ká i' erkewatke, eta iwà tka a' tsatkoie.

21 Cristo batamik a' erblöke ie' mik. Ie' tö Cristo shkeo'kane s'duulewa shua ta ilo me'itö ie' a buaë. Ie' tö iö'bak es as a' erblö ie' mik, ñies as i weraë ie' tö, e' wà panü a' tö.

22 I'ñe ta ttè moki e' dalöié a' tö, e' batamik a' batse'one ñi

* 1:16 Levítico 11.44-45

dalëritsoie er moki wa. Es a' k_i ñi dalëritso' a' er kos wa.

²³ A' a sene pa'ali mène, e' dör wes a' kurne erpa etökichane es. Erë e' kē dör wes s'kur erpa s'mi wa s'yē wa es, e' duōta'wa. A' kune' etökichane Skëköl ttè dör ttsë'ka tso' kekraë e' wa.

²⁴ E' dör wes Skëköl yëkkuō tō ichè es, e' tō ichè:

“S'ditsō ulitane dör wes kakō

es,

Ie'pa dör wes ma'ma wörkua

es.

Kakō sinewa ta iwörkua

anewa,

²⁵ erë Skëköl ttè e' tso' kekraë.”†

Ie' ttè e' dör Jesús tté buaë pakane a' a' e'.

2

¹ E' kueki, sene sulu kos olo'yō. Kē a' kachōkia ñi k_i. Kē a' e' ökia tō a' dör pē' buaë. Kē ukyënukia. Kē yi charia suluë a' tō.

²⁻³ Skëkëpa Jesús er buaë ché se' a, e' kke ttsétke a' tō, e' kueki ie' ttè wák wōchka yulō poë wes alala kune erpa ese tō imi tsu' yulè es as a' er k_i diché iër buaë as a' tsatkër.

Cristo dör wes ak kibi tso' u katabloie es

⁴ A' shkōwa Skëkëpa Jesucristo ska', ie' dör wes ak tso' u yuoie es erë ttsë'ka. E' watë'ttsa s'ditsō tō wes u yuökwakpa tō ak kē dör buaë u yuoie ese kēu es. Erë Skëköl a ta ie' dör wes ak shukitule tuë darërè es.

⁵ Es ñies se' dör wes ak tso' u yuoie es erë ttsë'ka. Se' wa

Wiköl Batse'r tso' iwé yuök. U e' a se' dör wes sacerdotepa batse'r es. Eë se' tō i wër buaë Skëköl wa ese meke ie' a Jesucristo batamik. I wër buaë ie' wa, e' dör tō se' tō ie' dalöiō Wiköl Batse'r wa se' er wa ena se' ser kos e' wa.

⁶ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkkuō k_i es. E' k_i Skëköl tō Cristo ché i' es:

“Ittsō. Ye' tō ak kibiie tkëat ye' u katabloie Sión,

e' dör ak bua'ie shukitule tuë darërèe ese.

Yi erblöke imik, ese kē eriarpa.”*

⁷ Ák e' dör Jesucristo. Se' erblöke ie' mik, esepa kikeraka Skëköl tō. Erë wépa kē erblöku' ie' mik, esepa a ta e' kē dör es. Itköke ie'pa ta wes itso' kitule Skëköl yëkkuō k_i es, e' tō ichè:

“Ák watë'ttsa u yuökwakpa tō, e' yönene ak bua'buaië.”†

⁸ Ñies e' tō ichè:

“Ák e' mik pē' klastkërdaë, ie'pa ardarö iski ak e' kueki.”‡

Ie'pa kē wa Jesucristo tté buaë e' iütène, e' kueki ie'pa weirdaë e' nuí k_i. E' dör wes ie'pa klastkër Jesucristo mik es. Skëköl tō ie'pa wöme'ttsabak as itkö ie'pa ta es.

⁹ Erë a' kē dör es. Skëköl tō a' shukit as a' dō ie' wák ichaie. Ie' dör a' blú ena a' dör ie' sacerdotepa. A' dör batse'r ie' a. A' bak senuk i' sulu dikia wes s'ser stuí a es, erë ie' tō a' yë'ttsa e' ulà a senoië ie' olo buaë taië e' a. Ie' tō iwé es as i

† 1:25 Isaías 40.6-8 * 2:6 Isaías 28.16

† 2:7 Salmo 118.22 ‡ 2:8 Isaías 8.14

buaë kōs wé ie' tō, e' wà pakō a' tō sulitane a.

10 Kenet tã a' kē dōr ie' icha, erē ìñe tã a' dōr ie' wák icha. Kenet tã ie' kē wã a' sune er siarē wa, erē ìñe tã ie' tō a' sueke er siarē wa.

Se' senú wes Skëköl ki ikiane es

11 A ye' yamipa dalër taië ye' éna, se' tso' bërberla ã ká i' ki wes upakē shkal es. Se' ká bua'ie e' dōr ká jai a. E' kueki a' wák dër suluë tō a' erkiōweke ì sulu wamblök, e' kē iutar. E' tō a' wöklö'weke as a' kē tō Skëköl ttō iütë.

12 A' senú yësyësë kekraë pë' kē tō Skëköl dalöie esepa wörki. Erē ìñe tã' ie'pa tō a' kKateke wes a' chōpa pë' sulusipa es, erē ie'pa tso' a' serke yësyësë e' wà sauk. E' kueki aishkuō tã mik Skëköl de s'chakök se' nuì ki, etã ie'pa tō ie' kikerakã wes a' serke e' ki. E' kueki a' senú buaë yësyësë kekraë.

13 S'wökirpa kōs ttë iütō a' tō Skëkëpa Jesús batamik. Ká wökir kibi, e' ttë iütō, ie' dōr s'wökir kibi ká i' ki e' kueki.

14 Ñies wépa patkeke ie' tō s'wökirpaie, esepa ttë iütō a' tō. Ie' tō ie'pa patkeke wépa tō ì sulu wambleke esepa we'ikök ena wépa tō ì bua' weke esepa kikökka.

15 Skëköl ki ikiane tō a' tō ì buaë wë, pë' tō ie' ttë watëttsã, kē wã iwà jcher yës, esepa siwa'blöwowaie as ie'pa kē tō a' chōia suluë.

16 A' senú wes pë' tsatkëulettsã es. A' bak klöulewã ì sulu ulã a, e' yöki a'

tsatkë'ttsã Skëköl tō, erē e' kē klö'war a' tō ì sulu wambloie. E' skëie a' senú yësyësë ie' kanë mésopaie.

17 Sulitane dalöiö. S'yamipa malepa dalëritsö. Skëköl dalöiö. Ñies ká wökir kibi, e' ttë dalöiö.

S'weirke kōs e' dalë'ttsösö

18 A' wépa klöulewã kanë mésoie, esepa tō a' wökirpa ttō iütō. Wépa er buaë tō a' sueke buaë, ñies wépa er suluë tō a' sueke kësik wa, esepa ttō iütō er bua' wa.

19 A' kē ki ì nuì tã', erē a' wökir tō a' we'ikeke éme, e' dalë'ttseke a' tō bërë, a' er me'rie Skëköl ki e' kueki, e' tã e' wër buaë ie' wa. E' kueki a' wökirpa ttō iütō.

20 Se' weirke ì sulu wamblekesö ese nuì ki, ese dalë'ttsösö bërë, e' tã Skëköl kē tō se' kikepakã yës. Erē se' weirke ì buaë wësö ese kueki, ese dalë'ttsésö bërë, e' tã e' je' wër buaë ie' wa.

21 Ie' tō se' klöo'bak as se' tō idalë'ttsö es. Cristo weine taië se' dalërmik, e' dalë'ttsë' ie' tō bërë. Es ie' ki ikiane tō se' tō se' weirke ese dalë'ttsö bërë wes ie' tō idalë'ttsë' es.

22 Cristo kē wã ì sulu wamblëne yës, ie' kē kayëne yës.

23 Mik ie'pa tō ie' ye' suluë iwöshaë, etã ie' kē wã ie'pa yëne sulu. Mik ie'pa tō ie' we'ik taië, etã ie' kē wã yi paüine. E' skëie e' me'atitö, Skëköl tō s'shuleke yësyësë, e' ulã a.

24 Cristo kōtewã wötëulewã krus mik se' nuì kōs patuöie as se' ser yësyësë, ñies as ì sulu

kě wamblōiasō. Ie' shka'ne ichkà kī tajē, e' batamik a' buanene.

²⁵ A' bak wēs obeja chōwa es, erē i'ñe tã a' dene Cristo ska'. Ie' dōr a' kkō'nukwak buaē, ie' tō a' kkō'neke er bua' wa.

3

Wēs s'senewabak esepa ké senuk ñita

¹ A tayēpa, a' wēpa ttō iūtō er bua' wa. A' tō iwē es, e' tã a' wēpa wēlepa kē erblōkū' Jesús mik, esepa erblōmi alē Jesús mik, a' serke buaē ie'pa tã, e' ē batamik, kē wà pakaule ie'pa a.

² A' wēpa tō isuē tō a' serke yēsyesē, Skëköl ttē dalōieke mokīē, e' tō ie'pa erkiōwēmi erblök Jesús mik.

³ A' tayēpa, ¿mokī a' e' ttsakka buaala? e' tã kē a' e' kītkarka tajē a' chkà kī. Kē ì tularka tajē e' kī ena a' tsà kī wōnarke dalōlōē oroie ìie. Kē a' e' paiōkka datsi' tuē darērēē ese wa. Ese kōs weirtã'wa.

⁴ E' skéie er buaē ñies sene bërē, ese wa a' e' kītkō. E' kē weirtã'wa ñies e' wër buaē shutē Skëköl wa.

⁵ Alakōlpa bak kã iaiãē tō Skëköl dalōieta', esepa bak e' kītkök es. Ie'pa bak e' maukka Skëköl mik, ñies ie'pa bak iwēpa ttē iūtök buaē.

⁶ Sara tō iwēm Abraham ttē iūtē' buaē tã iki'itō kēkēpa. A' tō ì buaē wēke, kē suarta' ì yōki, e' tã a' dōr wēs Sara es.

⁷ A wēpa alaköl tã', a' senú itã bërē er bua' wa. Ie'pa diché kē tã' tajē wēs se' wēpa

es. Ñies ie'pa ulà a sene mi-choë dōraē se' tã ñita Skëköl er buaē ché se' a e' wa. E' kuëki ie'pa dalōiō. Iú es as ì kieke a' tō Skëköl a, ese kē wöklör.

Jesús mik erblōkwakpa ké senuk buaē sulitane tã

⁸ Es bata ekkē tã ye' tō ichē a' ulitane a, a' senú buaē ñita bërē. A' ñi saú er siarē wa. A' ñi dalëritsō buaē ñi elpaie. A' ñi saú er bua' wa. A' e' öwa ñi yōki diōshet.

⁹ Yi tō ì sulu wamblé a' kī, ese kē kī iské wamblarne. Yi tō a' ché suluē, ese kē ské charne suluē. E' skéie esepa a a' er buaē chōne. Skëköl tō se' klōo'bak er buaē choie se' a, e' kuëki a' er buaē chō s'malepa a.

¹⁰⁻¹² E' dōr wēs Skëköl yëkkuō tō ichē es, e' tō ichē:

“Skëköl wöbla me'rie s'ser yēsyesē, esepa kī ikkō'nuk.

Ì kieke ie'pa tō ie' a, ese meraëitō ie'pa a.

Erē wēpa e' wamblō sulu, esepa suëkeitō ibolōkpaie.

E' kuëki yi kī ikiane tō ikawō tkō buaē ttsēne bua' wa kēkraē,

ese wák kawōtã e' kkō'nuk as kē itō ì sulu chō,

as kē itō yi kītō'ù.

Ese wák kawōtã ì sulu kōs olo'yök,

kawōtã senuk yēsyesē.

Ie' ké e' chök senuk bërē kēkraē sulitane ta.”*

¹³ A' e' tkéwa darērēē senuk yēsyesē kēkraē, e' tã kē yi a a' sulunukwã da'a.

* 3:10-12 Salmo 34.12-16

14 Erë a' serke yësyësë, e' kī a' weirmi alè, e' tã ayëcha e' dör buaë. Kë a' suanuk wëpa tō a' we'ikeke esepa yōkī. Kë a' tkinuk ì yōkī.

15 E' skéie Cristo dalöiö a' tō e' blúie. Yile tō a' chaké Cristo paneke a' tō kröröë, e' kī, e' tã a' tso'tke erki këkraë iwà iütök.

16 Erë iwà iütö bërë er bua' wa. A' senú yësyësë as a' er kë tō a' kkatō ì kī. E' dör es, e' tã mik pë' tō a' ché suluë a' dör Cristo mik erblökwakpa e' kueki, etã e'pa jaërdakã ì ché ie'pa tō e' dör kache e' kueki.

17 Se' weirke ì buaë weke se' tō ese kī, Skëköl kī ikiane alè es, e' tã e' dör buaë. Erë se' weirke ì sulu wamblekesö ese kī, e' tã e' dör suluë.

18 Nies Cristo weine siarë se' nuì patuoie. Ie' kötëwã etökicha ëme kë duötã'wãia yës. Ie' dör yësyësë, erë ie' e' mettsã ttëwã se' kë dör yësyësë e'pa skéie se' tsomi Skëköl ska'. Moki ie' kötëwã pë' tō, erë ie' shkeo'kane Skëköl tō iWiköl wa.

19 Nies Wiköl Batse'r wa ie' dë'rö wë wimblupa tso' wötëule eë, ie' e' ali'kã e' chök ie'pa a.

20 Kã iaiaë ie'pa tō Skëköl ttö dalöseo'wã Noé këska'. Noé bak kanò tajë e' yuök, e' dalewa Skëköl tō ipana' enaë tō pë' er mane'ù ie' a, erë ie'pa kë wã ionë. E' kueki Noé ena iyamipa päköl wa'ne, e'pa ë tsatkëne kanò a di' tajë yōkī.

21 Di' tajë bakmi Noé këska', e' tō di' a s'wöskueke

e' tsatkoie i'ñeta e' klea' se' a. S'wöskuë e' kë dör s'chka paskuoie. E' skéie iwà kkachekeitö tō se' tso' ikiök Skëköl a tō se' nuì olo'yö s'ki as se' er kë tō s'kkatöia. E' tō se' tsatkeke Jesucristo shkenekane e' batamik.

22 I'ne tã Jesucristo mine'kane kã jai a e' tkër Skëköl ulã bua'kka† Skëköl biyöchökwakpa ulitane, nies ì ulitane tso' s'wökirie wã diché tã' kë wërta'wã esepa kos tso' ie' klö dikia.

4

1 Cristo weine tajë se' skéie, e' kueki a' e' chö a' weirke kos e' dalë'ttsök er bua' wa wes Cristo es. Yi weine ì buaë wëitö e' kueki, esepa kë éna ì sulu wamblakia. E' kueki a' e' chö weinuk.

2 Wëpa dör es, ese wakpa serkeia kã i' a etã kë ie'pa éna ì sulu wamblakia wes s'malepa tō iwambleke es. E' skéie ie'pa senak buaë yësyësë këkraë wes Skëköl kī ikiane es.

3 Kenet tã a' kë wã Skëköl suule, e' këwö ska' tã a' bak ì sulu ë wamblök tajë wes pë' malepa kë wã ie' suule esepa ser es. A' bak trënuke tajë. Ì sulu kukuëtë'wã darërëë. A' bak e' ttökka blo' wa tajë. A' bak ñi dapa'uk blo' yök tajë. E' këwa a' tō ì sulu kī wambleke tajë. Nies iyi diököl tō s'dako'wë ekkë, ese dalöiök a' bak tajë skëkölíe.

4 Erë i'ne tã a' kë mineia pë' kë tō Skëköl dalöie esepa tã ì sulu wamblök wes ie'pa

† 3:22 ulã bua'kka: E' këwö ska' tã yi tkër blu' ulã bua'kka ese wák dalöiërtã' tajë imalepa tsatã.

tö iwambleke kë wöklörta' es. E' tö ie'pa tkiwëwä, e' kueki ie'pa tö a' cheke suluë.

⁵ Skëköl dör s'duulewä ena s'tso'ia tsë'ka, e'pa kos shulökwak. Aishkuö ta' i sulu wamblë' ie'pa tö, e' kos ki ie'pa kawöta e' chökka ie' wörki.

⁶ Cristo ttë buaë e' pakanebak ñies s'durulune esepa a. Ie'pa durulune i sulu wamblë' ie'pa tö e' kueki, wes Skëköl tö ime'at tö sulitane kawöta duökwä es. Erë Cristo ttë buaë e' pakanebak ie'pa a as ie'pa wikölpä ser michoë wes Skëköl ser es.

Se' ké ñi kïmuk

⁷ Kä i' erkewatke, e' kueki a' tso' erki, a' e' kkö'nú buaë as a' a' s'yëyër buaë.

⁸ Ýi kos tsata' a' ñi dalëritsö a' er kos wa. A' ñi dalëritsöke es, e' ta' wes alë s'yamipa e' wamblö suluë a' ki, ese kë ki a' tkirpa.

⁹ A' tö s'yamipa kiöwä er bua' wa a' u a, kë isuar suluë.

¹⁰ Skëköl er buaë ché a' a, e' kueki ie' tö imé a' a' kuä'ki kuä'ki ñi kïmoie, e' kueblupa a' dör. E' kueki i mène a' eköl eköl a' s'malepa kïmoie ese wä kaneú.

¹¹ A' welepa a' imène ttë pakök, e' ta' esepa kawöta Skëköl ttë ë pakök. A' welepa a' imène s'kïmuk, e' ta' esepa kawöta s'kïmuk kos Skëköl tö e'pa a' diché métke ekkë. I' kos wekesö e' üsö buaë as Skëköl kikarka' tajë Jesucristo batamik. Jesucristo diché ta'

tajë, olo ta' tajë ýi ulitane tsata' kekraë. Es e' idir.

Se' ttsë'nú buaë se' weirke eta

¹² A' yamipa dalër tajë ye' éna, mik a' weirke siarë Cristo ttë kueki, eta kë e' ki a' tkinuk. Kë a' tö ibikeitsök tö a' ta' itkömi wes i kë sùule yi wä tkö s'ta' es.

¹³ E' skéie a' ttsë'nú buaë. Cristo weine kos e' bata de a' ki ñies, e' kueki a' ttsë'nú buaë. E' tköke a' ta' es as a' ttsë'r buaë shutë mik Cristo dene olo ta' tajë eta.

¹⁴ Ayëcha buaë mik ie'pa tö a' ché suluë Cristo kueki, e' wä dör tö Skëköl Wiköl olo ta' tajë e' tso' a' ta.

¹⁵ A' weirke s'ttëwä kueki, akblë kueki, i sulu wamblë kueki ö ulä tië o'ka ýi a' e' kueki, e' je' ta' a' jaënú.

¹⁶ Erë a' weirke se' dör Cristo icha e' kueki, eta kë e' ki a' jaënu. E' skéie Skëköl kiköka' a' tö ie'pa tö a' kië Cristo icha e' kueki.

¹⁷ Skëköl tö sulitane shuleketke, e' këwö dökewatke. Erë ie' tö iwák icha shuleraë këwe. Se' weirke i'ñe ta', e' dör sulitane weirdaë e' tsá, e' ta' çì kë tköpa wépa kë tö ttë buaë me' Skëköl tö e' dalöieta' esepa ta'?

¹⁸ E' dör wes itso' kitule Skëköl yëkuö ki es, e' tö ichë: "Pë' serke yësyësë, iekkë ta' esepa kë tsatkëne, e' ta' çì kë tköpa pë' sulusipa ena pë' e' wamblö sulu esepa ta'?"*

¹⁹ Wépa mé Skëköl tö weinuk ie' ttë kueki, esepa ké i buaë

* 4:18 Proverbios 11.31

wekerakitö, ese k_i uk. Ie' se' yö', ie' ttö mokië, e' kuëki se' e' mü bërë ie' ulà a.

5

Skëkëpa Jesús icha wökirpa esepa patté Pedro tö

¹ I'ñe ye' tö ilè cheke a' dör Skëkëpa Jesús icha wökirpa esepa a. Ñies ye' dör Jesús icha wökir eköl. Cristo weine siarë, e' su'yö ye' wák wöbla wa. Mik ie' datskene, etä ie' olo tajë e' kkayërdaë sulitane a, e' a ye' tso'ñak a' ta. E' kuëki ye' tö a' a ichè tö

² wépa me' Skëköl tö a' ulà a kkö'nè wës obeja es, esepa kkö'nú buaë, er buaë wa wës ie' k_i ikiane es. Kë dör tö a' kë éna iwak, erë a' tö iweke. E' skéie iwakaneú er bua' wa. Ñies kë ie'pa kkö'nar inuköl ë dalërmik, e' skéie ikkö'nú er bua' wa ie'pa kimoie.

³ Kë a' tö ie'pa wëttsuk kësik wa. Kë a' e' ttsökka tajë ie'pa k_i. E' skéie a' senú buaë yësyesë ie'pa wörki as ie'pa ser buaë wës a' ser es.

⁴ A' tö iwé es, e' ta mik Cristo dör se' ulitane wökir kibi e' datskene, etä iské buaë olo ta' tajë, kë sulurta'wa e' meraëitö a' a.

Jesús icha malepa patté Pedro tö

⁵ A duladulapa, a' këkëpa ttö iutö buaë. Ñies a' ulitane e' wöowa diöshët ñi yöki, a' ñi dalöiö er bua' wa. Skëköl yëkkuö tö ichè:

“Wépa e' ttsökka tajë, esepa wöklö'weke Skëköl tö.

Erë wépa e' wöowa diöshët, esepa a' ie' er buaë chö.”*

⁶ E' kuëki a' e' wöowa diöshët ie' díché ta' tajë e' yöki, as ie' tö a' kiköka mik ikéwö de eta.

⁷ Ie' er me'rie a' k_i a' kkö'noie, e' kuëki kë a' tkinuk i k_i. I kos tö a' tkiweke, a' tsiriweke, e' múat ie' ulà a.

⁸ ¡A' tso' erk_i, a' e' kkö'nú! Bé dör a' bolök. Ie' tso' a' tötiuk wës ma' name arke tajë, e' tö iyiwak tötiëke katëwa es.

⁹ A' e' tköwa darërë a' erblöke Skëköl mik e' a, es a' tö Satanás wöklö'weraë. A' wa ijcher tö ká wa'ñe s'yamipa tso' weinuk wës a' es. E' kuëki a' e' tköwa darërë Skëköl a.

¹⁰ Ie' er buaë ché se' a tajë shütë. Ie' tö se' shukitbak as se' döñak ie' olo yöbië e' a, se' batsulewa Cristo mik e' wa. Se' weirke ekuölö ë ká i' a, mik e' tka, etä i sulu tso'ia se' a, e' yerattsaitö sekka. Ie' tö se' tkewaraë darërë. Ie' tö se' er diché ieraë, kë i' e' alöpakaiä se' k_i.

¹¹ Ie' diché ta' tajë iyi ulitane tsata. Ie' dör iyi ulitane wökir këkraë. Es e' idir.

Pedro e' chéat

¹² Ye' tö Silvano ké yëkkuö i' shtök. Ye' wa ijcher tö ie' dör s'yami e' tkëulewa darërë ese. Yëkkuö i' shtéyo a' a' er diché k_i ioie. Skëköl er buaë ché se' a' tajë, e' shtéyo yëkkuö i' k_i. Ye' tö ichè tö e' dör ttè mokië, e' a' a' e' tköwa darërëë.

¹³ Jesús mik erblökwakpa kos tso' Babilonia, e'pa tö

* 5:5 Proverbios 3.34

a' shke'wémi. E'pa shukit
Skököl tö wēs ie' tō a' shukit
es. Ñies Marcos dör wēs ye'
wák alá es, e' tō a' shke'wémi.

¹⁴A' ñi shke'ú er bua' wa.

A' kōs dör Cristo icha, e'pa
senú bēre.

Yëkkuö skà kit Pedro tō, i' ta ide böt 2 Pedro

Yëkkuö skà i' kit Pedro tō. Ie' wa ijchenewa tō iblërkewatke, e' yë'itō 2 Pedro 1.12-15 e' kī. Jesús mik erblökwakpa weirke ierblö ñe' kuëkī, e'pa a Pedro tō yëkkuö i' kit ie'pa er one Jesús tté mokië e' ska' as iserdak yësyësë ena këkraë Jesús a. E' kīieta i' tō ie'pa a ieri mène tō pë' e' ò tō ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa esepa dōraë ie'pa shua ikitōukrak. Ie' tō ie'pa a iché tō wës s'kītō'ukwakpa ñe'sepa serdaë. Ñies ie' tō ie'pa a iché tō s'kītō'ukwakpa we'ikeraë Skëköl tō. E' kīieta i' tkömi ká i' erkewatke eta e' eri mène Pedro tō ie'pa a. Ie' tō iché ká i' erkewa e' këwö dewatke tsinet, e' këwö ska' ta ie'pa kawōta senuk yësyësë Jesús kīkokaie.

Ñies Pedro tō iché tō mokië Jesús datskene erë Skëköl tō sulitane sueke er siarë wa ena ie' kī ikiane tō se' er mane'ù ta se' erblö Jesús mik. E' paneke ie' tō er bua' wa, e' kuëkī kam ie' tō Jesús patköne.

Shke'wë

¹ Ye' dör Simón Pedro. Ye' dör Jesucristo kanè méso. Ñies ye' dör ittekölpa tsá, e'pa eköl. Jesucristo dör Skëköl ena S'tsatkōkwak. Ie' dör yësyësë, e' batamik sa' de erblök ie' mik. Ye' tso' yëkkuö

i' shtök wëpa de erblök ie' mik buaë mokië wës sa' es, esepa a.

² Skëköl ena Skëkëpa Jesús as e'pa er buaë chō ena sene bërë mù a' a tajë, a' kī batsmir buaë ie'pa mik e' a.

Se'er diché iö senukyësyësë Skëköl a

³ Jesús tō se' klö'bak as se' dō ie' ta ñita ie' olo tajë e' a, ñies as se' ser wës ie' ser es. Se' bätse ie' mik, e' wa i' kōs kiane se' kī senoie wës ie' kī ikiane es e' me'tkeitō se' a ie' diché tajë e' wa.

⁴ Ýyi ekkë kōs wa ie' kablë' se' a as se' dō wës ie' wák dër es, as se' tkōshkar i' sulu tso' ká i' a wamblak se' éna tō se' sulu'wëwami ese ulà a. Skëköl kablë' se' a, e' me'tkeitō se' a, e' dör tajë buaë shute.

⁵ E' kuëkī a' e' diché iö a' erblöke Cristo mik, e' kīie senuk yësyësë. Sene yësyësë, e' kīie Skëköl ýyi anuk.

⁶ Skëköl ýyi ane, e' kīie e' kkö'nuk. E' kkö'nè, e' kīie ýyi panuk bërë. Ýyi panè bërë, e' kīie er mukwa Skëköl ë kī.

⁷ Er mèwa Skëköl ë kī, e' kīie ñi sauk er bua' wa wës ñi ëlpa es. Ñi suë er bua' wa, e' kīie ñi dalëritsök.

⁸ Ýyi ekkë kōs wëke a' tō, ñies ikī wëke a' tō këkraë, e' ta e' wà kiane ché tō moki a' bätse buaë Skëkëpa Jesucristo mik. A' serke es, e' ta i' kōs wëke a' tō Skëköl a, e' wà dōrattsä buaë.

⁹ Erë wëpa e' chō tō ie'pa erblö Cristo mik, erë ie'pa kë tō ýyi ekkë wawë, esepa dör wës s'wöbla kë wawër buaë

es. Ie'pa kē éna iwà ane buaë. Wēsua ie'pa éna ichowa tō ì sulu wamblē' ie'pa tō, e' pairi'ttsa Skēkōl tō ie'pa kī.

¹⁰ A yamipa, a' e' diché iō senuk buaë yēsyesē kekraë, e' wa iwà kkayērdaë tō moki Skēkōl tō a' klōo'bak, a' shukitbakitō iwák a. A' tō iwé es, e' ta' a' erblōke Cristo mik, e' kē olo'yepa a' tō yēs.

¹¹ E' wa aishkuō ta' a' kir-dawā buaë ì blúie Skēkēpa Jesucristo dör S'tsatkōkwak, e' tso' e' a. E' dör yöbië.

¹² Íyi ekkē jcher a' wā buaë. Ttē moki wa a' e' wōblao', e' a' tso' e' tkēulewā darērēë. Erē ye' tō a' a' ikī chē michoë as a' kē éna ichōwa.

¹³ Ye' tso'ia' ttsē'ka, etā ye' a' ta' buaë idir tō ye' tō a' a' ttē i' kī chē as a' tō íyi ekkē wā bikeitsō kekraë.

¹⁴ Skēkēpa Jesucristo tō ye' a' iyē' tō wekkē alē ta' ye' kē ku'ia' ká i' kī.

¹⁵ Ye' tō ì kos weraë as ttē i' kē chōwa a' éna yēs i'ñe ta' ñies mik ye' blēnewatke e' ukuōki ta.

¹⁶ Skēkēpa Jesucristo olo ta' taië, e' su' sa' tō sa' wákpa wōbla wa. E' kueki mik sa' tō a' wōblao' ie' diché ta' taië ena ie' datskene e' ttē wa, etā kē sa' wā ipakane a' a' ttē kē wā ta' wēs sa' wákpa tō ibikeitsē chē es a' kitō'woie.

¹⁷⁻¹⁸ Mik sa' dē'rō ie' ta' kabata batse'r, e' tukir kī, etā eē Skēkōl dör S'yē, e' tō ie' kīkékā taië. Ttō datse Skēkōl olo ta' taië e' ska', e' tō ie' chē i' es: "Sē dör ye' alā dalēr taië ye' éna, e' wēr ye' wa buaë shutē." E' kos su' sa' tō. Ttō

ñe' datse ká jaì a, e' ttsē' sa' tō, sa' tso'ñak ie' ta' eē e' kueki.

¹⁹ Í su' sa' tō, ì ttsē' sa' tō, e' tō ikī cheke se' a' tō Jesús ttē tso' kitule Skēkōl yēkuō kī ká iaiaë ittekōlpa wā, e' yēne moki. E' kueki ttē kit ie'pa tō yēkuō kī, e' wā iutōk a' kawōta' bua'iewā. Ttē e' dör wēs bö'wō batsēka stui a' tō ká olo ppeeke ese es. E' tō se' er ñi'weke as se' éna iar tō ì dör moki, ì dör kache. Ttē e' tō se' kimerāë dō mik Skēkēpa Jesucristo datskene etā. Mik ie' de, etā ì kos ardaë buaë se' éna, e' dör wēs ká ñir s'ki es. Jesucristo dör wēs bēkwō bērie wērke bla'mi e' es.

²⁰⁻²¹ Erē ì kos tsata' a' wā ijchenú tō ì yē' Skēkōl ttekōlpa tō, tso' kitule Skēkōl yēkuō kī, e' kē yēne ie'pa wā ie'pa wákpa er wa. Erē Skēkōl tō ie'pa kē ichök wēs ie' kī ikiane es Wikōl Batse'r wa. E' kueki ì kit Skēkōl ttekōlpa tō ká iaiaë, e' kē yēne ie'pa wā iwákpa er wa, e' dör Skēkōl ttē moki.

2

S'wōbla'ukwakpa kache ttē wa

¹ Ká iaiaë Israel aleripa shua' kachōkwakpa e' ka'ka' e' chök tō ie'pa dör Skēkōl ttekōlpa. Es ñies i'ñe ta' a' shua' kachōkwakpa e' kōrakā e' chök tō ie'pa dör s'wōbla'ukwakpa Skēkōl ttē wa. Ie'pa e' ò tō ie'pa tso' ttē moki pakōk, erē ttē wa ie'pa tō s'wōbla'weke, e' tō s'er sulu'wēwami e' iutēsō, e' ta' Skēkōl tō s'we'ikeraë. Skēkēpa Jesucristo tō ie'pa nu' tō'ttsa, erē e' wák watēttsa

ie'pa tö. E' kuëki ie' tö ie'pa we'ikeraë bet.

² Erë taië s'yamipa ardarö kache ttë e' a itrërdarak taië wës iwöbla'ukwakpa es. Ie'pa kuëki ttë moki e' cheraë suluë pë' malepa tö.

³ S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, e'pa ki inuköl ë kiane taië, e' kuëki ie'pa tö a' inuköl yerattsä ttë kë wà ta' pakeke ie'pa tö ese wa. E' kuëki ká iaiaë ie'pa esepa wöme'ttsabak weinuk Skëköl tö, e' kë chë'wa ie' éna.

⁴ Ká iaiaë Skëköl biyöchökwakpa wëlepä tö ì sulu wamblë' ie' ki, e' nuí kë olo'yane ie' wä ie'pa ki. Ie' tö ie'pa batrélor bö' ké a, eë ie'pa tso' wötëule moulewa stui a ie'pa kichateraëitö aishkuö ta' e' panuk.

⁵ Nies ká iaiaë wakpa bak senuk Noé këska' ta, e'pa tö ì sulu wamblë' taië, e' nuí kë olo'yane ie' wä ie'pa ki. Noé tö ipaka' ie'pa a tö ie'pa kawötä senuk yësyësë, erë ie'pa kë wä ie' ttë iütëne. E' kuëki Skëköl tö ie'pa ewëwa di' taië wa. Noé ena imalepa dökä kul (7), e'pa ë tsatkë Skëköl tö di' taië yöki.

⁶⁻⁸ Nies ká iaiaë ká böt kië Sodoma ena Gomorra, e' wakpa dör pë' sulusi. E'pa shua wëm serke eköl kië Lot, e' serke yësyësë. Ie'pa trër taië, e' ttseke, e' sueke ie' tö këkraë, e' tö ie' dör buaë e' eriawëke siarë. Ie'pa nuí ki Skëköl tö ie'pa wömëttsä ewëwa. Ie' tö ie'pa ena ie'pa ká e' kos ña'wëwa seraä imuluchka ë atë. Erë

Lot, e' ë tsatkëttsaitö. Ie' tö ie'pa ewëwa es iwä kkachoië sulitane a tö es itkoraë pë' sulusipa kos esepa ta.

⁹ E' kos bak ká iaiaë, e' wa se' wä ijcher tö wëpa serke buaë yësyësë, esepa tsatkërmi buaë Skëköl a ì kos tö ie'pa we'ikeke e' ulà a. Nies se' wä ijcher tö wëpa dör ì sulu wamblökwakpa, esepa tso' blëule ie' wä ishulirkerak e' këwö panuk.

¹⁰ Wëpa e' mettsä e' ia'ukkä sene sulusi wa wës ie'pa wäak dër sulu ki ikiane es ena Skëköl ttë watëttsarakitö, esepa kos we'ikeraëitö taië s'malepa tsata.

S'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, e'pa e' wamblörak kësik kësik, kë tö ì ulé klö'wëta', iwökir darërëë. Ie'pa kë suane wëpa olo ta' taië, esepa chök suluë.

¹¹ Skëköl biyöchökwakpa diché ta' taië, olo ta' taië s'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, esepa tsata, erë ie'pa kë tö imalepa dör suluë esepa cheta' Skëköl a suluë as ikichatër.

¹² Erë ì sulu wambleke s'wöbla'ukwakpa kache ttë wa, esepa tö, e' wamblekerakitö kë wä bikeitsule wës iyiwak kañiru kë a ká arta' tso' klö'wëwä ttëwä es. Ì kë ane ie'pa éna, e' kos cheke suluë ie'pa tö. Ie'pa duörawä wës iyiwak kañiru ttëwä es.

¹³ Ie'pa tö s'malepa we'ikeke, e' skéie ie'pa weirdaë siarë. Ì sulu tö ie'pa ttsë'wëke buaë, ese kos wambleke ie'pa tö taië ñiwe

kē jaēr ta'ia, ese tō ie'pa ttsē'weke buaē. Mik a' ñi dapa'ūke chkök ñita di'yök ñita, eta ie'pa tso' a' shua ì sulu wamblök e' ttsē'woie buaē. Ese wa ie'pa éna a' kītō'wak. Es ie'pa tō a' kawō sulu'wekewa. Ie'pa tō a' jaēwekeka tajē.

14 Ie'pa er me'rie trē ē kī. Ie'pa kē shtrirta'wa ì sulu wamblök. Wēpa kē e' tkēnewa darērē S'tsatkōkwak ttē a, esepa dakiñekerakitō as ie'pa tō ì sulu wamblōne wes ie'pa es. Ie'pa tō inuköl ē kkecheke tajē kekraē. Ie'pa wōme'ttsabak kichatée Skēköl tō.

15-16 Ie'pa dör wes s'cholur es. Ñala yēsüsē e' olo'yé ie'pa tō e' wambloie wes ká iaiaē Beor alà kiē Balaam dör Skēköl tteköl, e' e' wamblé' es. Ie' mí ì sulu wamblök inuköl ē dalermik, erē Skēköl tō ie' burro ké ttökkā ie' ta ta iuñitō ta ichéitō ia: ¿I wambleke be' tō aliie? E' tō Balaam wöklö'wé.

17 S'wöbla'ukwakpa kache tté wa, e'pa dör wes di' tum itō kē a di' ta' es. Ie'pa dör wes kalī morka mochka a uyè siwa' tō kē wà yērtā' es. Ie'pa wōmeulettsa weinuk michoë stui ké a.

18 Ttē pakeke ie'pa tō e' ttsē'r buaē, erē kē iwà ta'. Ì sulu kukuéña ie'pa wa ena ì sulu kiane s'wák dēr sulu e' kī, e' wa ie'pa tō wēpa e' yéttsa tsaririē iserkerak kītēule e' ulà a, esepa erkiōwekekane as iarmine ì sulu a.

19 Ie'pa tō icheke: "A' tō sa' ttē iuté, e' ta' a' kē ku'ia klōulewa ì ulà a, a' sermi wes a' wákpa kī ikiane es." Ie'pa tō icheke es, erē ie'pa wákpa tso' klōulewa ì sulu ulà a, ie'pa kē a e' yērpattsa wes. Mik se' kē a e' yēnettsa ì ulà a, eta e' wà dör tō se' tso' klōulewa iulà a.

20 Skēkēpa Jesucristo dör S'tsatkōkwak e' mik se' e' batsé, e' wa sene sulusi tso' ká i' a e' olo'ya'sō. Erē se' anemine ì sulu ulà ane, kē tō ilo'yeta', e' ta' se' a e' dör sulu ichökle kewe tsata.

21 Se' tō sene yēsüsē e' ttē klō'bak buaē kewe. Erē e' ukuökī ta' ttē dalöiēno batse'r mēne se' a, e' olo'yésō, e'ma buaē idir tō kē sō iklö'upa.

22 E' dör wes ttē mokī i' tō iché es: "Chichi chöli tuéttsa, e' ukuökī ta' iñéwaneitō."* Ñies skà tō iché: "Köchi kuowésō buaē, e' míā kuekane dö a."

3

Skēkēpa Jesús dörane

1 A yamipa dalēr tajē ye' éna, ye' tō yēkkuō tsá kit a' a, e' skà shtekeyö a' a, i' ta' ide böt. Yēkkuō böt e' kī ye' tso', ttē jchertke a' wa, e' chökne a' a a' pattök as a' er arne iska' ta' iwà bikeitsö bua'iewa yēsüsē.

2 Iyē' Skēköl ttekölpa batse'r e'pa tō ká iaiaē, e' ska' a' er anú. Ñies ttē dalöiēno me'at Skēkēpa dör S'tsatkōkwak e' tō, e' ska' a' er anú. Sa' dör ittekölpa tsá, e'pa tō ttē e' yē' a' a.

* 2:22 Proverbios 26.11

³ A' wā ijchenú bua'iewā tō ká i' erkewatke e' kēwō ska' tã pē' serke suluē esepa dōraē. Ie'pa tō ì sulu ē wambleke wes ier sulu tō ikieke ia es. Ie'pa tō a' wayueraē

⁴ tã a' a' ichakeraē: "Jesucristo kablē' dōkne ¿wes e' de? Ikkē tã kē iwēr tã, ¿wé idir? Se' kēkēpa blērulunebak, etã iyi kōs mir iwák suē wes iyōne kuaē es."

⁵ Erē ie'pa wā ijcher tō ì cheke ie'pa tō e' kē yēne. Ie'pa kē kī ikiane ttsēno tō ká iaiaē Skēkōl tō ká jai ena ì kōs tso' ia, e' yō' ittō ē wa. Nies ká i' ena ì kōs tso' ikī, e' yō' ie' tō ittō ē wa. Ká i' dē'ka ie' wā di' a, es di' tso' ká i' pamik shkīt.

⁶ Ie'pa kē kī ikiane ttsēno tō ì ulitane bak senuk ká i' a, e' eō'wa Skēkōl tō di' tajē bak e' wa.

⁷ Erē ká jai ena ká i' tso' i'ñe tã, e' kicha a'ria' ie' wā iwák ttē wa dō mik ie' tō iewekewa bö' wa aishkuō tã etã. E' kōs tkōraē mik pē' sulusipa shulirke kichatērkettsa e' kēwō de etã.

⁸ A yamipa dalēr tajē ye' éna, kē a' éna ichōkwa tō Skēkōl a' ká etkē, e' dōr wes duas dōkã mil eyōk es, ñies duas dōkã mil eyōk, e' dōr wes ká etkē es.

⁹ Skēkēpa Jesús kablē', e' wā tkōraē. Ie' datskene sulitane shulōk mik Skēkōl kī ikiane etã. E' kē dōr tō ie' kablē' e' chowa ie' éna wes pē' welepa tso' ibikeitsōk es. E' kē dōr es. Ie' kē kī ikiane tō yi weir aishkuō tã. Ie' kī ikiane tō sulitane er mane'ū ie' a. E' wā panuk ie' tso' énaē. E' kueki

ie' kam dōne.

¹⁰ Erē ie' dōrane, kē tkōpa. Mik ie' datskene, etã e' kēwō dōraē kē e' biyō yēule wes akblōkwakpa dōwã nañewe es. Mik ie' de, etã ká jai kōs blardaē tajē tã ichōrawa kē wērpaia. Ì kōs tso' ká jai a, e' ñardawa diardawã. E' sū ká i' ena ì kōs tso' ikī, e' ñardawa sekka, kē ì atukia.

¹¹ E' kōs erdawa es, e' tã ¿wes kē se' serpa batse'r e' tkēulewã darērēē Skēkōl ē a?

¹² E' kēwō panuk se' tso' poē, e' dalewa se' e' chō senuk wes Skēkōl kī ikiane es as ikēwō e' dō bet. Mik e' kēwō de, etã ká jai ñardawa ena ì kōs tso'ia, e' diardawã erdawa bö' wa.

¹³ Erē Skēkōl kablē' ká jai pa'alī ena ká i' pa'alī e' yuōk se' a. Wēpa serke yēsyesē, esepa ē serdaē eē. Eē ì sulu kē tã'. E' wã paneke se' tō poē.

¹⁴ A yamipa dalēr tajē ye' éna, a' tso' iyi ekkē wã panuk, e' dalewa a' e' tkōwã darērēē senuk as mik e' kēwō de, etã ie' tō a' kū senuk bēre' ñita, kē iauleka, kē kī ì sulu ttē tã'.

¹⁵ A' éna ianú tō Skēkēpa Jesús kam dō, ie' tso'ia ipanuk as s'tsatkēr. Nies ttē e' kitãt a' a' yēkkuō kī s'yami Pablo dalēr tajē se' éna e' tō. Ie' tō ikitãt erbikē tajē me' Skēkōl tō ie' a' e' wa.

¹⁶ Ttē i' kit Pablo tō yēkkuō kōs kit ie' tō ekkē kī. Ie' ttē wele dōr darērē, kē wã ar se' éna bet. Pē' welepa kē yōule buaē, kē e' tkēulewã buaē Jesucristo ttē a, esepa tō Pablo ttē darērē, e' wã shkuli'wekewã wes ie'pa tō

Skëköl ttè kitule yëkkuö kī malepa, e' wà shkuli'wëkewa es. E' nuí kī ie'pa weirdäë siarë.

Ttè bata

¹⁷ A yamipa dalër tajë ye' éna, íyi ekkë kos jchertke a' wā buaë. E' kuëkī a' e' kkö'nú pë' sulusi ñe'sepa yökī as a' kē tö ie'pa ttö iütö. A' tso' erkī as a' e' tkëulewā buaë S'tsatkökwak mik, e' kē olo'yö a' tö.

¹⁸ Skëkëpa Jesucristo dör S'tsatkökwak, e' er buaë ché se' a, e' ttè wa a' kī e' yuó. Ie' mik a' kī e' batsó bua'ie. ¡As ie' kīkarkā tajë i'ñe tā ena kēkraë! Es e' idir.

Yëkkuö tsá kit Juan tö 1 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kiè Juan e' tö. Ie' tö ikit Jesús mik erblökwakpa serke Asia e'pa a. I'ñe ta ká e' kiè Turquía. Ie' tö ikit etá ie' dewatke kékëla. Ñies yëkkuö ská kit ie' tö döká tkël, e' böt dör tsitsir, böt dör blublu. Yëkkuö blublu e' et kiè 'Jesús Tté Buaë kit Juan tö' ena iët kiè 'I' Kkayë' Jesucristo tö Juan a e' Pakë.'

Skököl éna Jesús mik erblökwakpa dalër taië ena iyi taië buaë o' ie' tö ie'pa a Jesucristo batamik, e' pakë Juan tö yëkkuö i' kï. Ñies ie' tö iché tö mik se' ñi dalëritsöke etá se' wá ijcher tö Skököl dör se' wák, e' kuëki se' kawötá ñi dalëritsök.

E' kïie ta ie' tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a s'wöbla'ukwakpa kache tté wa esepa biyó choie. Ie'pa tö s'wöbla'weke tö Jesús kë dör wes s'ditsö es. Ie'pa tö iché tö ie' wër se' sù erë kë idör se' es. Jesús mik erblökwakpa kë kàne ie'pa ttö ttsök. Ie'pa dör s'kitö'ukwak. Skököl Wiköl e' je' tö Skököl ena ilà Jesucristo e'pa tté mokï e' kkacheraë se' a. Es Juan tö iché yëkkuö i' kï.

Sene michoë mukwak

¹ Itso' eköl dör tté tö sene michoë meke se' a e'. E' tté pakeke ye' tö a' a yëkkuö i' kï. Tsawemi ta ie' tso'tke, erë i'ñe

ta sa' tö iché a' a tö ie' ttö ttsë' sa' tö, ie' su' sa' tö ena i' o' ie' tö e' su' sa' tö, ñies ie' ka' sa' tö sa' ulà wa.

² Ie' dör sene michoë mukwak, e' patkë'bitu S'yé tö ká i' a s'ditsöie e' kkachök se' a, e' su' sa' tö. E' kuëki sa' tö ie' tté mokï e' pakeke a' a. Sa' tö iché a' a tö ie' tö sene michoë meke se' a. Ie' bak S'yé ta ñita kuaë kekraë, erë S'yé tö ie' kkayë' sa' a.

³ Es ie' su' sa' tö, ittö ttsë' sa' tö, e' tté pakeke sa' tö a' a i' ta as a' batswá sa' mik wes sa' batsulewá S'yé mik ena ilà Jesucristo mik es.

⁴ Yëkkuö i' shteke sa' tö a' a as a' ttsë'r buaë mokïë.

Sene yësyësë

⁵ Tté wa Jesucristo tö sa' wöbla'o, e' wà pakeke sa' tö a' a, e' dör i': Skököl dör buaë yësyësë, kë kï i' sulu ta' wes ká ñi kë a ká ttsettse ta' es.

⁶ E' kuëki se' e' chö tö se' batsulewá ie' mik, erë se' tso'ia i' sulu wamblök, e' ta se' tso' kachök. Se' kë tö tté mokï e' iuteku'. E' dör wes se' serkeia ká ttsettse a es.

⁷ E' skéie, se' serke yësyësë wes ie' ser yësyësë es, e' ta se' bätse buaë ñi mik. Ñies ie' alà Jesucristo, e' pë wa se' pairirke se' nuï kos e' kï.

⁸ Se' e' chö tö se' kë tö i' sulu wambléta', e' ta se' wák e' kitö'uke, ñies tté mokï kë ku' se' er a.

⁹ Erë Skököl ttö mokïë ena ie' dör yësyësë. E' kuëki se' e' kkatéka ie' a, e' ta se' nuï olo'yeraëitö se' kï, ñies sene sulu nuï kos paikleraëitö se' er a.

10 Se' e' chõ tõ se' kě tõ ì sulu wamblẽta', e' ta se' tso' ichõk tõ Skëkõl kachõta', ñies iwënewa tõ ie' ttè kě ku' se' er a.

2

1 A' ye' ala'rla, ye' tso' ttè ikkẽ shtõk a' a as a' kě tõ ì sulu wamblõ. Erë se' wele tõ ì sulu wamblẽ, e' ta s'tsatkõkwak tso' ekõl S'yẽ ska', e' dõr Jesucristo dõr yësyësẽ e'.

2 Jesucristo e' me'ttsa ttëwã se' skéie sene sulu nuì olo'yoie se' ki. Erë ie' kě kõtëwã se' ã nuì ki, ñies ie' kõtëwã kã ulitane wakpa nuì ki.

Se' kawõta ñi dalëritsõk

3 Skëkõl ttè dalõieño e' dalõiekesõ, e' ta e' wa se' wã ijcher buaẽ tõ se' båtse ie' mik.

4 Yi e' chõ: "Ye' båtse buaẽ Skëkõl mik", erë ese kě tõ ittè dalõieku', e' ta ie' tso' kachõk, kě ittõ moki.

5 Erë yi tõ ie' ttè dalõieke, ese je' éna ie' dalër mokiẽ. Es se' wã ijcher tõ se' batsulewã ie' mik.

6 Yi e' chõ: "Ye' tkërie Skëkõl mik", ese ké senuk wës Jesucristo sene' es.

7 A yamipa dalër tajë ye' éna, ttè dalõieño shtekeyõ a' a i', e' kě dõr ttè pa'ali a' a. Tsawe ta ttè e' yënebak a' a. Ttè e' meneat kã iaiaë, e' ttsëuletke a' wã, e' dõr i': se' kawõta ñi dalëritsõk.

8 Ttè e' meneat kã iaiaë, erë e' këwõ ska' ta se' er tso'ia wës kã ttsettse a es, e' kueki kě se' éna iwà ane buaë. Erë i'ñe ta se' er a kã ñirketke Cristo ttè moki e' kueki. Wës Cristo éna se' dalëne, ñies wës a' ñi dalër,

e' wa iwër wësua tõ ttè e' dõr pa'ali.

9 Yi e' chõ: "Cristo ttè tõ ye' er ñi'wé", erë ese éna iyami ar suluë, e' ta ie' er kam ñir, ie' er tso'ia kã ttsettse a.

10 Erë yi éna iyami dalër moki, ese er a kã ñine buaë, kě ì tõ ie' epamine sene sulu a.

11 Erë yi éna iyami ar suluë, ese er tso'ia kã ttsettse a. Ie' e' wamblõ suluë, kě ie' wa ijcher ì dõr suluë. Ie' dõr wës s'shkõke kã ttsettse a es. Kã ttsettse kě tõ ie' kawõ mè kã sauk, e' kueki kě ie' wa ijcher wë ie' mîrõ.

A' kě kàne er mukwã ì kos tso' kã i' a ese ki

12 A ala'rla, a' nuì kos olo'yane a' ki Jesús batamik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a.

13 A' dõr kékëpatke, a' båtse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a. A duladulapa, a' e' ali'ka bë ki, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a.

A ala'r, a' dõr wës ye' ala'rla es, a' båtse S'yẽ mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a.

14 A' dõr kékëpatke, a' båtse Jesús tso'tke tsawe ta e' mik, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a. A duladulapa, a' e' tkëwã darërë Skëkõl ttè a, e' tso' a' er a, ñies a' e' ali'ka bë ki, e' kueki ye' tso' yëkkuõ i' shtõk a' a.

15 Kě a' er mukwã kã i' ki ena ì tso' iki ese ki. Yi er méwã iki ese kě éna S'yẽ dalërta'.

16 ¿Ì tso' kã i' a? E' dõr ì kos tõ s'wák dër sulu ttsë'weke buaë ese. Ñies e' dõr ì kos wa s'wõbatsõ kkechekesõ tajë

ese. Ñies e' dör íyi tso' se' wā wa se' e' ttsōkā tajē ese. Íyi ekkē kōs tso' ká i' a, ese kē menebitū S'yě wā se' a, e' datse ì sulu tso' ká i' a ese wā. E' kuekī kē se' er mukwā íyi ekkē kī.

17 Ká i' erkewatke, ñies ì sulu kōs tso' ikī tō se' erkiōweke ese erkewatke. Erē wépa tō ì kiane Skëköl kī ese weke, esepa ser michoë.

18 A ye' ala'rla, ká i' erkewa e' kēwō dōketke. A' éna iane tō sa' tō a' a iyē' tō mik ká i' erkewatke, etā eköl idatse kiè Cristo Bolök. Es ì ñe ta' a' tō isueke tō tajē Cristo bolökpa tso', e' kuekī se' wā ijcher tō ká i' erkewa e' kēwō dōketke.

19 Ie'pa bak se' èltēpa tā, erē ie'pa e' yélurne. E' wa iwēnewā tō ie'pa kē dör mokī se' èltēpa. Ie'pa chōpa se' èltēpa mokī, e'ma ie'pa tso'ia se' tā. Erē ie'pa e' yélurne, e' wa iwēnewā wōshak tō ie'pa kē dör se' èltēpa.

20 Cristo dör yi dör batse'r ichökle, e' tō a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' kuekī a' wā Cristo ttè mokīe e' jcher.

21 Ye' tso' yëkkuō i' shtök a' a, e' wā kē dör tō a' kē wā Cristo tté jcher. E' skéie a' wā ie' tté jcher buaë, e' kuekī ye' tso' yëkkuō i' shtök a' a. A' wā ijcher tō kachökwakpa kē tō ttè mokī paketa'.

22 Etā wépa dör kachökwakpa? Wépa tō icheke tō Jesús kē dör wé pairine'bitū idi' wa s'blúie e', esepa dör kachökwakpa. Esepa dör Cristo bolökpa, ie'pa tō S'yé ena ilà watéttsa e' kuekī.

23 Wépa tō icheke tō Cristo kē dör Skëköl Alà, esepa tso' ie' watöktsa, ñies ie'pa tso' S'yé watöktsa. Erē wépa tō icheke tō Cristo dör Skëköl Alà, esepa tso' buaë S'yé tā.

24 Cristo ttè mokī ttsë' a' tō mik a' tō iklöo' tsawe tā, e' seū a' er a' kekraë. E' wé a' tō es, e' tā a' serdaë batsulewā S'yé ena ilà mik kekraë.

25 Ì muk Jesucristo kablë' se' a e' dör i': sene michoë e'.

26 Ye' tso' yëkkuō i' shtök a' a as a' e' kkö'nù s'kitö'ukwakpa yöki.

27 Erē Cristo tō a' batse'wé Wiköl Batse'r wa, e' tso'ie a' a, e' kuekī ye' wā ijcher tō ie'pa kē tō a' kitö'wepa. Wiköl Batse'r mène a' a, e' tō a' er ñi'weke as ttè ikkē kōs wā ar buaë a' éna. Ttè wa ie' tō a' wöbla'weke, e' dör ttè mokī, kē dör kache. E' kuekī a' kē kī ikiane tō yi skà bitū a' wöbla'uk. Es a' senú batsulewā Cristo mik wēs Wiköl Batse'r tō a' wöbla'weke es.

A' kē e' muktsa e' kitö'uk yi a' ì sulu wambloie

28 A ala'rla, a' senú batsulewā Cristo mik kekraë as a' kē suar ena a' kē jaër ie' wörki mik idatskene etā.

29 A' wā ijcher tō Cristo ser yësyësë, e' kuekī a' wā ijcher ñies tō wépa serke yësyësë, esepa dör Skëköl ala'r.

3

1 A' ittso tō wekkë Skëköl dör S'yé e' éna se' dalër, ie' tō se' kiè iwák ala'r. Mokī se' de-tke ie' ala'rie. Erē wépa kē tō ie' dalöie, esepa kē e' batsöta'

ie' mik, e' kuëki ie'pa kë éna iwà ane tō se' dōr ie' ala'r.

² A yamipa dalër tajë ye' éna, i'ñe ta se' tso'tke Skëköl ala'rie, aishkuö ta ie' tō se' mane'weraë bua'ie, erë kam se' éna iwà ar tō wës se' maneormi. Mik Cristo datskene, etä se' tō ie' wák suëraë, e' kuëki se' wä ijcher buaë tō se' dōraë wës ie' wák es.

³ Wépa kos tso' ttè e' wà panuk, esepa e' batse'uke senoië yësyësë wës Cristo ser es.

⁴ Yi tō Skëköl ttè dalöiëno e' dalösëwëkewa, ese tō i sulu wambleke. E' kuëki wépa tō i sulu wamblekeia, esepa tō Skëköl ttè dalöiëno, e' dalösëwëkewa.

⁵ A' wä ijcher buaë tō Jesucristo dë'bitu ká i' a se' nuì olo'yök. Ie' kë tō i sulu wambleta' yës.

⁶ E' kuëki wépa tkërie Cristo mik, esepa kë ku'ia i sulu wamblök. Erë wépa tō i sulu wamblekeia, esepa kë wä Cristo sùule moki, ie'pa kë bats ie' mik.

⁷ A ye' ala'rla, a' kë e' muktsä e' kitö'uk yi a i sulu wambloie. Yi serke yësyësë, ese dör yësyësë wës Cristo dör yësyësë es.

⁸ Erë yi tō i sulu wambleke, ese dör bë icha. Ie' e' wamblö sulu kuaëmi', es ie' dör kekraë. E' kuëki yi tō i sulu wambleke, ese dör ie' icha. Erë Skëköl Alà dë'bitu e' wà dör bë kanè kos e' olo'yökwa.

⁹ Wépa erblé Jesucristo mik, esepa kunene etökichane Wiköl Batse'r wa, ie'pa dör Skëköl ala'r, e' kuëki ie'pa

wák dër wës Skëköl wák es. E' kuëki ie'pa kë serku'ia klöulewä i sulu ulä a. Ie'pa dör Skëköl ala'r e' kuëki ie'pa kë a i sulu wamblënukia.

¹⁰ ¿I wa isuëmisö tō wépa dör Skëköl ala'r ö bë ala'r? Wépa kë ser yësyësë, kë tō s'yamipa dalëritsë, esepa kë dör Skëköl ala'r.

Se' ñi dalëritsö

¹¹ Kuaë, mik a' tsá erblé' Cristo mik, e'tami ttè i' ttsë'bitu a' tō: se' ñi dalëritsö.

¹² Kë se' kàne ñi sauk suluë wës Caín tō iël su' suluë es. Ie' dör bë icha. Ie' tō iël kötwa. Ie' e' wamblö suluë erë iël ser yësyësë, e' kuëki ie' tō ikötwa.

¹³ A ye' yamipa, wépa kë tō Skëköl dalöië esepa tō a' suëke suluë, e' ta kë e' ki a' tkinuk.

¹⁴ Se' ñi dalëritsöke e' wa iwënewä tō Skëköl tō se' er mane'wëttsä pa'alí. Kam se' erblö Skëköl mik, etä se' dör wës s'duulewä es ie' a, erë i'ñe ta se' dör ttsë'ka ie' a. Yi kë tō iyami dalëritsë, ese tso'ia wës s'duulewä es ie' a.

¹⁵ Ie' a wépa kos tō s'yamipa suëke suluë, esepa dör s'ttökwa wakpa. A' wä ijcher tō s'ttökwa wakpa kos kë wä sene michoë ta'.

¹⁶ Jesucristo e' me'ttsä ttèwä se' skéie, e' wa ie' tō iwà kkaché tō wës se' kawötä ñi dalëritsök. E' kuëki se' kawötä e' muktsä s'yamipa kimuk se' wák er wa dö s'ttèwä ie'pa skéie ekkë.

¹⁷ E' kuëki yi wä iyi tso' ká i' a, ese tō s'yamipa sué tō iweirke, erë ie' er téwä darërë iyöki, kë tō i kaktmë ia, e'

ta ¿wes ie' ichèmi tò ie' éna Skèköl dalër?

18 A ye' ala'rla, kë se' kàne ñi dalëritsök kkõ ë wa, e' skéie se' kawõtã ñi dalëritsök mokië iwawatke.

19-20 Se' ñi dalëritsöke, e' wa se' wã ijcher mokië tò se' serke buaë wes Skèköl ttè moki tò ichè es. Mikle ta se' wák er tò se' kcateke tò kë se' ku' iwà iutök buaë. Erë Skèköl dör se' er tsatã, ie' wã íyi ulitane jcher. E' kuëki se' ñi dalëritsöke, e' ta se' er ttsë' rdaë buaë ie' wõã kë suane.

21 A yamipa dalër taië ye' éna, se' er kë tò se' kkatè, e' ta se' ttsë' rmi buaë Skèköl wõã kë suane.

22 Ie' ttè iutekesö ena ì wër buaë ie' wa ese wëkesö, e' ta ì kôs kiekésö ie' a, e' meraëitö se' a.

23 Ie' ttè dalöiëno, e' dör i': se' kawõtã erblök ie' alã Jesu-cristo mik, ñies se' kawõtã ñi dalëritsök wes Cristo tò se' a iyè' at es.

24 Wépa tò ie' ttè dalöieke, esepa serke batsulewã ie' mik, ñies ie' tso' batsulewã ie'pa mik. Ie' tò iWiköl me' se' a, e' wa se' wã ijcher tò ie' tso' batsulewã se' mik.

4

A' ké ttè ulitane wã sauk buaë tò moki idir

1 A yamipa dalër ye' éna, taië kachökwakpa tso' kã wa'ñe e' chök tò ie'pa dör Skèköl ttekölpã. Esepa weblö buaë tò ie'pa dör Skèköl icha ö au.

2 Wépa tò ichekekã tò Jesu-cristo yöne s'ditsöie, esepa dör

Skèköl icha. Es a' wã ijchermi tò wépa a Skèköl Wiköl tso'.

3 Erë wépa kë tò Jesús chë es, esepa kë a Skèköl Wiköl ku'. E' skéie Cristo Bolök wiköl tso' iarak. A' wã ittseule tò ie'pa esepa datske, itso'raktke i'ñe ta kã i' a.

4 A ala'rla, a' dör Skèköl icha. Ie' Wiköl tso' a' a, e' diché taië tkökã yi tso' wépa kë tò ie' dalöietã esepa a e' tsatã. E' kuëki a' e' aléka kachökwakpa ñe'pa kã.

5 Ie'pa kë tò Skèköl dalöie, e' kuëki ie'pa tò s'wöbla'wëke ttè ese wa. Imalepa tò ie'pa ttè ttseke buaë.

6 Erë se' kë dör es, se' dör Skèköl icha. Wépa batsë ie' mik, esepa tò se' ttè ttseke buaë. Wépa kë dör ie' icha, esepa kë tò se' ttè ttsepa. E' wa sö isuëmi tò yi tò s'wöbla'wëke ttè moki wa Wiköl Batse'r wa, ö yi tò s'wöbla'wëke kache ttè wa.

Skèköl tò se' dalëritseke taië

7 A yamipa dalër taië ye' éna, Skèköl tò se' a diché mé ñi dalëritsoie, e' kuëki se' ké ñi dalëritsök. Wépa ñi dalëritsötã, esepa dör ie' icha, ñies ie'pa batsë ie' mik.

8 Skèköl wák éna s'dalër, es ie' dör, e' kuëki wépa kë ñi dalër, esepa kë bats ie' mik.

9 Ie' tò ilã eköl ëme e' patkë' kã i' a as sene michoë dö se' ulã a ilã batamik, e' wa ie' tò se' a iwã kkaché tò se' dalër ie' éna.

10 Skèköl dalër se' éna, e' kë dör iwã, Iwã dör tò ie' tò se' dalëritsé ta ilã patkéitö ttèwa se' skéie as se' nuì olo'yar.

11 A yamipa dalër tajë ye' éna, ekkë Skëköl tō se' dalëritsé, e' kueki se' ké ñi dalëritsök.

12 Kë yi wā ie' sūule iwöbla wa, erë se' ñi dalëritsöke mokië, e' ta e' wa iwënewā tō ie' batsulewā se' mik ena se' ñi dalëritsöke wës ie' ki ikiane es.

13 Ie' tō iWiköl me' se' a, e' wa se' wā ijcher tō se' batsulewā ie' mik ena ie' batsulewā se' mik.

14 Ñies sa' tō isu' tō S'yë tō ilā patkë' ká i' a sulitane tsatkök. I cheke sa' tō, e' dör moki.

15 Wépa tō iklö'wé ta icheke tō Jesús dör Skëköl Alà, esepa mik Skëköl batsulewā, ñies ie'pa batsulewā ie' mik.

16 Es se' wā ijcher ena iklö'wésö tō Skëköl éna se' dalër tajë. Këkraë ie' wák éna se' dalër tajë. Wépa éna s'malepa dalër ena ie' dalër, esepa batsulewā ie' mik ena ie' batsulewā ie'pa mik.

17 Se' ñi dalëritsö wës ie' ki ikiane es, e' ta es se' serke yësyësë ká i' a wës Jesucristo ser es. Se' serke es as kë se' suar s'shulirke e' këwö yöki.

18 Se' suane Skëköl yöki, e' ta e' wà kiane chè tō se' éna iane tō se' weirdaë i sulu wamblekesö ese nuí ki. Erë wépa éna ie' dalër ena s'malepa dalër, esepa kë suane ishulirketke aishkuö ta e' yöki. E' kueki wépa suane e' yöki, e' wà kiane chè tō kam ie'pa éna ie' dalër ena s'malepa dalër buaë wës ie' ki ikiane es.

19 Skëköl tō se' dalëritsé këwe, e' kueki se' ñi dalër.

20 Se' e' chō tō se' éna ie' dalër, erë s'yamipa erblöke Jesús mik, esepa suëkesö suluë, e' ta se' tso' kachök. S'yami suësö, ese kë dalër se' éna, e' ta çwës Skëköl kë sune s'wā e' dalërmi se' éna? E' kueki se' wā ijcher tō se' e' chō es, e' ta s'tso' kachök.

21 Ie' tō ttè i' me'at se' a dalöie: yi éna Skëköl dalër, ese kë iyamipa dalëritsök ñies.

5

Se' erblö wa se' e' alöka i sulu tso' ká i' a ese ki

1 Wépa kos tō iklö'wé mokië tō Jesús dör wé pairine'bitu idi' wa s'blúie e', esepa dör Skëköl ala'r mokië. Yi tō iyë dalëritseke, ese tō ila'r dalëritseke ñies.

2 Skëköl dalër se' éna ena ittè dalöiëno e' wà iutekesö, e' wa se' wā ijcher tō moki se' tso' Skëköl ala'r dalëritsök ñies.

3 Skëköl dalër se' éna e' wà dör tō ittè dalöiëno e' wà iutekesö. Ie' ttè dalöiëno, e' kë dör darërëe se' a iutè.

4 E' wà dör tō wépa dör Skëköl ala'r, esepa e' alöka i sulu tso' ká i' a ese ki. Se' erblöke Jesús mik, e' wa se' a diché mène e' aloka i sulu kos ese ki.

5 Wépa tō iklö'wé mokië tō Jesús dör Skëköl Alà, esepa ë e' alöka i sulu kos tso' ká i' a ese ki.

6 Jesucristo dë'bitu ká i' a, e' wösuk Juan tō di' a, ñies ie' kötewā krus mik ipé tene tajë; e' wa se' tō isueke tō ie' dör Skëköl Alà. Ie' kë dë'bitu wösuke ë, ñies ie' dë'bitu ttewā

pě tēne tajē. Skēkōl Wikōl tō se' a ikkacheke tō mokiē idir, ie' ttō mokiē kēkraē e' kuēki.

⁷ Jesucristo dōr Skēkōl Alà, e' wà k kayēne se' a íy mañatōkicha wa.

⁸ Skēkōl Wikōl tō icheke se' a tō moki idir, ñies ie' wōsune dī' a, ñies ie' kōtēwā krus mik ipé tēne; ttē mañat e' tō icheke ñikkēē.

⁹ S'ditsō ttē klō'wēsō, e' yita Skēkōl ttē klō'wēmīsō buaē, e' dōr ibua'ie e' kuēki. E' dōr ie' Alà chēitō se' a e' ttē.

¹⁰ Yi erblōke ie' alà mik, ese wā ijcher buaē tō moki Jesús dōr ie' Alà wēs ie' tō iyē' es. Erē yi kē tō iklō'wē, ese tō Skēkōl sueke kachōkwakie, ie' kē tō ittē klō'wē e' kuēki.

¹¹ Ttē e' dōr i' es: Skēkōl tō sēne michoē meke se' a ie' Alà batamik.

¹² Yi batsulewā ie' Alà mik, ese wā sēne michoē tso'. Erē yi kē ku' batsulewā imik, ese kē wā ita'.

Ttē bata

¹³ Ye' tso' yēkkuō i' shtōk a' erblōke Skēkōl Alà mik esepa a as a' éna iar buaē tō a' wā sēne michoē tso'.

¹⁴ E' dōr es, e' tã kē se' suane ilè kiōk Skēkōl a. E' wà dōr tō se' wā ijcher tō ilè kiēsō ie' a e' dōr i' kiane ie' kī ese, e' tã ie' tō ittésé.

¹⁵ Se' wā ijcher tō ie' tō ittésé, e' tã se' wā ijcher tō i' kiēsō ie' a, e' detke se' ulà a.

¹⁶ Yile tō isué tō iyami erblōke Cristo mik, ese tso' i' sulu wamblōk, erē e' kē kī ie' kichatēnuk aishkuō tã, e' tã a' kawōtã ikiōk Skēkōl a iki tã ie' tō inuí olo'yeraē iki tã sēne michoē meraētō iã. Erē

i' sulu tso' et, e' nuí kē olo'yepa Skēkōl tō se' kī, e' nuí kī se' kichatērdaē wake'. Ye' kē tō icheku' tō a' tō ikiō yi tō i' sulu e' wamblé ese kī.

¹⁷ I' sulu kōs wamblekesō, e' dōr suluē S'yé wōa. I' sulu wamblekesō kōs e' nuí olo'yēmiitō se' kī. Erē i' sulu chéyō ñe' ē nuí kē olo'yepaitō se' kī.

¹⁸ Se' wā ijcher tō wépa wā Skēkōl tso' iyēie, esepa kkō'neke Skēkōl Alà tō as bé kē a ie'pa or wēs, e' kuēki ie'pa kē tō i' sulu wamblēia.

¹⁹ Se' wā ijcher tō se' dōr Skēkōl icha, ñies se' wā ijcher tō pē' malepa kōs tso' klōulewā bé ulà a.

²⁰ Ñies se' wā ijcher tō Skēkōl Alà dē'bitu ká i' a, e' tō se' er ñi'wé as se' e' batsō yi dōr Skēkōl ichōkle e' mik. I'ñe tã se' serke batsulewā yi dōr ichōkle e' mik, se' batsulewā ilà Jesucristo mik e' wa, e' dōr Skēkōl ichōkle ena sēne michoē e' mukwak.

²¹ A ala'rla, a' e' kkō'nú, íy diōkōl tso' dalōiē ese kōs yōki.

Yëkkuö skà kit Juan tó i' ta ide böť 2 Juan

Yëkkuö i' kit Jesús ttekölpa tsá e' eköl kié Juan e' tó. Ie' tó yëkkuö skà kit doka tkël. Pë' welepa tó ibikeitsè tó ie' tó yëkkuö i' kit alaköl eköl ena ila'rla e'pa a. Erë iëltëpa tó ibikeitsè tó "alaköl" ena "ala'rla" e' wà kiane chë Skëképa Jesús icha erule wele. E' kueki welepa tó ibikeitsè tó ie' tó ikit Skëképa icha erule wele a.

S'kitö'ukwakpa dë'mi Jesús mik erblökwakpa shua e'pa kë tó s'wöbla'weku' Jesús tté buaë e' wa. Ie'pa éna Jesús mik erblökwakpa tsakmi ñala sulusi ki. E' kueki Juan tó yëkkuö i' kit pë' ñekkëpa biyö choie ie'pa a. Nies ie' tó iché tó Jesús mik erblökwakpa kawöta ñi dalëritsök.

Shke'wë

¹ A tayë*, be' shukitbak Skëköl tó. Ye' kié a' tó blë'këképa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a ena be' ala'r a. Mokjé a' dalër taië ye' éna. Nies wépa tó Skëköl tté mokjé e' klö'wé, esepa kos éna a' dalër taië.

² Tté mokjé e' tso' se' kos er a, e' tso' se' ta këkraë, e' kueki sa' éna a' dalër taië.

³ Skëköl dör S'yé ena ilà Jesucristo, as e'pa er buaë chö

a' a ena a' saù er siarë wa. As ie'pa tó senë bërë mù a' serke tté mokjé a ena ñi dalëritsè a, esepa kos a.

Se' kawöta ñi dalëritsök

⁴ Ye' wà ijchenewa tó be' ala'r welepa tso' S'yé tté mokjé, e' wà dalöiök buaë wes ie' tó ime'at se' a es. E' tó ye' ttsë'weke buaë.

⁵ A tayë, ye' tó be' a iché tó se' ulitane kawöta ñi dalëritsök. Tté e' kë dör tté dalöiëno pa'alí shtekeyö a' a. E' dör tté yënebitu se' a tsawe e'.

⁶ Se' serke yësyësë wes Skëköl tté dalöiëno tó iché es, e' ta se' tso' Skëköl dalëritsök mokjé. Ie' tté dalöiëno tó iché tó se' kawöta ñi dalëritsök. Tté e' ttsë'bitu a' tó tsawe.

S'wöbla'ukwakpa kache tté wa

⁷ Taië s'kitö'ukwakpa tso' ká wa'ñe. Ie'pa tó icheke tó Jesucristo dë', erë kë idë'bitu s'ditsöie. Yi tó icheke es, ese dör s'kitö'ukwak ena Cristo Bolök.

⁸ A' e' kkö'nú pë' esepa yöki as sa' kaneblë' a' shua, e' kë wà weirwa éme. Ye' ki ikiane tó iské mú dö a' ulà a sëraa.

⁹ Tté wa Cristo tó s'wöblao', e' kë klö'weku'ia yile tó erë ikí kuötkékaitö taië kos Cristo tó iyé', e' tsata, e' ta ese kë batsulewá Skëköl mik. Erë yi e' tkéwá darërëë Cristo tté mokjé a, ese batsulewá S'yé mik ena ilà mik.

¹⁰ Yile de a' ska' kë wá Cristo tté mokjé mir, eta kë ese a weshke char, kë ishke'war.

* 1:1 tayë: Es Juan tó Skëképa icha erule a ie' tso' yëkkuö i' shtök e'pa kié.

¹¹ Yi tö ishke'wé, ese tö ì sulu wamblekeitö e' kimeke. E' kuëki esepa kë shke'war.

Juan e' chéat

¹² Taië ye' wä íyi tso' ché a' a, erë kë ye' éna ishtak yëkkuö ki. Ye' mú mi' a' ska' ta se' tö iwà chémi ñi a. Es se' ttsë'rdaë buaë shute.

¹³ Be' èl shukitbak Skëköl tö, e' ala'r tö be' shke'wémi.

Yëkkuö skà kit Juan tò i' ta ide

mañat 3 Juan

Juan tò yëkkuö et ena böt kit e' wák tò i' kit. Ie' tò ikit isini' eköl kiè Gayo e' a. Ie' tò yile patkë' Gayo ska' Jesús tté buaë pakök erë wëm eköl e' ttsöka tajë kiè Diótréfes e' kě éna Juan tò ipatkë' e'pa kiakwa. E' kě mène buaë Juan a, e' kuëki ie' tò yëkkuö i' kit Gayo a. Ie' wöa iwëne buaë tò Gayo tò s'wöbla'ukwakpa kiekewa buaë e' chak ie' éna Gayo a ena ie' ki ikiane tò e' kí wë Gayo tò es. E' kuëki ie' tò yëkkuö i' kit.

Shke'wè

¹ A Gayo, ye' dör blë'këkëpa, e' tso' yëkkuö i' shtök be' a. Ye' éna be' dalër tajë Jesús ttè mokì e' kuëki.

Juan tò Gayo kikéka buaë

² A yami dalër tajë ye' éna, ye' tso' ikiök Skëköl a tò be' mú mir buaë i' kôs tso' be' wä e' a, ena be' mú tso' buaë kě duöta' wës be' er tso' buaë Skëköl ta es.

³ Mik s'yamipa welepa dë' ye' ska', eta e'pa tò ye' a iyë' tò be' serke buaë kekraë yësyësë wës Skëköl ttè mokìe tò ichè es. E' tò ye' ttsë'weke buaë.

⁴ Kekraë mik ye' tò ittse' tò wëpa dör wës ye' ala'r es, esepa serke buaë yësyësë wës Skëköl ttè mokì tò ichè es, eta e' tò ye' ttsë'weke buaë tköka iyi ulitane tsata.

⁵ A yami, be' dalër tajë ye' éna, s'yamipa shköke ká wa'ñe Jesús tté buaë pakök, esepa kiekewa be' tò buaë kekraë, bua'iewa wëpa kě suule be' wä esepa.

⁶ Ie'pa welepa dene sa' ska', e'pa tò be' paké Skëkëpa Jesús icha erule e'pa a tò be' éna ie'pa dalër tajë. Ye' tò be' a ichè tò ie'pa esepa kí kimú. I' kôs kiane ie'pa kí shkoie Jesús tté buaë pakök, ese kôs wa ie'pa kimú. Ie'pa kimú er bua' wa wës Skëköl ki ikiane es.

⁷ Ie'pa mi'ke ká wa'ñe kaneblök Jesucristo a, ie'pa kě tò i' kieta' pë' kě tò Skëköl dalöieta' esepa a. E' kuëki ie'pa kimú.

⁸ Se' ulitane kawöta ie'pa kimuk, i' kôs kiane ie'pa ki e' wa. Es se' kôs tò ie'pa kimekeñak Jesús tté mokì e' wä pakök.

Diótréfes dör se' e' ttsöka tajë ese

⁹ Skëkëpa Jesús icha erule serke a' ká a, e'pa a ye' tò yëkkuö kit. Erë wëm tso' eë eköl kiè Diótréfes, e' wöbatsö e' tköka imalepa wökirie, e' kuëki kawö mène ye' a Jesús ttekölie, e' watëttsaitö.

¹⁰ E' kuëki mik ye' de a' ska', eta i' sulu wamblé ie' tò, e' cherakayö a' ulitane kukua. Ie' tso' kachök ye' ta. E' kíie ta mik s'yamipa de a' weblök, eta e'pa kě kiëwa ie' tò. A' welepa éna ie'pa kiakwa e'pa wöklö'wekeitö, uyekettsaitö Skëkëpa Jesús icha erule e' shua.

¹¹ A yami dalër tajë ye' éna, ì sulu wambleke pë' tō, ese kē wamblar be' tō. E' skéie pë' ser buaë yësyësë, es be' senú buaë yësyësë. Yi serke yësyësë, ese dör Skëköl icha. Yi e' wamblō sulu, ese kē bätse Skëköl mik.

¹² Sulitane tō icheke tō wëm kiè Demetrio, e' dör pë' buaë. Ie' serke buaë yësyësë wës Skëköl ttè moki tō ichè es. E' wa iwënewa tō ie' dör pë' buaë. Ñies sa' tō ichè tō ie' dör pë' buaë. Be' wa ijcher tō ì kōs cheke sa' tō e' dör moki.

Juan e' chéat

¹³ Ye' wa íyi tso' tajë chè be' a, erë kē ye' éna ishtak yëkkuö ki.

¹⁴ Ye' mú mi' be' ska' bet, e' wa ye' tō be' a iwà chè.

¹⁵ As be' ttsë'r buaë. Íe s'yamipa tō be' shke'wémi. S'yamipa tso' be' ska', e'pa shke'ú ña eköl eköl.

Yëkkuö kit Judas tö Juan

Yëkkuö i' kit Judas tö. Kë s'wä ijcher mokië tö yi dör ie'. Erë wëlepa tö ibikeitsë tö Jesús ttekölpa tsá e' eköl kië Judas cheke Lucas tö (Lucas 6.16; Hechos 1.13), e' tö ikit. Pë' tajë tö ibikeitsë tö ie' dör Jesús ël eköl wes Santiago es. Mateo 1.55 ena Marcos 6.3 e' tö Jesús ël kië Judas e' chë, e' kuëki wëlepa tö ibikeitsë es.

Judas tö yëkkuö i' kit Jesús mik erblökwakpa a, ie'pa a s'wöbla'uk kache tté wa, esepa biyö choie. Pë' esepa dë'bitu e' chök tö ie'pa dör Jesús mik erblökwakpa erë ie'pa dör s'kitö'ukwakpa ëme. Ie'pa ki Jesús mik erblökwakpa kiane tsëmi ñala sulu ki. E' chök Judas tso' ie'pa a tö a' e' kkö'nú iyöki. Ie'pa esepa tö s'wöbla'wëke tö Skëköl éna se' dalër tajë ena i sulu nuí tso' se' ki e' olo'ya'itö s'ki, e' kuëki se' a i sulu ki wamblërmi. Judas tö iché tö e' kë dör es. Ká iaiaë wépa bak e' wamblök suluë e'pa we'ik Skëköl tö siarë. E' sù ie' tö s'kitö'ukwakpa ñe' we'ikeraë. E' kkachak Judas éna Jesús mik erblökwakpa a e' kuëki ie' tö yëkkuö i' kit.

Shke'wë

¹ Ye' dör Judas, ye' dör Jesucristo kanë méso, ñies ye' dör Santiago ël, e' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Skëköl dör S'yë e' tö a' klö'bak ie' ala'rie. Tajë

a' dalër ie' éna. Jesucristo tso' a' tsatkök i sulu qos yöki.

² As Skëköl tö a' saü er siarë wa ena sene bërë kí mù a' a. Ñies as a' kí ñi dalëritsö tajë.

Jesús tté buaë, e' tsatkö

³ A yamipa, a' dalër tajë ye' éna. Kewe ta ye' ibikeitsë yëkkuö shtök a' a se' tsatkëne e' tté pakoie. Erë ye' ittsé tö ye' kawöta kköchök a' a tö ttë mik se' erblöke e' tsatkö këkraë. Ttë e' meneat etökicha ëme s'batse' rpa a' kkö'në këkraë.

⁴ Pë' wëlepa dewa a' shua, erë a' kibiiepa kë wa ijcher tö e'pa dör s'kitö'ukwakpa. E' kuëki ye' tso' yëkkuö i' shtök a' a. Esepa kë tö Skëköl dalöieta' moki. Ie'pa tö icheke tö ie' er buaë ché se' a, e' kuëki i sulu qos wamblak se' éna, e' wamblëmisö, kë ulé klöule. Erë kë idör es. Ttë e' wa ie'pa tö Skëkëpa Jesucristo dör se' blú eköl ë, e' dalöšewéwa. Ká iaiaë Skëköl tö iyë'bak iyëkkuö ki tö esepa qos wömeulettsatke weinuk aishkuö ta. E' kuëki ye' tso' a' a ichök tö Jesús tté buaë tsatkö ie'pa esepa yöki.

Skëköl tö i sulu wamblökwakpa we'ikeraë

⁵ A' wa ijchertke buaë, erë ye' éna ichakne a' a, as a' éna iarne tö Skëköl tö Israel aleripa tsatkë'ttsa egiptowak ulá a, yë'ttsa Egipto. E' ukuöki ta ie'pa wépa kë erblëne ie' mik e'pa e'waitö.

⁶ Ñies a' éna ianú tö Skëköl biyöchökwakpa, e'pa wëlepa tö kanë mène ie'pa a, e' olo'yé ta ie' yélur wé ie'pa bak senuk

eē. E' kueḡi ie' wā ie'pa tso' wötēule stui ké a. Eē ie'pa tso' moule tabechka kē butstā'ttsa yōbiē ese wa. Eē ie'pa tso' ikichatērke e' kēwō panuk.

7 Es ñies a' éna ianú tō Sodoma ena Gomorra wakpa, ñies ká tso' tsinet ie'pa o'mik e' wakpa, e'pa bak trēnuk tajē ena e' ya'uk suluē. E' kueḡi Skēkōl tō ie'pa kōs we'ik michoē bö' wa. Ie'pa wā ie' tō ikkaché tō ì tkōraē ì sulu wamblōkwakpa tā'.

8 Es ñies wépa chök ye' tso' a' a, esepa e' wamblō suluē. Ie'pa e' ia'ukeka trē wa tā ichekerakitō tō e' kkayēne ie'pa a kabsuē a. Ñies Skēkōl ttē watekerakitō ena ibiyōchōkwakpa olo tā' tajē, e'pa chekerakitō suluē.

9 Ká iaiaē mik Moisés blēnewa, etā bé kī inú kiane, erē Skēkōl biyōchōkwak wōkir ekōl kiē Miguel, e' kē tō imē ie' a, e' kueḡi ie'pa ñi iūtē iki. Miguel dōr Skēkōl biyōchōkwak olo tā' tajē ese, erē ie' kē wā bé yēne suluē as ikichatēr. Ie' tō iché ia: "Skēkōl tō be' uñú." E' ē ché Miguel tō ie' a. Etā ¿wes wépa chök ye' tso' esepa tō Skēkōl biyōchōkwakpa chēmi suluē?

10 Ì kē ane ie'pa éna, ì kē jcher ie'pa wā, ese kōs cheke suluē ie'pa tō. Erē ì jcher ie'pa wā iwákpa er wa, ese wambleke ie'pa tō kē wā bikeitsule wes iyiwak es. E' kueḡi ie'pa weirdaē siarē aishkuō tā.

11 ¡Wéstela ina ie'pa tā! Ie'pa e' wamblō suluē wes

Caín e' o' es. Ie'pa tō ttē moki olo'yé inukōl klō'woje wes Balaam es. Ie'pa tō Skēkōl dalōsewéwā wes Coré tō Moisés dalōseō'wā es. E' kueḡi aishkuō tā ie'pa weirdaē siarē wes Coré es.

12 Mik a' ñi dapa'uke chkök di'yök ñita er bua' wa Cristo kōtewā e' kēwō tkō'uk, etā e' sulu'wekewā ie'pa tō wes ie' wamblōrak ese wa. Ie'pa kē jaēr ì sulu wamblōk kawō e' a. Ie'pa er me'rie iwákpa ē kkō'nuk. Ie'pa dōr s'kitō'ukwakpa wes kalī dami siwā' wa tajē, erē kē iwā yēr yēs es. Ie'pa dōr wes kal kē wōr tā' mik iwōrke e' kēwō ska' es. Ie'pa dōr wes kal ponettsa iwīē e' sirwā es.

13 Ie'pa tō ì sulu wambleke kē jaēr tā', e' uyekerakitō wes dayē tō iyi tso' kōs ie' a e' uyēttsa u'rki es. Ie'pa dōr wes bēkwō kē ku'ar ek tsiní ēme es. Skēkōl wā ká tso' ie'pa a ttsetseē, eē ie'pa wōtērdawa kē yērpattsaiā.

14 Adán aleripa de ie' itōki dōka kul, e' shuā wēm ekōl bak, e' kiē Enoc. Ie' tō pē' sulusi esepa yē' i' es Skēkōl ttekōlie: "Ye' ttō ttsō. Skēkōl dōraē ibiyōchōkwakpa batse'r tajē shūtē e'pa tā

15 sulitane shulök. Pē' sulusipa kē tō ie' dalōieku' tō ì sulu wambleke tō ie' cheke suluē, esepa kōs wōmerattsā ie' tō weinuk."

16 Wépa chök ye' tso' a' a, esepa wa iyi ulitane wēr suluē, iyi ulitane tō ie'pa kkōchōweke. Ì sulu kiane ie'pa kī wamblē ese

wamblekerakitö. Ie'pa e' t̄tsöka tajë. N̄ies s'malepa dakiñekerakitö t̄tè t̄tsë'r bua' ese wa ās t̄ö iù w̄es ie'pa ki ikiane es.

A' e' tkōwā darērēē Skēkōl t̄tè a

¹⁷ Erē a yamipa, a' dalēr tajë ye' éna. Ì yē' Skēkēpa Jesucristo t̄tekōlpa tsá e'pa t̄ö, e' ska' a' er anú.

¹⁸ Ie'pa t̄ö se' a iyē': "Mik ká i' erkewatke, eta s'wayuōkwakpa dat̄se tajë. Ie'pa serdaē w̄es ie'pa wák d̄er suluē ki ikiane senuk es."

¹⁹ Ye' t̄ö a' a' ichè t̄ö p̄e' esepa tso' a' shuā a' blabatsök. Ie'pa serke w̄es ie'pa er t̄ö ikieke ia es. Skēkōl Wikōl k̄e ku' ie'pa tā.

²⁰ Erē a yamipa dalēr tajë ye' éna, t̄tè batse'r ichōkle mik se' erblōke, e' a a' k̄i er diché iō. A' t̄tö Skēkōl tā Wikōl Batse'r wa.

²¹ Skēkēpa Jesucristo t̄ö se' sué er siarē wa, e' kueki sene michoē dōraē se' ulā a' aishkuō tā, e' wā panuk se' tso' er bua' wa. E' dalewa k̄e a' éna ichōkwa t̄ö Skēkōl éna se' dalēr tajë, e' a a' e' tkōwā darērēē.

²² A' wēpa erblōke Jesús mik, erē ibikeitsekeiā bōtböt, esepa saú er siarē wa tā ie'pa kimú.

²³ A' wēpa skà mi'ketke ì sulu a, esepa tsatkō w̄es s'ñarkewa ese tsatkèsö es. A' wēpa skà tso' ì sulu wamblök tajë ichōk, esepa saú er siarē wa tā ikimú, erē a' tso' erki dō' a' armi ì sulu wambleke ie'pa t̄ö e' a. Ì sulu wambleke

ie'pa t̄ö, e' yōki a' suanú tajë; e' k̄e kiarwā a' a' elkela wē'ia.

Ttè bata

²⁴ Skēkōl ē a se' kkō'narmi ās k̄e s'armine ì sulu a. Ie' ē a se' nuì olo'yarmi ās se' dō ie' olo tajë e' wörki t̄tsë'ne buaē wa, k̄e k̄i ì sulu tā' yēs. E' kueki ie' k̄ikōkasō t̄tè bua' wa.

²⁵ Ie' k̄ikōkasō Skēkēpa Jesucristo batamik. Ie' d̄ör ekōl ēme. Ie' d̄ör S'tsatkōkwak. Tsawe tā, i'ñe tā, n̄ies d̄ö k̄ekraē ie' olo tā' tajë, ie' diché tā' tajë iyi ulitane tsata. Ie' d̄ör se' blú tajë. Ās sulitane t̄ö ie' k̄ikōka er bua' wa k̄ekraē. Es e' idir.

Ì kkayè' Jesucristo tò Juan a, e' tté pakè Apocalipsis

Jesús ttekölpa tsá eköl kiè Juan e' tò yèkkuö i' kit. Ie' bak klöulewá dayénane kiè Patmos ee. Ee ie' bak senuk mik ie' tò yèkkuö i' kit etá.

Jesucristo wák tò Juan ka' ishtök. Ì kòs kkayène ie' a ena yène ie' a kabsueie, e' shtök Jesucristo tò ie' ka'. Mik Jesucristo e' kkayè' ie' a kabsueie etá e' tò ika' yèkkuö i' shtök Skèkèpa icha erule erule döká kul serke ká kua'kí kua'kí tso' Asia shuá e'pa a.

E' kíie ta Satanás ñippöke Skèköl ta wes e' ukuö miria Juan kèwö ska' ena e' ukuöki, e' paké ie' tò yèkkuö i' kí as Jesús mik erblökwakpa wa ijcher tò Skèköl ena Jesucristo e' alöraká da'áie Satanás ena iklépa kí.

Shké'wè

¹ Ttè shtök ye' tso' yèkkuö i' kí e' dör ì kkayè' Skèköl tò Jesucristo a as ie' tò ikkachöne ikanè méso pa a as ie'pa éna iar tò ì tköraè bet. Ye' kiè Juan, ye' dör Cristo kanè méso. Ie' tò ibiyöchökwak patkè' eköl ye' ska' íyi ikké kkachök ye' a.

² Ì kòs sué ye' tò, e' shteke ye' tò yèkkuö i' kí seraá. Ye' tò a' a ichè tò e' dör Skèköl

ttè mokí, ñies e' dör ttè mokí kkeyè' Jesucristo tò e'.

³ Ì shteke ye' tò yèkkuö i' kí, e' wà dökette bet. E' kueki wépa tò iaritseke ena ittseke ena iwà iuteke, ayècha buaè esepa.

⁴⁻⁵ Ye' tso' yèkkuö i' shtök Skèkèpa Jesús icha eruleè serke ká kua'kí kua'kí döká kul até Asia e'pa a. Skèköl ena iWiköl ena Jesucristo, as e'pa er buaè chö ena sene bèrè mù a' a. Skèköl e' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta, ñies kekraè. Wikölpa Kul* tso' wé Skèköl tkèr s'blúie e' wörki. Jesucristo tò Skèköl tté cheke yèsyèsè kekraè. Ie' dör s'duulewá e' tsá shkenekane sulitane yöki kéwe e'. Ie' dör ká ulitane blúpa e'pa blú. Ie' éna se' dalèr taiè. Ie' kötwá, ie' pé tène se' skéie, e' wa ie' tò se' tsatkée sene sulu nuí ulà a.

⁶ Ie' tò se' shukit as se' dö s'blúpaie ena sacerdotepaie kanèblök Skèköl dör ie' yé e' a. Jesucristo olo ta' taiè, ie' diché ta' taiè, as sulitane tò ie' kíkòkà kekraè. Es e' idir.

⁷ ¡Ittsó! Jesucristo datse mò a. Sulitane tò ie' sueraè, ñies wépa tò ie' kötwá, ie' tkè' rakitö kuaböt wa, e'pa tò isueraè.

Mik ká ulitane wakpa tò isué, etá ie'pa iuraè siarè suane yöki.

Es iwà tköraè. Es e' idir.

⁸ Skèköl diché ta' taiè íyi ulitane tsata, ie' tso'tke tsawe ta,

* **1:4-5 Wikölpa Kul:** Mik yèkkuö i' tò Wikölpa Kul cheke, etá e' wà kiane ché Wiköl Batse'r. Isalema Juan tò ikié es ichoie tò ì kaneweke Wiköl Batse'r tò ese dör tsakíe buaè ké ì kianeia iqi. Apocalipsis 3.1; 4.5; 5.6 saü.

ĩ ñe ta, ñies kekraë. Ie' tō ichè:
“Ye' dör iyi wĩ ena iyi bata.”

*Juan tō Jesucristo sué kab-
sueie*

⁹ Ye' dör a' yami Juan, e' batsulewa Jesús mik e' wa ye' tso'ñak a' ta wépa blúie Skéköl tso' esepa shua. Ñies ye' tso'ñak weinuk a' ta ena idalè'ttsök a' ta er bua' wa. Ye' tō s'wöbla'wé Skéköl ttè wa, ñies ye' tō Jesús tté paké suli-tane a, e' kuëki ie'pa tō ye' uya'mi senuk dayë nane kiè Patmos e' a.

¹⁰ Skékëpa Jesús diwö, e' dör Domingo, e' kèwö ska' ta Skéköl Wiköl de ye' ki taië, eta ye' ittse ye' tsikka tō yi tté ye' ta, e' ttö dör darërëë wës duk blar es.

¹¹ Ie' tō ye' a iché: “Ì sueke be' tō, e' shtö yëkuö ki ta ipatkömi Skékëpa Jesús icha eruleë serke Éfeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardes, Filadelfia ena Laodicea e'pa kos a.”

¹² Ye' wötrée isaük tō yi ttöke ye' ta, eta bö'wöla wöbastulur döka kul, e' sué ye' tō. E' tulur ituloka yöule orochka wa e' ki.

¹³ Bö'wöla kul shua, ye' tō isué tō ì dur s'ditsö suë. Ie' datsi' dör batsië dötsa iklökue ki. Ikiparuo àr icho' mik e' dör oro.

¹⁴ Ie' tsakö dör saruru shuteë wës suiyök es wës mochka saruruë es† Ie' wöbla wër wës bö'wö wöñar es.

¹⁵ Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua' bua ba'wè bö' a ena ipaiklè ta iwër dalölöë es.

Ie' ttö ttsër wës di' blar taië ákttö mik es.

¹⁶ Ie' ulattö bua'kka a ie' wa bëkwö tso' döka kul. Ie' kkö a tabè dettsa kaoule di'dië wĩ'kè iö'kè. Ie' wö wër dalölöë wës mik diba arke buaë eta diwö wër es.

¹⁷ Mik ye' tō ie' sué, eta ye' anewa wöwakköt ie' klö ska' wës s'duowa es. Erë ie' ulà bua'kka méka ye' ki ta ichéitö ye' a: “Kè be' suanuk. Ye' dör ttè tsá ena ttè bata.

¹⁸ Ye' dör sene michoë e' wák. Ye' du'wa e' tso'ne ttsë'ka kekraë. Ye' wa diché tso' s'duowa ki. S'wimblu ké e' wékkö yottsä tso' ye' wa. Ie'pa shkeormika ye' a.

¹⁹ Ì tso' i'ñe ta ena ì kos datseia sueke be' tō e' shtö yëkuö ki.

²⁰ Bëkwö döka kul sué be' tō ye' ulattö bua'kka a ñies bö'wöla tuloka yöule orochka wa, e' wà cheke ye' tō be' a i' ta. Bëkwö kul, e' tō Skéköl biyöchökwakpa döka kul e'pa wà chè. E'pa dör Skékëpa Jesús icha eruleë serke ká kul a ñe' kkö'nukwakpa. Bö'wöla döka kul, e' tō Skékëpa Jesús ichapa eruleë serke ká kul a ñe' wà chè.”

2

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Éfeso, e'pa a

¹ Eta ie' tō ye' a iché: “Yëkuö shtö Skéköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Éfeso, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

† 1:14 suiyök ena mochka: Si'kuaie e' dör lana ena nieve.

'Yi wā bēkwō kul tso' iulatō bua'kka a, ñies yi shkōdur bō'wōla tulokā yōule orochka wa, e' shūa, e' tō ichè a' a' i' es:

² Wēs a' serke e' kōs jcher ye' wā. A' kanēblōke darērēē, a' weirke kōs ye' kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, e' kōs jcher ye' wā. Ye' wā ijcher tō pē' sulusipa kē wēr a' wa buaē. Wēpa de a' ska' e' chōk tō ie'pa dōr ye' ttekōlpa erē ikachōrak, esepa ma'wē a' tō tā a' isuē tō ie'pa dōr kachōkwakpa.

³ A' weirke tajē ye' tté kueki, e' dalē'ttseke a' tō er bua' wa, kē ilo'yane a' wā.

⁴ Erē ye' wā ilē tso' kī a' kkatē: a' kē ñi dalēritsōku'ia ena a' kē ye' dalēritsēia wēs kuaē es.

⁵ E' kueki wēs kuaē tā a' éna ye' dalē, ñies wēs kuaē tā a' ñi dalērits e' anú a' éna. A' er mane'úne tā a' senúne wēs a' sene' kuaē es. A' kē er maneone, e' tā ye' datskene bet a' ska' tā a' bō'wōla tulokā e' yerattsa ye' tō.

⁶ Erē i sulu wambleke Nicolaiwakpa tō e' suēke a' tō suluē wēs ye' tō isuēke es, e' tō ye' ttsē'wē buaē.

⁷ jĭ cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kōs a' ye' tō kawō meraē sene michoē e' kēli wō katōk. E' kēli àr ká buaala tso' ká jai a' ee.' "

Ĭ ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Esmirna,

e'pa a

⁸ E' ukuōkī tā ie' tō iché ye' a: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Esmirna, e'pa kkō'nuk e' a. Yēkkuō e' kī ishtōmi ie' a' i' es:

'Yi dōr ttē tsawe ena ttē bata. Yi kōtewā e' shkēnekane, e' tō ichè a' a' i' es:

⁹ A' weirke siarē ye' tté kueki ñies a' kē wā i' tā, e' kōs jcher ye' wā, erē a' dōr Skēkōl icha e' kueki a' dōr wēs inukōl blúpa es. Ñies ye' wā ijcher tō pē' wēlepa tō a' cheke suluē. Ie'pa e' chō tō ie'pa dōr Skēkōl icha, ñermata ie'pa dōr Satanás icha.

¹⁰ A' weirdaē kōs, e' kē yōkī a' suanuk. Ye' ttō ttsō: Bē tō a' wēlepa uyerawā s'wōto wē a, a' erblōke ye' mik e' ma'woie. A' weirdaē siarē dōka ká dabop ē. Ie'pa tō a' ttēwami ye' tté kueki, erē a' erblōke ye' mik, e' kē olo'yar a' tō yēs, e' tā sene michoē meraēyō a' a' iskéie.

¹¹ jĭ cheke Skēkōl Wikōl tō ye' icha eruleē esepa a, e' ttsō a' ulitane tō! Wēpa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' tté olo'yaule, esepa kē duōpawā bōtōkicha.' "

Ĭ ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Pérgamo, e'pa a

¹² E' ukuōkī tā ie' tō iché ye' a: "Yēkkuō shtō Skēkōl biyōchōkwak tso' ye' icha erule serke Pérgamo, e'pa

* **2:11 kē duōpawā bōtōkicha:** S'duōwā bōtōkicha e' dōr se' uyewā bō' kē a' wē s'weir michoē ee e'. Apocalipsis 20.16 saú.

kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Yi wä tabè tso' kaoule di'dië wì'kë iö'kë, e' tó ichè a' a i' es:

13 Ye' wä ijcher tó a' serke wé Satanás tkër blu'ie eë, erë a' e' tkéwä darèrëe ye' a. Erë ye' tté chökwak eköl yësyësë kiè Antipas, e' kötwä ie'pa tó a' ké a wé Satanás serke eë, erë a' ké wä a' erblöke ye' mik e' olo'yane.

14 Erë ilè tso' ye' wä böt mañat ki a' kkatè: A' shüa wëlepa tso', e'pa tso' ttè sulu iütök. Ttè e' dör wës ttè wa Balaam bak s'wöbla'uk es. Ká iaiäé Balaam tó Balac wöblaq' as ie' tó Israel aleripa kö i sulu wamblök. Balaam tó Israel aleripa dakiñé chkè meule iyi diököl tso' dalöie ese a, ese katök ñies trë nuk tajië.

15 Es ñies a' shüa wëlepa tso', e'pa ké éna Nicolai-wakpa ttè olo'yak.

16 E' kueki a' er mane'üne Skököl a. A' ké tó iwè es, e' ta bet ye' datske ñippök ie'pa ta tabè tso' ye' kkö a' e' wa.

17 jì cheke Skököl Wiköl tó ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsó a' ulitane tó! Wëpa e' aléka i sulu ki, ké wä ye' tté olo'yaule, esepa kos tieraëyö chkè tso' blëulewä kiè maná ese wa. Ñies ákwöla sarurula meraëyö ie'pa a eköl eköl, e' ki kiè pa'alì tso' kitule. Kiè e' ké jcher yi wä. Yi a imène, ese ë wä ijcherdaë.' "

Ì ché Jesucristo tó ie' ichapa erule serke Tiatira, e'pa a

18 E' ukuökì ta ie' tó iché ye' a: "Yëkkuö shtó Skököl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Tiatira, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Skököl Alà, e' wöbla wër wës bö'wö wöñar es. Ie' klö wër dalölöë wës tabechka bua'buä paiklësö ta iwër dalölöë es, e' tó ichè a' a i' es:

19 Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tó a' ñi dalëritsöke buaë ena a' erblöke ye' mik. Ñies ye' wä ijcher tó a' ñi kimuke ñikkëë buaë ena a' weirke kos, e' dalé'ttseke a' tó er bua' wa. I'ñe a' tó ikí weke bua'ie, kuaë a' tó iö' e' tsata.

20 Erë ye' wä ilè tso' ki a' kkatè: alaköl tso' a' shüa kiè Jezabel, e' a a' tó kawö meke s'wöbla'uk. Ie' e' chö tó ie' dör Skököl tteköl, erë ie' tó s'wöbla'weke, e' wa ie' tó ye' kanè mésopa dakiñeke as itrër ñies as itörak chkè meule iyi diököl dalöie ese a, ese katö.

21 Ye' tó ie' pané tajië as ie' tó iyi suluë e' olo'yö ta ier mane'ü ye' a, erë ie' ké er mane'wak yës.

22 E' kueki süyö duè patkè ie' ki darèrëe as ké ikarkaiä. Ñies wëpa kos trëne ie' ta, esepa we'ikerayö. Ie'pa ké er mane'ü, ké tó i sulu e' olo'yè, e' ta bet ye' tó ie'pa we'ikeraë.

23 Ñies ye' tó alaköl e' klépa tteralur. Es ye' icha eruleë serke ká wa'ñe, e'pa wä ijcherdaë tó ye' wä sulitane er sùle buaë tó wës idir, wës iser. Ye' tó a' ulitane a iské meraë eköl eköl wës iser es.

²⁴ Erë a' malepa tso' Tiatira, a' kē ku' ttè sulu e' iutök. Ttè e' kiè ie'pa tō "Satanás ttè blëulewā se' ësepa yōki." Ttè e' dör suluë. E' kē iutëne a' wā, etā e' dör buaë. E' kueki ye' tō a' a' ichè tō ye' kē tō ttè dalöiëno darërëe ese skà kī meku' a' a' dalöië.

²⁵ Erë ye' ttè tso'tke a' wā klöule, e' a' a' e' tkōwā darërë michoë dō mik ye' datskene eta.

²⁶⁻²⁷ Wépa e' aléka i sulu kī, kē wā ye' ttè olo'yaule, wépa serke wēs ye' kī ikiane es dō mik s'ënewa ekkë, esepa a' ye' tō kawō meraë s'blúpaie wēs ye' Yë tō ye' a' imé es. Ie'pa tkerakā ye' tō ká ulitane wakpa wōkirpaie. Ie'pa tō ká ulitane wakpa wëttseraë yësyësë kē janéweta' yës. Wépa tō ie'pa ttè dalösewéwā, esepa olordawā wēs skauña olorwā es.

²⁸ Nies ye' tō bëkwō kiè dukir wërke bla'mi e' meraë ie'pa a'.

²⁹ j̄ cheke Skëköl Wiköl tō ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsõ a' ulitane tō! "

3

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Sardes, e'pa a

¹ E' ukuöki tã ie' tō ye' a' ichè: "Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Sardes, e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' kī ishtömi ie' a' i' es:

'Yi wā Skëköl Wikölpa Kul* tso'. Nies yi wā iulatö a' bëkwō tso' dökā kul, e' tō ichè a' a' i'

es: Wēs a' serke e' kos jcher ye' wā. Sulitane tō ibikeitseke tō a' serke buaë ye' a' erë ye' wā ijcher tō e' kē dör es. A' kē serku'ia ye' a' buaë. Ye' a' tã a' dör wēs s'duulewā es.

² Ye' tō isuë tō a' serke Skëköl a, e' kam dökā wë' ie' wōa. E' kueki a' t̄i'nüne, a' senüne ye' a' buaë. Ì buaë tso'ia a' a' elkela, e' a' a' e' diché iöne kam ichōwa da'a' e' yōki.

³ Ttè buaë wa a' wöblane, e' ska' a' er anüne. Ttè e' iutöne. Ì sulu wamblé a' tō, ese olo'yō tã a' er mane'ú ye' a. A' kē tō iwè es, e' tã ye' dōraë a' ska' wēs akblökwak es a' we'ikök, e' kēwō kē jcherpa a' wā.

⁴ Erë a' tso' Sardes, e'pa welepa kē e' iaonekã sene sulu wa. E'pa serke yësyësë ye' a, e' kueki aishkuö tã ie'pa shkōraë ye' tã paiëule buaë datsi' saruru wa.

⁵ Es nies wépa e' aléka sene sulu kī, kē wā ye' ttè olo'yaule, esepa kī datsi' saruruë iërdaë. Ie'pa kiè kē yepattsayö sene michoë e' yëkkuö kī. E' skéie ye' tō icheraë Skëköl wörki ena Skëköl biyöchökwakpa wörki tō ie'pa dör ye' icha.

⁶ j̄ cheke Skëköl Wiköl tō ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsõ a' ulitane tō! "

Ì ché Jesucristo tō ie' ichapa erule serke Filadelfia, e'pa

⁷ E' ukuöki tã ie' tō ye' a' ichè i' es: "Yëkkuö shtö Skëköl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Filadelfia,

* 3:1 Apocalipsis 1.3 saü.

e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Yi dör batse'r ena ttö mokië e' ulä a s'blú bak kië David e' ké ukkö yottsä tso'. Ie' wä kawö ta' íyi ulitane ki. Mik ie' tö iukkö yéttsä, etä kë yi a iwötënuwane. Mik ie' tö iukkö wötéwa, etä kë yi a ikkö yënuksane. Ie' tö ichè a' a i' es:

⁸ Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tö erë a' kë dalöiertä' taië, erë a' tö ye' ttë iuté buaë, a' kë wä ye' watënettsä. E' kueki ukkö yéttsä ye' tö a' a, kë yi a iwötënuwane.

⁹ Ye' ttö ttsö. A' shua welepa tso', e'pa dör Satanäs icha. Ie'pa e' chö tö ie'pa dör Skököl icha, erë ie'pa kachö. Ie'pa keraë ye' tö e' tulökwa kuchë ki a' wörki. Es ie'pa wä ijcherdaë tö ye' tö a' dalëritseke.

¹⁰ A' weirke ye' tté kueki, e' dalé'ttsé a' tö er bua' wa wës ye' tö a' patké' iwà uk es. E' wä iuté a' tö buaë, e' kueki ye' tö a' tsatkeräë mik s'weirke taië e' kéwö de ká ulitane wakpa ki ima'woie etä.

¹¹ Ye' datsene bet. Ye' ttë wa a' wöblane, e' a a' e' tköwa darërë kekraë as kë yi tö a' ulä a iské buaë e' yöttsä.

¹² Wépa e' aléka sene sulu ki, kë wä ye' tté olo'yane, es-epa döraë wës u chkí bua'ie es Skököl wé tso' ká jai a e' a. Eë ie'pa ser michoë kekraë. Skököl kië shteraëyö ie'pa mik. Nies Skököl ké, e' kië shteraëyö ie'pa mik. Ká e' kië Jerusalén Pa'ali, e' datse ká jai a. Nies ye' wák kië

pa'ali, e' shteraë ye' tö ie'pa mik.

¹³ jì cheke Skököl Wiköl tö ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsö a' ulitane tö! "

Ì ché Jesucristo tö ie' ichapa erule serke Laodicea, e'pa

¹⁴ E' ukuöki ta' ie' tö ye' a iché i' es: "Yëkkuö shtö Skököl biyöchökwak tso' ye' icha erule serke Laodicea e'pa kkö'nuk e' a. Yëkkuö e' ki ishtömi ie' a i' es:

'Yi dör i kos yë' Skököl tö e' wä, yi tö ie' ttë cheke yësyësë kekraë, yi ta' ie' tö íyi ulitane yö', e' tö ichè a' a i' es:

¹⁵ Wës a' serke e' kos jcher ye' wä. Ye' wä ijcher tö a' tö ye' ttë dalöieke bërëbërë ë, kë bua'ie. A' dör wës di' bashbash es, kë dör ba'baë, kë dör seseë, a' dör bashbash ë. jA' mú dör ba'baë ö seseë!

¹⁶ Erë a' dör wës di' bashbash es ye' a. A' kë dör ba'baë, nies a' kë dör seseë. E' kueki ye' tö a' tuerattsä ye' kkö a.

¹⁷ A' tö ichè tö a' dör inuköl blúpa. A' tö ichè tö a' kawö tköke buaë, kë i kí kianeia a' ki. Erë a' kë wä ijcher tö ñermata ye' a ta' a' dör wës pë' weirke siarë es. A' dör wës se' wër siarë s'yamipa wa es. A' dör wës pë' kë wä i ku'ia es. A' dör wës pë' wöbla kë wawër es. A' dör wës pë' kë wä datsi' ta' es.

¹⁸ E' kueki ye' tö a' patteke tö a' tö orochka taú ye' ska'. Oro ese dör oro bua'bu diaoüle bö' wa ibua'bu yottsä ese. E' je' tö a' blu'wëmi buaë. Nies datsi'

saruruë ese taú ye' ska'. E' wa a' e' paiðmi buaë as a' kē jaëria. Nies a' tō kapōli taú ye' ska' a' wōbla bua'woie as iwawēr buaë.

¹⁹ Wēpa dalēr ye' éna, e'pa kōs uñeke ye' tō shurueke ye' tō as iserdak buaë. E' kuēki ye' dalōiō er bua' wa. I sulu wambleke a' tō, ese watōttsa. A' er mane'ú bua'iewa ye' a.

²⁰ Ye' ttō ttsó! Ye' dōr wēs wēm dur ekōl ukkō a a' a ikiōk tō ye' a kawō mú shkōwa es. Yi tō ye' ttō ttsé ta ye' kiéwaitō weshke, e' ta ye' dōrawa ta ye' chkōraë ie' ta.

²¹ Ye' e' aléka iyi ulitane ki ta ye' e' tkéka ye' Yé ta wé ie' tkēr blu'ie eē. Es ñies wēpa e' aléka i sulu ki, kē wa ye' tté olo'yane, esepa a kawō meraë ye' tō e' tkōksēr ye' ta wé ye' tkēr blu'ie eē.

²² I cheke Skékōl Wikōl tō ye' icha eruleë e'pa a, e' ttsō a' ulitane tō! "

4

Skékōl kīkarkeka buaë ká jaì a

¹ E' ukuōki ta ye' tō iyi skà sué kabsueie. Ye' isué tō ká jaì a ukkō tso' áie ta s'ttō ttsé' ye' tō kewe wēs duk blar es, e' tō ye' a ichè: "Be' shkōka ié, etā i wamblērmi i' ukuōki ta, e' kkacheke ye' tō be' a."

² E' wōsha ta Skékōl Wikōl de ye' ki tajē, ta ye' tō blu' kulé tso' ká jaì a e' sué et. E' ki itkēr ekōl.

³ Yi tkēr kula' e' ki, e' dalōburke dalōlōë wēs ák bua'buā dalōbur es, e' wōaule spaṣpa ena mat wēs ák

bua'buā kiè diamante ena rubí es. Ie' kula' pamik shkaba' tkērke oloburke dalōlōë, e' wōaule spaṣpa wēs ák bua'buā kiè esmeralda es.

⁴ Nies ie' kula' pamik blu' kulé skà suéyō dōka dabom böyök kī tkēl (24). E' kī kēkēpa tulur dōka dabom böyök kī tkēl (24), e'pa paiëulewa datsi' saruruë wa, ñies ie'pa wa orochka tso' yöule tkēuleka iwōkir kī wēs blu'pa es.

⁵ Blu' kulé sué ye' tō kewe, eē alá wōñarke tajē, talachke blarke tajē. Kula' e' wōshaë bö'wō ñarke kul wēs kuatak wōbatsesō es. Bö'wō kul, e' tō Skékōl Wikōl chē.

⁶ Kula' e' wōshaë i me'r dayëie kkueie wēr sarērēë wēs widrio es.

I' ttsē'ka tso' kula' pamik dōka tkēl e'pa wōbla dōr tajē tsikka wōkka.

⁷ Itsá e' wōkir wēr ma' name sué. Iētō wōkir wēr baka wē'ñe sué. Iētō skà wō dōr s'ditsō wō sué. Ibata wēr wēs pu ur àr es.

⁸ Itsá pik dōr terōl, es imalepa kōs pik dōr terōl ñies. Ie'pa pa kōs e' dōr wōbla è dōttsa ipik dikia. Nīe nañeë ie'pa tso' Skékōl ttseittsōk, kē ie' wōklō'uta' rak ta ichekerakitō i' es:

"Skékōl dōr batse'r tajē, ie' dōr batse'r tajē, ie' dōr batse'r tajē.

Ie' diché ta' tajē iyi ulitane tsata.

Ie' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta, ñies kēkraë."

Es ie'pa tō icheke kēkraë.

⁹ Skëköl yöbië tkër kula' e' k̄i, e' pamik ì ttsë'ka tso' tkël, e'pa tso' ie' k̄ikökka, ie' olo k̄ikökka, ie' a wëstela chök kekraë.

¹⁰ Mik ie'pa tso' e' uk, e' dalewa kékëpa dökä dabom böyök k̄i tkël (24), e' eköl tö ye' a ichë: "Kë be' iukia. Ittsö, eköl kië Ma'name e' dör judáwak ditséwö, ie' kéköl dör blu' bak ká iaiaë kië David e'. Ie' e' ali'kabak ibolökpa kôs k̄i. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewä kul e' kkö bat-söök ena ishuppöök."

¹¹ "A Sa' Këköl, íyi ulitane yö' be' tö.

Íyi ulitane tso' be' wák ttö wa. E' kuek̄i sa' ulitane kawöta ichök tö be' olo ta' taië. Sa' ulitane kawöta be' dalöiök ñies be' diché k̄ikökka."

5

Yëkkuö kitule wörratule ena Obeja Pupula, e' pake

¹ E' ukuök̄i ta' ye' tö isuë tö itkër kula' k̄i, e' wä yëkkuö wörratule a'tser iulà bua'kka, e' k̄i itso' kitule ikik̄ke ena ishüa. Yëkkuö e' kkö wöbatsulewä dökä kul.

² Eta Skëköl biyöchökwak suë ye' tö eköl, e' diché taië, e' tö ichaké aneule: "¿A yi wëë, yi e' didir yëkkuö wöbatsulewä, e' kkö bat-söök wë iwöbatsulewä eë ta ishuppöök?"

³ Erë ká jai a ena ká i' k̄i ena ká dià kaska' kë yi didir yës yëkkuö e' shuppöök ena iwä sauk.

⁴ Ye' iuke taië, kë yi didir yëkkuö e' shuppöök ena iwä sauk e' kuek̄i.

⁵ Eta skékëpa tso' eë dabom böyök k̄i tkël (24), e' eköl tö ye' a ichë: "Kë be' iukia. Ittsö, eköl kië Ma'name e' dör judáwak ditséwö, ie' kéköl dör blu' bak ká iaiaë kië David e'. Ie' e' ali'kabak ibolökpa kôs k̄i. Ie' je' didir yëkkuö wöbatsulewä kul e' kkö bat-söök ena ishuppöök."

⁶ Eta ye' tö obeja wëñe pupula suë etö, e' pa k̄i itö tso' wësua ijchëulea më Skëköl a, ese shkenekane. E' dur itkër kula' k̄i e' o'mik, ì ttsë'ka dökä tkël ena kékëpa dökä dabom böyök k̄i tkël (24) e'pa shushä. Obeja e' dula' dökä kul ñies iwöbla dökä kul. Iwöbla dökä kul e' wä dör tö Skëköl Wiköl Kul* patké Skëköl tö ká wa'ñe.

⁷ Obeja Pupula e' de itkër kula' k̄i e' ska' ta' yëkkuö a'tser itkër kula' k̄i e' ulà bua'kka, e' klö'wëitö.

⁸ Mik ie' tö yëkkuö klö'wë, eta ì ttsë'ka dökä tkël ena kékëpa dökä dabom böyök k̄i tkël (24), e'pa kôs e' télur wöwakköt Obeja Pupula wörki. E'pa kôs wä ma'ma tso' blanco kicha ta' kië arpa. Ñies tkä' yöule orochka wa, ese tso' ie'pa kôs wä. Tkä' e' a íyi masmas tso' ña'wë Skëköl a, ese tso' chikchië. E' tö s'batse'rpa ttöke ie' ta' e' wä chë.

⁹⁻¹⁰ Ì ttsë'ka dökä tkël ena kékëpa dökä dabom böyök k̄i tkël, e'pa kôs ttsémi ttsè pa'ali wa Obeja Pupula k̄ikokaie.

* 5:6 Apocalipsis 1.3 saú.

Ie'pa tō ittseittsé i' es:

“Be' kötulewā, be' pē tēne taiē
wēs obeja pupula jchē mē
Skēkōl a es,
e' wa be' tō s'ditsō ttō kuā'kī
kuā'kī ena ditsōwō
kuā'kī kuā'kī ena ká
kuā'kī kuā'kī wakpa
to'ttsa

as ekkēpa ulitane shuā se' dō
taiē Skēkōl ichaie.

E'pa klō'wē be' tō as ie'pa
kanēblō Skēkōl a
blu'paie ena sacer-
dotēpaie.

Ie'pa dōraē ká ulitane wakpa
blúpaie, es ie'pa tō
s'wēttsēraē.

E' kuekī be' je' didir moki
yēkkuō wōrratule
se, e' klō'uk ena
ikkō batsökōk wē
iwōbatsulewā ee.”

¹¹ E' ukuōkī tā ye' wōkéka
etā ye' tō isuē tō Skēkōl
biyōchōkwakpa tso' taiē, kē
ishtanuk yi a, e'pa ttō tse
ye' tō. Ie'pa tso' itkēr kula'
kī ena ì tse'ka dōka tkēl ena
kēkēpa dōka dabom böyök kī
tkēl, e'pa pamik.

¹² Ie'pa tō ittseittsé wī'wīē i'
es:

“Obeja Pupula kötulewā, e' je'
kī sulitane ie' kikēka e'
mēne buaē.

Ie' olo tā taiē, ie' dōr íyi uli-
tane wák, ie' wā íyi uli-
tane jcher, ie' diché tā
taiē,

e' kuekī sulitane kawōtā ie'
dalōiök, ie' kikōkka.”

¹³ Nies ye' tō ittsé tō íyi uli-
tane yō' Skēkōl tō tso' ká jai a

ena ká i' kī ena ká dià kaska'
ena dayē a, e' qos tō iché i' es:

“Itkēr kula' kī ena Obeja
Pupula, e'pa olo tā
taiē, diché tā taiē íyi
ulitane tsata,

e' kuekī sulitane kawōtā ie'pa
kikōkka, ie'pa dalōiök
kekraē.”

¹⁴ Ì tse'ka dōka tkēl e'pa tō
iché: “¡Es e' idir!” Kēkēpa
dōka dabom böyök kī tkēl,
e'pa e' tēlur wōwakkōt Skēkōl
ena Obeja Pupula wōrkī ie'pa
dalōiök.

6

*Yēkkuō wōrratule e' kkō
batsulewā dōka kul e' batsée
Obeja Pupula tō etk etk*

¹ E' ukuōkī tā ye' tō isuē
tō Obeja Pupula tō yēkkuō
wōrratule e' kkō batsulewā
dōka kul e' tsá batsée. Etā
ì tse'ka dōka tkēl, e' ekōl ttō
tse'yō, e' ttō darērēē wēs alá
blar es. Wēpa tso' ipatkērke
e' panuk e' ekōl a ie' tō iché:
“¡Be' yú!”

² Ye' wōkéka tā kabaio
saruru suéyō etō. Yi tkērka
ikī, e' ulā a shkame' àr,
ñies ì tkekeka wōkir kī iwā
kkachōie tō ie' dōr e' alōkwak
ese mēne ie' a et. Ie' mīa kī e'
alōkka ibolōkpa kī.

³ Mik Obeja Pupula tō
yēkkuō kkō batsulewā, e' skā
batsée et, etā ye' tō ittsé tō ì
tse'ka dōka tkēl, e' skā tō iché
wēpa tso' ipatkērke e' panuk
e' skā a: “¡Be' yú!”

⁴ Etā kabaio batsē dettsā.
Yi tkērka ikī, e' a kawō mēne
sēne bēre ñitā e' yōttsā ká i' a

as pë' ñi ttōwā. Ie' a tabè bērie mēne.

⁵ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tã ide mañat, etã ye' tō ittšé tō ì ttsè'ka dōkã tkël, e' skā tō iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skā a: "i'Be' yú!" Ye' wōkéka etã ye' tō kabaio dalolo sué etō. Yi tkērka iki, e' wã iyi es ma'woje dami iulã a.

⁶ Ì ttsè'ka dōkã tkël, e' shuã ye' tō ttō ttsé tō iché: "Harinachka kilo elka ě e' tōrdaë s'kanablō kã et e' ské ekkē. Ñies cebada kilo mañalka tōrdaë s'kanablō kã et e' ské ekkē; erē olivo kié ena vino e' kē sulu'warwã be' tō."

⁷ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tã ide tkël, etã ye' tō ittšé tō ì ttsè'ka dōkã tkël, e' bata tō iché wēpa tso' ipatkērke e' panuk e' skā a: "i'Be' yú!"

⁸ Ye' wōkéka etã kabaio tskrittškris suéyō etō wēr suluë. Yi tkērka iki, e' kié dör S'duōwã. E' itōkij eköl skā datš e' kié dör S'wimblu Ké. Ie'pa a kawō mēne kã ulitane wakpa e' mú blatèsō tkël tsjini tã e' et tsjini eukwa tabè wa, bli wa, duè wa ena iyiwak dör se' name ese wa.

⁹ Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tã ide skel, etã s'kötulewã Skëköl ttē paka' ie'pa tō taninié e' kueki, e'pa wimblupa suéyō kã' tso' iyi moka Skëköl a e' dikia.

¹⁰ Ie'pa tso' ichök Skëköl a aneule: "A Sa' Këköl, be'

dör iyi ulitane tsatã, be' dör batse'r, be' ttō mokjē. ¿Dō mik be' tō wēpa serke diã iyiök kij tō sa' kötulur esepa dalë'ttsekerō? ¿Mik be' tō ie'pa wōmekettsã weinuk ì wamblë'rakitō sa' kij, e' nuí skéie?"

¹¹ Etã ie'pa wakpa bil ekkē e'pa a datsi' saruru mēne iè. Skëköl tō iché ie'pa a: "A' enúia bērbēr ě dō mik pē' tō a' malepa dör ye' kanè mēsopa kianeia ttëlur, e'pa kos ttekeluria wēs a' kötulurakitō es etã. E'pa panúia tsir."

¹² Mik Obeja Pupula tō yēkkuō kkō batsulewā, e' skā batsée et, i' tã ide teröl, etã i' tka darerēë. Diwō ttsenewã miã ttsetseë wēs datsi' daloloë es. Si'wō miã batsē wēs pē es.

¹³ Bëkwō darolone iyiök kij wēs kalwō tkëttsã siwã' tō mik ibitsirke tajē etã es.

¹⁴ Etã kã jai, e' wōrratēwã wēs yēkkuō wōtrēwasō es, kē iwértaiã. Kabata ulitane, dayē nane ulitane, e' kos e' skëlur bánet.

¹⁵ Etã kã blúpa kos, pē' tajē kos, ñippökwakpa wōkirpa kos, inuköl blúpa kos, s'dalöier tã' tajē esepa kos, ñies s'klöulewã kanè mésoie, ñies kanè mēsopa malepa, esepa kos e' blélur ákuk a ena ák blublú tso' kabata a ese dikia e' tsatkoie.

¹⁶ Etã ie'pa tō iché aneule kabata a ena ák blublú a: "i'Sa' blō a' dikia, sa' kkō'nú Skëköl tkēr ikula' kij kã jai a e' yök! Ñies Obeja Pupula kēsik yöki sa' kkō'nú.

¹⁷ Ie'pa tō sulitane

we'ikeraë siarë e' kèwö detke,
kë yi tkôpashkar e' ulà a."

7

*Skëköl kanè mésopa
wakyöule ie' a*

¹ E' ukuök_i ta ye' tö Skëköl biyöchökwakpa sué dökä tkël, e'pa iëter wé ká i' erkerö e' kkö mik. Böl iëter diwö tskirke e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Böl iëter diwö mi'kewä e' kke; eköl dur ulà bua'kka, eköl dur ulà bakli'kka. Ie'pa tso' siwä' kos bitsirke e' wöklö'uk as kë ibitsiriä ká i' k_i, dayë k_i, kal k_i, i k_i yës.

² Ie'pa a kawö mène ká i' ena dayë sulu'ukwä. Nies ye' tö Skëköl biyöchökwak skà sué eköl, e' datse diwö tskirke e' kke. E' ulà a iyi tso' s'wakyuoie Skëköl chök wä, e' a'tser. Ie' ane imalepa tkël tsakä ta ichéitö ie'pa a:

³ "iA' kë tö ká sulu'ukwä, dayë sulu'ukwä, kal sulu'ukwä kam sa' tö Skëköl kanè mésopa wakyöü iwötsa k_i e' yök_i!"

⁴⁻⁸ Eta bil wakyöule e' yëne ye' a. Wépa wakyöule e'pa dör se' yé bak ká iaiäë kië Israel, e' ala'r dabom eyök k_i bö (12), e'pa aleripa shukite iditséwö wa iditséwö wa. Ie'pa ditséwö kië Judá, Rubén, Gad, Aser, Neftalí, Manasés, Simeón, Leví, Isacar, Zabulón, José ena Benjamín. Ekképa ditséwö shukite dökä 12.000 iditséwö wa iditséwö wa. Ishukite e'pa dör seraa 144.000 ekkë.

⁹ E' ukuök_i ta ye' wö kékä ta ye' isuë tö s'ditsö dapané taië kë shtanuk yi a ekkë. E'pa dör ká ulitane wakpa, ttö kua'k_i kua'k_i, ditsöwö kua'k_i kua'k_i. Ie'pa iëter, itkër kula' k_i ena yi kië Obeja Pupula, e'pa wörki. Ie'pa kos datsi' ié saruruë. Ie'pa ulitane wä s_i kō dami iulä a.

¹⁰ Ie'pa tö iché aneule:

"iS'tsatkè e' datse
Skëköl tkër kula' k_i ena Obeja
Pupula e'pa wä!"

¹¹ Këképa dökä dabom böyök k_i tkël (24) ena i ttsë'ka dökä tkël, e'pa pamik Skëköl biyöchökwakpa kos iëter. E'pa kos e' télur wöwakköt, itkër kula' k_i, e' dalöioie

¹² eta ichérakitö:

"iEs e' idir!
Be' dör sa' blú yöbië, sa' tö be'
kikekëkä këkraë.
Be' olo ta' taië, be' wä iyi uli-
tane jcher buaë.
Sa' tö wëstela cheke be' a
këkraë.
Be' dalöieke sa' tö këkraë.
Be' diché ta' taië iyi ulitane
tsata, be' ë a i kos or,
iEs e' idir!"

¹³ E' ukuök_i ta këképa dökä dabom böyök k_i tkël (24), e'pa eköl tö ye' a ichaké: "iIe'pa paiëule datsi' saruru wa, e'pa dör yi? iWé ie'pa datse?"

¹⁴ Ye' tö ie' iuté: "A këképa, ye' kë wä ijcher, ichö ye' a." Eta ie' tö ye' a iché: "Ie'pa dör wépa weine siarë suli-
tane weirke taië e' kèwö ska' e'pa. Erë e' dalë'ttsë' ie'pa tö

buaë. Ie'pa tō idatsi' skué yi kiè Obeja Pupula e' pè wa eta idatsi' mía saruruë.

15 "E' kuëki ie'pa iëter Skëköl tso' ikulé ki, e' wörki.

Ñië nañeë ie'pa tso' ie' dalöie e' wakanéuk iwé a.

Ie'pa tso' ie' tã ena ie' tō ie'pa kkö'neraë kekraë.

16 Ie'pa kë duöpaia bli wa, ie'pa kë er sirpaia.

Diba kë tō ie'pa ña'wepaia, kaba kë tō ie'pa we'ikepaia.

17 Obeja Pupula tso' Skëköl kula' o'mik,

e' dör ie'pa kkö'nukwak, e' kuëki ie'pa kë weirpaia yës.

Obeja Pupula tō ie'pa wëtseraë di' tum tō sene michoë meke se' a, e' di' yök.

Skëköl tō ie'pa wöriö kos e' paikleraë as ie'pa ttsë'r buaë."

8

Obeja Pupula tō yëkkuö wörratule e' kkö batsulewa döka kul, e' bata batsée

1 Mik Obeja Pupula tō yëkkuö wöbatsulewa, e' bata kkö batsée, eta ká jai a ká mía mejmeë dö hora shäböts ekkë.

2 E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwakpa döka kul iëter Skëköl wörki, e'pa suéyö. Ie'pa a duk mène eköl eköl.

3 E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà de wé ka' tso' iyi moka Skëköl a e' wörki. Ie' wa iulà a tka' yöule orochka wa ese a'tser. Ie' a iyi masmas

mène taië s'batse'rpa kos e'pa ttöke Skëköl tã e' kí ioie as ie' tō ñña'ü ka' yöule orochka wa ñña'woie tso' Skëköl kulé wö shaë, e' ki.

4 Eta ie' tō iyi masmas ñña'wé ka' ñe' ki, e' shkle tka ie' ulà mik deka Skëköl wörki s'batse'rpa ttöke ie' tã e' ta ñita.

5 Ie' tō itka' wà iéka bö' wörkua tso' ka' ñe' ki, e' wa. Bö' wörkua e' uyémi ie' tō iyök ki. Eta ká wa'ñe ki alá wöñane taië, iblane taië, ká wötj'wé taië í tō.

Duk döka kul

6 Skëköl biyöchökwakpa döka kul, e'pa wa duk tso' iwakpa bil ekkë, ie'pa tso'tke iduk bla'weke e' panuk.

7 Eta Skëköl biyöchökwak eköl tō iduk bla'wé kewe. Eta mò wöli wösi seseë, ñies bö'wö shutuule pè tã, ese dane taië iyök ki wes kañi yër es. Ká i' ena kal e' ñanewa taië. Ká i' ena kal kos e' mú blatèsö mañat tsini tã e' et tsini ñanewa. Ñies kakö kos tso' ká i' ki e' ñanewa sèraa.

8 E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé. Eta i biteshka kabataie bërie wöñarke bö'ie, e' anewa dayë a. Eta dayë mú blatèsö mañat tsini tã e' et tsini mía péie.

9 Iyiwak kos serke dayë a ena kanò kos shköke dayë ki, e' mú blatèsö mañat tsini tã e' et tsini enewa.

10 E' ukuöki tã Skëköl biyöchökwak skà tō iduk bla'wé, i' tã ide mañatökicha. Eta bëkwö bërie wöñarke wes kuatak wöñar es, e' biteshka

anewa di' a ena di' tum a tajë. Di' tso' kos ena di' tum tso' kos, e' mú blatèsö mañat tsiní ta' e' et tsiní a bëkwö anewa.

¹¹ Bëkwö e' kiè Bacha'bachaë. Wë bëkwö e' anewa, e' di' kos miã bacha'bachaë. Di' e' tö s'ttélur tajë.

¹² E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tkëtökicha. Eta diwö ena si'wö ena bëkwö, e' kos mú blatèsö mañat tsiní ta' e' et tsiní kos ttsenewa. E' kueki ñiwe ena nañewe, e' mú blatèsö mañat tsiní ta' e' et tsiní ttsenewa.

¹³ E' ukuöki ta ye' wökéka ta ye' tö pu sué et ur àr kashuk a, e' tö iché aneule: “¡Ayëwëë, ayëwëë, ayëwëë! ¡Wéstela ina ká ulitane wakpa ta, mik Skëköl biyöchökwakpa tso'ia mañal e'pa tö iduk bla'weke eta!”

9

¹ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide skëtökicha. Eta bëkwö et anewabak, e' suéyö iski. Eë kauk ter tajë iskië, kë s'wö dë'mi ekkë. Kauk e' kkö wötëule, e' kköyottsä mène bëkwö suéyö iski, e' a.

² Mik ie' tö kauk kköyéttsa, eta e' a ishklé deka tajë wës bö' wöñar tajë e' shklé es. E' tö kashuk ttsewéwa, e' kueki diwö kë olo bunea.

³ Shkle e' shua ditski blublué dettsa tajë iyök ki, poneka ká wa'ñe, ká ulitane wà iéwa. Ie'pa a kawö mène s'we'ikök wës bachë' tö s'kuéwa ta idalë'r es.

⁴ Ie'pa kë a kawö mène kakö kos, kalkö kos, e' katök.

Ie'pa a kawö mène, wépa kë wakyöule Skëköl wa iwö tsä ki, esepa ë we'ikök.

⁵ Erë ie'pa kë a kawö mène ittökukur. Ie'pa a kawö mène irreuk idalë'r tajë wa dö si' skel ekkë. E' dalër tajë wës bachë' s'kuéwa es.

⁶ E' kéwö ska' ta s'ditsö tö duéwa yuleraë poë, erë duéwa wák, e' tkörashkar ie'pa yöki.

⁷ Ditski e' wër wës kabaio tso' ñippoie ese payöule es. Iwökir ki itkëuleka, i tkëka blu' tö iwökir ki yöule orochka wa ese süë. Iwö wër wës s'ditsö wö wër es.

⁸ Itsä batsië wës alakölpa tsä es. Ikä dör wës namu kà es.

⁹ Tabechka àr ibatsi' mik wës ñippökwapka tö iëke e' tsatkoie e' sù. Ipiik blar tajë wës carreta skë kabaio tö tuneule michoë ñippök es.

¹⁰ Ikirë dör wës bachë' kirë es, e' diché wa ie'pa tö s'we'ikeke dö si' skel ekkë.

¹¹ Ie'pa blu' e' dör Skëköl biyöchökwak dör kauk iskië, e' wökir. Hebreoie e' kiè dör Abadón. Griegoie e' kiè dör Apolión (kiè e' wà kiane chë: Se' eukwawak).

¹² Ýi sulu e' tsä tka et, erë iska kianeia böt.

¹³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tö iduk bla'wé, i' ta ide tektökicha. Ye' tö s'ttö ttsé datse ka' tso' yöule orochka wa ýi moka Skëköl a ee. Ka' e' bata tkël a iyöule dula'ie, e' shua s'ttö ttséyö.

¹⁴ E' tö iché Skëköl biyöchökwak tö iduk bla'wé írö e' a: “Skëköl biyöchökwakpa döka tkël tso'

moulewā di' tajē kiè Éufrates e' kkōmik, e'pa wōttsōlor be' tō.”

15 Skēkōl biyōchōkwakpa dōkā tkēl e'pa tso'tke Skēkōl wā iwakanéwōie i' kēwō ska'. Ie'pa kanè dōr pē' tajē eukwa. Pē' ulitane mú blatèsō mañat tsiní ta' e' et tsiní erdawa seraā ie'pa ulà a. Etā Skēkōl biyōchōkwakpa dōkā tkēl wōttsērolone iwakanéuk.

16 Etā ye' a iyēne tō ñippōkwakpa dami kabaio kī, e'pa dōkā 200.000.000.

17 Ñippōkwakpa ekkēpa dami kabaio kī, e' sué ye' tō, e'pa wā tabechka àr ibatsī' mik e' tsatkoie, e' wōaule batsē wēs bō' wōrkua suēsō es ena siè wēs ák bua'buā kiè jacinto es, ena tskiriri wēs azufre es. Kabaio ekkēpa wōkir wēr wēs namu wōkir es. Ñies ikkō a bō' ena shklē ena azufre, e' dōkettsa.

18 Bō' ena shklē ena azufre dōkettsa kabaio ekkēpa kkō a, e' dōr ì mañat suluē dōke pē' kī e'. E' tō pē' ewéwa tajē. Pē' ulitane mú blatèsō mañat tsiní ta' e' et tsiní enewa seraā.

19 E' wā dōr tō kabaio ekkēpa wā diché tso' ikkō a ena ikirē a s'we'ikoie. Ikirē bata dōr tkabē chōk wōkir es, e' wa s'shkā wēkeitō.

20 Erē pē' malepa atē kē durulune ì sulu tka e' wa, e'pa kē wā ì sulu wamblekerakitō ese olo'yane. Ñies aknamapa ena íyi diōkōl dalōiekerakitō esepa kē olo'yanerak iwā. Íyi diōkōl ñe'pa yōule orochka wa, inukōlchka wa, broncechka wa, ákchka wa ena kal tak wa, ese kōs wōbla kē

wawēr, kē kukuō wattsēr, kē shko, erē ie'pa tso'ia idalōiōk ikēkōlie.

21 Ie'pa kē er maneone. Ie'pa s'ttekewaiā, alibchōkeia, trērkeia, akblōkeia.

10

Skēkōl biyōchōkwak e' wā yēkkuō a'tser iulà a

1 E' ukuōkī ta' ye' tō Skēkōl biyōchōkwak sué ekōl, e' diché ta' tajē. Ie' datse ká jai a paiēulewā buaē mò wa. Shk-aba' tkēnear iwōkir tsakā. Ie' wō dalōburke wēs diwō es. Ie' klōlōbo wa'ñe wēr wēs bō' wōñar es.

2 Ie' wā yēkkuō tsitsirla a'tser iulà a shubukaule. Ie' klō bua'kka tkékaitō dayē kī, iklō baklī'kka tkékaitō ká sí kī.

3 Etā ie' ane tajē wēs ma' name ar es. Mik e' one, etā alá blane dōkā kuktōkicha.

4 Ì ché alá tō e' shtōk ye' mí yēkkuō kī, erē ttō ttséyō datse ká jai a e' tō iché: “Kē ishtar, iblōwābō bēre.”

5 Etā Skēkōl biyōchōkwak suéyō iklō et tkērka dayē kī, iklō et tkērka ká sí kī, e' ulà bua'kka kēkā ká jai a

6 ta' ichéitō: “Skēkōl ser mi-choē e' tō ká jai ena ká i' ena dayē ena ì kōs tso'ia, e' yō'. Ie' wōrkī ye' tō iché tō ì cheke ye' tō e' dōr mokī. Skēkōl kē tō ì panepaiā.

7 Ì tso' Skēkōl wā ier a blēule wē, e' yē'bakitō ikanē mēsopa dōr ittekōlpa e'pa a, e' wā ordaē mik Skēkōl biyōchōkwak bata tō iduk bla'wé eta.”

⁸ Etā s'ttō ttsē'yō datse kā jai ā, e' ttēne ye' tā tā ichéitō: “Be' yú Skēkōl biyōchōkwak klō et tkērka dayē kī etā iklō et tkērka kā sí kī, e' ska', etā yēkuō a'tser iulā a shubukaule, e' klō'ú.”

⁹ Etā ye' mī Skēkōl biyōchōkwak dur e' ska' tā yēkuō e' kiéyō ie' ā. Ie' tō ye' ā iché: “Íkē, ikatōwābō. Be' kkō ā be' tō ittseraē tō blo'bloē idir wes bulali es, erē be' shua imiaraē bacha'bachaē.”

¹⁰ Etā yēkuō a'tser Skēkōl biyōchōkwak ulā ā, e' klō'wéyō tā ikatéwayō. Ye' kkō ā tā blo'bloē idir wes bulali es, erē mik ide ye' shua, etā imía bacha'bachaē.

¹¹ Etā ttē i' yēne ye' ā: “Ì wamblēirmi kā kuā'kī kuā'kī wakpa taiē tā, ñies ditsōwō kuā'kī kuā'kī wakpa taiē tā, ñies s'ttō kuā'kī kuā'kī wakpa taiē tā, ñies kā blúpa taiē tā, e' kōs chōk be' kawōta Skēkōl ttekōlie.”

11

Skēkōl ttekōlpa bōl

¹ Etā ye' ā kua' mēne kā ma'woie. Ye' ā iyēne: “Be' yú, Skēkōl wé kibi, e' ma'uk. Ñies ka' tso' íyi moka Skēkōl ā, e' ma'ú. Bil s'tso' Skēkōl dalōiök iwé ā, e' shta'úttsa.

² Erē Skēkōl wé kibi upa atē u'rki e' meule pē' kē dōr judiowak esepa ā, e' kuēki e' kē ma'war be' tō. Ie'pa tō Skēkōl ké, e' dōr Jerusalén dōr batse'r e', e' klō'werauā, sulu'werauā ì sulu wa dō sí dōka dabom tkéyōk kī bōt (42) ekkē.

³ Etā eē ye' tō ye' ttekōlpa patkeraē bōl ye' ttē pakōk kā dōka mil eyōk kī cien böyōk kī dabom teryōk (1.260 días) ekkē. Ie'pa paiēule datsi' kra'kraē wa s'ká datsi' sù.”

⁴ Olivo klō bōlka ena bō'wōla tulur ituloka kī dōka bōt tso' Skēkōl wōrkī kā jai ā, e' yē'bak kā iaiaē Zacarías tō, e' wā dōr ttekōlpa bōl e'.

⁵ Yi datse ie'pa bōl we'ikōk suluē kiane ppē, kiane ttēwa, e' tā ese ewerawa ie'pa tō bō' dōkettsa ie'pa kkō ā e' wa.

⁶ Ie'pa tso' Skēkōl ttē pakōk ittekōlpaie, e' dalewa ie'pa ā kawō mēne kalī wōklō'ukwa as kē iyēr. Ñies ie'pa ā kawō mēne di' mane'uktsane pēie. Ñies kawō mēne ie'pa ā ì sulu kōs mukka kā i' wakpa kī bitōkicha ie'pa kī ikiane ekkē.

⁷ Erē mik ie'pa tō Skēkōl ttē paké one, etā iyiwak sulusi aknamaie e' dōraka kauk taiē iskiē e' ā. E' ñippōraē ie'pa tā, etā ie' alōraka ie'pa kī, etā itteraluritō.

⁸ Ie'pa nu ardaē tkēter Jerusalén kā shushaē suli-tane wōrkī. Kā e' ā ie'pa Kēkōl kōtwarakitō wōtēulewa krus mik. Skēkōl ā kā e' dōr suluē wes Sodoma ena Egipto es.

⁹ Pē' datse kā wa'ñe, ditsēwō kuā'kī kuā'kī, ttō kuā'kī kuā'kī ena kā kuā'kī kuā'kī wakpa e'pa tō Skēkōl ttekōlpa nu sueraē dō kā mañat kī shabōts ekkē. Ie'pa kē tō kawō mepa yi ā inú wōtōkwa.

¹⁰ Kā ulitane wakpa ttsē'rdaē buaē, ie'pa bōl duolur e' kuēki. Skēkōl

ttekölpa böł tō ie'pa we'ik siarē, e'pa duolur, e' tō ie'pa ttsē'weraē buaē, e' kueki ie'pa iyi kakmeraē ñi a.

11 Mik ká mañat kí shaböts e' tka, eta Skököl tō ittekölpa böł duolur, e'pa shke'wékane ta ie'pa e' duéka. Wépa tō e' sué, e'pa kos suane iyöki taië.

12 E' ukuöki ta ttō darërē datse ká jai a, e' ttsé ittekölpa tō, e' tō iché: “¡A' shkōka íe!” Eta ie'pa mika ká jai a mò shua, e' sué ibolökpa tō.

13 E' wösha ta í tka darërëë, e' tō Jerusalén mú blatesö dōka dabop ta e' et tsini chōraē í ulà a. Iwakpa duolur dōka mil kuryök (7.000). Imalepa ate ttsē'ka, e'pa kos suanerak taië. Ie'pa tō Skököl tso' ká jai a, e' kikéka.

14 Es ì suluë skà tka, i' ta ide bötökicha. Ì suluë skà datseia bet, e' ta ide mañatökicha.

Duk blane, i' ta ide kuktökicha

15 Eta Skököl biyöchökwak bata tō iduk bla'wé, i' ta ide kuktökicha. Eta s'ttō ttsēne taië darërëë ká jai a, e'pa tō iché:

“I' ta ká ulitane wakpa ena iwökirpa,
e'pa de Skököl ena wé pairine'bitu idi' wa s'blúie, e'pa ulà a.
Ie'pa tō s'wëttsè michoë blu'ie.”

16 E' ukuöki ta kékēpa dōka dabom böyök kí tkel (24) tukur ikula' ki Skököl ska', e'pa e' télur wöwakköt Skököl wörki idalöiök.

17 Ie'pa tō iché:

“A sa' Kököl, be' diché ta taië iyi ulitane tsata.

Be' tso'tke tsawe ta, be' tso' i'ñe ta, ñies be' tso' aishkuö ta kekraë.

Be' e' tkéka ká ulitane wakpa blúie be' diché taië wa, e' kueki sa' tō icheke wéstela be' a.

18 Ká ulitane wakpa wépa dör be' bolökpa,

esepa we'ikeketke be' tō kēsik wa, e' kēwö de i' ta.

E' kueki ie'pa ulune taië be' ki.

S'duulewa kos e' shulirke, e' kēwö detke.

Ñies be' kanè mésopa ena be' ttekölpa ena s'batse'r malepa tō be' dalöieke, pē' dalöier'ta' esepa ena pē' ësēpa,

e'pa kos a iské meketke be' tō, e' kēwö de.

Wépa tō s'ditsö ewéwa ká i' ki, esepa ewekewa be' tō, e' kēwö detke.”

19 Eta Skököl wé tso' ká jai a, e' wékkö bunane, e' shua Skököl tō ittē me' se' a, e' kélkuö suéyö. Eta alá wöñane blane taië, e' ttséyö. Í tka darërëë, ñies mò wösi sesēë blubluë, e' dane taië kaljie.

12

Alaköl eköl ena bë dör kētali kēkölie e'

1 E' ukuöki ta ilè taië suéyö ká jai a ilè wà kkachoie. E' dör alaköl eköl parratulewa diwö wa. Si'wö tso' ie' klö dikia. Iwökir ki ì tkërka wes blu' wökir ki itkēka es, e' yöule bëkwö dōka dabom eyök ki böt (12) e' wa.

² Alaköl batsöketskër buklú, e' kirinemitke, e' tō ie' kköchöweke tajë.

³ E' ukuöki ta ye' tō ilè skà sué ká jai a ilè wà kkachöie. E' dör iyiwak sulusi aknamaie blubluë, e' dör këtali kéköl wák batsé e'. Iwökir dōka kul, e' kī idula' tulurka dōka dabop. Nies iwökir kos kī itulurka wes blu' wökir kī itkër es.

⁴ Bëkwö kos mú blatèsö mañat tsiní ta e' et tsiní kaléttsaitō dō ká i' kī ikirë wa. Ie' e' duéka alaköl alà kurketke, e' wöshaë ipanuk ilà kurketke e' katowajie.

⁵ Alaköl alà kune wëm, e' suletënebak ká ulitane wakpa wëttsuk iblúie. Ie' tō ie'pa wëttseraë yësyësë idiché tajë wa. Erë alà e' yënettsa imì ulà a, minetser wé Skéköl tkër ikulé kī eë.

⁶ Alaköl e' tkashkar këtali kéköl yöki ta imía ká sir poë wé kë yi serku' tajë ese ska'. Eë Skéköl tō ká me'baktke ie' a. Eë ie'pa tō alaköl se'weke ká dōka mil eyök kī cien böyök kī dabom teryök ekkë (1260).

⁷ E' ukuöki ta ie'pa ñippémi tajë ká jai a. Skéköl biyöchökwak kibi kiè Miguel, e' ena imalepa, e'pa ñippé tajë këtali kéköl ta. Këtali kéköl ena iklépa, e'pa ñippé tajë nies,

⁸ erë Miguel e' aléka ie'pa kī. E' kuëki këtali kéköl ena iklépa, e'pa kë a kawö mène senukia ká jai a.

⁹ Es këtali kéköl bërie uyéttsarakitō ká jai a döttsa ká i' kī iklépa kos eta. Këtali kéköl e' dör tkabë bak ká iaiaë kiè Bë ena Satanás e'. Ie' dör ká

ulitane wakpa kītō'ukwak as ie'pa tō i sulu wamblö.

¹⁰ E' ukuöki ta ttō darërëë ttséyö ká jai a tō iché:

“Bata ekkë ta Skéköl tō se' tsatkéé,
ie' e' tkékatke i ulitane blúie diché ta' tajë.

Wé pairi'bitu ie' tō idi' wa s'blúie
e' detke ká ulitane wakpa wökirie.

Satanás bak s'yamipa kkatök ñië nañeë Skéköl a,
erë bata ekkë ta ie' uyéttsaitō.

¹¹ Obeja Pupula kōtewa, e' pë tène se' skéie,

ie' mik s'yamipa erblé,
e' tté buaë paké ie'pa tō,
e' kuëki ie'pa e' aléka Satanás kī.

Ie'pa kë tkine tté buaë e' dalërmik ittëwa e' kī.

¹² ja Skéköl biyöchökwakpa serke ká jai, a' ttsë'nú buaë!

Erë iwëstela ina wépa tso' ká i' kī ena dayë kī esepa ta!

Bë wa ijcher tō ie' kēwö dökewatke tsinet,

e' kuëki ie' ulune tajë, ie' dë'ttsa a' we'ikök.”

¹³ Mik këtali kéköl tō isuë tō ie' uyanettsa döttsa ká i' kī, eta ie' tō alaköl alà kune', e' tōtiëmi.

¹⁴ Erë alaköl a pu pik mène as iur kamië këtali kéköl yöki ie' ká tso' ká sir poë wé kë yi serku' eë. Eë ie'pa tō ie' se'weraë dō duas mañal kī shaböts.

¹⁵ Eta këtali kéköl tō di' tué ikkō a tajë as e' tō alaköl katömi.

16 Erë íyök tō alaköl kímé. Íyök tskinane ta di' tué kətali kəköl tō ikkō a, e' yéwa íyök tō.

17 E' tō kətali kəköl uluwéka taijē alaköl kī. E' kuəkī ie' mīa ñippök alaköl e' aleripa datse ie' itōkī e'pa ta. Ie'pa dör wépa tō Skəköl ttē dalöiēno, e' iuteke buaē e'pa. Ñies ie'pa e' tkéwa darērēē kekraē Jesús ttē mokī e' a kē olo'yeta'.

18 Eta kətali kəköl demi e' duéka dayē kkō mik.

13

Iyiwak sulusi aknamaie e' deka dayē a

1 Eta ye' tō isué tō iyiwak sulusi aknamaie deka etō dayē a, e' wōkir dōka kul, idula' tulturka dabop. Idula' kōs kī itulurka wēs itkēr blu' wōkir kī es. Ie' wōkir bik ekkē kī kiē kitule et et, e' kōs tō Skəköl cheke suluē.

2 Iyiwak sulusi sué ye' tō, e' dör wēs namu es, iklö dör wēs sini'urri bērie klō es, ikkō dör wēs ma'name kkō es. Iyiwak sulusi e' a kətali kəköl tō idiché ena kawō mé s'blúie s'wētsoie.

3 Iyiwak sulusi e' wōkir dōka kul, iwōkir ek shka'ule taijē wēsua ittewamiitō ekkē. Erë e' buanene bet. E' tō ká ulitane wakpa tkiwéwa taijē. E' kuəkī ie'pa tō ie' klō'wé iblúie.

4 Kətali kəköl tō idiché me'baktke iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a, e' kuəkī ie'pa tō idalöié ikékölie. Ñies ie'pa tō iyiwak sulusi e' dalöié. Ie'pa tō iché: “Kē yi dör wēs ie' es. Kē yi e' alōpaka ie' kī.”

5 Iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' a kawō mēne e' ttsōkka taijē, Skəköl chök suluē. Ñies kawō mēne ie' a blu'ie s'wēttsuk si' dōka dabom tkēyök kī bōt ekkē (42).

6 Eta es ie' tō iwà wamblé. Ie' tō Skəköl ena Skəköl kiē e' ché suluē. Ñies ie' tō Skəköl wé ena wépa serke ká jai a, e' kōs ché suluē.

7 Ñies kawō mēne ie' a ñippök s'batse'rpa tso' ká i' kī e'pa ta e' alōkka ie'pa kī. Kawō mēne ie' a blu'ie ká ulitane wakpa, s'ttō kua'kī kua'kī, ditsōwō kua'kī kua'kī, e'pa kōs wēttsuk.

8 Wépa dör Obeja Pupula kōtulewa se' skéie, e' icha, esepa kiē tso' kitule iyēkkuō kī kuaē, mik Skəköl tō ká i' yō' e' yōkī. Yēkkuō e' dör sene michoē e' yēkkuō. Wépa kiē tso' kitule yēkkuō e' kī, esepa kē wa iyiwak suluē e' dalöiēne'. Erë ká ulitane wakpa malepa, wépa kiē kē ku' kitule sene michoē yēkkuō kī, esepa kōs tō iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' dalöié ikékölie.

9 Ì cheke ye' tō, e' ttsō a' ulitane tō:

10 “Wépa suletē'bak Skəköl tō klō'wéwa,

esepa tserdami klōulewa.

Wépa suletē'bak Skəköl tō duōkwa tabè kkō a,

esepa tterawa tabè wa.”

E' wa s'batse'rpa e' tkōwa darērē ena ierblō ie' mik e' wērdaē.

Iyiwak Sulusi aknamaie deka etō íyök a

6 E' ukuöki ta ye' tö Skököl biyöchökwak skà sué eköl urkear kashuk a. E' wa Skököl tté buaé yöbié e' dami wà pakè ká ulitane wakpa a, s'ditsöwö ulitane a ena s'ttö kuä'ki kuä'ki ulitane a.

7 Ie' tö iché aneule: "Skököl tö sulitane shuleketke, e' kéwö detke. E' kueki Skököl dalöiö, ie' kiköka. Kashuk ena ká i' ena dayé ena di' ulitane, e' kos yö'itö, e' kueki idalöiö sulitane tö."

8 Eta Skököl biyöchökwak skà debitu idé'bitu kewe, e' itöki, e' tö iché: "Ká kibi taié bua'iewa kiè Babilonia, e' enewa seraä, sulunewa. Babilonia wakpa tö ká malepa wakpa erkiöwé i sulu wamblök ie'pa ta wes s'ttèka blo' wa senokka ita es. E' kueki ká e' wakpa enewa."

9 Eta Skököl biyöchökwak skà debitu itöki, e' tö iché: "Wépa tö iyiwak sulusi dé'ka dayé a e' ena idiököl dalöié ta ie' mérak wakyuè iwötsa ki ö iulà kkue ki,

10 esepa we'ikeraé Skököl tö. Ie' késik taié e' ardaé seraä ie'pa ki. E' dör wes ie' tö ie'pa ké i' bacha'bachaé e' yökwa seraä es. Ie' tö ie'pa we'ikeraé taié kekraé bö' wöñarke azufre ta e' wa ibiyöchökwakpa batse'r e'pa wörki ena Obeja Pupula wörki.

11 Wépa tö iyiwak sulusi dé'ka dayé a e' dalöié, ñies idiököl dalöierakitö, e'pa e' me' wakyuè iyiwak sulusi e' kiè wa, esepa weirke bö' ké a, e' shkle batrö michoé ké iwöitta'wa ñiè nañeé."

12 S'batse'rpa tö ie' tté dalöiëno, e' iuté buaé, ñies ie'pa tkëulewa darërëé Jesús mik. E' wa ie'pa diché wërdaé.

13 E' ukuöki ta ye' tö ttö datse ká jai a e' ttsé. E' tö ye' a iché: "Iñe ta ena aishkuö ta wépa erblé' Jesús mik ta idurulune es, ayécha buaé esepa." Ñies Skököl Wiköl tö iché: "E' dör mokj, ie'pa kanéblé' darërëé Skököl a ká i' ki, e'pa enuraé aishkuö ta. I buaé kos o' ie'pa tö, e' ské döraé ie'pa ulà a."

14 E' ukuöki ta ye' tö mò saruru sué, mò saruru e' ki yi tkër eköl wër tö ie' dör S'ditsö Alà. Ie' wökir ki itkëuleka i tkekeka blu' wökir ki yöule orochka wa ese. Tabe ká di'diè tso' iyiwö toie, ese a'tser ie' wa.

15 Eta Skököl biyöchökwak eköl e' yéttsa Skököl wé tso' ká jai a e' a, eta iché aneule yi tkër mò bata ki e' a: "Ká ulitane wakpa dör wes iyiwö es, e' kéwö detke wöshètè wes iyi wöshètèsö es. E' kueki e'pa wöshëtö be' tabè wa."

16 Eta yi tkër mò bata ki, e' tö itabè waté ká i' ki, eta iwà wöshëtító.

17 E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà e' yéttsa Skököl wé tso' ká jai a e' a. Ie' wa tabè ká di'diè a'tser.

18 E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak skà tso' e' dör ka' tso' iyi moka Skököl a e' bö kanéukwak. Ie' dettsa ta ichéitö aneule wé wa tabè dami e' a: "Uvawö kos tso' ká dià a e' detke wöshètè, e' kueki uvawöli kicha tö tabè wa."

19 Età Skèköl biyöchökwak, e' tō uvawöli kōs kicha té ta iékaitō ákuk a wé iwöli ñateke idiö yottsai e' a. Ákuk e' wà kiane chē tō Skèköl tō ibolōkpa we'ikeraē ikēsik wa wes uvawō ñatēsō es.

20 Ákuk e' tso' Jerusalén bánet, e' a iwöshté Skèköl biyöchökwak tō e' iēne. Mik iñatēne, etā s'pē tēne taiē wēr wes di' taiē suēsō es. Ibatsī dör kilómetro dōka cien mañayōk (300) ekkē, ishōlō dör metro et kī shāböts.

15

Ì sulu bata datse

1 E' ukuōkī tā ye' tō ì skà sué ká jai a ilè wà kkachoiē, e' tō ye' tkiwéwā. E' dör Skèköl biyöchökwakpa dōka kul, e'pa wā ì sulu bata datse dōka kul ká i' wakpa kī, e' dami. Mik ì sulu ikkēpa tka, etā Skèköl kēsik taiē e' wöklōne.

2 Ñies ye' tō isuē tō ì me'r bērie dayē suē, e' wēr wösuōchka suē sarērēē shūtuule bö' wörkua wa. Ñies wēpa e' ali'kabak iyiwak sulusi dē'ka dayē a e' kī ena idiököl kī, esepa suéyō. Ie'pa kē e' menettsā wakyuē iyiwak sulusi kiè e' número wa. Ie'pa iēter dayē e' kkōmik. Ma'ma blartā kiè arpa me' Skèköl tō ie'pa a, e' a'tser ie'pa wā.

3 Skèköl kanè méso kiè Moisés e' ttsē, ñies Obeja Pupula ttsē, e' ttseitseke ie'pa tō, e' tō ichè i' es:

“A Skèköl, be' diché tā' taiē íyi ulitane tsatā.

Ì kōs wé be' tō, e' dör taiē buaē, e' tō sa' tkiwéwā. Be' ē dör ká ulitane wakpa blú.

Be' dör yēsyesē, be' ttō etkē.

4 A Skèköl, sulitane tō be' dalōieraē.

Sulitane tō be' kikerakā.

Be' ē dör batser.

Sulitane wa ijcher tō be' tō s'shuleke yēsyesē,

e' kuekī ká ulitane wakpa dōraē be' ska' be' dalōiök.”

5 E' ukuōkī tā Skèköl wé tso' ká jai a, e' úshū dalōiērtā' taiē shūte, e' suéaryō áie, e' shuā ttē me'bak Skèköl tō se' a e' tso' blēule.

6 Skèköl biyöchökwakpa dōka kul wā ì sulu datse ká i' kī e' damirak iwā iulā a, e'pa dettsā Skèköl wé e' a. Ie'pa datsi' yöule datsi' kiè lino ese wa e' dör saruruē wōñarke dalalāē, ikiparuo ar iwā ichō' mik, e' dör oro.

7 Ì tso' ttsē'ka dōka tkēl, e' eköl tō tkā' yöule orochka wa, e' mé Skèköl biyöchökwakpa kul a eköl eköl. Tkā' e' a Skèköl ser michoē e' kēsik iēne chiē.

8 Etā Skèköl wé e' wà iēneka Skèköl olo taiē ena idiché taiē e' shklē wa. Kē yi dōpawā Skèköl wé e' a dō mik, ì sulu dami Skèköl biyöchökwakpa kul wā, e' wà tka etā.

16

1 Ye' tō yile ttō ttsé darērēē Skèköl wé a, e' tō iché Skèköl biyöchökwakpa kul a: “¡A' yú tā a' tkā' wà iēne Skèköl kēsik wa, e' wà tkōttsā ká diā kī!”

Tkā' wà iēne Skèköl kēsik wa dōka kul

² Skëköl biyöchökwak tsá, e' tō itka' wà tkéttsa ká i' kī, eta wépa wakyöule iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kiè wa ñies idiököl dalöierakitö, esepa kōs kī s'méwō sulusi tskine dalër tajë.

³ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tō itka' wà tkéttsa dayë kī. Eta dayë miá péie wēs wēm kōtulewā pé es. Iyiwak kōs tso' dayë a duolur yēs.

⁴ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tō itka' wà tkéttsa di' kōs kī. Eta di' kōs miá péie.

⁵ E' ukuöki ta ye' tō ittsé tō Skëköl biyöchökwak dör di' kkō'nukwak, e' tō iché:

“A Skëköl, be' dör batse'r,
be' tso'tke tsawe ta, i'ñe ta ena
kekraë.

Kekraë be' tō s'shuleke
yësyësë,

e' kuëki e' dör buaë tō be' tso'
ie'pa we'ikök es.

⁶ Ie'pa tō s'batse'rpa ena be'
ttekölpa,

e'pa kōtulur pé tēne tajë, e'
kuëki e' dör buaë tō be'
tō ie'pa we'ikë es.

I'ñe ta be' tō ie'pa ské kéne pé
yök.

Es ie'pa kī inuí ské dene.”

⁷ E' ukuöki ta ka' tso' íyi moka Skëköl a eē ttō ttséyö se' ttōie e' tō iché: “A Skëköl, be' diché ta' tajë íyi ulitane tsata, ayëcha e' dör mokië, be' tō ie'pa nuí shulé mokië yësyësë.”

⁸ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tō itka' wà tkéttsa, e' ane diwö kī. Eta

diwö a kawö mène s'ditsö ña'ukwa iba tajë e' wa.

⁹ Dìba e' tō sulitane pa shayo'wéttsa tajë. Ì sulu ikkë kōs patké Skëköl tō ie'pa kī, erë ie'pa kë éna ì sulu wambleke ie'pa tō ese olo'yak, ie'pa kë er mane'wak ie' a. Ie'pa kë éna ie' kikakka. E' skéie ie'pa tō ie' ché suluë.

¹⁰ E' ukuöki ta Skëköl biyöchökwak skà tō itka' wà tkéttsa, e' ane wé iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' tkërka e' kī. Eta ie' ká kōs ttsenewā wēs stui es. Ká ulitane wakpa tō iku' kueke ipà dalër tajë e' ë kuëki.

¹¹ Erë ì sulu wambleke ie'pa tō, ese kë olo'yè ie'pa tō. Ie'pa pa dalër tajë ñies ie'pa tteke smewö sulusi tō, e' kuëki ie'pa tō Skëköl tso' ká jai a e' ché suluë.

¹² Skëköl biyöchökwak skà tō itka' wà tkéttsa, e' ane di' tajë kiè Éufrates e' a. Eta di' tajë e' sinewā as blu'pa datse diwö tskirke e' wa, esepa tkōmi buaë ñippökwapka ta.

¹³ E' ukuöki ta ye' tō wimblupa sulusi sué bukuë'ie mañat. Et dettsa këtali kéköl e' kkō a. Et dettsa iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' kkō a. Ibata èt dettsa iyiwak sulusi e' tteköl kkō a.

¹⁴ Bukuë' e'pa dör aknamapa. Ì kë or yi a, ese ormi ie'pa a. Ie'pa mi'ke blu'pa tso' ká wa'ñe, e'pa dapa'uk ñippök Skëköl diché ta' tajë íyi ulitane tsata, e' ta, mik ikéwō de sulitane shulök eta.

15 Skëkëpa Jesucristo tö iché i' es: "Ye' ttö ttsö. Mik ye' datsene, etä ye' datse kë e' biyö yëule wës akblökwak döwä es. Wëpa tso' erkj ye' panuk, idatsi' tso'tke buaë iënoie, ayëcha buaë esepa. Es ie'pa kë shkõpa sume suli-tane wörki tä ijaërkarak."

16 Etä aknamapa mañal, e'pa tö blu'pa dapa'wëkä ká kië hebreoie Armagedón eë.

17 Etä Skëköl biyöchökwak bata tö itkä' wà tkéttsa, e' ane kashuk a. Etä se' ttöie darërëe ttsé ye' tö datse blu' kulé tso' Skëköl wé a e' ska', e' tö iché aneule: "iYe' tö iwakanewétke!"

18 Etä alá wöñane taië iblane taië. Í tka darërëe, e' tö ká wötj'wé taië kos í bakule ká i' kji e' tsatä.

19 Ká wa'ñe wé s'ditsö serke, e' ké kos enewa. Ká kibi taië bua'iewä kië Babilonia, e' tskinewä ate mañat tsjini. Es Babilonia kj Skëköl kësik suluë blé, i sulu wamblekerakitö ese nuí kuëkj. E' dör wës Skëköl tö ie'pa ké i bacha'bachaë yökwa seraa es.

20 Dayë nane kos, kabata kos, e' cholur.

21 Nies mò wöli wösi sesëë, e' wösi es tköka dabom tkëyök (40) kilo tsatä, ese dane taië s'ditsö kj wës kalj yer es. E' tö s'ditsö we'iké taië e' kuëkj ie'pa ulunekä Skëköl kj tä ie' ché suluë.

17

Alaköl trër taië e' weirdaë

1 Skëköl biyöchökwakpa döka kul wä tkä' tso', e' eköl

de ye' ska' tä ye' a ichéitö: "Be' shkõ ye' tä, súyö be' a ikkachè wës Skëköl tö alaköl trër taië kkeaulekä taië, e' we'iké. Alaköl e' tkërka di' tso' taië e' bata kj.

2 Ká ulitane blüpa e' mettsä trënuke ie' tä. Nies ká ulitane wakpa e' mettsä i sulu wamblök wës ie' es kë wöklörtä' wës s'tteke blo' tö es."

3 E' ukuökj tä Skëköl Wiköl de taië ye' kj tä Skëköl biyöchökwak wä ye' mítser ká sir poë wé kë yi serku' taië ese ska'. Etä eë ye' tö alaköl sué eköl tkërka iyiwak sulusi dë'ka dayë a wák batsë e' kj. Iyiwak sulusi e' pa kos kj kië tso' kitule taië kuä'ki kuä'ki. Kië e' wä kos tö Skëköl cheke suluë. Iwökir döka kul, idula' döka dabop.

4 Alaköl e' paiëule buaë idatsi' dör siësiël ena batsë. Ikjtkëule buaë taië oro wa ena ák bua'buwa wa ena ákwöla bua'buwa kië perla ese wa. Tka'yöule oro wa, e' a'tser iwa wä iëule chië blo' wa. Blo' e' tö i kos wër suluë Skëköl wa ena alaköl e' ia'wëkä trë wa e' chë.

5 Ie' wötsä kj ttë tso' kitule. Ttë e' wä blëulewä se'yökj, e' tö iché: "Ye' dör ká kibi taië kië Babilonia. Ye' dör alakölpa trër suluë esepa kos mi. Nies ye' dör i kos tso' ká i' kj wër suluë Skëköl wa ese mi."

6 Etä ye' tö isué tö alaköl tteke blo' tö. Blo' e' dör s'batse'rpa kötulur ie'pa tö Jesús ttë kuëkj, e'pa pë. E' tö alaköl e' tteke blo'ie. Mik ye' tö ie' sué etä ye' tkinewä taië.

7 Etä Skëköl biyöchökwak tö

ye' a ichaké: “¿Ì kueki be' tkinewa? Alaköl e' ena iyiwak sulusi wökir döka kul, idula' döka dabop, e' ki alaköl tkërka, e' wà pakeke ye' tö be' a.

⁸ Iyiwak sulusi sué be' tö, e' bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' döraça kauk tajië iskië, kë s'wö dë'mi ekkë, e' a. E' ukuöki ta Skëköl tö ie' we'ikök patkeraë kekraë. Wépa kië kë ku' kitule kuaë sene michoë yëkuö ki kam Skëköl tö ká i' yuö e' yöki, esepa kos tkirdawarak mik ie'pa tö iyiwak sulusi dë'ka dayë a e' sué eta. Iyiwak sulusi e' bak senuk, e' kë ku'ia i'ñe ta, erë ie' dörane.

⁹ “Wépa didir ena ká ane buaë, esepa éna ì cheke ye' tö a' a e' wà armi buaë. Iyiwak sulusi e' wökir döka kul, e' wà kiane chë kabata döka kul, e' ki alaköl sulusi tkërka. Nies e' wà kiane chë blu'pa döka kul.

¹⁰ E' skel blërulunebak, e' eköl tso' blu'ie, blu' bata doia itöki erë e' kë kanëblöpa ká tajië blu'ie.

¹¹ Iyiwak sulusi bak senuk ká iaiaë, e' kë ku'ia i'ñe ta, mik ie' dene blu'ie, eta ide paköl, ie' döra blu' bak kul e' eköl nies. Erë ie' dene blu'ie weinuk ë.

¹² “Idula' döka dabop sué be' tö, e' wà kiane chë tö blu'pa döka dabop e'pa doia. Ie'pa a kawö merdaë s'wëttsöie iyiwak sulusi e' ta ekuölö ëme.

¹³ Blu'pa döka dabop, e'pa er mé ñikkë iwakpa bil ekkë, kawö ena diché tso' ie'pa wa s'wëttsöie, e' muk iyiwak sulusi e' a.

¹⁴ Ie'pa ñippöraë Obeja Pupula ta, erë e' e' alöraça ie'pa ki. Ie' döra skëkölpa ulitane e' këköl, nies ie' döra blu'pa ulitane e' blu', e' kueki ie' e' alöraça ie'pa ki. Wépa tso' ie' ta, e'pa klöo'bak Skëköl tö, nies ie'pa shukitbakitö. Ie'pa döra Obeja Pupula ttökatapa e' tkökewa darërëë ie' a ese.”

¹⁵ Nies Skëköl biyöchökwak tö ye' a iché: “Di' tso' tajië sué be' tö, e' bata ki alaköl trër tajië, e' tkërka, e' wà kiane chë, ká tso' tajië e' wakpa s'tso' tajië ttö kua'ki kua'ki e'.

¹⁶ Idula' döka dabop ena iyiwak sulusi, e'pa tö alaköl trër tajië e' sueraë suluë. Ì kos tso' ie' wa, e' yerattsarakitö iulà a, imeraarakitö sume. Ie'pa tö ie' chkä katerawa eta ikuö ate e' ña'werawa ie'pa tö.

¹⁷ Skëköl wák tö blu'pa dabop er méwa ñikkë as ie'pa wa kawö tso' s'wëttsöie, e' müitorak iyiwak sulusi e' a. Es ie'pa tö iweräë dö mik iwä tka wes Skëköl tö iyë'at es.

¹⁸ Alaköl trër tajië sué be' tö, e' wà döra ká kibi tajië. Ká e' wakpa e' aléka ká malë blu'pa ki.”

18

Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa

¹ E' ukuöki ta ye' tö Skëköl biyöchökwak ská sué eköl datse ká jai a, e' diché ta' tajië. Ilo tajië, e' buneka ká i' kos ki.

² Ie' tö iché aneule:

“¡Babilonia wakpa enewa ta iké sulunewa!

Ká e' sulunewa míane ak-
namapa kéie.

Ee wimblupa sulusi tsakië e'
dapa'wéka senuk.

E' dör iyiwak sulusi dör ñá
ena dù dör ñá, ese wé.

³ Ká ulitane wakpa erkiöwéka
Babilonia wakpa tö

trénuk wes s'tteke blo' tö es.

Ká ulitane blúpa senéka ie' ta.

Ì sulu kos tueke ie' tö ì sulu
wambloie,

e' tö dali wataukwakpa uli-
tane blu'wéka taië."

⁴ Ttö skà ttsé ye' tö datse ká jai
a, e' tö iché:

"Wépa dör ye' icha, e'pa kos e'
yölor Babilonia

as a' ké tö ì sulu wamblërke ee
e' wamblöñak.

Ñies a' e' yölor as ì sulu datse
ie'pa ki e' ké dö a' ki.

⁵ Ì sulu wamblé ie'pa tö, e' dör
taië shüte,

e' mú dapa'wèsö, e'ma ideka
ká jai a.

Ì sulu wamblé ie'pa tö, e'
jcher buaë Skëköl wa.

⁶ Eta ttö ttsé ye' tö e' iché in-
amépa a:

Ì sulu wamblé ie'pa tö pë'
malepa ki,

e' nuí ské patköne ie'pa ki taië
dö bötökicha.

Ì sulu wamblé ie'pa tö pë'
malepa ki,

e' dör wes ie'pa tö pë' malepa
ké ì bacha'bachaë yök
es.

E' kueki ibaché döka
bötökicha,

e' ské yökwa ie'pa kö inuíe.

⁷ Ie'pa e' kkeökä taië, ie'pa
wa iyi bua'buá tso' taië
shüte,

ekkë ie'pa we'ikö taië shüte.

Ie'pa e' bikeitsö:

'Se' tso' buaë wes alaköl dör
blu' es,

se' ké dör wes schö es weir
siarë.'

⁸ Ie'pa e' bikeitsö es, e' kueki ì
suluë döraë ie'pa ki bet.

Ie'pa teraë bli tö, ie'pa
weirdaë siarë,

ie'pa duöralur, ie'pa ñardawa
bö a.

Skëköl diché ta' taië iyi ulitane
tsata,

e' wa ie' tö ie'pa wöme'ttsabak
weinuk."

⁹ Ì sulu wambleke Ba-
bilonia wakpa tö, ese

wamblëñak ká blúpa tö ie'pa
ta. Ñies iyi bua'buá tso' taië

Babilonia, e' tö ie'pa ttsë'wé
buaë. Mik ie'pa tö Babilonia

ñarkewa e' shkle sué, eta ie'pa
eriardaë taië, iuraë siarë.

¹⁰ Ie'pa suardaë dö' ì sulu e'
dö ie'pa ki ñies. E' kueki ie'pa

e' tsuraarak kamië ikí sauk ta
icherarakitö:

"jWéstela ina Babilonia
wakpa ta!

Ie'pa dör pë' taië. Ie'pa ká dör
taië buaë.

jÌ sulu wamblé ie'pa tö e' nuí
de ie'pa ki bet,

ekuölöie ie'pa enewa, ie'pa ká
sulunewa!"

¹¹ Dali wataukwakpa tso'
ká i' ki e'pa eriardarak siarë

iurarak taië, ké yi ku'ia
Babilonia ie'pa dali tauk e'

kueki.

¹² Dali watueke ie'pa tö e'
dör orochka, inukölchka, ák

bua'buá, ákwöla bua'buá kië

perla, datsi' bua'buà kiè lino ena seda, ñies datsi' bua'buà wõaule siëlsiel ena batsë; ñies kal ulitane alar jamamaë; ñies íyi ulitane bua'buàë yõule marfil*, ena kaltak bua'buà wa, ena tabechka kiè hierro e' wa ena tabechka kiè bronçe e' wa, ena ák bua'buà kiè mármol e' wa;

¹³ ñies canela klõ e' kkuõlit, ñies íyi poie alar jamamaë ena íyi masmas ña'wè, kiõ masmas kiè mirra ena íyi masmas poie tuè darèrè kiè olibano; ñies vino ena kiõ, ñies harina bua'buà ena trigowõ; ñies baka ena obeja ena kabaio ena carreta; ñies pè' klõulewà kanè mésoie ena pè' skà tso' watuè ese. Íyi ekkè kòs watuèke ie'pa tò.

¹⁴ Dalì wataukwakpa tò icheraë:

“A Babilonia wakpa, ì kòs bua'buàë kiarke a' kì taië,

e' kè kù'ia a' wà.

Íyi bua'buà kòs wër buaë wõñarke dalölöë,

e' kòs kè dè'ia a' ulà a.”

¹⁵ Dalì wataukwakpa e' blu'wé Babilonia wakpa wa, e'pa e' tsuraarak kamië ikí sauk. Ie'pa suane dõ' ì sulu tka Babilonia wakpa kì, e' dõ ie'pa kì ñies. Ie'pa eriardaë siarè, iuraë taië.

¹⁶ Ie'pa tò icheraë:

“iWèstela ina Babilonia wakpa ta!

A' e' paiëule datsi' bua'buà kiè lino ese wa

ñies datsi' wõaule siëlsiel ena batsë ese wa.

A' e' kítkeule buaë oro wa ena ák bua'buà wa ena ákwõla bua'buà kiè perla ese wa.

¹⁷ ¡Ká etkè ta a' wà íyi tso' bua'buàë taië, a' blune taië, e' enewa!”

Es ñies kanò blubluë shkõke taië dayè kì, e' wõkirpa kòs ena ikaneblõkerak kòs ena wépa shkõke kanò shüa, wépa kòs inukõl klõ'weke kaneblõk kanò wa, esepa kòs e' tséat kamië Babilonia kisauk.

¹⁸ Mik ie'pa tò ká e' ñanewa e' shkì sué, eta' ie'pa ane taië: “¡Ká wé skà dör buaë taië wës Babilonia es?”

¹⁹ Ie'pa tò ká po tkéka e' wõkir kì iwà kkachoie tò ie'pa erianerak taië ta iuke taië ta ichérakitõ aneule:

“iWèstela ina ká e' buaë taië, e' wakpa ta!

Sa' kòs wà kanò tso', e'pa blune taië ie'pa batamik.

¡Ká etkè ta ká e' sulunewa!”

²⁰ ¡A a' tso' ká jai a, Skèkõl tò Babilonia wakpa ewéwa,

e' kuèkì a' ttsè'nú buaë!

A' dör batse'rpa,

ñies Jesús ttekõlpa tsá,

ñies Skèkõl ttekõlpa, ie'pa kòs ttsè'nú buaë!

Skèkõl tò Babilonia wakpa we'iké,

* **18:12 marfil:** E' dör iyiwak kiè elefante ese kà talèki wà.

ì sulu wamblé ie'pa tò a' k_i, e'
nuí ské de ie'pa k_i,
e' kuek_i a' ttsé'nú buaé.

²¹ E' ukuök_i ta Skéköl
biyöchökwak skà de eköl diché
ta' tajë. E' tò ák bërie kéka, ák
e' dör kôs ák tso' wawè ekké,
e' uyémiitò dayé a ta ichéitò:

“A Babilonia wakpa, a'
chörawa
wes ák i' chowa dayé a es,
kë yi tò a' suépaia.

²² Ma'ma tso' bla'wè kiè arpa
ena flauta ena duk,
ese kë blarpaia a' ká a.

A' kanè mésopa kôs kë ku'ia.
Ák tso' wawè ese kë blarpaia
a' ká a.

²³ Bö'wö ñarke e' kë wöñarpaia
a' ká a.

Kë yi ku'ia ulabatsök.
A' dali wataukwakpa e'pa
kkeauleka tajë,
ie'pa dör pè' tajë ká i' k_i.
Es a' tò ká ulitane wakpa
kitò'wé alibchö wa,
e' kuek_i iyi ikké sulu de a' k_i.”

²⁴ Skéköl ttekölpa ena
s'batse'r malepa kôs kötulur
Babilonia wakpa tò, e'pa pè
tëne ie'pa ká k_i. Ñies pè'
malepa tajë kötulur ie'pa tò.
E' kuek_i e' nuí de ie'pa k_i.

19

¹ E' ukuök_i ta ye' tò ittsé
tò ká jai a pè' daparke tajë,
e'pa tté darèrè ta ichérakitò
aneule:

“Skéköl tò s'shulè yësyësè tté
moki wa,
e' kuek_i jikikökasö!
Ie' dör S'tsätkökwak.

Ie' olo ta' tajë, ie' diché ta' tajë
iyi ulitane tsata.

² Babilonia wakpa dör wes
alaköl trër tajë es.

Ie'pa bak ká ulitane
wakpa erkiöuk ì sulu
wamblök wes ie'pa es.

Ie'pa tò Skéköl kanè mésopa
kötulur.

E' nuí k_i Skéköl tò ie'pa ká
sulu'wéwa ta iwakpa
ewéwaitò.

E' kuek_i se' wa ijcher tò
ie' s'shuleke yësyësè
mokié.”

³ E' ukuök_i ta ie'pa tò iska
chéne:

“ìSkéköl kikökasö!
Babilonia shkle dià e' batró
michoé.”

⁴ Kékëpa doka dabom böyök
k_i tkël (24) ena ì ttsé'ka doka
tkël, e'pa e' télur iski wöwakköt
ta Skéköl tkërka ikulé k_i, e'
dalöierakitò. Ie'pa tò iché: “ìEs
e' idir! ìSkéköl kikökasö!”

⁵ Skéköl tkër e' ska' ttö ttsé
ye' tò, e' iché:

“ìA' ulitane tò se' Kéköl
kiköka,

se' tsitsipa ñies se' blublupa.
A' dör ie' kanè mésopa tò ie'
dalöieke,
e'pa kôs tò Skéköl kiköka!”

*Obeja Pupula ulabatsöke e'
këwö tkö'uk*

⁶ Eta ye' tò ittsé tò ì blarke
tajë wes s'tso' tajë ttö es, wes
di' blar tajë ákttö mik es, wes
alá blar tajë es, e' tò iché:

“ìSkéköl kikökasö!
Kékë dör se' Kéköl, e' diché ta'
tajë iyi ulitane tsata.

Ie' detke s'blúie s'wëttsuk,

e' kueki ikikōkasō.

⁷ Obeja Pupula ulabatsōketke,
e' kēwō dewatke,
e' tayē e' kané wētke ulabat-
soie ie' ta.

E' kueki se' ttsē'nù buaē
kaneē, ie' olo kikōkasō.

⁸ Ie' tayē a datsi' bua'buā kiè
lino e' mène e' paioie,
Datsi' e' dōr saruruē, wōñarke
dalalāē.

Datsi' e' wà kiane chē
s'batse' rpa ser yēsēsē e'."

⁹ Skēkōl biyōchōkwak tō ye'
a iché: "Ishtō yēkkuō ki i'
es: 'Wépa shkeñaule Obeja
Pupula ulabatsōketke, e' kēwō
tkō'uk, ayēcha buaē esepa.' "
Ñies ie' tō iché ye' a: "Ttē e' dōr
Skēkōl ttē mokīē."

¹⁰ Ye' e' tēwā iski wōwakkōt
Skēkōl biyōchōkwak wōshaē
idalōiōk, erē ie' tō ye' a iché:
"i'sē kē war! Ye' dōr Skēkōl
kanè méso wes be' ena be'
malepa e' tkēulewā darērē
Jesús ttē a e'pa es. i'Skēkōl ē
dalōiō!"

Jesús ttē e' tō Skēkōl ttekōlpa
erkiōweke s'pattōk.

Itkērka kabaio saruru ki

¹¹ E' ukuōki tā ye' tō isuē
tō ká jai a ukkō tso' áie, ee
kabaio suéyō etō saruruē.
E' ki itkērka, e' kiè dōr
Ttō Yēsēsē Kēkraē. Ie' tō
s'wēttsēke yēsēsē. Mik ie' e'
kéka ñippōk e' kē dōr ē.

¹² Ie' wōbla wēr wes bö'wō
wōñar es. Ie' wōkir ki i' tkērka
taiē wes itso' tkēka blu' wōkir
ki es. Ie' ki ikiè tso' kitule. Kiè
e' kē jcher yi wā, e' jcher ie'
wák ē wā.

¹³ Ie' datsi' nuuleka pē wa.
Ie' kiè dōr Skēkōl Ttē.

¹⁴ Ñippōkwakpa tso' taiē ká
jai a, e'pa datse' ie' itōki kabaio
saruru ki. Ie'pa paiēule datsi'
bua'buā kiè lino ese wa,
datsi' e' dōr saruruē wōñarke
dalalāē.

¹⁵ Ie' kkō a tabē dōkettsa
kà yēule di'diē, tabē e' wa
ie' e' alōraka ká ulitane
wakpa ki. Ie' tō ie'pa
wēttsēraē yēsēsē idiché taiē
wa. Skēkōl diché tā' taiē íyi
ulitane tsatā, e' kēsik wa ie'
tō ibolōkpa ñatskerawā wes
uwawō ñatskēwasō s'klō wa
idiō yottsā es.

¹⁶ Itu' shā ie' paio ki itso' kit-
ule, e' tō iché: "Blu'pa ulitane
e'pa Blú, skēkōlpa ulitane e'pa
Kēkōl."

*S'tsatkōkwak e' aléka iyiwak
sulusi ki*

¹⁷ E' ukuōki tā ye' isuē tō
Skēkōl biyōchōkwak dur ekōl
diwō ki. E' tō iché aneule dù
kos urke kashuk a e' a: "i'A'
shkō, a' ñi dapa'uka chkē tso'
taiē Skēkōl wā a' a e' katōk!

¹⁸ A' shkō blu'pa chká katōk,
ñies ñippōkwakpa wōkirpa ena
wēpa kēsik suluē, esepa chká
katōk a' shkō. Kabaio ena
iwákpa e'pa chká katōk a'
shkō. S'klōulewā kanè mésoie
ena pē' kē dōr es, ñies s'dalōiēr
tā' taiē ena se' esepa ena pē'
ulitane chká katōk a' shkō."

¹⁹ Etā ye' tō iyiwak sulusi
dē'ka dayē a e' suē. Ká ulitane
blúpa ena iñippōkwakpa, e'pa
tso' ie' ta. E'pa ñi dapa'uke
ñippōk itkērka kabaio saruru
ki ena iñippōkwakpa e'pa tā.

²⁰ Iyiwak sulusi dē'ka
dayē a ena ittekōl e'pa
klō'wēwarakitō. Ittekōl e'
tō i' kē or yi a ese o' iyiwak

sulusi wörki. Ese wa ie' tö wépa e' me' wakyuè iyiwak sulusi e' kiè wa ena idiököl dalöiè', esepa kitö'ka. Eta iyiwak sulusi ena itteköl, e'pa batrélormi ttsè'ka bö' me'r tajë batsöriie e' a. Eë bö' wöñarke tajë azufre ta.

²¹ Imalepa ttélur itkërka kabaio ki e' tö, tabè dökettsa ikkò a e' wa. Eta dù tö ie'pa chkà katé tajë dö che.

20

Skököl e' aléka Satanás ki

¹ E' ukuöki ta Skököl biyöchökwak sué ye' tö eköl, e' datse ká jai a. Ie' wa kauk ter tajë iskiè e' kköyottsä tso'. Nies tabechka kichaie bërie e' a'tser iwä.

²⁻³ Eta ie' tö këtali kéköl klö'wéwa. Këtali kéköl e' dör Bë kiè Satanás dè'ka tkabëie ká iaiaè e'. Skököl biyöchökwak tö ie' muéwa tabechka kichaie wa batréemi kauk ter tajë iskiè e' a. Ta e' kkö wötéwa'itö daloie ena iwakyuèitö as kë yi a ikköyerttsane. Eë ie' wötène dö duas mil eyök as kë ie' a ká ulitane wakpa kitëria. Erë mik duas mil eyök deka, eta ie' wötsénardaè erë ekuölö è.

⁴ E' ukuöki ta ye' tö s'blúpa kulé sué tulur ká jai a. Wépa tulur kula' e' ki, e'pa a kawö mène s'wëttsuk. Nies wépa kuli' tërdulune Skököl tté ena Jesús tté moki pakè kuéki, esepa wiköl sué ye' tö. Ie'pa kë wa iyiwak sulusi dè'ka dayè a ena idiököl dalöiène'. Nies ie'pa kë e' mène wakyuè iyiwak sulusi kiè wa iwötsa ki ö iulà kkue ki. Ie'pa

shkenekane, eta ie'pa tö s'wëttsé Cristo ta döka duas mil eyök.

⁵ Ie'pa shkenekane e' dör s'duulewa e' tsá shkenekane. S'duulewa malepa e'pa kë shkerpakane dö mik duas mil eyök ene eta.

⁶ Wépa shkerdakane kewe, ayècha buaè esepa. Ie'pa dör wépa batseo' Skököl tö esepa ki. Ie'pa kë duöpawa bötökicha. Ie'pa kaneblöraè Skököl a ena Cristo a sacerdotepaie. Nies ie'pa tö s'wëttseraè Cristo ta ñita dö duas mil eyök ekkè.

⁷ Mik duas mil eyök deka, eta Satanás yërdattsane wé itso' wötëulewa eë.

⁸ Ie' e' yörattsä Gog ena Magog kitö'uk. Gog ena Magog, e' wä kiane chè ká ulitane wakpa. Satanás tö ie'pa dapa'weraè ñippök Skököl ta. Ie'pa ñippökwakpa dör tajë wes dayè tséwö es.

⁹ Ie'pa ulitane datse ká wa'ñe demi Jerusalén. Eë s'batse'rpa serke. Ká e' dalër tajë Skököl éna. Ie'pa tö ká e' kköiéwa shkit s'batse'rpa ewowa, erë bö' biteshka ká jai a, e' tö Skököl bolökpa ewéwa seraa.

¹⁰ Eta Bë tö ie'pa kitö', e' batréemi bö' wöñarke azufre ta me'r tajë batsöriie e' a. Eë iyiwak sulusi dè'ka dayè a ena itteköl e'pa uyanemibak. Eë ie'pa weir michoè ñiè nañeè.

Skököl tö sulitane shuleke bata ekkè ta

¹¹ E' ukuöki ta ye' tö isué tö Skököl tkër ikulé ki. Ikula' dör bërie saruruè. Ká jai ena ká i'

e' tkashkar ie' yöki, kë iwëneia yës.

¹²⁻¹³ Eta ye' tö isué tö s'duulewa kos iëter Skëköl kulé wörki as ishulirdak. Wépa datse s'wimblu ké a esepa tso', ñies wépa durulune dayë a esepa tso'. S'dalöiërta' taië ena s'ësepa kos iëter Skëköl wörki as ie' tö ie'pa shulö wes ie'pa e' wamblé' es. Yëkkuö tso' tseë ee, e' ki i kos o'sö ena i kos wamblé'sö e' tso' kitule. Yëkkuö skà tso' ee et, e' dör sene michoë yëkkuö. Yëkkuö e' ki wépa ulà a sene michoë döraë, e'pa kiè tso' kitule. Yëkkuö e' shuppélör, eta s'duulewa kos shulé Skëköl tö wes ie'pa e' wamblé' es, ñies wes itso' kitule iyëkkuö ki es.

¹⁴ E' ukuöki ta s'duöwa ena s'wimblu ké e' kos batréemi bö' me'r taië batsöriie e' a, e' dör s'duöwa bötökicha e'.

¹⁵ Wépa kos kiè kë ku' kitule sene michoë yëkkuö ki, e'pa batréemi bö' ñe' a.

21

Ká jai pa'ali ena ká i' pa'ali

¹ E' ukuöki ta ye' tö isué tö ká jai tsá ena ká i' tsá, e' kë ku'ia, e' kos ské yönene pa'ali. Ñies dayë kë ku'ia.

² Eta ye' tö isué tö ká batse'r dör Jerusalén pa'ali e' datse ká jai a Skëköl ska'. Ká e' wër buaala wes tayë ulabatsketke e' paiö buaala iwëm wörki es.

³ Skëköl tkër, e' ska' ttö ttsé ye' tö, e' tö iché aneule: "Ittsö, i'ñe Skëköl de senuk s'ditsö shua. Ie' serdaë ie'pa ta këkraë. Ie'pa döraë ie' ichaie.

⁴ Ie'pa wöriö kos paik-leraëitö. Kë yi duöpawaia, kë yi eriarpaia, kë yi kköchöpaia, kë yi mik i dalërpaia, iyi ekké kos bakbak e' kueki."

⁵ Eta Skëköl tkër ikula' ki, e' tö iché: "Ye' tso' iyi kos yuökne pa'ali." Ñies ie' tö ye' a iché: "Ttè i' dör mokië, e' mik be' erblömi, e' kueki ishtö yëkkuö ki."

⁶ E' ukuöki ta ie' tö iché ye' a: "Iwà yöne one. Ye' dör iyi wì ena iyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Wépa ersine, esepa a kawö meraë ye' tö, sene michoë di' yök ëme, kë tuë ta'.

⁷ Wépa e' aléka i sulu ki, kë wa ye' tté olo'yaule, esepa a iyi ekké kos ské meraë ye' tö. Ye' döraë ie'pa Këköl ena ie'pa döraë ye' ala'rie.

⁸ Erë wépa tö ye' tté olo'yé suane kueki, wépa kë erblöta' ye' mik, wépa e' ia'uke i sulu wamblekerakitö ese wa, wépa dör s'ttökwakpa, wépa trërta', wépa wöbatsö alibchök, wépa tö iyi diököl dalöieke skëkölíe, ñies wépa dör kachökwakpa, esepa kos batreerami bö' wöñarke azufre ta me'r taië batsöriie e' a. E' dör s'duöwa bötökicha e'."

Jerusalén pa'ali kkayëne Juan a

⁹ Skëköl biyöchökwakpa döka kul suéyö kewe tö tká' damirak iwà wà tkëttsá ká ulitane wakpa we'ikoie, e' eköl de ye' ska', e' tö iché ye' a: "Be' shkö ye' ta. Obeja Pupula ulabatsöketke, e' tayë kkacheke ye' tö be' a."

10 Etā Skēkōl Wikōl de tajē ye' kī tā Skēkōl biyōchōkwak wā ye' mītser kabata bērie kakkeē e' kī. Ie' tō Jerusalén dōr batse'r datse kā jaī a e' kkaché ye' a, e' dōr Skēkōl ké.

11 Ká e' wōñarke dalōlōē Skēkōl olo tajē e' wa. Ká e' olo burke tajē dalōlōē wes ak bua'buā tuē darērēē kiē jaspe es. Ak e' wōaule spāspā ena mat, e' wēr sarērēē.

12 Ká e' kkōiēulewā shkit kakkeē buririē. E' ukkō dōkā dabom eyōk kī bōt (12). E' ukkō kōs a Skēkōl biyōchōkwakpa iēter ekōl ekōl. Nies Israel aleripa ditsēwō dōkā dabom eyōk kī bōt, e'pa kiē tso' kitule ekōl ekōl ukkō kōs e' mik.

13 Ukkō tso' mañat diwō tskirke, e' kke. Ukkō tso' mañat diwō mi'kewā, e' kke. Ukkō tso' mañat wī wa. Nies ukkō tso' mañat i' wa.

14 Ká e' kkōiēulewā shkittke, e' yōule ak blubluē kī dōkā dabom eyōk kī bōk. Obeja Pupula ttekōlpa tsá dabom eyōk kī bōl, e'pa kiē tso' kitule ekōl ekōl ak blubluē kōs e' mik.

15 Skēkōl biyōchōkwak tso' ttōk ye' tā, e' wā orochka yōule batsiē kā ma'woie, ese a'tser. E' wa ie' tō kā kōs ñe' ma'weke, ikkōiēulewā shkit ena iukkō kōs e' ma'weke ie' tō.

16 Ká e' yōule ñikkēē, kōs ibatsī dōr, ekkē ishōlō dōr. Skēkōl biyōchōkwak tō kā e' ma'wé kā ma'wo a'tser ie' wā e' wa. Ká e' batsī dōr kilómetro dōkā mił bōyōk kī cien tkēyōk (2.400); ñies ishōlō ena ikákke

e' dōr ekkē ñies.

17 E' ukuōkī tā Skēkōl biyōchōkwak tō kā kkōiēulewā shkit, e' burri ma'wé. E' dōr metro dōkā dabom teryōk kī terōl (66). Skēkōl biyōchōkwak tō ima'wé wes s'ditsō tō kā ma'wé es.

18 Ká kkōiēulewā shkit, e' yōule ak bua'buā kiē jaspe ese wa. Ká e' yōule orochka wák ě wa; e' damiwā sarērēē wes vidrio es.

19 Ak blubluē tuluulewā kā kkōiēulewā e' chkíe, e' mik ak bua'buā kuā'kī kuā'kī bastulur tajē. Ak blubluē e' tsá e' dōr ak bua'buā kiē jaspe; ak blubluē skā dōr zafiro; iskā dōr ágata; iskā dōr esmeralda;

20 iskā dōr ónice; iskā dōr cornalina; iskā dōr crisólito; iskā dōr berilo; iskā dōr topacio; iskā dōr crisoprasa; iskā dōr jacinto; ibata dōr amatista.

21 Ukkō dōkā dabom eyōk kī bōt, e' dōr ak bua'buā saruru kiē perla dōkā dabom eyōk kī bōt. Ukkō bit e' dōr perla et. Ká e' ñalé kibi e' yōule orochka wák ě wa damiwā sarērēē.

22 Kē ye' wā Skēkōl wé sune kā e' kī. Skēkōl diché tā' tajē íyī ulitane tsāta ena Obeja Pupula e'pa serke ee, e' kuekī Skēkōl wé kē tā'.

23 Skēkōl olo burke tajē kā e' a, ñies Obeja Pupula olo burke tajē kā e' kōs a wes bō'wō tajē olo bur es. E' kuekī diwō kē tā', si'wō kē tā'.

24 Ká ulitane wakpa serdaē kā e' olo burke e' a. Ká ulitane blúpa wā íyī bua'buā tso'

e' bituraë ie'pa wà mè ká e' wakpa a.

²⁵ Ká e' a nañewe kë ta', kekraë ká dör ñiwe. E' kueki iukko kë wötërta'wà yës.

²⁶ Ká ulitane wakpa wà íyi bua'buwa kôs tso', e' bituraë mè ká e' wakpa a.

²⁷ Erë íyi ulitane kë dör batse'r, ñies wépa tò ì wër suluë Skëköl wa ese wambletá' ö s'kitö'weta', esepa kôs kë döpa'wà ee. Wépa kiè tso' kitule Obeja Pupula yëkkuö kî, yëkkuö e' dör sene michoë yëkkuö, e'pa ë döwami ee.

22

¹ E' ukuökî ta' Skëköl biyöchökwak tò ye' a di' kkaché etö. Di' e' dör maneneë, damiwa sarërëë, e' dör sene michoë dí. E' tskirke wé Skëköl ena Obeja Pupula tukur ikulé kî e' ska'.

² Di' e' dami ká e' ñalé kibi e' shushaë. Di' e' kkömik kal tso' wî'kë iö'kë. Kal e' dör sene michoë moie se' a. E' wörke si' bit ekkë. E' wà kiane chë tò duas ek ta' iwöne döka dabom eyök kî bötökicha (12). Kal e' kö dör buaë kapölie ká ulitane wakpa bua'woie.

³ Ì kôs kë dör buaë Skëköl wöa, e' kë ku' ká e' a. Eë ie' ena Obeja Pupula, e'pa tukur ikulé kî. Eë Skëköl kanè mésopa tò ie' dalöieraë.

⁴ Ie'pa tò ie' suëraë iwöbla wa. Ie' kiè tso' kitule ie'pa wötsa kî.

⁵ Ká e' ñi'wëraë ie' olo tò, e' kueki nañewe kë ta'ia ká e' a. Kë yi kî diwö ena bö'wö kiarpaia ká suöie. Ká

e' wakpa tò s'wëttsë michoë blu'paie.

Jesucristo datskene e' kéwö dökewatke tsinet

⁶ Eta Skëköl biyöchökwak tò ye' a ichë: "Ttè kôs ttsé be' tò e' dör mokië e' mik be' erblömi. Skëköl tò ittekölpa patkë' ittë pakök, e' wák tò ibiyöchökwak patké ì tköraë bet, e' kkachök ikanè mésopa a."

⁷ Jesús tò ichë: "¡Ittsó! Ye' datskene bet. Ì tköke i'ñe ta' ena ì tköraë aishkuö ta' ese ttë tso' kitule yëkkuö i' kî. Wépa tò ttë e' wà iuteke, ayëcha buaë esepa."

⁸ Ye' dör Juan. Ye' tò íyi ikkë ttsé sué. Mik ye' tò ittse ena isué, eta ye' e' téwa wöwakköt Skëköl biyöchökwak wörki idalöiök.

⁹ Erë ie' tò ye' a ichë: "¡Se kë war! Ye' dör Skëköl kanè méso wës be' ena be' yamipa dör Skëköl ttekölpa ena wépa kôs tò ttë tso' kitule yëkkuö i' kî e' wà iuteke, esepa es. ¡Skëköl ë dalöiö!"

¹⁰ Ñies ie' tò ye' a ichë: "Ttè tso' kitule yëkkuö i' kî, e' wà tköketke bet, e' kueki kë iblarwa be' wák ë a.

¹¹ Wépa e' wamblö sulu esepa múat as ikî e' wamblö sulu. Ñies wépa e' ia'uke sene sulusi wa esepa múat as ikî e' ia'ü sene sulusi wa. Erë wépa dör yësyësë as esepa kî ser yësyësë. Ñies wépa batseo' Skëköl tò as esepa kî ser batse'r."

¹² Jesús tò ichë: "Ye' datskene bet. Ye' wà iské

datse mè sulitane a eköl eköl wes iser es.

¹³ Ye' dör íyi wì ena íyi bata, ttè tsá ena ttè bata. Ye' tso'tke íyi ulitane yökí kewe, ñies ye' ser michoë kekraë.”

¹⁴ Wépa tō idatsi' skueke Obeja Pupula pē wa as idöttsa buaē maneneē Skëköl a, ayēcha buaē esepa. Esepa ē a kawō merdaē dōkwā Skëköl ká a, sene michoë e' kéli wō katök.

¹⁵ Erē wépa dör i sulu wamblökwakpa, wépa wöbatsö alibchök, wépa trërta', wépa dör s'ttökwakpa, wépa tō íyi diököl dalöieke, wépa wöbatsö kachök, esepa kos atē u'rki, kē dē'wa Skëköl ká a.

¹⁶ Jesús tō ichè: “Ye' dör Jesús, e' tō Skëköl biyöchökwak patké ttè i' kos chök ye' icha eruleē e'pa a. Ye' dör s'blú bak ká iaiaē kiè David, e' aleri datse s'blúie ie' skéie e'. Ye' dör wes bēkwō olo burke dalölöe ká ñirketke etā es.”

¹⁷ Wiköl Batse'r ena Obeja Pupula tayē, e'pa tō ichè: “¡A' shkō!” Ñies wépa tō ttè i' ttsé, e'pa tō ichö: “¡A' shkō!” Wépa kos ersine éna sene michoë dí yák, esepa mú dō sene michoë dí yök éme kē tuē tā.

¹⁸ Ì tköraë e' tso' kitule yëkkuö i' kī, wépa tō ittsé, esepa a ye' tō ichè i' es: Yi tō ttè i' kī kuötkéka, e' tā esepa we'ikeraë siarē Skëköl tō ì sulu kos tso' kitule yëkkuö i' kī ese wa.

¹⁹ Ñies yi tō ttè tso' kitule yëkkuö i' kī e' wele yéttsa, e' tā esepa a Skëköl kē tō kawō mepa senuk Skëköl ká batse'r e' a, sene michoë kéli wō katök wes itso' kitule yëkkuö i' kī es.

²⁰ Jesús tō ttè i' kos ché a' a, e' tō ichè: “Mokí ye' datskene bet.”

Es e' idir. ¡A Skëképa Jesús, be' shkō!

²¹ As Skëképa Jesús er buaē chō s'batse'rpa ulitane a.